

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

BIBLIOTECA

91 COMPLUTENSE. 9
E. 6. C. 4 N. 11

FCC 22423

~~44-5~~

108-6-21

7

IO. BACHONIS ^{Ob-11}
A N G L I
DOCTORIS RESOLVTI
ORDINIS CARMELITARVM
PHYLLOSOPHIA.

*Ex scripto eiusdem Doctoris super quatuor Libros
sententiarum collecta, in ordinem digesta,
& explicata.* 22,423

Ab Admod. Reuer. P. HIERONYM Q AYMO
à S. Clemente Carmelita Taurinensi S. T. M.
Prouinciali Angliae, olim in Collegio S. Mariæ
Transportinæ de Vrbe Regente, & in regio
Carmelo Neapolis studiorum præfecto.

TOMVS TERTIVS.

METAPHYSICAM VNIVERSAM COMPLECTENS.

AVGVSTÆ TAVRINORVM,

Typis Bartholomœi Zapate, M. DC. LXIX.
SUPERIORVM PERMISSV.

Nos. infra scripti Ord. Pred. ex commissione Reuerendissimi Patrie Inquisitoris Taurini Fr. Thoma Camotti legimus, & examinauimus librum, cui titulus est, Io. Bachtonis Angli Doctoris Resoluti Ord. Carmelit. *Phylosophia ex scripto eiusdem*, prae ab Adm. Reu. P. Hieronymo Aymo à S. Clemente Carmelita Taurinensi S. Theolog. Magistro in ordinem digesta, & explicata, continens Metaphysicam; nihil in eo reperimus diffidendum, aut aduersans fideli Catholica, aut bonis moribus; qua propter uecedat in utilitatem Studentium dignum, ut typis mandetur censemus. Datum Taurini die 22. Febrary 1669.

Fr. Dominicus de Ferrarijs S. Theol. Lect.

Fr. Petrus Martyr Rubeus S. Theol. Lect.

Imprimatur.

Fr. Thomas Camottus Inquis. Taur.

Approbationes Doctorum Ordinis, & licentiam
Reuerendissimi Generalis. Vide Tom.

INDEX

PER ORDINEM TITVLORVM

Omnium, qui in hoc Tertio Tomo
continentur, ubi numerus
paginam indicat.

METAPHYSICA.

PROLOGVS.

QV.VN. **A**n natura Metaphysicꝝ sit conuenienter
explicata. ²

ART.I. An exhibitu principiorum, & scientia con-
stituantur vnuſ per ſe habitus. ^{ibid.}

ART.II. Quodnam fit priuatum obiectū intellectus. ³

PARS PRIMA.

De ente in communi.

DISTINCTIO I.

De natura entis in communi. ³¹

QV.VN. An entis in communi natura fit ſufficienter
explicata.

ART.I. Quomodo rationes entis inter ſe distin-
guantur. ³²

ART.II. Quomodo diſtantia, & exiſten-
tia. ³³ ⁴⁸

DISTINCTIO II.

De Paſſionibus entis in communi. ⁶⁰

S. I. De unitate prima entis paſſione. ⁶¹

QV.VN. An vniuersitas ſit ſufficienter explicata. ⁶²

ART. I. An vniuersitas entis ſit extra coceptum entis. ⁶³

ART.II. An vniuersitas ſit formaliter negatio. ⁶⁶

ART.III. An vniuersitas ſit formale principiuſ numeri. ⁷⁶

I N D E X:

S. II. <i>De veritate secunda entis passione.</i>	79
QV.VN. An veritas sit conuenienter explicata.	80
ART.I. An detur formaliter veritas in rebus.	81
ART.II. An veritas sit relatio realis.	89
ART.III. An falsitas reperiatur in rebus.	95
S. III. <i>De bonitate tercia entis passione.</i>	97
QV.VN. An bonitas entis sit conuenienter expli- cata.	98
ART.I. An boni, & perfecti sit eadem ratio forma- lis.	99
ART.II. An ratio conuenientiz omnibus modis bo- nitatis competit.	103

DISTINCTIO III.

De diuisione entis in communi. 105

QV.VN. An entis diuiso sit conuenienter facta.	107
ART.I. An entis sit objectiuè vnum.	ibid.
ART.II. An ens prædicetur quidditatiuè de diffe- rentijs inferiorum.	111

PARS SECUNDA.

De ente substantiali.

DISTINCTIO I:

De substantia in genere. 117

QV. I. An quidditas substantiaz sit conuenienter ex- plicata.	130
ART. I. An substantia præsupponat iadiuidatio- nem substantiaz.	ibid.
ART.II. An substantia sit aliquid superadditum naturæ.	132
QV. II.	

I N D E X.

QV. II. An proprietates substantiarum sint conuenienter assignatae.	150
ART. I. An omnis substantia sit prior tempore omni accidente.	ibid.
ART. II. An aliqua substantia suscipiat magis, &c minus.	152

DISTINCTIO II.

De Deo. 166

QV. VN. An ea, quae de Deo asserta sunt sint ratio- nabiliter dicta.	167
ART. I. An Deus sit primum, quod intellectui crea- to secundum se proponitur cognoscen- dum.	168
ART. II. An essentia Dei sit in genere substanzia.	174
ART. III. An Dei attributa ad series aliorum praedi- camentorum spectent.	181

DISTINCTIO III.

De Angelis. 186

QV. I. An essentia Angeli sit conuenienter expli- cata.	189
ART. I. An Angelus sit compositus ex materia, & forma.	ibid.
ART. II. An Angelus verè componatur ex genere, & differentia.	203
QV. II. An diuisio Angelorum sit conuenienter fa- cta.	218
ART. I. Quodnam sit principium formale individua- tionis in eadem specie.	ibid.
ART. II. Quodnam sit principium formale multipli- cationis individuorum.	223
ART. III. An quantò species habet plures differen- tias tamò sit perfectior.	240

INDEX.

DISTINCTIO IV.

De anima intellectua separata. 243

QV.VN. An proprietates animæ separatae sint conuenienter explicatae. 244

ART. I. An anima de se sit sufficiens representatio-
nem aliorum. 245

ART.II. Quid sit verbum mentis. 264

ART.III. An verbum mentis sit necessarium ad actus
memoriae intellectualis. 285

PARS TERTIA.

De ente accidentalı .

DISTINCTIO I.

De accidente in genere. 289

QV. I. An quidditas accidentis sit sufficienter ex-
plicata. 291

ART.I. Quomodo esse subiecti sit esse accidentis. 292

ART.II. An subiectum ingrediatur definitionem ac-
cidentis. 295

ART.III. Quomodo inherētia sit de essentia acci-
dentiis. 297

QV.II. An proprietates accidentis sint conuenienter
allegatae. 299

ART. I. An idem accidentis numero possit naturali-
ter esse in diversis subiectis. ibid.

ART.II. An plura accidentia solo numero differen-
tiapossint esse naturaliter in eodem subiecto. 301

QV.III. An diuisio accidentis sit conuenienter fa-
cta. 304

ART. I. An accidentis sit unum obiectum. ibid.

ART.II. An accidentis dicat relationem ad subie-
ctum. 305

DISTIN-

INDEX.

DISTINCTIO II.

De quantitate. 306

- QV. I. An essentia quantitatis sit conuenienter explicata. 309
ART. I. An partes entitatiæ sunt integrales. ibid.
ART. II. An diuisibilitas sit prima radix eorum, quæ de quantitate dicuntur. 310
QV. II. An diuisio quantitatis sit conuenienter facta. 312
ART. I. An numerus formalis sit ens extra animalia. ibid.
ART. II. An numerus formalis sit de genere quantitatis. 317
QV. III. An proprietates quantitatis sint conuenienter assignatae. 322
ART. I. An quantum constituantur ex indiuisibilibus. ibid.
ART. II. An infinitum cathegoreticum sit possibile. 328

DISTINCTIO III.

De qualitate. 344

- QV. I. An essentia qualitatis sit conuenienter explicata. 350
ART. I. An ratio qualitatis sit Metaphysicè una. 351
ART. II. An tradita definitio qualitatis sit notior qualitate definita. ibid.
ART. III. An dentur qualitates relatiæ. 354
QV. II. An diuisio qualitatis sit conuenienter facta. 381
ART. I. An potentia substantiæ distinguatur ensitatem à substantia. ibid.
ART. II. An potentia sit quidditatium relatiuum. 382
QV. III. An proprietates qualitatis sint conuenienter assignatae. 389
ART. I. An qualitates suscipiant magis, & minus secundum essentiam. ibid.
ART. II. An soli qualitati competat habere contrarium. 407

DISTIN-

INDEX.

DISTINCTIO IV.

De relatione. 408

- QV. I.** An quidditas relationis sit conuenienter explicata. 413
ART. I. An omnes habitudines habeant esse rationis. ibid.
ART. II. An esse realis habitudinis entitatiè distinguatur à fundamento. 415
ART. III. An terminus sit subiectum pariale relationis. 452
QV. II. An diuisio relationis sit cōuenienter facta. 458
ART. I. An relatio secundūm potentiam, vt informatam actione sit de prēdicamento actionis. ibid.
ART. II. An relatio mutua sit vera species relationis. 460
ART. III. An relatio mensuræ sit relatio conformitatis. 461
QV. III. An proprietates relationis sint conuenienter assignatæ. 474
ART. I. An relatio dicat perfectionem. 475
ART. II. An relatio terminetur ad absolutum. 477
ART. III. An una relatio possit esse fundamentum, akerius relationis realis. 493

DISTINCTIO V.

De Actione. 495

- QV. I.** An quidditas actionis sit conuenienter explicata. 498
ART. I. An Actio, & Passio sint relationes. ibid.
ART. II. Quomodo motus sit elementum actionis, & passionis. 503
QV. II. An diuisio actionis sit cōuenienter facta. 507
ART. I. An omnis actio prädicamentalis sit ad terminum distinctum. ibid.
ART. II. Quenam sit actio intellectus agentis. 515

DISTIN-

INDEX.

DISTINCTIO VI.

De Passione. 517

QV.VN. An proprietates passionis sint conuenienter assignatae.	519
ART. I. An omnis passio sit ad perficiendum subiectum.	ibid.
ART.II. An actio , &c passio determinent sibi subiectum.	522

DISTINCTIO VII.

De Quando. 532

QV. I. An essentia Quando sit conuenienter explicata.	534
ART. I. An tempus sit aliquid extra animam.	535
ART.II. An Quando distinguatur realiter à tempore.	547
QV.II. An proprietates Quando sint conuenienter assignatae.	552
ART. I. An tempus sit praesens per indivisibilem sui.	ib.
ART.II. An tempus sit mensura rerum permanentium.	557

DISTINCTIO VIII.

De Vbi 569

QV. I. An essentia Vbi sit conuenienter explicata.	572
ART. I. Quid sit locus.	ibid.
ART.II. An Vbi realiter distinguatur à locato.	583
QV.II. An proprietates Vbi sint conuenienter assignatae.	591
ART. I. An possibile sit plura simul esse in eodem loco.	592
ART.II. An idem simul esse queat in pluribus locis.	594

DISTIN-

INDEX DISTINCTIO IX.

De Situ . 601

- QV.VN. An quidditas situs sit conuenienter explicata . 602
ART. I. Ap variari queat partium dispositio situ immatriato . ibid.
ART.II. An dispositiones situales sint alterius generis . 603

DISTINCTIO X.

De Habitu . 604

- QV.VN. An habitus sit conuenienter definitus . 606
ART. I. An habitus simplicis possessionis spectet ad aliquod praedicamentum . ibid.
ART.II. An adiacentia locati sit de praedicamento habitus . 607

PARS QVARTA.

De ente secundūm quid nominis .

DISTINCTIO I.

De ente secundūm quid nominis in communi . 609

- QV.VN. An ens secundūm quid nominis sit ritè explicatum . 610
ART. I. Quomodo ens secundūm quid nominis sit intelligibile . 611
ART.II. An enti secundūm quid nominis competent proprietas realibus oppositæ . 613

DISTIN-

I N D E X.

DISTINCTIO II.

De ente negatiuo 614

QV.VN. An negatio sit conuenienter explicata. 616

ART. I. Qualiter negationibus competat realiter esse ibid.

ART.II. An negationes concipi queant sine comparatione ad ens reale 618

DISTINCTIO VLT.

De ente chimærico 619

QV. I. An esse chimæricum sit conuenienter explicatum 620

ATT. I. An impossibile sit cognoscibile. ibid.

ART.II. An ens chimæricum possit esse obiectum aliarum potentiarum 624

QV.II. An proprietates entis chimærici sunt conuenienter assignatae 629

ART. I. An signentum sit Poësis obiectum ibid.

ART.II. Quomodo ens chimæricum consistat in cognosci 632

ERRA

ERRATA.

Pag. 1. lin. 15. scientia, lege scientiam. In fronte
à pag. 2. usque ad 30. Metaph. pars prima,
1. Metaph. prologus. Pag. 3. 29. id est, l. idest. Pag. 3.
32. veritatem loquitur, l. veritatem: Loquitur.
Pag. 15. 38. probatur sexto, l. confirmatur. Pag. 21.
23. sit, l. sit. Pag. 22. 28. primò, l. primo. Pag. 23.
21. esse, velesse, l. esse, vel non esse. Pag. 37. 32.
tenent, l. teneat. Pag. 44. 2. formalem, l. formalis.
Pag. 51. 3. abstractum, l. absolutum. Pag. 53. 6. ha-
bita, l. addita. Pag. 70. 10. quod, l. quòd. Pag. 29.
28. in marg. Dist. 3. l. 13.

IO. BACH. CARM. DOCT. RESOLVTI METAPHYSICA.

623-623-000

PROLOGVS.

ETAPHYSICA altissimarum speculationum mater, super scientiarum naturalium universitatem principatum tenens, ex eo fortasse sic dicta est, quod ipsis omnibus metam, seu terminum constitutat. A principijs universalium procedens, ea que entis realis sunt evidentissimè ostendit: Sapientia proinde nomen iure sibi vendicans, includit intellectum, qui est habitus principiorum, & scientia. Licet autem primo, & principaliter sit de ente reali qua tali, & in communione, tamen de negationibus. & fictitijs est eius consideratio aliqualis, videlicet ut habent combinationem, vel comparationem ad entia realia. Ideoq; etiam ens aggregans omnia intelligibilia quocunque modo imaginabili, quasi dignitatum omnium, ac primorum principiorum aurifodinam de se considerat. Ad tantam igitur scientiam comparandam compositione ordine circa eius objectum more solito procedentes, ens ipsum in communione, tan secundum quid nominis, quam rei primum contemplandum proponimus: Substantiale deinde, & accidentale, tanquam entis realis praecipuas partes; demum ens tantum secundum quid nominis velut ens realis umbram contemplatur.

prcl.q.4. 1
53. & 56.

In 1.d.3.q.1.
n. 40.

Ibid. nu.38.

A

QVAE

2 METAPH. PARS I.

QVÆSTIO VN.

An natura Metaphysica sit conuenienter explicata.

Videntur quod non. Primo, quia Metaphysica est habitus per se sensus: Ergo non componitur ex intellectu qui est habitus principiorum, & scientia. Secundo: Obiectum Metaphysicæ est prius cognitum; est enim *Metaphysica habitus primus*, qui necessariò est de primo obiecto: sed ensis cognitum non est prius cognitum: Ergo, &c.

In r.d. 3.q.1.
n.9.

Hic duo examinanda sunt. Primum: An ex habitu principiorum, & scientia constituantur unus per se habitus. Secundum: Quodnam sit prius obiectum intellectus.

ARTICVLVS I.

An ex habitu principiorum, & scientia constituantur unus per se habitus.

Prol. qu. 4. n. 53. **N**egant aliqui. Primo, quia *Philosophus* 6. Est hic cap. 3. posuit quinque habitus intellectuales distinctos specie, scilicet Artes, Prudensiam, Sapientiam, Intellectum, & Scientiam. At si intellectus, qui est habitus principiorum, & scientia constituerent tertium aliupi habitum per se unum, predicti habitus non distinguerentur specie: Ergo, &c.

Secundo: Ex pluribus entibus nequit fieri unum tertium per se; nisi unum illorum se habeat ut actus, aliud verò ut potentia: Sed habitus principiorum, & scientia ad inuicem comparati nequeunt habere rationem actus, aut potentiarum: Ergo, &c. Maior constat ex se pè dictis in Physica. Minor etiam patet, quia non esset

est assignabilis habitus, qui si haberet solum per modum potentiae, affectus.

Affirmant alij : *Quia coincidentia quo ad inuicem sunt conuenientia, & rectius, perficiencia tanquam eius partes faciunt unum non per aggregationem solum, sed secundum speciem, & per se : Sed sic se habent habitus principiorum, & scientia respectu sapientiae : Ergo, &c. Maior patet de diversis coloribus in studio, quia color medius est per se unus, & specie differentia ab extremis. Minor est Com. 6. Est hic cap. 7. ubi loquens de habitu principiorum, & scientia doceat, quod ab inuicem contingit hoc separari simpliciter, & secundum se ipsa existentia prius, deinde conuenientia, & sapientiam perficiencia. Et hoc etiam declarat infra, quia, ut dicit, quandoque contingit habere solum intellectum, aliquando scientiam solum, quandoque verunque simul, & tunc est Theologia id est sapientia : Unde dicit sic : Contingit enim aliquam sine scientia intellectuali factum eam, qua circa principia habere veritatem non quidem esse, & scientiam ex principijs demonstrata non cognoscere proprium hoc, neque scientiam partium sapientiae altera defendere. Ecco hoc usque loquitur de intellectu, qui est habitus principiorum, qui solum intuitus principia, & nihil demonstratiue deducit ex principijs : Loquitur etiam de scientia, per quam contingit aliquid demonstrare de principijs, & subdit ut primò, quod scientiam contingit non posidere veritatem circa ipsa principia, id est nescire demonstrare ea : Unde sequitur : & scientiam non esse intellectuali contingit eam, qua circa principia nequaquam posidenter veritatem loquitur etiam de sapientia, qua verunque cuitur : Unde sequitur : cum autem omnes concipiunt veritates, & eam, qua circa principia, & eam, qua circa ea, quia ex principijs, & tunc intellectualis est Theologia, & sapientia, & sciens, scilicet scientifica, utrum ex principijs per principia edetur. Pro resolutione :*

Necandam est dupliciter habitus illes intelligi possit concurrere ad constitutionem tertij : Vno modo sic, ut remaneant in actu, & secundum proprium esse

4 METAPH. PARS I.

formale , sicut aqua , & mel in hydromelle : Alio modo sic , vt amittant proprium esse formale , & perseverent tantum secundum quoddam esse virtuale ,

Ibid. nū.59. sicut intentio generis , & intentio differentia continentur in specie , & elementa in mixto perfecto . Hoc posito , fit .

Resolutio 1. Ex habitu principiorum , & scientia in actu nequit constitui tertius habitus per se unus . Patet , quia ex pluribus entibus in actu nequit fieri unum ens per se .

Resolutio 2. Ex habitu principiorum , & scientia secundum virtutes proprias solum , fieri potest tertius habitus per se unus . Patet in intentionibus generis ,

Ibid. nū.59. & differentiarum , quæ licet sint duo universalia formaliter distincta , tamen ut virtualiter continentur in serio constitutæ intentionem specie distinctam , scilicet speciem , qua est tertium universale ; Idem est de elementis in mixto , que faciunt unum specie , ut virtualiter continentur in eo , & tamen inter se specificè differunt , ut dictum est in Physicis .

Hanc eandem resolutionem solum probat fundatum secundæ sententiae .

Ibid. nū.53. Ad primum primæ sententiaz : Dico , quod Phylosphorus 6. Etich. cap. 7. (& idem addit 1. Mag. moral . cap. 33.) vult , quod sapientia includat intellectum , qui est habitus principiorum , quia est scientiarum certissima : Et quod includat scientiam , quia sapientia est de aliquo habere demonstrationem . Et tunc concludit : Oportet ergo sapientem non solum , quae est ex principijs scire , sed & circa principia verum dicere : Quare utriusque erit sapientia intellectus , & scientia . Et cum hoc , quod sapientia sic includat illös duos habitus , nihilominus ibidem vult , quod sapientia sit habens specie distinctus ab utroque , & non quasi aggregans illos , sed per se una species , quia videlicet solum virtualiter in sapientia continentur .

Ad secundum: Dico , maiorem veram esse altera parte perseverante secundum propriam actualitatem , ut patet in cōposito physico , non vero utraq; tantum perseverante secundum esse virtuale , ut in casu nostro .

ARTI-

ARTICVLVS II.

*Quodnam sit primum obiectum
intellectus.*

DOcent plures primum obiectum intellectus illud esse, quod est magis communis, & uniuersale. Prior, quia *Phylosophus i. phys. sex. com. 3.* In i. dist. 3. docet, quod *confusa sunt prius nota.* q. i. n. 55.

Secundū: Quia de primo obiecto datur scientia : *Ibid. n. 56.*
De singulib[us] autem non est scientia.

Tertius: Quia intellectus quandiu est sensibus alligatus non cognoscit directe singularia, sed solum uniuersalia, quia non cognoscit nisi dependenter ab abstractione.

Alij è contra defendunt primum obiectum intellectus esse magis determinatum, & singulare. Ratio potissima eorum est, quia in omni cognitione, siue de *Ibid. n. 53.* monstrativa, siue inductiva, principia sunt prius nota intellectui, & directe, quam conclusiones : Sed in utraque scientia principia prima sunt singularia : Ergo, &c. Minor patet, quia utraque est uniuersalium : Sed uniuersalia producuntur per inductionem singularium : Ergo uniuersalia, qua sunt conclusiones probata per singularia, & de quibus est utraque scientia sunt posteriores in generatione utriusq. scientia.

Confirmatur ratio: Quia probare uniuersale per *Ibid. n. 54.* comparationem rectam unius ad aliud est discursus intellectuum, & non sensituum, quia sensus non compararet utrumq; recte ad aliud, nisi cognosceret verum, & veriusque rectam habitudinem cognosceret, quod est impossibile : Cum ergo talis recta comparatio sit in inductione : Ergo intellectus recta linea cognoscit singularia.

Ad primum in oppositum dicunt, quod sicut in *Ibid. n. 55.* cognitione uniuersali est una linea, qua descenditur lineariter, puta ab ente uniuersali confuso ad subconcepta sua usque ad speciem specialissimam, ita in singulari.

6 METAPH. PARS I.

gularibus primum cognitum est aliquod singulare confusum, puta cum intelligitur homo, primum quod intelligitur est hoc ens; non hic homo, vel hoc animal. Et sic, quod confusa sunt prius nota intellectui verum est, quia confusum singulare est prius notum.

Ibid. nū.56. Ad secundum: Dicunt, quod licet cognitio singularis non sit scientifica ut praeconosciatur in uniuersali, est tamen principium acquisitionis scientia, sicut quadam inchoatio scientia: Unde Com. i. phys. com. 5. distinguens cognitionem individui contra cognitionem speciei dicit: Individuum compositum, licet non sit primum in scientia demonstrativa, est tamen principium acquisitionis uniuersalis, quod est principium scientia demonstrativa.

Ibid. nū.57. Ad tertium: Dicunt, quod duplo est abstractio: Una scilicet cognitionis, qua scilicet intellectus potest intelligere unum non intelligendo aliud, Et sic ante illustrationem intellectus agens in intellectus possibilis intelligit singulare cognitionis obiectum in imaginatione, non intelligendo universale: Et intelligit hanc formam huius singularis non intelligendo universale: Et intelligit hanc formam huius singularis non intelligendo totum compositum singularis: Abia est abstractio factiva intelligibili in esse intelligibili transferendo de ordine in ordinem: Et sic cum universale non sit obiectum cognitionis in imaginatione, intellectus agens abstractendo intentionem universalis ab intentione singulari facit ipsum intelligibile in actu, quod prius fuit in potentia. Et tunc intellectus possibilis intelligit: Et isto modo intellectus agens abstractit universale, Et possibilis intelligit ipsum, Et non singulare.

Ibid. nū.58. Cum isti concordat Comington, qui duo dicit. Primum est, quod singulare est primum cognitum directe.

Ibid. nū.65. Et (licet velit, quod sit in lumine intellectus agentis, in quo discordat ab illis): Secundum est, quod Species specialissima, qua immediata se habet post individuum est primum cognitum post ipsum individuum:

Ibid. nū.58. Unde ponit tres lineas; primam in intelligentia simplici, unam qua ab intentione singulari alicuius procedit ad quidditatem species, Et sic ascendendo usque ad

QV. VN. ART. II. 7

ad genus generalissimum. aliam qua ascenditur à specie specialissima usque ad generalissimum, & utraq; est recta: Tertia linea est restara, qua componendo reverterit à genere generalissimo usque ad indistinctum.

Primum dictum probat primum exemplo, quia sicut sensus communis inquantum est finis omnium sensuum, unus existens per se cognoscit omnia sensibilia ipsorum, ut dicit Com. 2. de anima com. 146. ita intellectus, inquantum est finis omnium sensuum, unus existens per se cognoscit omnia sensibilia & directe. Ad hoc sit Com. 3. de anima & com. 30. usque ad 34. ut dicit.

Secundum probat sic: Ab extremitate ad extremitatem Ibid. n. 59. uno iesur per se, nisi per medium: Sed intellectus secundum sensum ultimum puto ut est terminus sensuum ut medium inter sensum, & inter ipsum intellectum per se consideratum respectu obiecti proprii. sicut sensus communis, ut est terminus sensuum extitorum est modis inaccessus sensus exteriorum, & se ipsum considerante respectu attus idem qui est sibi proprius, ut distinctus sensus secundum se, & respectu proprii, & distincti obiecti: Si igitur ut sic habet aliquod obiectum proprium, sicut sensus communis primum apprehendit sensibilitatem ut est terminus sensuum particularum, quam ut in se consideratur respectu eius obiecti, quod est sibi proprium, sic intellectus primo modo determinabitur ad illud obiectum secundum quod est terminus sensuum, quam determinabitur secundum obiectum aliquod abstractum.

Tertium: Primum intelligitur aliquid secundum lineam rotam, quam reflexam: Sed intelligere genus generalissimum per singulare est secundum lineam rotam, quia à singulari ducuntur ordinata species usque ad genus generalissimum, quia singularia sunt prius nota natura: Ergo singulare directe est prius cognitum uniusfati.

Secundum dictum probat. Primum, quia cum naturaliter modus cognoscendi sequitur modum ostendi, illa sententia cogitationis, quae est proxima singulari post illud est primum perceptum quidditatem: Sed in-

8 METAPH. PARS I.

tentio proxima singulari est species specialissima : Ergo primum intellectum linea litér post individuum est species, non genus.

Ibid. nu.62. Secundò : Agentia modo natura sibi assimilant paxum , nisi impedian tur per accidens , & agunt secundum totum imperium : Igitur cum obiectum agat naturaliter , primò assimilat aliquando intellectum secundum intentionem perfectissimam quidditatiuam.

Ibid. nu.63. Tertiò : Natura ordinatissime procedit , & non facit saltum : Ergo naturaliter intellectus primò apprehendit , quod ordine natura immediate se habet ad singulare .

Ibid. nu.64. Quartò : Unumquodque primò mouet secundum phantasma proprium , quā secundum phantasma alienum : Ergo species primò mouet intellectum secundum proprium conceptum , quam secundum conceptum generis . Ad illud autem quod Phylosophus dicit , quod confusa sunt prius nota : Dicit . quod per confusum non debet roties intelligi uniuersale , sed per confusum debet intelligi totum : Tot enim modis dicitur confusum , quod modis dicitur totum : Unde verum est , quod sicut singulare est quoddam totum respectu suarum partium , ita prius confusè cognoscitur totum singulare , quam partes eius integrales , & similiter dicit de toto uniuersali , & de toto potestatius in compositione , vel resoluendo : Et sic loquitur Phylosophus i. phys. ut patet ibidem .

Ibid. Concordat Aureolus dist. 2. art. 3. probat enim quod qualibet propria entitas est obiectum motuum intellectus , per propriam rationem entitatis . Vide ibi . Pro resolutione .

Ibid. nu.65. Supposito dupliciter aliquid dici posse primum obiectum intellectus : Uno modo *præcisè ex parte intellectus* , spectata conditione eiusdem in operando , & acquirendo scientiam de aliquo : Alio modo *ex parte obiecti* *præcisè spectato* ordine naturæ in quo prius aptum sit cognosci ab intellectu , quam aliud sit .

Ibid. Resolutio 1. Magis commune seu uniuersale est ex conditione intellectus primum ipsius obiectum . Est Phylosophi in prol. super i. phys. ibi enim vult quod

QV. VN. ART. II. 9

quod confusa sunt notis, id est ex parte intellectus nos-
firi, prius nota. Et probatur. Primum à Phylosopho
ibidem per hoc quod puer primo vocat omnem homi
nem patrem, & post distinguit patrem inter alios :
Nam ex hoc patet quod illud est primum notum, scilicet
primum obiectum, quod sic est confusum quod praece-
dit omnem distinctionem : Sed obiectum confusum ut
praeceps omnem distinctionem, sicut hic loquitur Thi-
losophus est communissimum i. Ergo, &c.

Secundū : Hac est conditio intellectus, quod quando acquirit sibi scientiam est ordo generationis : Ibid. nū.85.
Sed in ordine generationis illud quod est prius est im-
perfectius : quia in generatione unumquodque vadit
de imperfecto ad perfectum : Ergo ex parte intelle-
ctus prius cognoscitur aliquid in uniuersali, & im-
perfectè.

Resolutio 2. Magis determinatum, scilicet singulare Ibid. nū.65.
est secundū se primum obiectum intellectus. Est
eiusdem Phylosophi loc. supra cit. dicentis, quod
prius nota natura sunt singularia magis.

Probatur primū : Quia causa ex natura rei sunt
notiores, quam sua causata : Sed cersum est quod
uniuersalitas est causata à re singulari, sicut genus :
Ergo ex natura rei singulare erit magis notum, & hoc
ex parte obiecti. Iстam rationem innat̄ ibi Com. Ibid. nū.66.
com. 3. dicens : Cognita apud nos sunt composita cau-
sa ab elementis ; quia causae sunt notiores apud na-
turam.

Probatur secundū : Quia semper ubi terminatur Ibid. nū.67.
una cognitione ibi incipit alia : Sed illud quod est ubi
terminatur cognitionem in phantasia est singulare : Igitur
quantum est ex parte obiecti primum, quod mouet ad
cognitionem intellectuam est singulare. Hac vide- Ibid. nū.68.
tur imaginatio Com. 3. de anima com. 10. Unde ibi
imaginatur duas lineas, unam rectam, qua in cogni-
tione sensitiva procedimus ordinatè ab inferiori sensu
usque ad supremum sensum, scilicet imaginatiuam ;
& istam lineam vocat ipse rectam : Et runc vult
quod cognitione intellectuam incipit in fine istius linea
recta. & hoc est in ultimo sensato, scilicet imaginato,
ista quod vult quod secundum lineam rectam.

30 METAPH. PARS I.

intelligit formam singularem existentem in hac re singulari : Et quia post ultimum esse singularium non est ulterius ascendere secundum lineam rectam: ideo uult, quod quando intellectus incipit intelligere universale, tunc quasi conuertendo girat se ad aliud modum cognitionis. Aduerte tamen, quod ista giratio non est cognitio indirecta, ut probatur infra ibi ; ex hoc. Gr. scilicet in nota 2. Et ista distinctio, ponitur ab ea expressa 3. de anima com. 10. ubi uult, quod intentio individualis dupliciter experimentatur: Primo per imagininatum : Secundo per aliud, scilicet per intellectum . Et hoc est quod dicit, quod necessitate est ut forma experimenteretur per aliam circumferentiam. Et hoc erit ex hac virtute : Et loquitur de intellectu ; Et hoc dupliciter : Aut per dispositionem similem linea recta, scilicet cum intellexerit primas formas existentem in hac re singulari: Et hic habeo primum membrum distinctionis, scilicet quod in ultima singulari ubi terminatur cognitio sensitiva tanguntur in ultimo termine, sive in ultimo fine linea recta et ibi incipit cognitio intellectiva . Sequitur de secundo membro: Aut scilicet hoc est secundum dispositionem similem linea spharali, quando fuerit renversa quarendo uadit intelligere quidditatem illius forma, deinde quidditatem illius quidditatis quousque pervenias ad quidditatem simplicem in illa re . Hic habeo, quod girat se regrediendo a cognitione secundum esse singulare usque ad cognitionem secundum esse universale . Ex hac distinctione clare patet illud, quod assumptum est in argumento scilicet, quod ibi incipit id est in prima re singulari cognitionis intellectiva ubi terminabatur cognitionis sensitiva : Et certum est quod iste erit est ex natura rei, quia in ea lineam rectam, ut dicit Com. Eandem distinctionem ponit Com. com. 11. dicens sic : Scendum est enim, quod dispositio habita ab intellectu, qua diversatur in ea quando comprehendes formas rerum primas sensibiles est ei per sensus, Et dispositio, qua diversatur in ea per comprehensionem quidditatis, Et forma est ei dispositio diversa in se non per sensus. Et ideo assimilat ipsum Aristoteles linam spharalem in hac dispositione,

Plato

QV. VN. ART. II. II

Plato autem linea giratus. Hoc satis clare ex sequentibus in com. 10. vult Com. quod quando intellectus girauerit se ad cognitionem uniuersalium, omnino intelligit quidditatem carnis; deinde querit intelligere quidditatem illius quidditatis. Et hoc erit dum inueniet quidditatem in quidditate. Et non cessabit, quousq[ue] pervenias ad formam simplicem, scilicet, quod istud intelligere erit similiter in carne dum erit possibile in carne, quod quidditas eius habet quidditatē. Vult dicere, quod intellectus quando girauerit se ad lineam cognitionis merè uniuersalium, quod primò intelligit quidditatem carnis, hoc est quidditatem alius accepit secundum speciem specialissimam; deinde querit intelligere quidditatem in quidditate quandiu erit possibile inuenire, quod quidditas carnis habet quidditatem; hoc est quod hoc erit procedere usque ad genus generalissimum eius. Ex quibus arguo sic. Iste processus, quem Com. ponit hic, quod in Ibid. nu. 69. ordine cognitionis uniuersalium species specialissima est primò nota non popest esse verus quantum est ex parte intellectus, quia intellectus incipit à confusissimo, ut dictum est ex prol. i. phys. Ergo oportet, quod intelligatur secundum ordinem, qui est ex parte obiecti: Sed qua ratione iste ordo accipitur ex parte obiecti, eadem ratione hoc quod dicit, quod intellectus primò intelligit quidditatem in hac re singulari, accipitur ex parte obiecti, quia ex parte rei siue obiecti singulare est simpliciter primum: Igitur sequitur propositum, scilicet quod quantum est ex parte obiecti singulare est prius notum.

Hoc apparet ex rex. 9. Arist. Probat enim ibidem, Ibid. nu. 70. quod intellectus est aliud à sensu per hoc, quod intellectus habet ut obiectum proprium aliud ab obiecto cum quo conuenit cum sensu, scilicet singulare. Unde dicit sic: Aliud est magnitudo, et magnitudinis esse; aqua, et aqua esse, &c. Infert: Ergo, aut alio, aut alter se habente discernit. Et infra: Sensitivo quidem calidum, aut frigidum iudicat. quorum ratio quadam est caro: Alio autem, aut separato, aut circumflexo se habet ad se ipsam, qua cum extensa sit carnis esse discernit. Textus autem Com. loco huius

12 METAPH. PARS I.

quod dicitur circumflexa habet sic: Secundum dispositionem linea spheralis: Ecce intellectus circumflexe, id est spheraliter discernit quod quid erat esse, & per consequens obiectum, quod processit, scilicet singulare fuit obiectum rectum.

Ibid. nu. 71. Ad intelligendum istum textum: Primo est notandum quod per magnitudinem intelligit esse singulare magnitudinis, & per magnitudinis esse intelligit quidditatem magnitudinis modo quo loquitur 7. metaph. vocans essentiam rei formam, sive quod quid erat esse, & sic exponit eum Com. de anima com. 9. quia magnitudo, &c. dicens sic, quia hoc individuum est aliquid, & intentio per quam hoc individuum est ens scilicet quidditas, & forma eius est aliud. V. g. quod hoc aqua est aliquid, & intentio id est forma,

Ibid. nu. 72. per quam hac aqua est ens aliud ab aqua. Secundo est intelligendum ex hoc, quod individuum magnitudinis est quid singulare, quod patet ex hoc, quia secundum eum est calida, aut frigida, ideo vult quod magnitudo, sive caro sit obiectum sensus, & hoc est quod dicit: Sensitio quidem calidum, & frigidum iudicat, quorum ratio quedam est caro. Tertio est intel-

Ibid. nu. 73. ligendum, quod non solum sensitio iudicat anima de individuo carnis, sed etiam per intellectum, & hoc est

Ibid. nu. 74. quod dicit; aut alio, aut aliter se habente. Quartò est intelligendum, quod in hoc intellectus excedit sensum, quod non solum intellectus cognoscit singulare sicut sensus, sed primo intelligit singulare secundum lineam rectam, hoc est accipit, illud in fine illius linea recta, quo recto ordine sensus processit a primo sensibili usque ad ultimum soufatum, ut predictum est, & tunc ab illa linea recta circumfletit se per linearum circumflexam, & extendit se usque ad considerationem quidditatis carnis, & propter hanc differentiationem dicit sex. 10. ubi loquitur de intellectu, quod non solum cognoscit alio separato, sed quod alio aliter se habente discernit, & addit, circumflexa se habet ad se ipsam, qua cum extensa sit carnis esse discernit.

Ibid. nu. 75. Ex his arguitur propositum sici: Axi. volens præbare intellectum alium à sensu, assumit quod singulare est obiectum sensus, & quod quid erat esse est

etiam

objec^{tum} intellectus, sic tamen intelligendo, quod intellectus primò & immediatè non fertur in quod quid erat esse, sed primò incipit à singulari, quod fuit cognitum in fine linea recta sensus circumducendo se, siue circumflexendo quousq. perueniat ad quod quid erat esse: Sed ista probatio nihil valer probando diuersitatem potentiarum per diuersitatem obiectorum, nisi secundum ordinem, qui est ex parte obiecti singulare esse prius notum, quam uniuersale: Igitur sequitur principale propositum.

Ex hoc apparet, quod multum deficit communis doctrina, quia ex isto tex volunt accipere, quod intellectus cognoscit indirectè singulare, & per lineam reflexam. Primò, quia isto termino non utitur Arist. reflexa. Secundo, quia hic non est sermo Arist. de ordine cognoscendi ex parte intellectus, sed ex parte obiecti (ut probatum est), quia processus de quo loquitur hic Arist. quo intellectus quansum est ex parte obiecti natus est procedere à singulari usque ad uniuersale per lineam spharalem, vel circumflexam non est cognitio indirecta, sed directa, & essentialis. Essentiali enim ordine, & ex natura rei primò mouet res naturalis ad conceptum sua singularitatis (quia obiectum est naturale agens ex toto impetu), & postea ad proximum conceptum, qui est proximus sibi in perfectione, qui est species specialissima, & sic procedendo usque ad genus generalissimum.

Dico tamen, quod ex isto processu potest conuinci, quod secundum ordinem, qui est ex parte intellectus praece^se, quod singulare intelligitur per lineam reflexam, & indirectè, quod patet sic: Quia processus, qui est contrarius illis processibus, qui sunt secundum tales lineas, in quibus saluator rectus ordo, qui est ex natura rei potest bene vocari indirectus, & reflexus: Sed ordo, qui est ex parte intellectus, quo procedit à confusissimis, qua sunt posteriora natura descendendo à generalissima usque ad specialissima, que sunt prius nota natura, & tandem ad singularia, que non solum nata sunt cognosci ab intellectu sed à sensu, tunc proceditur contrario processu ad rectum ordinem, qui est in lineis, que sunt ex natura rei ex parte obiecti: Ergo.

Ibid. nu. 76.

4 METAPH. PARS I.

Bid. no. 78.

Paret etiam secundò, quod magis debet dici secun-
dum ordinem, qui est ex parte intellectus, quod si-
gulare intelligitur per linam circumflexam, quam
reflexam, non accipiendo circumflexam pro sphaera
ut supra, quia illa est recta, sed accipiendo secundum
significatum nominis, quod bene stat cum indirecta.
Quod autem sic possit vocari circumflexa paret, quia
ut haberis potest ex praemissis, quatuor sunt ibi linea,
dua ex parte obiecti, & duæ ex parte intellectus: Ex
parte obiecti, una recta secundum quam intellectus
natus est incipere in fine vitiati sensati; Alia sphæ-
ralis, sed recta, qua girat se applicando, & inclinan-
do se ad ea, qua sunt in quodam alio ordine: Assi-
gnato enim ultimo (incipiendo recto ordine) girat ad
purè intelligibilitia, qua sunt in alio ordine, Ex par-
te autem intellectus, prima linea est, qua incipit à
confusissimo, & procedit ad speciem specialissimam,
& illa vadit contrario ordine ordini, qui est ex na-
tura rei in obiecto: Et ideo ibi proceditur per linam
circumflexam: Secunda autem est, qua intellectus à
specie specialissima vadit ad singulare: Et ut pra-
dictum est à singulare dehinc incepisse, quod non fecit:
Et paret, quia ordine retrogrado venit, & termina-
tur ad primum punctum totius ordinis: Et sic quasi
circumduxit se complendo totum circulum, & ideo
sphæralis attus reflectens secundum se debet propriè ve-
cari circumflexus.

Bid. no. 79.

Tertiè dico quod oportet eos, qui dicunt quod Aris-
toleles ponit singulare intelligi per reflexam, quia
vadit in obiectum alterius potentia exponere, id est
per linam circumflexam. Quod patet: Quia ipsi
imaginantur, quod intellectus primò intelligit uni-
versale, & tunc reflectit se ad singulare: Et hoc in-
telligunt ex rex. Aristotelis quando dicit (aliud est
magnitudo, & magnitudinis esse): Intelligunt enim
per magnitudinem in abstracto acceptam universale;
& per esse magnitudinis singulare: Et tunc dicunt
quod ibi Aristoteles dicit, quod esse magnitudinis
sive singulare cognoscitur à sensitivo, aut altero sa-
parato id est intellectu, & quod hoc est verum per
linam reflexam: Sed illa est circumflexa, ut videris
est.

QV. VN. ART. II. 15.

est: Ergo oportet quod per reflexam intelligant circumflexam.

Probatur tertio ex ratione essendi: Illud est prius Ibid. nu.80.
ordine natura, quod est prima perfectione: In hac
enim distinguitur ordo natura ab ordine generationis,
quia generatio incipit ab imperfecto, natura autem a
perfecto: Sed singulare perfectione est prius specie
specialissima, & species specialissima perfectior ge-
nere sub altero, & sic usque ad genus generalissimum:
Ergo secundum ordinem natura debet cognitio incipi-
re a singulari: Sed ordo natura est, qui se tenet ex
parte obiecti, & non ex parte intellectus: Ergo ex
parte obiecti singulare est prius notum. Minor pro-
batur superius, quia ordo ex parte obiecti est tota ran-
go totius ordinis.

Probatur quartio ex ratione agendi sic: Obiectum Ibid. nu.81.
agit in intellectu modo natura, & per consequens sec-
undum eorum impetum (quantum est ex parte sui)
agit ad perfectissimum, & actualissimum suum effec-
tum: Sed perfectissimus conceptus cognitionis de re
singulari, qui potest haberi est cognitio in singulari-
tate: Ergo quantum est ex parte obiecti singulare
primè mouet ad conceptum sua singularitatis.

Probatur quinto: Si aliquid impedit quod sim. Ibid. nu.82.
gulare est primum cognitum ex parte obiecti, & ex
natura rei, hoc maximè est, quia non continetur es-
sentialiter sub genere, vel sub specie descendendo ad
specialissima: Sed hoc nibil est: Ergo, &c. Probo
minorem: Quia est ad speciem specialissimam est
quiescendum, hoc sic intelligendum est, quod de indi-
viduo non est quarunda scientia (ut probat Phylasen-
tius), sed ad speciem est standum tamquam ad illud
de quo potest haberi scientia: Sed cum hoc de individuo
non est scientia, tamen est essentialiter continentum
sub specie specialissima: v. g. de Socrate non est scien-
tia, & tamen essentialiter continetur sub ente, quod
est obiectum intellectus, quod est propositum.

Probatur sexto sic: Quia ex hoc possumus probare Ibid. nu.83.
quod species essentialiter continetur sub genere, quia
impossibile est esse genus, quin per differentiam de-
terminetur ad speciem: Sed aqua impossibile est quod
sit.

16 METAPH. PARS I.

sit aliqua species, quin determinet sibi aliquod individuum, quia esset una idea, &c. Ideo multitudine individuorum non videtur essentialiter contineri sub specie, sed individuum aliquod continetur essentialiter.

Ibid. n. 88. Sed circa pramissa dubitatur: Quia cum singulare sit solum intelligibile in potentia propter suam materialitatem, & solum uniuersale sit in actu intelligibile per intellectum agentem instantium quod Com. 3. de anima com. 18 dicit, quod si uniuersalia essent separata non oportaret ponere intellectum agentem eis. Ergo videtur quod singulare nunquam habet esse intelligibile in actu. & per consequens nunquam poterit esse obiectum intellectus.

Ibid. n. 89. Respondeo quod cum ens secundum totum suum animalitum sit obiectum intellectus, intellectus agens attinens phantasma illuminat ipsum secundum omnem intentionem entis inuentam in eo, & quamlibet intentionem entis facit intelligibilem per se, & per consequens ipsam singularitatem.

Ibid. n. 90. Sed propter dictum Com. est intelligendum, quod intellectus agens habet duplum actum, videlicet illuminandi, & illo actu constituit totum ens in esse intelligibili, & habet actum abstrahendi, & illo separat uniuersale à singulari, & constituit obiectum in esse intelligibili scibili, id est in tali esse intelligibili, quod de ipso potest esse scientia, & fieri possunt demonstrationes de eo: Quando ergo dicitur quod intellectus agens facit solum uniuersale in actu intelligibile, verum est quoad actum suum abstractum, quo facit obiectum intelligibile scibile & non autem quo facit obiectum intelligibile simpliciter: Imo ille actus extendit se ad singulare, & ad omnem intentionem entis. De ista materia quare quasi. 4. in prob. art. 2. ubi tenet, quod licet res sit de se intelligibilis, tamen non ultimè intelligibilis, nisi per intellectum agentem: Et iste modo loquor hic. Vide bend ubi arguitur contra Aureolum.

Ibid. n. 92. Contra istam distinctionem videtur quod Com. dicit super passum de intellectu agente, quod abstrahere intellectus agens nihil aliud est, nisi facere intentiones

ziones imaginatas, quae sunt intelligibiles in potentia intelligibiles in actu, & per se. Aristoteles intellectus agens est habitus ut lux, & se habet sicut lux in faciendo colores in potentia colores in actu: Ergo id est actus est abstrahere, & illuminare.

Respondeo quod abstrahere accipitur dupliciter: Ibid. n. 93.
 Aut generaliter, ut hic; & sic non distinguuntur: Aut specialiter, ut Com. dicit, quod actus intellectus agentis est transferre obiectum de ordine in ordinem. Et hoc est propriè facere uniuersale, quia est obiectum intelligibile scibile, & sic distinguuntur illuminare, & abstrahere. Quod autem hic ponitur singulare per se intelligibile, in secunda autem quaest. prol. art. 2. videor dicere. & supponere quod non; hoc est quia ibi arguendo contra alios suppono communem opinionem, quam hic specialiter reprobabo.

Argumenta prime sententie non nisi primam resolutionem nostram probant, quam nec impugnant ea, quae pro secunda fuerint adducta: Ad principale siquidem quando dicitur, quod singularia directè cognoscuntur, quia accipiuntur ad probandum aliquam conclusionem scientificè, sicut quando sumuntur in specie argumentationis per inductionem: Dico quod verum est quantum est ex parte obiecti; non tamen probatur quod ex parte intellectus, nisi forte accipiendo singulare in comparatione ad uniuersale. Et hoc est quod Doctores communiter dicunt, quod nihil prohibet quod singulare secundum se acceptum, & absolute sit obiectum indirectum intellectus, & tamen quod intellectus ut considerat singulare, ut in habitudine ad uniuersale sit obiectum quodammodo directum, quia sic quodammodo est idem cum eo: Et hoc est propositum de inductione, qua probatur uniuersale per singularia. Et per hoc patet ad confirmationem eius: quando enim deducebatur, quod singulare est prius cognitum secundum lineam rectam absolute loquendo nego.

Ad alia omnia argumenta: Dico quod singulare Ibid. n. 85. est prius cognitum secundum lineam rectam, quantum est ex parte obiecti, ut supra dictum est; sed ex parte intellectus uniuersale est prius notum secundum rectam

18 METAPH. PARSI.

rectam lineam. Nec est mirum si alius ordo sit ex parte obiecti, & alius ex parte intellectus: Quia ex parte rei inter singulare, & uniuersale, sicut inter primam substantiam, & secundam est ordo naturae; & quia ordo naturae est quod primum est perfectissimum, ideo singulare, quod perfectius esse dicit, quam genus, vel species ex parte rei est prius: Sed in intellectu quando acquirit sibi scientiam est ordo generationis, & in ordine generationis illud quod est prius est imperfectius, quia in generatione unumquodque vadit de imperfecto ad perfectum; ideo ex parte intellectus prime cognoscitur aliquid in uniuersali, & imperfecto.

Ibidem 36. Nec agit natura frustra in faciendo singulare primum intelligibile ab intellectu, quod tamen nunquam est primum intellectum ab eo: quia sicut modo in plantasmatore creature in natura rei primum intelligibile, quod est Deus est primum, & principale inesse analogo, ut suo loco videbitur, & tamen nunquam est primum intellectum ab intellectu materiali. Ideo est dicendum per simile, ut posuit Com. 3. de anima. com.; 6. quod siccum cum intellectu materiali adoptius fit sibi totum agentem, quod intelligit Deum, & legitur ibi de cognitione naturali, ita verisimile est, quod cum adoptius fit sibi totum agentem, quod intelligit naturaliter secundum ordinem, qui est ex natura rei, & per consequens permanens in illo statu naturali, primo intelligit Deum, postea ordinat ea, qua sub Deo: Et eodem modo est dicendum de singulari, quod in illo statu primo intelligit singulare, postea speciem: & genus, & sic usque ad ens transcendens. Tunc ad formam argumenti quando dicitur, quod nunquam primo intelligit singulare; dicendum est quod immo quando venit ad illum statum in quo natum est singulare primo intelligi, tunc primo intelligitur: Et ideo in natura non est frustra quia frustra est quando aliquid non pervenit ad finem, sicut & quando ordinatur.

Ibidem 37. Per istum modum dicendi patet ad illud difficile: Si ens est obiectum intellectus; igitur intellectus potest directe in singulare; Dico enim quod verum est quan-

QV. VN. ART. II. 19

quantum ex parte obiecti, sed quantum ex parte intellectus non.

Petes; *Quodnam sit illud commune, quod ex conditione intellectus est primum eius obiectum.*

Dicunt quidam, quod quidditas rei materialis est, Ibid. n. 4.
primum obiectum intellectus. Primo: *Quia primum obiectum est maxime proportionatum intellectui: Sed huiusmodi est quidditas rei materialis, quia existit quaad esse obiectum immaterialiter in re materiali, sicut facit intellectus.*

Secundo: *Sicut intellectus possibilis est quo est omnia fieri, ita agens est quo est omnia facere: Igitur ad equalia se extendunt: Ergo illud est obiectum primum respectu possibilis: respectu cuius intellectus agens est verè agens: Huiusmodi est quidditas rei materialis: Ergo, &c.* Ibid. n. 5.

Sed contra hos est, quia cognitio quidditaria est perfectissima: *Sed prima est imperfecta (ut habeatur à Phyl. a. phys. t. t. c. 3.)*; Ergo, &c. Ibid. n. 6.

Alij dicunt, quod verum est primum obiectum. Ibid. n. 12.
 Primo: *Quia ens est commune ad ens sensibile, & intelligibile: Ergo oportet ens determinari ut sit obiectum: Sed hoc sit optimè per verum: Igitur verum est primum obiectum.* & non ens.

Secundo: *Verum per se dicit ordinem ad intellectum.* Ibid. n. 13.
 Num: *Sed huiusmodi debet esse obiectum primum respectu propria potencia; ens autem non dicit rationem ordinem:* Ergo, &c.

Contra. Primo: *Obiectum primum intellectum* Ibid. n. 14.
includitur in qualibet intelligibili: Huiusmodi non est verum, quia verum est passio entis, & passio abstrahit à subiecto: Ergo verum non includitur in ente.

Secundo: *Si sic primè duceres species rei in verum quod est passio quam in quod quid, quod est ens.* Ibid. n. 15.

Tertio: *Anselmus lib. de veritate: Veritas est.* Ibid. n. 16.
sentia creatae consistit in quadam conformitate ad suum exemplar, quod habet in mente divina: Sed intellectus creatus potest intelligere essentiam creatam absque hoc quod feratur super istam conformitatem, quanto tuber ad suum exemplar: Ergo, &c.

Quare,

20 METAPH. PARS I.

- Ibid. nū.17. Quartò: Nihil intelligitur nisi sub primaria ratione intelligibili: Ergo verum non est primum, &c.
- Ibid. nū.18. Quintò: In eo quod est, vel non est, est oratio vera vel falsa secundum Phyl. Sed non dicit in eo quod res est vera, est oratio vera, vel falsa, dans intelligere, quod primum est intelligere rem secundum quod ens, quam secundum quod vera, vel falsa.
- Ibid. nū.21. Dicendum igitur est cum alijs, quod ens, ut ens, est primum obiectum. Primum, quia nulla potentia cognoscis obiectum sub uniuersaliōri ratione, quam sit eius ratio obiectiva: Sed intellectus cognoscit ens inquantum ens, qua est ratio uniuersalior, quam sit ratio veri, aut ratio quidditatis materialis, & etiam quam quacunque alia: Ergo solum ens est obiectum intellectus
- Ibid. nū.23. Secundò: Quod se habet per appositionem est posterius: Sed omnis conceptus se habet per appositionem ad ens: Ergo conceptus entis est simpliciter primum: Sed intellectus nullum conceptum habet respectum eius quod non est obiectum eius: Ergo.
- Ibid. nū.25. Tertiò: Sub illa ratione primum est creatura intelligibilis, sub qua primo est imitabilis: Sed prima ratio imitabilis ad diuinam essentiam est ratio entitatis, qua est prima omnium. Nam dicitur lib. de causis: prima rerum creatarum est esse: Igitur.
- Ibid. nū.10. Argumenta in contrarium nihil aliud probant. Ad primum enim primitiōis opinionis: Dico, quod sicut res materialis, vel quidditus rei materialis existit quodammodo immaterialiter, scilicet inquantum sit intelligibilis, & quodammodo materialiter, scilicet inquantum existit in suis individualiis; ita bene dico quod si res materialis consideretur quantum ad entitatem suam, quod ipsa existit immaterialiter, & in re materiali: Ita enim bene est res intelligibilis quantum ad entitatem suam inquantum existit in suis individualiis, & sit immaterialis per intellectum agentem, sicut quoad suam quidditatem: Et ita non habetur, quod res materialis est magis proportionalis intellectui secundum rationem quidditatem, quam secundum rationem entis: Sed dicam, quod magis secundum rationē entis, quia confusa nobis prius sunt nota.

Ad

QV. VN. ART. II. 21

*Ad secundum : Dico eodem modo, quod intellectus Ibid. nu. 11.
agens est ita bene agens respectu rei materialis ad fa-
ciendum ipsam intelligi quantum ad rationem entis,
sicut quantum ad rationem quidditatis.*

*Ad primum secundæ opinionis : Dico, quod non Ibid. nu. 19,
oposset quod terminetur per aliquid contrabens ipsum,
sicut pretendit ratio. sed per hoc quod prominatur
quantum ad hoc, ut sit obiectum intellectus, quia ab-
strahit ab omni ratione contrabente non limitando se
ad quocunque ens, sicut est de corpore colorato respon-
tis visus, ita quod sua illimitatio possit distinguere
suum obiectum ab obiectis aliarum potentiarum.*

*Ad secundum : Cum dicitur quod obiectum dicit Ibid. nu. 20,
ordinem ad potentiam : Dico, quod verum est. Ea
cum additur, quod verum est primum, quia dicit or-
dinem : Dico, quod falsum est ; immo hac est ratio en-
tis abstracti.*

Sed hic oritur nouum dubium : Cum enim ut ex
dicendis constabit ens tripliciter intelligi possit esse
commune, scilicet per omnimodam abstractionem
vel per concernientiam ; vel demum per aggregatio-
nem omnium intelligibilium, adhuc explicatum non
est, quoniam ex his modis sit primum obiectum in-
tellectus.

Docent aliqui ens esse primum obiectum intellec-
tus, ut communiter per omnimodam abstractionem,
& transcendentis, non autem ut concernens. Primum,
quia ens omnimodè abstractum, & transcendentis est
communissimum, quia sic est penitus incontractum. Concernens vero est aliquo in modo compositum.

Ibid. nu. 29
Ibid. nu. 30.

Secundò : Quia ens non contentum sub alio est
primum obiectum : aliter esset aliquid obiectum la-
tius latissimo : Sed solum ut omnimodè abstractum,
& primum non est contentum, ut de se patet : Ergo, &c.

Ibid. nu. 22.

Tertiò : Ens in integro conceptu continet duo, scilicet esse in se, & esse in alio : Igitur respectu se
habet ad ista : Sed sicut unumquodque est prius in
se, quam in alio, ita unumquodque prius cognoscitur
in se, quam in ordine ad aliud : Ens ergo primo co-
gnoscitur quantum ad eius conceptum integrum, quo
est simplex ens, quam in quaevque alia ratione.

Ibid. nu. 24.

Alij

28 METAPH. PARS I.

Ibid. nu. 32. Alij docent ens, vt aggregans totam multitudinem intelligibilium esse primum obiectum. Primo: Quia ea ratione ponitur ens transcendens primum obiectum ad aquatum, quia ens est commune ad ens secundum rationem, & ad uniuersale, & singulare, & ad quidquid, quod possit inueniri, vel cogitari: Igitur si sit aliqua communius ente illud erit primum obiectum ad aquatum: Sed hoc contingit inueniri: Ergo, &c. Minor patet, quia illud est communius, & prius à quo non conuerterit consequentia: Sed si dicas, ens vel non ens, non conuerterit, ergo est ens: Quia à disiunctiva ad alteram partem est fallacia consequensis: Igitur ens, vel non ens est communius, & prius ente transcendentie.

Ibid. nu. 33. Secundo: Prima principia prima scientia sunt de primo obiecto: Sed hac propositio secundum Phyl. 4. metaph. tex. 9. impossibile est idem esse, & non esse est primum principium in Metaphysica: Igitur ens, vel non ens est primum obiectum intelligibile.

Ibid. nu. 34. Tertio: Si aliquid impedit videtur quod nullum negativum posset esse primum: Sed hoc non obstat, quia disiunctum, sicut hoc ens, vel non ens, non est negativum. Probo: Quia illud non est negativum ad quod non sequitur negatio negi predicatione identica, nec formalis, nec quacunque alia: Sed nulla predicatione sequitur ens, vel non ens: Ergo non ens: Ergo non est negativum.

Ibid. nu. 35. Quartus: Primo Phys. vult Phyl. quod uniuersalia sunt prius nota: Ubi vult Com. com. q. quod per uniuersalia intendit uniuersalissima: Sed predicatum uniuersalissimum est ens, vel non ens, quia sequitur ad quodlibet, tam ad ens reale, quam ad ens rationis, & ens fictum, & ad totum ens transcendens: Igitur secundum quod est prius notum est primum obiectum: Ergo, &c.

Præsupposito tamen dupliciter posse concipi ens aggregare omissa intelligibilia: Vno modo negatiuè, eo quod ob maximam sui præcisionem nullo modo exprimat entia per se, aut per accidens, sed neque à se excludat: Alio modo positivè ob aliqualem inclusionem, & concernientiam illorum. Item præsup-

præsupposito, quod cum intellectus habeat duplexum actum, simplicem, & complexum oportet, quod habent duplex obiectum correspondens; Dico, quod ens aggregans negatiè omnia intelligibilia præsum, & abstractum solum est primum obiectum intellectus simplicis intelligentia, &c. Et ens vel non ens, seu ens positivè aggregans omnia intelligibilia est primum obiectum, vel pars primi obiecti intelligentia complexa.

Palam est de primo, quia si autem actus simplicis intelligentia procedit actu complexa intelligentia ita oportet, quod incomplexum, & simplex procedat obiectum complexum. Cum autem inter incompleta, ens ut abstractum etiam ab ente realiter quid universalius: sequitur quod ens sic abstractum, & aggregans negative præsum erit simpliciter primum obiectum intellectus simplicis.

Secundum: Probatur sic: Sicut simplex intelligentia incipit à confusissimo incomplexo, ita oportet, quod intelligentia complexa incipiat à confusissimo completo: Sed confusissimum complexum est in quo primò proponitur prædicatum propositionis confusissimæ que est de terminis confusissimis, qui sunt esse, vel non esse & modo confusissimo, quia disiunctio; disiunctio vero lacus est confusissima, quia neutram partem determinat: Illud autem in quo prædicatum confusissimum primò proponitur est ens positivè aggregans omnia intelligibilia; aliter enim nunquam fieri posset talis prædicatio.

Obijcies primò: Aggregatio positiva non est obiectua, sed formalis ut habetur in Log. p. 2. d. 2. q. 1. art. 2. Ergo ens positivè aggregans nequit esse obiectum intellectus. Respondeatur negando consequentiam, quia licet aggregatio in actu exercito non sit obiectua tamen sicut potest intellectus super illam reflectere, ita potest eius terminos, ut per illam confusos denuo cognoscere.

Obijcies secundò: Ens positivè aggregans primò apprehenditur ab intellectu simplici ut loc. cit. dictum est: Ergo non est proprium obiectum intellectus complexi. Respondeatur intellectum dici dupliciter

Ibid. n. 45

Ibid.

54 METAPH. PARS I.

citer simplicem & complexum, scilicet materialiter, vel formaliter : Ens vero positivè aggregans esse primum obiectum apprehensionis formaliter simplicis, sed materialiter complexæ.

Argumenta primæ opinionis primaria nostri dicti partem ostendunt : Quæ verò pro secunda afferebantur non nisi secundam euincunt: Quatenus verò contra primam militare videntur difficultis solutionis non sunt.

Ibid. nū. 36. Ad primum cum dicitur ; illud est prius à quo non conuertitur, &c. Respondent aliqui, quod verum est. Et quando dicitur ; non sequitur, ens vel non ens, ergo ens. Primo instando dicunt quod sequitur quia sequitur : Chimera est ens, vel non ens, ergo est ens secundum quid nominis; licet non sequatur, quod sit ens determinatum secundum rem, vel ens determinatum secundum rationem : Ergo aliquid ens est universalius ente, vel non ente. Quod autem ens secundum quod dicit quid nominis sit prius, & communius, quam ens determinatum secundum rem, vel non ens determinatum secundum rationem patet expressè a phys. rex, com. q. o. ubi dicit Phylosophus, quod Philosophum oportet considerare de vacuo si est, aut non. Et in sequenti cap ad quale autem se habeat, scilicet ad esse, vel non esse, oportet accipere quid significat nomen. Nota expressio, quod ad sciendum verum vacuum sit, vel non sit oportet prius accipere quid significatur per nomen. Ita habetur, quod esse quod conuenit rei secundum quod est ens quantum ad quid nominis est prius, quam illud disunctum esse, vel non esse.

Hæc responsio si procedat de ente secundum quid nominis solum negatiuè aggregante omnia intelligibilia, vera est; sed si de ente positivè aggregante, est falsa. Quare arguitur sic.

Ibid. nū. 37. Contra: Neutrum conuertentium est prius alio: Sed sicut sequitur, ens, vel non ens, ergo ens secundum quid nominis positivè aggregans: ita sequitur ens secundum quid nominis positivè aggregans: ergo ens, vel non ens, quia disiunctiva sequitur ad quamlibet eius partem: Ergo ens secundum quid nominis positivè aggre-

aggregans est prius, sed duo sunt vaga sequentia sine
predicabilitia de quolibet aquè primo. Et hoc proba-
tur, quia eā quā sequuntur ad verumque contradicto-
riorum equaliter, oportet esse vaga, & indetermina-
za, & in omni predicamento aequalia: Sed ista sunt
huiusmodi: Igitur, &c. Probo minorem, quia ad ens
reale sequitur, ens, vel non ens secundū quid nominis;
& ad non ens reale sequitur, ens, vel non ens so-
cundū quid nominis, ut patet de vacuo.

Dices: De ente positiuē aggregante eodem mo-
do esse discurrendum sicut de ente omnino præcisō
solumque negatiuē aggregante, quoad conuerten-
tiam; quæ proinde si huius prioritati non obster ne-
que illius, &c. Sed contra est. Falso namque suppo-
nitur, quod per formalem consequentiam inferatur
ens, vel non ens ab ente omnino præcisō: Cum enī in
ens, ut omnino præcisum nullo modo exprimat ens
secundū rem, aut eius oppositionem, non apparet quo-
modo ex illius præcisō conceptu possit hæc etiam
sub disjunctione deduci: impossibile siquidem est ali-
quid ea dare, quæ nullatenus habet: Ab ente vero
positiuē aggregante deductio illa fieri potest, quia
aggregatio in formale, qui tale, in suo proprio conce-
ptu aliquo modo partes exprimit ex quibus resultat.
Licet autem ens negatiuē aggregans ē contra sequen-
tia ad ens, vel non ens, & quidem tanquam ratio
equalis, id est semper eadem: tamen non est verum,
quod sequatur equaliter ex parte obiecti, sed solum
extrinsecō ex parte modi inferentiī ab intellectu.
Ratio est, quia sequi equaliter ex parte obiecti desi-
gnat eundem participationis modum, qui nec est, nec
concipi potest, nisi intellectus presupponatur de-
scenditile à summa entis præcisione. Dicitur nihilom-
inus esse aliquid vagum, non quod positiuē dicat
esse, vel non esse sed ex eo simpliciter quod præ-
scindit.

Ad argumentum igitur quando dicitur: illud est Ibid. nū. 40.
primum a quo non conuertitur consequentia; sed si
dicas ens, ergo ens, vel non ens, non conuertitur, &c.
Dicendum, quod non sequitur per formalem conseque-
tiam tanquam ab inferiori ad formale superius modo

26 METAPHYSICS I.

quo ens omnino praeclsum est commune; sed sequitur sicut quoddam vagum consequens ad utramque partem contradictionis, &c. Et ita non probatur, quod ens, vel non ens sit primum obiectum de quo disputamus.

Ibid. n. 44. Ad secundum: Quando dicitur, quod principium non excedit primum obiectum, &c. Verum est. Est cum dicitur, quod primum principium est de quolibet esse, &c. Dico, quod illud quod est principium demonstrationis est propositio complexa. Ideo ibi concedo, quod ens, vel non ens, qui sunt termini primi principij, est pars primi obiecti complexi intellectus, &c. ens tamen est obiectum primum intellectus incomplexi.

Ibid. n. 45. Ad tertium: Concedo eodem modo etiam, quod disjunctiva, qua componitur ens ente, vel non ente esse affirmativa, & pars primi obiecti intellectus complexi.

Ibid. n. 46. Ad quartum: Quando dicitur, quod ens, vel non ens est uniuersalissimum: Dico, quod ens, vel non ens est uniuersalissimum respectu intellectus complexi, ens tamen est uniuersalissimum respectu intellectus incomplexi. Hinc.

Colligitur ens esse obiectum adequatum intellectus, quia videlicet sub propria ratione ita commensuratur cognoscibilitati intellectus, ut nec illam exceedat, nec ab illa excedatur.

Adhuc tamen controvenerunt ab Authoribus quomodo ens sit obiectum adequatum intellectus, an scilicet, ut abstractum, & praeclsum; an vt concernens: an vero vt aggregans totam multitudinem intelligibilium, siue per se, siue per accidens.

Aliqui hoc ultimum docent, quia sic solum ens commensuratur omnibus cognitionibus, quas habere potest intellectus de suo obiecto: Constat autem ex Log. prol. q. 1. art. 3. quod in commensurazione consistit principialis ratio obiecti adequati.

Alij volunt esse solum ens reale concernens suas passiones, & inferiora, quia sic ambit differentias omnium intelligibilium per se: Sicut enim illud est

Ibid. n. 8. obiectum adequatum visus, quod ambit differentias omnium visibilium per se, ita illud est obiectum adequatum

quatum intellectus, quod ambit differentias omnium intelligibilium.

Si autem queratur, an eodem modo ens concer-
nat suas passiones, & inferiora : Respondeat Scotus in
l. dist. 3. q. 3. art. 2. negatiuè, quia licet de inferiori-
bus entibus prædicetur in quid, seu essentialiter, tam-
en sic prædicari non potest de ultimis differentijs
rerum, proprijsque passionibus : *Dicit ergo quod ens* Ibid. nu. 16.
est obiectum adæquatum intellectus, quia in ipso con-
currit duplex concernentia essentialitatis scilicet, &
virtualitatis : Essentialem enim communitatem ha-
bet ens ad genera, & species, & individua, & ad om-
nes partes essentiales ; virtualem etiam communita-
tem habet ad passiones, qua virtualiter continentur
in suis inferioribus.

Alij demùm defendunt ens esse obiectum adæ-
quatum intellectus, ut omnino abstractum, & præcisa
quacunque communitate, siue essentiali, siue virtua-
li. Ratio eorum est, *quia ens dicitur esse obiectum* Ibid. nu. 29.
adæquatum sub communissima ratione entis : Sed ut
probatum est, ens abstractum, ac etiam præscindens à
communitate virtuali, & essentiali est magis commu-
ne, quia sic est penitus incontractum, &c. & præce-
dit omnem distinctionem, &c. Ergo, &c.

Sed supposito obiectum intelligibile aliud conci-
pi solùm ut per se tale, aliud ut per accidens tantum
tale ; aliud ut mixtum quoddam ex per se, & per ac-
cidens : aliud demùm ut à perseitate, vel accidentali-
tate præscindens. Item adæquationem essentialiter
consistere in commensuratione ; ideoque obiectum
adæquatum diuidi in primum, & non primum se-
cundum ordinem commensurationis.

Dicendum est ens ut est penitus præscindens, & ab- Ibid. nu. 3.
stractum esse obiectum intellectus adæquatum, & pri-
mum, sed præscindens à per se, & per accidens : Ens
autem reale siue ut ab inferioribus præcivum, siue
concernens substantiam, & nouem accidentia esse
obiectum per se, & adæquatum non primum : At ens,
ut posituè aggregans esse quidem adæquatum obie-
cum, sed commixtum exper se, & per accidens. Ista Ibid. nu. 32.
distinguitur in obiecto visus : Color enim realis,

28 METAPH. PARS I.

& physicus, ut præcisè est color realis, & physicus est per se. Et primum obiectum ad aquatum visus; quia sensus nequit ferri in non physicum: si tamen daretur color ab esse physico præscindens, ille esset primum obiectum visus, non tamen obiectum per se, sed præscindens: Ut concernens album, & nigrum est per se non primum: Diametri quoq; figura. Et huiusmodi, siue corpus coloratum in generali est obiectum per accidens: Color autem, ut positivè communis ad omnia colorata, siue per se, siue per accidens est obiectum positivè aggregans: Simili modo ens &c.

Ibid. nu. 40. Quod ens ut præscindens, & abstractens possit esse primum ad aquatum obiectum, dependet ab hoc, quod sit dare ens, quod dicat conceptum abstractum nullo modo concernentem sua contenta. Hoc patet ex dictis in Log. par. 2. dist. 10. §. 1. & 2. Et specialiter quoq; probabitur infra: Enti namque sic accepto compete-re rationem obiecti ad aquati de se est manifestum, maximè cum esse uniuersale requisitum, in latiori acceptione sunatur, quatenus scilicet pro quacunque ratione communis supponit.

Ibid. Quod etiā ens reale siue ut ab inferioribus præcisū siue ut concernens substantiā, & nouē accidentia sit per se obiectū ad aquatum patet similiter ex dictis, sed quod non sit primum etiam ut præcimum, probatur, quia sic est quodammodo complexum; & complexum est potius simplici: Et tamen ens sic complexum non est obiectum per accidens.

Ibid. nu. 29. Dixi, ut concernens substantiam, & nouem accidentia; non autem ut quoque concernens suas passiones: Concesso enim pro nunc Scoto, quod ens non predicitur quidditarius de differentijs, & passionibus; certum est quod conceptus passionis cum concep-
Ibid. nu. 31. tu quidditatio est unus per accidens: Sed ens non potest esse obiectum ad aquatum, & per se sub illa ratione sub qua facit unum conceptum per accidens: Igitur, &c.

Ibid. nu. 40. Tandem quod ens aggregans positivè entia per se, & per accidens, siue quod ens, quod est commune ad quid rei, & ad quid nominis solum, aliquo modo pos-
sit concedi obiectum ad aquatum intellectus probe:
Quia

Quia obiectum adaequatum non solum potest accipi pro adaequato continente per se, & essentialiter intelligibilia, sed pro adaequato continente totam multitudinem intelligibilium suis modis puta essentialiter intelligibilia continet essentialiter, & quæ accidentaliter, accidentaliter, & quæ per reductionem, per reductionem: Sed ens commune ad quid rei, & ad quid nominis continet totam multitudinem intelligibilium istis diuersis modis: Igitur, &c.

Ex his patet facile conciliari posse fundimenta aliarum sententiarum.

Cæterum: Notandum hic est quod in ordine ad actus complexos si comparetur ad inuicem ens concernens cum ente positiuè aggregante: sicut obiectum Ibid. nu. 42. adaequatum concernens potest pensari ex duplice parte: Uno modo ex parte obiecti, alio modo ex parte intellectus, ita ex parte obiecti ens, quod est commune ad decem prædicamenta est primum obiectum adaequatum, quia quod est tale per se, & ad quod omnia alia habent reduci est obiectum adaequatum: Sed ad ens commune ad decem prædicamenta omnia iutelligibilia quoconque modo habent reduci: Ergo, &c. Ex parte autem intellectus ens, quod primò aliquo modo est commune ad quid rei, & ad quid nominis, quod primò aggregat totam multitudinem omnium intelligibilium est primum obiectum adaequatum: Quod patet, quia intellectus natus est incipere à confusissimo. & à tali confusissimo, quod se habet in ratione totius, ut probatur 1. phys. tex. com. 4. Sed ens illud est huiusmodi, quia ipsum integrat in se intelligibilia per se, & per accidens: Ergo, &c.

Ex dictis colliges talēm conceptuum ordinem servari ex parte intellectus, ut primò concipatur ens ut ens secundū esse suę intelligibilitatis præcisę à realitate, vel cius opposito: Secundò, ens ut reale, sed etiam ut præcīsum ab inferioribus; consecutiū verò & indirectè non ens reale: Tertiò, ens quasi positiuè aggregans ens secundū rem, & non ens: Quartò, ens reale, ut inferiora concernens; consecutiū verò ens quoque non reale, ut inferiora suo modo complectens: Quintò, ens reale determinati generis.

30 METAPH. PARS I.

soluuntur difficultates principales.

Prol. qu. 4. **Q** Via ergo *Metaphysica* secundum doctrinā *Phylosophi*, & *Com.* est ipsa naturalis sapientia, & *Theologia Phylosopherorum*, non nisi virtualiter incluta. Ibid. nū. 53. dicit *intellectum*, qui est *habitus principiorū*, & *scientiam*: Cum autem habitus sic solum alios includens sit per se unus: sequitur ipsam quoque metaphysicam esse *unum habitum per se*, scilicet secundum speciem; Ibid. nū. 56. quod &c docet *Phylosophus 4. metaph.* Et sic patet ad primam.

Ad secundam: Dicimus, quod licet ens in communione ex sui propria natura non sit primum cognitum, est tamen primum intellectus obiectum, speccata eiusdem intellectus conditione, secundum quam ordine generationis procedens, ab imperfectioribus incipit, ut ad perfectiora gradatim perueniat.

Et quia habitus metaphysicæ se tenet ex parte intellectus, & primo adapatur conditioni eius, ideo est de primo obiecto intelligibili,

quod primo ambie differentias omnium

intelligibilium; sicutque de *ente communissimo*, ut habetur 3° *metaph. tenu. com. 10.*

In 1. dist. 3,
q. 1. n. 8.

PARS

31

PARS PRIMA METAPHYSICÆ.

De ente in communi.

Licet nūdū assignari queat quod subter fugias pra- In 1. d. 25.
dicationem entis : &c secundum rem illud nec q.1. nū.12.
passiones, nec differentias habeas tamen quia in obie^c
ctivo conceptu plures rationes se habent tanquam
altarum radices , naturam à proprietatibus , rationi-
busque differentialibus in ente in communi secer-
nentes, diuersas distinctionibus ipsum hic discepsime-
de consideramus : Sit igitur .

DISTINCTIO I.

De natura entis in communi.

Enī in communi natura ex prēcipuis modis qui-
bus idem intellectui proponitur haud difficulter
potest colligi . Nam cum primò exhibeatur cognoscendum sub confusissima , & præcisissima intelligibili-
tatis ratione : Deinde (intelligibilibus per se ab his ,
quæ tantum per accidens intelligibilia sunt distinctis)
sub realitate principaliter consideretur , nedum ab-
solutè , vt quid abstractum , & præcimum , sed etiam
relatè , vt inferiora concernens , iam constat duas pri-
marias esse entis rationes : Vnam quidem veluti su-
periorem , & ad ens tam reale , quam non reale quasi
communem , scilicet intelligibilitatem , aliam verò
entis realis magis propriam , nempè realitatem ipsum
secundum quam , vt præcisam primò à non entibus
realibus distinguitur , & vt concernentem rerum om-
nium genera species , & individua aliquo modo com-
pleteatur . Licet enī ratio intelligibilitatis eo quod In 1.d.3.q.1.
n.26. &²
non

32 METAPH. PARS I.

non entia in se illam non habeant, non nisi ab entibus realibus queat præscindi, sicutque in rigore supra realitatem non extendatur, quia tamen in sui conceptu eandem entis realitatem non exprimit, ens secundum quid nominis solum designat, & quandam non positivam, sed negatiuam communitatem sibi vendicans, illud ut negatiuè aggregans omnia intelligibilia, siue per se, siue per accidens formaliter constituit; quod tandem à realitate veluti contractum ens ipsum reale vocatur. Hisce igitur rationibus quidditas, seu essentia entis realis in communione co-

In 1.dist.33. iescit, quia si aliquid addatur, illud erit aliud ab ente, idest erit plus quam præcisè ens, scilicet homo, vel asinus, si vero aliquid auferatur ab ente, vel illud erit nihil, vel in purum esse secundum quid nominis reducetur.

Ibid. Ceterum: Quanquam verissimum sit, quod quiditatis illa ratio entis non recipit additionem, vel diminutionem, adhuc tamen gradualem in se distinctionem admittit: Ex eo siquidem, quod actus à potentia non differat, & idem sit ens in actu, quod fuit in potentia: in eadem reali entitate essentiam ab existentia distinguentes: essentiae nomine intel-

In 3.dist.10. ligimus ens, ut in potentia, scilicet tanquam aliquid q.i. n. 40. abstractum indifferens ad esse, & non esse: Existen-

Ibid. nu.38. tia in actu suo perfecto essendi, quem tunc censemur habere quando, velest independenter ab omni intel-

Ibid.nu.40. lectu de se, vel per potentiam actiuam agentis est productum in effectu tanquam expressa similitudo sui ipsius in potentia.

QVÆSTIO VN.

An entis in communi natura sit sufficienter explicata.

Non videtur. Primo, quia explicatur per quadam rationes obiectivè distinctas, sicutq; alias distin-

distinctionem realēm, & entitatem praesupponentes, quae tamen impossibilis est in eodem ente. Secundò, quia distinctio gradualis est realis, & tamen essentia, & existentia realiter differre non possunt.

Sed hæc duo in præsenz examinanda sunt: Primum, Quomodo rationes entis inter se distinguantur: Secundum, Quomodo differentia essentia, & existentia.

ARTICVLVS I.

Quomodo rationes entis inter se distinguantur.

Rationes entis aliquo modo inter se distingui, ab omnibus tanquam certum supponitur. Quod hic controvèrtitur est, an talis distinctio sit realis, & ab intellectu independens, an verò rationis.

Elle realem docent multi. Primo, quia i la rationes non sunt synonyma, sicut vestis, & indumentum. In 1. d. 2. q. 8.

Secundò. Quia presupponuntur potentia, ut obiecta distincta mouentia potentiam, & causantia actus reales diuersos realiter, presupponuntur distincta secundum esse, & realiter: Sed rationes entis, &c. Ibid. iii. 16. Ergo, &c. Maior patet. Minor quoad omnes sui partes probatur: Quoad primam quidem: Quia ratio formalis obiecti præcedit potentiam tanquam ratio in. n. 16. mouens. Quoad secundam etiā probatur, Tum quia in re simplici non est ordo realis, vel rationis; ratio in 1. d. 2. q. 8. Autem entis inter se ordinari patet, quia unus alteri presupponitur: Tum etiam quia si ens secundum suas rationes esset omnino indistinctum; ergo de ipso non est natus haberet nisi unus conceperet: Sed si de aliquo obiecto non est natus haberet nisi unus conceperet, illud quod non potest facere illum unum conceptum de eo nullum faciet conceptum proprium; Ergo, &c. Quoad tertiam de numeris probatur, quia idem ibid. n. 13. singularem idem semper facit idem; Sed rationes

B 1 entis

34 METAPH. PARS I.

entis non faciunt, tēū causant eandem cognitionem:
Ergo, &c.

In 1. d. 2. q. Tertiō: *Modus distinguendi sanguitum est
1. n. 36. sendi: At rationes entis habent modum essendi rea-*
In 1. d. 22. lēm, quia non sunt intangibles secunda, quod patet;
q. 1. n. 13. tum quia ad Metaphysicū non spectarent; tum etiā
Ibid. nū. 15. quia non sunt respectiū, sed constituant ens in se;
cum tamen certum sit, quod omnis ratio, quam facit
intellectus est respectiua alicuius rei, sicut patet de
dextro, & sinistro in columnā: Ergo, &c.

In 1. d. 2. q. Quartō: *Contradictoria non verificantur de eodē*
2. n. 14. secundum idam: Sed de rationibus entis verificantur
contradictoria, quia una cognoscitur alia non cognita:
Ergo, &c. Maior est certa. Minor probatur,
Ibid. nū. 16. quia una non ponitur in definitione alterius.

Oppositum probant alij. Primi, quia sicut à ratione denominationem accipiunt, ita & esse diuersum necessariò habent.

Secundò: Quia si rationes entis realiter distinguerentur, iam non vnum per se, sed quoddam aggregatum per accidens constituerent: Licet enim

Prol. qu. 3. ea, que sunt realiter distincta dummodo dicant an.
n. 103. tributionem ad inuicem, & vnum se habeat realiter tanquam differentia constitutiua alterius, verè consti-
tuant vñ per se, ut patet in corpore physico ex mate-
ria, & forma constituto, tamen certū est, quod sic non
se habent rationes entis: Cum intelligibilitas eius, ut
supradictum est à realitate verè non contrahatur, &c.

Tertiō: Cum rationes entis sint per qualenīcunq; potentiam inseparabiles, nec relativè oponantur, nullum apparet distinctionis realis indicium.

Quartò: Nenīne cogitante realitas entis per se,
& formaliter intelligibilis est: Ergo ab intelligibili-
tate nequit distinguiri. Idem dicitur de rationibus
inferioribus v. g. rationalitatē respectū rationum
omnium transcendentium. Pro resolutione.

Quodl. 3. q. Est imaginandum, quod triplex est distinctio entium, scilicet rationis simpliciter, realis simpliciter,
& media. Rationis simpliciter est distinctio, qua
totaliter fit ab intellectu, qualis est inter entia, qua
totaliter singulatur, ut dextrum, & sinistrum in co-
lumnā,

lumna, & inter extrema propositionis, quando intellectus fabricat istam propositionem, idem sibi ipse est idem, & huiusmodi. Realis simpliciter est omnino in re extra: & triplex quoque est, scilicet entitatis, sed realitatis gradum translationis; Et secundum aliquos ex natura rei, & formalitatum. Entitatis est inter realites, & redditates, sicut differunt materia, & forma, & sicut differt quodlibet predicamentum absolutum ab alio: quinimo relationes reales in extremis realiter fundatus diuersis: Et ad hanc etiam reducitur distinctio modalis. Distinctio gradum translationis est inter gradum, & gradum eiusdem rei, scilicet inter potentiam totalem, & actum totalem. Distinctio ex natura rei est inter formalitates rerum, quae (ut vulgo tribuitur Scoto) licet eidem entitati sint identificatae, independenter tamen ab opere intellectus inter se sunt diuersae. Demum distinctio inter realem, & rationis media est, quae ad actum ab intellectu quidem reducitur, sed in entitate rei fundatur: Vnde non consistit in rebus diuersis, sed solum in rationibus intelligibiliibus. Hoc posito, sit;

In 3.d.10.q.
1. n.47.

Ibid.

Quodl.3. q.
6. n.50.

Resolutio 1. Rationes entis non distinguuntur simplicitate distinctione rationis. Patet, quia ab intellectu non sunt omnino confitentes, sed saltim in ente ipso fundantur, ut diversimode intelligibili.

Resolutio 2. Rationes entis non distinguuntur simplicitate distinctione reali. Patet, quia nec sunt gradus translationis, ut ex dicendis art. seq. constabit: Nec entitates realiter differentes, ut de se est manifestum: Nec formalitates sequentes rem, ut res est in eadem entitate, & independenter ab opere intellectus inter se diuersa: Illas siquidem in rei veritate ex proprio conceptu implicantiam inuolueret facile ostenditur: Cum enim ens, ut sic adaequaret dividatur in reale, & rationis; & reale vterius divididi nequeat in realitatem, & formalitatem, quia aliter formalitates secundum se non essent a realitate indistincte contra id quod tanquam certissimum etiam ab aduersariis supponitur; eo ipso, quod formalitates discontinuer sequi rem, ut res est, disunt esse enti-

In 1.d.34.q.
1. n.82.

36 METAPH. PARS I.

tatiuum, seu realitatem; & ideo apparet non imaginabile cuilibet quin addant esse reale: Adderent igitur, & non adderent entitates reales: Sed hoc, &c. Ergo, &c.

Resolutio 3. Rationes entis distinguuntur distinctione media inter realē, & rationis. Patet, quia licet ab intellectu forinceptur, & multiplicentur in actu, tamen ens ipsum reale præbet eidem intellectui fundatum formationis, & multiplicationis ob sui virtutem, & eminentiam ratione cuius ita se habet in ordine ad diuersos conceptrus, ac si rationes illæ in eo realiter, & entitatiè distinguerentur. Declaraq. 2. nū. 56. ratur hoc per unum exemplum apparet: Ponatur enim, quod in melle dulcedo, & color essent ipsa substantia mellis; hoc posito licet non distinguerentur realiter; patet tamen quod adhuc in ordine ad diuersa distinguerentur ex natura rei, &c. sicut de facto distinguentur: Mēl enim per rationem formalem substantia esset alimentum, & obiectum nutritiua, per rationem coloris, que ponitur ex natura rei, esset visibile; per rationem dulcedinis, gustabile, &c. Sic in proposito.

Obijcies: Inter ens reale, & rationis nihil mediat: Ergo neque inter distinctionem realē, & rationis assignari potest distinctio media. Respondeo inter putum ens reale, & purum ens rationis media re ens rationis cum fundamento in re: Ideoque distinctionem etiam istam dici distinctionem cum fundamento in re, & rationis attinginat.

Petes, an diuisio illæ ad actum redacta sit obiectiva.

Negant plures: Et ratio eorum potissima est, quā p. 1. qu. 2. assert Aureolus in suo Quodlib. q. 9. art. 2. circa me-
diū: Quia quando aliqua sunt id ipsum realiter im-
possibile est, quod etiam ad præsentiam cuiuscunque
unum agat quin & reliquum, sicut patet per opposi-
tum de albedine in lacte mouente: Dulcedo enim
non mouet, quia distinguuntur realiter, &c. Vnde

In 1. dist. 2. dicunt, quod omnes rationes entis quantum ad illud,
q. 2. n. 19. quod sunt formaliter coincidunt secundum rem, & ra-
tionem, & formalitatem, ita quod non importat ex

suo

suo per se significato, & intellectu aliquam rationem determinatam, sed solum dicunt formalem rationem eam: Totam autem distinctionem importare in ob- Ibid. n. 20
liquo; quod diuersimode explicant.

Aliqui ex Aureolo in 1. dist. 8. art. 6. docent eum haberi ex connotato distincto; & afferunt exemplum de iustitia: Quia enim concipiimus, quod iustitia est illud, quo redditur unicuique quod suum est, illud quo redditur, quod est significatum iustitia in recto, non dicit aliquam rationem determinatam, quia illud, quo redditur, siue illud est lignum, siue digitus, &c. dummodo si illud, quo redditur sufficit ad rationem iustitia in recto: Illud autem quod sic est indeterminatum in recto determinatur per reddere unicuique, quod suum est, quod se habet in obliquo, ut connotatum. Istud exemplum ponit Aureolus Quodlib. 5. art. 1. ubi etiam ponit alia exempla: Unde dicit, quod iustitia est ita conceptus indeterminatus, quod non est nisi conceptus entis sub certo connotato.

Alij ex doctrina Com. 12. met. com. 3. 9. volunt distinctionem formaliter fieri per intellectum comparantem eandem rem ad se ipsam secundum quandam assimilationem ad res diuersas, scilicet quia accipit in eadem re veluti duo quorum proportio ad inuicem est quasi alterius ad alterum, sicut proportio prædicati ad subiectum in propositionibus substantialibus cashegoricis, ut cum dicitur homo est rationalis.

Verum distinctione obiectiva non videtur posse negari. Nam si rationes entis cum Aureolo ex connotato distinguantur: Cum connotatio sit quedam relatio: Omnis autem relatio, vel præsupponat propriam rationem fundandi, vel se tenent ex parte fundamenti cum suo proprio modo respiciendi: sequitur autem prius ex parte entis apparere saltem in confuso, & obscure una rationem fundandi si cunctum quam sit una connotatio ab alio diuersa, aut saltem simul manifestari proprium ipsius respectus modum: Alterius equaliter vere diceretur, quod homo prout connotat discursum est rationalis; & prout connotat eundem discursum est animal; quo-i.&c.

Negat Aureolus maiorem: Unde dicit, quod aliis Ibid. n. 21.

38 METAPH. PARS I.

est conceptus connotatus, & aliis conceptus relatus :
Connotatus enim secundum conditionem rationis abso-
lute exprimit connotarum, sicut quando caro dicitur
alicuius caro, aut pars dicitur totius pars : Tunc
enim pars connotat totum, & tamen non est relatio
inter totum, & partem : Conceptus autem relatus
exprimit terminum oppositum non secundum ratione
inherentie, qua est ratio ad se, sed secundum babi-
tudinem, qua est ad aliud se habere.

Ibid. nū.53. Sed contra est. Primo, quia conceptus connotatus
 de quibus loquitur in proposito sunt conceptus, quo
 unum extremum respicit aliud, non secundum inheren-
 tiam, sed ut obiectum, sicut iustitia dicitur respe-
 cti alterius, cui datur quod suum est, & clementia
 respectus alterius cui subuenitur : Ergo male distin-
 guit in proposito conceptum connotatum contra con-
 ceptum respectuum : Imo in proposito conceptus con-
 notatus est respectius.

Ibid. nū.54. Secundo : Quod dicit quod conceptus connotatus,
 qui conueniunt parti respectu totius non sunt relationes
 ex natura rei est falsum, licet non sint reales rela-
 ziones, &c. Philosophus enim in lib. pradicamento-
 rum vult, quod ala dicitur alati ala, ita quod sint
 relationes secundum dici, quia primaria eorum signi-
 ficatio non est ad aliud, sed secundaria : Sed praece-
 omne opus intellectus ala est pars alati : Igitur con-
 ceptus connotatus parti ad totum est relationis ex
 natura rei, licet non realiter.

Ibid. nū.55. Tertio : Inter materiam & formam est conceptus
 connotatus : Est enim scibile per analogiam ad for-
 mam. phys. tex. com. 6 9. Sed illa connotatio in s.
 phys. tex. com. 2 6. ponitur relatione ex natura rei ubi
 probat Philosophus quomodo artifex realis confide-
 rans de materia debet considerare de forma, quia sunt
 relationes : Ergo connotatus conceptus est relationis
 ex natura rei

Quod si rationes enīs exprimuntur cum Com.
 per intellectum comparantem, adhuc illarum dis-
 distinctio ante comparisonem obiectuē proponitur :
 Planum sicutidem est, quod non potest fieri compa-

Ibid. nū.56. ratiō qualis alterius ad alterum per intellectum con-
 plexum,

plexum, nisi precedent in intellectu simplici plures rationes qualiterum, & alterum: At rationes, quæ ante comparationem exhibentur quasi alterum, & alterum proponuntur ut obiectuè distinctæ: Ergo, &c.

Quamvis tamen tam per connotata diuersa, quæ per comparisonem formalem verè extrinsecè distinguantur rationes entis, nihilominus intimiori divisione ex parte obiecti prius inter se distinguuntur; Quare, præsuppositis his, quæ sèpè diximus in Log. & Phys. de munere intellectus agentis: Dicimus, quod sicut vi illustrationis intellectus agentis sit actu intelligibile, & obiectuè representabile id, quod tantum erat tale in potentia, ita eiusdem intellectus virtute, ad actum distinctæ intelligibilitatis, & representabilitatis ea reducuntur, quæ solum erant intelligibiliter, seu representabiliter distincta in potentia, ob realem indiuisiōnem realitatis non nisi virtualiter, & per equipollentiam ex quadam sui excellētia plura inter se distincta includentis. Et

*In t. dist. 2.
q. 2. n. 28.*

potest ponī exemplū de collo columba: In collo enim columba est tantum unus color realis, ut communiter dicitur, incidente tamen buce super collum, representansur ibi multi colores in actu: Alia exempla de Christi facies, & scriptura in terra, & verbo Apostolorum post receptionem Spiritus sancti, vide in Log. par. 2. dist. 2. quest. 1. art. 4. Ad eum igitur proportionaliter modum, quo in collo columbae in esse representationis est ibi distinctio colorum secundum quorum representationem certum est, quod visus reducitur in actu, quia aliter frustra esset talis representationis, ponitur in ente, ut intelligibili, distinctio rationum intelligibilium, à quibus deinde intellectus possibilis reducitur in actu. Sed hic noscendum est representationem, & distinctionem illam obiectuum non ita necessariò distincta realiter, il ualitione intellectus agentis dependere, ut sine ipsa fieri nequeat: Ab intellectu etenim adepto, vel alio excellentioris virtutis, eadem reali cognitione id tamen præstari posse concedimus: At tunc eandem cognitionem prout reducentem intelligibilia in actu, quasi se ipsa priorē, & se ipsa distinguens, quatenus academ intelligibilia in se representat.

Tatis

45 METAPH. PARS I.

Quodl. 3. q. 6. n. 50. *Talius distinctio. quæ ex esse conceptibili, seu intellegibili siue representatiuo vocari coisuerit à Doctoribus distinctio intentionalis, dici etiam potest formalis ex parte, seu natura rei, sub hoc sensu scilicet, quod res ex natura sua nata est concipi sub diversis illis conceptibus formalibus obiectuviis. Eam autem, ratio supra ex Auctore adducta non exerit: Nam cum cognitiones solum excitentur ab obiecto, non vero eliciantur, iam ostendimus in Log. loc. relat. quod,*

Prol. q. 2. 29. 29. 29. *qua sunt idem realiter, si tamen non sunt omnibus modis, obiectu, vel intentionibus idem, possunt sic agere ad varios conceptus.*

Obijcies primò: Distinctio obiectua arguit necessariò distinctionem realem formalitatem: Ergo cum haec sit impossibilis, etiam illa. Probatur antecedens, quia distincta ratio representativa necessariò determinatur ad distinctum representatum: Hoc patet in Deo de ideo distinctis respectis ideorum distinctorum: Sed distincta ratio representativa non potest representare in ente aliquid distinctum, nisi istam v. g. formalitatem realitatis distinctam ab intelligentia, &c. Ergo, &c. Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, concedo distinctam rationem representativam necessariò terminari ad distincta representata, ac etiam unum representatum posse esse realitatem ipsam entis, ut ab intelligentia distinctam, &c. Sed dico formalitatem illam realitatis sumi intentionaliter, & vt distincte representata solum reperiri in cognitione, seu actu intellectus possibilis in quo plura representantur

Ibid. n. 28. *mediantibus illis distinctis representatiuacibus ita distincte secundum formalem rationem propriam, ac si formales rationes illa realiter distinguenterentur; si enat patet in oculo, quando in collo columba representantur plures colores: Videlur enim color indicus, quantum ad rationem sua speciei absolutam: Et cum hoc distincte videlur ibi rubedo, secundum rationem absolutam rubendis, ac si in collo columba praexiguerentur tales colores secundum esse absolutum distincti: Sic in proposito.*

Ibid. n. 30. *Instabis. Tuppen distinctas varietas representantur.*

tius procedere ista distincta representata, & ramen-
totum contrarium verum est: Ex distinctu enim obie-
ctis distincta species causantur. Respondeo, quod quā-
doque rationes representativa causantur ab obiectis
representatis, sicut est de speciebus in nobis: aliquan-
do & contra obiecta distincte representata non habent
esse distinctum nisi solùm in suu representatiu. Exem-
plu: Ideata ab aeterno, secundum communem opi-
nionem, nullum esse habebant nisi in ideis. Primo
modo est verum, quod arguitur; non secundo modo:
Secundus autem modus est in proposito: Rationes
enim entis nō habent esse distinctum in se, & realiter,
sed solùm secundum distinctas representatiuitates sub
quibus in esse representato, & cognoscibili apparet di-
stincta qualibet illarum.

Adbuc impabis: Distincti respectus non fundan-
tur in aliquo nisi per distinctas rationes fundandi: Ibid. nu.32.
Sed ista non possunt esse respectiva, quia sic processus
est in infinitum: Ergo distincta rationes absoluta
procedunt istos, & sic revertitur contraria opinio.
Respondeo, quod hoc est una de maximis deceptionib: Ibid. nu.33.
Imaginatur enim hic famositas illius propositionis qua-
dicitur, ab eodem in quantum eodem non procedit nisi
idem: Sed maxima est hic deceptio: Quia sicut tu
imaginaris, quod ab eodem fundamento indistincto non
possunt procedere distincta relationes nisi medianibus
distinctis rationibus absolutis, & realibus, eadem ra-
tione est dicendum, quod ista distincta rationes abso-
luta non possunt procedere ab eodem indistincte, sed
medianibus quibusdam alijs absolutis, & sic in infi-
nitum: Dico ergo, quod distincti respectus non fun-
dantur in aliquo fundamento nisi medianibus diuer-
si modis fundandi, quod contingit dupliciter: Uno
modo quod in illis modis fundandi imaginentur qua-
dam rationes absolutas & reales medianes inter fun-
damentum, & respectus fundatos, que sunt prauia
ipsis respectibus: Et sic est falsum, quia eadem ra-
tione est processus in infinitum, ut dictum est: Alio
modo, quod hoc sit medianibus distinctis modis fun-
dandi intra genus relationis; non quod illi modi dia-
uersi sunt prauis respectibus fundatis, propter proces-
sum

42 METAPH. PARS I.

sum in infinitum, sed quod quilibet respectus dicatur à fundamento cum suo proprio modo respiciendi proprium obiectum correlatum: Et sic quandoque est verum, ut patet in vulgari exemplo: Sol enim constringit lumen, & dissoluat glaciem; hic enim super eandem potentiam absolutam fundantur diuersi respectus secundum diuersos modos fundandi intra genus relationis ubi non procedunt distincta rationes absoluta fundantes, nec respectus distincti, sed quilibet relatio oritur cum suo proprio modo oppositionis: Relatio autem constrictiui attinèt oritur fundamentaliiter cum suo modo proprio relativo, scilicet in habitudine ad potentiam passiuam constrictibilem, relatio dissolutius attinèt alio modo proprio relativo in ordine ad potentiam relatiuam dissolubilem. Ad famosam ergo propositionem quando dicitur: ab eodem in quantum, &c. dico, quod est famosè falsa: A materia enim prima oriuntur infiniti respectus ad omnes formae naturales, ut habetur 1. 2. metaph. à com. II. & ens, & unum, & bonum sunt una essentia significata modis, vel respectibus diuersis; ut habetur à Com. 4. metaph. com. 3. Ad propositionem ergo dico, quod est posita ab Aristotele 1. de Generat. tex. com. 56. ubi dicit, quod ab eodem agente non procedunt diuersa, nisi presupposita aliqua diuersitate ex parte agentis, sicut ponit idem exemplum, quia Sol eandem habet vim adiuuam respectu terra nascentium, & marcescentium, & hoc facit diuersis motibus: Per hoc enim, quod Sol ascendit in Zodiaco crescunt nascentia; per hoc autem quod descendit marcescunt. Et ad hoc est Com. 2. phys. com. 48. reddens causam quare Aristoteles dimisit contingens aequaliter responderet Com. quia à contingente agente aequaliter nulla pruenit actio, quia oportet ipsum determinari antequam agat: Aliter enim aequaliter faceret verunque contrariorum in eodem tempore, &c. Et per hoc patet ad propositionem quod non negat, quin ab eodem fundamento possint esse distincta relationes; immo ex primo posito cogitur concedere istud secundum: Ex hoc enim quod aliquod agens est aequaliter indifferens, vel contingens ad duos effectus, ad hoc quod determininetur

uno

uno modo ad hunc effectum, alio modo ad illum operatur quod hoc sit per diuersa agentia, ut exemplificat Com. 2. phys. com. 48 vel per diuersos motus, ut exemplificat Arist. 2. de Generat. Et certum est, quod non potest determinari per diuersa agentia concurrens, nec per diuersos motus, nisi quia ad hoc quod diuersa agat ipsum natum est sic determinari diuerso modè, & ista tales aptitudines, vel respectus diuersi immediatè fundantur super ipsum indistinctum reacter.

Obijcies secundò: Quæ distinguuntur obiectiæ, & in esse repræsentabili distinguuntur in ordine ad intellectum: Sed plures rationes in ente reperiuntur, quæ non distinguuntur in ordine ad intellectum: Ergo, &c. Maior patet ex dictis. Minot probatur, quia aliquæ, ut bonitas, &c. sunt appetibiles, & ideo Ibid. nu. 35 ordinantur ad voluntatem; aliae vero sunt, quæ ad Ibid. nu. 36 intellectum, & voluntatem non dicunt aliquem respectum, immò præcessò ridentur dicere aliquod absolutum, sicut magnitudo: Igitur huiusmodi non operari distingui per respectus repræsentatiuos in ordine ad intellectum. Respondeo, quod qualibet ratio quacunque sit illa, siue magnitudo, siue bonitas, &c., nata est distinctè cognosci ab intellectu, & ideo qualibet talis ratio distinguitur in eodem ente in esse intelligibili repræsentabili, & ita propriè universaliter est una, &c. Quod autem specialiter videtur facere difficultatem de appetibilitate in ordine ad voluntatem, scilicet quod appetibilitas distingueretur contra repræsentabilitatem, nihil facit in proposito, quia licet generaliter distinguantur appetibilitas contra repræsentabilitatem, sicut veritas contra bonitatem, in proposito tamen sufficit, quod appetibilitas, qua appropriatur bonitati distinguitur per formalem rationem appetibilitati secundum quam ipsa appetibilitas est quadam ratio intelligibilis ab hac intelligibilitate, qua imporratur per veritatem secundum estre repræsentationum: Ex eo enī quod sub una ratione repræsentatur appetibilitas intelligibilis, & sub alia veritas, eo ipso hoc tanquam bonum appropriatur voluntati, & hoc tanquam verum appropriatur intellectui;

Et

44 METAPH. PARS I.

Et ita tenetur propositum, scilicet quod tota distinctio formalis est in esse representatio.

Obiectio tertia: Quia obiectiu distinguntur non sunt distincta nisi per relationes distinctas ad intellectum: Sed rationes entis non distinguuntur per relationes, &c. Ergo, &c. Maior patet, sicut enim intelligibile, ut intelligibile est relatum, ita distincta intelligibilia sunt distincta per distinctas relationes.

In 1. d. 34. Minor probatur, quia falsò asseritur intelligibile, seu obiectum dici ad intelligentem, seu intellectum cui obiectur: Contrarium enim vult Phyllophus q. metaph. tex. com. 20. Dato autem quod sic diceretur, adhuc relationes non essent distincte, quia

Ibid. n. 79. correspondet unus intellectus. Respondetur concessa maiori negando minorum. Ad probationem

Ibid. n. 87. respondet primò: quod scibile non dicitur ad scientem accipiendo scibile quantum ad per se rationem mensura, quia hoc pertinet ad genus quantitatis, tamen dicitur relatum, quantum ad respectum concomitantem, &c. Veldato, quod nullo modo scibile diceretur ad scientem in ratione mensura, tamen ut habet rationem obiecti in ratione representantis sic dicitur relatum ad illud, cui se representat, per illam regulam lib. predicam. quod illa relatione dicuntur, qua mutuo se recipiunt omnibus alijs accidentibus circumscriptis.

Ibid. n. 80. Et quando dicitur, quod terminus non esset multiplex, &c. Respondet, quod hoc non est necessarium quia etiam secundum ponentes verum, &c. bonum distinguunt ratione ratiocinante ponunt ea distincta in ordine ad intellectum: Ambo enim sunt nata cognosci, &c. Et ratio est, quia relatio non desumit suum esse distinctam à termino, sed vel à fundamento, vel à modo fundandi diverso, ut dictum est supra.

Obiectio quartia: Si in ente ex quadam sui virtute obiectiu distinguerentur formalitates eius, in pluribus quoque formalitatibus sic ad invicem distinctis vltius admittenda esset similis distinctio: Sed hoc, &c. quia sic vitari non posset processus in infinitum: Ergo, &c. Sequela probatur: Sicut enim in Sole v. g. virtus illuminativa obiectiu distinguitur à calefactiva; ita in eadem virtute calefactiva distingue-

gueretur virtus productiva caloris A. à virtute productiva caloris B. &c. Item virtus productiva unius partis caloris A. à virtute productiva alterius partis eiusdem caloris A. &c. Respondeo, quod cum praedicta distinctio duplacter consideretur, scilicet in potentia, & in actu; in potentia quidem, quatenus rem solam dicit, vel formalitatem ulterius diuisibilem veluti in partes intiores; in actu vero, quatenus eadem res, vel formalitas specialius, & intentius illustratur ab intellectu agente, &c. sequelam veram esse de distinctione in potentia; At in actu non nisi dependenter ab illustratione: Ad huius autem incrementum augeri numerum obiectuum distinctorum in actu, qui tunc tantum infinitus appetit, quando lumen infinitum presupponitur.

Obijcies quintò: Data distinctione obiectua inter rerum rationes corruit tota vis syllogistica: sed hoc, &c. Ergo, &c. Sequela probatur, quia in hoc syllogismo, omne animal est viuens, omnis homo est animal, ergo omnis homo est viuens, rationes in praedicatis expressæ excluderentur à rationibus subiectorum. Respondeo negando sequelam. Ad probationem dico ex distinctione obiectua unam formalitatem excludere aliam à proprio conceptu, & ideo in abstracto prædicationes affirmatiwas esse falsas; in concreto tamen è contra, quia illud quod importatur in recto est entitas ipsius rei sub diuersis illis formalitatibus concepta. Distinctionem proinde obiectuum valissimam potius esse ad syllogizandum, qui vi ipsius propositiones sunt formales, & non idæticas ex sola diuersitate extrinseca extermorum.

Argumenta aliarum sententiarum, quatenus fieri possent contra tertiam resolutionem nostram, ex his que dicta sunt facile soluuntur. Ad primum primæ sententia: Dico quod formalitates entis non sunt sibi. In i.d. a.q. a. nonime, quia ex natura rei sunt obiectum distinctæ. n. 79.

Ad secundum: Respondeo maiorem veram esse quando obiecta secundum diuersas realitates mouent, & causant actus reales diuersos, sed non quando mouent, &c. usque solùm secundum diuersas intelligibilitates excitando, non vero eliciendo actus diuersos.

Ratio-

46 METAPH. PARS I.

Rationes autem entis solum secundum esse intelligibile, & excitariè mouere; ideoque in actu non distingui; immo nec ordinari, nisi secundum diuersas intelligibilitates in te ipsa fundatas, quæ proinde tantum est fundamentum diuersorum concepium in intellectu possibili. Ad illud quod additur, quod idem inquantum, &c. Quidquid sit de veritate illius

Ibid. nu. 82. dicti, respondeo rationes ut obiectuè distinctas non esse idem, ideoque mouere ad cognitiones diuersas.

In 1.d.2.q.1. Ad tertium: Dico, quod maior est falsa, quia secundum omnem opinionem etiam attributa in Deo habent talern modum essendi, quod sunt idem realiter; Si ergo modus distinctionis sequitur modum essendi, sequitur quod distinguuntur secundum quod idem rea-

Ibid. nu. 38. liter, quod est falsum. Item, Sortes, & Plato sunt idem in specie: Si ergo modus distinguendi sequitur modum essendi, sequitur quod distinguuntur secundum quod sunt idem in specie. Propter quod dico, quod modus distinctionis sequitur modum essendi sic, quod quilibet distinguitur à quolibet cum quo non conuenit, seu cum quo non habet idem esse: V. g. Sortes habet esse humanum, & ideo per esse humanum distinguitur à quilibet, quod non habet esse humanum, non tamen per esse humanum distinguitur à Platone, quia in illo esse conuenit cum eo, & est idem illi: Sic concedo, quod quilibet ratio entis per suam propriam formalitatem, quam ex natura rei habet in ente distinguatur à quilibet, quod non est ratio entis; non tamen differt ab alia ratione formalis ex natura rei, quia omnes in ratione formalis formalitatis, quam habent ex natura rei conueniunt, & sunt idem. Ceterum data illa majori, adhuc dico, quod rationes entis, ut in actu distinctæ, non habent nisi in modum essendi obiectuum, & proportionalem distinctionem. Eaturam tamen consideratio ad Metaphysicam spectat, quia non sunt intentiones à cognitionibus ortæ, sed cognitionibus præsuppositæ, licet equaliter respectuæ ex intrinseca, & essentiali habitudine, quam dicunt intelligibilia, qua talia, ad intellectum.

Ad quartum: Dico diuersitatem obiectuum multiplicare formaliter obiectum intellectus, & sic ex cogni-

cognitione vnius formalitatis sine alia, nullam oriendi contradictionem. Vide dicta in Log. par. 2. dist. 2. quest. i. art. 4.

Ad primum secundæ opinionis: Respondeo rationes entis denominari à ratione intelligente solùm tanquam à potentia ad quam referuntur intelligibilia ipsi, quæ tamen sicut ad actum intelligibilitatis ab eadem non reducuntur, ita nec distinguuntur.

Ad secundum. Respondeo, quod esse formalia, que sequuntur rem ut res est, eo ipso quo dicuntur sequi q. 3. n. 8d. rem ut res est, dicunt esse subiectum in re, quia esse quod attribuitur rei ut res est absolute vocatur esse subiectum: Et ideo formalitates entis si distinguuntur ex natura rei ut res est, apparet non imaginabile cuilibet, quin addant esse reale. Esse autem formalia, que non sequuntur rem ut res est, nec denominant rem in se, comparando rem uno modo ad se ipsum alio modo, sed solum in ordine ad intellectum, ilib dicunt distinctum esse intelligibile, & eo ipso dicunt solum esse obiectum, & respectuum: Et sic per consequens nihil addunt in re ipsa, sed solum habitudinem rationis in ordine ad intellectum, & sic nihil concluditur inconveniens: Et potest ponи exemplum congruens omnem hominem: Certus est enim, quod ex natura rei Deus cognoscendo se cognoscit omnia alia distincte, qua est distinctio aliquo modo ex natura rei in cognitione diuina: Aliter enim ex natura rei non cognoscuntur creature distincte, sed solum hoc esse verum secundum nostrum modum imaginandi, quod falsum est. Tunc ad propositum dico, quod illud esse distinctum ex natura rei, quod habent creature in esse cognito in intelligentia diuina ut comparantur ad ipsum Deum, non dicunt alias formales rationes distinctas ex natura rei ponentes aliquod esse subiectum distinctum circa Deum, immo solum distinctum esse obiectum dicunt, in quo esse important distinctos respectus ad essentias creaturarum extra factas, vel factiles: Sic in proposito distinctio ex natura rei, quia distinguitur in esse intelligibili non ponit aliquam distinctionem in ente subiectu, sed solum obiectum in ordine ad intellectum, &c.

Ad

48 METAPH. PARS I.

Ad tertium: Dico inseparabilitatem, & parentiam oppositionis relativarum esse quidem inditum indistinctionis realis actualis in esse entitatiuo, sed non virtualis, aut actualis in esse obiectiuo.

Ad quartum: Dico realitatem entis materialiter acceptam esse per se intelligibilem, at formaliter non esse rationem ipsam intelligibilitatis, sed obiectiuem cum fundamento in re ab intelligibiliitate diuersam.

ARTICVLVS II.

Quomodo differant essentia, & existentia.

Diversa sunt circa propositum dubium Phylosophorum placita: aliquibus solam extrinsecam differentiam inter essentiam, & existentiam concedentibus; aliquibus obiectuum, & cum fundamento in re admittentibus; aliquibus vero etiam realem propugnantibus.

Prioris opinionis sunt Aureolus, & Godofredus, Manneffus, & alij.

In 3. d. 10.
q. 1. n. 7.

Aureolus primo lib. dist. 8. q. 1. art. 3º tenet, quod differunt conceptibiliter, non quod dicant aliud, & aliud conceptibile, sed alium modum concipiendi sicut res secundum quid nominis, & secundum quid definitionis differunt: Non enim dicunt aliud conceptibile, sed idem, conceptum confusè, & determinatè: Unde in proposito dicit, quod essentia dicit conceptum per modum quiescentis, esse vero per modum cuiusdam fluxus, seu altus, seu per modum operationis immarentis. Ponit exempla de luce, & lucere i flore, & florere.

Ibid. n. 8.

Sed istud nihil facit ad difficultatem questionis: Quia hic agitur de differentia esse, & essentia, etiam ut comparantur ad inuicem in ipsa re. Hic etiam est difficultas de comparatione esse, & essentia ad suas causas, videlicet cum essentia sit effectus formaliter recipiens causas intrinsecas, scilicet materiam, & formam,

formam, esse verò effectus effientis, (effectus enim efficientis est terminus formalis actus generandi), dubitatur quomodo sunt idem, vel non idem: Tu autem solum respondes de differentia, qua est eorum in causando diuersos conceptris: Imò loqueris de sola differentia intellectus, & proponis exemplum de definitione, & definito clare, & obscure cognito: Ergo, &c. Nec valent exempla alia, quia lucere, & florere sunt effectus formales, sed esse non solum formalis, sed efficientis, scilicet generantis, &c.

Godofredus Quodlib.8. q.1. vult differre in quantum connotant aliquid in respectu ad extrinsecum. Ibid. nu.46.
Quare iuxta eius principia essentia est ens ut praescindit ab actione productiva agentis; existentia vero est illud idem ens, vel independens ab actione agentis, ut Deus, vel dependens ab eiusdem creatione, ut creatura.

Sed contra, quia data quacunque connotatione adhuc connotationem oportet fundari super proprium positum, vel saltem exprimere proprium connotandi modum, ut supra dictum est art. præced. Ergo necessarie est assignare aliquid aliud in quo differant. Ibid.

Pro secunda opinione citatur Henricus Quodlib. I. q.9. ubi docet, quod differunt intentione, qua est differentia media inter differentiam rationis, & rei, sed non accipit intentionaliter simpliciter in ordine ad intellectum, sed etiā in ordine ad causas reales secundum diversas relationes. Ibid. nu. 9.

Contra ipsum autem arguitur, & primo sic: Esse Ibid. nu.10,
ut differre ab essentia est formalis terminus generacionis, sed unumquodque accipit speciem, & denominacionem à formalis termino suo: Ergo unumquodque species aeterni à suo esse. Si ergo non addit nisi intentionem, sequitur quod omnia entia sunt intentionalia, & nulla realia.

Secundo ex dictis suis alibi, ubi vult quod essentiae rerum sunt ab aeterno: Ergo si esse est idem essentia, esse, seu existentia rerum est ab aeterno. Ibid. nu. 11.

Sed huic respondet, quod littera sint idem realitatem, tamen differunt secundum relationes: Quia essentia respicit Deum in genere cause exemplaris, esse autem

50 METAPH. PARS I.

in genere causa efficientis : Et quia Deus fuit ex causa plax ab aeterno non efficiens, ideo potest creatura esse aeterna secundum essentiam, non secundum esse.

Ibid. nū. 13. Contra : Ut primò arguitur de intentione, potest hic argui quod omnia entia erunt relativa, & nulla absoluta, quia formalis terminus erit relatus.

Ibid. nū. 14. Ad istud videtur alicui esse respondendum, quod verum est, quod esse secundum quod comparatur ad agens est merè relatum, & ut sic omnia supposita sunt merè relativa, sed ut comparatur ad essentiam est merè absolutum.

Ibid. nū. 15. Sed contra hoc arguo : Primò ex comparatione relatiuorum ad inuicem sic: Relationes reales in eodem fundamento, qua specie distinguuntur, licet sint dissimilares, & non opposita in eodem ad inuicem compareate realiter differunt, sicut pater de similitudine, & activitate in calore : Sed esse existentia creature est esse productum ab alio, & esse essentia est esse extrahitum : Primus respectus est de modo potentiae, secundus de modo unius : Ergo esse existentia ad esse essentia comparatum differt realiter ab eo. Secundò idem arguitur de comparatione relationis ad fundamentum : Quia respectus esse fundatur in essentia : Sed respectus realis comparatus ad fundamentum realiter formaliter differt ab eo : Ergo, &c. Et hoc renta sua comparatione ad oppositum, ut hic loquer, ut probatur lib. i. sent. dist. 3. 4.

Ibid. nū. 4. Tertiam opinionem sequuntur plures : Et illam probant quidam sic. Primo : Rationes obiectiva praesupponuntur potentiarum proprijs, & distincta distinctio : Sed secundum Averennam esse suppositi est obiectum potentiae sensitiae & essentia ut equitas in quantum equitas, intellectus : Ergo ista distinctio est à parte rei, & presupposita.

Ibid. nū. 5. Secundò : Ubiunque à parte rei est ordo conceptuum ibi à parte rei est distinctio : Sed contingit conceperi prius equitatem hanc à parte rei, quia à parte rei hac habet esse sine alio, quia essentia est indifferens ad esse, & non esse : Ergo, &c.

Ibid. nū. 6. Tertio : Conceptus equitatis est absolutus ex natura rei, quia equitas nihil est nisi equitas : Sed

conce-

DIST.I.Q.VN.A.II. 51

conceperis esse est respectius ad essentiam ex natura rei,
quia esse est ipsius essentia: Sed quae ex natura rei
differunt, sicut abstractum, & respectuum, differunt
prater opus intellectus: Igitur.

Authores tamen huius opinionis non conueniunt
in explicando qualiter essentia, & existentia realiter
differunt.

Jacobus de Viterbo distinguit in existentia prima- Ibid. nu.17.
rium significatum à secundario; & dicit quod quan-
tum ad principale significatum sunt idem, sicut albe-
do, & album, sed quo ad secundarium significatum
differunt in Deo secundum rationem, in creaturis se-
cundum rem; ita quod esse quoad primum, & prin-
cipale significatum principaliter significat essentiam,
sed ex consequenti omne illud, quod essentia coniun-
ctum est, & sine quo essentia non invenitur, & hoc
est aliquid aliud ab essentia, sicut accidentia, quali-
tas, & quantitas: Et sic propter talēm compoſitio-
nem dicit Boetius de hebdomad. quod diuersum est es-
se, & quod est.

Contra primò: In supposito de genere substantia Ibid. nu.18.
preter substantiam non sunt nisi accidentia: Sed ac-
cidentia nomine substantia non significantur: Licet
ergo essentia, & esse sint concreta substantiae, nihil nisi
substantiam significant.

Secundò: Esse quod pertinet ad individuum sub- Ibid. nu.19.
stantia in aliquo natura presupponitur esse accidentium,
& ut sic non dependet ab accidentibus. Ergo prius
ordine natura generatur individuum de genere sub-
stantiae, quam de genere accidentium: Ex unione enim
forma cum materia, quod est esse genitum, consurgit
omne accidens: Igitur, &c.

Tertiò: Si existentia dicaret aliquid ex conse- Ibid. nu.20.
quenti essentiae coniunctum non dicaret Phylosophus
7. metaph. tex. com. 20. quod in his, que sunt per
se, idem est quod quid est cum eo cuius est.

Diuus Thomas 2. contra Gent. cap. 52. ait quod Ibid. nu.21.
esse addit rem super essentiam: Et probat sic: Pri-
mo: Per essentiam precise sumptam est potens esse
realiter: Sed per esse non est tantum in potentia:
Ergo esse non est essentia.

§2 METAPH. PARS I.

- Ibid. nu.22. Secundò : Hac est vera ab aeterno : Essentia est essentia realiter ; hac tamen falsa est ab aeterno ; Essentia est in effectu .
- Ibid. nu.23. Tertiò : Quod realiter uno intellectu potest intelligi sub opposto intellectu alterius non est ipsum realiter : Sed essentia uno intellectu , quantum ad eius conceptum quidditatium , & realem , potest intelligi non esse in effectu : Ergo , &c.
- Ibid. nu.24. Quartò : Materia est indifferens ad formam , & prinationem , ideo nec est forma , nec est præuatio realiter : Sed essentia est indifferens ad esse in effectu , & non esse in effectu : Ergo , &c.
- Ibid. nu.25. Quintò : Lib. 4. metaph. tex. com. 3. arguitur quod ens , & unum sunt idem realiter , quia eadem generatione generantur , & corrumpuntur , &c. Et certum est quod vult probare , quod sunt idem realiter , ut exponit Com. com. 3. contra Averianam : Ergo ex opposito , quæ non corrumpuntur eadem corruptione non sunt idem : Sed res potest corrumpi quoad suum esse , ita quod nihil remaneat de eius esse , non tamen corrumpatur quoad eius essentiam , sed essentia rei permaneat , quia essentia rei per corruptionem solum reducitur in potentiam materia : Igitur , &c.
- Ibid. nu.41. Sed contra . Primum arguo sic : Ita se habet esse , seu existentia ad essentiam , quoad realitatem entitatis , sicut verum , & bonum , & unum ad ens : Sed ista nihil reale addunt super ipsum ens , dicente Philosopho 4. metaph. tex. com. 3. non differt homo , & ens homo , & unus homo .
- Ibid. nu.42. Si dicas : Verum est de esse essentia non de esse existentia . Contra : Quod loquitur de existere patet , quia loquitur de esse rei singularis , & subsistentis dicens : Manifestum est quod sermo dicentis iste homo , & unus homo non significat diuersa , cum non sit differentia inter dicere , homo , & iste homo , nec in generatione , nec in corruptione , & similiter est de unis . Idem dicit ibidem Com. com. 3. Igitur , &c.
- Ibid. nu.43. Secundò : Arguo sic , & est argumentum Com. ibidem cum dixerat Com. quod homo , & unus homo , & iste homo conuertuntur , probat hoc contra Averianam , qui dixit unum , & ens esse intentiones entis , sic dicens :

dicens: Substantia cuiuslibet rei est una essentia-
ter, & non per rem additam: Quoniam si res esset
una per aliquam naturam additam essentia sua, tunc
nihil esset unum per se, & per suam substantiam, sed
per rem additam substantia sua, sua natura sua, &
illa res (supple quae est habita) per quam res dicitur
una queritur de illa: Si dicatur quod est una per
intentionem additam essentia sua, queritur de illa
re per quid est una. Si dicatur se ipsa eadem ratio-
ne standum est in primo: Si existit per aliquid addi-
tum, reuertetur quæstio, & procederetur in infinitu.

Confirmatur ista forma arguendi de existentia per
hoc, quod sicut Com. ibidem contradicit unum non
addere super ens aliquid querendo de illa unitate,
qua est formalis ratio unius per quid est una, eodem
modo est quæstio in proposito de existentia, qua est
formalis ratio existentis in quantum existens, per quod
existit: Qua igitur ratione valet argumentum ibi,
& hic valet.

Tertiò: Si differat ab essentia, non est accidens,
quia tunc substantia existeret per accidens: Nec est
substantia, quia non est materia, quia materia non
dat existerem formaliter, sed recipit eam: nec forma
ut enim infra probabitur, forma est pars essentia à
qua causatur esse: Nec compositum, quia tunc habe-
tur propositum, quod scilicet est essentia, qua existit.

Aly tenentes illam conclusionem dicunt magis ex-
pressè, scilicet quod esse est ipsa forma, sed forma
differt ab essentia compositi, sicut pars à toto: Et ideo
dicunt, quod esse differt ab essentia, sicut pars à suo
toto. Assumptum scilicet quod esse est ipsa forma
probant sic.

Primo: Sicut compositum sua compositione requi-
rit materiam, ita requirit formam: Sicut ergo mate-
ria ad posse esse compositi, ita forma ad esse compositi:
Sed materia est quo compositum primo potest esse;
imo est ipsum posse: Ergo forma est quo compositum
primo est, imo est ipsum esse.

Quod si aliquis responderet ad hoc, quod materia
est illud quo aliquid priuè est, quia certum est quod
materia pertinet ad essentiam, & ipsa est primum

Ibid. nu. 44.

Ibid. nu. 45.

Ibid. nu. 26.

Ibid. nu. 27.

Ibid. nu. 28.

54 METAPH. PARS I.

- principium, quia subiectum in composite. Contra:*
- Ibid. nu. 29. *Probo quod per formam primum est aliquid: Quia unumquodque operatur primò per illud, quo primum est: Sed unumquodque primò operatur per formam.*
- Ibid. nu. 30. *sicut patitur per materiam. Item: 9. metaph. tex. com. 22. unumquodq; primò intelligitur per hoc, quod est: Ens enim est obiectum intellectus: Ergo primò intelligitur per hoc, quod primò est: Sed unumquodque primò intelligitur per formam, ut potest habere ex 7. metaph. tex. com. 9. & 1. phys. tex. com. 69.*
- Ibid. nu. 31. *Item: Primus terminus generationis est forma: Sed res non habet esse antequam generetur, quia quod generatur non est q. phys. tex. com. 13. Ergo forma est illud, quo res primò est.*
- Ibid. nu. 32. *Secundò: Generatio substantialis per se est una: Sed si existere realiter differret à forma generatio substantialis esset plures: Igitur. Probo minorem: Quia illæ generationes sunt plures per se, qua habens plures actuales terminos realiter distinctos: Sed generatio substantialis terminatur ad esse existere prætè: Unde 7. metaph. tex. com. 28. homo non generatur per se, sed iste homo, & generatio substantialis terminatur ad formam substantialē per se: Si igitur forma substantialis, & esse existere realiter differunt, in generatione substantiali erunt plures actuales termini realiter distincti, & per consequens generatio, substantialis non est una, sed plures.*
- Ibid. nu. 33. *Tertiò: Cum potentia universaliter dicatur relatiuè ad actum, multitudo actuum est secundū multitudinem potentiarum, & è conuerso: Sed impossibile est dare medium potentiam inter potentiam substantialē, & accidentalem: Igitur impossibile est dare medium actum inter actum substantialē, qui est forma substantialis, & actum accidentalem, qui est forma accidentalis: Sed si esse existere individui de genere substantiae esset alia res à forma substantiali (certum est, quod non est forma accidentalis) esset tertia res, & actus tertio modo dictus medius inter virunque: Ergo impossibile est, quod esse existere individui substantia sit alia res à forma substantiali.*

DIST.I.Q.VN. A.II. 55

Quarto: *Esse individui in genere substantie tan-* Ibid. nu.34.
tum est in genere substantia per reductionem: Sed
esse in genere per reductionem assignantur tantum isti
modi tres. Primo sicut priuatio per habitum; quod
non conuenit de esse, quia esse non significatur per mo-
dum priuationis, sed per modum habitus: Secundo
sicut motus per terminum; quod non conuenit de esse,
quia esse individui substantia est permanens, non suc-
cessuum: Tertio modo, sicut principium generatio-
nis: Sed certum est, quod esse non est in genere sub-
stantia per reductionem, sicut principium, quod est
materia; quia materia non est esse. sed via ad esse:
Igitur est in genere per reductionem sicut illud prin-
cipium generationis, quod est forma.

Sed hic modus dicendi non solum impugnatur ar-
gumentis supra factis, sed etiam specialiter sic: Quia
esse existere, siue ens existens, quod pro eodem ha-
bo, est terminus ad aquatum generationis: Sed for-
ma substantiali non potest esse terminus ad aquatum,
sed solum terminus formalis: Ergo forma substan-
ciali non est idem, quod esse existere. Maior passet
 7. met. rex com 27. ubi *Phylosophus vult, quod ge-*
neratio non terminatur ad formam, nec ad materiam,
sed ad compositum. Vide dicta in Phys. par. i. de for-
ma, & de composito. Pro resolutione.

Sciendum est primo: In rerum cognitione hunc
 conceptuum ordinem ut plurimum seruari, ut primò
 concipiatur res secundum quandam rationem per
 quam sic in esse constitutatur ut à nihilo, negationi-
 bus & què secernatur: Sub tali vero ratione rem ita
 abstrahere à conceptu actualitatis exercitare, ut etiam
 à positiva aptitudine ad eandem actualitatem præ-
 scindat: Quanquam autem possit tandem sub actuali-
 tate intelligi, huiusmodi tamen conceptum non
 haberi, nisi alio presupposito de eadem prima ratio-
 ne, prout aptitudine, seu potentialitate ad actualita-
 tem ordinata; affecta: Cum certum sit potentiam
 aliquo modo actum præcedere.

Sciendum est secundò: Rei aptitudinem, seu
 potentialitatem, & actualitatem ad inuicem com-
 paratas se habere ad modum quorundam graduum,

56 METAPH. PARS I.

quia res sub illis quasi per gradus perfici concipiatur. Verum aptitudini sèpè priuatione actualitatis adiungi: ob idque intellectui fundimentum preberi gradus predictos distinguendi in gradus translationis, & gradus generalis cuiusdam constitutionis, quia videbitur sicut res in potentia, negatione actualitatis praecisa, per actualitatē ipsā plenē in esse constituitur, ita ex additione negationis predictae, non nisi à potentia priuativa, tanquam à termino à quo, ad actū trāsfertur.

Sciendum est tertio: Essentia nomen primò, & principaliter supponere pro prima abstracta rei ratione, quæ deinde sub potentialitate sola, vel etiam sub actualitate, ac tandem sub perseitate, vel inhæ-

Ibid. nū. 53. rentia concipiatur: Licet enim ista tria se habeant secundum ordinem, tamen semper idem attingitur felicet, *hac essentia in potentia, hac essentia producta in actu ens, hac essentia per se subsistens.* Cæterum nomen essentiæ solere quoque accipi pro eadem prima ratione, ut concernente potentialitatem, aut etiā actualitatem exercitam: cum non semel dicatur essentia illud, quod habet, vel potest habere esse. Existentiæ item nomine abstractam rationem actualitatis primariò exprimi, sed aliquando eandem actualitatem, ut primam rationem sufficientem significare, & in concreto: His positis, sit.

Resolutio 1. Essentia, siue secundum esse abstractum, siue secundum quod puram aptitudinem, seu potentialitatem ad actualitatem concernit, non differt realiter ab existentiæ. Patet, quia realis differentia unius ab alio non salutatur sine reali negatione in esse fundata: Cum autem essentia illis modis accepta nullam adjunctionem negationem in ordine ad actualitatem habeat, sequitur, &c.

Resolutio 2. Essentia, siue secundum esse abstractum, siue secundum quod puram potentialitatem concernit, differt obiectiuè ab existentiæ. Patet, quia sunt intelligibilitates entis diuersæ in actu in eadem entitate fundatae.

Resolutio 3. Essentia, ut actualitatem concernens differt ab existentiæ in abstracto obiectiuè, sicut totum à parte, & concretum ab abstracto. Pater, quia essentia

essentia illo modo accepta concipiatur ex duabus rationibus coalescere, inter quas actualitas se habet ad modum format.

Resolutio 4. Essentia, ut actualitatē concernens, nō differt nisi extrinsecē, & ratione ratiocinantis ab existētia in concreto accepta. Patet, quia cum ex parte obiecti nihil nomine essentiae actualis exprimatur, quod non exprimatur per existentiam in concreto, tanquam rationes omnino ex parte obiecti synoni-mae non magis differunt, quam vestis, & indumentum. Ad summum igitur distinguuntur, vel per hoc, quod in cōcreto essentię actualis prima entis ratio in recto, & actualitas in obliquo exprimatur; ex parte verò cōcreti existentiae ē contra: Vel per hoc, quod essentia concipiatur per modum quiescentis, ut flos, existentia verò per modum fluxus, ut florere, &c.

Resolutio 5. Essentia, ut possibilitatem, ac realiter negationem actualitatis concernens, differt realiter ab existentia quoquinque modo accepta. Patet, quia maior differentia excogitari nequit, quam inter non esse, & esse: Si igitur essentia possibilis negationem actualitatis secum afferat, dicendum omnino est eam realiter ab existentia distingui.

Hinc colliges prædictam differentiam esse quasi per accidens: Cum essentia non ratione sui differat, sed ratione graduum translationis: ideoque vocari differentiam *solum secundum diuersos gradus essendi*, Ibid. nu. 47. largè loquendo de gradu essendi, non secundum diuersas essentias, sicut nec secundum diuersos concipiendi modos, nec secundum intentiones obiectu*is*.

Obijecies 1. Si existentia ut dicit gradum translationis differret realiter ab essentia, adderet rem super essentiam: Sed hoc non admittitur à nobis: Ergo, &c. Sequela probatur, quia inintelligibile est aliiquid realiter ab alio differre, & non addere rem super illud. Repondeo negando sequelam. Ad probationem dico, quod non est imaginandum, quod essentia participet esse sicut aliquid receptum, sicut aer participat lucem, & corpus albedinem realiter, & omnino independenter ab intellectu, quia sic manifestum est, quod differenter realiter: Sed sic participat

58 METAPH. PARS I.

esse, quod essentia de se est tanquam aliquid abstractum indifferens ad esse, & non esse; & tunc dicitur esse, quando per potentiam agentia est producta in effectu tanquam eius expressa similitudo in effectu: Sed res ut producta in effectu non dicit esse recipi in essentia, sed tantum dicit essentiam quasi subsistere, sicut si dicerem, quod Sol produceret radium suum per se subsistentem, non dicerem aliquid receptum in radio, sicut lux recipitur in aere, sed tantum dicerem essentiam radij subsistentem, vel productam in effectu, quae primò fuit in potentia tantum: Igitur esse, prout dicit gradum translationis, non differt realiter ab essentia, quasi addat rem supra essentiam, sed est ipsam esse, ut producta, & in actu.

Obijcies 2. Potest dari, iūdō de facto datur in rerum natura aliqua essentia secundūm esse physicum, quaē tamēn non existit, vt patet ex dictis in Phys. de forma, & composito: Ergo existentia non est terminus translationis. Respondeo concessō antecedenti, negando consequentiam, si intelligatur de translatione eiusdem entis formaliter loquendo: Sicut euim in esse obiectuō, & intentionalē semper concipitur essentia in se inuariata etiamsi à possibiliitate obiectiva ad actualitatem obiectivę procedat, & talis actualitas concipitur terminus translationis in esse obiectuō: ita in esse entitativo, & physico semper est eadem essentia physica in se inuariata, que ab esse possibilis physice transit ad physicam actualitatem.

Argumenta à D. Thoma adducta vltimām solam
Ibid. nū.48. resolutionem probant: Nam per illud unicum verbum patet ad omnia.

Ibid.

Ad primum. Quando dicitur, quod per essentia solum est aliquid potens esse: Dico quod verum est: & ideo essentia, & esse differunt secundūm diuersos gradus essendi, qui sunt actus, & potentia, scilicet potest.

Ibid. nū.49. Ad secundūm: Dico, quod posito, quod essentia essent ab eterno, tunc different ab esse secundūm diuersos gradus essendi, scilicet in actu, & in potentia.

Ibid. nū.50. Ad tertium, & quartum, quando dicitur, quod unū potest

potest intelligi sub opposito alterius : Dico, quod verum est, quia sunt oppositi gradus essendi.

Ad quintum : Eodem modo dico, quod esse corruptitur manente essentia, quia res potest corrumpi ablatione unius gradus essendi, remanente tamen re sub alio gradu essendi.

Quæ ab alijs adducebantur ad probandam distinctionem secundum rem inter esentiam, & existentiam ex eo videlicet, quod existentia videatur differre ab esentia sicut pars à toto ; soluuntur facile.

Ad primum : Quando dicitur, materia est potentia in re, imò est posse, &c. Dico, quod materia non est totum posse rei, sed partiale, quia totum compositum est in potentia, etiam aliter quam materia, ut dictum est in Phys. &c. Et eodem modo, quod forma non est totus actus compositi, sed partialis; forma enim est actus solum tantum totale principium essendi in actu, esse existere est actus totius compositi; & ita differunt isti duo actus sicut pars, & totum; vel sicut terminus partialis, & totalis, &c.

Ad secundum : Dico, quod non est inconueniens, ibid. nu. 37. quod unius generationis sint plures termini, dummodo non sint eiusdem rationis, sed unus formalis, alter adiquatus: Imò hoc vult Phylosophus 2. phys. tex. com. 29. quod forma, & finis coincidunt: Igitur forma est finis, sive terminus generationis, sed non est terminus adiquatus 7. metaph. tex. com. 27. sed esse: Igitur in qualibet re etiam sunt duo termini. Et quando probatur, quod generatio non esset una: Verum est, si essent termini eiusdem rationis, & alia informaret per accidens; quod dico propter ponentes duas formas in homine, sicut nos possumus in Phys.

Ad tertium : Quando dicitur: Essere non est forma substantialis, nec accidentalis: Igitur media inter utraque: Dico, quod hac ratio procedit ex falsa imaginatione, scilicet quod esse esset quadam forma recepta in essentia, sicut forma substantialis in materia, & accidentis in subiecto; quod non est verum de esse, sicutem prout dicit gradum translationis: nam sic esse est ipsa res, vel essentia ut in effectu. Quando dicitur dicitur, quod est media forma inter substantialē,

60 METAPH. PARS I.

tialem, & accidentalem: Verum est, si esset forma recepta in alia: Sed modo non sequitur, quod sit media forma, sed bene sequitur, quod sit quadam res, qua nec est forma substantialis nec accidentalis: Quod verum est, quia est essentia composita, ut est in actu suo perfecto essendi. & ut adhuc præscindit à rationibus ens ipsum diuidentibus.

Ibid. nu.39. Ad quartum: Dico, quod est quartus modus essendi in genere per reductionem sicut individua specierum, vel sicut principia individuantia illius generis: Quia nec individua, nec illorum principia sunt directe in genere, quia ad specialissima iubet Plato quietescere: Et sic esse est in genere per reductionem tanquam principium individuationis, vel ipsum individuum entis.

Diluuntur argumenta principalia.

EX dictis patet qualiter sit respondendum ad argumenta principalia: Ad primum etenim concessis distinctionibus obiectuius, ali in distinctionem non admittimus in re, nisi fundamentalem, quæ absque dubio comprensibilis est cum actuali indistinctione entitatum.

Ad secundum: Concessio distinctionem graduum transmutavit eius esse realem: negamus sic essentiam ab existenti realiter non differre.

D I S T . I I .

De passionibus entis in communione.

Pr. qu. 3. **S**icut numeri inquantitas et res propria sunt passio, 66. nes, ut impareas, paritas, commensuratio, equitas. Et sic euti inquantitas sua sunt quadam propria, ut uocet expressabilis sophia. metab. tex.

Ibid. nu.62. com. 19. Multa etenim aliquati possunt, que sic différunt ratione obiectivae, scilicet, ut sint idem conuersibiliter

DIST. II. §. I.

biliter cum ente, sicut omnis passio cum subiecto.

Quanquam autem passiones huiusmodi sub disfunctio-
sepe exprimuntur, utrumque, &c. multa; idem; & di-
uersum, &c. tamen ea, quae sub disfunctione de ente
dicuntur, vel solius entis positivè aggregant omnia
intelligibilia, sive per se, sive per accidens, sunt pro-
pria, vel à rationibus specialiter contrahentibus es-
sentialiter, vel accidentaliter ens ipsum desumuntur:
De ente vero reali incontratto de quo principaliter
hic agimus nihil sub disfunctio duci potest, quia vide-
lacet in suo esse propriè vagum non est, nec determi-
nari generis: Sed neque rationes omnes obiectivas
similcū conceptu entis per dictiōne R. E. V. B. A. V.
significatas, inter entis affectiones numerantur: Per
aliquid enim, ens sub primi eius apparcat: signifi-
catur, eo quod ex maxima sui precisione licet in se
vagum non sit, quasi tamen aliquid vagum propona-
tur. Unde bene dicitur, quod si ab ente aliquid au-
feratur illud exit nihil: Res vero, illud, idein ens q. i. n. 21.
designat prout proponitur, quasi à realitate contra-
stum: Certum namque est secundum Phylosophum, In 1. dist. 34.
quod hoc nomen res magis habet significatum limita-
sum, quam hoc nomen spes etiam, sequens: Et hoc enim
metaph. tex. com. 4. & in 5. tex. com. 1. q. 5. hoc nomen
ens dividitur in ens in anima, & ens extra animam;
hoc autem dicitur non dividitur, id est in anima,
& ens extra animam: Imo hoc nomen res tenet pre-
dictae alterum in membrum eius, scilicet energetes ex ipsa
animam, & dividitur in decem genera rerum; Cuius
igitur tres aliae tantum intentiones superstant, primum, ve-
luti extra esse conceptum ad quas aliae facile reduci
possunt, i.e. magis proprie passiones entis dicuntur,
de quibus sequentibus parat. pars agendum est.

DIST. II. §. I.

De unitate prima entis passione.

V Nitas est prima eius passio, qua se metit pri- Quodl. 3. q.
mū in demonstrando ente intentiones ex quibus 3. n. 34.
plene

62 METAPH. PART I.

- In 1. d. 33. q. plenè in se constituitur: Cum enim idem formaliter sit cum simplicitate natura; simplicitas autem sit ratio formalis quare alicui in proprio esse non possit fieri additio, vel diminutio: intentiones vero ens in communi constituentes, nec augeri queant;
- Ibid. n. 21. nec diminui, quia ut supra dictum est, si aliquid ad-
datur ente aliud de ente, ideo plusquam praeceps est,
scilicet homo, vel animus, &c. Si vero aliquid aufer-
atur ab ente illud erit nihil: sequitur ex entis es-
sencia primò unitatis, seu simplicitatis conceptum
quodammodo emanare, à qua deinde ea, quæ in se
complectitur per medium à posteriori demonstran-
tur. Transcendens proinde non minus est, quam sit
- In 2. d. 2. q. subiectum eius: Et ideo sicut conuersitatem cum ente,
1. n. 13. ita nō solum ut illius ratione dicuntur rationes quoties di-
In 1. d. 33. citur, &c. ens, sed etiā dicuntur de omnibus modis unius
q. i. n. 20. positis &c. mot. à Philosopho: Und licet modi unius
In 2. d. 2. q. fuerit se diuersissimi sint, tamen unitas secundum se
1. n. 13. accepta, &c. in sua præcisa intentione est forma eius.
Ibid. n. 5. dem rationis in omnibus.

QUÆSTIO VN.

An unitas sit sufficienter explicata?

Non videtur: Primo, quia passio subterfugit conceptum eius cuius est passio; aliter enim non distingueretur ab essentia: Sed unitas nō subterfugit conceptum entis: Ergo, &c. Secundo: Nulla negatio formalis esse potest entis passio: cum ens, & nega-
tio infinitè distent: Sed unitas est negatio forma-
lis: Ergo, &c. Tertio: Principium numeri nequit esse principium entis in communi, quia numerus est in genere quantitatis: Sed unitas est principium numeri: Ergo, &c.

Hic tria examinanda sunt: Primum, An unitas sit extra conceptum entis: Secundum, An unitas sit negatio: Tertium, An unitas sit principium numeri.

ARTI-

ARTICVLVS I.

An unitas entis sit extra conceptionem entis.

Hoc quæsumus extenditur etiam ad cæteras passiones entis: Ex his tamen, que de unitate dicentur facile constabit quid de alijs passionibus dicendum sit.

Negant plures unitatem entis esse extra illius conceptum. Fundamentum eorum est: Quia si esset extra conceptum entis esset aliquid à nihilo contradictum, & tamen ab epte diuersum: At hoc est impossibile, quia ixerit ens, & nihil non datur nichil: Ergo, &c.

Affirmant alijs: Quia quod non intrat definitio nem alterius est extra illius conceptum: Ea enim que communem definitionem non habent, differunt ratione ostensa, scilicet obiectivè ex natura rei. Cfr. metaphysici ratio Phylosophus rationem votar definitionem p. moraph. r. 2. c. 2. 13. Cfr. p. n. Sed unitas non intrat definitionem cuius, ut de se patet: Ergo, &c.
Pro resolutione:

Prol. qu. 3.
n. 60.

Supposito primo: Eos secundum suum conceptionem bifariam usum, scilicet vel ut quid omnino precium ab inferioribus, vel ut inferiora concessens: Prima autem eius conceptionem esse respectu entis quidditatiui transcedat, ut omnes quidditates, & entis qualitatui etiam ut ascendentus quicunque qualitates, quia videlicet ante quidditates, & qualitates omnes determinatorum generum ponuntur in mente quidditates, & qualitates magis communes. Utrum ex conceptione via unitationem non habere, sed ad summaum analogiam involuere.

Supposito secundo: Dupliciter quoque intelligi posse aliquid esse extra conceptionem alterius: Uno modo adequatè, per absolute excludendum unius ab alio: Alio modo inadequatè, ex eo quod unum in alio includatur sicut pars in toto, &c., ut,

R. Clu.

63 METAPH. PART I.

plenè in se constituitur: Cum enī idem formalis-
In 1. d. 33. q. sumē sit cum simplicitate natura: simplicitas autem
1. n. 19. sit ratio formalis quare alicui in proprio esse non
possit fieri additio, vel diminutio: intentiones verū
ens in communi constituentes, nec augeri queant,
Ibid. n. 21. nec diminui, quia ut supra dictum est, si aliquid ad-
datur erit aliud abente, id est plusquam praeceps ens,
scilicet homo, vel animus, &c. Si vero aliquid aufer-
ratur ab ente illud erit nihil: sequitur ex entis es-
sencia primō unitatis, sed simplicitatis conceptum
quodammodo emanare, à qua deinde ea, quae in se
complectuntur per medium à posteriori demonstran-
tur. Transcendens proinde non minus est, quam sit
In 2. d. 2. q. subiectum eius: Et ideo sicut conuersus cum ente,
1. n. 13. ita nō solum vi illius unde dicitur toties quoque di-
In 1. d. 33. citur, &c. ens, sed etiā dicitur de omnibus modis unius
q. i. n. 20. positis q. nos. à Philosopho: Imò illemodi unius
In 2. d. 2. q. inter se diuerfissimi sint, tamen unitas secundum se
1. n. 13. accepta, &c. in sua praecisa intentione est forma eius.
Ibid. n. 5. dem rationis in omnibus.

QVÆSTIO VN.

An unitas fit sufficienter explicata?

Non videtur: Primo, quia passio subterfugit
conceptū eius cuius est passio; aliter enim non
distinguatur ab essentia: Sed unitas nō subterfugit
conceptum entis: Ergo, &c. Secundo: Nulla negatio
formalis esse potest entis passio: cum ens, & nega-
tio infinitè distent: Sed unitas est negatio forma-
lis: Ergo, &c. Tertio: Principium numeri nequit
esse principium entis in communi, quia numerus est
in genere quantitatis: Sed unitas est principium
numeri: Ergo, &c.

Hic tria examinanda sunt: Primum, An unitas
fit extra conceptum entis: Secundum, An unitas fit
negatio: Tertium, An unitas fit principium numeri.

ART.

ARTICVLVS I.

An unitas entis sit extra conceptum entis.

HOc quodcum extenditur etiam ad ceteras passiones entis: Ex his tamen, que de unitate dicentur facile constabit quid de alijs passionibus dicendum sit.

Negant phares unitatem reis esse extra illius conceptum. Fundamentum eorum est: Quia si esset extra conceptum ens est aliquid à nihilo contradictum, & tamen ab eis diversum: At hoc est impossibile, quia in eis ens, & nihil non datur medium: Ergo, &c.

Affirmant alij: Quia quod non intrat definitionem alterius est extra illius conceptum: Et enim que communem definitionem non habent, diffinunt ratione ostensa, scilicet obiectu ex natura rei, & metaphysicè nam Philosophus rationem vocat definitionem p. metaph. t. 2. c. 1. q. 1. Sed unitas non intrat definitionem cuius, ut de se patet: Ergo, &c.
Pro resolutione.

Pr. qu. 2. 60.

Supposito primò: Eos secundum suum conceptum bifariam: unum, scilicet vel ut quid omnino præcium ab inferioribus, vel vi inferiora concessens: Primum autem eius concernenti unum respectu entis quidditatiui transcendit entis omnes qualitates, & entis qualitatui etiam transcendit qualisunque qualitates, quia videlicet ante quidditates, & qualitates omnes determinatorum gen. rurum ponuntur in mente quidditates, & qualitates magis communiores. Verum ex concordan. i. a. uniuersationem non habere, sed ad summaum analogiani insoluere.

Supposito secundo: Dupliciter quoque intelligi posse aliquid esse extra conceptum alterius: Uno modo adequatè, per absolute exclusionem unius ab alio: Alio modo inadéquatè, ex eo quod unum in alio includatur sicut pars in toto, &c., it.

R. C. L.

METAPHYSICA

Resolutio 1. Unitas est alio modo extra conceptum entis. Patet, quia unaliter definita unitas alia entis, ut bene probat fundamentum posterioris.

Resolutio 2. Unitas non est adequate extra conceptum entis omnino praeceps. Probatur, quia licet superabundet enti, tamen illud per quod superabundat est etiam ens, & recipit predicationem ens, hanc enim est vera, unitas est ens.

In 1. dist. 25. q. 1. n. 24. Prol. qu. 3. n. 63.

Ibid.

Obijcies: Sicut se habet risibilitas ad hominem, ita unitas ad ens abstractissimum: Sed risibilitas est extra conceptum hominis, quia haec est falsa, risibilitas est homo. Ergo unitas est extra conceptum entis abstractissimi. Respondeo negando maiorem, quia unitas non est passio entis abstractissimi: Hoc enim cum sit cojunction ad qualitatum, & quidditatum ea potius respicit, sicut superioris inferiora.

Resolutio 3. Unitas non est adequate extra conceptum entis, ut primò concernentis ens quidditatum, & qualitatum. Patet, quia in ente sic concernente unitas spectat ad ens qualitatuum, quod est pars eius.

In 1. dist. 25. q. 1. n. 24. Prol. qu. 3. n. 63.

Resolutio 4. In ente concernente unitas est adequate extra conceptum entis quidditatum. Patet: Primò, quia ens quidditatum, & ens qualitatum sic sunt partes entis concernentes, ut etiam per proprias rationes differentiales concipiantur contrahere rationem praecepsim entis ad eum proportionaliter modum, quo plures differentiae contrahunt genus ad diuersas species. Secundò, quia omnis passio est extra conceptum subiecti: Cum igitur subiectum passionis sit essentia, sequitur, &c.

Obijcies 1. Ens prædicatur quidditatem de suis passionibus: Ergo unitas non est extra conceptum entis quidditatum. Respondeo: aliud esse ens quidditatum prædicari de passionibus; aliud prædicari quidditatem; primum enim significat prædicatum induere quandam rationem: secundum vero solum significat prædicari superioris de inferiori in eadem linea: Ens autem, quod prædicatur quidditatem de unitate est, vel ens omnino transcedens,

DISTILL. I. Q. VNA. I. 63

dens, & pr̄c̄sum, vel ens qualitatuum, non verò quidditatum.

Instabis: Ens pr̄c̄sum est ens quidditatum: Ergo si ens pr̄c̄sum pr̄dicatur de vnitate, etiam ens quidditatum. Respondeo quidditatum dici dublicitate, scilicet vel prout significat aliquam rationem constitutivam in eadem linea, vel prout teneat primam radicem eorum omnium, quae de aliquo dicuntur: Et primo modo solum ens pr̄c̄sum dici quidditatum, quia propter summaim sui trāscendentiam de omnibus rationibus inferioribus, sive qualitatibus pr̄dicatur.

Obs̄c̄ies secundū: Hęc est vera, vnum est ens quidditatum, sicut hęc est vera, risibile est rationale: Ergo, &c. Respondeo propositiones illas esse solum veras denominatiū modo explicato in Log. par. 3. dist. 5. q. 1. art. 1. Pr̄dicationem autem denominatiū importare diuersitatem conceptum. Vide dicta ibi. Ninc.

Ad argumentū prioris sententia: Respondeo vnitatem verē contradistincti à nihilo, quia est vere ens qualitatuum, diuersum tamen abente quidditatu, situr vera p̄ssio à suo subiecto.

Petes, An vnitatis sit etiā extra conceptum entitatis, seu entis propositi per modum formæ abstractæ à subiecto. Respondeo entitatem concipi ad modum vnius formæ, ideoque triplicem esse scilicet entis pr̄c̄sum ab omnibus inferioribus, entis quidditatiū, & entis qualitatū: Unitatē autem esse adequare, non concepere, entitatis quidditatiū, sive que non benē dicitur, quod vnitatis sit entitas quidditatiū, sicut nec benē dicitur, quod risibilitas sit rationalitas: Non tamen esse extra conceptum entitatis qualitatū, vel abstractissimæ, ut ex supra dictis patet.

Ex his colliges trāscendentiam entis magis; vel minus latè patere secundū quod ens diuersimodè accipitur: In statu autem maxime pr̄c̄sionis ens, maximè extendit, quia versificatur de omnibus entibus tam quidditatiū, quam qualitatū: At ut quidditatum solas quidditates trāscendere, sicut qualitatū solas qualitates: Ens verò concernens non

non esse transcendens, quia verè unum non est, sed plura.

ARTICVLVS II.

An unitas sit formaliter negatio.

In 1. d. 33. q. 1. n. 8. **S**ententia affirmans, quæ communis est inter Thomistus videtur esse Philosophi. Et Cœt: pluribus in locis: Nam q. metaph. cap. de uno, Et de per se, semper vocare unum indivisibilem: Unde ibi etiam repertus est profecte hoc ita se habere q. metaph. cap. de uno per se, Et in fine magis dicitur sic: Et in omnibus robustissimum est unum, quod non dividitur aut secundum qualitatem, aut secundum formam, aut secundum quantitatem, aut secundum, &c. Item Com. 10. metaph. com. 2. unde profecte, quod unum dicitur mensura in genere quantitatis, deinde transfervit ratio mensura ad aliagenera: Et ibi etiam com. 3. probat unum in quolibet genere mensurare per rationem indivisibilis, quod probat Philosophus: Ubicunque videtur non esse aut addere, aut diminuere, hoc est certissimum motuum: Sed quod est indivisibile non recipit additionem, vel diminutionem: Ergo unum est

bid. n. 10. mensura per rationem indivisibilitatis. Item in 2. com. antiqua translatio habet: Existens unus est ut non dividatur. Com. ibidem: Hoc nomen unus (secundum quod est unum) est quod non dividatur aliquo modo secundum locum, neque secundum formam, neque secundum configurationem, id est nec est ut unum in unoquaque genere, secundum quod est indivisibile, sit mensura illorum, quo sunt in illo genere. Item infra com. 7. per secum ubi Aristoteles querit quid est substantia unius, an idea separata, aut aliud: 10. metaph. com. 9. Aristotle dicit, quod sic opponuntur unum. Et multum, ut divisum, Et non dividitur: Unum enim horum secundum quod dividitur est modum: Illud enim quod non dividitur dicitur unum, secundum quod non dividitur. Com. ibi: Manifestum est, quod unum opponitur plurali secundum hunc modum,

Bid. n. 11. quae videtur esse philosophi sententia affirmans, quæ communis est inter Thomistus videtur esse Philosophi. Et Cœt: pluribus in locis: Nam q. metaph. cap. de uno, Et de per se, semper vocare unum indivisibilem: Unde ibi etiam repertus est profecte hoc ita se habere q. metaph. cap. de uno per se, Et in fine magis dicitur sic: Et in omnibus robustissimum est unum, quod non dividitur aut secundum qualitatem, aut secundum formam, aut secundum quantitatem, aut secundum, &c. Item Com. 10. metaph. com. 2. unde profecte, quod unum dicitur mensura in genere quantitatis, deinde transfervit ratio mensura ad aliagenera: Et ibi etiam com. 3. probat unum in quolibet genere mensurare per rationem indivisibilis, quod probat Philosophus: Ubicunque videtur non esse aut addere, aut diminuere, hoc est certissimum motuum: Sed quod est indivisibile non recipit additionem, vel diminutionem: Ergo unum est

modum, secundum habitum, & priuationem: Individuum enim est priuatio diuisibilitatis. Infra ibidē: Unum, & multum non dicuntur opponi secundum quod opponuntur contradictionia scilicet affirmativa & negativa; neque secundum quod opponuntur relativa; sed unum opponitur plurali, secundum quod priuatio opponitur habitui, & quia individuositas est habitus ei oppositus: Et probat quod multum est habitus, quia est manifestius: est enim maius: maius enim est manifestius numeri. Et addit: Et dixit hoc ne aliquis dicat, quod multum est priuatio unitatis. Item: In Ibid. nu. 12. §. com. & 10. in sex. multa de hoc, ubi concludit, quod universaliter unum dicitur, quod non diuiditur: Et in 10. in multis.

Caterun, quidquid sit de mente Phylosophi, &c Com. hæc eadem sententia solet etiam ab alijs probari sic. Primo: In eo consistit formalis ratio unitatis per quod distinguitur unum ab omni eo, quod vere, & in rigore non est unum: Sed per solam negationem divisionis in se unum distinguitur, &c. Ergo, &c. Minor patet in acceruo lapidum; hic enim ex eo præcisè, quod divisionem in se patiatur unus vere non est: Maior autem videtur indubitate; cum eadem sit ratio distinctiva, & diuisiva.

Secundo: Unitas nequit ab ente præscindi, quia unum est prædicatum transcendens: Ergo nec in positivo potest formaliter consistere; omne siquidem positivum est præcisibile.

Terço: Præciso quoconque positivo ab ente, eoq; concepto cum sola negatione divisionis in se, vere concipitur unum: Ergo, &c.

Quarto: Si ens esset unum per aliquid positivum, vitari non posset processus in infinitum: Nam cum illud positivum sit ens, unum non esset, nisi per aliud positivum additum, quod etiam quia esset ens, nec unum esset, nisi per nouum positivum, &c. Sed hoc, &c. Ergo, &c.

Oppositorum tamen, scilicet quod unum, & idem Ibid. nu. 13: non dicat formalem individuationem, & priuationem non solum defendit à Scotistis, & alijs, sed etiam tanquam de mente Phylosophi, & Com. pluribus ex eorum doctrina probans.

Primo

68 METAPH. PARS I.

Ibid.

Primo sic: *Cuius modus, vel species ita que aliquod commune dividitur sunt positiva, & ipsorum commune est positivum: Sed modi, vel species in quos Phylolog. metaph. dividit unum, & idem sunt positivi, sicut patet, quod unum continuitate, unum generis, unum specie, unum in substantia, unum in quantitate, unum in quantitate dicunt positionem, quod patet, quia illa dicunt positionem, quorum opposita dicunt priuationem: Sed diuersum, dissimile, ineguale, & non continuum, non unum, &c. haec omnia dicunt priuationem: Ergo.*

Ibid. n. 14. Secundo: Auicennas, sicut recitat Com. 5. metaph. com. 3. Et 10. met. com. 8. voluit, quod unum aliquid adderet super ens, quia aliter esset nugatio dicendo ens unum, licet significant eandem intentionem, tamen significant modum diuersum: Sed ut dicit non sequitur, quod erit nugatio, nisi significant eodem modo. Tunc arguo: Si unum diceret formaliter indivisionem sine omni apparentia non arguisset Auicenna; quod si unum sit idem entitati, quod erit nugatio dicendo ens unum: Sicut enim hic non est nugatio, oculus causus sic negue hic, ens indivisum. Etiam non oportuisset Com. respondisse, quod significant eandem essentiam modis diuersis, sed poserat planius respondisse, quod non est nugatio: Quia licet significant idem, tamen, ens significat positivum, & unum priuationem, & tunc nulla dubitatio fuisset in response. Modo autem rationabiliter potuit dubitare de response sua, quia cum significant diuersis modis, hoc potest intelligi de modis positivis, & priuationibus: Si ergo Auicennas rationabiliter dubitauit, & Com. rationabiliter respondit, sequitur quod unum non dicit formaliter indivisionem.

Ibid. n. 15. Tertio: Idem Com. parum supra dicit, quod minus est de isto hominis errore, quia audiuit loquentes in nostra lege dicere, quod dispositiones quadam sunt intentionales, quadam animales, sive essentiales: Et dicunt, quod unum, & ens non sunt dispositiones essentiales additae essentialiae. Tunc arguo: Com. recte procedit distinguendo de differentia essentiali, & intentionali, quod unum, & ens differunt intentionaliter.

DIST. II. S. I. Q. VN. A. II. 69

liter, non essentialiter, licet statim postea aquivoce, intentionem accipiendo pro essentia, cum dicit, quod dicunt eandem intentionem, non eodem modo, sed diversis modis: Differre autem intentionaliter est differre positivè ex utraque parte: Unum ergo dicit positionem: Ergo ens. Probo minorem: Primo per expositionem Com. qui dicit, quod differre intentionaliter est differre diversis modis: Differre autem modis diversis est differre positivè: Modus autem non est negatio. Secundo per exemplum: Obiectum enim consideratum in diversis scientijs differt intentionaliter; facit enim diversas intentionales rationes hinc inde: Sed obiectum diversimode consideratum in diversis scientijs utrobique dicit rationes positivas, ut patet de syllogismo dialektico de ente metaphysico, & physico. Tertio, quia illa, que differunt differentia reali non debent reduci ad differentiam intentionalem: Sed differentia per modum priuationis, & habitus est una quatuor oppositionum realium, ut patet cap. de oppositione, & 5. metaph. cap. de priuatione: Si ergo unum, & ens differunt priuatione, non differunt intentionaliter.

Quarto: Idem Com. infra respondet Aucens. de utraque simul quod, qui existimant unum dicere hanc intentionem, scilicet carentiam diuisibilitatis, quod existimant, quod intentio diuisibilitatis, seu carentia indiuisibilitatis (quod idem est) esset alia ab intentione, qua est natura rei. Tunc arguo: Aut reprehendit eum de ista consequentia, quod si unum dicit carentiam diuisibilitatis, quod dicit rem additam super essentiam rei diuisibilitatis & hoc planè est falsum, quia certum est quod Com. sciuit Aucen. non esse ita rurdem, quod diceret priuationem aliquid addere positivum super subiectum suum: Aut reprehendit eum de ista copulariua, scilicet quod unum dicit carentiam diuisibilitatis, sive indiuisibilitatem, & quod additum super essentiam; & tunc habetur propositum, scilicet quod utrumque est falsum: Ergo unum non dicit indiuisibilitatem.

Ibid. nu. 16.

Quinto: Licet Philosophus posuit unum oppositum multis priuatione in 10. tex. com. 9. tamen infra

com.

70 METAPH. PARS I.

com. 21. ponit secundum relationem mensura ad mensuratum: Sed oppositio relativa, ut distincta contra oppositionem priuatiua, licet non semper ponat relationem in utroque extremorum, tamen ponit aliquid posituum in utroque extremorum; aliter non differret a priuatiua, & contradictria oppositione: Ergo unitas dicit positum.

Ibid. nu.18. Sexto: Si unum dicit formaliter priuationem, ergo cum relatio similitudinis, & aequalitatis fundetur super unum, sequitur quod similitudo, & aequalitas non erunt relationes reales positiva, sed negationes relationum, & ita non per se in genere, nec per consequens species relationis, sed solum per reductionem. Pro resolutione.

Sciendum est: Unitatem dupliciter considerari, scilicet vel secundum se, vel secundum expressionem nominis: Primum autem nominis expressionem, ut plurimum, fieri in ordine ad sensibilia, quae notiora nobis sunt, captuque facilitiora, ac proinde communiora, seu famosiora, eo vel maxime, quod nominibus significationes sunt impositae primo, & principaliter in commodum multititudinis. Hoc posito, sit.

Resolutio 1. Unitas secundum expressionem nominis est formaliter negatio diuisibilitatis. Probatur, quia illud est formaliter unitas secundum expressionem nominis, quod primo per nomen occurrit intellectui nostro: Sed negatio diuisibilitatis, &c.

Ibid. nu.29. Ergo, &c. Maior patet. Minor probatur: Illud enim quod primo occurrit est, quod famosius est in significazione nominis: Illud autem est indiuisibilitas, quia qua de difficii sunt intelligibilia a nobis primo intelliguntur sub ratione priuationis: Materia enim primo cognoscitur negatiuè, quod non est quid, nec quanta, &c. Et punctus est, cuius partes non sunt: Sed unitas, sicut qualibet natura simplex est difficilè intelligibilis a nobis: Ergo &c.

Ibid. nu.23. Resolutio 2. Unicas secundum se, seu secundum veritatem rei est formaliter habitus & quid positum. Probatur argumentis pro secunda sententia adductis.

Ibid. nu.24. Et ulterius ostenditur sic: Quia universaliter est verum, quod in omni divisione imperfectior differentia habet

babet rationem priuationis in rei veritate, sic cum diuiditur substantia in corpoream, & in incorpoream, incorporeum est perfectior differentia, ut per se patet; & ideo corporeum in rei veritate est priuatio respectu incorporei, & incorporeum est solum priuatio secundum famositatem nominis: Sed in proposito cum ens diuiditur in unum, & multa per se patet, quod ratio unius est perfectior, quam ratio multitudinis, sicut simplex composito: Igitur unitas dicit priuationem solum secundum nominis famositatem, & multitudo secundum rei veritatem. Et intellige istud argumentum non à pari, sed à simili: Corporeum, & incorporeum non sunt priuationē opposita circa idem sed duas differentias oppositas circa diuersas species: Unum autem, & multa sunt priuationē opposita circa idem; Eadem enim res potest esse una, & diuidi in multa. Tunc arguatur sic à simili: Sicut in priuationibus, quae differunt secundum speciem secundum perfectum, & imperfectum, illud quod est perfectius tenet locum habitus in rei veritate, sicut in priuationibus, quae sunt secundum potentiam, & actum circa idem illud, quod est in actu est perfectius, & tenet locum habitus in rei veritate, ita unum, & multa, quia unitas habet rationem actus; unitas enim in qualibet specie multitudinis est differentia specifica, & per consequens dans actu multitudini, ut habetur q. metaph. cap. de qualitate, ubi dicitur, quod senarius non est bis tria, sed semel sex: Igitur, &c.

Hac est intentio Phylosophi 10. met. Cum enim Ibid. nu. 25. dixerat tex. 9. quod unum est priuatio, quia dicit indiuisiōnem, & multitudo est habitus, quia dicit diuisiōnem, statim tex. 10. dicit: Unum & multum opponuntur sic, quod idem simile & aquale sunt propria uni, & opposita his, scilicet diuersum, diuisibile, & inaquale sunt propria multitudini: Sed certum est, quod diuersum, dissimile, & inaquale sunt priuationes, & in rei veritate priuatio unitatis. Hoc probo Ibid. nu. 25. per argumentum Phylosophi ibidem: Arguit enim, quod multum est habitus, quia est magis sensibile nobis: Sed quod est magis sensibile est solum habitus secundum famositatem nominis, ut patet de corporeo respectu.

respectu incorporei. Igitur multitudo est solum
bius secundum famositatem nominis, & rade
tione suum oppositum est verè habitus; & priuatio se
cundum famositatem tantum.

Ibid. n. 19. Peres, quid sit illud positivum, quod formaliter
importat unitas. Respondeo, & dico, quod unitas
primo, & principaliter dicitur studi positivum scilicet
quod illud de quo dicitur est simplex natura; & ad
hoc positivum scilicet, quod aliquid est simplex sequit
ur ista priuatio, quod ipsum non dividitur. Quae enim
dicuntur unum generis, dicuntur unum quia partici
pant rationem generis, que aequaliter i. & secundum
eandem simplicem rationem generis dicitur de eis. &
quadam dicuntur unum specie, quia secundum eandem
rationem speciei simplicem dicitur de eis, & sic da
alii modis: Et ad hoc sequitur ista negatio, si genera
& species secundum eandem rationem simplicem dicit
ur de suis conceptis quod dicitur de eis, non secun
dum additionem, vel diminutionem, sed modo indi
uisibili. Et hac est intentio Phyleophi i. met., cum
anim a principio libri Phyleophus, & Com. discens
quod unum est indivisible, & quod in quolibet gen
ere oportet esse unum aliquod indivisible, quod est
mensura omniū illius generis in. cem. quarit. Blas
Lesophus verum unum sit aliquid commune quā id a
scit Pythagorici, & Plato dixerunt, aut aliqua na
tura, & ea. Respondez Com. quod unum in quolibet ex
nere oporteat ponere propriam entitatem. & unitas
dicas ut toties quanto dicitur & cui, oportet in quoli
bus generis unum esse aliquam, naturam. & notidicatio
Sed arguit. Illa natura qua in quolibet genere pos
tur una, & mensura non potest nisi aliqua natura
composita, quia natura semiposita nata est mensura
per simplicem naturam: Ergo erit natura simplex:
Sic ergo unum positivum dicit rem esse simplicem: & ad
simplicitatem Phyleos. reducit illam negationem dini
fibilisarie, &c. Ad hoc Com. ibidem. com. q. Mani
festum est ergo, quod unum in quolibet genere est ali
qua natura simplex illius generis, & unum non est
natura alicuius eorum, scilicet unum universale. Hoc
paret per demonstrationem Phyleos, quam facit 3. com.
ibi

Ibid. n. 20. Com. quod unum in quolibet ex
nere oporteat ponere propriam entitatem. & unitas
dicas ut toties quanto dicitur & cui, oportet in quoli
bus generis unum esse aliquam, naturam. & notidicatio
Sed arguit. Illa natura qua in quolibet genere pos
tur una, & mensura non potest nisi aliqua natura
composita, quia natura semiposita nata est mensura
per simplicem naturam: Ergo erit natura simplex:
Sic ergo unum positivum dicit rem esse simplicem: & ad
simplicitatem Phyleos. reducit illam negationem dini
fibilisarie, &c. Ad hoc Com. ibidem. com. q. Mani
festum est ergo, quod unum in quolibet genere est ali
qua natura simplex illius generis, & unum non est
natura alicuius eorum, scilicet unum universale. Hoc
paret per demonstrationem Phyleos, quam facit 3. com.
ibi

ib⁹ enim probas, quod unum, & mensura in quolibet genere debet esse indivisibile, & hoc probat per suam causam sic: Mensura debet esse certa: Sed quando mensura consistit in indivisibili ita quod non recipit additionem, vel diminutionem, tunc est certissima: Ergo mensura debet esse indivisibilis. Ista demonstratio habet locum de natura simplici positiva sic argendo: Mensura debet esse certa: Sed quando mensura est simplex natura aliqua positiva ipsa est certissima, quia non recipit additionem, vel diminutionem: Ergo mensura est natura simplex positiva in quolibet genere: Sed mensuram in proposito vocat ipse unum: Ergo, &c.

Ad declarationem præmissorum est intelligendum, Ibid. nū. 21. quod cum dicimus aliquid esse unum, ly unum, non dicit rem esse simplicem, vel indivisibilem in quantum est res, sed in quantum est una: Ulna enim dicitur membrum unum, non tamen est res simplex, sed multas habens partes, sed dicitur res simplex, in quantum unum est mensura, cui non potest fieri additio, vel diminutio: Si enim aliqua pars addatur, vel diminuatur ab ulna, iam non est ulna, sed quadam alia mensura. Eodem modo dicendum est de uno continuitate, in quantum est continua res non est simplex, sed in quantum est unum est simplex: Continuum enim est cuius ultima sunt unum: Si addatur aliquid ad istum modum unitatis, vel diminuatur non erit unum continuitate: puta, si ultima sint simul, non erit unum continuitate, sed unum contiguum; si ultima sint idē, non erit unum continuitate, sed identitate: Eodem modo de uno contigua; de uno in similitudine; de uno in aequalitate, si diminuatur aliquid, vel addatur, non erunt talia una sicut prius: Eodem modo de uno, quod conuertitur cum ente: Licet enim esse non dicat rem simplicem, inquit dicat totum mundum, tamen ratio entis non recipit additionem, vel diminutionem: Si enim addatur enti aliquid ultra ens, illud erit aliud ab ente, id est erit plus quam precise ens, scilicet homo, vel animal; si aliquid auferatur ab ente, illud erit nihil: Ex quo arguo sic. Res dicitur esse simplex in quantum non recipit additionem, vel diminutionem:

D

Sed

74. METAPH. PARS I.

Sed illud dicitur formaliter unum, ut dictum est : Igitur formaliter ratio unitatis est idem, quod rem esse simplicem ? Esse autem simplicem rem dicit id, quod non recipit variationem : Igitur, &c.

Ibid. nu.22. Confirmatur, quia quando aliqua res habet rationem experientem eam affirmatiæ, & negatiæ, magis supponendum est, quod affirmativa ratio est prima, & negativa consequitur ad eandem, quam è conuerso : Materia enim est pura potentia in genere substantiae, & materia prima non est nec quid, nec quantum ; & tunc certum est, quod ad hoc quod est in potentia subiectiva bene sequitur, quod non est quid, id est hoc aliquid, nec quantum, &c. & non è conuerso : Cum igitur unum possit dicere rem esse simplicem, & rem esse indiuisibilem, quia unum dicit rem non recipere additionem, vel diminutionem, quod conuenit rei, ut simplex, & ut indiuisibile est : Igitur magis est supponendum, quod primò unum dicit formaliter istam rationem, qua est esse simplex, quam esse indiuisibile.

Ibid. nu.30. Per hoc patet all authoritates, qua dicunt, quod unum est priuatio multitudinis : Verum est secundum famositatem nominis, non secundum rem.

Ibid. nu.31. Ad aliis, que probare, quod mensurat per rationem indiuisibilitatis : Verum est, quod est prima ratio, qua occurrit intellectui nostro de se, secundum quod habet rationem mensuræ, non est tamen prima ratio mensurandi, sed sua simplicitas. Et hoc pro-

Ibid. nu.27. batur sic. Primi, quia ratio mensura primò dicit, quod ista sit certa, quod non contingat sibi fieri additionem, vel diminutionem ? Sed hoc competit uni inquietum est natura simplex : Igitur ratio mensura consistit in habendo esse simplex, non in negatione.

Ibid. nu.28. Secundò : Indiuisio pertinet ad oppositionem priuatiuam : Sed mensura non pertinet ad oppositionem priuatiuam : Igitur unum non est mensura per rationem indiuisionis.

Ibid. nu.31. Et hic nota, quod quia Phylosophus §. metaph. distinguuit nomina secundum communes acceptiones suas (ut dicit Com. com. i.) & idem facit i. metaph. in magna parte, ut patet, quia ibi reassumit capitulum de uno, & diuerso, & multo, & oppositione, & huiusmodi

DIST. II. S. I. Q. VN. A. II. 75

iusmodi distinguendo per generales distinctiones, ideo communiter in illius locis vocat ipse unum individuum, & mensuram vocat quid indivisibile, famosè scilicet loquendo: Quia verò in 10. in illo cap. ubi quaris strictè quid est unum, an idea, Q.c. ibi determinat, quod unum est natura simplex in quolibet genere, & natura simplex dicit positionem, & certitudinem, qua non simplicità possunt mensurari; ideo ex stricta intentione est, quod unum mensurat per rationem positionam suam, qua est sua simplicitas.

Ad primum argumentum aliorum: Dico rationi formi lem rigorosè loquendo esse rationem constitutuam, & primò distinctuam rei: Primum autem distinctuum vius à non uno esse quidem, secundùm nominis famositatem, negationem diuisonis, sed secundùm rei veritatem, esse simplicitatem.

Ad secundum: Dico unitatem non posse quidem adéquate prescindī ab ente, posse tamen inadéquate à qualitatuo, vel præcisissimo, quia ex propria ratione addita ens est plus quam ens præcisè: Transcendentiam autem vius non ita extendi, sicut transcendentia entis præcisi conformatur ad dicta art. super. Quod si instes ex Com. unum tot modis dici que dicitur ens: Respondeo ens præciscum nullum habere modum intrinsecum, & positivum, quia aliter cum aliqua determinatione conciperetur, contra id quod supponitur.

Ibid. nu. 20.
Ad tertium: Dico negationem diuisonis consequi in rei veritate simplicitatem, & in ea fundari; ideoque non posse secundum rei veritatem retineri sine positivo: Secundum nominis tamen famositatem, argumentum verum concludere.

Ad quartum: Dico argumentationem illam peccare fallacia figure dictioñis ex mutatione quo in quod: Unitas enim est id, quo ens sit unum, non quod est unum. Licet autem in se sit etiam ens, tamen ut dictum est loc. prox. cit. non est ens quidditatum, sed solum qualitatuum, scilicet quodammodo diminutum, & ut quo.

ARTICVLVS III.

An unitas sit formale principium numeri.

In 2. d. 2. q.
I. n. 3. **D**icunt quidam, quod unitas est illud, quo formaliter constituitur numerus, & qualibet species numeri: Quia illud est formaliter constitutum speciei, quo addito, vel substrato variatur species, & alia constituitur: Sed & metaph. sex. com. 20. dicitur, quod ad substrationem, & additionem unitatis variatur una species numeri, & alia constituitur: Ergo, &c.

Ibid. n. 4. **O**ppositum docent alij. Primo quia partes integrales rei, & consimiles sunt partes materiales rei, & non formales, scilicet partes carnis in homine: Sed cum numerus constituitur ex unitatibus, qualibet unitas subdivisita, vel addita est pars integralis numeri constituti, & qualibet unitas est consimilis alteri: Ergo unitas non est pars formalis numeri, sed materialis.

Ibid. n. 5. Secundo: In quocunque forma est eiusdem rationis secundum se, per illam formam nunquam diuersa constituentur species propter diuersos gradus in suo materiali: V. g. albedo non constituit diuersas species alborum propter hoc, quod est in materia, vel minori quantitate: Sed unitas secundum se accepta est forma eiusdem rationis: Ergo ipsa unitas addita aliquibus quinque non est formale constitutum numeri senarij, vel unitas addita aliquibus nonem non est formale constitutum numeri denarij: Ergo unitas non est formale in numero.

Ibid. n. 6. Propter quod dicunt aliqui, quod determinata, & propria distantia, vel distinctio propriè pluralitatis ad ipsam unitatem est formale constitutum numeri propriæ speciei: V. g. discretio propriæ, & distantia, qua diuersimodè trinitas, & dualitas discernuntur, vel distantia à prima unitate hæc diuersas species numeri constituit.

Sed

DIST. II. S. I. Q. VN. A. III. 77

Sed contra istud primò arguitur, quod distantia à *Ibid. n. 7.*
prima unitate secundum magis, & minus facit multū,
& paucū, quia quae minus distant sunt pauca, quae an-
tem magis sunt multa: Sed multum, & paucum non
faciunt species numeri, sicut nec magnum, & parvum
faciunt species quantitatis: Ergo.

Succundò: Distantia aliquorum est respectus, quia *Ibid. n. 8.*
differre secundum talem, & talem distantiam est dif-
ferre secundum diuersos respectus, & comparationes:
Sed species quantitatis, cuius genus est absolutum non
distinguitur per respectus: Ergo. Pro resolutione.

Supposito primò: Unitatem posse accipi dupli- *Ibid. n. 10.*
cer: Uno modo materialiter pro unitatibus illis ex-
quibus componitur numerus, secundum quod dicimus,
quod realitas componitur ex duabus unitatibus, &
ternarius ex tribus unitatibus: Alio modo pro illa
formali ratione, qua aliquid est semel tale, puta se-
mel sex, & semel duo.

Supposito secundò: Principium formale numeri
esse rationem essentialem constitutivam, & distin-
guam vnius numeri ab alio: Sit.

Resolutio 1. *Unitas* materialiter accepta non est
formalis ratio numeri, seu principium formale nu-
meri. Est manifesta, quia *unitas* materialiter ac-
cepta non distinguit vnum numerum ab alio.

Ibid.

Resolutio 2. *Unitas* accepta pro formali ratione,
qua aliquid est semel tale est ratio substantialis nu-
meri, seu principium formale eiusdem. Patet, quia
sola distinguit vnum numerum ab alio, &c. Est etiā
expressa imaginatio Phyllos. Nam 5. metaph. tex. com.
19. de quali loquendo de numeris ait sic: Hi vero
sunt quoties quanti. Et infra: Nam substantialia numeri
liber, quod semel ut iporum sex, non quib[us], aut ter-
sunt, sed qui semel: sex enim semel sex.

Ibid.

Ibid.

Ad argumenta in oppositum. Ad primum quando *Ibid. n. 17.*
dicitur partes integrales, &c. concedatur: Ad mine-
rem, quando dicitur, *unitas* est pars materialis num-
eri: Verum est de illis unitatibus ex quibus componi-
tur numerus, non autem est verum de unitate, qua
unusquisque numerus est semel talis, sed illa *unitas*
est forma substantialis numeri.

D 3

Ad

78 METAPH. PARS I.

Ibid. nū.12.

Ad secundum: Quando dicitur, quod unitas est eiusdem rationis in omnibus: Dico, quod non est verum de illis unitatibus, quibus unusquisque numerus est semel talis, seu semel sex, vel semel quinque, &c. quia illa unitas non conuenit alijs speciebus numeri, sed solum numero senario, vel quinariorum.

Ibid. nū.13.

Ex his colligitur, quod unitas, qua est principium formale numeri, quo scilicet qualibet numerus est semel tantus, hoc est semel sex, &c. differt ab unitate ex qua constituitur unum, quod conuerit cum ente: Nam licet utraque dicat indissisionem, tamen diversimode: Prima enim differentia est, quod unum, quod conuerit cum ente dicitur de omnibus modis unius positis & metaph. sed unum, quod est principium numeri est specialis modus unius, nec dicitur de omnibus modis unius non enim dicitur de uno continuo, sed distinguitur contra ipsum. sicut discretus contra continuum, & ita sequitur, quod unum, quod est principium numeri est inferior ad unum, quod conuerit cum ente: Secunda differentia est, quod unum, quod conuerit cum ente non dicit dispositiōnem additam enti secundum aſſentiam entis, ut vnde Com. de metaph. 3. & com. 8. contra Avicenam sed unum, quod est principium numeri est accidens additum cui libet rei; accedit enim cui libet rei numerari, vel mensurari: Tertia differentia est, quod unum, quod conuerit cum ente est transcendentis ad quilibet rem, & ita nullius rei est mensura, sed unum, quod est principium numeri est mensura cuiuslibet rei; quod patet, quia: & metaph. 2. Phylloſophus vult, quod ab uno, quod est de genere quantitatis primè accipitur ratio mensura, & post transfertur ad aliam & sed unum, quod est principium numeri, cum sit accidentis discretum, & non continuum est de genere quantitatis: Ergo unum, quod est principium numeri est mensura cuiuscunque rei. Item: De ratione mensura est certificare: Sed unum transcendentis non certificat, unum autem, quo numerus senarius est semel sex & sic de alijs unitatibus) certificat ultimād: quia quando peruenit ad unum, quod est principium numeri, puto ad unitatem senari, vel denari, tunc peruenit ad

ad ultimam indivisibilitatem in tali specie numeri; tunc autem unusquisque est certificatus quando ultra non contingit addere, vel diminuere: Ergo unum, quod est principium numeri est mensura.

Diluuntur rationes dubitandi.

NVillam igitur difficultatem praesertim videntur rationes dubitandi initio questionis propositae. Ad primam enim dicimus unitatem solius entis quidditatiui conceptu omnipinò subterfugere; ideoque non nisi illius veram proprietatem esse.

Ad secundam: Respondemus unitatem esse quidem formaliter negationem divisionis secundum nominis famositatem, non autem secundum rei unitatem, quia sic ratio indivisibilis reducitur ad suam affirmatiuam, quae est ipsa rei simplicitas. In 2. dist. 2. q. 2. n. 9.

Ad tertiam: Concedimus principium formale numeri inter proprietates eptis ut sic non numerari: negamus tamen unitatem transcendentalem de qua sola hic agimus esse principium formale numeri.

DIST. II. §. III.

De veritate secunda entis passione.

SIentitas prima entis proprietas dicitur, quia sequitur ens absolute consideratum, & absolute prius est respectivo; ita veritas secunda in ordine est passio eius, quia est relatio quedam entis, quae ad se ipsum idealiter sumptum refertur: Veritas siquidem, qua convertitur cum ente accipitur pro quadam adequatione, aut rectitudine, quam res habet quando ita est sicut esse debet: Ceterum autem est principiam adequationem essendi secundum debitum sumi in ordine ad ideam, sive factum, sive faciendum dicimus enim, quod illa est vera dominus, quia est sicut ibid. n. 18. esse debet conformiter ad ideam de ipsa ab artifice

80 METAPH. PARS I.

In 3. d. 10. q. conceptam. Hinc licet nihil reale addat supra ens,
i. n. 41. ideoque verum quantum ad intentionem primam,
In 1. d. 22. q. scilicet secundum quod est eadem res, & idem realiter
i. n. 29. enti sit aqua transcendentis sicut ens, & conuertibile
Ibid. n. 30. cum ente, tamen addit propria rationem intelligi.
In 1. dist. 3. bitem, quae formaliter non includitur in ente: Vnde
q. 1. n. 14. secundum illam, verum est quoddam intelligibile
In 1. d. 22. contentum sub ente, & non est conuertibile cum ente.
q. 1. n. 30. Transcendit nihilominus etiam sub hac præcisa ra-
tione, non solùm quidditatù omnes modos veri,
sed (qualitatù tamen) omnia inferiora genera en-
In 1. dist. 3. tium, quia videlicet est ratio entis abstracti, & ab-
q. 1. n. 20. & strabit ab omniratione contrabonae ens ipsum, & non
39. limitat ens ad quocunque ens.

QVÆSTIO VN.

An veritas sit convenienter explicata.

In 1. d. 19.
q. 1. n. 1. **N**on videtur. Primum, quia veritas non est in re,
sed in mente: Nam 6. met. sex. com. vlt. dis-
cit Phyllo sophus quod verum est passio mentis. Secun-
dum: Dato etiam, quod aliqua veritas reperiretur in
re, immerito diceretur entis vniuersalissimi proprie-
tates: tum qua esset relatio realis, ac proinde prædi-
camentalis: tum etiam quia falsitas in pluribus enti-
bus reperitur.

Mic tria examinanda sunt: Primum, An determinata for-
maliter veritas in rebus: Secundum, An veritas sit
relatio realis: Tertium, An falsitas reperiatur in
rebus.

ANTR.

ARTICVLVS I.

An detur formaliter veritas in rebus.

Veritas (ut communiter conceditur) potest tri- In t. dist. 19.
pliciter accipi; uno modo materialiter; alio mo- q. 1. n. 18.
do causaliter; tertio modo formaliter: Verum, quia
certum est quod primo modo potest dici esse in re,
stilicet materialiter, in quantum res est sibi fundamen-
tum, & origo veritatis; Et potest dici materialiter
in intellectu, in quantum fundatur materialiter super
altum intelligendi, qui est in intellectu: Similiter,
secundo modo potest veritas dici causaliter in re, in-
quantum res causat veritatem in intellectu, potest
etiam dici causaliter in intellectu, in quantum (secun-
dum altius) intellectus aliquo modo est causa altus
intelligendi in quo velut veritas rei; ideo restrin-
gitur praesens difficultas ad solam veritatem forma-
lem, scilicet rationem illam secundum quam aliquid
denominatur verum.

Dicunt quidam, quod res, vel quidditas, ut in hu- Ibid. n. 3.
mione intellectus agentis nata est mouere intellectum,
est formaliter veritas; vel saltem veritas erit for-
maliter in ea, & non in intellectu: Quod sic probant.

Primo: Unumquodque sicut se habet ad entitatem, Ibid. n. 4.
ista ad veritatem: Sed entitas rei est in ipsa re simplici-
ter, & formaliter: Ergo veritas est formaliter, &
essentialiter in ipsa.

Secondo: Perfectius, & essentialius est aliquid in Ibid. n. 5.
eo, quod est verum, quam in eo, quod est signum veri:
Sed quod est in intellectu dicitur verum, quia est ve-
ritatis signum, qua est in re: Ergo, &c.

Tertio: Unumquodque est perfectius, & forma- Ibid. nn. 6.
lis in exemplari, quam in exemplario: Probo, nam
exemplarium ab exemplari dependet non est conuerso;
Sed res est exemplar ad quod intellectus conforma-
tur, & exemplar: Ergo, &c. Secundum ergo hanc
D 5 opinio.

82 METAPH. PARS I.

opinionem est dicendum, quod veritas propriè dicta schabet ad intellectum in ratione mouentu, & non in ratione formantię.

Ibid. nū. 7. *Contra istud arguant alij, & probant, quod causaliter veritas est in re, sed in intellectu essentialiter, & formaliter, &c. Et argumentantur sic.*

Ibid. *Primiò: Quando aliquid dicitur tale ex ordine ad aliud, illud unde dicitur tale est formaliter in illo ubi sifit, &c. sicut dicitur cibus sanus in ordine ad sanitatem, qua formaliter, & subiectu est in animali. Sed habitudo, qua est inter rem, & intellectum secundum quam res dicitur vera sifit, & terminatur in intellectu: Ergo &c. Minor probatur; quia in motione qua tenditur à mouente in rem mota sifit in eo, quod mouetur: Sed in habitudine, quā veritas importat, res intellectu se habet ut mouens, & intellectus ut res mota, & ad aquata, ut de se patet: Ergo habitudo, qua est inter rem intellectam, & intellectum sifit, & determinatur in intellectu.*

Ibid. nū. 8. *Secundiò: Veritas est formaliter in eo, quod passiuè ad aquatur, & causaliter in eo, quod actiuè ad aquat: Sed intellectus est illud, quod passiuè ad aquatur, & res id quod actiuè ad aquat: Ergo, &c. Probatio maioris: Quia rectitudo est formaliter in eo, quod rectificatur: Ergo à simili. Probatio minoris: Quia intellectus passiuè exemplasur, & res actiuè exemplat: Ergo, &c. Res ergo dicitur vera, vel veritas causaliter, & denominatiuè: veritas vero in intellectu est veritas formaliter, sicut sanitas in medicina se habet ad sanitatem in animali.*

Ibid. nū. 9. *Ad primum in oppositum dicunt, quod non oportet ubi aliquid haber perfectius rationem entitatis perfectius habere rationem veritatis intelligendo de perfectiori formaliter; nam veritas perfectius formaliter est in passiuo, quam in actiuo, & tamen passiuum est imperfectius actiuo.*

Ibid. nū. 10. *Ad secundum: Dicendum, quod in illo, quod est signum est formalius veritas, quam in eo, quod significatur, quia formalius est in illo, quod recipit, quam in agente.*

Ibid. nū. 11. *Ad tertium: Dicendum, quod in his, quā dicuntur respectu*

respectu ad alterum non oportet, quod res verius sit, id est formaliter esse habeat in exemplari, vel absolu-
to, quam in exemplo, & de prompto.

Premesso tamen veritatem formaliter accipi du- Ibid. nu. 18.
pliciter: Uno modo pro rectitudine, quam res habet quando ita est sicut esse debet respectuè ad sui ideam, sicut dicimus, quod illa est vera domus, quia est sicut esse debet; alio modo pro rectitudine, siue conformi-
tate, vel ad aquatione, quam habet res ut est manife-
statio sua sui apud intellectum, sic.

Resolutio 1. Veritas sumpta pro rectitudine, quā
res habet quando ita est sicut esse debet est formaliter
in re. Patet, quia quando domus dicitur vera, quiq;
est sicut esse debet, tunc verius domus est esse domus:
Vnde sicut ensitas eius est formaliter in re, ita &
veritas.

Ibid.

Ibid.

Dices cupa Auseolo veritatem istam non haberi Ibid. nu. 12.
nisi ex segregacione rei ab omni sibi extraneo, sicut
aurum dicitur verum aurum, quando segregatur ab
omni extranea mixtione: Huiusmodi autem segregacionem
extra intellectum non posse reperiri, nisi in
solo Deo, qui est veritas subsistens: In creaturis enim
non invenitur equinitas v.g. qua sit tantum equinitas,
nisi in solo intellectu, ideoque non esse, nisi in intel-
lectu obiectu tantum.

Sed contra est, quia falsum dicit, quod veritas, & Ibid. nu. 14.
equinitas, que consistit in segregacione ab omni re ex-
tranea est obiectu in intellectu tantum: Quia in
quocunque esse est verum dicere de aliquibus, hoc non
est illud, nec è conuerso, immo veriusque habet intrin-
secè suam per se existentem, inter illa potest accipi: Se-
gregatio secundum eam est, quia segregare non est
aliud, nisi negare unum ab alio, & parere ipsum ha-
bere esse proprius aliud, & è conuerso: Sed in Sorte
iste, & hoc equo, ut existunt extra intellectum, est
verum dicere, quod omnia accidentia, que sunt extra
existentiam equi huic, aut huic Sortis non sunt equi-
nitas, qui humanitas secundum esse essentia, immo ha-
bent aliam essentiam hinc inde: Ergo equinitas potest
depurari à conditionibus particularibus, & hoc de-
puratio, & segregatio secundum esse essentia, &

84 . METAPH. PARS I..

*secundum esse reale, & subiectum extra intelligibilem,
& non secundum esse obiectum tantum.*

Nota hic nominibus illis abstractis equinatatis, &c. designari substantias secundum rem, non vero tantum secundum proprias rationes intelligibiles.

Ibid. n. 15. *Conformatur exemplo infallibili: Propria enim passio, licet non segregetur a subiecto in esse existentia, tamen in esse essentia, & quidditatis separatur ab eo extra intellectum: Si enim nullus intellectus esset, neque agens causans res in esse intelligibili obiectivo, neque possibilis in colligens res in tali esse obiectivo, adhuc differret albedo a substantia margarita v. g. Ergo falsum est, quod humanitas tantum habet esse depuratum in esse obiectivo.*

Ibid. n. 16. *Conformatur ratione: Quia secundum illud esse secundum quod forma, & materia sunt vere unita, secundum illud esse resultat veritas natura constituta ex his, quia veritas constituti est effectus formalis verorum principiorum constituentium: Sed generatione substantiali, qua res producitur in eis quidditatis sunt forma, & materia vere unita: Ergo in termino generationis substantialis habetur veritas, qua est aquinitas, & ad illud esse quidditatis consequitur esse obiectum, sicut ad entitatem coloris consequitur esse visibile secundo modo dicendi per se, utramque Phylosophus, & Com. 2. de anima tex. com. 66.*

Ibid. n. 17. *Falsum igitur est, quod res creata non segregetur, vel depuretur, nisi ut est in intellectu tantum, &c. qui, licet equinitas, vel veritas equinitatis, aut arietatis, &c. non segregetur a conditionibus particularibus in existendo, sicut est de Deo, tamen bene depuratur, & segregatur segregatione essentiae ante se in intellectu. Et ideo defecit imaginando solane segregationem secundum esse existentia, & esse obiectum tantum, quod non est verum; immo est dare tertiam segregationem, scilicet secundum depuracionem essentia ab essentia.*

Ibid. n. 18. *Resolutio 2. Veritas formalis sumpta pro adaequatione, quam habet res ut est manifestatio sua*

Ibid. n. 21. *apud intellectum est formaliter in intellectu. Proberet quia fieri veritas est causaliter in eo, quod est causa veritatis.*

DIST. II. S. II. Q. VN. A. I. 85

veritatis , ita formaliter erit in eo , quod est verum .
Sed non dicimus , quod res enunciata , vel intellecta
est vera , vel falsa , sed est causa veritatis , &c. dici-
mus autem quod enuntiatio ipsa , aut oratio , qua sunt
altius intelligendi sunt falsa , aut vera : Ergo veritas
est formaliter in ipso actu intelligendi . Hanc ponit
Anselmus lib. de veritate cap. 2. quarens a discipulis
An tibi videtur , quod res enunciata sit veritas enun-
tiatio , dicit quod non : Quia veritas est in prima
vero sicut (suppe qualibet forma , sive absoluta , sive
respectiva) est in eo , cuius est forma , sicut albedo in
albo , & paternitas in patre ; sed res enunciata non est
in enuntiatione vera : Concludit igitur ; unde non
est veritas , sed causalitas rite dicenda est , quapropter
non nisi in ipsa oratione quarenda est mihi videtur
cuius veritas .

Confirmatur : In illo est formaliter veritas mani-
festationis in qua est formalis rectitudo : Sed recti-
tudo manifestationis est in intellectu , &c. Ergo , &c.
Minor patet . Maior est eiusdem Anselmi , qui loc.
prox. cit. sic arguit : Cum significat enuntiatio esse Ibid. n. 24.
quod est , recta est significatio : & cum significat esse
quod est , vera est significatio : Ergo idem est illi re-
ctam , & veram esse . Et concludit : Ergo non est illi
alia veritas , quam rectitudo . Tunc loquitur disci-
pulus : Aperte nunc video veritatem hanc esse recti-
tudinem . Nota , quod syllogismus Anselmi est in ter-
tia figura in Darapti , non solum quod maior , & minor
sunt particulares : Sed quia sunt propositiones neces-
saria ; & in necessarijs non refert enunciare tantuer-
saliter , vel particulariter , ideo possunt fieri univer-
sales , & tunc syllogismus est sine omni defectu .

Potes piuò An veritas , quae formaliter est in in-
tellectu accipiatur secundum quod actus intelligen-
di terminatur praeceps ad obiectum ; an vero quate-
ris terminatur ad obiectum , ut ipsum est in rerum
natura . Respondeo , quod veritas , ut est formaliter Ibid. n. 22.
in actu intellectus , non accipitur sicut actus intelli-
gendi praeceps terminatur ad obiectum , sed ut sic ter-
minatur ad obiectum , ut ipsum est in rerum natura ,
ut apud nos est cito .

Proba-

86 METAPH. PARSI.

Ibid.

Probatur, quia cum intelligo niuem esse nigrum, actus intelligendi hic terminatur ad obiectum, sed quia aliter terminatur, quam res est in isto actu intelligendi est falsitas. Ergo à conterario, ideo intelligendo niuem esse albam est veritas in actu intelligendi praeceps, non solum quia intelligit rem, sed quia intelligit eam in conformitate ad se ipsam, ut est in rerum natura, vel nata est esse.

Ibid. nro. 23. Idem probat Anselmus sic ubi supra: Quarit enim questionem si veritas est in oratione, ut supra dixi: Et dicit: Vide ergo si in ipsa oratione, aut enuntiatione veritas sit ipsa significatio orationis, aut alio quid eorum, qua sunt posita in definitione orationis: Dicit autem, quod non, quia si hoc esset semper oratio esset vera, quia eadem manent omnia in enuntiationis definitione, Et cum est, quod enuntiatur, Et cum non est; eadem enim ponuntur in hac oratione, Sorores currunt; Et idem significatur sine curra, sine non. Concludit ergo: Nihil aliud scio nisi cum significas esse, quod est, tunc in ea est veritas, Et est vera enuntiatio. Ecce probata est conclusio, scilicet quod veritas in enuntiatione, vel in intellectu non resultat in actu intellectus, ut terminatur ad rem ut cognitam, sed ut cognita est, sic est illud, quod est.

Potes secundò, Quodnam sit proximum, & ultimum fundatum prædictæ rectitudinis, an scilicet actus ipse intelligendi præcisè, an vero res ipsa ut in actu relucet, & in esse cognito. Respondeo esse rem ipsam ut relucet in actu, & in esse cognito: Et ideo veritatem istam esse adæquationem, non quidem actus intelligendi præcisè ad rem, sed quam ipsa res in suo esse cognito importat ad se ipsam in sua reali existentia extra: U. g. quando cognosco domum aliquam, si illud esse cognitum quod domus habet in mente mea sit conforme existentia domus extra, tunc conoscam est verus: Et probo sic.

Ibid. nro. 25. Primo: Cum intelligo niuem nigrum, actus intelligendi est falsus: Sed ista falsitas non est præcise quia actus intelligendi est difformis ipsi existentia rei in se, sed potius quia illud intellectum, quod est in actu isto intelligendi est difformis existentia rei in se. Igitur

Igitur falsitas non est prae*cisè* difformitas ipsius actus intelligendi ad rem intellectam, sed est difformitas ipsius rei intellecta ab se ipsam extra: Igitur per docum ab oppositū, veritas non est conformitas actus intelligendi ad rem intellectam, sed est conformitas rei intellecta ad se ipsam extra. Probatio minoris: Posito enim per possibile, vel impossibile, quod actus, quo intelligo niuem esse nigrum sit difformis, & discordans ab existentia rei, quocunque modo via coarctare, si tamen ponamus simul cum hoc, quod illud esse intellectum, quod in intellectu est, quando intelligo niuem nigrum non esset difforme, aut discordans ab existentia sua, quam habet extra, nunquam possemus dicere, quod iste actus intellectus est falsus: Igitur patet minor, quod iste actus intelligendi non est falsus prae*cisè*, quia iste actus est difformis, sed quia illud, quod est intellectum est difforme existentia rei extra.

Secundò: Veritas est adaquatio, & conformitas quadam (Hoc patet ex communi suppositione in hac materia): Sed ipsius actus intelligendi secundum se ad rem extra non est adaquatio, aut conformitas, sed si illa est ibi, hoc est ipsius rei intellecta ad se ipsam extra: Ergo veritas non est in ipso actu intelligendi in respectu ad rem extra, sed ipsius ad se ipsam extra. Probatio minoris scilicet, quod actus intelligendi secundum se non est adaquatus, aut conformis rei extra, quia certum est, quod non est talis in se qualis est rei extra: Si igitur est talis qualis est res extra, hoc erit in representando: Sed conformitas, qua conuenit actu intelligendi in representando ad ipsam rem, ut existat extra, non conuenit ipsi actu intelligendi secundum se, sed solum conuenit ut est *image* obiecti, & ut contineat obiectum in esse intelligibili: Ergo conformitas, aut adaquatio, qua conuenit ipsi actu intelligendi in respectu ad rem extra, non conuenit ipsi actu intelligendi per se, sed ipsi rei intellecta ad se ipsam extra.

Petet tertio: An talis veritas sit in intellectu obiectu, an vero in subiectu. Respondeo, quod veritas est formaliter in intellectu obiectu, non subiectu, ita videatur, quod non est quadam formalis perfectio inha-

Ibid. nro. 26.

Ibid. nro. 28.

38 METAPH. PARS I.

inherens, sed obiectiuè dicitur esse in intellectu in quauncum velut in cognitione, sicut obiectum in specie, quod sic probo.

Ibid. n. 29. Primo: Illud esse quod habet res, ut intellecta, est obiectum non subiectum ut sic: Sed ut dictum est veritas, ut ponitur formaliter in intellectu, est rectitudo, sive conformitas, vel ad aquatio, quam habet ut intellecta ad se ipsam ut est in rerum natura: Ergo veritas formaliter accepta est formaliter obiectiuè in intellectu. Declaratur: Illud quod velut in alteru intelligendi, ut ipsam est intelligibile, secundum quod huismodi, habet esse obiectum, quia latere species secundum ponentes eam sit subiectiuè in intellectu, tamen obiectum cognitum, quod reducit in illa, in quauncum huismodi, est tantum obiectiuè in intellectu non subiectiuè: Sed in alteru, vel in specie intelligibili cognoscendi, quo intelligitur res sicut est in se, reducit quadam conformitas rei, sive rectitudo, vel ad se ipsam ad aquatio, ut ipsa est intellecta, ad ipsam, ut est in rerum natura: Ergo illa rectitudo, sive conformitas, quam vocamus formaliter veritatem est in intellectu obiectiuè, non subiectiuè.

Ibid. n. 30. Secundo: Illud intelligit intellectus, quod vox significat: Et certum est, quod vox non significat aliam intelligendis, qui est subiectiuè in intellectu, sed significat obiectum, quod est obiectiuè representatum: Ergo intellectus intelligit veritatem non solum, qua est subiectiuè in intellectu, sed obiectiuè.

Argumenta primæ opinionis non nisi primam resolutionem probant: Quæ vero pro secunda opinione adducebantur secundam quoque resolutionem confirmant: Quatenus autem fieri possent contra id, quod diximus in responsi, ad secundam petitio-

Ibid. n. 27. nem solvantur facile; nam quando dicitur, quod veritas est formaliter, & subiectiuè in eo ad quod sistitur, & quod ad aquatur: Dico, quod in eo, quod ad aquatur, & in quo sistitur est fundamentaliter, & materialiter; est enim fundamentaliter veritas in intellectu, pro quanto alteru intelligendi est fundamentum quodammodo veritatis, non tamen est in intellectu proprietas, quia non est forma formaliter informans intellectum.

DIST. II. S. II. Q. VN. A. II. 89

intellectum : sed est formaliter in actu intelligendi ,
ut est conformis rei intellectu , secundum esse , quod
habes extra .

ARTICVLVS II.

An veritas sit relatio realis .

Dicunt aliqui , quod rationis : quod sic probant . In r. d. 19.
Primo : Quod circu[m] omne genus non est pro- q. l. n. 31.
pria res alicuius generis : Sed veritas est huiusmodi :
Igitur .

Secondo : Quia ad illud est Phyleosophus c. metaph. ibid. n. 32.
tex . com . vlt . vbi probat , quod verum , & falsum sunt
remonenda à consideratione metaphysici per hoc , quod
sunt mensis passiones , & non extra ostendunt aliquam
entis naturam .

Oppositum tamen videtur ostendi ex eo , quod
dixerimus relationem esse de formalis conceptu ve- ibid. n. 32.
ritatis : Cum enim veritas secundum se sit realis , ut
communiciter conceditur , tum quia est propria entis
realis passio , tum etiam quia considerat Phyleosophus ibid. n. 32.
de vere sicut de ente ; certum autem est , quod Metaphy-
sicus non considerat nisi ens reale : sequitur re-
lationem , quae eadem est cum veritate , esse quoque
realem : Alter idem secundum idem esset scire , &
rationis , quod , &c .

Hoc videtur Phyleophras ex intentione determina- ibid. n. 40.
re 9. metaph. 22. com. 21. & 22. vbi probat , quod
verum sit in rebus per exemplum sic : Non enim pro-
pter nostrum existimare se verè album esse , tu albua
es , sed propter te esse album , nos sic dicentes verum
dicimus . Sed si veritas ut fundata in rebus istis , non
in nostro existimare , aut intelligere , sed in re extra ,
scilicet in ente , esset quadam relatio rationis , nulla
esset ista suam determinatio , quia non introduceretur
in consideratione Metaphysici : Igitur , &c . Sed .

Supposito primo ex dictis veritatem distinguimus in
entitativum , & manifestatum . Item nomine re-
lationis hic à nobis intelligi habitudinem quandam
prescri-

præscindendo à distinctione ipsius à fundamento : Habitudinis autem realitatem desumi specialiter à realitate fundamenti, non quidem remoti, sed proximi, seu modi referendi, seu rationis fundandi.

Supposito secundò : Fundamentum proximum veritatis entitatiæ esse ens secundum sui essentia : At veritatis manifestatiæ esse ipsum esse intelligibile, seu repræsentatiuum in mente : Hoc verò duplíciter accipi posse ; uno modo formaliter secundum quod dicit reduplicatiæ esse intelligibile, & expressum ; alio modo materialiter tantum, vt dicit

Ibid. nū. 44. determinatum gradum essendi, & mensuratum in essendo in rerum natura ; sit.

Resolutio 1. Veritas entitatiua est relatio realis.

Ibid. nū. 18. Patet, quia rectitudo, quam res habet quando ita est, sicut esse debet respectiuè ad sui ideam proximè fundatur in eadem re : Cum igitur talis sit relatio, quale est fundamentum eius proximum ; si hoc est real, etiam relatio erit realis.

Obijcies primò . Essè ideale est aliquid rationis : Ergo etiam rectitudo , & consequenter veritas entitatiua erit relatio rationis . Respondeo primò per accidens esse , formaliter loquendo , quod idea sit aliquid rationis : Si enim per impossibile darentur ideae separatae , quæ communiter dicuntur Platoniciæ , adhuc ens ex rectitudine ad illas esset verum , quia esset sicut esse deberet . Respondeo secundò : Posito, quod ideae essent formaliter aliquid rationis, eas tamen fictas non esse : Posse autem dari veram relationem realem ad terminum rationis non fictū , vt patet in casu nostro, quia posita formatione aliquius ideae per aliquem intellectum, nullo alio intellectu cogitante, & præcisa quacunque reflexione, dicetur quod ens in rerum natura conformatur propriæ ideae .

Obijcies secundò : Veritas entitatiua potest præcedere suam ideam, quæ est eius terminus : Ergo ad sumimum est relatio rationis . Consequentia videtur clara, quia relatiua verè sunt simul natura, Antecedens probatur : Dei enim veritas entitatiua suam ideam præcedit, duratione quidem si à creatura efficiatur,

DIST. II. §. II. Q. VN. A. II. 91

si iatur, virtualiter vero, ut à se ipso. Respondeo in primis dato antecedenti, negando consequentiam, quia secundum aliquos, entis ad non ens potest esse Ibid. nu. 34.
relatio realis, quando illud non est omnino impossibile fuisse, vel fore: Simultas autem naturæ, vel est solum propria eorum, quæ mutuò referuntur, vel ad summum est simultas cuiusdam exigentia, non vero existentia, ut dictum est in Log. par. 2. dist. 12. §. 3. & infra quoque de relatione dicetur. Respondeo secundò ad antecedens, per accidens esse (formaliter loquendo) quod veritas entitativa precedat suam ideam etiam in Deo: si enim per impossibile datur aliqua idea, quæ aliquo modo præcederet esse existentiale Dei, adhuc Deus esset prima veritas entitativa: De ratione igitur primæ veritatis entitatiæ non est præcedere suam ideam, sed conformari, &c.

Résolutio 2. Veritas manifestationis secundum quod fundatur in esse intelligibili qua tali, &c. reduplicatiuè est relatio rationis. Probatur, quia aut esse correspondens ita est independenter ab intellectu ut secundum se sit quid reale, & positivum, sicut est obiectum huius propositionis, nix est alba: Aut est Ibid. nu. 33. omnia fabricatum ab intellectu, sic quod nullum positivum habeat, cui innatur, ut obiectum huius propositionis, nihil est nihil; vel chymera est chymera: At quoque modo sumatur obiectum, semper veritas manifestationis fundata in esse intelligibili, qua tali, est relatio rationis: Ergo, &c.

Probatur minor quoad primam partem. Primo, quia relatio non dicitur realis præcisè ex hoc quod fundatur in re (remotè): Sed quia fundatur modo reali: Genus enim dicitur relatio ad speciem, hoc intelligendo de genere, & specie logicè sumptis, quia genus est, quod prædicatur de pluribus differentiis specie. Et. Sed licet illa ratio respectiva generis, qua terminatur ad rem extra fundetur in aliquo reali, quia in actu medio modo intelligendi, qui est quadam res informans intellectum, tamen quia illa ratio respectiva non fundatur in actu intelligendi modo reali, sed secundum esse intentionale, & intelligibile solum, puta, quo intelligo quod uniuersale est, quod prædicatur de

92 METAPH. PARS I.

de pluribus differentiis specie, ideo illa relatio, quā importat non est realis, &c. Sed relatio conformitatis, quam importat res ut intellecta ad se ipsam extra licet fundetur in re, scilicet in actu intellectus, non tamen fundatur in eo modo reali: Igitur non est relatio realis. Probo minorem: Quia conformitas, quam importat res ut intellecta ad se ipsam non est conformitas nisi representationis; altius enim talis est conformitas rei extra, non in effondo, sed solum in representando: Ergo conformitas illa non fundatur nisi in esse representationis. Sed esse representationis, in quantum huiusmodi, non est reale, sed intentionale, aut rationali: Igitur patet quod illa relatio conformitatis non fundetur in re modo reali, sed modo intentionali, aut rationali.

Ibid. 28. 42. Secundum: Quia Phyleosophus 6. metaph. tex. com. vlt. excludit entia in anima indistincte à consideratione Metaphysici, & non solum illa entia, qua sunt facta per intellectum, quod non facit, nisi quia entia in anima indistincte omnia sunt entia rationis, quod de omni ente reali est sua consideratio: Sed entia, qua sunt in anima subiectis informatis, sicut actus intelligendi, & habitus non sunt entia rationis, & c. Igitur entia omnia indistincte, qua sunt in anima representationis, & intentionales ut sic sunt entia rationis, quod est propositum, scilicet quod veritas, aut conformitas, qua fundatur super rem, ut notata, aut intellectum ad se ipsam, erit relatio rationis.

Ibid. 28. 34. Ex his remainet probata eadem minor principalis quoad secundam partem, quæ tamen vltius specialiter probatur. Primo sic: Quia licet secundum aliquos, entia ad non ens possit esse relatio realis, quando illud non est omnino impossibile fruisci, vel fore, sed quoddam ens possibile, ut dicunt quod ea, qua sunt ad finem sunt extra, &c. tamen nullus unquam dixit, quod entia ad non ens esset relatio realis, quando ipsum non ens includit repugnantiam ad esse, cuiusmodi est chymera: Ergo veritas habens chymoram probabile est relatio rationis.

Ibid. 28. 35. Secundum: Phyleosophus 6. metaph. tex. vlt. excludit à consideratione metaphysica illud ens, quod est verum,

DIST. II. S. II. Q. VN. A. II. 93

verum, quia est mentis passio, & quia non ponit extra animam entis naturam; quod non faceret, si veritas illa diceret relationem realem, quia à consideratione sua non excludit ens reale, ut ibi, & infra patet per 9. metaph. & 5. Igitur talis veritas, qua est praeceps ad obiectum fabricatum per intellectum dicit relationem rationis.

Resolutio 3. Veritas manifestationis, ut fundata in esse cognito materialiter accepto, secundum quod dicit determinatum gradum essendi, & mensuratum in rerum natura, non est relatio rationis, sed realis. Ibid. nu. 36. Probatur primò, quia inter mensuratum, & mensuram est relatio realis, quando mensuratum est quid reale, ut patet de scientia, & scibili 5. metaph. tex. com. 20. Sed actus intelligendi fundans conformitatem ad rem, quando videlicet intelligit rem sicut est, manifestum est, quod est quid reale aquè verè, sicut scientia, & aquè verè est mensuratum ab intelligibili sicut scientia à scibili: Igitur aquè verè est relatio realis.

Secundò: Inter agens, & effectum est relatio realis, ut patet 5. metaph. cap. de ad aliquid: Sed iste actus intelligendi verus, quo intelligo niuem esse albam est effectu ab aliquo agente, vel à potentia, vel obiecto, non curio: Igitur iste actus verus dicitur relatione reali.

Tertiò: Habitudo, qua est inter ens reale, & ens reale est realis, quamvis secundum aliquos ad non ens sit relatio realis: Sed in proposito, ut dictum est, utrumque extreum est reale: Ergo, &c.

Quartò: Phylosophus 6. metaph. excludit à consideratione Metaphysici verum, quod est passio mentis, non tamen excludit à consideratione omnia entia, que sunt in anima, 5. enim metaph. considerat de relatione scientie ad scibile, sicut de alijs speciebus relationis; & 9. metaph. tex. com. 16. considerat ita bene de actibus intellectus, sicut de alijs; distinguit enim ex intentione actus immanentes, sicut speculari, & huiusmodi, ab actibus transiuntibus: Igitur quantum ex parte actus intelligendi, vult Phylosopher, quod habitudo fundata in eo potest esse realis: Et certum

94 METAPH. PARS I.

certum est, quod potest esse realis ex parte eius, quod terminat actum intelligendi, cum obiectum sit veritas: Igitur, Ctc.

Ibid. nū.43.

Obiectus: Relatio dicitur realis ex modo fundandi realis, & relatio rationis ex modo fundandi rationis: Sed per dicta, veritas non est formaliter veritas, & completius (in intellectu) nisi quatenus fundatur super actum intelligendi, ut in eo modo intentionali, suo rationis, relucet obiectum: Igitur veritas non est formaliter veritas, nisi accipiendo veritatem, ut veritas dicit relationem rationis, &c. Respondeo, quod actus intelligendi potest dici verus duplificator: uno modo veritate cuiusdam commensurantis; alio modo veritate conformatioonis: V. g. quando in anima est iste actus intelligendi, quo intelligi nuncesse esse album, iste actus intelligendi est verus, non solum quia est conformis rei extra, secundum quod in eo in esse intellecto modo similitudinis relucet res intellecta conformiter ad se ipsam extra, sed dicitur verus, quia commensuratur rei extra; actus enim iste verus est, quia nec excedit, nec deficit circa illud de quo verum, sed est in eodem gradu sciendi cum eo, quod est scitum ab eo: Unde quando dicitur, veritas formaliter fundatur super esse intelligibile, & est relatio rationis: Dico, quod verum est accipiendo veritatem pro veritate conformatioonis, secundum quod famosè accipitur; sed ne credatur, quod veritas in actu intelligendi fundata nullo alio modo sit relatio realis ideo posui ultimam resolutionem de relatione commensuratioonis rigorosè accepte, quia est realis, Et idem potest dici de relatione eius quatenus est effectus in ordine ad suam causam. Unde ex predictis, dua ultima resolutiones unico argumento possunt probari sic: Quia dictum est, quod quando super actum intelligendi verum, puta, quando intelligi nuncesse esse album, fundantur relationes modo potentia, & modo mensurati in ordine ad obiectum, illa veraque relationes sunt reales; & causa est, quia fundantur in re ipsa modo reali: relatio enim modo potentiae fundatur in ipso actu intelligendi, ut est realis effectus ipsius obiecti agentis, & relatio mensurati fundatur in ipso,

Ibid. nū.44.

DIS. II. S. II. Q. VN. A. III. 95

ipso, ut producitur in quodam determinato gradu, & mensurato in essendo in rerum natura: Igitur quando dicitur super actuū intelligendi verum fundatur relatio similitudinis, si illa non fundetur modo reali, sed modo intentionalī, & modo rationis, tunc illa relatio erit relatio rationis: Sed quando veritas accipitur, ut conformitas rei intellecta ad se ipsam extra, illa relatio conformitatis, & similitudinis fundatur hic in actu modo intentionalī, & modo rationis: Igitur sic erit relatio rationis.

Ex his deducitur quodd veritas enuntiationis à tribus dependet, videlicet ab existentia rei extra, sicut à primō fundamento veritatis, & ab actu intelligenti, sicut à proximo fundamento, seu non ita remoto, & ab esse intellecto, sicut à proximiōri, seu ab ultimato fundamento, sive ultima ratione fundandi.

ARTICVLVS III.

An falsitas reperiatur in rebus.

Non loquimur hic de falsitate manifestatiua: certum siquidem est, quod sicut veritas manifestatiua ita & falsitas est in sola cogitatione, quia videlicet sunt primō opposita in intellectu: Non nisi igitur de falsitate veritati entitatiua aduersa procedit dubium propositum.

Partem affirmantem defendunt aliqui: Quiaendum in moralibus, sed etiam in artes plura reperiuntur, que falsa esse dicuntur, ut patet in auricalco, quod falsum aurum est, &c.

Alij partem oppositam probant. Primo, quia de eodem secundum idem nequeunt verificari duo opposita: Cum ergo veritas entitatiua cuicunque enti conueniat ratione sua transcendentiaz, nulli poterit inesse falsitas: Ut enim dicit D. Aug. in soliloque si verum est id quod est, falsum non esse vspiam concludetur.

Secundo: Si aliqua falsitas reperiatur in rebus ea esse formaliter incorrectudo cum proprijs rerum

In 2.d.13. q.
i. n.26.

56 METAPH. PARS I:

ideis : At nihil assignari potest, quod talem irrectitudinem inuoluat : Ergo, &c. Maior patet, quia ut dictum est in Log. par. 2. dist. 12. §. 1. oppositorum variationes per oppositum sunt sumenda . Minor probatur; quia res qualibet creata propriam ideam habet ad cuius similitudinem effici potest : Vnde auriculum licet non sit verum aurum, est nihilominus verum auriculum.

Non est tamen difficile predictas opiniones conciliare : Præmissio enim ideas rerum alias esse speculatiwas, alias practicas : Illas esse simplices, & puras representationes, seu rerum expressiones ; has vero rationibus expressiwas superaddere ordinem aliquem ad opus ex bonitate quadam, sive rebus intrinseca, sive extrinseca, &c ex circumstantijs expressi, ac obiectiu alliciente potentiam ad rem similem efficiendam : sit.

Resolutio 1. Respectuè ad rerum ideas speculatiwas, nulla reperiuntur falsitas in rebus . Probatur, tum
Quod l. 2. q. quia idea secundum Aug. sunt forma, vel rationes,
1. n. 31. quia in divina intelligentia continentur, secundum
In l. dist. 3. quas eritur omne, quod eritur : vnde secundum An-
q. 1. n. 16. solium lib. de verit. veritas essentia creatæ consistit
in quadam conformitate ad suum exemplar, quod ha-
bet in mente divina : Tum etiam quia nihil assignari
potest, quod non conformetur cum propria idea spe-
culatiwa : Neque enim solæ res naturales talem con-
formitatem habent, sed etiam artificiales : ex ipsa
siquidem conformitate auriculum, licet non sit ve-
rum aurum est nihilominus verum auriculum. In
certum videtur defectus omnes in genere moris,
quia secundum proprias rationes distinguuntur inter
se, & non confunduntur, proprias quoque ideas ha-
bere ad quarum conformatiōnem unus est verè ta-
lis, & non diuersus .

Resolutio 2. Respectuè ad rerum ideas practicas
plures reperiuntur falsitates in rebus . Patet, quia
non solum plura entia dantur in genere moris, quæ
ad practicas ipsorum ideas comparata sunt definiſſiſma;
sed multa similiter artefacta reperiuntur, quæ
nulla est ideis ad quas intendentes artifices operantur,
confor-

conformitatem habent, ut pater in auricalco à chimico loco auri confecto, & in imagine ab imperito pictore depicta. Imò inter opera naturæ plura monstruosa dicuntur ex irrectitudine, quam habent ad ideas ab eadem natura sibi in operando principali-
ter propositas.

De falsitate manifestia, & opposita veritate
vid. sepè dicta in Log. præsertim par. 2. dist. 2. q. 1.
art. 1. Et par. 3. dist. 3. q. 1. art. 1.

Respondetur argumentis principalibus.

Doctrinam igitur à nobis positam de veritate, falsitatis non arguant argumenta initio quæstionis proposita. Ad primum enim dicimus, quod licet veritas manifestia sit passio mentis, entitativa tamen est vera passio entis, quæ proinde in rebus omnibus reperiatur.

Ad secundum: Dicimus relationem transcendentalem esse etiam realem, ut ex dicendis de relatione constabit: Veritatem autem entitativam esse relationem transcendentalem, ideoque veram entis communiter sumpti proprietatem.

Ad tertium: Dicimus falsitatem non nisi in rebus reperiri, quarum dari possunt ideae practicae: veritatem vero, quam ponimus entis communissimi passionem, magis extendi, eo quod defumatur in ordine ad ideas speculativas, quæ de qualibet re reperiuntur.

DIST. II. S. III.

De bonitate tertia entis passione.

Bonitas tertia entis passio ex eiusdem entis conformitate ad sui ideam immodicatè relucet; per illam siquidem sic concipiatur esse, ut ea omnia possideat, quæ sibi in eodem esse couenient: Pro certo

E

namque

98 METAPH. PARS I.

- In 1. d. 23. q. namque supponimus, quod communissima *ratio boni* est ratio conuenientis, ut dicit Averroes. 4. metaph. 1. n. 12.
- In 1. d. 22. q. cap. vlt. tum quia sub hac ratione bonum in communione pradicatur de omnibus bonis, & ad ipsum reducuntur omnia bona; tum etiam quia ea amota nullum amplius apparet bonum; tuui deinde quia in eadē ratione fundatur appetibilitatis ratio, quae pricipua est bonitatis affectio, & in ordine ad quam communiter describitur bonum esse, quod omnia appetunt. Licet autem bonitas sic accepta sit secundūm entitatem ab ente indistincta, quia tamen diuersimodè ens exprimit, constat rationem quandam intelligibilem.
- Prol. qu. 3. obiectum superaddere sic differentem, & extra conceptum entis vniuersalissimi, ut vi illius, bonum non n. 63.
- In 2. d. 22. q. sit quid ad aquatum cum ente, sed potius contentum 1. n. 34. sub ente vniuersalissimo: Quanquam respectu inferiorum sit transcendens sicut ens, & sicut unum, & verum dicatur conuertibiliter cum ente, modo supra 1. n. 10. explicato.
- Prol. qu. 3. n. 62.

QVÆSTIO VN.

An bonitas entis sit conuenienter explicata.

In 1. dist. 22. q. 1. n. 15. **N**on videtur. Primum, quia cum secundūm Phylōs. bonum, & perfectum idem sint, ratio bonitatis potius censetur ipsa perfectio, quam conuenientia. Secundū, quia ratio conuenientiae non omnibus modis bonitatis competit.

Hæc tamen duo in praesenti examinanda sunt. Primum, An boni, & perfecti sit eadem ratio formalis: Secundū, An ratio conuenientis competit omnibus modis bonitatis.

ARTI-

ARTICVLVS I.

*An boni, & perfecti sit eadem
ratio formalis.*

SEntentia affirmans probari potest. Primò sic : Bonum est, quod omnia appetunt : Ergo cum unumquodque appetat suam perfectionem, perfectio à bonitate non differt : Est enim appetibilitas ipsius bonitatis p. sio.

Secundò : Bonitas entis determinati generis dicit In i. dist. 1 perfectionem illius generis : Ergo bonitas entis in q. 2. n. 84. communi dicit perfectionem in cōmuni : sicut enim se habet bonitas determinata ad perfectionem determinatam, ita bonitas in communi ad perfectionem in communi.

Tertiò : Malitia non differt ab imperfectione : Ergo nec bonitas à perfectione. Consequentia tenet : Antecedens probatur, res namque ex eo quod ei aliquid dicitur, imperfecta dicitur, & etiam mala.

Opposita tamen sententia negans pluribus etiam rationibus ostenditur. Primò, quia ratio boni est ratio positiva, ratio vero perfecti negativa ; cum definiatur perfectum esse, cui nihil deest.

Secundò : Dato, quod ratio perfecti esset positiva, adhuc à bonitate differret ; cum bonitatis conceptus in quodam respectu constat, perfectum vero ad se dicitur : Vnde constat sūpē eandem rem secundum sui perfectionem invariataam, esse vnu bonum, & alteri malum.

Tertiò : Perfectio est essentialis enti ; nisi enim concipiatur aliquid ut ens alicuius perfectionis, non concipitur ut ens reale : At bonitas non est enti essentialis, sed passio subterfugiens entis conceptum, ut supra dictum est : Ergo, &c.

Quartò : Dato etiam quod perfectio non esset essentialis enti, tamen bonitas est ratio transcendentialis, non autem perfectio ; plura namque dantur in

100 METAPH. PARS I.

rerum natura, quibus aliquid debitū de est, ut materia prima, homo cæcus, &c. Ergo, &c. Pro resolutione.

In 1.d.1.q.2.
n.84.

Supponendum est prīmō, rationēs formāles boni, & perfecti duplicitē sumi posse: Vno modo in esse abstractissimo, & maxime præciso: Alio modo in aliquali concermentia, seu concretione alicuius determinatæ rationis ab illa præcisissima diuersæ, & quodammodo ad subiectum, quod deuominatur bonum, aut perfectum vi rationis abstractissimæ relatae. Rationem prīnde abstractissimam boni, & perfecti relationem quādam esse in alia ratione absoluta proximè fundatam, & ad eiusdem fundantis rationis subiectum terminatam, ad eum planè modum, quo præcisa, & abstracta ratio informatiuitatis, seu relatio informatiui (quæcunque illa sit) intelligitur proximè fundari in anima, & terminari ad corpus, quod est eiusdem animæ subiectum.

Supponendum est secundō: rationēi proximè fundantem relationēi prædictam bifariam quoque considerari, scilicet vel præcisē secundū expreſſiōnē propriæ quidditatis, vel etiam secundū quod inuoluit aliquid essentiæ adiunctum, sicut lignum potest considerari, vel præcisē secundū esse ligni, vel etiam secundū aliquid accidens consequens ad essentiam ligni, &c. His positis, sit.

Resolutio 1. Boni, & perfecti est vna, & eadem ratio formalis abstractissima. Probatur, quia præcisa ratio conuenientiæ est ratio abstractissima boni, & perfecti; ideo enim formalitas aliqua dici potest alicuius bonitas, aut perfectio, quia cum ipso conuenientiam habet: Cum igitur præcisa ratio conuenientiæ semper sit vna, & eadem, vna quoque, & eadem erit ratio abstractissima boni, & perfecti.

Resolutio 2. Boni, & perfecti est etiam vna, & eadem ratio formalis concreta secundū præcismū esse quidditatium fundamenti proximi. Pater, quia ratio perficiens, qua talis, non est essentialiter diuersa à ratione bonificante.

Resolutio 3. Boni, & perfecti non est vna, & eadem ratio formalis concreta secundū adiunctum quidditati fundamenti proximi. Probatur, quia rigorose

gorosè loquendo perfectum non solum dicit esse, sed etiam complementum latitudinis in esse: Vnde definitur, id cui nihil deest, seu extra quod non est capere aliquid, quod sit eius pars; Et primus modus perfecti, metaph. tex. com. 21. dicitur esse, quando non est extra aliquid accipere, scilicet aliquam partitculam: At bonum à tali latitudine prescindit, & dicit solum quidditatem essendi: Ergo, &c.

Obijcies primò: Latitudo partium essendi non est aliquid adiunctum quidditati ipsius esse: Ergo bonum, & perfectum non differunt ex adiuncto. Consequentia patet. Antecedens probatur: essentia enim intelligitur ex pluribus partibus coalescere, quarum una se habet ad modum generis, alia ad modum differentiarum, &c. & earum aliqua deficiente destruitur tota essentia. Respondeo antecedens verum esse, si procedat de partibus constituentibus entitati consideratis: falsum tamen, si de eisdem intelligibiliter acceptis: sicut enim, intelligibiliter loquendo, genus, & differentia sunt extra conceptum speciei, modo explicato in Log. par. 2. dist. 5. q. 2. art. 1. ita partes constituentes essentiam sunt extra conceptum essentiarum, & eidem adiunctarum, saltem quantum essentia in illas resoluta posse concipiatur.

Obijcies secundò: Bonum què importat complementum latitudinis essendi, ac perfectum: Ergo, &c. Antecedens probatur, quia bonum communiter dicitur esse ex integra causa; malum vero ex singulis defectibus. Respondeo negando antecedens, quia bonum non importat illam latitudinem, nisi implicitè virtualiter, seu equivalenter: At perfectum, etiam formaliter. Ad illud autem commune dictum: Respondeo aliud esse, bonum esse ex integra causa; aliud, idem bonum exprimere integrum causam: Hoc ultimum non fieri sine expressione cuiusdam latitudinis; sed primum sufficienter salvare per equivalentiam, & virtualitatem: Aliquando tamen etiam confundi bonum cum perfecto.

Ad primum primæ opinionis. Respondeo appetibilitatem radicari in ratione formalis, & praecita conuenientia: Et quia haec dicitur non solum de

100 METAPH. PARS I.

rerum natura, quibus aliquid debitū de est, ut materia prima, homo cæcus, &c. Ergo, &c. Pro resolutione.

In 1.d.1.q.2.
n.84.

Supponendum est primò, rationes formales boni, & perfecti dupliciter sumi posse: Uno modo in esse abstractissimo, & maxime præciso: Alio modo in aliquali concernentia, seu concretione alicuius determinatae rationis ab illa præcisissima diuersa, & quodammodo ad subiectum, quod deuominatur bona, aut perfecti vi rationis abstractissimæ relatas. Rationem proinde abstractissimam boni, & perfecti relationem quādam esse in alia ratione absoluta proximè fundatam, & ad eiusdem fundantis rationis subiectum terminatam, ad eum planè modum, quo præcisa, & abstracta ratio informatiuitatis, seu relatio informatiui (quæcunque illa sit) intelligitur proximè fundari in anima, & terminari ad corpus, quod est eiusdem animæ subiectum.

Supponendum est secundò: rationem proximè fundantem relationem prædictam bifariam quoque considerari, scilicet vel præcisè secundum expressionem propriæ quidditatis, vel etiam secundum quod inuoluit aliquid essentiae adiunctum, sicut lignum potest considerari, vel præcisè secundum esse ligni, vel etiam secundum aliquid accidens consequens ad essentiam ligni, &c. His positis, sit.

Resolutio 1. Boni, & perfecti est vna, & eadem ratio formalis abstractissima. Probatur, quia præcisa ratio conuenientiae est ratio abstractissima boni, & perfecti; ideo enim formalitas aliqua dici potest alicuius bonitas, aut perfectio, quia cum ipso conuenientiam habet: Cum igitur præcisa ratio conuenientiae semper sit vna, & eadem, vna quoque, & eadem erit ratio abstractissima boni, & perfecti.

Resolutio 2. Boni, & perfecti est etiam vna, & eadem ratio formalis concreta secundum præcimum esse quidditatum fundamenti proximi. Pater, quia ratio perficiens, qua talis, non est essentia alterius diversa à ratione bonificante.

Resolutio 3. Boni, & perfecti non est vna, & eadem ratio formalis concreta secundum adiunctum quidditati fundamenti proximi. Probatur, quia si

genses.

gorosè loquendo perfectum non solum dicit esse, sed etiam complementum latitudinis in esse: Vnde definitur, id cui nihil deest, seu extra quod non est capere aliquid, quod sit eius pars; Et primus modus perfecti, metaph. tex. com. 21. dicitur esse, quando non est extra aliquid accipere, scilicet aliquam particulam: At bonum à tali latitudine præscindit, & dicit solum quidditatem essendi: Ergo, &c.

In 1. d. 23.
q. 1. nu. 13.

Obijcies primò: Latitudo partium essendi non est aliquid adiunctum quidditati ipsius esse: Ergo bonum, & perfectum non differunt ex adiuncto. Consequentia patet. Antecedens probatur, essentia enim intelligitur ex pluribus partibus coalescere, quarum una se habet ad modum generis, alia ad modum differentiarum, &c. & earum aliqua deficiente destruitur tota essentia. Respondeo antecedens verum esse, si procedat de partibus constituentibus entitati consideratis; falsum tamen, si de eisdem intelligibiliter acceptis: sicut enim, intelligibiliter loquendo, genus, & differentia sunt extra conceptum speciei, modo explicato in Log. par. 2. dist. 5. q. 2. art. 1. ita partes constituentes essentiam sunt extra conceptum essentiarum, & eidem adiunctarum, saltem quantum essentia in illas resoluti posse concipiatur.

Obijcies secundò: Bonum èquè importat complementum latitudinis essendi, ac perfectum: Ergo, &c. Antecedens probatur, quia bonum communiter dicitur esse ex integra causa; malum vero ex singulis defectibus. Respondeo negando antecedens, quia bonum non importat illam latitudinem, nisi implicitè virtualiter, seu equivalenter: At perfectum, etiā formaliter. Ad illud autem commune dictum: Respondeo aliud esse, bonū esse ex integra causa; aliud, idein bonum exprimere integrum causam: Hoc ultimum non fieri sine expressione cuiusdam latitudinis; sed primum sufficienter salvari per equivalentem, & virtualitatem: Aliquando tamen etiam confundi bonum cum perfecto.

Ad primum primæ opinionis. Respondeo appetibilitatem radicari in ratione formalī, & prædicta conuenientia: Et quia hæc dicitur non solum de

E 3 boni-

102 METAPH. PARS I.

bonitate concernente rei essentiam, sed etiam partes, ideo sub hac ratione vnumquodque appetit suam perfectionem.

Ad secundum. Respondeo bonitatem determinati generis dicere quidem implicitè, & per aequivalentiam perfectionem illius generis, sed non explicitè, & formuliter; sic autem, & non aliter distinguuntur in communi.

Ad tertium. Respondeo in rigore malitiam dicere aliquid plus, quā dicat imperfectio; negat enim conuenientiam in esse, & consequenter negat etiam implicitè ea omnia, quæ ipsi esse adiuncta intelliguntur: At imperfectio non nisi conueniens complementum latitudinis adiunctæ negat.

Ad alia alterius opinionis. Ad primum: Nego rationem perfecti esse negatiuam: in eius siquidem definitione negatio negationis exprimitur, ac proinde aliquid positiuum: quod etiam ex eo patet, quia idem ex parte objecti significatur, siue dicatur perfectum esse, cui nihil deest: siue perfectum esse, quod ea omnia habet, quæ ad sui complementum requiriuntur.

Ad secundum: Dico rationem perfectionis esse absolutam solum secundum illud, quod pro fundamento conuenientiae importat, non autem secundum rationem magis formalem, & abstractam; per eam enim idem secundum partiales sui rationes in propria idea reluentes, ad se ipsum ut in re, aliquo modo referuntur. Ad illud vero, quod additur; scilicet eadem rei perfectione posse aliquid esse unum bonum, & alteri malum: Dico id verum esse, si accipiatur perfectio inadeguate pro solo fundamento proximo conuenientiae, sed non concretè cum ipsa eadem ratione conuenientiae, ut de se patet.

Ad tertium. Respondeo perfectionem radicalem esse quidem essentialem entis, sed non formalem, quia cum hæc exprimat complementum latitudinis putum, constat quod sicut latitudo, ita & complementum eius est quid consequens essentiam.

Ad quartum: Dico rationem concretam perfecti non esse quæ trascendentalem cum ratione eius abstrah-

abstracta, quia hæc etiam est quid superius ad rationem concretam boni: dici tamen æqualiter de omnibus inferioribus cum bonitate concreta, quia conueniens complementum latitudinis per illum expressum implicite importatur in individua ratione essentiæ conuenientis: Materiam autem primam sine forma in rerum natura non existere, id est in se, nec perfectam, nec bonam esse: Hominem vero cæcum bonum esse, & perficatum in esse hominis, at in esse videntis non solum imperfectum, sed etiam malum.

ARTICVLVS II.

*An ratio conuenientia omnibus modis
bonitatis competit.*

V Eritas sententia affirmantis ex eo ostenditur, quod in ratione conuenientia consistat forma-
lissime conceptus bonitatis ut sic, & in communione: Nam si verum est quenlibet bonitatis modum esse ex quadam bonitatis ut sic participatione, impossibile omnino est aliquem reperiiri sine conuenientia. Difficultatem tamen aliquam ingerit. Primo generalis dūusio boni in verum. *C' apparen:* Bonum In 2. d. 44. enim apparen non est appetendum: Ergo videtur q. i. n. 16. nullam conuenientiam inuoluere.

Secundū: Conveniens, ut dictum est, est quædam relatio: Ne igitur confundamus absolutum cū respectivo: cum diuidatur bonum in absolutum, & respectuum, conuenientia non nisi ijs, quæ respectu dicuntur poterit competere.

Tertiū: Naturæ aliquod bonum delectabile omnino hominē dederens: Nec ergo omne bonum relativum est conueniens.

Supposito tamen conuenientia rationem duplicitate sumi posse, scilicet ut omnino præcisam, vel ut inferiora concernente, ad eum plenè modum, quo ratio entis sumitur, ut ex dictendis magis constabit: Sit.

104 METAPH. PARS I.

Resolutio 1. Ratio conuenientia^e vt concernens special^es modos bonitatis non dicitur de illis omnibus, & singulis. Patet, quia vt plura exprimit de singulis verificari non potest.

Resolutio 2. Præcisa ratio conuenientia^e dicitur de omnibus, & singulis bonitatis modis. Patet à paritate conceptus præcisi entis: hic enim verificatur de omnibus, & singulis inferioribus: Ergo, &c.

In 2. d. 44.
q. i. n. 16.

Ad primum in oppositum: Dico, quod bonum verum, & apparen^ts non sunt priuati^e opposita, sed verunque est positivum, & conuenientia in bono positivo in communi, licet non in eodem gradu positivo, sicut conueiunt substantia, & accidens in ente præciso; & consequenter utrumque est appetibile, sed diuersimodè, verum scilicet secundum rem, apparen^ts vero appartenentes solū.

Ad secundum: Dico conuenientiam boni vniuersalissimi esse relationem transcendentalem, qua non tantum de relatiis prædicamentib^{us}, sed etiam rebus absolutis potest verificari.

Ad tertium: Dico reperiri aliquod delectabile, quod omnino hominem, qua talem, dedecet: illud tamen respectu hominis qua talis bonum non esse, sed in aliud: respectu tamen naturæ animalis, vel alicuius habitus, vel potentia^e superadditæ, ratione conuenientia^e, esse quoddam bonum.

Diluuntur dubia principalia.

Cessant hinc dubia initio questionis proposita. Ad primum enim dicimus, quod licet in ratione concreta boni, & perfecti reperiatur idem fundamentum secundum essentiam, tamen perfectio partium complementum interius importat, vi cuius sic inadæquate à concreta bonitate secesserit, vt præcisam rationem conuenientis retineat secundum quā, tanquam per aliquid notius, & vniuersalius utraque explicatur.

Ad secundum: Respondemus conuenientiam, ut inferiores, & determinatas bonitates concernentem,

de

de illis singulis dici non posse, sed secundum sui rationem præcisam de omnibus bonitatis modis verificari: Sic autem, & non aliter esse entis vniuersalissimi, & præcisi quidditati passionem.

DIST. III.

De diuisione entis in communi:

SVb tribus enarratis modis, quibus ens proponitur contemplandum, scilicet ut omnino præcimum, ut concernens, & ut positivè aggregans plura intelligibilia, diuersinodè partitur in ea ex quibus quodammodo coalescere intelligitur.

In summa sui præcisione dividitur in esse, & in essentiam, seu in illud, quod est, & quod quid est videlicet secundum rationes formales existendi, & essendi, quatenus concipiuntur ad modum quorundam graduum, non quidem translationis (sic enim non essent rationes propriæ entis vniuersalissimi) sed constitutionis entis: Constat siquidem ex dictis, quod licet existentia rem supra essentiam non addat, aliquam tamen rationem intelligibilem adiungit, quasi essentiam contrahentem, & determinantem ad esse.

Ut concernens (quia latitudinem quandam induit via cuius plura aliquiditer complectuntur) duplice diuisione neimpè formaliter, & materialiter distinguuntur. Formaliter diuiditur in sui latitudinis rationes extremas, quæ sunt actualitas, & potentialitas: Certainum namque est, quod infra totum ambitum entis est dare duo extrema, unum, quod est actus purus, puta Deus, & aliud, quod est ita propinquum ad nihil, quod inferiorem gradum entitatis habere non potest, nisi incidat in nihil, puta materia prima, quæ vocatur pura potentia. Quia autem partes materiales entis sunt

Quodl. 2. q.
4. n. 7.

Substantia, & accidens, in eas quoque partes ens materialiter secernitur. Est tamen hic notandum primum, quod divisionem in partes materiales, sicut in

Prcl. q. 3.
n. 71.

106 METAPH. PARS I.

transcendentia secundum quidditatem, & qualitatem: ex supradictis enim patet, aliud esse ens quidditatum transcendentale, aliud qualitatum: Ens autem quidditatum praedicamentale hic a nobis substantiam vocari, ne confundatur cum quidditatu magis uniuersaliter accepto, & communi ad qualitatum consideratum secundum sui constituentes rationes.

Eas positivè aggregans pluribus, vel paucioribus subest divisionibus spectato aggregationis augmento, vel decremento. Hinc, sicuti ad intelligibilia omnia, siue per se, siue per accidens aggregatione extensa, *ens dividitur in ens in anima, & ens extra animam*, seu ipse ens rationis, & reale, ita ad solas rerum realitates priuò notabiliter diuersas eadem aggregatione restricta, non nisi in decem prima rerum genera, seu predicamenta tanquam in res priuò æquiuocas, priuò, & immediate partitum. At medio quodcummodo rationes intelligibiles in eisdem re-

In i. d. 34.
q. i. n. 34.

bus fundatas veluti coacervando complectentur, *ens non tantum dividitur in decem genera, sed bene dividitur in quecumque alia in quo sibi conuenit dividiri, ad qua est superius secundum abstractam, & præcisam sui rationem*: Sic namque latissima divisione distinguitur in *ens restringendum, & ens absolutum*: Aliquantum. Ibid. nu. 76. tò restrictius, in *transcendentia, & signatum*: magis ve- In i. d. 8. q. L. tò restrictè, secundum conceptum cuiusdam exten- nu. 5.

Ex omnibus tamen, quæ per predictas entis divisiones resultant, non nisi cunctis præcisi, & etiam concordantibus partibus à Metaphysico per se, & principali- ter contemplantur: Vt etenim scientia uiritas aliquam veram obiecti unitatem supponit. Verum, quia de partibus entis præcisi, essentia scilicet, & existentia iam supra sufficenter actum est, sola entis ut concordantibus partibus remanent perscrutandas: Et quidem materialis, id est substantia, & accidens; quæ enim de actualitate, & potentialitate possunt asserti, tum ex dictis in physica de materia, & forma, tum etiam ex dicendis in sequentibus de easdem substantiis, & accidente haud difficultè est colligere.

QVÆ

QVÆSTIO VNICA

*An entis diuīsio sit conuenienter
facta.*

Non videtur. Primum, quia quod in se vnum non est, & individuum, nec propriè habet partes, in quas diuidi possit: Sed ens in se, & obiectuè acceptum non est vnum: Ergo, &c. Maior patet; diuisibile enim in potentia actualiter supponitur individuum. Minor probatur, quia ex parte obiecti *ens est* In 1. dist. 25. *aquinorum*: unde Porphyrius dicit, si quis omnia entia vocat aquinora, & non vnuocet nuncupabit. q. 1. nu. 2.

Secundò: In vera diuīsione diuisum nunquam includitur in rationibus diuidentibus: At ens semper includitur, quia prædicatur quidditatù de omnibus differentijs inferiorum: Igitur, &c.

Hic duo examinanda sunt. Primum, An ens obiectuè acceptum sic vnum in se: Secundum, An prædicetur quidditatù de inferioribus.

ARTICVLVS I.

An ens sit obiectuè vnum.

Negant Ancobus, & Walsingham. Primum, quia ens euā omni re coincidit aliquo modo: Ergo Ibid. 25. coincidit euā omni re aliquo addito, aut nullo: Si q. 1. n. 62. nullo haberetur propositum. Si aliquo: ergo ente addito, quia ens & aliquid sive idem, cum vnum habebant contradictoriorum, scilicet nihil: Sed ens enti non potest addi, immo solūm identificari: Ergo ens fit coincidit euā omni re, quod est idem se, & nihil addit.

Secondò: Quandocunque differentia diuidentes Ibid. nu. 63. conceptum aliquem sic se habent, quod non potest dari medium per abnegationem, vel indifferentiam, veriusq;

108 METAPH. PARS I.

cōceptus, talis est denudatus ab omni ratione una, &c. sicut animal non determinaret conceptum unum communem per abstractionem, nisi esset medium per abnegationem, vel indifferentiam ad rationale, & irrationale: Sed ens dividitur per respectuum, & absolutum, nec dari potest medius conceptus, quia contradicunt per esse ad se, & non esse ad se: Ergo.

Ibid. nu. 64.^r Tertio sic: Primo diversa in nulla conueniunt ratione communi difference ab his saltim, quia tunc non essent primo diversa: Sed decem prädicamenta sunt primo diversa, & cōueniunt in ente: Ergo, &c. Quod sint primo diversa, patet, quia sunt prima intellecta irresolubilia simplicissima.

Quarto: Quod immediate significat decem prädicamenta non est obiectuē vnum: Sed ens significat immediate decem prädicamenta: Ergo, &c. Major patet. Minor est Com. hic enim 10. metaph. com. 8. habet hoc pro impossibili sic dicens: essentia, & quiditates prädicamentorum sunt diversa, & non est in eis aliquid commune, quia si ita esset tunc hoc nomen ens non significaret illud, quod significat in prädicamento substantia, aut qualitatis, aut quantitatis prima significatione, & sine medio, sed quemadmodum hoc nomen genus significat species mediante aliquo communi.

Ibid. nu. 65. Quinto: Prädicamenta non addunt aliqd enti: Ergo ens obiectuē acceptum à prädicamentis non differt. Consequentia patet. Antecedens probatur, scilicet enim 4. metaph. com. 3. probat Com. quod vnum non est aliqd additum enti sic: Si vnum sit additum, quarētur per quid est ens: Si per se ipsum habetur propositum; Si per aliud; iterum quadratur de illo alio, & sic in infinitum: Eodem modo in proposito de quolibet prädicamento refellit epis, quia aut prädicamentum per se est ens, & habetur propositum, quod conceptus ensis non est aliud à conceptu cuiuslibet prädicamenti: Si per aliud ens, quarētur de illo alio per quid est ens, & iterum in infinitum.

Affirmant D. Thomas, &c. Scotus, quia tunc nec inter se conueniunt.

Scotus docet ens ita esse vnum, ut sit etiam unicum.

DIST. III. Q. VN. A. I. 109

vocum. Primo, quia ille conceptus est uniuersus, quis Ibid. n. 28.
est communis aliquibus dictis de eis in quid, & est
neuter illorum, secundum quod huiusmodi: Talis est
conceptus entis respectu inferiorum: Ergo, Maior
paret ex definitione uniuersorum Minor probatur,
quod enim conceptus entis sit communis omnibus, &
singulis determinatis entibus, & pradicetur de eis in
quid, omnes concedunt: Quod autem sit neuter isto-
rum, probatur: Quia aliter conceptus entis non im-
primeretur intellectui prima impressione ante conce-
ptum cuiuscunque entis determinati, cuius oppositum
ponitur ab Atticenna &c. metaph. cap. 5.

Secundo: Et est Achilles: Intellectus, certus de Ibid. n. 29.
uno, & dubius de altero habet conceptum neutrum
communem, & per consequens uniuersum: Sed de ali-
quo sumersus, quod est ens, & dubito an substantia,
vel accidens, &c. igitur.

Tertio: Obiectum intellectus debet esse unius ra- Ibid. n. 30.
tionis, & uniuersum respectu omnium contentorum suo-
rum, sicut & potentia intellectiva respectu omnium
intelligibiliuum: Sed ens est: primum obiectum intel-
lectus: Ergo, Probatur minor, quia nulla potentia
cognoscit aliquid sub communiori ratione, quam sit ra-
tiosui obiecti: Sed intellectus cognoscit aliquid sub
uniuersaliori ratione, quam sint rationes entium in-
teriorum, quia sub ratione entis in comunitate (vt vult
Atticennas): Ergo ens in communione est primum obie-
ctum, &c.

Quarto: Ex Philosopho & metaph. 10. prima Ibid. n. 31.
dignitas est de ente, quia de qualibet esse, vel non esse,
est primum principium, ut ibi probatur: Sed prima
dignitas non potest esse multiplex: Ergo est una sine
multiplicitate: Tale est uniuersum: Ergo, Probatur
minor: primum enim est unum non multa. & hoc est,
quod communiter dicuer, quod in primo non est ordo,
eo quod omnis ordo est quodcumque multiplicitas.

Confirmatur ratio, quia nisi conceptus entis esset Ibid. n. 32.
simpliciter unus esset primo multiplex in respectu om-
nium predicamentorum, & tunc quicunque aliquid
conciperes, primo conciperet decem predicamenta:
Hoc non est apparet: Ergo, &c.

Quin-

TR. METAPH. PARS I.

Ibid. nū. 33. Quintū: *Phylosophi probant Deum esse, sed non probant ipsum esse Dei, quia esse Dei est osus essentia, quam Phylosophi non cognoverunt; nec illud esse oīa esse creatura, quia Deus non est per esse creatura: Ergo est aliquid commune Deo, & creature; & talo vocatur uniuocum: Ergo, &c.*

Ibid. nū. 34. Sextū: *Si ens esset multiplex, hoc non esset impossibilis, ens est non ens: Sed hanc deducit Phylosophus, 2. phys. 20x. com. 12. contra Parmenidem: Ergo, &c. Probo maiorem, quia si esset multiplex, uno modo possit esse vera, alio modo falsa, & ita non impossibilis simpliciter.*

Ibid. nū. 35. Septimū: *Perseitate, & inherentia separatis à ratione entis, ratio entis sic se habet ad inferiora sicut animalitas in homine, & aīno, separatis differentiis hominis, & aīni: Sed ita est in entis conceptu possibile separare persistatē ab inherentia, sicut separatur animalitas ab aīvitate, & humanitate: Ergo sicut animal est uniuocum aīno, & homini, ita ens, &c.*

Ibid. nū. 36. Confirmatur, quia sicut animal separatis suis differentiis nihil dicit, nisi animalitatem in generali, & propriar hoc est uniuocum, ita separatis differentiis entis ab ente non est, nisi ens in generali.

Ibid. nū. 37. Octauo: *Substantia non potest cognosci per propriam speciem: Si ergo nihil est uniuocum substantia, & accidēti, nihil repräsentaret nobis substantiam, quod falso est, quia periret tota Phylosophia, & Metaphysica. Probatur maior, quia si substantia propriam speciem faceret, tunc gigneres suam speciem in intellectu, quando substantia ipsa esset, & non gigneret, quando non esset, nec intellectum muraret; & sic posset naturaliter sciri, quando panis in sacramento esset sub speciebus tantum, & quando esset ibi cum substantia panis, quod falso est: Ergo, &c.*

D. Thomas docet entis unitatem respectu inferiorum esse analogam. Primo quia illud, quod de pluribus dicitur est aequiuocum, vel uniuocum, vel analogum: Sed ens de pluribus dicitur, & non est uniuocum, nec aequiuocum: Ergo analogum. Maior videtur indubitate. Minor quoad primam partem probatur, tum quia plura entia repertuntur prius diuer-

DIST. II. LQ. VN. A. I. iij

diuersa, ut Deus, & creature, ac decem prædicamenta; tunc etiam quia uniuscunum est genus, vel species, vel differentia, vel proprium, vel accidens: Ens autem nec est genus, nec species, &c. Quoad secundam partem etiam probatur, quia in his, que aquinoce sunt non ostenditur ordo, aut respectus unius ad alterum, non unius ducit in cognitionem alterius, sicut pater de hoc nomine canis: At inter etiam determinata sepe ostenditur ordo, & respectus unius ad alterum, & unius dicit in cognitionem alterius, ut patet in creatura respectu Dei, & in accidente respectu substantiaz: Ergo, &c.

Confirmatur, quia aquinoceia impedit processum argumentandi: Si ergo nihil diceretur de Deo, & creature, aut substantia, & accidente, nisi per aquinoce, nulla argumentatio fieri posset procedendo à creatura ad Deum, & ab accidente ad substantiam, cuius contrarium patet de omnibus.

Secundò: Illud in quo unius dicitur per attributum rationem ad aliud dicitur analogia: Sed in esse plura dicuntur in attributione ad aliud: Ergo, &c. Malorum est certa. Minor probatur, quia creatura est in attributione ad Deum, & accidentis ad substantiam: unde non dicitur absolute ens, sed ens est ens.

Tertio: Phyllophorus q. metaph. cap. com. 2. de intentione determinata istam questionem, probans quod Metaphysica potest agere scientia una licet ens de qua consideras dicitur multipliciter. Et additum razionale, quia scientia non solum est una, qua considerat de uno uniuscunum, sed de uno, quod dicitur per attributionem multorum ad unum, sicut scientia de sanitate est una, licet non sit de uno simplici, sed de multis habentibus attributionem ad unum scilicet ad sanitatem. Et sic expressè dicit de ente. Idem Com. ibidem. Ibid. n. 59. com. 2. a. 1: Et hoc nomen ens dicitur multipliciter. Et non aquinoce sicut canis de animali fattibili, & marino: neque uniuscunum, sicut animal de homine, & astro: sed de nominibus, que dicuntur de rebus attributis eidem. Et sunt media inter uniuscunum, & aquinoce. Et versus fidem com. dicit, quod non intelligitur Aristoteles idem agere expressè, & multo deliciis ibidem ad

Ibid. n. 44.

&c. 45.

Ibid. n. 46.

Ibid. n. 47.

Ibid. n. 59.

112 METAPH. PARS I.

ad propositum quapropter hac scientia est una.

Supposito tamen in conceptu obiectu ens ipsum sumi, vel ut præcimum omnino, vel ut concernens:

- Ibid. n.100. Ut concernens autem, etiam dupliciter considerari; uno modo præcisè secundum quod concernit sua contenta, scilicet decem prædicamenta tanquam quedam principia primò diuersa, &c. non pensata alia comparatione eorum ad inuicem; alio modo ut concernit sua contenta ut habent aliquam attributionem, aut proportionem ad inuicem, &c. sit.
- In 1. dist. 9. q. i. n. 24.
- In 1. dist. 25. q. i. n. 100.

Resolutio 1. Ens præcisè acceptum est verè obiectuè unum. Patet, quia proponitur intellectui ut quid simplex, &c absque illa pluralitate, seu diuisione in se:

Dices resolutionem positam esse de subiecto non supponente, quia non datur conceptus entis omnino præcisis. Sed contra: Primo; quia *Phylosophus* 4. metaph. cap. 1. considerat de ente in quantum ens, & in 2. cap. considerat de ente, ut dicitur de substantia, & de ceteris prædicamentis, que attribuuntur ad ipsum: Sed talis consideratio realis diuersa, & immediata non posset esse nisi ens in quantum ens in primo capite haberet conceptum aliud ex natura rei, quam ens consideratum in secundo capite ubi dicitur de decem prædicamentis: Ergo, &c. Secundum: Conceptus essentia, quo qualibet res concipitur sub ratione essentia, est prior conceptus eiusdem rei, quo concipitur ut talis essentia: Ergo prius concipitur substantia in ratione entis, quam substantia: Et eodem modo de quantitate, & quolibet alio prædicamento: Ergo de quolibet prædicamento possum habere conceptum abstractum essentia non concernendo substantiam, nec categoriæ prædicamenta. Probatio assumpti, quia considerando quod substantia est ens hoc, quod est prædicamentum complexum, prima pars in ista complexione est ens, quod est simplicius, quam totum prædicamentum complexum: Sed unumquodque prius potest intelligi sub ratione magis simplici, quam sub ratione complexi: Ergo substantia prius intelligitur sub ratione essentia, quam sub ratione substantia, & sic de

Ibid. n. 68.

Ibid. n. 69. quilibet prædicamento, Tertium: Quando intellige

de

DIST. III. Q. VN. A. I. 113

de aliquo, quod est ens, nihil plus intelligendo, discerno aliquid per intellectum, quia cum sit actus apud prehensionis, certum est mihi, quod aliquid intelligo, quia aliter esset altius sine obiecto; nec discervo substantiam, nec quantitatem, nec aliquid aliud predicamentorum, sed precise ens per hypothesim: Ergo habeo conceptum abstractum entis alium à accem predicamentis.

Istam veritatem probat Algarael in met. ph. sua Ibid. nu. 71. tract. I. cap. 5. ubi tractat istam opinionem dicens, quod aliqui dicebant, quod substantia, & accidentis non conueniunt in esse substantie, quoniam per esse substantia nihil intelligitur nisi ipsam substantia, & per esse quantitatis nihil aliud intelligitur nisi ipsa quantitas, & ex hoc concludebant, quod ens est aquiuocum, quia dicitur de diversis, que non conueniunt nisi in intellectu nominis, ut canis conuenit suis appellatiis. Contra istam opinionem dicit ipse, quod rotam, quod dicunt falsum est: & arguit sic: Cum dicitur substantia est ens, est sermo intelligibili: Sed hoc non est, si esse dictum de substantia esset ipsam substantia: Ergo, &c. Minorem probat, quia si esse substantia esset ipsam substantia, runc idem esset dicere substantia est ens, & substantia est substantia: & per consequens iste sermo solum esset intelligibilis, substantia est substantia, non iste, substantia est ens.

Secundò arguit sic: Cum dicimus actio non est pars passio non est; & sic de alijs predicamentis; verum est aliquo modo, quia supple, si aliquid non agat, nec patiatur, runc actio non est; & idem est de passione: Sed si dixerimus, passio non est passio, vel actio non est actio, hoc nunquam credibile est: At esset, nisi ene dictum de actione sit aliud ab actione, & sic de alijs predicamentis; idem enim erit dicere, actio non est, ac dicere, quod actio non est actio: Ergo ad hoc quod unus sermo possit esse verus, & alijs nunquam possit esse verus, oportet, quod ens dictum de actione sit aliud ab actione, & sic de alijs.

Tertio arguit sic: Cum intellectus iudicat quid est omni re, hac divisione est vera: est, vel non est: Sed si ens non diceret aliquo conceptum nisi decem praedice-

114 METAPH. PARS I.

dicamentorum, tunc diuisio non comprehendenderetur in istis duobus oppositis differentiis entis, sed oporteres sic dividere ens, vel est substantia, vel quantitas. *¶* si usque ad decem, nec fieret diuisio in duobus, sed in decem.

Ibid. n°. 75. Quartò arguit sic: Quæstio, qua queritur an est, est quæstio de ente, sed quæstio, qua queritur quid est, est quæstio de substantia. Sed quæstio an est, est quæstio alia à quæstione quid est: Ergo conceptus esse aliud est à conceptu substantia. Vide etiam ea, quæ diximus in Log. par. 2. dist. 10. §. 1.

Ibid. n°. 80. Hoc totum negari non potest ab Aureolo sine contradictione; nam ipse concedit Sc̄pt̄, quod ens dicit communem rationem obiectum, seu unum conceptum communem obiectum: *¶* ita causa sua est ut saluet dictum Avicenna, quod primum obiectum est, quod primò occurrit intellectui: Sed si ens sit unum communis conceptus confusus sibi omnes conceptus determinantes, ita quod illa communitas sit solum in modo concipiendi secundum explicatur, *¶* implicitum, ut dicitur, *¶* non quia habeat communem conceptum alium ab his ex natura rei, non saluat, Probo, quia rationem obiectum operet presupponi ex parte obiecti ante omne modum concipiendi ex parte intellectus.

Ibid. n°. 54. Petes primò, An ens sic sumptum ut est unum pradicari abstractum, sit unum veitate univocationis, an verò analogiz. Respondeas, quodd sicut non est equiuocum, ita nec est univocum, nec analogum, sed unum maiori, *¶* abstractiori unitate, quam sit unius univocationis, aut analogiz. Probatur auctoritate, &c ratione: Auctoritate quidem Simplicij:

Ibid. n°. 51. Dicit enim Simplicius super pradictam, cap. de aequatione part. 2. nomen quidem de rebus pradicatur principaliter. *¶* commune, *¶* proprium: Vult dicere, quod nomina communia sunt homo, *¶* animal; nomina propria, cuiusmodi sunt Sortes, *¶* Plato principaliter rem pradicant secundum esse, quod habent in se, vel ad se, præsa homo, humanitatem, *¶* Sortes fortitudinem, *¶* c. ita quod secundum quod sunt nomina communia, *¶* non propria nihil dicunt nisi, quod humanitas

manitas significatur per hoc nomen homo, & sorteitas per hoc nomen Sortes, &c. Et sequitur de nominibus. Ibid. nu. 52. uniuocis, & equiuocis, & sic dicit: Uniuocè autem, vel aquiuocè predicari non principaliter inest, sed per ralem, vel talem communicatam rationem; quare, quando solū nomen commune est participantibus, & equiuoca est talis participatio; quando autem illa rursus participatur, ut non solū nomen sit commune participantibus, sed & natura, uniuocus est talis participationis modus. Ecce expressa distinctio Simplicij, quod aliquod nomen est commune praeclisè, & per consequens purè, & abstractum, & non concernens aliquam suppositam ut sunt eiusdem rationis, vel diuersæ; Et prædicatur de rebus principaliter, & per consequens est quidditatium, & tale prædicatum non ponitur ab eo uniuocum, vel aquiuocum: Et est aliquod nomen, quod non solū est commune, sed est commune multiis, ut sunt participantia formam eiusdem rationis, vel diuersæ, & ex hoc est tale prædicatum uniuocum, vel aquiuocum, aut analogum.

Ratione etiam probatur; nam sicut & equiuoca, ita etiā uniuoca, & analogia definiuntur in concretione: Quia Arist. non dicit, quod uniuocatio est unitas Ibid. nu. 53. quedam, vel communitas abstracta, sed quod est unitas aliorum, quorum ratio substantialis est eadem: Sed unitas ut est aliorum, est unitas concernens, non merè, & omnino abstracta: Ergo. Ad idem est dictum Simplicij super prædicato cap. de aquiuocato par. 1. circa medium ubi mouet dubitationem: Cuncto Arist. habeat in prædicamentis dicere de distinctionibus propositionum non de rebus, quare nihil dicit de aquiuocatione, sed solummodo de aquiuocis? Respondebat quod bene ad hoc adducitur solutio, quia à rebus sunt aquiuoca in anima, quando eodem nomine prolati, ego quidem aliud intellectum; tu autem de nomine aliud habueris; sicut hoc nomine canis dicto, ego quidem terrestrem, tu vero marinum meditaris. Nota igitur ad propositum, quod aquiuocatio in concretione accipitur ad res, quas continet sub diuersa ratione, & eadem ratione uniuocatio sub eadē ratione, & ita aquiuocatio, & uniuocatio accipitur in respectu ad sua contentas. Idem dicitur de analogia. Obij-

116 METAPH. PARS I.

Obijcies: Eas ut est vnum prædicatum abstractum est transcendens omnes differentias inferiorum: Ego est analogum: Diximus enim in Log. par. 2. dist. 10. s. 5. sic esse analogum respectu substantiarum, & accidentis ob transcendentiam in qua fundatur prima analogie species. Respondeo analogiam in transcendentia non haberi ex præciso conceptu rationis transcendentis, sed ex comparatione ad inuicem eorum, quæ sub ratione transcendentie collocantur ex eo scilicet, quod vnam etiam secundum rationem differentialem ita se habeat ad rationem illam præcisam, sicuti se habet aliud etiam secundum propriam rationem differentialem, quadam videlicet equilibitate potius arithmeticæ, quam geometricæ, & proportionali.

Resolutio 2. Ens, ut concernens sua contenta præcisa omni comparatione eorum ad inuicem, non est obiectum vnum. Patet, quia ea, quæ primò continentur in ente, cum sint primò diuersa, non habent

Ibid. n. 100. nisi nomen commune: Vnde Porphyrius comparans ens ad decem prædicamenta præcise sine omni attribuzione eorum ad inuicem dicit, quod ens dicitur aquiuocè, dicens scilicet: Neque enim commune genus omnium est ens, sed quemadmodum dicit Aristot. posita sunt decem prima genera sicut decem prima principia, & si quis omnia entia vocet, aquiuocè numerabitur.

Ibid. n. 102. Petes 2. qualis sit aquiuocatio entis ut præcise resipicit sua cōtentia, an à casu, vel à consilio, an verò cū natura. Dico, quod nec est nomen aquiuocum à casu, nec à consilio, sed aquiuocum cū natura: Quod non à casu, nec à consilio patet, quia aquiuoca à casu secundum Boetium cap. de aquiu. sunt, qua casu alier habent idem nomen, sicut iste homo hic, & alijs Roma, vocatur uterque Alexander: Et aquiuoca à consilio sunt, qua in solo accidente conueniunt sicut homo mortuus, & viuus, qui sola figura conueniunt, & idco consiluit voluntas, ut dicit Boetius, quod haberent unum nomen eis impositum à voluntate: Sed ens nō dicitur de substantia, & alijs prædicamentis casualiter, nec accidentaliter, sive per solam impositionem voluntatis.

DIST. III. Q. V.N. A. I. 117

voluntatis, quia esse essentiale est quidditatum repetitum omnium decem, &c. Ergo nec casualiter est aquiuocum, nec a consilio: Ergo est aquiuoscum cum natura rei in aliquo predicato essentiali, & tamen in aliquo predicato essentiali ex natura rei aquiuocatur: Homo enim, & asinus in predicato essentiali animalis ex natura rei conueniunt, & tamen simul cum illa conuenientia naturali, & essentiali in predicato essentiali specifico hominis, & asini aquiuocantur; & ista voco aquiuoca cum natura, quia simul cum conuenientia naturali, & essentiali in uno aquiuocantur in alio essentiali. Item modum aquiuocationis ponit Boetius super cap. de aquiuocat. sic dicens: Potest aliquoties fieri ut ex uniuocis aquiuoca fiat, quia homo, & equus secundum nomen animalis uniuoca sunt, possunt tamen esse aquiuocati secundum nomen definita minime sint: Si quis enim homini reddat definitionem dicens, animal rationale mortale, & equus animal irrationale mortale innhibibile, diuersas reddit definitiones, & erunt uniuoca res in aquiuoca communitate: Sic suo modo dico in proposito, quod licet predicationa conueniant ex natura rei in predicato quidditatio entis suo modo conueniendi, licet non uniuocè omnino, & cum hoc differunt in proprijs pradicatu essentialibus, tamen dico, quod sunt aquiuoca cum natura.

Resolutio 3. Ens ut concernens sua contenta ad uniuicem comparata, est obiectiuè unum unitate analogie. Patet ex dictis in Log. loco supra cit. Et habetur etiam q. met. com. 2. ubi loquitur Aristoteles, quod in ente omnia attribuuntur ad substantiam, sed non aquiuocè, sic dicens: Ens multis modis dicitur, sed ad unum, & ad unam naturam, non aquiuocè. Et Com. ibidem com. 2. Hoc nomen ens dicitur multipliciter, & non aquiuocè, sicut hoc nomen canis, quod de latrabilis, & marino dicitur; neque uniuocè, sicut animal de homine, & asino, sed est de his multis, qua dicuntur de rebus attributis eidem, & sunt media inter uniuoca, & aquiuoca.

Ibid. nro 3.

Ibid. nro 10.

Argumenta primæ opinionis secundum resolutio-
nem probant, quatenus autem fieri possint contra
primam,

118 METAPH. PARS I.

Ibid. nū. 76. primā, solvantur unico verbo, quia ens accipitur, aut ut abstractum, & transcendentaliter, aut ut signatum, & designationem: Vnde.

Ibid. nū. 77. Ad primum quando dicitur: Si ens in communī coincidit cum aliquo, aut ergo aliquo addito, &c. Dico, quod hic non volumus querere cum incidit in substantiam, &c. an addat aliquid substantia, scilicet rem communem, sed an addat conceptum ex natura rei communem, & abstractum; & sic dico, quod incidit addito aliquo. Et quando dicitur: illud additum erit ens: Dico, quod verum est, quia illud erit conceptus entis in communī additus enti signato. Et quando dicimus ens additum enti identificatur sibi, & nihil superaddit: Dico, quod ens in communī additum enti in communī nihil addit, sed identificatur: ens tamen in communī additum enti signato aliquid addit, scilicet communem conceptum, quod est indifferens ad plus, quam conceptus entis signati.

Ibid. nū. 78. Ad secundum: Concedo maiorem: Et quando dicitur in minori, ens non est indifferens ad ens respectivum, & ens absolutum: Dico, quod imo. Et quando dicis, omne ens dividitur per ista; verum est de entibus signatis.

Ibid. nū. 79. Ad tertium: Quando dicitur: qua sunt primò diversa non conueniunt, &c. Dico, quod qua sunt primò diversa transcenderent sicut nihil, & ens, in nullo conueniunt; qua verò sunt primò diversa sicut entia designata in aliquo conueniunt, scilicet in omnibus predicationis superioribus, & transcendentibus.

Ibid. nū. 81. Ad quartum: Quando Com. dicit, & ad idem concordat Porphyrius, quod decem predicationes non habent aliquid commune: Dico, quod veraeque authoritates negat talēm communitatēm abstractam, qua etiam in suis contentis possit esse eiusdem rationis, & per consequens uniuoca, sicut genus est commune ad suas species: Et istud exprimunt utraque authoritates. Vide illam 10. met. qua dicit, quod diceret conceptū unum quemadmodum genus, &c. & illam Porphyrii dist. 9. art. 1. & ita expressum inuenies.

Ibid. nū. 82. Ad quintum ex 4. met. de processu in infinitum: Dico, quod Com. non vult plus nisi, quod unum non addat

addas rem super ens, sed in eodem com. concedit contra Aquicennam, quod alium modum significandi habet: Sic concedo in proposito, quod conceperis ille abstractus entis, quem pono non addit rem super dicto predicamenta, sed quendam conceptum communem.

Quæ pro secunda opinione à Scoto adducebantur probant unum conceptum entis alium à suis contentis, lites insufficienter probent illum unum conceptum esse uniuocum, ut ex dictis patet. Ibid. n. 70.

Sed adhuc queritur qualiter possit stare quod ens non sit uniuocum: cum tamen sit etiam unum conceptum quidditatum omnium ut dictum est. Sed dico, quod ad hoc, quod aliquid sit uniuocum, non sufficit, quod sit eiusdem rationis respectu predicati quidditatum communis, sed requiritur, quod sit eiusdem rationis secundum quod participatur à suis contentis, ut supra probatum fuit per authoritates Simplicij. Et adde, quod operat, quod sit eiusdem rationis respectu suorum contentorum, ut sunt res, & hoc loquendo de uniuocatione reali, de qua loquitur Metaphysicus, & de qua disputamus: Dico autem, ut sunt res, pro tanto, quia sicut video, quod animalitas præcisè accepta sine differentia specifica asini, & hominis est rationis eiusdem in homine, & asino quantum ad pradicatum quidditatum commune, quia solum dicit naturam sensitivam in utroque, eodem modo video ex parte entis, quod ens præcisè accepimus sine hoc, quod concernat substantiam, vel qualitatem est eiusdem rationis in ipsis, quantum ad pradicatum quidditatum commune, quia verobique solum dicit essentiam, & ideo per istam considerationem aquæ esset uniuocum sicut animal, sed ultra video de animalitate in asino, & in homine, quod animalitas præcisè accepta hominis, & animalitas præcisè accepta asini sunt eiusdem rationis, non solum in pradicato quidditatu communi, sed ut sunt res: Quod patet, quia si Deus annihilaret quidquid esset in homine, etiam naturam suam sensitivam, si remaneret asinus in rerum natura, non annihilaretur quidditas animalitatis, aut realitas hominis: De ente autem in communi est contrarium, quia si Deus annihilaret occidens, & remaneret substantia,

120 METAPH. PARS I.

stantia totaliter annihilaretur quidditas, & realitas accidentis: Et sic patet, quod asinus, & homo in animali sunt eiusdem rationis ut sunt res, non autem substantia, & accidens in ente: Simile est de Deo, & creaturis, ut conueniunt in ente. Sed quae sunt eiusdem rationis ut sunt res, verè participant definitionem uniuocorum, qua dicitur, quod habent nomen conmune. & in his ratio substantialis est eadem, que verò non sunt non participant, quia ratio substantialis in his non est eadem: Igitur animal est uniuocum, non autem ens.

Ibid. nū.86. Et quod sit possibile, quod aliqua habentes unum prædicatum quidditatium commune, & ex natura rei, & tamen quod non sine eiusdem rationis ut sunt res, hoc sic declaro: Quia duas differentias ultime sic eiusdem rationis sunt, quod ex natura rei habent unum prædicatum quidditatuum commune, quia ita bene differentia in communi accepta ex natura rei prædicatur de utraque illarum, sicut homo de hoc homine, & de illo, & ens de hoc ente, & de illo, & tamen illa duas differentias ultima non sunt eiusdem rationis ut sunt res, sed se totis sunt diuersas.

Potes vterius, An ens sit saltem uniuocum uniuocatione logica, & consequenter sit quoddam genus logicum.

Ibid. nū.96. Respondeo ex dictis in Log. par. 2. dist. 10. §. 4. negatiue; quia licet nec ad uniuocationem logicam, nec ad logicum genus requiratur uniuocatio strictè accepta, scilicet talis, qua necessariò requirat, quod sua contenta sint eiusdem rationis ut sunt res, sed stare possit uniuocatio, ut est communis ad uniuocationem, & analogiam quandam, scilicet talis, qua sequitur alia secundum simile modum prædicandi, sine conuenientia in re; tamen ad uniuocationem logicam hoc non sufficit, sed vterius requiritur, quod habeas idem prædicatum quidditatium abstractum, commune neutrum, & quod sit ita neutrum, quod non prædicetur de suis contentis secundum illas differentias, quibus sua contenta differunt: sicut patet, quod animal non prædicatur de anima intellectua, nec de rudibili in asino: Huiusmodi autem contrarium est de ente, ut probatur 3. metaph. ideo ens non est uniuocum, nec genus logicum.

Alia

Alia argumenta pro sententia D. Thomæ allata
solam tertiam resolutionem ostendunt.

Colliges hinc rigofosam concermentiam in unitate quadam communi, & ad minus analogica fundari; ideoque ea præcisa ens concernens cum ente aggregante confundi, solumq; in eo differre, quod aggregans sœpè concipitur extendi ad omnia intelligibilia quocunque modo, concernens verò non, nisi ad ea, quæ esse reale habent.

ARTICVLVS II.

*An ens predicitur quidditatiuē de
differentijs inferiorum.*

N Egat Secundus. Primiō: *Quia si ultima differentia includant ens quidditatiuē, in aliquo conueniunt: Non igitur se ipsis, & se ipsis differentes, igitur difficiunt alij differentijs. Tunc: Aut illa alia, se totis differentiis, & habetur propositiū, quod non conueniunt in ente communi, dicit de eis in quid: Aut alij differentijs difficiunt: Et sic de illis quero iterum, & iterum, & sic in infinitum. Aut stabitur ad aliquas ultimas de quibus ens non predicatur in quid.*

Secundō: *Propositionaliter oportet imaginari quod in conceptibus: sic sicut in rebus: Sed in rebus invenimus, quod oportet resoluere ad duas differentias, quarum neutra aliiquid includit alterius, scilicet purum actum, & puram potentiam; quia si altera includeret aliiquid alterius non esset simpliciter simplices, nec simpliciter prima: Ergo sic in conceptibus oportet aliquem conceptum esse omnino potentiam, & determinabilem, qui in nullo determinetur, & aliquem alium omnino actualem omnino determinatum, quod nullo adio posset determinari: & ita neutrum idiorum conceptuum aliiquid includeret alterius: Sed conceptus determinabilis simpliciter, & omnino, est conceptus entis, & conceptus omnino determinans possit vocari conceptus ultima differentia: Ergo nancet*

In I.d. 25. q.
I. H. 5.

Ibid. nu. 6.

F inclu-

122 METAPH. PARS I.

ineludit aliquid alterius, nec per consequens ens p̄ad-
dicatur de differentia ultima in quid, quasi habens
aliquid commune cum ipsa.

Ibid. nū. 12. Affirmant alij. Primo, quia omne superius p̄ad-
dicatur de suis inferioribus in quid, quia omne supe-
rius respectu inferioris est predicatum essentiale: Sed ens est superius ad differentias, &c. Ergo p̄adi-
catur in quid de his. Probo minorem: Phylosophus
3. met. per hoc probat, quod ens nō est genus quia nihil
est, quod subterfugiat eius p̄adicationem, neque spe-
cies, neq; differentia: Sed illud est superius ad alia,
cuius p̄adicationem nullum horum subterfugit: Ergo
ens est superius ad omnes suas differentias specificas.

Ibid. nū. 13. Confirmatur ista rācio ex forma arguendi Aristote-
li ibidem: Habet enim Phylosphorus pro impossibili,
quod ens non p̄adicitur de suis differentiis; ar-
guit enim sic: Impossibile est species p̄adicari de
suis differentiis, aut genus praeceps, & sine speciebus
sumptum: Ergo si ens, & unum sunt genus, nulla dif-
ferentia nec ens, nec unum erit. Tunc sic: Aristote-
les deducit ad hanc conclusionem, quod ens non p̄ad-
dicatur de suis differentiis tanquam ad conclusionem
impossibilem: Ergo secundum Aristotelem impossibi-
le est, quod ens non p̄adicitur de omni sua dif-
ferentia, & tanquam superius ad quamlibet suam dif-
ferentiam: sed ut primò superius p̄adicitur in quid
de suis inferioribus: Ergo, &c.

Ibid. nū. 14. Secundo: Omne quod non est nihil est aliquid,
quia inter contradictoria non cadit medium: Sed
ens, ut commune ad omnes differentias, non est nihil:
Ergo ens est aliquid ut sic: Sed aliquid est p̄adica-
tum indicans quid: Ergo, &c.

Ibid. nū. 15. Tertio: Nōs videmus, quod omnia entia sive sint
transcendentia, ut altus, & potentia; unum, & mul-
ta, &c. sive non, habent rationem duplicem, scilicet
rationem essentiae, & rationem, qua sunt talia es-
tentia, quia potentia, cum sit aliquid, & non nihil, dicit
essentiam, & dicit talem essentiam, scilicet que di-
stinguitur ab actu, & sic de omnibus alijs. Item vi-
demus, quod in quolibet prior est ratio essentiae, quam
ratio talis, quia taliter se habet per additionem ad
essen-

DIST. III. Q. VN. A. II. 123

essentiam. Ex his arguo sic; Omnia siue transcendentia, siue non, dummodo habeant rationem essentiae, sunt ante rationem talium essentiarum, quia natura prior est res essentia, quam talis essentia. Sed conceptus entis, cum sit primus simpliciter, habet indicare pri-
mam rationem cuiuslibet: Ergo conceptus entis pri-
mo indicat de quolibet rationem essentiae simpliciter: Sed conceptus essentia est conceptus quidditatis eius: Ergo
conceptus entis est quidditatis respectu cuiuslibet etis.

Ex saepius tamen repetitis, difficultis non est propositae difficultatis explanatio: Præmissa etenim duplii entis acceptione, spectata scilicet eius præcisione, & transcendentia, aut determiniatione; sic.

Resolutio 1. Ens determinatum non prædicatur quidditatem de differentijs inferiorum. Patet, quia sic induit saltem rationem generis, quod ut dictum est de suis differentijs prædicari nequir.

Resolutio 2. Ens, ut præcimum, & transcendens, prædictur quidditatem de differentijs inferiorum. Probatur efficaciter argumentis pro secunda sententia adductis.

Alia argumenta pro priori sententia allati, pri-
mam resolutionem ostendunt: At contra posterio-
rem facta, intentum non probant.

Ad primum: Quando dicitur differentia se totis Ibid. n. 20.
differunt, &c. Dico, quod hoc est verum de differen-
tijs determinati generis, pura substantia, &c. quia ge-
nus rale non est superior ad suas differentias, sed hoc
non est verum de quibuscumque differentijs respectu
prædicati transcendentis, quia illud est superior ad
eas, ut probatum est.

Ad secundum: Concedo totum argumentum usq; Ibid. n. 21.
ibi, quod conceptus omnino determinabilis, & omnino
determinans in nullo debent conuenire sicut nec purus
actus, & pura potentia: Dico, quod utrobique con-
veniunt in suo superiori transcendentie, scilicet ente.

Quæ de differentijs entium determinatorum di-
cta sunt proportionaliter etiam dicuntur de passio-
nibus entis: Singulæ enim important determinatas
entis rationes, & veluti differentiales sub præciso en-
tis concepta.

F 4

Hoc

124 METAPH. PARS I.

Ibid. nu.17. Hoc confirmari potest ex Phylosopho 4. metaph.
 In primo enim capite probat, quod ens habet passiones, & in secundo cap. probat, quod consideratio Metaphysici potest esse de ente, licet ens ut dicitur de substantia, & accidente, & passionibus dicatur multipliciter: Quia, ut dicit, licet quadam sint entia, que sunt substantia, & quædam sint passiones, & quædam sint accidentia, tamen omnes isti modi entia attribuuntur uni rei, ut dicit Com. com. 2. Et reddit rationem: Manifestum, (inquit) est, quod una scientia considerat de ente, & dispositio in hoc modo generis est sicut dispositio in genere, quod dicitur uniuoce, quia predicabilia essentialia inueniuntur in hoc genere, quod dicitur multipliciter, sicut inueniuntur in genere, quod dicitur uniuoce.

Ibid. nu.18. Nota super textum Aristotelis ubi connumerat passiones distinguens illas contra accidentia substantie, dicit Com. quod ens respectu illarum etiam est prædicatum essentiale: Sed prædicatum essentiale dicit quid, & tamen est commune ad multa, est etiam superiorius: Ergo habetur utrumque, quod est prædicatum respectu suarum passionum, & etiam superiorius ad ipsas. Nota infra comment. quod probat, quod aquinoeca non habent essentiale prædicationem.

Ibid. nu.7. Obijcies primò: Prædicari in quid est prædicari primo modo dicendi per se: Sed subiectum prædicatur de passione secundo modo dicendi per se: non primo: Ergo. Respondeo, &c dico, quod verum est, quando solùm est subiectum eius, sed quando est subiectum, & superiorius respectu eius, runc prædicatur in quid.

Ibid. nu. 8. Obijcies secundò: Ens videtur sufficienter diuidi in ens increatum, & decem genera, & partes essentiales decem generum tanquam in ea de quibus prædicatur in quid: Sed passiones entis non sunt ens increatum, ut per se patet, nec etiam sunt partes essentiales aliorum dictorum generum, quia partes essentiales illorum sunt differentiae, & partes specierum, & generum; Et manifestum est quod passiones entis non sunt differentiae essentiales, nec partes speciei alicuius de decem generibus: Ergo ens non dicitur de

de suis passionibus in quid. Respondeo, &c dico quod Ibid. n. 23.
eo modo quo sibi conuenit diuidi, ita bene diuiditur
in quacunque alia, sic & in differentias, & passiones,
sicut in illa, cum sit superius ad omnia.

Obijcies tertio: Si aliqua passio entis (puta vnū) Ibid. n. 5.
includat ens quidditatiū: Aut ergo præcisè, & ade-
quatè includit: & tunc ens erit passio entis. & idem
passio sui ipsius: Aut non includit ens adæquate. sed
aliquid aliud: & tunc quero utrum illud aliud in-
cludat ens, aut non. Si sic: Ergo unum bū includit
ens, quod est ens superfluum: Si non: habetur pro-
positum, quod passio quidditatiū non includit ens.
Respondeo, quod non est præcisè sua passio, &c Ibid. n. 24.
tamen recipit prædicationem entis, quia illud in quo
superabundat enti facit ipsum inferius ad ens, reten-
ta tamen superioritate entis ad ipsum, & ita de ipso
prædicatur in quid: Homo enim superabundas ani-
mali per rationale, per quod facit hominem inferius
ad animal, & tamen retinet superioritatem ad ho-
minem, & prædicatur de ipso in quid.

Iustabis: Passiones entis prædicantur in quid de Ibid. n. 25.
ente, imo de quolibet ente signato; prædicantur enim
de quolibet, & sunt superius: Hoc autem est contra
rationem passionum. Respondeo, quod non omne quod Ibid. n. 26.
prædicatur de quolibet est prædicatio quidditatiū,
nec quidditatiū superius, sed quod prædicatur
prædicatione essentiali, cuiusmodi est ens secundum
Comment. 4. metaph. Passiones vero prædicantur
denominatiū.

Ad pleniorē horum omnium intelligentiam
vide dicta supra dist. 2. §. 1. q. 1. art. 1.

Soluuntur argumenta principalia.

Proposita arguēnta contra traditam entis con-
cernentis diuisionem, ex his, quæ dicta sunt
solvuntur facile. Ad primum enim respondemus,
quod sicut ens concernens obiectū sumptum, præ-
cisā omni comparatione partium, in rigore diuisi-
bilē non sit, sed potius in se præsupponatur diuisum,

tamen comparatione addita , aliquam unitatem in-
voluit : Solum autem ens concernens , omni com-
paratione præcisa , est equiuocum , quia sic cum esse
aggregante coincidit .

Ad secundum : Dicimus maiorem veram esse ,
si de adæquata inclusione intelligantur : At ens quod
includitur , & prædicatur de differentijs concernentibus
non esse , sed præcimum : Huius autem infe-
riorum entium differentias partes rigo-
rosè non esse , sed subiecta solita ,
quæ perinde partes non dic-
untur , nisi cum addito ,
scilicet subiectius .

PARS

PARS SECUNDA METAPHYSICÆ.

De ente substantiali.

Verantia licet non sit principale fabri-
biatum, seu obiectum metaphysicae, Pro. q. 1.
n. 72.
tamen quia in ordine ad ipsam ac-
tientiam, habent esse, *ut principali*
per materialis eiusdem substantie.
Hinc immediatè post eas in con-
muni contemplanda proponimus,
non tantum in genere, sed etiam in specie; sicut
enim una scientia, seu facultas circa discriminationem
genus entis considerans de entibus spiritualibus illibet go-
nioris, ut patet in *metaphysica*, que considerans de entibus
spiritualibus sonoribus, &c. in *grammatica*, que proceduntur
exclusis voces, ita secundum *Physiologum*: 2. *metaph.*
enim in quaestione, quae scilicet *Species Speculari* videtur
est *frientis generis*. Hic antilogium post substantiae
contemplationem in esse eius protulisse, non nisi
substantias insensibiles, incorporeas, seu non animas
materia physica abstractas considerabimus, Ita cum
scilicet *Angeli*, & *Animas separatas*: de alijs eti-
nam corporeis substantijs sufficiens in physikis
actuum est: Sic igitur.

In 2. d. p. 1.
n. 112.

DISTINCTIO I.

De substantia in genere.

Svbstancia diobus modis sumitur, primo quidem
late, & transcendentaliter pro efficientia rei, sive
per se existentis, sive in alio, & sic *quodlibet*, qua qua-
ritur quid est, est *quodlibet de substantia* late modo In 1. d. 25.
q. 1. n. 75.

128 METAPH. PARS II.

accepta: Secundò strictè, & prædicamentaliter pro In 2.d. 3. q. eo, quod est *in se*, quatenus contradistinguitur ab 1. n. 33. eo, quod est *in alio*, seu ab accidente: Sub hac au-
Prol. qu. 3. tein acceptione est *principalis pars materialis entis*,
n. 72. de qua proinde solum hic agimus.

Substantiam igitur hoc secundo modo considera-
tam explicant aliqui per negationem essendi in alio.

In 3.d. 1. q. 1. Sed non sufficienter, quia *omnis negatio presupponit affirmationem causam sui*: *V.g. quare homo non est lapis?* quia homo est homo: Est igitur assignandum aliquod positivum in quo talis negatio fundetur. Alij dixerunt substantię essentiam in eo formaliter consistere, quod accidentibus subsit: Sed contra,

In 1. dist. 8. quia quod substantia dicatur ex respectu, & dependen-
tia ad aliud, cuius ratio est alijs substare, hoc ac-
cidit substantia: Sed ratio generis substantie non
sumitur respectu eius, quod accidit sibi, sed respectu
eius, quod est intrinsecum sibi. Item substantia in-
corporea secundum Phylosophum non substat accidenti-
bus, & tamen est vera substantia: Ergo, &c. Do-
cent alij substantiam formalissimè exprimere ratio-
nem primæ radicis eorum omnium, quæ sunt in ali-
quo. At impugnantur: quia ratio radicis ad sum-
mum est quid consequens substantiam tanquam

In 2. d. 3. q. proprietas ejus metaphysica: Cum enim habitudo
1. n. 11. substantia ad accidens sit posterior ipsa substantia,
plurius est non posse explicari per habitudinem illam, quam radix formaliter importat ad radicata:

In 3. dist. 15. Certum siquidem est, quod definitio substantie non
q. 1. n. 50. est per aliquod accidens extrinsecum, sed per propria
principia intrinseca. Melius itaque videtur definitio
si dicatur esse ens in se subsistens: Subsistens nam-

In 1. d. 8. q. que est ratio positiva, qua aliquid subsistit in se, om-
niibus substantiis conueniens, ac easdem ab acciden-
tibus secernens, inò ipsum nomen substantiae tri-

In 4. dist. 1. bueas, quia ab eo, quod est subsistere substantiam di-
q. 1. n. 10. cimus. Notandum tamen est rationem hanc forma-
lem sic constitueré substantiam, ut vera illius diffe-
rentia non sit, sed quasi differentia: Nam supra se
non nisi ens habet, quod quia verum genus non est
neque veras differentias habere censetur.

Ex

DISTINCTIO I. M. 129

Ex tradita substantiae definitione plures eiusdem proprietates resultant. Quatuor hic praecipuas numeramus, quarum prior est primitas in esseendo; per hoc etenim, quod sit ens in se subsistens, his necessariò supponitur, quae sunt in alio, & ita est primo **ens**, ut sit prior omni accidente cognitione, definitione, **tempore**, immo etiam dignitate principalior: quia enim **habet simpliciter esse**, non potest non esse nobilior simpliciter accidente / quamquam secundum quod accidens est perfectio eius, sit ignobilior secundum quid). Est etiam principaliter designabilis, quia à subsistentia est principaliter **ens hoc**, seu hoc aliquid. Secunda proprietas est unitas maxima, ac indivisiibilitas in esse formalis, immo secundum gradus, materiales, vi cuius substantia non suscipit magis, & minus: Et rigorose loquendo ad substantiam non est bonus: Talis namque unitas, ac indivisiibilitas secundum substantiae conuenit, quatenus principia est entis pars, sed specialiter ratione subsistentiae: Ab hac siquidem habet substantia esse illud primum, quod supponitur in esse: Primum autem unita, & indivisibile est. Tertia proprietas est subiectibilitas respectu accidentium: Accidentia namque aliquod sustentaculum prærequirunt: Cum ergo hoc, quae tale, aliud simile non exigat, sic oportet esse in se, ut secundum se subsistat. Hinc sicuti **subsistentia est ratio per quam substantia potest alijs subiici**, scilicet accidentibus, ita est causa, quod non habeat contra-rium, sed veluti commune subiectum etiam contritorum, elementum remotum omnium aliorum dicatur. Quarta proprietas est ratio finis respectu eorumdem accidentium: Quia enim omnia accidentia dicuntur per attributionem ad substantiam, tanquam ad commune bonum, manifestum est, quod accidens est magis propter esse substantia, quam è contrario. Lacet substantia soleat diuidi in eam, quae est in potentia, & illam, quae est in actu: Item in completam, & incompletam: creatam, & increata: corruptibilem, & incorruptibilem: universalis, & singularis, &c. quia tamen divisiones huiusmodi omnia predicationem generali transcedunt, & plures

quoque ab extrinseco desumuntur, v. g. ab actione creativa, vel corruptiva; nec secundum omnes formalites diuidentes ad eamdem scientiam spectare videntur; formaliorē eiusdem substantiae diuisiōnem à subsistentia desumimus, secundum quod concēnit rationes eius ipsum formaliter diuidentes, actualitatem scilicet, & potentialitatem: Sic namque duas extremas substancialias simplices assignamus, Deum videlicet, & materiam primam, ex quarum rationum (non rerum) proportionata admixtione reliquæ omnes substancialitez composite, tam metaphysicæ, quam physicæ, aliquo modo oriri censentur.

QUÆSTIO I.

*An quidditas substantie sit conni-
cienter explicata.*

Non videatur. Primo, quia ei substantie presupponit individuationem substantiarum, non apparet quomodo esse queat eius ratio formalis. Secundo, quia substantia est aliquid naturæ superadditum, & consequenter iam presupposita substantiam in eis.

Quicquid tamen dicitur de substantia, deinde, An substantia presupponit individuationem substantiarum? Secundum, An substantia sit aliquid superadditum naturæ, & consequenter iam presupposita substantiam in eis?

ARTICVLVS I.

An substantia presupponit individuationem substantia.

Sicutenies affirmans contumaciter obstat, Antiochus: Et probat, nam quia substantia dicitur substantialis, & complectens substantias, ruris
Menoch.

beneficio natura ipsa redditur incomunicabilis, independens, & subiectum accidentium: Tum etiam, quia individuum separari potest a subsistentia propria, ut patet in Christo domino; cum tamen subsistentia sine individuatione esse nequeat.

Verum contra communem sententiam videtur esse, quia si subsistentia individuationem presupponeret substantia secundum se esset individua, vel saltē semper presupponeretur talis: sive nullum substantiarum genus dari posset contra communem Phythosophorum doctrinam. Pro resolutione.

Notandum est subsistentiam aliam esse aptitudinalem, seu radicalem, seu potentialem; aliam formalem: Illata per quandam relationem rationis ad hanc explicari: Hanc verò specialem gradum essendi substantiarum importare modo inferius declarando: Hoc enim posito, sit.

Resolutio 1. Subsistentia aptitudinalis, seu radicais non presupponit individuationem substantiarum: Hanc probat argumentum contra communem sententiam allatum.

Resolutio 2. Subsistentia formalis presupponit ordinem naturae, et non ordinem durationis, individuationem substantiarum: Probatur argumentis pro communi sententiâ adductis.

Obijcies. Subsistentia formalis à ratione individuali non differt: Ergo una aliam non presupponit.

Antecedens probat Petrus de Atueria Quodlib. 2. Ibid. n. 10 q. 5. sic. Illud, quo aliquid primo, & formaliter, & simpliciter est ens subsistens, eo primo est ens signatum, & individuum, & a quolibet alio signatum, & formaliter diuidum: Huiusmodi est subsistentia:

Ergo. Confirmatur ex definitione personarum: Si enim persona, ut dicit Boetius, est rationis naturae individua substantia; necessariò dicendum est personalitatem, seu subsistentiam naturae rationalis ab eisdem individuatione non differre. Respondeatur maiorem veram esse de forma physica, quia subsistentia non addit entitatem diversam ab entitate individuali formae, ideoque sic esse subsistentia, sive in esse. At autem esse signatio, & determinatum, & per consequens

In 3. d. 11.
q. 2. n. 4.

132 METAPH. PARS II.

singulare; formaliter tamen loquendo subsistentiam ab individuatione differre, quia subsistentia gradum specialem essendi superaddit ut infra dicemus. Ad confirmationem. Respondetur definitionem illam potius esse descriptionem, quam definitionem, eo quod rationem formalem personae non exprimat, sed entitatem solam materialis assignet.

Instabis: Tam subsistentia formalis, quam individuatio definiuntur ultimum complementum naturae: Ergo sunt formalissime idem. Respondetur subsistentiam, & individuationem esse complementum naturae, sed sub diversa ratione: Primo enim individuatio compleat naturam in ratione entis, quae ratio est cur communis sit etiam accidentibus: Subsistentia autem compleat naturam in praeciso esse substantiae: Quare sicut accidentibus competere nequit, ita omnibus substantijs appropriatur, etiam non individuatis. V. g. ideo in universalibus, vulgo dictis platonicis, si in rerum natura ponerentur. Secundo: Concessio quod individuatio substantialis compleat naturam in esse substantiae, tamen non completeret secundum gradus causationis formalis, sed tantum constitutionis, quia individuatio se habet ad modum differentiarum contrahentis; subsistentia vero formalis compleat substancialm secundum ultimum sua causalitatis formalis gradum.

ARTICVLVS II.

An subsistentia sit aliquid superadditum naturae.

Affirmant communiter Doctores, quia natura potest esse sine subsistentia propria, ut patet in huic humanitate Christi domini.

Aliqui tamen cum Durando id negant. Ratio eorum est, quia explicari nequit quid sit illud superadditum: Vel enim est substantia, vel accidentis: Non substantia, quia cum hoc dividatur adiquate in corpoream,

poream, & incorpoream; dici nequit incorporea,
quia aliter natura corporea subsisteret per quid in-
corporeum: Nec corporea, quia nec est *materia*. In 5. d. q. 1.
nec forma, nec *compositum*, ut de se patet: *Quartum* 1. nu. 12.
autem in genere substantia corporeæ non datur. Sed
nec accidens dici potest: Nam si esset accidens, In 3. dist. v.
deberent diei omnia supposita accidentalia; quod, &c. q. 1. nu. 9.
Ægidius, vult illud superadditum non esse rem, Ibid. nu. 8.
sed modum realem consequentem accidentia propria;
Habito enim pro certo, substantiam ad receptionem
accidentium verè, & realiter transmutari, & variari,
eo quod nouiter ijs coniungatur, quibus primò non
erat coniuncta: Sicque variatam, differre à se ipsa
non variata modaliter. Docet subsistentiam in pre-
dicto modo consistere. Fundamentum eius est: quia
suppositum dicit illud, quod habet per se esse, & per Ibid.
se agere: natura autem non habet hoc, ut patet de na-
tura humana *assumpta à Verbo*: Cum igitur nihil
possit per se existere, & per se agere, nisi subsit acci-
dentialibus propriis, oportet quod suppositum importet, Ibid.
& significet quendam modum se habendi, quem conse-
quitur natura, eo quod subest proprietatibus, sine qui-
bus actu non existeret, nec per se ageret.

Contraarguit Godofredus *Quodlib. 7. q. 7.* Primò:
Licit talis modus relinquatur in natura, ut est sub Ibid. nu. 10.
accidentalibus, tamen ille modus non debet dici ponere
ad rationem suppositi, sed debet dici consequens sup-
positum constitutum. Probat *assumpti*: Prius enim
natura subest ipsis accidentibus, quam talis modus ex
hoc relinquatur: Sed non potest intelligi esse sub ac-
cidentalibus, nisi pro tunc sit habens in se rationem subo-
sistens, & suppositi: Ergo, &c.

Secundò: Cum ille modus esse sit natura posterior Ibid. nu. 11.
unione accidentium cum materia: igitur prius na-
tura est totum *compositum* ex accidentibus, & natu-
ra, quam ille modus sit: Et sic, si illo modus esset ra-
tio formalis suppositi, suppositum in sua ratione pri-
mo includeret naturam, & accidentia cum illo modo,
& sic veram essentiam adderet ad naturam, quod
tamen ab Ægidio negatur.

Tertio: Ille modus non est substantia per se, Ibid. nu. 12.

nec per reductionem, quia non relinquitur ex principijs substantia, sed est accidentis per reductionem, quia relinquitur ex principijs accidentis: Dicit enim positio ista, quod a natura in quantum substantia accidentibus consurgit ealis modus, & sic completium, & formale suppositum substantie est quid accidentale, & dubitare accidentale.

Bid. nū. 13. Quattò: Ille modus, qui sic est posterior substantia, & accidentibus est quoddam ens diminutum, & imperfectum, & modicam habens entitatem: Ergo non potest esse causa existendi rei, qua est quid perfectum, & reale de genere primo.

Bid. nū. 14. Istud argumentum valeat etiam contra illam positionem, qua ponit, quod modus, quem addit suppositum supra naturam non sit quid relictum ex accidentibus, sed quidam modus subsistendi, qui competit naturae substantia secundum se virtualiter, sed per agēs conuenit in actu: quia qualitercumque ponatur iste modus semper est quid diminutum.

Bid. nū. 9. Quintò: Si accidentia præsupponerentur ad modum illum, de ratione suppositi essent accidentia, ita quod accidentia essent quid formale, & completium in ratione suppositi. Quare deberent dici supposita accidentalia: Sicut enim propter hoc supposita in divisionis dicuntur verè relativa, quia relatio est completium, & formale in constitutione suppositi, ita si de ratione suppositi esset talis modus deberet dici suppositionem modalem.

Bid. nū. 15. Respondet Aegidius, quod quamvis accidentia præsupponantur modo, tamen non sunt de ratione illius: Vnde dicit, quod modus non differt realiter entitatiè à natura, & tamen suppositum differt realiter modaliter ab ipsa: Quod &c explicat sic: Materia extensa, & non extensa differt realiter à se ipsa, & tamen non dicit aliam rem à parte sui ut est extensa, & non extensa. Hoc patet: Quia licet certum sit, quod materia extensa, ut includit quantitatem formaliter extendentem sic differt re, & realiter à se ipsa non extensa, materia tamen ut solum est extensa à parte sui quasi passiuè, preter hoc, quod includat quantitatem, non dicit aliam rem, quam materiam;

riam; & tamen est alia secundum modum realem; Idem ergo dicendum de omnibus accidentibus, quibus substantia subjicitur: Quia cum substantia alicui accidenti coniungitur, cui primo non erat coniuncta, transmutatur vere, & realiter ad illud, & vere, & passiuè realiter subjicitur illi: Sed cum in essentia sua sit vere, & realiter variata, differt realiter, & vere a se ipsa non variata, & quendam modum realem habet a parte sui, quem prius non habebat: Ergo, &c.

Quod extensio nullam rem aliam dicat, probat spe- Ibid. nu. 4.
cialiter sic: Ita materia se ipsa extenditur passiuè per quantitatem non mediante alia extensione, sicut quantitas se ipsa extendit materiam non mediante alia extensione: Sed quantitas, quia extendit se, & non mediante alia extensione, ideo potest extensio sua realiter differre a quantitate, sed addit illi solum modum, & idem potest dici de omni forma, quod altius formalis quem das subiecto non addit rem super formam informans, sed solum modum: Ergo extensio materia non dicit aliam rem, vel essentiam, quam materiam, & tamen in ipsa materia est alius modus realis. Confirmatur exemplo non solum comparando. Ibid. nu. 5.
actum formalis forma ad ipsam formam, ut iam fa-
ctum est, sed ad materiam per hoc, quod dicit Phylo-
sophus i. de Generat. tex. com. 1. ubi quarit quomo-
do differt materia, ut est sub formis contrariis; &
soluendo dicit quod est eadem secundum essentiam,
non secundum esse. Arguo: Huiusmodi esse secun-
dum quod attenditur talis differentia, non vocat es-
sentias formarum, quasi dicat quod materia existens
sub formis contrariis differt secundum esse, quia dif-
fert secundum essentias formarum; eadē enim esset
responsio ad questionem cum ipsa questione, hoc enim
est, quod quaritur, quomodo differt per ipsas formas
contraria: Ergo vult quod differt per modos aliquos,
quos ipse forma relinquunt in materia. Idem igitur
dicendum est de materia extensa, & non extensa quod
differt realiter a se ipsa. Sicut igitur materia ex-
tensa, & non extensa differt realiter a se ipsa per con-
iunctionem ad quantitatem, similiter in proposito
princi-

136 METAPH. PAR. II.

principali eadem essentia in se considerata, ut non yac-
tijcitur perfectionibus superadditis dicitur natura; et
vero subiectur eisdem, si sit per se existens; dicitur
suppositum: Sic igitur suppositum differe realiter id
natura secundum se accipit, non tamen dicto ratione;

Ibid. na.18. **Sed contra istat Godofredus.** Primi: Sicut
&c. 6. contradicatio est quod aliqua differentia secundum re-
tionem, & samen quod ibi non sit alia; & alia ratio,
ita est contradicatio quod suppositum differat realiter
a natura; nisi subsisteret quod est formatae considera-
tum per te sit alia res a natura.

Ibid. na. 7. Secundū: Aut ille modus realis est vns absolu-
tum realiter differens a natura; & tunc erit omnis
essentia, quod ipse Augustinus negat. Aut respectivus.
Quaeunque substantium dicitur realiter suam no-
vidus.

Ibid. nu.8. Tertiū: Eadem ratione, quod dicimus quid supposi-
tum differat realiter a natura proprio idem motu, &
quoniam fortius natura, ut substantia ipsa vocatur, non
eadem ratione est discordans quod respectivus; ut ador-
nitus supposito habens alium modum realiter ostendit
ab ipsa sua natura, quia habens eadem modum dicimus
sunt est de ratione cuiuslibet accidentis informatus; &
& substantia informatio: Sed iste modus non potest esse
absolutus eadem ratione, quod dictum est de altero Ex-
age respectivus: Igitur sequitur quod omnia dicitur re-
spectiva, & multa absoluat, principiū vero individualium
& supposita substantia erint omnia respectiva. Ni
zalis modus respectivus tunc ratione fundamentali re-
ducatur ad genus substantia, sicut in diuinis; nam
si ille modus formaliter est illud formata; quod individu-
alium est individualium, vel suppositum, omne individu-
alium, vel suppositum erit individualium, vel supposi-
tum respectivum.

In 3. d. 10. Propter hoc dicunt quidam, substantiam formalē
aliquid rationis, vel intentionale superaddere. Sed
q.1. nu.46. conter, quia sic omne suppositum substantia vult fuge-
re rationis, vel intentionale, quod, &c.
In 3. d.11.q. Godofredus ubi supra vult substantiam addere
I. n. 21. isolam coniugationem; Unde dicit, quod suppositum,
&c na-

Et natura idem significant de principali significato, ut homo, & humanitas, quod, &c probat, quia dicit Philosophus 7. met. tex. com. 20. in substantijs enim id ē est quod quid est cum eo cuius est: Ratio est, quia eadem definitio viriusque sed differunt in connotato. Hoc declarat inferius sic: Natura ex suo modo significandi significant per modum partis, & innitentis supposito, & excludit omnia accidentia: suppositum significant per modum totius, & cui innititur natura: Et licet non includat accidentia, tamen non excludit, immo dicit habitudinem ad partes ipsum constituentes, & ad accidentia, que nata sunt ipsum consequi, & sibi inesse, & ita connotat omnia ista.

Contra. Primo deduco positionem ad impossibile Ibid. nu. 21. ad quod deducit alios sic: Secundum illarum rationem constituit ratio suppositalis suposatum secundum qui ratio suppositalis differt a formalis ratione natura: Sed per eos ratio suppositalis, ut differt a ratione formalis natura, est respectiva etiam debilissimo respectu, secundum rationem, & secundum dicitur: Ergo omne suppositum est formaliter respectuum etiam debilissimo respectu, &c. sicut arguit contra alios, quod omne suppositum erit respectuum si esset modale. Maior patet, quia cum suppositum aliquo modo differt a natura oportet, quod ipse formales rationes constitutae constituunt ipsa, ut inter se differant. Probatur minor, quia connotatio, quam dicit suppositum ultra naturam per eos est, quod significat per modum totius, & cui aliud innititur, & è conuerso natura significant per modum partis, & innitentis: Sed connotatio, qua est inter totum, & partes est relatio secundum dici, ut habetur in predicamentis cap. ad aliquid: Ergo, &c.

Secundò: Aut illa connotatio dicit aliquid additum ex natura rei, aut per intellectum tantum. Ibid. nu. 23. Si à natura rei arguo sicut arguit contra alios & Sicur est repugnantia, quod aliqua differant secundum rationem, nisi sit alia, & alia ratio, ita est impossibile, quod differant ex natura rei, nisi sit alia, & alia res: Sed hoc negant isti sicut alij: Ergo contradicunt sibi. Si per intellectum tantum. Contra: Praefatio

138 METAPH. PARS II.

cisio per intellectum solum nihil auferit ex parte rei:
 Ergo ex parte rei idem omnino est suppositum , &
 natura : Sed hoc dici non potest , quia potest esse
 natura sine supposito proprio , ut patet in humanita-
 te Christi domini : Ergo , &c.

Tertiò : Omnis connotatio in aliquo fundatur :
 Ergo posita quacunque connotatione adhuc restat
 In 3.d.10.q. assignandum quid sit illud super quod fundatur .

2. n.46.

Scotistæ communiter docent subsistentiam solam
 negationem realem dependentiarum ab alio superad-
 dere naturæ . Primo , quia si subsistentia aliquid po-
 situum superadderet , natura propria subsistentia
 spoliata conservaretur in statu violento , incompleto ,
 & imperfecto ; quod tamen dici non potest , ut patet
 in humanitate Christi domini .

Secundò : Quia posituum in actu additum po-
 sitiuo in actu facit cum eo unum per accidens : Cum
 ergo subsistentia addita naturæ in actu unum per
 accidens non constituit ; dicendum est quid posi-
 tium non esse , saltem actuale .

Tertiò : Circumscripsi quoque positiuo à na-
 turæ singulari , adhuc natura singularis cōseruari po-
 set in esse , & tunc esset per se subsistens : Ergo sub-
 sistentia non consistit in positiuo superaddito natu-
 ræ , sed potius in negatione dependentiarum , &c.

Oppositorum probant Thomistæ . Primo , quia si
 subsistentia esset pura negatio consequens naturam
 singularem , nunquam esse posset natura singularis
 sine subsistentia propria : tales namque negationes
 non cessant non destructo positiuo in quo fundan-
 tur : At consequens est falsum , ut patet in natura
 humana Christi domini : Ergo , &c.

Secundò : Per subsistentiam natura substantialis
 est completa in esse positiuo : Ergo ipsa est etiam
 quid positiuum : Nemo enim dat , quod non ha-
 beret .

Tertiò : Ratio causativa effectus formalis positi-
 ui est necessariò positiva : Sed subsistentia est ratio
 causans plures effectus positiuos : Ergo , &c. Maior
 patet . Minor probatur , quia subsistentia est ratio
 cui natura sustinet accidentia , &c.

Suppo-

Supposita tamen distinctione subsistentia in formalem, & aptitudinalem, seu radicalem, de qua art. præced. Simulque præsupposito dupliciter intelligi posse subsistentiam superaddere aliquid naturæ uno modo secundum se præcisè, formaliter, & primariè: alio modo respectiuè ad ea, quæ ad ipsam consequuntur tanquam proprietates, vel effectus formaliter secundarij: Sit.

Resolutio 1. Subsistentia aptitudinalis, seu radicis nihil reale superaddit naturæ. Patet: Quod enim realiter spectat ad constitutionem essentialēm alicuius nihil ei realiter superaddere potest: At subsistentia aptitudinalis spectat ad realem constitutionem substantiarū, quia per illam substantia formaliter constituitur in esse substantiarū: Ergo, &c.

Resolutio 2. Subsistentia aptitudinalis superaddit naturæ rationem intentionalem obiectivam. Patet: Etsi enim natura sit realiter ipsa substantia, & consequenter realiter aptitudinaliter subsistens, tamen formalis intentio naturæ est prima entis ratio, quæ secundum se concipitur indifferens ad hoc, ut contrahatur per subsistentiam, vel inherientiam, à quibus deinde determinatur ad esse substantiarū, vel accidentiis.

Resolutio 3. Subsistentia formalis non superaddit formaliter, & secundum se aliquid reale entitatum naturæ substantiali. Patet, quia subsistentia formalis non est aliud realiter entitatiuè à subsistentia aptitudinali: Entitas namque, quæ est in actu est eadem, quæ fuit in potentia, ut probat *Phylosophus 3. met. ten. com. 1. 5. de Sphera in actu*, quæ est eadem secundum entitatem cum *Sphera in potentia*? Cum igitur subsistentia aptitudinalis sit eadem entitatiuè cum entitate naturæ, sequitur subsistentiam formalem nouam eidem naturæ entitatem non superaddere.

In 3. dist. 2.
q. i. n. 47.
Ibid.

Resolutio 4. Subsistentia formalis superaddit secundum se, & formaliter, & primariè nouum gradum realem naturæ substantiali. Probatur, quia secundum se, & formaliter est nouus, & ultimus gradus positius naturæ: Ergo, &c. Consequentia est manifesta. Antecedens probatur. Quod enim terminat

140 METAPH. PARS II.

minat positivè ordinem realem naturæ in eadem entitate, & quacunque alia entitate circumscripta secundum se nihil aliud esse potest: Sed subsistētia, &c. Ergo, &c. Maior patet: Impossibile siquidem est aliquid realiter de nouo aduenire, nisi illud sit vel noua res, vel nouus modus, vel nouus gradus essendi: Planum autem est, quod illud, quod aduenit quacunque alia entitate circumscripta nec est res noua, nec modus nouus, quia is non aduenit nisi dependenter ab aliqua entitate ab ea diuersa, quæ modificatur, quamvis idem formaliter cum illa non sit. Minor probatur, quia *essentia suppositabilis* in actu essendi constituta ut est terminus alicuius actionis v.g. generationis est prior naturaliter suo subsistere, vel esse suppositabile in actu existentiā: Illud namque quod acquiritur per generationem est *essentia in actu*, & nata subsistere: Ipsam autem *essentiam* sic genitam, propria actualitate per se stare, est subsistere, vel esse suppositum: Sed inter ipsam *essentiam* sic genitam & suum per se stare est ordo ex natura rei: Igitur inter *essentiam* suppositabilem, ut est terminus v.g. generationis & suum esse existentiāle suppositabile est ordo ex natura rei. Confirmatur, quia ita proportionaliter se habet essentia suppositabilis ad formalem subsistentiam sicut essentia in potentia ad suum esse, seu existere: esse namque suppositabile, licet sit in actu respectu sui ipsius in potentia, tamen in ordine ad actualitatem subsistentiae se habet ut potentia: Sed inter *essentiam*, & esse est ordo ex natura rei, quia actio qua aliquid naturaliter deducitur de potentia ad actum necessario supponit ordinem ex natura rei: Igitur. &c.

In 3. d. 10. Obijcies priuò: Si subsistentia formalis adderet nouum gradum, ratio suppositandi esset perfectior q. 1. na. 51. *essentia ipsa rei*: Sed hoc est falsum: Ergo, &c. Sequela maioris probatur, quia gradus additus per subsistentiam esset actualis respectu essentiae, que se haberet tanquam gradus potentialis: Cum ergo gradus essendi actualis sit perfectior gradu essendi potentiali, sequitur, &c. Minor est certa, quia *essentia substantiae* est causa ipsius subsistentiae formalis, &

Ibid.

supposi-

suppositi; & per hoc perfectior, ut probant Phylosophus, & Com. 2. phys. com. 4. quod forma est magis substantia, quam compositum, quia causa est dignior causato. Ad solutionem istius dubitationis est intelligendum, quod ista tria se habent secundum ordinem, hæc essentia in potentia; hæc essentia producta in actu ens; hæc essentia per se subsistens. Essentia in potentia (intelligendo de essentia compositi) est individuum natura in potentia; Hæc essentia producta, & actu ens est individuum natura in actu; Hæc essentia per se subsistens est individuum subsistens in actu, &c. Quando ergo dicitur, quod gradus actualis est perfectior potentiali; verum est intelligendo hoc de primo gradu actuali, qui correspondet individuo natura in potentia. V. g. Res quando est actu producta, & actu ens est perfectior se ipsa ut in potentia materia; Ratio est, quia res ut extrahitur de potentia ad actu vadit secundum ordinem generationis: Ordo autem generationis est de imperfecto ad perfectum. Si vero illud dictum intelligatur de gradu actuali, qui correspondet individuo subsistentia in potentia; falsum est. Ratio est, quia esse isto modo est solum effectus formalis essentiae, non effectus immediatus efficientis; Effectus autem formalis non est perfectior sua causa, quia effectus formalis procedit a sua causa secundum ordinem perfectionis: In ordine autem perfectionis, quod est prius est perfectius, &c.

Instabis: Licet esse subsistentia non sit aliquid perfectius ipso individuo natura, tamen saltem ali-
quid addit intra ambitum entis, quia per te dicit gra-
dum entis: Sed quidquid dicit aliquid entis, dicit aliquam perfectionem: Ergo, &c. Respondeo, quod non sequitur, addit gradum entis, ergo addit aliquid perfectionis, seu aliam entitatem: Hoc enim habet locum quando est sermo de gradu essendi, qui acquiritur per additionem (ut in intentione formæ, vel ad summum in eius translatione de potentia ad actum) non autem quando est sermo de actu formaliter respectu formæ, cuius est actus: Sicut quando anima separata per se incipit existere, nullam entitatem sibi superad-
dit, & idem esset si nata esset subsistere sine aptitudine ad corpus.

Obij-

Ibid. nu. 53.

Ibid. nu. 54.

Ibid. nu. 55.

Ibid. nu. 70.

Ibid. nu. 71.

METAPHR. PARS II.

Obijcies secundò: Implicat substantiam formam addere nouum gradum pro posteriori nature, & non addere nouam entitatem ipsi substantiae: Ego dicendum est, quod vel nouam entitatem, vel nullum gradum superaddit. Antecedens probatur, quia inter quae est veritas natura vera est, quod in illo priori quando hoc est, aliud non est, ut probatur lib. 2. sentent. dist. 2. q. 2. art. 2. Si igitur inter essentiam, exsuum subsistere est veritas natura, in illo priori, quo essentia est, subsistere non est. Sed de quibus est veritas dicere, hoc est, quando hoc non est, illa non sunt eadem, quia hoc est contra primum principium (de qualibet dicitur esse, vel non esse, & de nullo eorum ambo) : Igitur, &c. Respondet primum instante 2.

In 3. dist. 1.
q. 1. n. 56.

Ibid. n. 57.

Homo quando est in potentia non est homo, quando est in actu est homo: Ergo homo in potentia, & homo in actu non sunt eadem res, cuius contrarium dicit omnis opinio. Antecedens concedunt Phyllosophus, & Com. 2. & phys. tec. com. 8. quia aliter generatio substantialis non haberet pro terminis esse, & non esse.

Ibid. n. 58.

Alia instantia: Albedo prius natura est aliquid in se quam deinde substantiam. Tunc arguo: Albedo est quando albare non est: Ergo albedo, & sicut ultius formalis non sunt eadem: quod communiter negatur de omni actu formalis. Secundò ex his respondet ad argumentum negando antecedens: Et quando probatur, concedo ratione deductionem usque ibi cum dicitur: de quibus est verum dicere hoc est, quando hoc non est, illa non sunt eadem: Dico, quod in essentijs ordinatis si est verum dicere hoc est, quando hoc non est, tunc non sunt eadem res, sicut patet de subiecto, & passione, & de relatione, qua innascitur fundamenta: Sed de eadem re translata de uno gradu effendi in alium gradum effendi, licet sit verum dicere, quod hoc est, quando hoc non est, tamen sunt eadem essentia, ut de homine in actu, & homine in potentia, & de forma, & actu formalis: Verum est tamen quod non sunt idem secundum eundem gradum effendi: sic enim concedo, quod esse, & essentia sunt eadem res, & tamen differentia secundum gradus effendi.

In 5. dist. 10. Obijcies tertio: Repugnantia intellectuum est,
q. 1. n. 56.

quod in re, & extra intellectum sit aliquid, quod dicat gradum super aliud. & quod rem non addat: Ergo, &c. Respondes quod tripliciter possunt accipi gradus Ibid. n. 57.
 reales essendi: Un modo per additionem v. g. quando intenditur albedo recipit nouum gradum per additionem: Alio modo per translationem de potentia in actum, v. g. quando horum in potentia per generationem transfertur de potentia in actum, & albedo in potentia per alterationem sit albedo in actu: Tertio modo per effectus formales causationis; v. g. quando albedo in subiecto dat esse album. Per hoc ad argumentum: Dico, quod quando aliquid super aliud dicit gradum essendi per additionem, quod est repugnans intellectum, quod non addat rem, sicut patet in intentione: Quando autem dicit super aliud gradum essendi per translationem de potentia in actum (sicus est quando essentia in potentia est producta, & sit alter quidditas) tunc cum actu, & potentia non variens essentiam, talis gradus essendi, qui est esse actu quidditas, non dicit nouam rem, sed solum nouum gradum essendi, quia solum addit perfectionem in esse, &c. Quando autem aliquid addit actu formalem suum, tunc nec addit rem, nec perfectionem, quia effectus formalis, nec dicit aliam rem, nec aliam perfectionem ab ipsa causa formalis, ut communiter dicitur. Et de isto tertio modo loquimur in proposito: Quia esse actu individuum subsistentia est effectus formalis ipsius essentie: Et ita reuertitur principale propositum, quod esse non addit rem super essentiam, immo nec perfectionem, sed gradum essendi solum. Et nota, quod pro Ibid. n. 59.
 tanto potest actus formalis dici quidam gradus essendi respectu forma, licet sint eadem res quia causa formalis sub praecisa ratione cause formalis non dicit effectum formalem, nisi secundum quandam virtutalem continentiam. V. g. albedo, sub formalis ratione albedinis non est formaliter esse album, sed continet esse album virtualiter solum; & essentia non dicit formaliter esse existere, aut subsistere, sed virtualiter solum. Sed actus formalis significat aliquid non in virtuali continentia solum, sed formaliter. V. g. albare, vel colorare subiectum dicit formaliter esse

144 METAPH. PARS II.

esse album; & subsistere dicit formaliter esse: Sed nunc est ita, quod quando aliquid deducitur de esse in virtuali continentia ad esse tale formaliter dicitur acquirere nouum gradum essendi: Ergo in proposito bene dicitur esse addere gradum essendi, non obstante quod sint eadem res; sicut suo modo res in potentia. & res in actu sunt eadem res, & tamen res in actu super se ipsam in potentia addit non rem, sed gradum per-

Ibid. nu. 60. fectionis in esse. Confirmatur illud simile, quia quae cunque via data satis apparet, quod res in actu super se ipsam in potentia aliquo modo gradum essendi addit: Sed non adderet gradum perfectionis in esse, nisi quia vadiit ad esse secundum ordinem generationis: Igitur cum effectus formalis vadat ad esse secundum ordinem perfectionis, effectus formalis addet gradum essendi aliquo modo, licet non addat perfectionem.

Obijcies quarto: Ea quorum unum potest realiter esse sine alio distinguuntur entitatiæ, &c non tantum gradualiter: Sed substantia potest realiter esse sine subsistencia propria, ut patet in humanitate Christi: Ergo, &c. Respondeo: Distinctionem entitatiuum tuuc solùm esse quando entitas unius non est entitas alterius: In nostro autem casu entitatem substantiam esse entitatem subsistentiam, ideoque non differre nisi in gradu.

Ibid. nu. 73. Instabis. Hac assumitur scilicet essentia. Hac non assimilatur scilicet subsistens: Ergo hoc ens non est illud ens. Respondeo, quod non sequitur, sicut hic & anima separata reunietur in resurrectione, per se existentia non reunietur: Ergo non est entitatis

Ibid. nu. 74. sua existentia, seu suus formalis actus. Ad argumentum: Dico, quod aliquid concedi de uno, & negari de alio potest contingere dupliciter: Uno modo propter diuersitatem realem eorum ab iniuisem, sicut calefacere conceditur de calore, & negatur de frigore; & de materia cœeditur, quod manet in corruptione, & generatione, de formanone: Alio modo propter hoc, quod videlicet non obstante quod aliqua duo sint idem realiter, nihilominus resoluuntur his quod unus effectus conceditur de uno, & negantur alio, ac si realiter distinguenteretur: Uag. non obstat, quod forma

forma intellectua, & corporeitas, secundum communem opinionem, sint una forma per essentiam, de corporeitate aequè conceditur, quod extenditur. & de intellectua, quod non extenditur, ac si realiter distinguerentur: Et de anima separata ita cōceditur quod reunietur in resurrectione, & existentia per se, quam nunc habet non reunietur, ac si realiter differrent: Et in Sole de potentia dissoluendi glaciem conceditur, quod ipsa dissoluit aquam, & non conceditur, quod constringit ipsam, ac si realiter distinguerentur in Sole vis dissoluendi, & constringendi. Sic in proposito, quod substantia possit esse sine subsistētia propria, hoc est non propter diuersitatē realē entitatiā eorum ab inuicem, sed quia cum identitate entitatiā eorum reseruatur eis sibtilitas naturae, vi cuius secundum quandam virtualitatem, in graduelm distinctionem ita se habent, ac si realiter entitatiē differrent.

Urgebis contra: Secundum istam respondētionem universaliter destrueretur primum principium: Quia cum arguitur, materia manet, forma non; ergo hoc ens non est illud. Dicam quod non sequitur, quia nihil prohibet, quod aliqua sint idem realiter, & tamen natura inseminaerit eis, quod unus effectus concedatur de uno, & negetur de alio, ac si realiter differrent: Et sicut hic, ita atibi est arguendum: Ergo &c. Secundò saltem non tenebit primum principium in omni materia: Hoc falsum est; quia propter hoc ponitur primum principium fundari super terminos uniuersalissimos, scilicet super esse, & non esse, ut teneat in omni materia.

Propter solutionem istorum, que sunt fortia, est intelligendū, ut habetur vñimo libro senten. dist. 34. art. 4. I quod aliqua differre realiter entitatiē potest intelligi duplicitate: Uno modo comparando ea ad inuicem secundum entites; Et isto modo est disputatio an esse differat ab essentia, & teneo quod non: Alio modo comparando aliqua duo ad tertium: Vñ g. comparando animam intellectuam, & corporeitatem (etiam supposito quod entitatiē inter se non differrent) ad extendi in subiecto, &c. Et isto modo

146 METAPH. PARS II.

differunt essentia substantiae in actu, & subsistentia in actu gradualiter in actu, sed entitatem solum virtualiter, quia respectu ad tertium v. g. ad personam afflumentem humanitatem Christi, eadem entitas ut essentia ex natura rei est in potentia obedientiali passiva ut assumatur in unitatem suppositi, subsistens non: Et secundum hoc dico, quod primum principium uniuersaliter saluatur in omni materia suo modo: Quando enim dicitur: materia manet, forma non: Ergo hoc non est hoc: Concedenda est conclusio: quod hoc non est hoc entitatem, etiam ut comparantur ad inuicem, & sic est de multis alijs: Vnde quando arguitur, essentia assumitur quia habet potentiam obedientiale respectu assumentis, esse subsistere, licet sit idem entitatem essentia, non assumitur, quia non habet illam potentiam: Ergo differunt: Concedo ut haec conclusio sequitur ex praemissis: Quia licet esse subsistere sit idem entitatem essentia, tamen si ambo comparentur ad potentiam assumentis, ex natura rei, & virtualiter differunt: Et haec conclusio est vera.

Ibid. nu. 77. Per hoc ad primum argumentum quando dicitur, quod uniuersaliter destruitur primum principium: Dico, quod non, sed saluatur in omni materia suo modo: Et quando dicitur, quod imo, quia hoc possum dicere de materia, & forma, & subiecto, & accidente, & de singulis, quod nihil prohibet ista esse eadem realiter & tamen quod unus effectus conceditur, &c. Dico, quod non est similis ratio ubique: Non enim omnia entia sunt eiusdem rationis; quibusdam enim conuenit distinguiri realiter ut ad inuicem comparantur; quibusdam solum ut ad alterum, & ideo necessarium est, quod per primum principium aliter concludatur ex natura rei in alijs, & in alijs, non uno modo tantum. Per idem ad secundum, quod primum principium tenet in omni materia, licet non eodem modo.

Resolutio 5. Subsistens formalis superaddit secundario, & consecutiæ reales negationes communicabilitatis, & independentie ab alio, connotacionem in ordine ad accidentia, que potest substantias recipere.

recipere, & modum specialem substantiae ut accidentibus subsistat. Prima pars probatur: Quia tales negationes non sunt formaliter ipsa formalis substantia, ut ex dictis patet, & tamen illam omnino inseparabiliter consequuntur; ex hoc enim quod substantia formaliter, & in actu subsistat non est in aliis, vel dependenter ab alio. Secunda pars etiam probatur: Quia etsi talis respectus non sit communis omnibus substantijs, tamen certum est quod aliquam substantiam sequitur: Sed non praecisa substantia; nam unumquodque prius constituitur in se completere, quem intelligatur referri ad aliud: Ergo dependenter a substantia. Tertia demum pars quoque ostenditur, quia substantia non sustentat accidentia nisi quatensis est in se subsistens: Cum igitur, ut sustentans accidentia, habeat modum diuersi essendi in se ab eo, quem habet, quando accidentia non sustentat, sequitur quod ad substantiam consequitur (licet mediatae) talis modus essendi.

Ex his constat quid sentiendum sit de sententijs aliorum: Concedimus namque Durando substantiam fundamentalem nihil reale superaddere substantias, sed ad sumnum, ut quidam dicunt, rationem intentionalem supra intentionem naturae, aut relationem rationis ad substantiam formalem, que nec noua entitas est, sed secundum nouus actualitatis gradus formaliter inconfusus cum modo consequente positionem accidentium posito ab Egidio, vel connotatione Godofredi, vel negationibus Scotistarum: Quanquam eorum omnium radix formalis sit. Quare.

Ad fundamentum Egidij: Concesso illi quod in In 3. dist. II. casu suo; Et similibus ad unionem accidentium cum materia, sequitur quidam modus, qui est esse extensum, Et sic in similibus: adhuc non habetur quod suppositum addit solum illum modum supra naturam; quia ille modus consequens non est formale constitutuum suppositi, sed actus formalis, qui praeedit.

Ad tria ultima argumenta Godofredi facta contra ultimam responcionem Egidij, quatenus videtur realitatem gradus formalis impugnare. Ad pri-

148 METAPH. PARS II.

Ibid. nū.18. num, quando dicit quod sicut contradic̄tio est quod aliqua differant secundum rationem, & tamen quod ibi non sit alia & alia ratio, ita, &c. Dico, quod alienas rei potest accipi dupliciter: Uno modo quod dicat alienatam essentiam: Alio modo quod non dicat alienatam essentiam, sed alienatam essendi eiusdem essentiae, sed realē. V. g. Actus, & potentia non variant essentiam, sed dicunt alienatam essendi, & realē, sed tamen eiusdem essentiae. Sic in proposito dico de subsistere, quod non dicit alienatam essentiae à natura, sed alienatam essendi eiusdem essentiae: Subsistere enim dicit per se esse, & in actu; natura autē dicit hoc in potentia. Et isto modo concedo quod sicut suppositum, & natura differunt realiter, sic suppositum, & natura sunt aliae, & aliae res, nec tollitur hic aliquid de formalitatibus.

Ibid. nū.19. Ad secundum: Quando querit: Aut illud subsistere, quod addit suppositum dicit aliam essentiam, aut solum alium respectum. Dico quod est dare tertium: Non enim dicit aliam essentiam, ut dictum est, sed dicit actum formalem substantie; omnis actus actus formalis substantiae est absolutus sicut substantia, & maximè subsistere: August enim ostendens quomodo Pater est ad aliquid, & substantia ad se, dicit s. de Trin. cap. 5. Si omnis res ad se subsistit quanto magis Deus?

Per idem patet ad tertium.

Ad primum Scoristarum. Respondeo concedendo sequelam, nisi minus subsistentiae propriæ suppleretur ab aliena: Quamvis enim natura non esset entitatiè incompleta, & imperfecta, esset tamen talis gradualiter: Sed in Christo non sic, quia natura humana, quæ spoliatur propria subsistentia, aliena nobiliore, tūclicet divina, terminatur.

Ad secundum. Dico, solum posituum in actu additum secundum entitatem alteri entitati positiuit in actu facere unum per accidens, non verò posituum in gradu actualitatis præcisè.

Ad tertium. Dico quod circumscripto quounque positivo entitatiè diuerso à natura singulari, eadem adhuc per se esset subsistens, sed non circumscripto

scripto ultimo actualitatis gradu.

Arguentia Thonistirum solutione non indiget, quia non probant illud positivum esse entitatem à natura distinctum.

Colliges hinc primò: Subsistentiam aptitudinem esse effectum formalem naturę substancialis primariū, quia conuenit substantiæ, ut substantia est præcisè; formalem vero substantiam esse eiusdem substantiæ effectum secundariū, quia non conuenit substantiæ, ut substantia est præcisè, sed ut sibi In 3. d.l.q.s.
relicta. nu.69.

Colliges secundò: Subsistentiam aptitudinalem esse inseparabilem à substantia per quamcumque potentiam, sed formalem non posse quidem separari q.s. n.68. In 3. dist. 10.
potentia naturali, quia substantia de se ad substantiam in actu naturaliter ordinatur; posse tamen secundum potentiam obedientiam, sicut quantitas potest separari ab alio formalis secundariō (qui est extensio) non primariō, qui est extensis in se. In 3. d.l.q.s.
n. 69.

Colliges tertio: Naturam substantiem in actu, seu formaliter, nō posse ab alia aliunii in ueritatē supponeri, sed ad summu aliocari, quia ex duobus enībus in actu completis nequit fieri uerū per se: Precisa tamen propria substantia formalis, quantum est ex parte sui, posse, quia ut sic, est quodammodo in potentia, & graduliter incompleta.

Colliges quartò: Produktio individuo de genere In 3. d. II. q.
substantias, hac quatuor se habere secundum ordinē: 1. n. 25.
Primò enim si natura sibi relinquatur statim sequitur effectus suus formalis, qui est per se substantia. Secundo, ordine natura consequuntur ibi quidam respectus suppositi substantie ad suas partes alterius dannes sibi esse substantias, & ad accidentia nata sibi inesse: Tertio, insunt accidentia: Quartò, sequitur quidam modus formalis reliquo in eo ex inherentia attuali accidentium, scilicet esse extensum, & esse album, & huiusmodi. Vide etiam, que dicta sunt de substantia in Phys. par. 1. dist. 1. §. i. q. 2. art. 3. Et que supra diximus de existentia dist. 1. quest. vii. art. 2.

Soluuntur argumenta p̄ncipalia.

QVia ergo substantia, quæ est ratio formalis substantiæ est ipsa substantia radicalis in actu, constat idem, vel saltem simul esse cum ratione individuali; ideoque illam non presupponere; & si patet ad primū.

Ad secundum: Dicimus solam substantiam formalem esse nouum gradum superadditum naturæ, non radicalem in qua consistit ratiō substantiæ.

QVÆSTIO II.

*An proprietates substantiae sint
conuenienter assignatae.*

Non videtur: Quia nec omnis substantia est prior tempore omni accidente; nec omni substantiæ repugnat suscipere magis, & minus.

Sed hec duo in presente discutienda sunt. Primum, An omnis substantia sit prior tempore omni accidente: Secundum, An aliqua substantia possit suscipere magis, & minus.

ARTICVLVS I.

An omnis substantia sit prior tempore omni accidente.

Negant aliqui: Quia vel substantia, & accidentis absolute comparantur prout sunt in tenus natura vel prout dicuntur de eodem subiecto. Primo modo: Verum quidem est substantiam precedere secundum aliquam durationem accidentia, non tamen tempore: Deus enim precedit secundum eternam sui durationem entia omnia creata, sed non tempore.

tempore, quia tempus mensura eius esse non potest. Secundo modo: Esi detur substantia tempore praecedens alia sua accidentia, sic tamen substantia creata, nec praedit accidentia, quibus accipit esse, ut de se patet; nec accidentia propria, quae communiter inseparabilia dicuntur.

In contrariū est aperte Phylosophus *7. met. t̄x. 4.* In 2. d. n. q.
Temporis siquidem prioritatem appropriat substantia in communi, cuius deinde divisionem inquit. I. n. 17.

Supposito duplīciter substantiam considerari posse: Vno modo formaliter secundum præcisam sui rationem: Alio modo materialiter secundum illud omne, quod in suo esse entitatiō inuoluit. Temporis item prioritatem, vel formalem esse, & in aetu, vel radicalem in speciali dispositione, quam res alteri comparata habere concipiatur ad prioritatem temporis in actu: Sit.

Resolutio 1. *Omnis substantia secundum se, & Ibid.*
formaliter accepta est prior radicaliter tempore omni accidente. Probatur, quia secundum sui formalē rationem ita est independens ab accidente ut etiam in tempore posita possit ab omnibus separari, & sine quolibet esse: Ergo, &c.

Resolutio 2. Non omnis substantia materialiter accepta est prior tempore omni accidente. Patet, quia vi aliarum rationum, quae extra formalem eius rationem sunt accidentalem repugnantiam habent cum prædicta temporis prioritate.

Hanc ultimam resolutionem tantum probat fundatum pro prima opinione adductū: Deo enim, rigorosè loquendo, repugnat prioritas temporis respectū omnium creaturarum: Et substantijs creati respectū accidentium à quibus accipit esse, vel suas proprietates, non ex præcisa ratione substantiae, quia aliter nulla substantia posset tempore precedere accidentis aliquod; sed ex propria, & veluti differentiali perfectione dictatis, vel in imperfectione creature.

ARTICVLVS II.

*An aliqua substantia suscipiat magis,
et minus.*

In 3. dist. 15.
q. 1. art. 4. **N**egan communiter Authores cum Phylesopho lib. predicam. sermone de substantia, & probant, quia homo v. g. non dicitur magis, et minus esse homo. Idem exemplum ponit Com. 8. metaph. com. 10. super illud Phylesophi: *Quemadmodum in numero non est magis, et minus, similiter neque in substantia, qua est quasi forma.*

Contra arguant alij: Quae suscipiunt incrementum, vel decrementum in proprio esse suscipiunt magis, & minus: Sed plures substantie, &c. Ergo, &c. Maior probatur, quia plures substantie possunt ageri, vel diuinui secundum diuersos gradus in proprio esse; immo materiales etiam secundum partes entitatiuas. Pro resolutione.

Sciendum est primò: Substantiam dupliciter sumi, materialiter scilicet, vel formaliter: Materialiter quidem secundum proprium esse, quod habet in rerum natura, & præciso quolibet ordine ad intellectum: Formaliter vero secundum proprium sui formalitatem, seu intentionem obiectivam. Sic autem etiam tripliciter considerari: Vno modo prout dicit rationem individualem, per quam substantia individualis solet etiam vocari materia animalium intentionum universalium: Alio modo ut est quid superiorius, sive præcissum ab inferioribus, sive concernens inferiora per modum generis, sicut sensitiva respectu omnium animalium (non considerando ramen in differentias, videlicet rationalitatem, vel irrationalitatem, aut quamcunque speciem); sive per modum speciei, sicut substantia aeni respectu omnium animalium: Tertio modo, ut est quid formaliter affectum diuersis subordinatis rationibus, v. g. animalitate, rationalitate, &c. ad invicem comparatis.

In 3. d. 1. q. 1.
art. 4.

Scien-

Sciendum est secundò: *Præcisam causam fusiōni piendi magis, & minus esse latitudinem rei secundūm gradus*, siue proprios, siue impropios: Hos esse partes eiusdem rei entitatis in quas res ex se præcise, & independenter à quolibet accidente est divisibilis: Illos vero aliquid ulterius supra nudam entitatem importare: Et secerni in gradus per additionem, translationem de potentia in actum, & per effectus formales causationis, de quibus supra. Sed gradus per additionem perfectionis esse materiales, vel formales: Materiales spectare ad esse, & perfectioni individuali; at formales ad intentiones superiores. His positis, sit.

In 1. d. 14.
q.i. n.42.

Resolutio 1. Datur aliqua substantia, quæ materialiter sumpta, seu in esse quod habet in rerum natura suscipit magis, & minus secundūm gradus materiales: Probatur, quia *corpus est de genere substantie, & tamen formaliter ex se ipso habet partem extra partem, & non tantum per quantitatem, quæ est accidens*: Ergo, &c. Antecedens quoad primam partem sic ostenditur.

In 3. d. 15.
q.i. n.46.

Primò: *Illud quod continetur in linea prædicamentali substantia est substantia: Sed corpus continetur in linea prædicamentali substantie secundum Porphyrium: Ergo corpus est substantia.*

Ibid.

Secundò: *Certum est quodd anima est actus substantia: Sed 2. de anima tex. com. 6. dicitur quod anima est actus corporis organici: Ergo corpus organicum est substantia.*

Ibid. n.43.

Tertiò: *Lib. 1. phys. tex. 28. contra Parmenidem, & Melissum ponentes omnia unum, dicit Phælosophus quod illud unum non potest esse corpus, quia corpus dicitur de substantia, & quantitate: Ergo, &c.*

Ibid. n.51.

Quoad secundam partem etiam probatur. Primiò, quia hoc est repugnans intellectuum quod sit corpus, & non habeat actualiter, & formaliter partes, sed tantum virtualiter: Ergo corpus de genere substantia habet formaliter, & actualiter partem extra partem. Antecedens probatur: *Quia repugnans intellectuum est quod à definito negatur definitio: Sed definitio corporis est quod est illud, quod exten-*

Ibid. n.45.

154 METAPH. PARS. II.

dicunt quoad omnes partes secundum. Com. 3. phys. com. 43. Ergo repugnat quod sit corpus, nisi intelligatur habere partes extra partes actuali extensione, & formalis, & non virtutis causam.

Ibid. n. 47. Secundo: Lib. 7. phys. sex. comp. 25. dicit Phylor. sepdus quod medium in aqua, & musig in aere aquinoventur: Ubi habet alia translatio: magnum, & paucum aquinoventur: Sed ista aquinoventio non accipitur in quantitate: quia est commune accidentis utriusque, sed propter diversitatem recipientium, ut dicit Com. ibidem: Igitur sequitur quod magnitudo aliqua est in aqua, & in aere distincta à magnitudine, qua est accidentis, secundum quam diversimode latet ista aquinoventio.

Ibid. n. 48. Tertio: Nullus habens sensum negabitis quin corpus organicum formaliter habens partes extra partes: Ergo & corpus de genere substantia formaliter habet partem extra partem.

Ibid. n. 49. Quarto: Phyleseptus 3. phys. xxv. com. 37. dicit quod qualibet pars aeris est aer. Quaro ergo: aut aer cipit ibi partes aeris secundum quod aer est substantia; & habetur propositum: Aut secundum quod aer includit quantitatem, qua est accidentis; & tunc non vales argumentum suum: quia ipse arguit ibi à simili probando quod impossibile sit quod infinitum sit substantia separata ab eo existens sic: qualibet pars aeris est aer, ergo si infinitum sit substantia qualibet pars infiniti est infinita; & ita multa infinita, quod est impossibile. Sed si in aere non essent partes nisi per quantitatem, non esset simile: quia si qualibet pars aeris est aer per quantitatem; ergo si infinitum sit substantia separata à quantitate, non haberet partes finitas, nec infinitas. Et quidem necessario intellegitur ibi quod aer ut substantia habet partes: Quia Com. hoc dicit expressè ibidem 37. dicens: qualibet pars infiniti est infinita; definitio enim partium substantiarum consimilium, & definitio substantia sunt eadem: V. q. quoniam pars aeris est aer, & pars aqua est aqua. Tunc arguo sic: Hic accipit partes aqua, & aeris secundum quod eadem est eorum definitio substantia aeris, aqua, ut dicit hic Com. Sed defini-

Ibid. n. 50. Et quidem necessario intellegitur ibi quod aer ut substantia habet partes: Quia Com. hoc dicit expressè ibidem 37. dicens: qualibet pars infiniti est infinita; definitio enim partium substantiarum consimilium, & definitio substantia sunt eadem: V. q. quoniam pars aeris est aer, & pars aqua est aqua. Tunc arguo sic: Hic accipit partes aqua, & aeris secundum quod eadem est eorum definitio substantia aeris, aqua, ut dicit hic Com. Sed defini-

DIST. I. Q. II. A. II. 155

definitio substantia aeris, & aquae non est per aliquod accidens extrinsecum, cuiusmodi est quantitas, que est accidens, sed per propria principia similia intrinseca: Ergo partes substantiae non accipiuntur hic secundum partes accidentales, sed secundum partes substantiales, quod est principale propositum.

Quintò: Lib. 2. phys. com. 31. dicit Phylosophus: **Ibid. n. 52.**
Elementa sunt materia omnium compositorum, non per compositionem solum, sicut literæ syllabarum, nec per alterationem solum, sicut aqua, & mel oxymellis, sed per compositionem, & alterationem: Sed inter indivisibilia non potest esse compositio substantiae: Ergo formæ elementorum sunt divisibles, quod est propositum.

Est tamen notandum sollicitè propter autoritates, quas ponit Phylosophus hic, & 1. phys. tex. com. 17. 3. phys. tex. com. 1. & 69. 5. met. tex. com. 18. & in multis locis dicens, quod nihil est divisibile nisi per quantitatem, quod accidens aliquo modo est causa divisionis, quia quantitas accidentalis est accidens necessario concomitans corpus de genere substantiae, quia nunquam est substantia extensa, nisi quantitas actu insit sibi.

Resolutio 2. Datur aliqua substantia, quæ materialiter accepta suscipit magis, & minus secundum gradus translationis, & effectus formales causationis. Patet in generatione formæ substancialis, & in noua terminatione substanciali per subsistentiam formalē: Licet enim gradus actualitatis, & subsistentiæ formalis non addant entitatem nouam, ut sūp̄ diximus, tamen per existentiam generans largitur perfectionem in esse secundum Com. 8. met. tex. com. 15. quia videlicet ordo generationis est de imperfecto ad perfectum: Per subsistentiam vero quodammodo illud idem esse, seu actualitas essendi formaliter causatiū compleetur.

Resolutio 3. Nulla substantia in ratione individuali potest suscipere magis, & minus secundum gradus materiales. Probatur. Primo: Si suscipit magis, & minus in subiecto secundum gradus materiales aportet sic imaginari, quod quando intenderetur, quod

Ibid. n. 43.
Et in 3. d. 10.
q. 1. n. 65.

Ibid.

In 3. dist. 15.
q. 1. n. 19.

156 METAPH. PARS II.

retineret suum esse, ita quod esse, quod probabuit est ex termino a quo intensio: hoc est impossibile: Igitur, C. Consequenter pater per simile in intentione forma accidentalis. Assumptum probatur, quia forma substantialis semper dat materia esse simpliciter: Sed igitur remaneret in termino a quo; igitur gradus sequens adueniret enti in actu, et ita generatio non esset ex non ente in ens, quod est contra Philosophum s. phys. tex. com. 7.

Ibid. n. 20. Respondent aliqui, quod in formis substantialibus non est intensio per hunc modum quod gradus procedens maneat dando esse in aduentu sequentis, sicut est in augmento (quia augmentum est praexistentis quantitatis additamentum) sed quia gradus procedens corruptitur, sequens gradus pro tanto dicitur intendere eam, quia in se continet alium gradum virtualiter et aduenit enti in potentia, ideo saluat generatio. Et hoc patet 1. de Generat. tex. com. 32. cap. de augmento ubi Arist. probat quod augmentum est praexistentis quantitatis additamentum sic: quia si illa quantitas corrumperetur in aduentu sequentis non esset augmentatio, sed quantitatis generatio, C. Sed hoc nihil est: Quia procedens gradus quicunque datus constituebat aliquod individuum in genere substantiae: Si ergo gradus corrumperetur: igitur individuum substantia corrumperetur, et adueniente novo gradu novum individuum generabitur, et ita in forma substantiali non erit intensio, sed continua generatio, et corruptio.

Ibid. n. 21. stantia: Si ergo gradus corrumperetur: igitur individuum substantia corrumperetur, et adueniente novo gradu novum individuum generabitur, et ita in forma substantiali non erit intensio, sed continua generatio, et corruptio.

Ibid. n. 22. Nec valet dici quod pro tanto est intensio, licet primus gradus corrumperatur, quia sequens gradus virtualiter continet primum, sicut dicunt quidam in augmentatione accidentalis: Nam ipsi salvant augmentationem accidentalem, quia secundus gradus continet virtualiter primum, et cum his, quia saltem aliquid idem remanet substratum utrique, scilicet subjectum, et aliter nunquam salvarent augmentationem: Sed in proposito non solum poterit procedens forma corrumpi, sed subjectum, ut probatum est: Ergo nunquam salvatur intensio.

Probatus secundum: Si aliqua substantia suscipiet magis,

magis, &c minus secundum gradus materiales ad formam substantiam posse esse motus, & paulatim posse induci, & non in instanti, quorum contrarium incendit Phyleosophus s. phys. t. x. com. 8.

Posset dici quod gradus in forma nentrum arguerent, nec motum, nec inductionem per tempus nisi talis forma habens gradus haberet contrarii in subiecto. V. g. Lumen in medio intansissimum habens mille gradus sola illuminatione instantanea, & per consequens sola illuminatione, quod est mutatio, & non motus, posset induci, si medium sit ultimatum dispositum, & non habens contrarium: Sed in propositione forma substantialius semper inducitur in materia ultimata dispositio: Igitur eti si habeat gradus inducetur in instanti.

Sed ista apparenſ response deſtruit totam primam: ibid. n. 15. Primo, quia forma eiusdem ſpeciei in materia equaliter dispositi ab agente eiusdem ſpeciei ſemper ſunt aquales secundum omnes gradus perfectionis: V. g. duo lumina cauſata in duabus partibus medij equaliter dispositi à duabus candeliis equaliter luminoſitati: Sed ut tu concedas in generatione ſubſtantiali materia ſemper eſt in ultimata dispositio: Igitur duæ forma ſibi impressa à duobus agentibus eiusdem ſpeciei recipientur in ea ſecundum aquales gradus perfectionis: Vnde vnam magis perfectam non conſtituerent, ſed individualiter diſtinete, & equaliter perfectæ remanerent. Confirmatur diſpliciter: ibid. n. 16. Primo, quia agens ſecundum naturam ſemper agit ſecundum totum imperium ſuum: Cum ergo natura non deficiat in neceſſariis, ſequitur quod uerque imprimet formam ſecundum ultimam perfectionem ſuam: Secundo: Ideo duo ignes aquales non cauſant aquales calores, quia ſua ſuceptibilia poſſunt eſſe diuerſe diſpositionis: Igitur ita quod ſit eiusdem diſpositione, ſequitur quod forma impressa erunt aquales in omniibus gradibus. Præterea: Poſito caſu quod ab aliquo agente propter debilitatem ſuam induceretur forma ſubſtantialis in remiſſione gradu, ita quod huiusmodi cauſa eſſet debilitas agentis, & non diſpoſitione materia, tunc cum materia reſpetu talis forma remanere

158 METAPH. PARS II.

maneret in ulteriori dispositione ad eadem formam uel natura deficeret in necessariis, quod est falsum : vel supplebit agencie defectum. Si supplet: Cum possibile sit quod propter debitatem agentis prima forma defecerit a suo complemento in multis gradibus, possibile erit vel quod in instanti, quo producitur forma in materia in gradu remissio simul ipsa naturae supplet inducendo omnes alios & tunc ipsa forma erit equalis cum alijs formis eiusdem speciei per omnem modum : vel quod paulatim quiescat illa forma in materia per tales continuas crescentias, & diuturnas ; sicut est de forma accidentalis ; & sic reddit primum argumentum.

Obijcies primò : Quod in eadem specie, & in propria entitate est capax maioris, & minoris nobilitatis suscipit magis, & minus secundum gradus individuales, seu materiales : Sed aliqua substantia est capax in eadem specie, &c. Ergo, &c. Maiores videunt certa, qui i intensio fit vel secundum individuationem, vel secundum speciem: Secundum speciem autem fieri nequit. Minor probat : Quia dicit aristotulus Parisiensis : 24. quod inconveniens est ponere aliquos intellectus nobiliores alijs, quia cum ista diversitas non possit esse ex parte corporum, oportet quod sit ex parte intelligentiarum, & sic anima nobiles, & ignobiles essent necessario diversarum specierum sicut intelligentia : Error : Quia sic anima Christi non esset nobilior anima Iude. Respondeo negando maiorem. Ad probationem dico, quod tertium membrum est, scilicet secundum bonas dispositiones accidentales ad quas sequitur nobilior operatio intellectus anima Christi : Et hoc est, quod vult salvare articolus. Et dico secundum dispositiones nobiliores accidentales, & hoc, aut secundum naturales absolutas, secundum ponentes potentias anima re absoluta differre ab anima, aut secundum naturales habilitates secundum ponentes potentias re relativa solum differre : Sicut enim si potentia anima sine accidentia quadam anima absoluta, non repugnat ei suscipere magis, & minus in operatione, & in essentia : sic si adducatur respectus super animam nihil prohibet, quin secundum esse

Ibid. nu. 8. Ibid. nu. 23.

esse perfectius, & imperfectius radicentur, seu fundentur in essentia anima: Et secundum hoc quod in anima sit diuersus gradus habilitatis in ordine ad perfectorem, & imperfectorem accum: Et secundum hanc comparationem hoc nihil prohibet, quod unus sit subtilioris intelligentiae quam alter, seu quod unus sit habilior altero ad intelligendum. Vel si uterque modus deficeret posset articulus intelligi quod anima prahaberet nobiliores dispositiones accidentales acquisitas, vel infusas.

Obijcies secundò. Phylosophus 8. met. tex. com. Ibid. nū. 9.
 10. loquens de formis substantiabibus vult, quod non suscipiunt magis, & minus quantum ad illud, quod exprimitur per definitionem: Sed gradus materiales non cadunt in definitione rei, sed differentia specifica, quae accipitur à forma substantiali: Non enim intensem, & remissum ponitur in definitione albedinis, sed eius differentia specifica: Ergo Phylosophus non vult negare gradus in forma substantiali, sed solum in differentia specifica. Maior patet, arguit enim sic: Quemadmodum negaretur à numero ablato aliquo, aut addito ex quo numerus est, quod adhuc idem numerus est, sed esset alter, quamvis minimum auferatur, aut addatur. sic nec definitio, nec quod quid erat esse erit adhuc ablato aliquo, aut addito. Confirmatur: Sic debet intelligi textus Aristotelis sic ut exponit se ipsum: Sed sequitur in textu eius: Quemadmodum nec numerus suscipit magis, & minus, sic neque secundum speciem substantialia, sed sic quidem, quemcum materia. Respondeo, quod Phylosophus ibi solum ponit formam non suscipere magis, & minus Ibid. nū. 10. secundum differentias specificas, quia illud solum est ibi ad propositum: Ibi enim loquitur quoniam quilibet differentia specifica ad ita generi variat speciem, & definitionem, sicut unitas in numeris variat speciem numeri: Per hoc autem non intendit concedere tales gradus in individuali. & materiales, quia utrum tales sint, vel non sint, non est ad propositum suum. Ad confirmationem: Dico, Ibid. nū. 11. quod per hoc non intendit gradus materiales, sed diversum esse, quod forma habet in materia scilicet;

quod

160 METAPH. PARS II.

quod primò est in potentia, & potest in actu. Et ideo modo inferius in continuazione istius processus Phylosophus 8. met. tex. com. 13. concedit, & Com. quod suscipit perfectionem, seu maioritatem: Vnde enī quod generans transferens formam de potentia ad actum non largitur sibi multicudinem graduum, sed perfectionem in esse.

Ibid. nū. 11. Obijcies tertio: Idem Phylosophus dicit in predicam, sermone de substantia: Unaquaque substantia hoc ipsum quod est non suscipit magis, & minus, ut hac substantia homo non est magis, & minus homo. Tunc arguo sic: Substantia sic accepta, ut dicatur hoc ipsum quod est, sic accipitur secundum quidditatem, & perfectionem specificam. non secundum gradus materiales: Igitur, &c. Respondeo ut primò, quod non negat ibi gradus individuales, nec aferit, quia non sibi aduenit ad propositum.

Ibid. nū. 12. Obijcies quartò: Aristoteles in predicam. negat ibidem formam substantialem suscipere magis, & minus per illum modum, quo forma accidentalis suscipit magis, & minus scilicet ex permixtione contrarij. Unde cum primò dixit, substantia nihil est contrarium, & vult quod qualitati aliquid est contrarium, dicit quod substantia non suscipit magis, & minus, sicut album altero est magis album. Tunc arguo: Aliud est suscipere magis, & minus secundum gradus materiales ex permixtione contrarij, vel recipuē contrario, & ex additione similis cum simili: Igitur cum Phylosophus ibi, & in q. pīg. tex. com. 10. probat quod substantia non suscipit magis, & minus, quia non habet contrarium non intendit negare, quia secundum gradus materiales suscipiat magis, & minus per additionem ad simile, pura quod unus gradus intellectualis addatur alteri, ut sic anima Christi habeat aliquem gradum intellectualis sibi additum perfectiore, quam anima Iuda, sed solum quod substantia non suscipit magis, & minus omnibus modis quibus forma accidentalis. Respondeo, quod Aristoteles in omnibus us processibus illis supponit ista esse connexa, scilicet formam suscipere magis, & minus, & habere contrarium: Unde concederes omnes albedines

dines esse aequales, si omnia subiecta albedinum essent
equalis dispositionis, ita quod nullum eorum posset
recipere aliquid contrarium albedini. Et quando
dicis quod non, quia potest esse additio similis ad simi-
le: Dico, quod si duæ formæ eiusdem speciei reci-
piuntur in subiecto ultimæ dispositio, quod amba re-
cipientur in ultimato esse perfecto, & per consequens
non erit possibilis additio similis ad simile.

Ibid. nu. 18.

Resolutio 4. Substantia formaliter sumpta, ut ra-
tio superior ad sua contenta non suscipit magis, &
minus. Patet, quia sic ratio eius semper est omni-
no eadem, & respectu contentorum uniuoca: Ma-
gis autem, & minus cum uniuocatione, & omnimo-
da identitate rationis obiectivæ repugnant.

Ia 3. dist. 15.

q. 1. n. 4.

Ibid. nu. 5.

Resolutio 5. Substantia formaliter sumpta, ut di-
uersis subordinatis rationibus affecta, suscipit magis,
& minus. Hæc resolutio probatur auctoritate Phy-
losophi, & ratione: Authoritatè quidem.

Primò sic: Lib. pradicam. cum Phylosophus di-
xerat, substantia non suscipit magis, & minus, addit; Ibid. nu. 29
Dico autem hoc non quia substantia non est alia sub-
stantia magis, & minus. Hoc autem dictum est, quia
ut dicit Boetius cap. de substantia: Substantiam in-
quit neque magis, neque minus suscipere non hoc dici-
mus, quoniam substantia non est magis alia substanc-
tia: Hoc enim dictum est, quia est, id est quoniam in-
ueniuntur: Ait enim superius primas substancialias,
id est individuas maximè esse substancialias; in secundis
verò substancialijs magis esse substancialias species, quam
genera. Tunc arguo sic: Aut accipit genus, & spe-
ciem in proposito pro re substrata intentioni generis, Ibid. nu. 30
& speciei; & tunc cum concedit in suo sermone quod
species est magis substantia, quam genus, habetur pro-
positum, scilicet quod forma substancialis specifica,
puta anima asini in quantum se habet per additionem
ad animam sensitivam simpliciter, est magis substanc-
tia, quam anima sensitiva, que est anima animalis
simpliciter: Aut accipit in proposito genus, & spe-
ciem pro intentionibus ipsis: Et tunc cum ipsæ inten-
tiones non sint factæ, sed quidditativa, & naturam
substancialiæ significantes; igitur ipsamet substantia us
specie.

162 METAPH. PARS II.

specifica est magis substantia, quam substantia generica; puta, anima asini est magis substantia ex se ipsa, quam anima sensitiva simpliciter

Ibid. nu. 31. Secundò: *Phylosophus, & Com. 8. met. com. 10. habet pro impossibili quod numerus, vel forma substantialis suscipiunt magis, & minus, nisi solum in illo casu ubi variatur species, &c. Igitur ipsum et habent pro possibili, & ranguam concedendum, quod numerus & forma substantialis possunt suscipere magis, & minus cum variatur species: Cum ergo forma substantialis ut specifica variet genus, & speciem, forma substantialis ut specifica est magis substantia, quam ipsam et forma ut generica, ratione illius perfectionis, qua variat speciem.*

Ratione quoque probatur eadem resolutio. Primum sic: Diversæ illæ, & subordinatae formalitates constituunt realiter gradus diversos; Ergo substantia ut predictis diversis formalitatibus subest, videlicet cum ipsis constituit suscipit magis, & minus.

Ibid. nu. 33. Antecedens probo sic: Quia cum definitio indices quid rei, & naturam rei, alia definitio indicat aliam quidditatem, & aliam naturam: Sed ut vult Com. 8. met. com. 10. alia est definitio animalis secundum quod est vegetabile, & alia secundum quod est animal, & alia secundum quod est homo, & hoc propter diuersam, & diuersam differentiam additæ animali, que sunt nutritive, sensibile, & rationale: Ergo alia, & alia quidditas, & natura saltē secundum diversos gradus substantiales eiusdem rei repertos in ipsa anima secundum quod est vegetabilis, sensitiva, & rationalis, & ita secundum additionem istorum ad inuicem, vel diminutionem ad inuicem suscipit ipsa substantia animo magis, & minus.

Ibid. nu. 34. Confirmatur: Com. 8. met. com. 10. dicit, quod quemadmodum quando alicui additur unum, aut ab eo diminuitur unum, transfertur in aliam naturam numeri, sic definitiones composite ex animali, & substantia istarum differentiarum, que sunt nutritive, sensibile, & rationale, quando ab animali diminuitur aliqua istarum differentiarum transfertur definitione ad definitionem alterius naturæ. Arguo tunc sic.

sit. Per istas non transferitur definitio animalis nisi ad animal ut est vegetable, sensibile, & homo: Ergo animal secundum quod vegetabile, & sensibile, & rationale est alterius naturae per gradus substantiales: Et ita anima, que est forma substantialis, secundum quam omnia ista insunt sibi in substantia sua, habet gradus quidditatiuos suscipiendo magis, & minus. Et intellige signanter ista argumenta concludere differentiam realem entitatiuam, & essentialem, non differentiam realem essendi solum.

Secundò: Illa duo in quorum uno aliqua conuenient realiter, & quidditatiue, & alio realiter differunt, & quidditatiue, non sunt idem realiter quidditatiue: Sed homo, & asinus realiter quidditatiue conueniunt in animali, & realiter, & quidditatiue differunt in rationalitate, & irrationalitate: Igitur rationalitas, & irrationalitas sunt ibidem gradus additi animalitatè, siue animæ sensitivæ differentes realiter quidditatiue ab ea: quod est propositum.

Tertiò: Quandoconque aliqua duo sunt idē quid quid repugnat uni repugnat alteri; & hoc dico secundum quod sunt idem realiter: Sed si rationalitas esset eadem realiter quidditatiue animæ sensitivæ, ita quod nullum gradum realem quidditatum illi superadderet; essent idem in rationalitate realiter, ita quod ambæ essent in rationalitate, vel in sensualitate, ita quod ambæ essent ipsa natura sensitiva etiam quidditatiue: Sed animæ sensitivæ, & rationalis, & è conuerso infinitæ sunt differentiae, quia hac intellectualis, illa non est; hac sensualis, illa non &c. Ergo nullo modo sunt idem realiter quidditatiue. Quia unum addit rem super aliud. Minor patet; quia si forma non adderet rem super materiam, nec è conuerso, quinimò essent totaliter una res, necessario vel essent eadem res, qua est materia, vel qua est forma; quia si dicerentur eadem res solum propter identitatem compositi, sequitur oppositum, quia cum partes in composito sic se habeant, quod una addit rem super aliam, sequitur quod materia addit rem super formam, & è conuerso: Ergo à simili, si anima sensitivæ, & rationalitas non sint eadem solū propter iden-

164 METAPH. PARS II.

identitatem compositi, sed sic sunt idem, quod sunt penitus quidditatiuē, sequitur quod amba sine ipsa rationalitas, vel quod amba sint ipsa natura sensitiva.

Ibid. nū.37. Quartō: Una, & eadem res quidditatiuē non potest esse excedens materiam (& hoc dico realiter) nisi ibi sit aliqua diuersitas realis quidditatiua, saltem generalis; aliter enim contradictoria dicerentur de eodem secundum idem: Sed rationale secundum intellectum est essentia excedens materia: Ergo, &c.

Ibid. nū.32. Et nota quod intendo dicere, quod substantia suscipit magis, & minus ut facit speciem superabundare generi: non ut per hoc intelligatur quod genus dicat aliquam rem communem prater rem speciei, & quod species addat aliquam rem communem supra genus, & individua addant aliquam rem super species (ut aliqui imaginantur): Sed intendo quod per nomen speciei exprimatur aliquis gradus forma individua substrata intentioni generis, & species, qui gradus forma non exprimitur per nomen generis. V. g. Non intendo dicere, quod animal dicat aliquam rem communem aliam ab animalitate hominis, & afini, & aliarum specierum, aut quod species afini dicat aliam rem à realitate istius afini, & illius; sed intendo loqui praeceps comparando unum gradum perfectionalem formam ad alium gradum perfectionalem in eadem forma hac singulari, & signata; ut puta anima intellectiva Sortis addit aliquem gradum substantiali in anima Sortis ultra eandem animam sensitivam Sortis.

Ibid. nū.42. Dices, hoc supra dictis repugnare: Quia si gradus illi sunt quidditatiuē, & realiter differentes, necessariō vnuis addit rem super aliud v. g. humanitas supra animalitatem, &c. Respondeo quod humanitatem addere rem super animalitatem potest intelligi dupliciter: Uno modo quod hoc contingat eo quod natura sensitiva primō dicit naturam, qua sit communis ad animam sensitivā in omnibus animalibus, sed per intellectuam illa natura, qua de se est communis contrahatur ad speciem humanam, & sic de alijs de natura specifica respectu suorum individuorū: Et

Et ille intellectus est falsus ut dictum est : Atque modo quod natura sensitiva in homine, & a fine sit eiusdem rationis, seu intentionis obiectivae, sicut & in leone, & cane, tamen adueniens intellectiva virtualiter continet sensitivam, quod samen trahit ipsam ad aliam speciem, sicut est de sensitiva respectu nutritibilis, & vegetabilis in alijs animalibus, & sic est verum quod humanitas addit rem super animalitatem in homine, sicut sensitiva in cane, & leone super vegetativam praeocise ; quia videlicet constituant res, seu entitates diuersas.

Instabis : Non potest intelligi quod humanitas addat rem super animalitatem, nisi animalitas dicat rem communem : Ergo semper verum est quod si humanitas addit rem super animalitatem, animalitas dicit rem communem : Dico quod est fallacia consequentis : Addit enim rem aliter, scilicet quia intellectiva virtualiter intra essentiam suam continet sensitivam, & addit gradum quidditatum essentiale specificum super sensitivam. Quod ista membra distinctionis differant, patet : Quia prima comparatio in superadditione aliquorum ad inuicem est inter commune, & sua consentia praeoccise ; secunda est inter gradus quidditatuos eiusdem forme comparatos ad inuicem, &c.

Ibidem. 41.

Petes : An substantia sic suscipiat magis, & minus per se; an vero per accidens. Respondeo suscipere per se : Qualicet id ei non competit nisi prout connotat diuersas rationes, quibus gradualiter subest, tamen inaequalitas non verificatur de illis rationibus, sed de ipsa substantia formaliter sumpta, quia copratio, & proportio gradualis in eadem ratione sunt.

Hinc facile conciliatur aliorum placita ; concessso enim Authoribus secundae opinionis substantiam materialiter acceptam suscipere magis, & minus secundum partes entitatiwas, & secundum gradus translationis, ac causationis formalis ; in modo etiam secundum gradus additionis, prout diuersis formalitatibus ad inuicem subordinatis afficitur; negamus cum Phylosopho, & Com. loc. sup. cit. alijs modis eam alicuius inaequalitatis perfectionalis esse capacem.

Sed un-

Soluuntur dubia principalia.

A Signatas iugur proprietates iure sibi vendicantur substantia: cum temporis prioritate impactu non nisi ex diuersa, &c formaliter distincta ratione, ac proinde veluti accidentaliter superaddita, priusque nec incrementum, aut decrementum in propria essente formaliter patitur, nisi variata reali eiusdem entitatis.

DIST. II.

De Deo.

Primus. & principale quod in substantia consideratur prima Intelligentia est, quam Deum optimum maximum vocamus: Cum enim Dei nomine summum, actualissimum, ideoque perfectissimum Prcl. qu. 3. ens significetur; hoc autem necessariò sit substantia. 4. n. 72. quæ sola hanc est *principalis pars*; sicut substantiae In 1.d.3.q.2. nobilitatem probat intellectuitas tanquam perfectionis 19. & 20. Hinc viventium ratio, & veræ beatitudinis fundimentum, ita primitas in intellectualitate ob excessum super omnes Intelligentias, nobilissimam, ac perfectissimam Intelligentiam designat.

Proprium hinc esse quiditatuum quandam Moysi perquirenti Deus ipse per verbum substantium sapientissime expressit dicendo SVM, QVI SVM: Ea siquidem, quæ extra Deum sunt, etiæ inter substantias numerentur, aliqualem accidentis ratione induere ex eo patet, quod ita benè substantia creata attribuantur, & pendeant à substantia prima, & increata, sicut accidentia à substantia: Quidquid autem est in Deo, quia est purus actus, & purum necesse esse, est ipsum esse per se, & subsistens. Verum, quia ex nostro imperfecto modo concipiendi dependenter à phantasmatibus, Dei rationes ita propo-

proponuntur obiectiuè , vt plures ab vna appareant emanare, veluti proprietates ab essentia ; huius præcism conceptum explicantes , Deumque aliquatenus definiuentes , afferimus esse substantiam primò , & principaliter intellectuam : sic Phylologii vestigijs insistendo , qui 12. met. rex. com. 39. postquam conuicerat Deum esse substantiam , quasi inquievens rationem eius specificam , probauit quod eßet primo , & principaliter intelligens .

In' i. dist. 3.
q. 2. n. 18.

Ex hac primæ , & excellentissimæ substantiæ definitione , omnia eius attributa , tam absoluta , quam respectiva immediatè , vel mediatè deduci facile poslunt : Eorum tamen enumerationem ad repetitiones vitandas Theologo rescrivamus , ad quem spectat Deum contemplari , non vt partem sui obiecti , sicut hic , sed vt obiectum principale .

QVÆSTIO VNICA

An ea , que de Deo asserta sunt sint rationabiliter dicta .

NON videtur . Primò , quia si Deus esset primū , & principale , quod consideratur in substantia esset quoque primum singulare , quod intellectui creato primò secundum se proponeretur cognoscendum : Hoc autem à nemine afferitur . Secundò . Quia secundum definitionem à nobis traditam , Dei essentia in genere substantiæ collocaretur : attributa vero , quia concipiuntur ab essentia emanare ad series aliorum prædicamentorum deberent reduci : At hæc dici non poslunt : Igitur , &c.

Hic tria examinanda occurunt : Primum , An Deus sit illud primum singulare , quod intellectui creato proponitur secundum se cognoscendum : Secundum , An essentia Dei sit in genere substantiæ , Tertium , An Dei attributa ad series aliorum prædicamentorum spectare possint .

ARTI-

ARTICVLVS I.

*An Deus sis primum, quod intellectui
creato secundum se proponitur
cognoscendum.*

Sententiam negantem defendant multi. Primo, quia illud primò secundum se proponitur intellectui creato cognoscendum, quod eidem intellectui proximus est: Sed illud est singulare creatum, non verò Deus: Ergo, &c. Maior videtur certa. Minor patet in creatura à se ipsa cognoscibili; cum nulla maior proximitas identitate reperi nequeat.

Secondò: Quando proponitur creatura singularis, prius proponit secundum esse proprium; quana extranum: Ergo tunc valde Deus non est illud, quod primò cognoscendum proponitur. Antecep-
In 1. dist. 3. q. 1. n. 114. tens patet, quia esse proprium est esse intrinse-
cum, & vnumquodque prius proponit secundum
intrinseca, quam extrinseca. Consequentia tenet, cum Deus non spectet ad esse proprium creaturæ.

Sententia tamen affirmans probatur: Primo ex dictis supra in Prol. art. 2. Nam si singulare respectu vniuersalis, seu communis, est secundum se primum intellectus obiectum, primum, & principale singulare, quod est Deus erit inter omnia singularia primum cognoscibile: Sicut enim rationes vniuersales dependent à singulari, ita singularia omnia creata à primò, & increato singulari.

Secondò: Quod primo spectat ad esse cuiuscun-
que singularis, primò secundum se proponitur co-
gnoscenti: Sed Deus primò spectat, &c. Ergo, &c. Maior patet, quia vnumquodque sicut se habet ad esse, ita ad cognosci. Minor probatur, quia Deus est in creatura per triplicem illapsum, scilicet per po-
Ibid. n. 115. tentiam, presentiam, & essentiam, ex eo simpliciter quod habet respectu eiusdem creature triplicem ra-
tionem causa, scilicet efficientis, finalis, & formalis.
Nulla

Nulla enim cratura potest efficere propriam operationem, nisi supposita generali influentia Dei in genere causa efficientis. & ideo ponitur in qualibet creatura per potentiam, id est per rationem causa efficientis. Item: Quilibet creatura, eo quod est ordinata Ibid. n. 116. in ordine uniuersi ad Deum sicut ad finem; & Deus est sicut dux ad exercitum (sicut probatur 12. met. rex. com. 51.) ita quod ex intentione natura qualibet creatura intendit Deum tanquam finem suum, sicut exercitus intendit finem ducis (ut ibidem probatur) : Sed finis semper est praesens intendentis finem in eius intentione, & ita est Deus in creatura per praesentiā, inquantum est causa finalis. Item: Sicut quilibet Ibid. n. 117. creature ut recipiat esse necessariō requirit causam largientem sibi esse, ita ut contineatur in esse requirit causam continēt, vel conseruāt in esse: Et quia proprius effectus causa formalis, qua est causa per essentiam, est res in esse continere, sive conseruare; ex hoc enim Phylosophus 4. phys. rex. 18. arguens contra ponentes locum esse materiam, quia continet, dicit quod sequitur contrarium, scilicet quod locus est forma, quia proprium esse formae est continere: ideo dicitur quod Deus est in creatura per essentiam, quantum scilicet habet rationem causa formalis. Ad pleniorē intelligentiam.

Sciendum est dupliciter concipi posse obiectum aliquod secundū se primò proponi intellectui creato cognoscendum: Vno modo absolute praescindendo ab esse, quod habet in creaturis: Alio modo secundū esse, quod in eisdem habet: Hoc autem modo etiam dupliciter: Primò sic ut secundum se explicitè, ut distinctè proponatur: Secundò sic ut solum implicite, confusè, & vnitivè exhibeat. Hoc posito, sit.

Resolutio 1. Deus praescindendo ab esse, quod habet in uno quoque singulari creato est primum, quod intellectui creato secundū se proponit. Probatur: Primò, quia cognoscibilitas sequitur esse: Deus autem est primum primitate essentie, & perfectionis. Ibid. n. 116. Secundò: Quia creatura nequit cognosci perfecte. Ibid. n. 123. Atissima, & omnimoda cognitione scientifica, nisi prius

EP. METAPH. PAR. II.

cognoscatur Deus : Ergo secundum le est primum cognoscibile . Antecedens probatur , quia ad perfectissimam cognitionem scientificam requiritur , quod rerum esse rei cognoscatur per omnes , & singulas causas per quas de re poscat baberi demonstratio : & quidem quendam est ex natura rei primo primas , que sunt finis , & agens : Docet enim Phyllos . 10 phys. sex . com . 1 . quod tunc sciimus aliquid . cum sciuimus causas eius simplices , & prima principia eius donec perveniamus ad elementa eius , ubi ut dicit Com . intelligit per prima principia primas causas , qua sunt extra rem , scilicet primum agens , & ultimum finem , sicut intelligit per elementa causarum existentes propinquas essentiales : Sed Deus est primum efficiens , & prima causa finalis omnium : Ergo , &c .

Ibid. n. 108 . Tertiò : Inter singularia contenta in ratione analogia illud ex se , & secundum naturam primo proponitur intellectui quod est primum , & principale significatum : Sed in ente analogo singulare primum , & principale est Deus : Ergo , &c . Minor est certissima . Maior probatur ; sicut enim à singularibus dependet ratio communis analogia , ita à primo singulari eadem ratio furnit initium . Hinc Phyllos . 4 . met . sex . com . 2 . postquam probauit quod Metaphysica est de ente analogo ad substantiam , & accidentem . statim concludit quod ipsa est de substantia tanquam de primo contento in ente ad quod omnia accidentia habent attributionem , sic dicens : Ubique verò propriè primi est scientia , & ex quo alia pendent , & propter quod dicuntur : Igitur si hoc est substantia , &c . Sed certum est quod in habitu metaphysico , qui est habitus compositus ac phantasmatis creaturarum , ita bene substantia creata attribuuntur , & pendent à substantia prima , & increata sicut accidentia à substantia : Igitur , &c . Huic expressissime concordat com . 2 . dicens : Et manifestum est quod una scientia in talibus rebus , qua dicuntur per attributionem est scientia primi , quod est in illo genere , per cuius continuationem cum alijs attribuuntur illa alia ei : Sed placuisse quod Phyllophi attribuebant omnia entia , tam substantiam , quam accidentes primo eni , ut patet

Ibid. n. 110 .

Ibid. n. III .

pater 1° met. in fine : Ergo &c. Hoc etiam probat Ibid. nū. 112.
Phylosophus ibidem sic : Una est scientia omnium eorum, quæ sunt unius generis, ut grammatica speculatorum omnes voces; quod exponens Com. ponit unam scientiam, quæ considerat de omnibus speciebus illius generis, ut musica considerat de omnibus speciebus sonorum; quapropter entis in quantum ens quascunque species speculari unius est scientie generis; species autem specierum. Quod sic exposuit Com. Sunz enim apud dicentes eas formas formarum entium ; & ista scientia considerat de formis, igitur considerat de formis formarum. Ecce *Phylos.* & *Com.* volunt quod ista scientia peruenit in attributione ad inuicem usque ad formas formarum : & eadem ratione usque ad primam formam, quia volunt quod ista scientia perueniat ad omnes species, quæ sunt intra genus entis : Sed illud, quod est ultimum in attributione est primū in ordine : Ergo, &c. 1° et 2° met. tex. com. ult. Ibid. nū. 113.
 arguit *Phylosophus* sic : Entia nolunt male disponi : Pluralitas principatum est mala : Unus ergo Principe : In isto argumento manifestum est quod Arist. arguit de Deo aliquid per creaturas, quia arguit ab effectu ad causam, scilicet à dispositione entium ad unitatem, vel primitatem Principiis, entia enim bene disponi est effectus Principiis : Sed ubi arguitur ab effectu ad causam arguitur à posteriori ad prius : Igitur, &c.

Quarto : Illud est primum notum nature, quod est ultimum notum apud nos : Sed Deus est ultimum notum nobis, qui per creaturas ascendimus in cognitionem creatoris, &c. Igitur, &c. Ibid. nū. 111.

Resolutio 2. Deus non est in alijs obiectis explicitè, & distinctè primum terminans cognitiones, quæ de eisdem habentur. Patet, quia non est in alijs obiectis nisi ut pars eorum : Sed partes non concipiuntur in toto nisi unitiuè, & confusè tantum, non actualiter secundum suā propria, & explicitè. Ergo nec explicitè proponuntur, &c. Ibid. nū. 109.

Obiecties : Quando perfectissima, & omnimoda cognitione cognoscitur creatura, cognoscitur quoq; Deus ut primum agens, & prima causa finalis explicitè :

174 METAPH. PARS II.

citò : Etgo , &c. Respondeo concessò antecedenti , negando consequentiam : Deus namque ut causa efficiens , & finalis creatura , propriè non est in creatura , sed extra ; quia efficiens , & finalis sensu causa extrinseca .

Resolutio 3. Deus est in alijs obiectis de se primù terminans implicitè cognitiones omnes , que de eisdem habeti possunt . Probatur : Primo : Illud primum , & principaliter est implicitè terminus cognitionum , que de creaturis possunt haberi , quod secundum huius conceptum est in creaturis quasi illarum pars intrinseca principalis , & prima : Sed Deus est huiusmodi : Ergo , &c. Major patet . Minor probatur :

Ibid. n. 118. Deus enim per hoc quod est in qualibet creature per generalem illam partem , qui est per se ostensum est in creatura per rationem causa formalis ; ac proinde intrinsecè , ac principaliter ; & quidem magis intrinsecè , ac magis principaliter quam creatura sibi ipso : quia licet non sit in creatura sic intime , & intrinsecè , sicut causa formalis , ita quod informes creaturam , tamquam illi in creatura sit intime , intrinsecè , & principaliter , quod causa formalis . & essentia creatura non esset essentia , nec forma esset forma , nec formaret , nisi tota essentia creatura , & forma , & materia continerentur in esse à Deo continentente : Sed illud ex cuius causalitate dependet entitas , & causalitas omnium causatorum est intimius , & principalius causato , quam ipsius summet causatum sibi ipso , & quam propria sua causa ipsi causato , quia in talibus ubi est ordo , & analogia maximè tenet illa propositio , propter quod unumquodque sale , & illud magis : Ergo , &c.

Secundò : Illud primo , & principaliter est implicitè terminus cognitionum , que de creaturis haberti possunt in quod ultimò principaliter resoluitur conceptus obiectius earundem creaturarum : Sed in Deum resoluitur , &c. Ergo , &c. Major patet , quia primum in compositione est ultimum in resoluzione . Minor probatur , quia ut dictum est , Deus est ratio essendi cuilibet creaturæ .

Ad primū primæ sententiaz . Respondeo negando maiorem quod enim intellectus creatus primò intellegit .

ligat id, quod secundum esse materiale est ei proximus, habet à propria conditione, & imperfectione: Alter dicendum esset etiam respectu intellectus divini, obiectum creatum primò proponi secundum se; quod tamen, &c.

Ad secundum. Respondeo, esse extraneum aliud esse de se antecedens, aliud consequens creaturam, vel etiam disparatum: Creaturam autem singularem secundum se intellectui prius proponi secundum esse proprium, quam extraneum consequens, non aucten prius, quam antecedens necessariò requisitum tanquam principialis causa essendi: Verum, Deum esse quidein extraneum creaturæ, sed ad esse eius omnino prærequisitum.

Quod pro secunda sententia primò loco adducatur primam resolutionem confirmat, sicut etiam secundum argumentum, quatenus supponit Deum esse in creatura per potentiam, & præsentiam: Cum Ibid. nu. 518, enim rationes cause finalis, & efficientis sint extrinseca, Deus dicitur in creatura per potentiam, & præsentiam tantum extrinsecè; siveque lato modo solum: Sed quatenus ostendit etiam inesse creaturæ per essentiam tertiam resolutionem probat, ut visum est.

Est tamen hic notandum, Deum dupliciter intelligi posse esse in creaturis secundum rationes cause finalis, & efficientis: Uno modo præcisè in respectu ad creaturam tanquam ad terminum causalitatis suus, & efficientis: Alio modo in respectu ad creaturam tanquam ad subiectum rationis finalis, & efficientie. Primo autem modo esse quid extrinsecum, ut dictum est; sed secundo modo formaliter reduci ad illud, quod determinatam rationem essendi, siveque ad causam formalem, & intrinsecam eiusdem creaturæ: Idecque secundum argumentum pro secunda sententia allatum, si in hoc sensu procedat absolute, ut videtur innuere exemplum efficientis creati in ordine ad suum effectum, secundum omnes sui partes tertiam resolutionem euincere: Quia licet illud, quod primò spectat solum extrinsecè ad esse singularis creati non sit primum, quod secundum se proponitur in eodem singulare: tamen

METAPH. PARS II.

illud, quod spectat intrinsecè, & principaliter ad esse ciuidem est necessariò primum, ut supra diximus.

ARTICVLVS II.

An obiectio Dei sit in genere substantie.

Licet certo certius sit Dei essentiam esse perfectissimam substantiam, multi tamen docent ita esse substantiam ut non collocetur in genere substantie.

In 1.d.9.q.1. **P**rimò: *Quia nihil est uniuscum Deo. Et creaturis: Omnia autem concreta sunt quod genus debet esse uniuscum substantiæ.*

Secundò: *Quia, ut habet Scopus 1. sent. diff. 8. Ibid. nu. 10. q. 2.: quod debet esse in genere debet esse possibilis, & sic imperfectam, potentiam cuius est propria rationis generice: At sumus perfectissimos, & substantialis actus excludit essentialiter summam rapponem potestis: Ergo, &c.*

Ibid. nu. 11. *Tertio, ut alioz idem Scopus ibidem: In infinito non est in genere: Et hoc maximè verum est de infinito in esse simpliciter: Genus namque dicit determinatum esse: Sed Deus est infinitus in esse: Ergo, &c.*

Quartò: *Si Deus ponereatur in genere substantie, vel esse ipsum genus substantie, vel aliquid contentum sub genere substantie: Neutrum dici potest: Igitur, &c. Major patet. Minor probatur: Nam si dicatur primum, Deus de pluribus individuis, immo de pluribus speciebus prædicaretur. Si vero dicatur secundum: Deo aliquid est supponi.*

Oppositorum nihilominus propugnat alij: **P**rimò, quia per se ipsum in quolibet genere est mensura ceterorum: *Et Deus est mensura omnium substantiarum.*

Secondò: *Quia, que elongantur ab esse accidentium collocantur in genere substantie: Genere siquidem substantie primum distinguunt illud, quod non*

non est accidens à quolibet accidente : Cum igitur Deus maximè sit elongatus à genere accidentium, sequitur, &c.

Tertiò: Porphyrius diuidit genus substantia in corpoream, & in incorpoream, & rationale in Deos, & nos: Ergo de mente Porphyrij Deus collocatur in genere substantiæ. Pro resolutione.

Notandum est genus aliud esse metaphysicum, & aliud logicum. Primum in ratione quadam communi primò entis diuisiuia consistere: Postremum verò respectum prædicabilitatis, ac coordinationem prædicabilium superaddere. Metaphysicum autem duplex esse, remotum, & proximum: Remotum, rationem quidem communem, sed omnino præcisam, & abstractam, nulloque modo inferiora in esse concernentem exprimere: Sed proximum, ex superaddito respectu ad inferiora, inferiora ipsa concernere. Verum ulterius subdividi in genus equalitatis, & inequalitatis secundum quoddam diversimodè concipitur ex propria ratione obiectua communis inferiora concernere, scilicet vel ut contenta ad inuisum comparata equalitatem seruant in esse; vel ut in quadam proportione, & veluti gradatione in eadem ratione distinguuntur. Hoc posito, sit.

Resolutio 1. Dei essentia est in genere metaphysico remoto substantiæ. Patet, quia præcisa ratio substantiæ vi cuius ens subsistit in se potissimum Deo. In i. dist. 8. conuenit, ut supradictum est, &c. q. i. n. 6.

Resolutio 2. Dei essentia est in genere logico substantiæ. Probatur: Primo, quia nisi non omne communitate habens coordinationem prædicabilium sit genus, i. n. 4. vel in genere, ut patet de ente, & alijs transcendentibus, tamen quod sic est commune quod habet coordinationem prædicabilium secundum formalem rationem prædicamentalem determinati prædicamenti, & non per modum prædicabilis transcendentis, illud est genus, vel in genere: Sed de Deo dicitur prædicamentum substantie, non modo transcendentis, sed secundum modum determinatum proprium, & coordinatum, quia essentia Dei non solum est substantia, sed haec substantia: Ergo, &c.

798 METAPH. PARS II.

Ibid. n°. 5. Secundò: Licet non omne contentum sub communis sit in genere, ut continetur sub illo commune, tamen illud commune, ut contrahitur ad sua contenta per differentias, illud est in genere, ut patet per oppositū modum, quo arguit Phrysiophorus, quod ens non est genus 3. metaph. et ex. 10. Et id. rex. com. 6. C^r Porphyrius in cap. de specie, quia licet sit commune non solum habet differentiam extra suum conceptum: Sed secundum Porphyrium substantia descendit per suas differentias in corporeum, C^r in incorporeum, C^r in rationale, quod conuenit Dīs, C^r nobis, C^r in irrationale: Ergo secundum eum intelligendo autoritatem, ut communiter intelligitur, omnes Intelligentia tam prima, quam alia, que vocantur Dī sunt in genere, &c.

Resolutio 3. Dei essentia non est in genere proximo metaphysico aequalitatis substantiaz. Patet: Si enim Deus ponetur in genere aequalitatis substantiaz, Deus non esset supereminens substantia, sed equaliter esset cum alijs substantijs fuitus, & limitatus: At sic assertere quod causa prima est in genere, C^r non extra genus, error est maximus, ut habet art. Oxoniensis 15. Ergo, &c.

Resolutio 4. Dei essentia est in genere proximo metaphysico inæqualitatis substantiaz. Patet: Quia Deus ita est secundum rem, & entitatiè substantia, ut in ratione substantiaz sit actus purissimus, & aliæ substantiaz creatæ prout in eadem ratione magis, & minus concipiuntur accedere ad puritatem actus, dicuntur magis, & minus substantiaz, ut ex dictis dist. pcced. art. 2. est manifestum: Ergo, &c.

Argumenta primæ sententiae, si quid probant solam tertiam resolutionem probant: Quatenus vero contra hanc ultimam fieri possint solvantur facile.

Ibid. n°. 16. Ad primum: Dicimus quod illa ratio forte non excludere Deum esse in genere physico, quia illa propositio est falsa: 7. enim phys. rex. com. 3. dicitur quod in genere multa latenter aquilonciones. Quidquid tamen sit de genere physico, fortius patet quod non excludit quin possit esse in aliquo genere metaphysico: Nam non oportet omnino genus metaphysici esse unicum: Quod probatur. Primo per figuram:

Quia

Quia Phyllo sophus 1. phys. tex. com. 16. & Com. 4. metaph. tex. com. 2. & 9. tex. com. 1. & alibi ambo accipiunt quod ens est aquiuocum, seu quod dicitur multipliciter, & tamen Metaphysica presupponit demonstrationes physicas, & logicas; unde frequenter dicit, ut in analyticis, & in Physica dictum est. Item si uniuocatio per se requiritur ad rationem generis: Ergo Metaphysicus volens probare quod ens non est genus, non debet tantum ibi laborasse, sed immide-
te accepisse ab alijs locis, & conclusisse quod non est genus, quia non est uniuocum. Item: Metaphysi- Ibid. nu. 27.
cxs ad concludendum quod ens non est genus, potius debebat arguisse ex per se proprijs, & essentialibus ipsius generis, quam ex his, quae non sunt de essentia generis: Sed 3 met. tex. com. 10. & 10. tex. com. 6. probat ens non esse genus, quia non habet differentias, que necessariò debent esse extra conceptum generis. & non probatur per hoc quod ens non est uniuocum: Ergo uniuocatio non est de essentia generis.

Nec valet quod communiter allegatur quod 10. Ibid. nu. 12.
met. tex. com. 2. 6. dicitur, quod corruptibile, & in-
corruptibile plus differunt quam secundum genus; &
ita Deus non posset esse in genere metaphysico: Loqui-
tur enim ibi de genere proximo subalterno, non de ge-
nero generalissimo, cuiusmodi est substantia, quo modo
nos loquimur: Ergo &c.

Secundo: Quia uniuocatio non impedit quin pos- Ibid. nu. 19.
sit esse in genere logico. Probatio: Siue Phyllo sophus,
siue Logicus in principio prædicamentorum distinguit
solum nomina in uniuoca, & purè equiuoca, ut canis,
& homo mortuus: Sed sub uniuoco sic accepto coni-
netur analogum: Ergo nomina, quæ ponuntur ibi in
prædicamento poterunt esse analoga. Sed certum est
quod Deus, & creatura habent aliquid commune ana-
logum: Ergo uniuocatio non excludit Deum à genere
logico. Hoc patet, quia ut supradictum est Porphy- Ibid. nu. 20.
tius dividit genus substantiae in corpoream, & in in-
corpoream; & rationale in Deos, & nos: Sed hac
non esset bona diuisio si uniuocatio realis, ut distin-
guitur contra analogiam necessariò requireretur ad
hoc quod aliquid esset in genere logico; Deus enim,

178 METAPHYSICA PARSHI.

O nos non habemus aliquid uniuocum sic strictè acceptum: Ergo, &c.

Ibid. nū.21. Tertiò: Unicas analogia est tenuissima, & latissima unitas: Consimilior unitas generis generalissimi est tenuissima, & latissima unitas: Licet ergo genus proximā subalternata logicum requireret denominationem strictam, & realem, tamen genus generalissimum logicum non videatur requirere.

Ibid. nū.22. Nec mouens auctoritates Perphyri in cap. de specie, ubi probat ens non posse esse genus, quia est aquiuocum sic dicens: Neque enim communis homini genus ens, quia si quis omnia enīa vocet, ut inquit Aristoteles, equiuocē nuncupabit, non uniuocē: Si enim unum obseruantur omnia genera ens: uniuocē entia dicentur. Item 4. Topic. cap. 3. Aristoteles considerans, dum inquit, si aquiuoca species generi elementis utenduntur, qua dicta sunt ad aquiuocum: Uniuocum enim genus. & species: Ecce expressè quod Logica requirit genus uniuocum, etiam uniuocatione reali. Ita inquam non mouens, quia utrobius accipitur uniuocum, ut distinguitur contra purum equiuocū.

Ibid. nū.23. Propter quod est intelligendum pro Perphyrio quod ut alibi dictum est, ens potest comparari ad decem predicationes uno modo precisè, & absolute, ut sunt: decem prima genera non pensata alia comparatione eorum ad inuicem; alio modo, ut omnis accidentia comparantur ad substantiam. Et iste modo probat Phylosophus, & metaphys. tex. cap. 2. quod ens est analogum proper analogiam, sicut de sanitate, & urina, & dicta respectu sanitatis in animali, & per consequens primo modo dicuntur purè aquiuoca: Sed primo modo loquitur Aristoteles in Topic. & Porphyrius in cap. de Specie: Ergo loquuntur de purè equiuoco quod non potest esse genus, sed oportet quod sit uniuocum.

Ibid. nū.25. largè acceptum. Quod autem sic loquatur Porphyrius patet: At enim sic nec omnia eiusdem generis secundum unum supremum genus quemadmodum dicit Aristoteles, sed sunt posita quemadmodum in predicationis dictum est decem prima genera, quasi decem prima principia. Ecce expressè quod non comparatis ipsa ad substantiam, sed accipitis ea ut sunt prima genera, & per.

& per consequens, ut aquiuoco contenta in ente. Quod sic loquatur Arist. de equiuoco. 4. Topic. cap. . ut distinguitur contra pure vniuocum, & analogum patet in exemplis: Ibi enim remittit ad ea, quae dicta sunt de aquiuoco: Sed de aquiuoco dictum est 1. lib. cap. 13. ubi loquitur de pure aquiuoco; ibi enim dicit qualiter vox alba, & color albus, & qualiter acutum dicitur in voce, & magnitudine: Et ibidem addit exemplum de sanitate in dieta, & urina: Sed non comparat istas sanitates ad sanitatem in animali, sicut facit 4. met. ubi supra; & ideo accipit ista ut pure sunt aquiuoca.

Ad secundum: Dicimus possibile duobus modis dicit, scilicet secundum rem, vel secundum rationem: Et hoc modo etiam dupliciter: primo, secundum priuationem formalem actualitatis: secundo, secundum simplicem precisionem unius rationis ab alia: Hoc autem ultimo modo nullam imperfectionem inuoluere, sicut inuolut secundo modo, & multo magis primo. Ex eo tamen quod Deus collocetur in genere modo supra a nobis explicato nullatenus dici possibilem secundum rem: Cum enim hec duo certissima sint: Primum quod quodlibet genus dividitur per duas differentias, quarum una se habet ut priuatio, alia ut habitus: Secundum quod illud, quod se habet per modum priuationis communiter exprimit rem ut imperfectam, ut hic terminus inanimatum, &c., sed aliquando exprimit rem perfectorem, ut immortale, incorruptibile; de quibus Porphyrius in cap. de differentia ponit exemplum quod immortale additum Dei separat Deum a nobis. Probo propositum sic: Illa differentia, qua conuenit rei, Ibid. & determinat rem secundum quod res est perfecta, conuenit rei secundum quod est in actu: Sed differentia qua conuenit Deo, ut est contentus intra ambitum substantiae, conuenit sibi secundum quod res est perfecta, quia differentia priuativa, ut est immortale, independens, increatum, & huiusmodi, exprimit rem ut est perfecta differentia: Ergo qua conuenit Deo ut contentum intra ambitum substantiae conuenit Deo secundum quod est in actu: Sed ut sibi conuenit de-

180 METAPH. PARS II.

germinari per differentiam, sic ipse est res generis:
Ergo si Deus sit in genere substantia Deus erit res ge-
neris substantia secundum quod in alio, non secun-
dum quod in potentia.

Ad tertium: Dicimus quod infinitum, id est ter-
minus infinitanter acceptus, ut non homo, non albū,
&c. nequit esse in genere; infinitum tamen secun-
dum esse potest esse in aliquo genere. Ratio est,

Ibid. nū. 12. quia illimitatio non excludit aliquid à genere sim-
pliciter: Quia illud non ponit aliquid extra genus
simpliciter, quo posito nihilominus res remaneat in ge-
nere eodem: Sed posita infinite, & illimitatione in
aliquo propter hoc non excluditur à proprio genere in
quo collocatur cum multis alijs finiti: U. g. si linea
pomeretur infinita, adhuc esset in eodem genere cum
corpore, & superficie finiti: Quod patet, quia reci-
peret predicationem quantitatis essentialiter, quia
finitum, & infinitum congruent quantitatib; Ergo.

Ibid. nū. 13. Nec valer dicere, quod licet quantitas infinita es-
set in genere quantitatis, non sequitur quod Deus in-
finitus erit, &c. Quia quantitas illa non dicet enti-
tatem totalem, & infinitam, sed praeceps quantita-
tem infinitam: Deus autem dicit entitatem infinitam
totalem omnium generum. Imo oportet concedere quod
quancidas infinita non effugit genus quantitatis, quia
recipit essentialiter predicationem quantitatis tangu-
contrarium per aliquam differentiam qualitatis: Sed
quamvis Deus dicat totalentitatem infinitam, &c.,
tamen quando dicitur substantia, recipit predicationem
essentialiter substantia, & differt specie ab An-

Ibid. nū. 14. gelo: Ergo.

Confirmatur. Sapientia cōceditur in Deo, & relatio,
& sic de alijs, ut infra videbimus, sed remota limita-
tione, & imperfectione: Quare ergo ratio generis sub-
stantiaz non potest ponri in Deo remota limitacione, &
imperfectione: huic non potest assignari ratio, nisi
quia limitatio, & imperfectione sunt de ratione generis:
Sed hoc est falsum, &c. potest enim quecumq; ratio gene-
ris concipi aperata, non considerando rates esse, sicut
humanitas potest concipi quod nobil sit nisi humani-
tas tantum: Ergo.

Ad

Ad quartum : Dicimus quod Deus, ut continetur in genere substantiae, nec est genus, nec in rigore aliè quid contentum sub genere, sed principium generis: Quia videlicet est per ipsum analogatum in eadem ratione substantiae ad cuius attributionem omnes substantiae dicuntur substantiae.

Argumenta pro posteriori sententia adducta quartam resolutionem nostram confirmant.

Hinc intellige quod non debet absolute concedi quod Deus sit in genere, sed solum cum locutione denominante excessum eius super alia, quae collocantur in genere. V. g. Lucifer concederetur quod esset in genere, quia aliquid genus prædicatur de eo, sicut superior de suo inferiori (de inferiori dico, quod habet differentiam propriam sub superiori per prædicationem, sicut quando substantia prædicatur de Deo) quia tamen prædicatione substantie de Deo solum exprimit hoc quod substantia prædicatur sicut superior de inferiori habente differentiam sub eo, & non imponit entitati divina, nec immunit in ea finitatem, aut limitationem, sicut in crea turis ideo debet addi; Deus est in genere sic quod extra genus, id est Deus est sic in genere, quod nihilominus est infinitus, & illimitatus.

ARTICVLVS III.

*An Dei attributa ad series aliorum
prædicamentorum spectent.*

Affirmant Lullisti: Quia inter attributa, Ad quantitatē spectant magnitudo, iminensitas, &c. Ad qualitatē, bonitas, iustitia, &c. Ad relationē, potentia productiva creaturarū: Ad actionem, intelligere, velle, &c. Ad passionem, intelligi, unari, &c. Ad quandam, eternitas: Ad ubi, imminutus: Ad sitū, sedere super thronum maiestatis: Ad habitum, esse auctorū lumine sicut vestimento., &c.

Negant alij communiter: Quia alia prædicamenta extra substantiam sunt accidentia: In Deo autem nihil

182 METAPH. PARS II.

nihil est, quod ab esse substantiali distinguitur. Pro resolutione .

Præmitto primum : Dupliciter aliquid concipi posse spectare ad series prædicamentorum extra prædicamentum substantiaz, propriè scilicet, vel metaphorice : propriè vero etiam duobus modis; uno modo, quoad rem formaliter; alio modo quantum ad formaliter rationem .

Præmitto secundum : Rationes omnes formales , quæ in Deo concipiuntur esse perfectissimas , quia aliter de Deo verificari non possent ; Sed inter rationes prædicamentales extra rationem substantiaz , alias esse ab oīni imperfectione depurabiles , alias non : illas esse, quæ cum rebus imperfectis essentialem connexionem habent ; has verdiq; in proprio formaliter conceptu à prædicta connexione præscindunt . His poteris, sic .

Resolutio 1. Rationes attributorum diuinorum nullo modo potest spectare ad series alicius prædicamenti realis extra prædicamentum substantiaz . Patet , quia in esse rei sunt una vera , & simplicissima substantia , quæ nec ullam similitudinem habet cum accidente reali .

Resolutio 2. Rationes formales attributorum diuinorum nonquā metaphorice reducuntur ad series prædicamentorum extra prædicamentum substantiaz , quorum rationes ab imperfectionibus depurari non possunt . Patet , quia de Deo nec illa imperfectionis umbra verificatur .

Resolutio 3. Rationes formales diuinorum attributorum verè propriè , & formaliter spectant ad prædicamenta , quorum rationes ab imperfectionibus depurantur . Patet , quia ex hoc nullum sequitur inconveniens .

Obijcties : Implicant rationes extra prædicamentum substantiaz ab imperfectionibus depurari : Ergo nullum attributum potest propriè , & formaliter spectare ad aliquod illorum prædicamentorum . Antecedens probatur , quod enim in essentiiali conceptu inuoluit accidentis rationem ab imperfectionibus depurari nequit : Sed rationes allorum prædicamentorum

torum extra substantiam inuolunt ratione in accidentis, quia idem formaliter est esse extra rationem substantiarum, & esse accidentis, quod proinde dicitur quid superius ad illis, si non uniuersam sicutem analogum: Ergo, &c. Respondeo non modo antecedens. Ad probationem, dico rationes aliquas duobus modis posse concipi extra praedicamentum substantiarum, positivè scilicet, vel negatiuè: Positivè ex eiusdem concretione cum formalitate accidentis: Negatiuè ex eo quod in proprio esse formaliter, & præciso rationem substantialem, seu persistatem non exprimant: Et primo modo esse accidentis, sed non secundo: Plures autem rationes praedicamentales extra praedicamentum substantiarum proponi ut omnino abstractas, & nullatenus cum ratione accidentis concretas, ad quas proinde Dei attributa reducantur, nisi obstat specialis, & intrinsecus imperfectio.

Retes primò, An aliquod Dei attributum verè, & propriè spectet ad series quantitatem suam, vel in totalitate, & sui generis quantitatis est quid supradictus ad quantitatem continentem & ceteram, &c, vel determinatè pro altera illius specie: Primo modo aliqua Dei attributa verè, & propriè ad illius series spectare, quia sic quantitatis ratio verè imbibitur in aliis suis attributis, v.g. magnitudine, intensitate, &c. At secundo modo aliquod quidem reduci ad quantitatem discretam, ut unitas: sed nullum ad quantitatem continuam. Ratio est, quia quantitas continua secundum proprium suum rationem dependet à corpore, & si præscinderetur ab extrinsecis, que Deo repugnat. In 1. dist. 3. non remaneret ratio formalis illius speciei, sed metaphoricè solum, tamen si à quantitate discreta præscindatur omnis accidentalitas, & illa imperfectio, que sequitur divisionem continuam, & quaeunque consistit, quod ponitur esse possibile lib. 2. sent. dist. 3. quæst. 3. art. 3. de multititudine angelorum in eadem specie, subhuc remanet ratio formalis illius: unde non videtur inconveniens quin ut sic formalis ratio 1. dist. generis, & speciei quantitatis in Deo posset poni, sicutem gratia exercitij.

Petet

182 METAPH. PARS II.

nihil est, quod ab esse substantiali distinguitur. Pro resolutione.

In 1. dist. 8. Præmitto primum: Dupliciter aliquid concipi posse spectare ad series prædicamentorum extra prædicamentum substantiaz, propriè scilicet, vel metaphorice; propriè vero etiam duobus modis; uno modo, quoad rem formaliter; alio modo quantum ad formalē rationem.

Præmitto secundū: Rationes omnes formales, quæ in Deo concipiuntur esse perfectissimas, quia aliter de Deo verificari non possent: Sed inter rationes prædicamentales extra rationem substantiaz, alias esse ab oīni imperfectione depurabiles, alias non: illas esse, quæ cum rebus imperfectis essentialem connexionem habent; has verò quæ in proprio formalī conceptu à prædicta connexione præscindunt. His positis, sic.

Resolutio 1. Rationes attributorum diuinorum nullo modo potest spectare ad series alicuius prædicamenti realis extra prædicamentum substantiaz. Patet, quia in esse rei sunt una vera, & simplicissima substantia, quæ nec ullam similitudinem habet cum accidente reali.

Resolutio 2. Rationes formales attributorum diuinorum nonnulli metaphorice reducuntur ad series prædicamentorum extra prædicamentum substantiaz, quorum rationes ab imperfectionibus depurari non possunt. Patet, quia de Deo nec ullam imperfectionis umbra verificatur.

Resolutio 3. Rationes formales diuinorum attributorum verè propriè, & formaliter spectant ad prædicamenta, quorum rationes ab imperfectionibus depurantur. Patet, quia ex hoc nullum sequitur inconveniens.

Quidam: Implicit rationes extra prædicamentum substantiaz ab imperfectionibus depurari: Ergo nullum attributum potest propriè, & formaliter spectare ad aliquod illorum prædicamentorum. Antecedens probatur, quod enim in essentiālī conceptu inuoluit accidentis rationem ab imperfectionibus depurari nequit: Sed rationes aliorum prædicamentorum

torum extra substantiam inveniunt ratione in accidentis, quia idem formaliter est esse ex parte ratione in substantia, & esse accidentis, quod proinde dicitur quid superius ad illas, si non uniuersitatem sicutem analogum: Ergo, &c. Respondeo non modo antecedens. Ad probationem, dico rationes aliquas duobus modis posse concipi extra praedicamentum substantiae, positivae scilicet, vel negativae: Positivae ex ciuidem concretione cum formalitate ratione accidentis: Negativae ex eo quod in proprio esse formaliter, & praeciso rationem substantialem, seu persistatem non exprimant: Et primo modo esse accidentis, sed non secundo: Plures autem rationes praedicamentales extra praedicamentum substantiae proponti ut omnino abstractas, & nullatenus cum ratione accidentis concretas, ad quas proinde Dei attributa reducuntur, nisi obiectus specialis, & intrinsecus imperfectio.

Retes priuatae, An aliquo ad Deum attributum vere, & propriè spectet ad seriem quantitatis sui unitatis. Respondeo quantitatem suam, vel in totalitate, vel in generis quantitate, est quid supradictus ad quantitatem continuum, & ceteram, &c, vel determinatè per alteram illius specie: Primo modo aliqua Dei attributa vere, & propriè ad illius seriem spectare, quia sic quantitatis ratio vere imbibitur in aliisque attributis, ut, v.g. magnitudine, intensitate, &c. At secundo modo aliquod quidem reduci ad quantitatem discretam, ut unitas, sed nullum ad quantitatem continuam. Ratio est, quia quantitas continua secundum propriam suam rationem dependet a corpore, &c. si praecluderetur ab esse corporis, que Deo repugnat. In 1. dist. 8. non remaneres ratio formalis illius speciei, sed metaphorica solus, tamen si à quantitate discreta praefindatur omnis accidentalitas, & illa imperfectio, que sequitur divisionem continuam, & quaque consistens, quod ponitur esse possibile lib. 2. sent. dist. 8. quae. vn. art. 3. de multititudine angelorum in eadem specie, subhuc remanet ratio formalis illius: unde non videatur inconveniens quin ut sic formalis ratio 1. dist. generis, & speciei quantitatis in Deo possit ponari, sicutem gratia exercitij.

Petrus

182 METAPH. PARS II.

nihil est, quod ab esse substantiali distinguitur. Pro resolutione .

Præmitto primum: Dupliciter aliquid concipi posse spectare ad series prædicamentorum extra prædicamentum substantiaz, propriè scilicet, vel metaphorice: propriè verò etiam duobus modis; uno modo, quæd rem formaliter, alio modo quantum ad formalē rationem.

Præmitto secundū: Rationes omnes formales, quæ in Deo concipiuntur esse perfectissimas, quia aliter de Deo verificari non possent: Sed inter rationes prædicamentales extra rationem substantiaz, alias esse ab oīni imperfectione depurabiles, alias non: illas esse, quæ cum rebus imperfectis essentialem connexionem habent; has verò quæ in proprio formalī conceptu à prædicta connexione præscindunt. His positis, sic.

Resolutio 1. Rationes attributorum diuinorum nullo modo potest spectare ad series alicuius prædicamenti realis extra prædicamentum substantiaz. Patet, quia in esse rei sunt una vera, & simplicissima substantia, quæ nec ullam similitudinem habet cum accidente reali.

Resolutio 2. Rationes formales attributorum diuinorum nonquā metaphorice reducuntur ad series prædicamentorum extra' prædicamentum substantiaz, quorum formales rationes ab imperfectionibus depurari non possunt. Patet, quia de Deo nec ullā imperfectionis umbra verificatur.

Resolutio 3. Rationes formales diuinorum attributorum verè propriè, & formaliter spectant ad prædicamenta, quorum rationes ab imperfectionibus depurantur. Patet, quia ex hoc nullum sequitur inconveniens.

Obijcies: Implicit rationes extra prædicamentum substantiaz ab imperfectionibus depurari: Ergo nullum attributum potest propriè, & formaliter spectare ad aliquod illorum prædicamentorum. Antecedens probatur, quod enim in essentiālī conceptu inuoluit accidentis rationem ab imperfectionibus depurari nequit: Sed rationes aliorum prædicamentorum

torum extra substantiam inveniunt ratione in accidentis, quia idem formaliter est esse extra rationem substantiae, & esse accidentis, quod proinde dicitur quid superius ad illas, si non uniuersam sicutem analogum: Ergo, &c. Respondeo non modo antecedens. Ad probationem, dico rationes aliquis duobus modis posse concipi extra praedicamentum substantiae, positum scilicet, vel negatum: Positum ex eiusdem concretione cum formalis ratione accidentis: Negatum ex eo quod in proprio esse formalis, & praecipuo rationem substantiam, seu persistatem non exprimit: Et primo modo est esse accidentis, sed non secundo: Plures autem rationes praedicamentales extra praedicamentum substantiae proponi ut omnino abstractas, & nullatenus cum ratione accidentis concretas, ad quas proinde Dei attributa reducuntur, nisi obstat specialis, & intrinsecus imperfectio.

Retes priuato, An aliquo i. D. i attributum vere, & propriè spectet ad seriem quatuoritatis. Respondeo quantitatem huius, vel in totalitate, tunc sui generis quantitas est quid supradictus ad quantitatem continentem & ceteram, &c. vel determinatè pro altera illius specie: Primo modo aliqua Dei attributa vere, & propriè ad ipsum seriem spectare, quia sic quantitatis ratio vere imbibitur in aliisibus attributis, v.g. magnitudine, intensitate, &c. At secundo modo aliquod quidem reduci ad quantitatem discretam, ut unitas: sed nullum ad quantitatem continuum. Ratio est, quia quantitas continua secundum proprium suum rationem dependet a corpore, &c. si praecondideretur ab extracorporeitas, que Deo repugnat. In i. dist. 8. non remaneret ratio formalis illius speciei, sed metaphorice solus, tamen si à quantitate discreta praefindatur omnis accidentalitas, & illa imperfectio, que sequitur divisionem continuas, & quaeunque consistat, quod ponitur esse possibile lib. 2. sent. dist. 8. quaq. va. art. 3. de multitudine angelorum in eadem specie. Huc remanet ratio formalis illius: unde non videatur inconveniens quin ut sic formalis ratio 1. id. generis, & speciei quantitatis in Deo posset poni, sicutem gratia exercitij,

Petrus

184 METAPH. PARS II.

Petes secundò, An aliquod Dei attributum est à verè, & propriè pertinet ad prædicamentum felicitatis. Ibid. nu. 43. Respondeo affirmatè, quia *præcisa ratio habitudinis*, quæ est ratio formalis relationis est ab omni imperfectione deputata, & ideo sicut potest esse de constitutioꝝ pecionarum diuinorum, ita etiā verificatur de aliquibus attributis diuinis, v. g. potentia creativa, dominio, &c. Hec enim ut proprio loco videbimus in intrinseco conceptu relationem realem inuoluunt.

Petes tertio, An aliqua Dei attributa v. g. bonitas, iustitia, &c. verè, & propriè collocentur sub prædicamento qualitatis. Ibid. nu. 43. Respondeo affirmatiuè, &

Ibid. nu. 43. probo. Primo, quia proportionaliter sicut accipitur relatio quantum ad formalem rationem suam ut est habitudo, eodem modo accipitur qualitas secundum formalem rationem suam, quæ est informare subiectum; ratio enim generis qualitatis, & omnium specierum accipitur ab informare subiectum, ut probatur lib. 4. sent. dist. 27. art. 1. Tunc arguo; certum est quod quaque ratione à genere relationis potest praescindi accidentalitas retenta sola habitudine, eadem ratione, & ab alijs prædicamentis accidentalitas praescindi potest retentio sua formalis ratione, quia à scienzia, quæ est de prima specie qualitatis, potest praescindi sua accidentalitas, & retineri ratio informandi, usus invenit rationem informandi, scilicet optimam.

Ibid. nu. 45. disponere scientem. Ultra: Licet etiam qualitas ex famosa, & primaria ratione sua videatur primo significare qualitatem sensibilem, sicut potentia generativa prima, & famosè significat potentiam agentis per motum, poterit tamen praescindi à qualitate ratio sensibilis, & retineri ratio potentia intellectualis, sicut à potentia generativa praescinditur ratio agentis per motum, & retinetur ratio productionis, seu communicationis. Ultra: potest à qualitate praescindi ratio limitationis, sicut à relatione. Et sicut est de istis conditionibus imperfectionem significantibus in qualitate, eodem modo si mihi assignes alias praescindamus eas à qualitate eadem ratione, quæ tu praescindes eas à relatione: Ergo eodem modo ponetur prædicamen-

Ibid. nu. 46. tum

rum qualitatis in Deo secundum formalem rationem generis, & speciei, sicut & relatio. Evidenter hoc sic declaratur: Non enim totum genus relationis primo Deo conuenit, & ex consequenti omnes species communiter; non enim conceduntur respectu eorum, quae sunt in Deo omnes species relationum realium, sed praeceps relatio modo potentia, seu originis: Ergo formalis ratio generis conceditur primo per aliquam speciem relationis, & tunc quia est repugnancia quod resineatur ratio species nisi retinatur ratio generis; cum ratio generis sit de quidditate species; conceditur ratio generis in Deo: Sed qua ratione praevisa accidentalitate à specie relationis retenta habitudine, species relationis modo potentia conceditur in Deo, & sic genus relationis, eadem ratione à prima specie qualitatis, scilicet à sapientia praevisa accidentalitate concedam speciem qualitatis in Deo, & genus similius, & non speciem solum ut dicunt aliij. Probo secundò: Ex eadem vi qua paternitas ponitur formaliter in Deo, siue formaliter distinguitur ab essentia, siue non, ex eadem vi ponitur relatio in Deo formaliter secundum rationem generis, & speciei: Igitur ex eadem ratione, & ex eadem vi qua sapientia, & humanus modi ponatur in Deo formaliter, quod concedit omnium opinio, siue formaliter distinguitur ab essentia, siue non praevisis omnibus imperfectionibus, erunt hac ibi quantum ad rationem generis, & speciei: Igitur, &c.

Potes quartò: Quomodo Dei attributa nominibus significantibus actionem, & passionem expressam, ut intelligere & intelligi: amare, & amari, &c. spectent ad praedicamentum actionis, & passionis. Respondeo. Solum impropiè, & metaphorice: Quia rationes formales illorum praedicamentorum absoluti nequeuerunt à connotatione distinctionis producentis, & producti, ut ex eorum definitionibus est manifestum: Quare, quamvis intelligere, & intelligi: amare, & amari, ut significantur de personis diuinis vere, & propriè, significantur ad praedicamentum actionis, & passionis, eo quod tunc rationes formales illorum praedicamentorum ab omni imperfectione deputantur, tamen ut praeceps comparantur ad diuinam essentiam

1bid. n. 47.

186 METAPH. PARS II.

sentiam, cuius dicuntur attributa, certum est quod ab imperfectione depurari non possunt, cum impossibilis sit realis distinctio in diuina essentia.

Quod dicitur de attributis aliquo modo experimentibus rationes praedicamentales actionis, & passionis, multò magis dicendum est de alijs praedicatis, quæ Deo tribui solent, cum aliquo respectu ad alia praedicamenta; nam patet quod *alia* praedicamenta respectiva non possunt in Deo posse, quia sunt determinata ad corporalia: Si enim proficeretur habitudo ad corporalia non paret retinendi cuiuscumque eorum formalis ratio, nisi metaphorico: Licet ergo Deus verè, & propriè sit eternus; eternitas tamen propriè non collocatur sub praedicamento *Quando*:

Ibid. Quia hoc rigorosè loquendo respicit motum. *Op. de Genesi*.
In 1.d.9.q.1. *pus*, *qua conueniunt temporalibus*. Item, licet concedamus Deum esse ubique, tamen esse ubique ita determinatur ab eff. ubi (quod est praedicamentum) quod. sable ubi non competit sibi nisi metaphorico: propriè autem ubi sed corporibus composis; definitur-namque: *In 1. dist. 8.* *ubi circumscriptio corporis locari*: Ergo si accipiatur ut quid. figurari circumscriptum, si ipsum non sit corpus est metaphorico: dictum, *Op. c.* Sicut est de Ubì, ita est de Sime, *Op. de Positione*, & *Habitu*, quo respectu *partes corporales*.

Diluntur dubia principalia.

Concessio igitur Deum esse primum, & principale singulare, quod nobis prius cognoscendum proponitur spectato naturæ ordine, non vero cognitionum & definitionis eius essentianæ ita in genere substantia collocari, ut supra omnem aliam substantiam sit; attributa vero tantum negatiæ esse extra rationem, non rem substantiae.

DIST. III.

De Angelis.

Post Deum nobiliores occurruunt creature Angelii videlicet, quorum esse sic in puro intellectualitate

DISTINCTIO III.

187

tatis gradu per se subsistit, ut vi proprietate actualitatis formalis ab omni esse corporeo absoluatur: Eorum siquidem nedum possibilitatem ex non implicancia essentialium rationum euidenter ostendimus; sed & existentiam indubie presupponimus: Licet enim haec à priori nequeat demonstrari, quia Angelorum esse non est necesse esse; à perfectione tamen universalis, congrua ratione suadetur, & à posteriori ex miris energiis enorū operibus, saltem collectiū sumptis, veluti digito ostenditur.

In 2. d. 2. q.
2. n. 10.

Eorumdem natura ex proportionata actualitatis, & potentialitatis admixtione intra latitudinem gradus intellectui resultat: Certum namque est quod Angelus propter limitationem suam est quid imperf-
tum, & etiam deficiens ab actualitate Dei, & sic dicit cum actualitate quandam possibilitatem. Verū, quia sub illis praeceps abstractissimis rationibus haud facile apprehenditur per combinatos alios conceptus veluti genericos, & differentiales videtur sufficierter explicari angeli quidditas, si dicatur, Creatura substantia spiritualis, & intellectiva, complexum corporis nullatenus appetens: Rationem etenim communem substantiae cum corporibus habens, ab illis spiritualitate secernitur non minus, quam ab hominum spiritibus per hoc, quod unionem cum corporibus nullo modo exigat.

In 2. d. 3. q.
I. n. 13.

In 2. d. 17.
q. I. n. 21.

Intra eiusdem gradus latitudinem ex infinitis actualitatis, & potentialitatis possibilibus proportionatis commixtionibus, infinitae resultant possibles angelorum species: At de facto eas non nisi finitas esse asservimus ad proportionem cum reliquis creaturis seruandā. Quamvis autem (eo quod omnes sint administratores spiritus) tres illorum classes à Platonicis non improbabiliter assignentur, supercelestium scilicet, quorum officium sit semper Deo astri celestium, qui presunt celum, & stellam; Et subcelestium, quibus sublunarria sunt cōmissi; diuisio nihilominus illa vice à loco, & officio desumpta, formalis esse non potest. Omis- sa hinc angelorum enumeratio, qui presunt septem planetis, duodecim signis Zodiaci, viginti octo man- sionibus luna, quatuor ventis cardinalibus, quatuor in mundi

mundi partibus, quatuor elementis, &c. Quorum nomina ab aliquibus absque ullo fundamento fuerant cōficta; demoniacum hebreorum cabalistarum infinita penē vocabula ex factis literis eruentium superstitionisimum inuentum, tanquam Phylosophis & dig. iſſum omnino vitianus. Traditam autem à Diuō Dionyſio partitionem in tres hierarchias, no- uemque ordines, qui si in tria p̄cipua genera, &c

- In 2. d. 11. q. nouem infusas species sub se maximam multitudi-
n. 31. &c 36. nem individualium complectentes libenter amplecti.
In 2. d. 3. mut; cum enī *una species angelicæ super aliā*
q. 1. n. 13. *aliquem gradum perfectionis addat*, vt inter eos sit
ibid. nū 44. *ordo essentiaſis*. nouen. tūm numerū, quem ex du-
cta ternarij in se ipsum maximam insignem misterijs
asserunt Pythagorici, possumus in peripato ostendere
à p̄cipuis proportionatis communionibus actuati-
tis, & potentialitatis, quodam quasi ductu tristū
simplicium proportionum geometricarū in se ipsas.

Angelorum affectiones à communioribus quiddi-
tatiis rationibus deductæ communes quoq; dicu-
tur: *Quæ ab intellectu ortum ducant, magis*
propriæ: Sed quæ à gradu entitatis perfectione
inferioribus creaturæ supereminente emanare con-
cipiuntur, propriissime: Sic itaque esse in loco, vt

- In 2. d. 3. q. *similiter esse queant in pluribus naturaliter, commune*
2. nū 56. *habent cum ceteris creaturis ab esse limitato: Siec*
autem à gradu intellectu ratiæ intellectum, Volun-
tatem, & Executivam potentiam sibi cum animabus
*hominum vendicant, ita simplicitatem, inuorti di-
tateut, & incorruptibilitatem ab intrinseca ratione*
spiritualitatis cum ijsclim sui appropriant: Solum
enī corpus est in partes entitatis diuisibile; &
sola materia corporeæ, quæ dicitur hyle est subiectū
illarum dispositionum capax, ex quibus eiusdem ma-
teriae nexus cum forma substantiali potest dissolui.

- Ceterum à supereminenti entitatiua perfectione, nō
In 4. d. 47. tantum sic habent existere definitiue in loco vt se
q. 1. nū 26. coactare, & indiuisibiliter ad mensuram eiusdem
In 1. dist. 8. entitatiue perfectionis se queant extendere: sed
q. 1. n. 56. perfectionibus potentij nempè intellectua, voliss.
In 2. d. 16. q. *ut excentria, ita adornantur, vt intellectua sine*
n. 34. discursu

distrus naturaliter cognoscibilia certissimè , & cl- In 2. d.2. q.
riSSimè attingant absque ullo superaddito habitu, vel 2. n. 74.
etiam species : Voluntas inflexibiliter suis obiectis In 2.d.7. q.
adhaereat ; & potentia executiva excelleret sui eti- 1. n.17.
cacia respectu coru , quæ sub ipsis sunt, quæ à vo- In 2. d.8. q.
luncare fuerunt statuta , mira promptitudine , & ce- 1. n.24.
lentitate per quandam impulsum naturalem posse In 2.dist.16.
operibus adimplere . q.1.n.34.

QVÆSTIO I.

*An essentia Angeli sit conuenienter
explicata.*

Non videatur, quia si essentia angelii resultaret ex proportionata commixtione actualitatis , & potentialitatis, esset intrinsecè , & essentialiter composita ex materia, & forma, vel saltem verè ex genere, & differentia : Cum autem tales compositiones repugnant cum angelica simplicitate, sequitur, &c.

Hic daio examinanda sunt : Primum, An angelus sit compositus ex materia, & forma : Secundum, An verè componatur ex genere, & differentia.

ARTICVLVS I.

*An Angelus sit compositus ex mate-
ria, & forma.*

Dicunt quidam quod sic. Primo: Quia nihil con- In 2.dist.17.
 tentum in genere substantia sicut genus inter me- q. 1. n. 4.
 dium, vel sicut species, vel sicut individuum est sim-
 plicius ipsa substantia, qua est genus generalissimum :
 Quia omnia contenta sub genere substantia habent
 comparationem ad genus : Sed substantia ut compo-
 sita ex materia, & forma est genus, quia aliter nun-
 quam pradicaretur de re composita, puta de homine,
 dicen.

190 METAPH. PARS II.

dicendo, hoc est hoc; vel si predicaretur de homine ut sic, substantia, qua est genus esset substantia composita, & ut predicaretur de angelo tanquam genus esset simplex, & sic conceptus generis non esset per se conceptus unus.

Ibid. nu. 5. Secundum: Omnis potentia subiectiva realis intrinseca alicui essentia, cui competit per se esse est natura materia: Sed in angelo est potentia subiectiva realis interinseca essentia angelii & essentia angelii competit per se esse: Ergo in angelo est vera materia. Probatio maioris: Quia potentia subiectiva realis, qua est intrinseca rei, cui competit per se existere est potentia ad esse, & aliquid in natura quia per istas conditiones distinguitur contra potentiam obiectivam: Sed potentiam, qua est aliquid in natura, & qua est potentia ad esse secundum omnem dispositionem substantialiem, & accidentalem concludit Commentator i. phys. com. 63. esse primam materiam, & primam byde: Igitur patet maior. Minor principialis probatur, quia potentia, qua est in angelo, qua est possibile esse est omnino potentia ad esse, & aliquid in natura, & intrinseca angelio; si enim non esset aliquid in natura esset tantum potentia obiectiva, & in potentia facientis, & si non esset intrinseca natura angelii tunc angelus interinsecè in natura sua non esset possibile: Igitur, &c.

Tertiò: Quod secundum substantialiam est transmutabile vele componitur ex materia, & forma: Sed angelus est secundum substantialiam transmutabilis: Ergo, &c. Major patet, sola enim materia est subiectum transmutationis substantialis. Minor probatur, quia si Deus tolleret actualitatem essentiae, & esse ab angelo, & teneret possibiliterem angelii perdetur nomen, & definitio, qua prius fuit de essentia angelii: At certum est quod transmutatio, qua perditur nomen, & definitio est in substantia rei: Igitur, &c.

Ibid. nu. 7. Quartò: Quandocunque aliqua sunt essentialiter ordinata Deus non potest facere posterius, nisi includat primum: Sed materia essentiali ordine est primum post nihil, secundum Aug. 12. confess. parum post

DIST. III. Q. I. A. I.

post principium: Ergo materia necessariò est in omniaco, quod est ex nihilo. Ponit exemplum; quia binarius, est primus numerus post unitatem, impossibile est ponere aliquem numerum posteriorem quin includat ipsum.

Quintò: Ut docet Phylosophus 8. metaph. 20. 16. Ibid. nu. 8.
illud quod non habet materiam non habet causam sui:
Igitur si angelus non habet materiam non habet causam. Ibid. nu. 9.

Ad hoc sunt etiam autoritates plures: Nam Autenius 12. cap. 1. omne quod est in subiecto est in subiecta materia: Sed aliqua accidentia sunt in angelo, & sicut in subiecto, sicut altus intelligendi: Igitur ibi est materia. Item: Boetius lib. de Trin. cap. 3. Ibid. nu. 10.
forma subiecta esse non possunt. Et de Unitate, & uno. Aliquid est unum unitare essentia, ut Deus &
Et aliquid potest esse unum ex coniunctione simplicitatis,
ut angelus, & alia, quorum unumquaque unum ex
coniunctione materia, & forma. Item Rabbi Moyses Ibid. nu. 11.
de diuinis benedictionibus, vel de Deo benedicto:
Omne quod est in potentia ad aliquid necessariò habet
materiam, quoniam potentia semper est in materia.

Item: Augustinus 12. confess. capo 2. omne mutabile insinuat nosira nostram quandam informitatem,
qua formam capit. Item ibidem Augustinus: Mutabilitas omnium mutabilium est materia: Et 7. super Genes. ad literā parum post principium: Si quid incommutabile esset anima, nullo modo eius materia, quererentur. Et eodem libro cap. 8. dicit expressè,
quod anima, & spiritualia habent materiam.

Contra istam viam arguunt alijs: Primo sic: Angelus fuit creatus propè Deum, materia propè nihil secundum Aug. 12. confess. Sed materia, qua est remotissima à summo simplici non est composita: Et unumquaque secundum quod est propinquus simplici primo est nobilior, quia est in paucitate compositionis respectu primi simplicis, etiam secundum Commentatorem 12. metaph. cap. 5. Et loquitur de paucitate partium compositionis: Igitur nec angelis, qui sunt proximi Deo sunt composti, saltem compositione materia, & forma.

Secundò: Materia non est necessario in angelo Ibid. nu. 14.
propter

152 METAPH. PARS II.

propter esse simpliciter, quia sic necessariò requiriatur in omni ente: Igitur in Deo: Nec propter possibile esse, quia forma substantialis est possibilius, & non necesse esse, & tamen non est composita, quia tunc prima principia essent composita: Ergo.

Ibid. nro. 16. Tertiò: Possibilitas materia est possibilitas su- li-cti presuppositi factibili: Sed in angelis nulla fuit possibilitas presupposta priusquam fuerunt facti, quia tota possibilitas sua fuit ex parte facientis.

Ibid. nro. 17. Quartò: Potentia cognoscantur per abhuc, & sub-stantia per potentiam: Sed intelligere angelii est immateriale: Igitur potentia intellectiva: Igitur sub-

Ibid. nro. 18. stantia intellectiva: Sed angelus est huiusmodi. Con- firmatur phylosophus 3. de anima tex. 4. probat, quod intellectus est immixtus, & immaterialis.

Ibid. nro. 19. Quintò: Si in angelo esset materia, à maiori in anima esset materia, quia quanto natura argeli est magis actualis, quam natura enīm, tanto magis re-cedita potentia materia: Sed impossibile est in anima esse materiam, quia aut forma anima è completere in-format istam materiam, aut non. Si non: tunc ma-teria anima non esset completere terminata per suam formam, & sic aliam formam appeteret, & per con-segnens transmutatio naturalis & corruptio esset in formis, & per se sicut in composito: quod est contra Aristotelem 7. metaph. tex. 26 forma generatur, & corrum-pitur per accidens. Si verò completere forma anima informat suam materiam, non posset informare corpus, quia forma completere informans unam ma-teriam non potest informare aliam: Igitur nullo mo-do erit materia in anima.

Ibid. nro. 20. Sextò: Si in angelo sit materia, aut est unigenita cum materia generabilium, & corruptibilium, aut non. Si sic: tunc roasteria generabilium, & corri-putibilium est in potentia ad formam argeli, quod falsum est. Si non: tunc ista dñc materia differunt per hoc, quod una esset actualior quam alia, & omnis actualitas est per formam: Igitur illa materia esset composita intrinsecè, & ita compareretur cum forma angelii, & ita in angelo esset maior compositio, quam in nobis.

Septi-

Septimò: Auicennas 1.met.cap.7.certum est quod ibid. n. 2.
esse substantia in quantum est substantia tantum non
dependet à materia, alioquin non esset substantia,
nisi sensibilis: Igitur secundum ipsum nulla substanc-
tia habet materiam, nisi substantia sensibilis: Sed
angelus non est substantia sensibilis, sed intelligibili-
lis: Igitur, &c. Pro resolutione.

Supponendum est primò materiam, & formam
bitariam accipi: Primò strictè, pro principijs intrin-
secis corporis naturalis de quibus egimus in Phys.
par. 1. dist. 1. §. 2. & 3. Secundò latè, pro rebus etiam
spiritualibus aliquid intrinsecè componentibus, &
solum analogiam, seu similitudinem aliquam haben-
tibus cum principijs compositi naturalis ex eo vide-
licet, quod vni competat ratio potentiae, alteri ve-
rò actus.

Supponendum secundò: dupliciter quoq; intelli-
gi posse aliquid componi ex materia, & forma: Vno
modo sic, ut ex illis tanquam ex partibus præsuppo-
sit is realiter, & entitatiè distinctis tertium consti-
tuatur, eo planè modo, quo constituitur compositum
physicum: Alio modo sic, ut secundum proprias, &
distinctas entitatis non ingrediantur constitutionem
tertiij, sed tantum dicatur trahi ad esse illius per hoc,
quod ex propria entitatiua perfectione sit quid su-
pereminens rebus illis distinctis, & in se ita se habeat,
ac si realiter res illas entitatiè distinctas includeret
eo modo, quo anima rationalis includit sensituum,
& vegetativum.

Supponendum tertio: Propositorum dubium pro-
cedere non tantum de angelis existentibus, sed etiā
possibilibus. His positis, sit.

Resolutio 1. Nullus angelus potest componi ex In 2. d. 17.
materia, & forma strictè sumptis tanquam ex par- q. i. n. 68.
tibus intrinsecis, & entitatiè distinctis. Patet,
quia nulla natura composta ex materia, & forma, Ibid.
sive sit materia, que est hyle, sive materia alterius
rationis, est natura intellectiva, sicut patet in cor-
ruptilibus, & incorruptilibus secundum ponentes
materiam in celo: Ex eo namque quod constituent
corpus, distinguunt illud idem ab omni eo, quod

I corpo-

294 METAPH. PARS II.

Ibid.

corporeum non est: At angeli sunt incorporei: Ego, &c. Etiam patet per 3. de anima: Es ipso enim quid intellectus possibilis ponitur intellectius arguit Phylosophus quod est immixtus, & immaterialis: quod oportet intelligi non solum de materia, quae est hyle, sed de materia, qua esset in corporibus incorruptibilibus; nullus enim aliam materiam cogitare in intellectu, qui separatur sicut perpetuum a corruptibili secundum Phylosphum: Cum igitur angelus sit natura intellectualis, compositione si qua ponitur in eo, erit sic ex actu, & potentia, quod non ex materia, & forma strictè sumptis.

Resolutio 2. Possibilis est angelus compositus ex materia, & forma latè acceptus, scilicet spiritualibus tanquam ex partibus realiter distinctis. Probatur, Ibid. nū. 69. quia in hoc nulla apparet repugnantia. Et potest declarari per simile: Sicut enim non videtur repugnaria quod corpus celeste posset componi ex materia, & forma, qua materia esset alterius rationis à materia generabilium, & corruptibilium, quia determinata ad esse, ut dictum est in Phys. par. 2. dist. 1. q. 1. art. 2. ita ne cūlum videtur absurdum si aliquis angelus componeretur ex actu, & potentia inelligibili, ita quod illa potentia sit determinata ad esse. Indò à

Quodl. 2. q. fortiori talis possibilitas probatur: Quia magis vide-
to. nū. 18. tur ponere puras potentias materiales, seu corporeas,
& differentes, quam ponere intellectualis, & ma-
terialis differences: Sed primum probauimus in
Phys. loc. relat. Ergo per idem secundum. Probatio
maioris: Quia potentia materiales, seu corporeas
maiores propinquitatē habent ad inuidem quam
materialis, & intellectualis: Sed qua maiorem pro-
pinguisatatem habens ad inuidem veniunt citius in id en-
titatem: Sequitur igitur quod si materiales non co-
incident, sed differunt, quod intellectualis, & ma-
terialis poterunt differre. Et consequenter quod po-
tentia dari aliquid per modum materia diuersum à
materia corporea, ex quo simul cum actu sibi pro-
portionato constitutus angelus aliquis.

In 2. d. 17. q. Obijcōes primi: In pura potentia non est distinc-
z. nū. 70. zio: Sed oportet ponere istam potentiam puram por-
tentiam:

DIST. III. Q.I. A. I. 193

tentiam : *Igitur non distinguitur à potentia materia corporeæ : Respondeo primò hoc argumentū fuisse solutum in Phys. par. i. dist. i. §. 2. q. 2. art. 2. Vel aliter dico quod maior est falsa : V. g. licet materia sit una numero omnium, tamen secundum diuersas habilitates, & secundum quod est propria cuilibet speciei, habet quosdam gradus specificos materialis, quibus specificè distinguuntur in qualibet re specifica materiali : Igitur sic in proposito potest concedi quod potentia, qua venit in compositionem angelii non solum differat à potentia materię corporeę, sed etiam à proprijs potentijis, qua veniunt in compositionem aliorum angelorum . Probatio assumpti est clara ; Nam 12. met. com. 15. tenet Com. quod materia prima est una per ablationem omnis forma in ea, sed supra com. 11. contra Anaxagoram tenet quod quodlibet noui sit ex quolibet, sed unumquodque sit ex propria potentia ; Et vocat proprias potentias diuersas habilitates materia ibidem . Tunc arguo: Ita oportes quod materia propria sint pura potentia, sicut materia prima, quia aliter non saluaretur generatio substancialis, qua maximè est circa materias proprie: Sed istae materiae differunt inter se specificè, & intra genus substantia, sicut partes specierum inter se differunt : *Igitur in puris potentijis est differentia specifica secundum diuersos gradus specificos . Probatio minoris : Quia cum dicit Com. quod materia diuersificatur per diuersas habilitates, hoc non potest intelligi quod diuersificatur per diuersos respectus ad diuersas formas (sicut communiter tenetur), quia Pbylosophus, & Com. volunt ibi ostendere contra Anaxagoram qualiter unumquodque sit ex propria potentia subjectiva, de qua certum est quod loquebatur Anaxagoras, & de qua certum est loqui Com. qui dicit quod unumquodque sit ex propria potentia intra genus substantia : Ergo potentia, sive habilitates sunt gradus specifici materia . Hac est opinio Com. i. phys. Ibid. nu. 73. com. 1. ubi super illum textum Aristotelis (tunc credimus unamquamque rem scire, cum scuerimus eius causas simplices) dicit sic : Et intendit, ut mihi videatur causas existentes primus; non compositas, &**

294 METAPH. PARS II.

Ibid.

corporeum non est: At angelii sunt incorporei: Ergo, &c. Etiam patet per 3. de anima: Eo ipso enim quod intellectus possibilis ponitur intellectuum arguit Phylosophus quod est immaterialis, & immaterialis; quod oportet intelligi non solum de materia, qua est hyle, sed de materia, qua esset in corporibus incorruptibilibus; nullus enim aliam materiam cogitare in intellectu, qui separatur sicut perpetuum a corruptibili secundum Phylosophum: Cum igitur angelus sit natura intellectualis, compositione si qua ponitur in eo, erit sic ex actu, & potentia, quod non ex materia, & forma strictè sumptis.

Ibid. n. 69.

Resolutio 2. Possibilis est angelus compositionis ex materia, & forma latè accepis, scilicet spiritualibus tanquam ex partibus realiter distinctis. Probatur, quia in hoc nulla appetit repugnantia. Et potest declarari per simile: Sicut enim non videtur repugnans quod corpus celeste posset componi ex materia, & forma, qua materia esset alterius rationis à materia generabilium, & corruptibilium, quia determinata ad esse, ut dictum est in Phys. par. 2. dist. 1. q. 1. art. 2. ita nec nullum videtur absurdum si aliquis angelus componeretur ex actu, & potentia intelligibili, ita quod illa potentia sit determinata ad esse. Imò à

Quodl. 2. q.
10. n. 18.

fortiori talis possibilitas probatur: Quia magis videatur ponere puras potentias materiales, seu corporeas, & differentes, quam ponere intellectualis, & materialis differencem: Sed primum probauimus in Phys. loc. relat. Ergo per idem secundum. Probato maioris: Quia potentia materiales, seu corporeas maiorem propinquitatem habent ad inuidem quam materialis, & intellectualis: Sed qua maiorem propinquitatem habent ad inuidem veniunt citius in similitudinem: Sequitur tamen quod si materiales non coincidunt, sed differunt, quod intellectualis, & materialis poterunt differre. Et consequenter quod poterit dari aliquid per modum materia diuersum à materia corporea, ex quo simul cum actu sibi proportionato constitutus angelus aliquis.

Iaz. d. 17. q.
11. n. 70.

Obijcies primū: In pura potentia non est dissimilitudo: Sed oportet ponere istam potentiam param per-

DIST. III. Q.I. A. I. 193

tentiam : *Igitur non distinguitur à potentia materia corporeæ : Respondeo primum hoc argumentū fuisse solutum in Phys. par. i. dist. i. §. 2. q. 2. art. 2. Vel aliter dico quod maior est falsa : V. g. licet materia sit una numero omnium, tamen secundum diuersas habilitates, & secundum quod est propria cuilibet species, habet quosdam gradus specificos materiales, quibus specificè distinguuntur in qualibet re specifica materiali : Igitur sic in proposito potest concedi quod potentia, quæ venit in compositionem angelii non solum differat à potentia materię corporeę, sed etiam à proprijs potentijis, quæ veniunt in compositionem aliorum angelorum. Probatio assumpti est clara ; Nam 12. met. com. 15. tenet Com. quod materia prima est una per ablationem omnis forme in ea, sed supra com. 11. contra Anaxagoram tenet quod quodlibet non sit ex quolibet, sed unumquodque sit ex propria potentia ; Et vocat proprias potentias diuersas habilitates materia ibidem. Tunc arguo : Ita oportet quod materia propria sint pura potentia, sicut materia prima, quia aliter non saluaretur generatio substantialis, quæ maximè est circa materias proprias. Sed ista materia differunt inter se specificè, & intra genus substantia, sicut partes specierum inter se differunt : Igitur in puris potentijis est differentia specifica secundum diuersos gradus specificos. Probatio minoris : Quia cum dicit Com. quod materia diuersificatur per diuersas habilitates, hoc non potest intelligi quod diuersificatur per diuersos respectus ad diuersas formas (sicut communiter tenetur), quia Pbylosophus, & Com. volunt ibi ostendere contra Anaxagoram qualiter unumquodque sit ex propria potentia subjectiva, de qua certum est quod loquebatur Anaxagoras, & de qua certum est loqui Com. qui dicit quod unumquodque sit ex propria potentia intra genus substantia : Ergo potentia, siue habilitates sunt gradus specifici materia. Hac est opinio Com. phys. Ibid. nu. 73. com. 1. ubi super illum textum Aristotelis (tunc credimus unamquamque rem scire, cum sciuerimus eius causas simplices) dicit sic : Et intendit, ut mihi videatur causas existentes primas ; non compositas, &*

196 METAPH. PARSH.

sunt prima materia, & ultima forma: quae omnia sunt prater materiam primam, & formam ultimam cuiuslibet rei materialis sunt materia composita, & forma composta: Sed certum est quod materia prima propinquia, qua differat a materia prima non potest materia composita ex materia, & forma, quia tunc non est materia sed compositum: Igitur ali composta ex aliis que grade proximali intra unum, sine termino

Ibid. n. 74. materia. Confirmatur: Quia infra ubi Aristoteles dicit quod operari causas cognoscere donec peruenientiam ad elemosia, dicit quod interdit hic p. elemora causas auxiliarias ratione propinquas, & essentiales. Arguitur. Nisi distingue materia, qua est causa proxima, operari contra materiam primam: Sed non potest distingui, nisi sicut materia composita per ultimum procedenteem: Igitur, &c. De hac re vide dicitur Phys. par. i. dist. 1. q. 2. art. 1. & 2.

Obijctio secundò: Si angelus posset componi ex aliqua materia, & forma realiter distinctis, pax, quæ se haberet per modum materiæ esset possibilis, & non esse possibilis: Sed hoc, &c. Ergo, &c. Sequela quod ad primâ partem patet: possibilis enim esset eius ratio essentialis, sicut est essentialis materiæ corporæ. Quoad secundam partem probatur, quia esset omnino determinata ad esse angelicum. Respondeo negando sequelum. Ad probacionem dico, quod

Quodl. 2. q. determinatio per aliud ad esse non excludit ipsum per 10. n. 14. essentiam suam esse possibiliter, sed magis hoc angusta sicut materia corporæ propinqua attenuatur per formam, & per hoc non excluditur quis per essentiam suam sit potentia, ut patet ex his, que diximus in phyl. de materia cogit.

Obijctio tertio: Actus, seu forma angelica ne quicquam exigere materiam aliquam etiam spiritualem ad existendum, aut operandum: Ergo nullus angelus potest componi ex forma, & materia spirituali: Consequitur ergo. Antecedens quoad primam partem videatur certum: Nam si anima rationalis non requirit materiam ut existat, multò minus materiam requiri formam illa praestantiori. Quoad secundam partem probatur: Quod enim in materia non exigit

gat ad intellectiones, volitiones, & motum localem, fundetur à paritate animæ rationalis à corpore separate eas omnes operationes excentis independenter à materia: Cum igitur præter has operationes aliæ nequeant assignari tali formæ conuenientes, quibus deseruire possit spiritualis materia, sequitur, &c. Respondeo negando maiorem. Ad probationem dico, quod licet de facto anima nostra rationalis non componatur ex partibus essentialibus, tamen forte non implicat alia à nostrate specie diuersa siue essentialiter composita ex materia spirituali, & forma, ut altera earum partium amota amplius operari non possit, immo nec in esse perseverare. Verum etiā data illius animæ implicitia: Dico quod talis implicitia esset potius respectu alicuius extrinseci, quā intrinseci, scilicet respectu materię corporeę, cui amplius sic viuiri nō posset ut faceret unū per se: Hoc autem angelicæ compositionis implicitia non probat, quia nunquam angelus essentialiter compositus supponeretur exigere materium corpoream ad unū per se constitutendum cum illa. Et si instes quod tunc angelus esset magis compositus quam anima: Respondeo ex dictis in Phys. par. I. dist. I. q. I. art. I, quod esset magis compositus extensiue, sed non intensiue. Vide ibi.

Obijcies quartò: Si possibilis esset angelus compositus ex forma, & materia spirituali; ergo utrāque posset præcisè accipi ibi: Sed actus præcisus à potentia est actus purus: Igitur angelus esset Deus. Po test dici quod actus, qui est altera pars differt à potentia, qua est altera pars, & præscindit potest ab illa potentia, sed non ab omni potentia. U.g. forma substantialis potest præscindi à potentia, qua est materia corporea, non tamen ab omni potentia, quia nō à potentia sibi intrinseca secundum quam est unum entium per participationem. Quod si guaratur de prima potentia intrinseca forme sicut de altera, quia cum sit aliquid poterit præscindi. Respondeo quod nō potest præscindi, nisi in intellectu, non in essentia: Et ratio est, quia forma substantialis non continet actu, & potentiam sibi intrinseca continentia parti.

198 METAPH. PARS II.

bili, sicut compositum continet formam, & materialia, sed virtuali, sicut intellectua sensitivam, quae non sunt praecisa, & separata essentia.

In 2. d. 17. Resolutio 3. De facto nullus est angelus, qui componatur ex forma, & materia, quæ dicant diuersas res etiam spirituales, scilicet tanquam partes entitatem realiter distinctas. Pater, licet enim talis compositio implicatam non inuoluat, tamen cum à potentia ad actum non valeat consequentia, & ex alio capite nulla sit ratio etiam à posteriori, que illum suadeat, sed potius è contra à paritate non solùm animæ spiritualis, quæ de facto datur, sed formarum quoque materialium, rationabiliter à Philosophis concedi non potest.

Quodl. 2. q.
ro. n. 18.

Resolutio 4. De facto nullus est angelus, qui secundum propriam indiuisibilem sui entitatem non componatur virtualiter ex materia, & forma. Resolutio duas habet partes; Una, quod angelus componatur ex materia, & forma; Alia, quod talis compositio sit virtualis.

Primum partem docet Com. 3. de anima corp. 5. ubi dicit quod quemadmodum sensibile dividitur in materiam, & formam, ita intelligibile debet dividere in consimilia his duobus, scilicet in aliiquid simile formæ, & in aliiquid simile materia: Et nota ibi intellectum esse non obiectum, sed ipsam Intelligentiam: Et hoc est quod sequitur: Hoc necesse est in omni Intelligentia, qua intelligit aliud, & probat.

Ibid.

Primum ibidem com. 5. quia omnis intellectus aliud intelligens perficitur à suo intelligibili, quia intellectio est perfectio intelligentie, quod maximè est verum quando sua intellectio non est totaliter à se, sed dependet ab alio: Sed omne perfectibile est in potentia: Ergo omnis Intelligentia aliud intelligens est in potentia: Sed non est pura potentia, sed etiam actus: Ergo, &c.

Ibid. n. 19.

Secundum: 12. met. com. 51. arguit sic: Omne quod intelligit aliud mouetur intellectus eius à suo intelligibili, quia patitur ab illo: Sed omnis Intelligentia intelligit aliam, ut dicit ibidem Com. & pater per rationem Com. quia per hoc non vilescit eius intellectus.

intellec^tus. Igitur, &c. Sed omne motum, & pa-
tientia includit actum. & potentiam: Igitur, &c.

Tertio: Arguit sic: Impossibile est dare plu-
ra &quæ simplicitia, sed unum tantum est simplex,
ut patet in numeris: Ergo si sit aliqua multisitudo in
Intelligentijs, oportet quod haec sit secundum aliquam
compositionem, puta secundum quod remotius,
vel propinquius se habent ad primum simplex: Et pos-
nit exemplum quod est quoddam calidum simplex, &
reliqua dicuntur magis, vel minus calida, secundum
quod magis, vel minus appropinquans ad primum
calidum in quo non est compositione: Sed omnis compo-
sitio includit potentiam, & actum: Igitur, &c. Pro-
batio minoris, quia in omni compositione est dare ne-
cessario partem recipientem, & perficiem. Et hoc
idem Com. concludit 3. de anima com. q. 1. quod nula
forma est simpliciter liberata à materia, nisi pri-
ma forma, &c.

Quod autem praedicta compositione sit solum vir-
tualis: Patet ex resolutione praecedenti: Cum enim
potentia, & actus sic sint in angelis ut non dicant di-
uersas res; Exclusa autem compositione virtuali, seu
per æquivalentiam, explicari nequeat quomodo
componantur ex actu, & potentia, ut patet ex dictis
in Phys. par. 2. dist. 1. q. 3. q. 1. art. 1. dicendum omni-
no est sic angelos ex illis componi. Confirmatur:
Anima intellectua virtualiter includit sensituum, In 2. d. 17.
& vegetatiuum, quia potest in easdem operationes in q. 1. nu. 64.
quas posset si realiter distinguerentur in ea: Ergo à
pari angelus virtualiter includit materiam, & formam,
quia secundum rationes materiae, & formæ plura sic
verificantur de angelo, ac si materia, & forma reali-
ter distinguerentur in ipso: Per hoc enim quod est Ibid.
ens actu potest agere, puta mouere suum orbem; &
per hoc quod est in potentia, recipere in se actum in-
telligendi, ac si realiter distinguerentur.

Hac ultima resolutionis nostræ pars videtur ali-
quibus contra intentionem Com. Nam quod in eius
sententia potentia realiter differat ab actu, patet. Quod l. 2. q.
Primò à simili: Nullus enim ponens cœlum compo- 10. n. 21.
ni ex materia determinata ad alscram partem con-

203 METAPH. PARS II.

traditionis, per hoc negat carnum componi ex illa materia, & sua forma, scilicet ex duabus partibus essentialibus: immo reputatur consequens ad antecedentes: Igitur à famili in proposito de potentia intellectus, & eius actu.

Ibid. n. 22. *Secundo: Pater ex verbo cito dicere. Com.: Dicit enim quid fieri esse reisensibilis includit materiam, & formam, sic esse intelligibile aliquid simile materia, & aliquid simile forma: Sed aliquid, & aliquid dupliciter essentiam.*

Ibid. n. 23. *Tertio: Quia idem Com. 3. de anima com. 5. distinguunt intellectum possibilis in esse possibili, & in esse unum entium in mundo. Et dicit quid secundum quid possibilis nullam naturam habet, nec habet efficiem- nis possibilis: Sed dictum est quid ut est unum omnia in mundo est. Intelligenzia per se substantia, &c. Igitur essentia possibilis non est essentia actualitatis. Minor pater, aliter non existentes per eam quia a. phys. considerat dicit, si materia, que est poten- tia per se exterior, igitur quod non est in actu, est in actu.*

Ex his tamen non videtur sufficienter evincere intentionem: Cum enim aliqua intelligi possint reali- ter diffire non tandem ex eo quod dicant diversas, sed etiam per oppositionem ad differentes vi solles- sationis; it hoc modo ea, quae independenter ab intellectu virtualiter differunt dicantur etiam reali-

In 2. d. 17. *ter diffire; responderi potest, quod quando Com. q. 1. n. 64. dicit, de anima, quid Intelligenzia dividuntur in fa- milia materia, & forma, loquitur de divisione vir- tualis: Et similiter quod essentia possibilis virtualiter non est essentia actualitatis, &c. Ad illud autem, quod deducebatur à famili dici potest quod non probatur nisi distinctione virtualis, ex maxima differentia, quae operari inerat res corporales, & in- corporeas.*

Argumenta primae sententiae nec primam, nec secun- dum resolutiones encrant.

In 1. diff. 7. *Ad primum: Quando dicitur quid substantia, ut sit composita ex materia, & forma, est genus. Dici- tur quid aut, quia substantia ut est genus, dividitur in*

DIST. III. Q. I. A. I. 201

in corpoream, & in incorpoream sed incorporea non habent materiam; Et dico quod substantia est genus ut substantia dicatur à subsistentia in se, vel qua est possibilis esse (quod dico propter Deum, in sententia afferente Deum non esse in genere) vel qua est in se siue sit possibile, siue necesse esse secundum eos, qui ponunt Deum saltem in genere logico.

Instabis contra: Primo: Boetius dicit super praedicam. quod relictis extremis egit de medio: Sed extrema sunt materia, & forma, & medium est substantia composita: Ergo substantia composita est genus de quo agit. Secundo: Infra dicit quod rationales sumus nos, & Diij, sed mortales, &c. igitur Diij secundum opinionem suam continentur sub animali, & per consequens sub substantia corporea: Sed tales sunt composite ex materia, & forma: Ergo, sec. Ad primum dico quod hoc dictum Boetij est solum ad hoc ut negentur materia, & forma per se in genere, quia solum composita sunt in genere; non autem propter hoc dicit, quod ratio generis accipiatur à substantia composita ex materia, & forma, quia tunc non dividerebant substantiam in corpoream, & in incorpoream, que non includit materiam, &c. Ad secundum dico, quod illa diuisio, qua diuidit rationale in nos, & in Deos non est diuisio secundum propriam opinionem, sed loquitur ut vulgus.

Ad secundum: Quando dicitur quod in angelis est potentia. Verum est obiectua; non tamen est in eis potentia subiectiva secundum quam recipiant formam substantialiem distinctam, quae est altera pars compotiti in eis.

Ad tertium: Dico, quod qua de facto possibilitas, & actualitas in angelo non sunt res diversae, sed tantum rationes formales eiusdem rei, angelus non est secundum aliquid sui transmutabilis, nec Deus potest tollere eius actualitatem, nisi simul tollat eiusdem possibilitatem entitatiam, sicque cum annullaret.

Ad quartum: Quando dicitur quod quando adiuncta sunt essentialiter ordinata posterius non fit sine priore. Verum est. Et quando addicimus: Magister

Ibid. nu. 23.

Ibid. nu. 24.

Ibid. nu. 25.

Ibid. nu. 26.

Ibid. nu. 27.

Ibid. nu. 28.

202 METAPH. PARTE II.

prima est primum, & proximum nibile. Dicuntur, quod verum est in ordine, quia proximum nibile: Sed non est primum participatio, ita quod nihilo, quae sunt ex nibile post consequuntur in illo gradu emis, quo est materia prima, & sic ultius descendunt ad proprium complementum: Intra ergo inter medias creantur ex nibile, sicut ex materia aptissima.

Ibid. n. 29. Ad quintum: Dico quod Phyllo sophus ponit materia ligentias non habere causam efficientem (quoniam erat). Vel aliter dico, quod vocas materiam primam potentiam passionis, quia fuit possibilis fieri, cum non erat.

Ibid. n. 30. Ad sextum: omnes illas: Dico, quod vocans potentiam receptionis, que potest recipere accidentia. Sed illa non arguit veram materiam, quia inservit ei possibilis habet potentiam receptionis accidentium sine materia.

Argumenta secundæ tentationis contra secundam, vel quartam resolutiones facta, nihil probant. Nam primum nimirum probat, sic enim homo, quia est compitus ex materia, & forma esset ignobilis materia prima: quod, &c. Ideo notandum est, aliud esse rerum maiorem nobilitatem desumti à maiori propinquitate cum simplici ut sic, &c præcisè: aliud vero cum priuò simplici: Et hoc postremum verissimum esse, quia maior nobilitas dicit maiorem perfectiōnem ex maiori rerum actualitate, que habetur à maiori propinquitate ad actum purum: Sed illud prius falsum est ex dictis patet: Argumentum autem illud ipsam supponere, ac proinde nihil concludere.

Ad secundum. Dicitur quod si loquamus de materia entitatib[us] à forma distincta in angelo possibili, illa nec requiritur propter esse ut sic, & simpliciter, nec propter possibile esse ut sic, sed propter tale esse, sicut materia corporea propter esse compositi physici. Quod si loquimur de ratione materiæ, que in unoquoque angelo reperitur, requititur propter possibile esse, id est propter esse creatum, qui tale, quia præcisa potentialitate, creature defineretur esse creature.

Ad tertium. Dicitur argumentum solum probare non

non dari materiam entitatiū distinctam à forma
in angelis, qui de facto dantur, sed non ostendere
eius impossibilitatem in alijs possibilibus.

Ad quartum. Respondetur immateriale dici dup-
pliciter, scilicet vel contra corporeum, vel contra
potentiale: Intelligere verò angeli esse immateria-
le solium in prima acceptione, quia nullo modo de-
pendet à corpore: Nec de alia immaterialitate lo-
cutum fuisse Phylosophum 3. de anima tex.4.

Ad quintum. Pater ex data responsonie ad ter-
tiam obiectiōnē supra.

Ad sextum. Respondetur quod̄ materia illa pos-
sibilis entitatiū distincta à forma angelica non ef-
set unigenita, quia esset spiritualis. Ad illud autem,
quod dicebatur, quod̄ tunc vna materia esset alia
actualior; patet ex dictis in Phys. par.1. dist. 1. §. 2.
q. 2. art. 2.

Ad septimum: Dicitur Anticennam loqui de ma-
teria corporea, non verò de alia illi analoga, & spi-
rituali, qua sola posset angelus possibilis componi.

ARTICVLVS II.

*An angelus verè componatur ex ge-
nere, & differentia.*

Quidam sive recitat Henricus Quodl. 7. quæsay: In 2. dist. 3.
Videtur quod̄ non; Et hoc secundum Phylosophum q.1. n. 3.
Primo: Quia ita dicuntur substantiae, quae habent Ibid.
materiam 5. met. cap. de uno sex. 10. unde dicuntur quoniam
genus unum differens oppositus differentiis. Et infra-
modo itaq; simili sicut materia. Et cap. 3o. Ista uni-
tas est talis secundum quam aliquae dicuntur generes
unius, quia habent materialē unam. Idem cap. de Ibid. n. 5.
diversis. Diversa genere dicuntur, quoniam diversum
principium, & non resolutur alterum in alterum.
Com. ibidem exponit subiectum pro materia eis id pa-
nes quod accipitur unitas, & diversitas generis, vel
generatio: Necesse ergo requiriatur materia in bi-

204. METAPH. PARS. II:

Ibid.

que sunt in genere: Sed in angelis non est illud, scilicet materia: Ergo. Ex his, supposita doctrina Phyllo sophi §. metaph. cap. de elem. in fine probatur quod nec differentia: Nam cum differentia inest, & genus inest: Sequitur ergo à destructione consequentia, cum angelis non inesse genus, quod nec differentia inest: Et ita habetur principialis conclusio, scilicet quod angelis non componuntur ex genere, & differentia.

Ibid. n. 6. Si arguamus contra eos: In angelis est species secundum omnes: Ergo & genus; cum genus, & species sine correlativa: Et ultra sequitur, genus, & species non sunt sine differentia: Ergo in angelis erit compositionis. Respondens quod species duplicitate habet ordinem, unum ad superius, quod est genus, alium ad inferius, quae sunt individua: In ipsis autem comparabilibus (ut dicunt) est species secundum comparationem utramque; sed in angelis si sine multa individua (ut fortè ipsi concedunt) est solum species in comparatione ad inferius. Phales tamen Phyllosophi dicunt, quod falsum est in angelis esse species in comparatione ad inferius, quia non ponunt formam separatam existere, nisi in unico supposito.

Secundò: Quod verè non potest habere conceptum communem, & speciale in verè non componitus ex genere, & differentia: Sed angelus, &c. Ergo, &c. Maior patet; quia conceptus communis est genericus, specialis vero differentialis. Minor probatur: Ex Phyllo sopho 8. met. t. ex. 86. & 3. met. t. ex. 22. in fine, ubi multi Phyllosophi quacunque non habens materialis intellectualem, nec sensibilem statim unumquodque est unum aliquid esse, ita quod in definitionibus corum nec est, nec unum inest: Sed certum est, quod si angelus possit habere conceptum communem & speciale posset habere definitionem; Ergo Phyllosophus negans ab eis definitionem negas ab eis

Ibid. n. 11. & genus. Item in fine quod dicit expressè: Et quacunque verè esse sunt, quod verè esse, circa hoc non est dubium, sed intelligere, aut non: Sed si possent habere conceptum speciale, & generale possit cadere inter eos multiplex conceptus, & non oportet fieri ibid. n. 22. sive intelligi, aut non: Ergo, &c. Item; Cem. ibi-

dcs

dem. com. 22. dicit quod si ignorantur; ergo ignorantia, qua accidit in non intelligendo simplicia est us in intellectu nihil intelligat de eis: Sed si posse habere conceptum communem, hoc non esset verum, quia posset intellectus tunc secundum aliquid ignorare, & aliquid intelligere: Ergo, &c.

Oppositorum docentalij. Primum: Cum esse angelii nec formaliter nec in ratione substantiae, nec enuntiatur omne aliud esse includat, sed vere sit in se finitum, & limitatum, est ex se, & ex propria natura vere definibile: Neque enim aliud est definitio, nisi expressio rationum limitantium esse.

Secundum: Quia in angelo vere datur ratio substantiae creatae per quam essentialiter conuenit cum substantijs corporeis, à quibus etiam specialiter separatur in ratione talis substantiae: Cum igitur ratio communis pluribus speciebus sit veraratio generica: ratio vero unam speciem ab alia distinguens, differentialis; sequitur angelum vere ex illis componi. Ibid. n. 14.

Respondent aliqui ad hoc argumentum, quod ad genus quodcumque requiritur uniuocatio, & non sufficit unitas analogia ex s. met. cap. de uno tex. 12. in fine ubi distinguitur unitas analogiae contra unitatem generis, & uniuocationis: Amplius autem aliqua secundum numerum sunt alia secundum speciem, alia secundum genus, alia secundum analogiam: Sed substantia angelii, & corporalis nullam habent unitatem uniuocationis, quia non conueniunt in aliqua ratione analogiae: Ergo, &c. Hanc rationem assignat Com. 10. met. tex. 26. Quare corruptibile, & incorruptibile non sunt in eodem genere, quia non important contrarieatem circa eandem rem. Et diciatur ibi, quod nomen aggregans ista est aquiuocum. Sed contra est: Quia uis enim in te angelus aliam unitatem non habeat cum substantia corporei, nisi analogicam proportionis: hec tamen sufficit ad suadandam aliquam intentionem generis, ut dist. preceps. art. 1. dictum est: Ergo cum angelus in suo esse imbibat communem rationem analogiam, aliquam rationem genericam involuit, Pro resolutione,

Notam-

366 METAPH. PART II.

Notandum est compositionem ex genere, & differentia esse logicam, vel realern. Priorum sibi ex intentionibus logicis ab intellectu possibili cuiusdam in te fabricatis: Posteriorum vero ex intentionibus metaphysicis vi intellectus agentis obiectu expressis. Has tamen intentiones sapè physicas vocari, non quodd in partes physicis transirent, sed simpliciter per hoc, quod non semel diuersas realitates compositi ex addito aliquo respectu quodammodo designent. Hinc naturalia dici constare ex genere, & differentia physicis, quia licet sám genus, quam differentia sumantur à tota substantia composta, ut dictum est in Log. par. 2. diff. 4. q. 2. art. 1. tamen in illa est aliquid potentiale ratione cuius principaliter sumitur potentialitas generis realiter diversum ab eo, à quo sumitur principaliter actualitas. Ceterum rationes huiusmodi, scilicet actualitatis, & potentialitatis secundum se, & praeceps esse metaphysicas. Hoc posito, sit.

Resolutio 1. Angelus non componitur ex genere, & differentia physicis. Patet, quia de facto nullus constat ex materia, & forma realiter, & entitatié diversis, ut art. preced. probatum est.

Resolutio 2. Angelus componitur ex genere, & differentia metaphysicis. Patet ex dictis diff. prec. art. 2. Et confirmatur argumentis pro secundâ sententiâ adductis,

Potes, A quo desumantur potentialitas generis, & actualitas differentiarum in Angelo.

Bid. m. 9. Quidam ut recitat Godofredus, & alij dicunt, quod secundum quod angelorum essentia accipitur absolute, & inde determinata in potentia respectu accidentium, sic habent unam rationem communem à qua accipitur ratio generis: secundum quod vero eorum natura est actualitas quadam, & in determinato gradu natura, & entitatis à qua, ut est in diuersis, nata sunt numerales proprietates secundum diversum gradum natura, & entitatu, sic inter eos attendetur distinctio secundum diuersos gradus natura, & entitatis, &c. Et per consequens sic accipitur in eis ratio differentiarum.

Bid. m. 10. Sed contra arguunt alij. Primo, Quia in genere subsan-

DIST. III. Q.I. A.II. 207

substantia non debet accipi ratio generis à potentia, accidentalis, sed ab essentiali praeclite, cum genus substantiae maximè inter omnia genera habeat propriam potentiam, & proprium auctum essentialia: Sed hoc ponit ista opinio: Ergo male.

Secundò: Habitudo substantiae ad accidentem est Ibid. nu. 11.
posterior ipsa substantia: Non ergo est primo genus per talen habitudinem.

Tertiò: Circumscripta ab angelo omni comparatione ad extra, in essentia sua est actualitas, & potentialitas: Licet enim non componatur ex diuersis essentialijs, tamen non est actus purus, sicut nec forma substantialis: Si ergo haec sufficient ad genus, & differentiam, scilicet actus, & potentia, sequitur, &c.

Melius respondet Godofredus, quod (quia in compositione metaphysica non requiritur diuersitas entitatiua partium componentium ratione quarum ab una sumatur potentialitas ab alia actualitas) ab eadem re simplici potest sumi actualitas, & potentialitas secundum diuersas rationes: Et ideo sumuntur Ibid. etiam in angelo, ut bene dicit infra sic: Cum natura angeli secundum se sit quid imperfectum propter limitationem sua natura, & etiam deficiens ab actualitate respectu Dei, sed dicit quandam possibilitem, & determinabilitatem; & ex hoc accipitur in eo ratio generis: Secundum autem quod una species angelii super aliam aliquem gradum perfectionis additur, & alia species caret tali gradu, & habet imperfectum, secundum hoc constituntur ibi differentiae species.

Resolutio 3. Angelus componitur ex genere, & differentia logicis. Probatur, quia substantia ut sic praedicatur de angelo, & rebus corporeis; ratio vero talis substantiae solùm de angelo conformiter ad dicta dist. præced. art. 1.

Confirmatur, quia cum talis compositio potius doctrinalis sit ad rerum naturas explicandas, quam realis, nullam cum rebus simplicibus repugnantiam habet.

Argumenta prioris sententiæ contra postremas resolutiones nostras non probant. Nam ad primum responde-

208 METAPH. PARS II.

responderi potest ex Phylosopho s. met. cap. de vno, ad veram compositionem ex genere, & differentia sufficere materiam similitudinariam, ut videtur ex-

Ibid. n°. 3. presē significari illis verbis, modo itaque simili sicut *materia*: Hanc autem in angelo à nobis concedi, ut ex supra dicitis patet. Ad illud verò quod additur ex cap. de diuersis secundum expositionem Com. Dicimus unitatem, & diuersitatem generis desumū veluti principaliter à materia physica, metaphysica, aut logica; ideoque aliquam materiam necessariō requiri in his, quae sunt in genere, sed proportionatā.

Ibid. n°. 34. Secundum argumentum difficilius videtur propter obscuritatem viriusque tex. & com. Ad solutionem tamen illius ex 8 met. tex. 16. Noto, quod Phylosophus ibidem querit ex definitione qualiter definitio potest esse una, cum constet ex diuersis partibus: Et responderet per simile, quod sicut qualibet res naturalis componitur ex diuersis rebus, scilicet materia, & forma, & tamen compositum resultans ex his est unus, & hoc quia forma aduenit materia ut enti in potentia, ita dicit in definitionibus: Et tunc confirmas per simile per hoc, quod sicut in omni re naturali est materia, & forma, ita omnis definitio accipit materiam, & formam. Manifestum est hoc in re naturali, quia in definitione hominis accipiuntur carnes, & ossa; in definitionibus vero rerum mathematicarū patet quod licet non accipiatur materia secundum esse suum naturale, accipitur tamen materia intellexuabis: Mathematicus enim licet non consideret de quantitate secundum suum esse sensibile, scilicet ut est existens in materia naturali, considerat tamen de quantitate secundum suum esse intellectuale; & ideo mathematis accipit quantitatem in eius definitione tanquam materiam intellectualē, ut patet expressè per Com. in fine com. 15.

Ibid. n°. 36. Per hoc patet responsio, quod verum est quod quaeunque non habent materiam intellectualē, nec sensibilem, quod dicit propter Intelligentias abstractas (ut exponit Com. com. 16. in fine) non habent definitionem de qua loquitur Phylosophus ibi; scilicet, qua includas materiam, vel quantitatem, Per hoc tamen

non

DIST. III. Q. I. A. II. 209

non excluditur quin habeant definitionem, qua componitur ex conceptu superiori, scilicet generis, & differentia: nec excluditur quin habeant definitionem, cum correspondent partes essentiales diuersa, saltem essentiales virtuales, scilicet propria potentia, & proprius actus, ita quod illa potentia non sit materia, ut declaratur supra.

Dices: *Phylosopho*, & *Com.* sufficit quod illud, Ibid. nū. 37, quod debet definiri habeat alium, & potentiam: Si ergo angelii habent propriam potentiam, licet non materialiam, non debebat *Phylosophus* eos exclusisse à definitione. Respondeo, quod unum erat satis certum Ibid. nū. 38. *Phylosopho*, scilicet quod Intelligentia non habebant materialiam intelligibilem, nec sensibilem; sed erat sibi magnum dubium, scilicet an essent actus puri; & ideo differebat considerandum usque ad 12. met. Dico ergo, quod in proposito debebat negare ab eis definitiones, qua accipit materialiam; de aliqua tamen definitione, qua accipit propriam potentiam hoc modo non se habebat intromittere; & ita eam non exclusit, sed pertransiit, &c.

Ad illud de 9. met. tex. 22. Dico quod *Phylo-* Ibid. nū. 39. *sophus*, & *Com.* non intendunt negare, quod de Intelligentia posse haberi conceptus superior, & inferior; sed intendunt dicere quod de Intelligentia, quantum sit ex parte rei, solum habetur conceptus verus, vel nihil de ea intelligitur, sed simpliciter ignoratur. Et hoc est, quod textus dicit: Verum est intelligere ipsa, falsum non est, nec deceptio, sed ignorantia:

Ad cuius processus intellectum, sciendum est, quod Ibid. nū. 40. *Phylosophus* in ultimo cap. 9. met. inquit de vero, & falso, quod verum est in rebus, & hoc quod dicit pro parte argumentum verum est: Dicimus hic quod dicentes: Et tunc distinguit, quod quadam in re sunt, quae semper componuntur, & nunquam diuiduntur; quadam vero semper diuisa sunt, & impossibilia cōponi; quadam vero, quae quandoque diuidi contingit: Et subdit quod ea, quae semper componuntur, & nunquam diuiduntur semper sunt vera (paret quando definitio probatur de definito); Ea vero, quae impossibile est cōponi, sed semper diuidi, ista semper sunt falsa, si unum affirmetur
de

216 METAPH. PARS II.

de reliquo, ut si oppositum definitionis dicatur de definito : Circa ea vero, qua quandoque contingit conponi, & quandoque diuidi, est opinio vera, vel falsa : ut si dicamus, lignum album : contingit enim quandoque lignum esse album, quandoque non. Et secundum hoc oratio est vera, vel falsa. Ad propositum, quia Phylosophus loquitur (ut dictum est) de vero, & falso, qua sunt ex natura rei, & tale subiectum, quod sic significat, sicut prædicando oppositum definitionis de definito, & hoc non est ex natura rei, ideo illud membrum statim dimittit, & descendit ad alia membra, & dicit quod intellectus potest solum facere conceptum verum, quantum est ex natura rei, & nullo modo concepium, qui quandoque est verus, & quandoque falsus : Et bene potest stare in ignorantia priuationis (ut benè exponit Com.) ita quod nihil intelligatur de alijs intelligibilibus, qua sunt intelligibilia necessaria : Intellectus enim semper habet verū conceptum de ista propositione, omnis triangulus est habens tres angulos aquales duobus rectis, quantum est ex natura rei ; & verum est quod aliquis rudis rusticus potest ignorare istam propositionem ignorantia priuationis, sed ex natura rei nunquam causabitur in intellectu Phylosophi conceptus falsus de ea. Et huc est quod dicit, Ignorare est non attingere, sed decipi tunc non contingit. Et quia uter isto termino, ex natura rei, quare illum in Com. com. 2 i. circa medium, ubi dicit : in substantijs non compositis non accidit deceptio ex suis naturis : Et infra declaratum est similiiter quod in rebus necessarijs non decipitur homo ex natura rei : V. g. scio triangulum habere tres angulos aquales duobus rectis, non transiit de certitudine in estimationem.

Ibid. m. 41. Dices : Per Phylosophum, & Com. operatio intellectualis in eis est accidentis. Et certum est quod quadam intellectiones in eis sunt tales, quod quandoque contingit eas esse, & non esse, ut patet de illuminationibus, & reuelationibus : Ergo potest esse falsum agere bene sicut enunciatio potest esse falsa de ligno albo, quia albedo quandoque sibi potest inesse, quandoque **Ibid. m. 42. non.** Respondeo, quod Phylosophus negaret minorem, & di-

¶ diceret quod omnes intellectiones naturales angelorum sunt ita inseparabiles ab eo, sicut habere tres à triangulo: Dicere enim quod qua ratione Intelligentia ab aeterno fuerunt omnes ea necessitate qua Deus, eadem ratione, & sua propria passiones fuerunt entes ab aeterno, ut patet de passionibus trianguli, qua sunt sibi coeterae: Sed secundum eum, & omnes, scientia naturalis eius est sua propria passio: Ergo ab aeterno, & inseparabiliter sciuerunt, qua modo sciunt. Verum an possit esse aliqua interpolatio in tali actu non dico aliquid pro nunc: Sic ergo patet, quod ex natura rei Phylosophi dicunt, quod circa Intelligentias non contingit esse falsum. Secundò dico, quod Phylosophus ab angelis negaret omnes tales illuminationes, & revelationes, & quacunque accidentia separabilia. Vel posito quod Phylosophus concederet quod possent acquirere nouas species, & noua scire per nouas illuminationes naturales possibles causari à superioribus angelis, & quod possent quandoque à tali scire cessare, adhuc non valer instantia, quia Phylosophus in proposito loquitur de accidentibus circa qua contingit esse falsum, scilicet qua quandoque possunt esse, & quandoque non esse, qua pertinent ad esse ut ponit exemplum de ligno albo, de habere tres angulos, &c.) Sed non de accidentibus angelorum, qua quandoque possunt esse, & quandoque non esse, qua pertinent ad operari, sed de hoc agit in loco in ille com. 31. & multis alijs.

Soluuntur difficultates principales.

Cum igitur ex speciali oppositione substantie incorporeæ cum corporeæ, eam solam simplicitatem sibi proprietate incorporea, quæ cum integrali corporis compositione incompossibilitatem habet, patet compositionem ex actu, & potentia etiam realeiter, & entitatiè distinctis, & multò minus ex genere, & differentia, cum angelica simplicitate non repugnare,

SIC METAPH. PARS II.

QVÆSTIO II.

In diuisio angelorum sit conuenienter falsa.

NOu videtur : Quia vel omnes angelii different
specie, eo quod caret materia, que est prin-
cipium formale individuationis, & multiplicationis
individuorum ; vel omnes existendi sunt eiusdem
specie, quia aliter is, qui integrus expositus esset
perfectior esset ; cum quanto spacio habeat plures
differentias tantum sit perfectione.

¶ Ita tria extinguenda sunt. Primum, Quodcumque
sit principium formale individuationis : Secundum,
Quodcumque sit principium formale multiplicationis
individuorum : Tertium, ut quatuor species habeant
plures differentias tantum, sive confundatur.

ARTICVLVS I.

*Quodcumque sit principium formale in-
dividuationis in eadem specie.*

Diversæ sunt circa propositionem quæsitionum Autho-
rum opiniones. Aliqui cum Henrico Quedlin-
dotti principium formale individuationis in nega-
tivo considerere.

Primo : Quia alter individuum plus posse debet,
quam natura specifica ; que ideo dicitur
completè praedicari, ne posset.

Secundo : Quia individuo est formuliter negatio
divisionis, ut ex terminis constat : At individuum
dicit formuliter divisionem : Ergo dicit formuliter
negationem.

Verum hæc opinio ex his, quæ supra diximus, gar-
ditur, s. i. q. i. art. 2. impugnat : Quinquam enim
veritas

vnitas numerica, sicut & transcendentalis per negationem exprimitur, nihilominus semper aliquod positivum presupponit pro fundamento, quod profinde restat assignandum.

Alij ex Porphyrio cap. de specie, Boetio ibid. & Auicen. met. licet velint principium formale individuationis esse quid positivum, tamen negant esse aliquid intrinsecum, & essentiale.

Primo: Quia individua sub eadem specie essentialiter non differunt.

Secundo: Quia species de individuis complete predicatur: Quare.

Quidam specialiter docent principium formale in 3. d.m. q.
individuationis esse quantitatem, assertuntque hanc
fuisse D. Thomae mentem. In hoc tamen falluntur:
I*l. n. 16.*
Non enim voluit D. Thomas quod quantitas esset
principium individuationis, sed multitudinis: Nam
arguit quantitatem esse principium divisionis: Sed diui-
sio causat multitudinem, ut probat Phylosophus: o. meta-
com 9. & infra: Igitur volebat solum arguere quod
quantitas est principium multitudinis individuorum.
Ceterum qui quid sit de mente D. Thomae, opinio illa probari potest.

Primo sic: Illud quo aliquid primo dividitur à quolibet alio, illud primo est in se individuum, & à quilibet alio dividum quod est esse individuum: Huicmodi est quantitas, qua est simpliciter prima ratis divisibilitatis in omni re divisibili: Ergo, &c.

Secundo: *Esse individuum est esse unum numero:* Ibid. m. 17.
Sed esse unum numero est esse aliquid per unitatem
numeralem: Ergo cum unitas numeralis sit quantitas, sequitur, &c.

Tertiò: Omne divisibile est divisibile, per magnitudinem, vel multitudinem secundum Phylosphum 3 phys. sex. com. 3. 5. Sed hoc specialiter pertinet ad genus quantitatis: Ergo multitudo non est per substantiam.

Quarto: Forma non est alia, nisi quia alia est materia. Sed materia non est alia, nisi propter quantitatem: Ergo, &c.

Quinto: In eo in quo conueniunt, in eo ut sic non differunt: Cum ergo individua in eadem specie in tota natura

SIC METAPH. PARS II.

QVÆSTIO II.

*In diuisio angelorum sit conueniens
facta.*

Nou videtur : Quia vel omnes angelii differentia
specie, eo quod caret materia, que est pri-
ncipium formale individuationis, & multiplicationis
individuarum ; vel omnes sensibili sunt eiusdem
specie, quia aliter is, qui magis expositus est
perfectior esset : cum quanto spacio habeat plures
differentias tanto sit perfectior.

*ibidem d. 3. q.
ibidem 43.*

Ubi tria etiam dicenda sunt. Primum, Quodcumque
sit principium formale individuationis : Secundum,
Quodcumque sit principium formale multiplicationis
individuarum : Tertium, Apud quinque species habent
plures differentias tanto sicut perfectior.

ARTICVLVS I.

*Quodcumque sit principium formale in-
dividuationis in eadem specie.*

Diversa sunt circa propositionem qualitatem Autho-
rum opiniones. Aliqui cum Henrico Quedlin-
dote principia sunt in divisione & nega-
tione confitentes.

Primum : *Quia aliter individuum plus posset? dicit
quodcumque natura specifica; que ideo de eodem
completè predicatione non posset.*

Secundum : *Quia individuo est formaliter negatio
divisionis, ut ex terminis constat : At individuum
dicit formaliter divisionem : Ergo dicit formaliter
negationem.*

Verum hæc opinio ex his, quæ supra diximus, argua-
detur. S. I. q. 1. art. 2. impugnatur : *Quanquam enim
veritas*

unitas numerica, sicut & transcendentalis per negationem exprimatur, nihilominus semper aliquod positivum presupponit pro fundamento, quod proinde restat assignandum.

Alij ex Porphyrio cap. de specie, Boetio ibid. & Auicen. 5. met. licet velint principium formale individuationis esse quid positivum, tamen negant esse aliquid intrinsecum, & essentiale.

Primum: Quia individua sub eadem specie essentialiter non differunt.

Secundum: Quia species de individuis complete praedicatur: Quare.

Quidam specialiter docent principium formale individuationis esse quantitatem, assertuntque hanc fuisse D. Thomae mentem. In hoc tamen falluntur: Non enim voluit D. Thomas quod quantitas effe principium individuationis, sed multitudinis: Nam arguit quantitatem esse principium divisionis: Sed divisionis causat multitudinem, ut probat Phythosophus: o. mera com. 9. & infra: Igitur volebat solum arguere quod quantitas est principium multitudinis individuorum. Ceterum qui quid sit de mente D. Thomae, opinio illa probari potest.

Primò sic: Illud quo aliquid primò dividitur, à quolibet alio, illud primò est in se individuum, & à quilibet alio dividum quod est esse individuum: Huiusmodi est quantitas, qua est simpliciter prima ratus divisibilitatis in omni re divisibili: Ergo, &c.

Secundum: Esse individuum est esse unum numero: Sed esse unum numero est esse aliquid per unitatem numeralem: Ergo cum unitas numeralis sit quantitas, sequitur, &c.

Tertiò: Omne divisibile est divisibile, per magnitudinem, vel multitudinem secundum Phythosophum 3 phys. sex. com. 35. Sed hoc specialiter pertinet ad genus quantitatis: Ergo multitudo non est per substantiam.

Quarto: Forma non est alia, nisi quia alia est materia. Sed materia non est alia, nisi propter quantitatem: Ergo, &c.

Quinto: In eo in quo conueniunt, in eo ut sic non differunt: Cum ergo individua in eadem specie in tota

natura

*In 3. d.n. q.
l. n. 16.*

Ibid.

Ibid. m. 27.

Ibid. m. 27.

Ibid. m. 27.

Ibid. m. 20.

14 METAPH. PARS II.

mensura substantia non univoca, ad hoc ut differentia operis
debet, quod supra naturum quam importat species, in-
dividualiter additum aliquando per quod natura communis
in eo individuatur, & ab alijs eiusdem specie dic-
tinguitur.

Ibid. n. 21.

Conformatio: Sicut enim communis, quod est per
duo non potest dividiri in diversas species, nisi per diffe-
rentias diversas, qua abundantia super genus modo sive
proprio abundandi, non communis, quod est species non
potest in plura individua realia, nisi per realia sup-
poraddita fibis. Sed illud additum non potest est per-
tinens ad essentiam, & naturam individui, quia hoc
deum dicit species: Ergo est accidentis aliquod.

Ibid. n. 22.

Sed contra hos omnes arguitur sic. Primo: Quod
est prius individualium, quam aduenias quantitas, aut
aliud accidentis, non est individualium per quantitatem,
aut aliud accidentis: Sed Com. 7. mot. com. 2. dicit
quod Aristoteles vult ibi ostendere quod quidditas
substantia est prior in esse quidditatibus omnium acci-
dientium, quod manifestum est per se. Hoc probatur,
quia accidentia requirunt substantium in actu. Unde
Com. de substantia orbis 1. cap. dicit, quod subiecta
omnium accidentium sunt individua substantia, que
sunt in actu: Sed per illud per quod aliquid existit
in actu est individualis in actu: Ergo individualis substam-
tia composita extra animam praecedit esse cuiuslibet
accidentis: Sed individualis est individualis naturali-
ter: Ergo.

Ibid. n. 23.

Secundo: Prima substantia, qua est individualis
substantia non est ens per accidentem plusquam secunda
substantia, qua est species; quia tunc species non pre-
dicaretur de eius individualis primo modo dicendi pos-
se: sed species substantia non constituitur in esse spe-
cifico per aliquod accidentis: patet per se: Ergo.

Ibid. n. 24.

Tertio: Quod includit res diuersorum generum
non est per se unum: Sed individualis substantia est
per se unum. Probo 2. de anima tex. com. 7. & 8.
mot. tex. com. 15. & 16. in fine.

Ibid. n. 25.

Quarto: Philosophus q. phys. tex. com. 15. & 16.
vult quod generatio substantialis haberet proprium zero-
minum, sicut alteratio, & augmentatio: Sed hic non

est

DIST. III. Q. II. A. I. 215

*est quantitas; quia generatio terminatur ad hoc ali-
guid 7. met. tex. com. 27. &c. 28. Ergo &c.*

Quintū: Remanente formalī principio individuali-
zationis in propria materia videtur idem individuum: Ibid. nu. 25.
Sed si Deus uniret animam Petri corpori Pauli in
resurrexione, ibi esset propria quantitas in propria
materia: Ergo idem Paulus, qui primò: Hoc est
manifestè falsum; Ergo, &c.

Scotista, & alij, qui rerum naturas realiter actu-
liter à singularibus asserunt esse distinctas, docent
consequenter individuationis principium esse for-
malitatem quandam, quam hęcceitatem vocant, na-
turę specificę realiter superadditam. Præcipua ra-
tio eorum est, quia sic se habet r. tio individualis ad
naturam specificam, sicut ratio specifica ad naturam
genericam: Cum igitur ratio specifica sit quid rea-
liter superadditum contrahens naturam genericam,
etiam ratio individualis erit aliquid realiter super-
additum contrahens naturam specificam.

At illorum assertum ex his, quæ dicta sunt in Log.
par. 2. dist. 2. q. 1. art. 3. remanet sufficienter impu-
gnatum: Semper enim imaginantur quod primò pro- In 3. dist. 9.
ducetur aliqua res communis, puta anima, vel ho- q. 1. n. 42.
mo, & quod post additam formam realē ipsa res de-
scenderet in rem speciei, & ita res, quæ sunt individua
adherent super naturam speciei quandam aliam
realitatem: Sed hoc est falsum, quia licet forte ve- Ibid. nu. 43.
rum sit, quod natura specifica addat aliquam rem su-
per naturam generis, ut aliqui dicunt, tamen indi-
viduum non addit rem super naturam speciei, quia
primum quod generatur est res, que est individuum,
& tunc consequitur genus, & species. Vide ibi.

Dicunt alij: Principium formale individuationis
esse illud, quod suppositum addit super naturam.
Ratio eorum esse potest, quia individuatio est ultimū
complementum substantię: Per illud autem,
quod suppositum addit super naturam substantia vlti-
tudo completur.

Sed cōtra est: Quia esse suppositū presupponit ordi- In 3. dist. 11.
ne natura, et si nō durationis ipsam naturā individuā: q. 2. nu. 4.
Principium autem formale individuationis non con-
sequitū.

316 METAPH. PARS II.

sequitur ipsam naturam individui, sed praecedit ipsam, sicut principium principiatum.

Nonnulli volunt predictum principium esse ipsum rei existentiam: Quia praecisa existentia, individuum non est individuum, sed confunditur cum essentijs universalibus, &c aeternis: Vnde individuatio, &c existentia squaliter dicuntur terminare actionem generantis.

Sed contra est: Cum enim individuatio etiam presupponatur ordine naturae ipsi existentiae, ut patet in Antichristo futuro, non appetet quomodo existentia sit formalissime individuatio.

Hinc, quia aliud non videtur posse assignari pro formali principio individuationis praeter principia intrinseca rei, scilicet materiam, &c formam substantialem: Com. 2. de anima com. 9. dicit, quod individuum non est individuum, nisi per formam substantialem: Et probat hoc sic.

Primo: Quia non est individuum, nisi secundum quod est in actu: Sed non est in actu, nisi per formam non per materiam: Hoc probat Phythosophus 2. de anima rex. com. 6. quod anima est actus, &c.

Secundo: Com. 7. arguit sic: Pter illud est individuum, per quod aliquid est unum: Sed non est unum per materiam, sed per formam: Ergo, &c.

Tertio: com. 8. In hoc est differentia inter artificialia, & naturalia, quia naturale individuum non dicitur hoc, nisi per formam suam, sed in artificialibus est hoc per materiam suam, non per formam suam: Sed illo, quo est hoc, illo est individuum: Ergo.

Ibid. nro. 8. Quartus: com. eodem innuit tale argumentum: Per illud est aliquid hoc, & individuum, quo ablatu non remanet hoc, vel individuum: Sed ablatu forma in rebus naturalibus non remanet hoc, & individuum, quod prafuit, sicut etiam in artificialibus remota materia, non remanet quod prafuit: Ergo in naturalibus forma est principium individuationis.

Ibid. nro. 9. Quinto: com. 7. arguit sic: Animatum non est hoc esse, nisi ex hoc quod habet animam: Sed declaratum est quod anima est prima perfectio corporis naturalis, & forma: Igitur per formam est animatum hoc esse; seu individuum:

Sexto:

DIST. III. Q.II. A.I. 217

Sexto: Idem 2. de anima com. 60. Causa diuersitatis materialis est diversitas formae, & non est conuersio. Ibid. nu. 13.

Arguo: Sed quod est causa diuersitatis est causa individuationis, quia individuatio est diuersitas: Ergo.

Septimo: Ibidem. com. 8. probat quod individuum non est per materiam, per locum ab oppositis sic: Res non est individuum nisi per illud, quo est in actu: Sed non est in actu per materiam, sed per formam: Ergo. Unde dicit sic: Hoc igitur individuum non est nisi per formam suam, non per suam materiam: Materia ergo nullo modo habet esse in actu in naturalibus secundum quod est materia, & esse non est in actu, nisi forma.

Hanc viam tenet Godofredus Quodlib. 7. q. 5. & Ibid. nu. 10. Petrus de Aluernia Quodlib. 11. q. 5. pricipue propter argumentum Com. com. 9. & 7. Et ultius eam probat Magister Petrus sic.

Primo: Illud quo aliquid primo, & formaliter Ibid. & simpliciter est ens subsistens, eo primo est in se ens signatum, & individuum, & a quolibet alio signatum, & formaliter diuisum: Huiusmodi est forma: Ergo: Hanc innuit Boetius lib. de unitate, & uno.

Confirmatur, quia esse subsistentie, sive in effectu Ibid. nu. 11. est esse signatum, & determinatum, & per consequens singulare: Licet ergo forma in communi det esse in communione, tam ut dat esse subsistentie, dat esse particulare, sive individuale: Igitur est principium individuationis.

Secundo: Cum materia sit duplex subsistentia, scilicet substantialis, & quantitativa; sicut per subsistentiam quantitativam est individuum de genere quantitatis, ita per substantialem subsistentiam, que est per formam, erit aliquid individuum de genere substantiae, & ita esse individuum substantia est per se, & primo per formam, sicut necessario, & concomitante per quantitatem.

Sed neque predicta opinio difficultate caret. Primo siquidem obiecti pollet formam secundum se sepe concipi in abstracto, & uniuersali: Sic autem individuum non esse.

Secundo: Dato quod compositum physicum individuaretur per formam substantialem, eam tamen non esse uniuersalem rationem individuationis: et un-

218 METAPH. PARS II.

plura individua sint in rerum natura, quæ à proprio esse formam excludunt, ut patet in Intelligentijs.

Propter hoc alij dicunt rationem formalem individuationis esse propriam cuiusque rei entitatem: Sic enim salvant Intelligentiarum individuationem.

Sed contra hos etiam est: Quia sic materia prima cum propriam entitatem habeat esset individua, & consequenter una: quod tamen dici non potest: cum ut ex dictis patet unitas actualitas quedam sit. Pro resolutione.

Supponendum est primum Individuationem sumi posse, aut secundum famosam nominis significacionem: aut secundum rei veritatem: Hoc autem modo etiam duplum considerari: primum secundum se, & absolute; secundum respectum ad intentiones vniuersales, quatenus est substratum, & fundamentum illarum, vel quatenus est illud ultimum, quod spectata conditione intellectus cognoscitur conformiter ad dicta supra in Prol. art. 2.

Supponendum secundum. Principium formale aliud esse manifestationis, aliud constitutionis: Illud improprie, & abusivè dici principium formale; hoc vero proprie: In se autem aliquam rationem formæ inuoluere, ut ex ipsis terminis constat: At formam bifariam accipi scilicet strictè, ac rigorosè, vel minus rigorosè, & latè: Strictè esse partem perfectuam materiæ in composito physico; sed latè esse entitatem rerum actualitatem. Ceterum hanc considerari in se, & præcisè, vel prout connotat ultimum sui complementum graduale. His positis, sit.

Resolutio 1. Principium formale individuationis secundum nominis famositatem est negatio divisionis. Patet, tum ex ipsa grammatical expressione nominis; tum etiam ex dictis supra dist. 2. §. 1. q. 1. art. 2.

Resolutio 2. Principium formale individuationis secundum rei veritatem est aliquid positivum. Patet, quia omnis negatio presupponit affirmationem causam sui, ut etiam specialiter ostendimus de individuacione loc. prox. relat.

In 3. d. 1. q. 1.
ml. 35.

Resolutio 3. Principium positivum formale individua-

uiduationis ut fundantis intentiones vniuersales est realitas ipsa secundum quam res intelligitur esse independenter, & absque ullo ordine ad intellectum. Patet, quia in solis primis substantijs, seu essentijs fundantur intentiones vniuersales: Per realitatem autem res constituitur formaliter in esse primat essentiaz, &c.

Nota esse realitatem non verò existentiam; ut enim vidimus in Phys. plura dantur individua in rerum natura, quibus sola realitas possibilitatis physice competit, ut formae materiales præexistentes in potentia materiæ.

Resolutio 4. Principium positivum formale individualizationis, quatenus hæc ex conditione intellectus ultimò cognoscitur, scilicet post intentiones vniuersales, est intentio quedam formalis obiectuè distincta à rationibus genericis, & specificis, eas ultimò contrahens, & determinans, nomine hæcceitatis expressa. Patet: sicut enim spectata conditione intellectus, in quolibet prior est obiectuè ratio essentia, quam ratio talis, ita talitas se habet per additionem ad essentiam: Cum igitur individuum sit talis essentia, sequitur, &c.

Potes, A quo desumatur prædicta intentio individualis. Respondeo reniōte desumi à tota entitate rei: proximè verò ab eiusdem actualitate: similitudinariè autem à forma physica. Vide, quæ diximus de genere in Log. par. 2. dist. 4. q. 2. art. 1. & discurre proportione seruata.

Resolutio 5. Principium positivum formale manifestium individualizationis secundum se, & absolute consideratæ est collectio diuersorum accidentium, eorum præcipue, quorun mentionem fecimus in Log. par. 2. dist. 9. Patet: Nam plura illa accidentia collecta maximam partem conferunt ad cognoscēdum quod quid est, & consequenter individua, quæ sunt primæ substanzæ, & subiecta omnium accidentium.

In 2. d. 37.
q. 1. nu. 82.
In 3. dist. II.
q. 1. nu. 15.

Resolutio 6. Principium formale constitutivum individualizationis non est enitatiua rei actualitas, ut præscindens à connotatione complementi gradualis.

220 METAPH. PARS. II.

Probatur, quia entitatis rei actualitas sic à suo graduālē complemēto p̄escindens, non distinguit individuū ab universalī, vt patet in suppositione quod darentur formæ varietales vulgo dicitur platonice.

Resolutio 7. Principium formale constitutivum individuationis est entitatis rei actualitas, vt graduale sui complementum connotans. Probatur.

- In 1. d. 26 q. 2. n. 7. Primo, quia illud est *formale principium constitutivum individuans per quod ens est in actu unum numerum hoc aliquid, & incomunicabile*: Sed per actualitatem entitatis, vt connotantem graduale sui complementum, constituitur ens in actu, unum numerum hoc aliquid, & incomunicabile; Ergo actualitatis entitatis est *formale principium individuans*.

- In 1. d. 26. q. 1. n. 7. Major patet, quia formalē principium individuans habet effectum formalē sibi correspondētē, & si hoc aliquid, sive esse individuum, sicut differentia specifica habet effectum formalē esse specifīcum. Minor probatur, quia à prædicta connotatione res est proxima, & completa ratiōne eorum omnium, que formaliter ab individuatione oriū dicuntur, existentia, scilicet, & suppositalitatis.

- Secundò: Quia sic optimè explicatur quid dicat individuum potentiale, quidque addat individuationem in actu super individuationem potentialem: Per hoc, enim quod connotatio illa non sit in actu terminata, individuum dicitur potentiæ; per hoc vero, quod

- In 3. dist. 15. sit actu terminata dicitur, actuale: Et ideo, reputo q. 1. n. 42. verum quoniam dicitur, quod individuum super speciem solidam additæ gradum essendi, quia quod species dicit entitatem & ex essentiāliter, hoc dicit individuum potentialiter, si sit in potentia, & existentialiter, si sit in actu: Unde super hominem non dici possit existentiam in potentia, vel in actu.

- Obijcies: Si principium formale constitutivum individuationis esset actualitas entitatis, vt connotans graduale sui complementum, individuum substantiat, esset sub diversis generibus: Sed hoc dici non potest, quia individuum substantia est per se unum: Ergo, &c. Sequela probatur. Nam per actualitatem

DIST. III. Q.II.A.I. 221

litatem entitatiuam substantiae esset in genere substantiae, & per connotationem esset in genere relationis; imo per unitatem esset quoque in genere quantitatis: Sicut enim numerus est qualitatis species, ita unitas, quae est principium numeri reducitur ad quantitatem. Respondet duplum intelligi posse aliquid collocari sub diversis generibus: uno modo secundum propriam realitatem; alio modo secundum diversas formalitates, & intentiones in eadem entitate fundatas: Primo autem modo *individualium substantiale esse solum in genere substantiae*, q.i. n.39. sed secundo modo collocari posse tam sub genere relationis, quam quantitatis, sicut *forma substantialis ponitur in predicamento qualitatis* In 1. dist. 3. met. cap. q.i. n. 4. de qualitate tex. com. 19.

Ex his patet qualiter respondendum sit ad argumenta aliorum. Ad primum enim primae opinionis: Dicimus, quod licet individualium tam respectu intentionum uniuersalium, quam secundum se plus positum dicat, quam natura specifica, tamen illud positum non est entitas realis superaddita, sed vel noua intentio, vel nouus essendi gradus; & ideo semper species completere praedicatur de entitate individuali, quinquam non de eadem secundum omnes sui formalitates.

Ad secundum patet ex impugnatione.

Argumenta secunde opinionis qua tenus fieri possent contra ultimam resolutionem solvuntur facile. Ad primum: dicimus individua non differre secundum intentiones essentiales uniuersales; differre tamen secundum intentiones ultimas, & individuales, & secundum proprias entitates independenter a quolibet accidente.

Ad secundum: Patet ex responsione ad primum primae opinionis.

Ad alia, quae videbantur probare quantitatem accidentalem esse formale principium constitutuum individualium, & quidem: *Ad primum quando dicitur, prima divisione est per quantitatem: Dico, quod prior divisione est per formas substantiales numero diversas.* In 3.d.ii. q. 2. n.27.

K 3

A4

332 METAPH. PARS II.

Ibid. nro. 28. *Ad secundum, cum dicatur quod multitudo numero-
rum non est nisi per quantitatem. Verum est de mul-
titudine, qua sequitur divisionem continua; non au-
tem est verum de multitudine, qua sequitur numero-
lem divisionem formarum substantialium.*

Ibid. nro. 29. *Ad tertium per idem.*

Ibid. nro. 30. *Ad quartum: Dico, quod maior est falsa: Imo
est à conuerso, scilicet quod materia est alia, quia
forma est alia secundum quod dicit Com. 2. de ani-
macom. Et causa diuersitatis materia est diuersitas
forma, non à conuerso, ibidem: Et in 1. de anima
com. 53. Unde dicit quod membra Leonis non dif-
fervunt à membris Cerui, nisi quia anima differt ab
anima.*

Ibid. nro. 31. *Ad quintum, quando dicatur, conveniens in na-
tura specifica: Dico, hoc non est convenire in aliquo
reali; ideo inter se realiter differunt, quantum ad
formas individuales, qua sunt forma substantialia
orum.*

Ibid. nro. 32. *Per idem patet ad confirmationem: quod verum
est quod per formas substantiales per quas superaddi-
dant super convenientia in intentione speciei dif-
fervunt, non per quantitatem.*

*Ad fundamentum Scotistarum: Constat ex dictis
contractuum naturae specificae non esse nouam enti-
tatem superadditam, sed nouam intentionem in es-
te realifundatam, & obiectivè presuppositam intel-
lectui possibili, qui ex propria condizione prius uni-
versalia, quam particularia cognoset.*

*Ad illa, que ab alijs adducebantur pro subsisten-
tia, & existentia: Responderemus substantiam, &
existentiam esse in radice principia formalia individua-
tionis, sed non formaliter, quia ut dictum est,
ordine saltu naturae individuationem presuppon-
unt.*

*Quæ pro sententia Com. assertebantur, sicut ostendunt individuationem compotæ physici haberi for-
maliter à forma stricto modo accepta, & physica,
ita confirmant individuationes omnes à rerum enti-
tatiua actualitate occisi, que est veluti forma meta-
physica.*

Ad

DIST. III. Q. II. A. II. 223

Ad illud autem, quod contra primum obiectebatur: Dicimus formam praecisa connotacione complemeti gradualis esse uniuersalem, sed sic praecisam non esse principium individuationis.

Ad secundum: Dicimus, intelligentias excludere à proprio esse formas physicas, sed non actualitatem entitativam, quia ab hac sic res omnes individuantur; ut illa deficiente nullam ens sic individuum.

Ad difficultatem contra ultimam sententiam propositam: Paret, materiam primam non esse individuam, nec unam, quia actualitate caret.

ARTICVLVS II.

Quodnam sit principium formale multiplicationis individuorum.

Confundunt aliqui presentem difficultatem cum precedenti, sed male; potest enim aliquid in 3. d.n. q. esse principium individuationis, &c non esse principium 2. illi. 3. multiplicationis, nam ut dicit Philosophus, & Com. 2. de caelo com. 92. quia forma caeli occupat totam materiam caeli ideo non possunt esse plures caeli, & tamen certum est, quod certum est individuum quoddam.

D. Thomas, &c alij docet quod quantitas est formalis. Ibid. nu. 33. male principium multiplicationis individuorum.

Primum, quia multitudo sequitur divisionem 1o. Ibid. met. 10x. com. 9. Sed divisiones per se compotis quantitatibus ibidem, & 3 met. cap. de quanto tex. com. 18. Ergo.

Secundum: Forma non est alia, nisi, quia materia Ibid. nu. 34. est alia: Sed materia non est alia nisi per quantitatem: Ergo alias, & multitudo est à quantitate.

Tertio: In eo in quo aliqua conueniuntur in eo non differentur: Sed individua eiusdem speciei conueniuntur in substantia: Ergo si differant aportet aliud superaddi substantia, quo differant, & distinguantur: Sed differentiationem, & distinctionem facit maximus quantitas: Ergo.

224 METAPH. PARS II.

- Ibid. nu.36. Confirmatur, quia species non differret à genere nisi aliquid adderet, quo superabundaret generis: Ergo nec individuum differret à natura speciei nisi aliquid superaddaret, quo, &c. Sed hoc non potest esse differentia aliqua in genere substantie, quia differentia substantiae causat distinctionem specificam: Ergo est quantitas.
- Ibid. nu.37. Declarat se alibi D. Thomas super i. Boëtij de Trinit. sic, quia nulla forma materialis inquantum est forma est de se multiplicabilis: Et dicit inquantum est forma, pro Intelligentia, que de se est hoc, & non multiplicabilis: Sed hoc non est inquantum est forma, sed inquantum quedam Intelligentia. Et posset ratiocinari sic; quia si recipiatur in tota materia sua non est multiplicata i. de calo, & mundo tex. com. 93. Ergo forma non est multiplicabilis de se inquantum est forma: Ergo est multiplicata secundum quod recipitur in materia: Sed materia non est diversa, & multiplicata nisi per quantitates: Ergo quantitas est principium, &c.
- Ibid. nu.38. Addit tamen quod illa quantitas non est quantitas terminata, quia talis quantitas variatur eodem remanente individuo in numero, sed quantitas interminata, qua in materia procedit forma, & distinguit in ea diversas partes ad diversas formas, ut probat Com. de subst. tract. i.
- Ibid. nu.39. Pro opinione de quantitate sunt Porphyrius, Boëtius ibid. i. de Trinit. Damascenus in Log. 9. cap. Aristoteles s. metaph. tex. com. 18. Quantum est divisibile in ea, quae insunt: Sed divisione est causa multitudinis: Ergo.
- Ibid. nu.40. Prædicta opinio impugnatur ab aliis: Et quidem contra conclusionem in se arguitur sic.
- Ibid. Primò: Quæ quantitatibus distinguuntur, distinguuntur per quantitatem, quia de oppositum, est oppositum in adiecto: Ergo, quæ substantialiter distinguuntur, distinguuntur per substantialiam: Sed plenum est Sortem, & Platonem substantialiter distinguuntur: Ergo per substantialiam: Ergo multitudo in substantialia est sine quantitate.
- Ibid. nu.41. Secundò: Quæ non habent esse simpliciter non dant distinctionem simpliciter, quia nihil agit ultra suum esse:

esse : Et e converso, quia habent esse simpliciter, si distinguantur, oportet ea distingui simpliciter. Sed accidentia non habent esse simpliciter. met. tex. com. 2. Ergo nec distinguunt simpliciter. Substantiae habent simpliciter esse : Ergo distinctionem simpliciter ; & ista substantialiter sine omni accidente.

Tertio : In quoconque genere accidentis est reperire propria individua, licet non per se existentia, quia accidentibus non conuenit per se existere : Ergo in substantia erunt propria individua, & per se existentia, quia substantiae conuenit per se esse.

Confirmatur : Quia aut quodlibet individuum accidentium est per se individuum, & eadem ratione in substantia : Aut per aliud, & tunc est standum in illo alio, & habetur propositum : aut procedit in infinitum ; sic enim arguit Com. com. 4. quarti metaph. contra Aquicennam.

Quarto : Distinctio est secundum rationem principiorum distinguientium ; si ergo Sortes, & Plato solum distinguuntur per accidentia, Sortes non differt a Platone in substantia : Ergo si quacunque virtute mutaretur Sortes in accidentibus, & darentur alia accidentia numero, & si maneret materia sua pristina, & forma pristina sine corruptione, sequitur quod erit alius numero.

Quinto : Si quantitas sit causa multitudinis, aut terminata, quod falsum est, quia illa sequitur individuum substantia in actu tanquam eius subiectum : Nec interminata, illa enim est communis genito, & corruptio, & ita esset in diuersis eadem quantitas numero, & sic non distinguuntur numero.

Contra declarationem similiter sic arguitur. Primo : Quia ex quo dimensiones interminatae non sunt separatae, sed sunt in materia, necessario praexigunt materiam aliquo modo praexigitionis : Quare ergo cum consequuntur materiam, aut consequuntur eam in communi acceptam. Et tunc non distinguunt in ea aliquas partes ad distinctas formas, ut dicitur, quia qua ratione possunt dimensiones huiusmodi ad distinctas formas stare in materia distincta, & in communi accepta sine hoc quod tam distinguat per unu instantem.

226 METAPH. PARSH.

Et in infinitum possunt : Aut consequentur materia, ut est hoc : Et sic materia prius est hoc, quam per quantitatem ; Et ideo multitudine est per materiam, non per quantitatem.

Ibid. n. 47. Secundò : Dimensiones iuxterminas sunt communis genito, Et corruptio ut vult. Com. de substantia orbis tracta. saltem in aliquibus : Si igitur possit corruptionem redire eadem dimensiones, Et illud dividunt, sequitur quod per naturam poteris eadem individua res numero redire.

Ibid. n. 48. Proprii quod sunt alijs ponentes materiam causam multiplicationis individuorum.

Ibid. Primi : Quia Phylosophus q. met. tex. com. 27. docet quod generans non generalis aliud nisi propter materiam.

Ibid. n. 49. Item q. met. tex. com. 12. cap. de uno : Numeri sunt unum, quorum materia una. Idem dicit cap. de eodem : Ergo per oppositum multa sunt numero, quorum materia non est una ; sic ex opposito accipit Phylosophus utroque capite in fine.

Ibid. n. 50. Item 2. de anima tex. tom. 47. ponit causam plurificationis individuorum properiter defectum perpetuariatis, scidicet quia idem numero non potest manere, iteo generans simile ut maneat infiniti, quod non potest manere in se ipso : Sed causa defectus perpetuariatis est materia, qua est potentia corruptionis : Igitur, item 12. met. tex. com. 49. Et 1. de calo, Et materiali tex. com. 93. probat, quod non sunt plures cali, quia calum constat ex sola materia sua : Igitur est contra pluralitas materia, Et cetera.

Ibid. n. 52. Com. etiam 3. de anima tex. com. 9. super illud : Aliud est magnitudo, Et magnitudinis est : non sunt plures Intelligencia in eadem Specie, quia non habent materiam.

In 2. dist. 11. q. 1. n. 8. Deinum. Auicennas q. met. cap. 2. dictio : que non egit materia ad permanendum, vel ad incipiendum impossibile est multiplicari, Et species huiusmodi est una numero.

Secundò : Individua solum differunt materialiter t. illego, &c. Antecedens probatur, quia quae formaliter differant, species differunt : Omnis enim differ-

DIST. III. Q.II.A.II. 227

differentia formalis est specifica, quia species, & forma sunt idem 10. met. Et ideo in fine eiusdem dicitur, quod masculus, & femina non differunt secundum speciem, quia solum secundum materiam.

Tertio: Pluralitas numeralis est imperfectio entis: Ergo causatur a primo imperfecto: Sed hoc est materia: Ergo, &c.

Sed contra hanc opinionem arguitur: Primo: *Quia sicut ens in actu requirit principium actuale, In 3. d. n. q. quo actu constitutus, ita distincta in actu requirunt 2. nu. 53. distincta principia actualia distinguentia: Sed distincta individua substantia sunt entia in actu: Ergo per principia actualia distinguuntur: Sed distincta materia in quibuscumque distinctis sunt semper entia in potentia ex se: Ergo individua substantia non distinguuntur per materiam.*

Secundo: *Per regulam Phylosophi 5. met. 1ex. Ibid. nu. 54. com. 12. cap. de uno, & de eodem: Sicut diversa sunt, quorum materia est alia, ita eadem numero, quorum materia est eadem numero: Si igitur per hoc intelligas, quod identitas materia sit causa identitatis individui, & multitudo materiarum sit causa multitudinis individuorum, ut dicas, cum sit eadem materia geniti, & corrupti, sequitur quod genitum, & corruptum sunt unum numero: Sed agens naturale corrupto unum de eadem materia generat aliud; Ergo per agens naturale potest redire idem numero.*

Tertio: Accidentia possunt differre numero sine materia: Ergo etiam substantiae. Antecedens probatur, *quia intellectiones angelii numero differunt non tam per materiam; immo nec per subiectum; quia in eodem subiecto sunt, scilicet in intellectu eius.* In 2. d. II, q. 1. nu. 31.

Quarto: Immaterialitas non est causa quare aliquid primò est hoc: Ergo materialitas non est causa quare aliquid est plurificabile. Consequentia patet per locum ab oppositis. Antecedens probatur: *Quia eo, quo primò aliquid est in actu extra suam causam, & intellectum, eo est hoc primò; quia esse in actu, ut distinctum contra esse in causa, & intellectu, non competit nisi huic: Sed quaecunque entitas actualis praeceps accepta se ipsa primò est in actu, quia se ipsa* In 1. d. 7. q. 1. nu. 4.

258 METAPH. PARS II.

primo recedit à non esse, licet multa alia concurvant ad suum esse: Ergo seipsa primo est hoc: Igitur. *C. e.*
 Ibid. nu. 9. Quintò: Forma immaterialis plurificatur secundum quod immaterialis: Ergo, &c. Antecedens producatur, quia si forma immaterialis non potest plurificari secundum quod immaterialis, sed secundum se est hoc, & implurificabilis, aut hoc intelligitur sic quod de se, & per suam quidditatem est hoc, nihil aliud intelligendo, sicut diuinitas est hoc seipsa: Et tunc sicut nihil aliud intelligendo nisi divinitatem est contradictione intelligendo Deum non esse hunc Deum, sed plurificabilem in multis Deos, ita erit contradictione, & repugnancia intellectuum, intelligendo aliquam speciem talis plurificabilem, quasi communem conceptum pluribus: quod rāmen Doltores, & multi Sancti conceperunt: Damascenus in elementario cap. ta. Secundum unumquemque ordinem angelorum, & virtutum differentes hypostases condidit, non solum videlicet, sed etiam secundum unamquamque speciem, &c. At intelligitur, quod non qualiter est hoc sua quidditate, sed quadam alia: Et tunc non repugnat sibi contradictione non esse: Et ultra: Ergo non obstante immaterialitate sua potest plurificari, quantum est de se.

In 3. dist. II. q. 2. nu. 62. Sextò: Quilibet forma substantialis de se est hoc: & non per materiam: Ergo, &c. Consequentia patet: Quia dicentes formas non esse causas multitudinis fundant se super hoc, quod forma substantialis de se non est hoc, sed ab alio; & ideo non est de se (ut dicitur) principium multiplicatum. Antecedens quo ad animam intellectum videtur certum: Est enim prius hoc, quam in materia, quia per prius est antea terminus creationis quam infundature: Quod probatur, quia i. met. tex. com. 1. 6. prius est, quod potest esse sine alio, & aliud non sine ipso: Ergo eodem modo est prius alio; quod potest esse sine alio, & aliud non sine ipso: Sed in actuali esse distincta, & singulari potest esse sine hoc, quod sit in materia propria, & non ē communis: Ergo est prius terminus creationis quam sit in materia propria, & tunc est hoc non per materiam.

Respon-

In 3. d. 11. q.
2. n. 63.

Ibid. n. 64.

Respondetur quod duas intellectuas sunt de se haec, sed hoc est speciale, quia intellectua de se est hoc aliquid, & ideo non sunt de se haec in quantum forma: Contra: Intellectua secundum quod creatur in corpore hominis sic est forma, & est hoc aliquid, ut separatur: Sed ut in corpore creatur, sic de se est haec. Ergo de se est haec ut est forma. Probo minorem: Quia ut creatur in corpore, terminus creationis non est homo, sed ipsa anima intellectua: Sed terminus creationis est aliquid signatum: Ergo intellectua de se est hoc signatum, & sicut de una sic de alia.

Nec valet dici, quod non est terminus creationis, nisi ut in hac materia, vel sub hac quantitate, & ita est haec ab hac materia, vel ab hac quantitate, non a se ipsa: Nam contra est. Primo: Quia quod creatur in hac materia, & sub hac quantitate, hoc est solum coexistit non terminatus: Licet enim determinatam materiam coexistat determinata intellectua in qua creetur, tamen illa materia ministratur a natura, & non includitur intra terminum creationis: Ergo natura ipsa intellectua est praeceps terminus creationis: Sed terminus creationis est hoc signatum: Ergo, &c. Secundo: Etsi simul duratione creatur, & inest, seu informat, tamen prius natura creatur ut sit forma, quae inest, vel informat; quia informare presupponit formam esse formam presuppositione ordinis natura: Sed in quoque priori creatur ipsa est haec: Ergo prius est haec, quam inest, vel informet; & ita est haec de se formaliter, licet a Deo efficienter.

Ibid. n. 65.

Ibid. n. 66.

Nec item valet dici quod non est prius haec quam sit in materia, saltem secundum aptitudinem, non secundum actum, & ita est hec per materiam: Nam contra est. Primo: Posito quod in eodem instanti duas anime infundantur duobus corporibus, tamen in illo priori, quo aptitudo procedit actum, alia est aptitudo unius anime ad unum corpus, & alia ad aliud corpus, aliter enim casualiter unam Deus infundet uni, & non ali: Sed quando aliquid conuenit uni, & non ali, non conuenit illis secundum quod habent commune, sed secundum quod distinguuntur.

In 1. dist. 7!
q. 1. n. 11.

Ergo

230 METAPH. PARS II.

Ergo illa aptitudo conuenit illis ut distinctio : Ergo prius distinguuntur, quam habeant distinctam habitudinem ad materiam, & ita ex materia non distinguuntur. Secundò : In quounque priori suè duas animas, utraque ex natura sua intrinseca est quadam actualitas absolute : aptitudo autem fundatur super ipsum sicut super fundamentum absolutum, quod est forma, & actus : Sed quoddlibet singularare ex suo per se intellectu imponeat distinctionem : Ergo in quounque priori ante omnem aptitudinem distinguuntur illa anima.

Ex his facile probatur antecedens argumenti principalis, etiam quoad alias formas substantiales non intellectivas : Nam cum intellectiva non repugnet esse formam verè informans, & esse de se banc : Igitur nec repugnabit alijs formis substantialibus : Ex ista forma sunt causa multitudinis individuorum. Et licet Intelligentia sit alterius rationis ab alijs formis (puta quod est separabilis, & immaterialis) ratione cum verè sit forma informans, in essendo formæ est eiusdem rationis cum alijs.

Ibid. n. 68. Item : Generatio substantialis, sicut qualibet materia, requirit terminum in actu, & non solum terminum adiquatum, sed terminum formale : Ergo alia, & alia generatio substantialis, alium, & aliis terminum formalem in actu : Sed hic non possunt asfigari nisi distincta forma substantiales ; quia materia non est terminus, sed fabricum, & quantiles non est terminus generationis substantialis : Ergo formæ substantiales ex se sunt alia, & alia,

In 1. dist. 7. q. 1. n. 14. Item : Anicentias : met. cap. 4. Materia non est causa forma, licet sit materia forma : Sed non videtur aliquid esse hoc, per illud, quod non est causa causa per se : Ergo materia non est causa quare forma est hoc.

Ibid. n. 25. Item : Phylosophus 12. met. 20x. com. 27. ponit quoddlibet principium esse ens per se ipsum : Non ergo forma est hoc per materiam. Antecedens probatur : Dicit enim sic : singularium aliud sua materia, & mouens, & sua species, & mea ; ratione autem universalis sedem differunt : Ergo numero, licet conueniant

DIST. III. Q. II. A. II. 251

niant specie. Ratio tangitur i. phys. tex. com. 37. Et
tex. 43. ubi dicitur, quod quodlibet non sit ex qua-
libet, sed determinatum ex determinato.

Melius igitur dicitur ab aliis, quod forma est pri-
cipium distinctionis, & multitudinis individuorum. In 3. dist. II.
Hoc enim nequum ex superioribus colligitur, sed vi-
tius probatur sic. q. 2. n. 57.

Primo: Illud, quo aliquid primo, & simpliciter Ibid. nu. 57.
est, illo distinguitur a quolibet, quod non est ipsum.
Sed per formam substantialem primo, & simpliciter
est quodlibet suppositum in genere: Ergo quodlibet
ab alio primo, & simpliciter distinguatur, & mul-
ticatur per formam.

Confirmatur: Quia forma substantialis est forma- Ibid. nu. 59.
liter constitutiva individui: Sed illud, quod est for-
male constitutivum in esse est formaliter constitutivum
in esse multiplicato, si sit ibi multitudo, sicut patet;
sicut differentia specifica constituit speciem specialissi-
mam, ita distincta differentiae constituant multas spe-
cies, ubi genus multiplicatur in specie.

Secundo: Quod sic est causa diuersitatis, quod Ibid. nu. 60.
sua diuersitas est causa diuersitatis in omnibus alijs,
illud est principalis causa diuersitatis: patet per se:
Sed diuersitas materia, & diuersitas dimensionum
præxiguntur propter distinctas formas: Com. enim
1. de anima com. 53. & 2. de anima tex. com. 60.
dicit expreſſe, quod causa diuersitatis materia est
diuersitas forma, non e conuerso: Nam membra leon-
nis non differunt a membris cervi, nisi quia anima dif-
fert ab anima.

Tertio: Sicut distinctio quantitatum ad quanta, Ibid. nu. 61.
ita distinctio substancialium ad substancialia: Sed
duo individua quantitatis distinguuntur, & multi-
plicantur per suas quantitates: Ergo duo individua
substancialia multiplicantur per suas formas substancialia.

Sed neque hæc sententia intellectum adequat:
Quamvis enim sufficienter assignet pro principio
multiplicationis compotiti naturalis præsuppositam
multitudinem formarum substancialium; cum tamen
non assignet principium multitudinis illarum
formarum.

232 METAPH. PARS II.

formarum non videtur universaliter satisfecisse difficultati propositæ.

Supposito nihilominus ex sèpè dictis, materiam, & formam, ac etiam quantitatem sumi posse, vel secundum proprium esse physicum, vel solum secundum proprias formales rationes. Principium item formale multiplicationis individuorum substantiarum aliud esse universale respectu cuiuscunque substantie, sive compositæ compositione physica, sive non; aliud verò particulare respectu compositi substantialis physici. Deinum: Multiplicationem individuorum considerari aut in potentia, aut in actu; sit.

Resolutio i. Quantitas in esse rei nullo modo potest esse principium formale multiplicationis substantiarum in individua. Hec resolutio non solum constat ex his, quæ contra primam opinionem dicta sunt; sed veterius probatur sic.

Q. 2. dist. 17. q. 1. n. 14. Primiò: Generans distinguitur à genito circumscripto quocunque alio differente à generante, & à genito; quia impossibile est quod idem generet se, etiam in dividu: Sed generans non est generans per quantitatem; nec genitus est genitum per quantitatem; non enim est de formalitate ratione generantis, vel geniti; quia tunc vel esset principium formale, vel terminus formalis generationis: Igitur circumscripta quantitas distinguitur: Sed illud non est formalis ratio distinctionis, qua circumscripso adhuc distinguitur: Ergo, &c.

ibid. n. 15. Secundiò: Quod secundum suam formalens rationem est indistinctum, & tantum unum individuum non potest esse causa, & formalis ratio distinctionis. Et purificationis individuorum, quia nihil est causa sua oppositi: Sed quantitas continua secundum se omni ab circumscripto non est nisi unum quantum: Unde Causa s. phys. xxvii. in mathematicis idem est continuum, & contignum, quia non enumeratur nisi prior formam, & materiam in qua recipitur: Ergo forma est potius causa multiplicationis quantitatum, quam è contra.

ibid. n. 16. Tertiò: Illud quod est causa alicuius proprietatis primo sequitur a causa prima conuenientia propria-

tate;

tas: Ergo causa diuisibilitatis primò conuenit ei, cuius primo conuenit diuisibilitas talis: Sed illud quod est diuisibile in plura supposita, siue in partes subiectivas est natura specifica: Si ergo quantitas sit formalis ratio quare natura diuidatur in partes subiectivas, ergo quantitas primò conuenit natura specifica, quod falsum est; quia primò conuenit individuo, &c.

Quarto: Ex prioritate substantiae ad quantitatem potest ergui sic: Nam 7. met. tex. 4. substantia est prior omni accidente cognitione, definitio, & tempore: & illud est verum de omni substantia etiam praedicabili, quia de illa substantia probat, quod praeedit omne accidens, de qua probauit, quod coniuidit ens: Sed tale nec est Deus, nec materia prima: Ergo, &c. Similiter illa substantia praeedit accidentis de qua postea concludit, quod ad determinandum ente sufficit determinare de substantia; quia omnia alia à substantia habent attributionem ad substantiam: Sed talis substantia est praedicamentalis, non Deus, vel materia prima: Ergo quod est primum in ordine praedicamentali substantia est prius omni alio: Sed prima substantia, & individuum est primum in praedicamento substantia: Igitur praeedit omne accidentis: Sed praeedens aliud non habet esse ab eo, quod sequitur ipsum: Ergo, &c.

Quinto: Ex parte coordinationis praedicamentalis arguitur sic. In omni linea praedicamentali est species circumscripito omni alio alterius coordinationis: quia nullus dicit, quod species constituitur in linea praedicamentali per aliquod accidentis: De ratione autem speciei est, quod sit praedicabilis de pluribus: Ergo circumscripito omni alio, &c. est praedicabilis sic: Sed impossibile est quod sit praedicabilis sic, nisi secundum possibilitatem, ita quod possibile sit plura esse de quibus est praedicabilis: Ergo omni alio circumscripito possunt esse plura talia: Sed talia sunt individua: Ergo, &c.

Sexto: Nullum per accidens suscipit praedicacionem superiorum, & essentialium in aliquo genere per se: Ergo nullum ultimum subiectibile in quantum tale, cuiusmodi est individuum potest esse unum per accidentem:

Sed

234 METAPH. PARS II.

Sed includens res diuersorum pradicamentorum est ens per accidentem : Igitur nullum individuum erit includens sic quantitatem : Ergo,&c.

Ad. m. 20. Septimò : Ex parte potentiae arguitur sic. Impossibile est quod non substantia fiat substantia sine mutatione substantiali, vel quod hac substantia fiat non hac substantia sine mutatione tali. Sed possibile est in illa mutatione facta circa substantiam quod fiat mutatio circa quantitatem; possibile est enim per potentiam diuinam quod corrumpatur quantitas in substantia, & creetur alia quantitas; ista autem creata potest aquiliter informare substantiam, sicut prima quantitas, quia ista duæ quantitates non differunt in aliqua perfectione, sed solo numero : Sed si substantia haberet singularitatem à quantitate, haberet modo aliam singularitatem quam prius, quia haberet aliam quantitatem : Sic ergo eadem substantia manente posset hac substantia fieri non hac substantia, & substantia sine mutatione substantiali; quod est contradictione.

Resolutio 2. Principium formale multiplicationis ut sic individuorum est quantitas secundum rationem formalem sui generis. Probatur : Quia multitudo importat rationem formalem numeri: Ratio autem formalis numeri est ratio formalis quantitatis, &c. Ergo,&c. Maior patet. Minor probabitur suo loco.

Resolutio 3. Principium formale multiplicationis potentialis est multitudo rationum formalium materiae. Patet : Quia sicut se habet una ratio formalis materiae ad suum actum, ita plures rationes formales ad proprios actus: Sed una ratio materiae ut respicit suum actum est principium potentiale unius individui : Ergo,&c.

Resolutio 4. Principium formale multiplicationis actualis est multiplicitas rationum formalium formae. Patet ex precedenti resolutione.

Hinc si considerentur individua respectuè ad intentionem uniuersalem speciei, prout illam ex conditione intellectus videntur intentionaliter contrahere, multiplicatio potentialis illorum est à diuersis habili-

habilitatibus eiusdem speciei : actualis vero à proprijs differentijs individualibus : Si vero considerentur in se, & præcise, multiplicatio potentialis habetur à diuersis rationibus materiæ, seu habitatibus, proprijs actualitatibus præsuppositis.

Obijcies : Actualitatæ substantiæ simplicis individuali nihil præsupponitur, quia in ente simplici creato solùm considerantur potentialitas, & actualitas ; potentialitas autem cum actualitate creaturæ est imbibita. Respondeo, in creatura duas speciales rationes potentialitatis reperiri : unam entitatis, aliam effectibilitatis : Hunc autem esse habitudinem quādam virtualiter cæteris rationibus creaturæ præsuppositam, quia videtur quasi non entis proprietas respectu infinitæ efficacitatis diuinæ, quæ ex non ente ens quodlibet efficere potest : Quare sicut non ens præsupponitur enti creato, ita habitudo effectibilitatis quodammodo præsupponitur cæteris rationibus creaturæ à quibus in eadem entitate creaturæ censetur terminari per actualitatem entitatiuam.

Instabis: Dato quod præsupponeretur aliquo modo habitus effectibilitatis, illa tamen esset una numero suo modo : Ergo per illam non constitueretur nisi unum individualium. Respondeo primò in uno quoque individuali plures reperiri effectibilitates respectu diuersarum specierum, quia sicut Deus ex nihilo potest aliquid efficere, multò magis potest ex aliquo aliud specie diuersum formare per totalem conuersionem unius entitatis in aliam, etiam specie diuersam, ut fides doceat de substantia panis, quæ in Sacramento Eucharistiae conuertitur totaliter in corpus Christi. Respondeo secundò, quod licet in uno individuali non sit nisi una habitus specifica, nihil minus præsupponerentur ex parte nihili veluti infinitæ, quia cum individualium creatum non sit infinitum in esse non absorbet uniuersum non esse; unde hoc adhuc remanet infinitum : Et quia secundum omnes veluti suæ partes censetur eiusdem rationis, ideo secundum quamlibet illarum participat eandem specie habitatem, quæ sicut ad actum redacta individualis constituit, ita alio individuali concomitante, individualis multiplicat.

Vrgo.

Vrgebis : Non potest presupponi actualitati individualium specialis habilitas ad aliquos esse specificum , nisi ad esse individuum aliquo modo presupponatur illud esse specificum: Cusa ergo esse specificum non presupponatur individui , sed potius est contra , ut ex Log. dictum est art. præced. sequitur, &c. Respondet negando quod esse specificum quia tale non presupponatur individui creati: Cum enim esse specificum sit quoddam esse ideale : Ideo autem presupponantur in mente artificis antequam operetur , necessariò presupponitur etiam ab ente , conformiter ad dicta in Log. par. 2. dist. 2. q. 2. art. 1. Quanquam in nobis , eo quod non nisi dependenter ab abstractione appareat , singularia presupponat , quod solùm docuimus loco art. præc. relat.

Argumenta prius opitionis , si quid probant , probat tantum quantitatem esse principium multiplicationis substantiarum compositarum : non autem universaliter , ut de se patet ; sed nec illud probant , qui hinc forma presupponat dimensiones in materia , tamen illas solùm coegerit tanquam dispositiones. Et dico etiam quod euincunt dimensiones esse principium multiplicationis , ad sumum id ostenderent in potentia ; at non in actu : Ut enim dicit Com. de substantia orbis tract. 1. illa dimensiones sunt in potentia in materia . Et ideo vocas illas intermissiones : Unde .

In 3. d.n.q. Ad primum: Quando dicitur quod divisione , & multitudine sequuntur quantitatem : Dico quod si logaris de quantitate terminata ; quia sequitur subiectum in actu , tunc solùm primò manifestat sensus distinctionem individualium , non ratiem causas : & sic logantur omnes . Non causas , quia prius distinguuntur duo individua in genere substantia per suas formas substantialias , quam per quantitates suas . Si tangeris de quantitate intermissione , & in potentia sunt dica , quod etiam falso est , quia prius distinguuntur materia per distinctas habilitates ad distinctas formas , & ex hoc consequitur in ea quod habeat distinctas dimensiones in potentia respectu distinctarum formarum . Etiam esto quod prima distinctio esset per quantitatem distinctionem intermissionem ; dico quod ex hoc

hoc bene habetur quod quantitas est primum principium multitudinis, sed in potentia; formae tamen substantiales correspondentes distinctis materijs, & distinctis dimensionibus interminatis, & in potentia sunt principia distinctiva in actu; Et quia distincta individua in actu requirunt distincta principia distinctiva actualia, & actus etiam separat, & non potentia, ut dictum est: ergo formae substantiales potius distinguunt, & multiplicant, & non quantitas.

Ad secundum: Quando dicitur quod forma non Ibid. n. 70. est alia, & alia, nisi propter aliam, & aliam materiam; Dico quod illa distinctio, quae est in materia, & in dimensionibus ad formas distinctas est in potentia, & non est causa multitudinis, &c. ut primo.

Ad tertium: Quando dicitur, quod individua Ibid. n. 71. conueniunt in substantia: Dico quod verum est secundum speciem, sed differunt formis substancialibus, seu actualitatibus entitatis secundum numerum, & hoc sufficit ad distinctionem numeralem. Quando additur: Si differant in genere substantiae constitutae speciem: Dico si differunt differentijs specificis, verum est; si numeralibus solum, non oportet.

Ad declarationem: Concedo consequens, quod dimensiones interminatae procedunt, sed secundum esse potentiale, ideo non sunt causa. Et quando dicitur, quod forma non multiplicatur nisi propter materiam, quia si recipiatur in tota materia sua non multiplicatur, sed si recipiatur in distinctis materiis multiplicatur: Dico, quod ista distinctio materiarum esse solum in potentia, & ideo nihil facit.

Alia argumenta pro sententia assidente principiu formale multiplicationis esse materiam, nec absolute probant.

Ad primum ab authoritatibus desumptum: Dico ad priuani, quod authoritas lequitur quod non est generatio nisi in habentibus materiam: & hoc est verum In 2. d. 18. rum, sed non est ad proposatum. Ad alijs omnes au- q. 1. n. 23. thoritates, quae possent adduci ad probandum quod In 3. dist. 11. materia est principium multitudinis: Dico, quod verum est q. 2. n. 73. in potentia, at non semper de materia secundum se, sed secundum rationem; non quam tamen

238 METAPH. PARS II.

Ibid. n. 57. tamen in actu, quia distinctio materialium, ac etiam dimensionum, qua praexigunt distinctis formis substantialibus in constitutione distinctorum individuum in generatione substantia est distinctio entium in potentia.

Ibid. n. 55. Addo tamen, quod cum Phylephene in q. met. vte. com. 12. accipit illa esse eadem numero, quorum materia est eadem numero, ibi accipitur materia, pro natura individua, qua vocatur materia respectu speciei; quia videlicet conformatur ad speciem idealem, quz proinde induit rationem formaz respectu ipsius individui, &c. Probo: Quia eadem modo loquuntur ibi de uno secundum materiam sicut de uno secundum formam; non autem accipit ibi formam pro forma, ut est altera pars, sed pro ipsa natura specifica ut sit sensus; Sortes, & Plato sunt unum secundum formam, idest secundum speciem: Unde ubi antiqua litera habet, unum secundum materiam, & unum secundum formam, ibi litera nova habet unum secundum numerum, & unum secundum speciem, ut patet in q. met. com. 12. relato. Etiam loquitur de uno secundum materiam, accipiendo unum secundum materialiam, non pro materia, qua est altera pars, sed pro natura ipsa individua; aliter enim si acciperetur pro materia, qua est altera pars, cum materia sic sit eadem in genito, & corrupto, sequitur quod genus, & corruptum essent idem numero.

In 2. d. 11. q. 5. n. 37. Ad secundum: Dicitur, quod forma potest sumi dupliciter, vel pro forma, quae est altera pars compendi, vel prore forma dicitur quidditas, aut natura specifica rei, sicut frequenter accipitur 10. met. tex. 21. 12. & 13. Quia differunt forma primo modo non differunt formaliter, & specificiter, sed bene differunt in forma. Unde magna differentia est differre in forma, & differre in differentia formalis, quia duo individua eiusdem speciei differunt in forma, non tamen in differentia formalis; unde maior est vera, & minor falsa. Quod autem dicitur de Phylepheno: Dico quod Phylephenus accipit speciem, & formam pro quiditate. Similiter quod dicitur de masculo, &c. Dico, quod ista non est precisa ratio quare masculus, & feminina

fæmina non differunt specie, quia scilicet differunt secundum materiam, sed quia sunt idem quidditate: Et similiter non est præcisa causa quare aliqua differunt secundum speciem, quia differunt secundum formam, non materiam, sed quia differunt quidatitatem.

Ad tertium: Dico, quod pluralitas numeralis substantiarum est imperfectio, ideoque sic primo, & in potentia causatur à primo imperfecto secundum se, vel secundum rationem; actualitas tamen pluralitatis est perfectio, quæ proinde causatur à prima ratione perficiente.

Argumenta tertiarum opinionis videntur solum probare quod *distinctio individuorum*, seu *multitudo substantiarum compositarum* est *simpliciter*, & *completè à formis*, quæ sunt entia in actu; si tamen nomen formæ supponat pro ratione formalis, probant univ ersaliter omnem distinctionem, & multitudinem entitatum haberi *completè à proprijs rerum actualitatibus*: Nullum enim ens in potentia dat denominationem rebus naturalibus, nec artificialibus, nisi forte valde diminutans; ens autem in actu dat denominationem completam: Vnde sicut per *Phylosophum*, & *Com. 2. phys. com. 2.* nihil dicimus habere naturam, vel esse naturale cum fuerit in potentia, & non bauerit in actu illam naturam: U. g. caro, vel os non dicitur habere naturam carnis, & ossis donec recipiat formam carnis, aut ossis per quam respondetur ad quid, & ex qua sit definitio: Et idem de re artificiali; ita nihil aslerimus habere entitatem præcisè ex sola potentialitate entitatiua; sed per propriam actualitatem; quia illæ rationes metaphysicæ èodem proportionaliter modo se habent ad inuicem sicut partes constituentes compositum physicum cum quibus analogiam seruant.

IS 3. d. n. q.
2. n. 57.

Ibid.

ARTICVLVS III.

An quantò species habet plures differentias tanto sit perfectior.

Afirmabitur aliquis: Quia quod magis aliquid actuatur ed est perfectius: Perfectio enim consistit in actu: Sed species per plures differentias magis actuatur; Ergo, &c.

Negant alij: Quia simplex est perfectius compo-
sito; Et consequenter, quod magis distat à simplicitate magis recedit à perfectione: Sed per plures dif-
fentias res magis à simplicitate recedit: Ergo, &c.

Præmisso tamen, speciem dupliciter summi posse
scilicet logicè, vel metaphysicè: Et primo modo es-
se quid compositum ex determinabili, & determina-
tivo ut sic: Secundo vero modo esse quid ex sim-
plicibus entis reali rationibus resultans, nempe po-
tentia, & actualitate, ita tamen, ut pluralitas
differentiarum desumatur à maiori, vel minori re-
cessu à puritate alterius ex maiori, vel minori parti-
cipatione rationis oppositæ, ad eum proportionaliter
modum, quo colores ex admixtione albedinis,
& nigredinis resultantes dicuntur in magis; vel minus
differe ab altero extremorum colorum ex maiori,
vel minori participatione colotis contrarij; sic.

Resolutio I. Species logicè sumpta quanto plures
differentias habet tanto est perfectior. Patet: *Quia*
ratio generis, quæ consistit in quodam potentiali, &
*determinabili triam quanto plus & per plures dif-
ferentias descendit, tam b magis actuatur, & perficitur.*

Obijcies primò. Potentialitas non perficit genus:
Sed aliqua differentia generis potest esse potentiali-
tas: Ergo, &c. Maior videtur certa. Minet proba-
tur; quia actualitas potest proponi tanquam genus
logicum contrahibile per potentialitatem; potest
enim ens actuale diuidi in potentiale, & non poten-
tiale: Et yterius potentiale subdiuidi in alia maioris,
& mi-

& minoris potentialitatis. Respondeo potentialitatem esse, vel logicam, vel metaphysicam; illam nullo modo perficere genus; hanc vero posse logicè perficere genus logicum: Ens autem actuale diuisum in potentiale, & non potentiale non nisi genus logicum esse, & potentialitatem logicam differentiam; ideoque illud ab hac perfici solum logicè, prout proponitur quasi induens ratione in determinantibus.

Obijcies secundò: Si maior perfectio logica ex pluralitate differentiarum haberetur, sequeretur in Deo plures, in modo infinitas esse rationes differentiales: Sed hoc, &c. quia Deus simplicissimus est. Ergo, &c. Respondeo in Deo concipi posse infinitas rationes differentiales logicas, non vero metaphysicas, quia realiter omnem potentialitatem excludit: Pluralitatem autem differentiarum logicalium esse Deo extrinsecam: ideoque nullam in Deo imperfectiōnem designare.

Resolutio 2. Species metaphysicè accepta quanto Ibid.
plures differentias habet ob maiorem recessum à pura potentialitate tanto est perfectior. Patet. Quia species, qua est propinquior materia est imperfectior,
& pauciores habet differentias: Et certum est quod entitates quanto magis recedunt à materia prima tanto plures habent differentias, & sunt perfectiores.

Resolutio 3. Species metaphysicè accepta quanto Ibid.
plures differentias habet ob maiorem recessum à pura actualitate tanto est imperfectior. Patet: Quia illa species, qua est propinquior primo perfectissimo est perfectior: Et certum est quod est simplicior, & paucioribus etiam differentijs differt à primo, quam posteriores alio: Primum autem perfectissimum illud esse, cui pura actualitatis ratio competit, est certo certius.

Fundamenta aliorum solutione non indigent: Illud enim, quod pro prima opinione adducebatur, priores resolutiones nostras probat; aliud vero secundæ opinoris postremum à nobis dictum confirmat.

Hinc facile colliges substantias spirituales, realiter loquendo, eò magis esse perfectas, quò pauciores

L.
diffe-

differentias habent : è contra materiales , & corruptibiles : Ille namque specificat differentiam defumunt ex graduali rebus à primo actuali , quod est Deus ; eum iste eam defumant per recessum à primo potentiali , quod est materia prima .

solum sunt rationes dubitandi :

In 3. dist. II.
q. 2. n. 5.

EX his qua dicta sunt , patet qualiter respondendum sit ad rationes dubitandi initio questionis propositas . Ad primam siquidem : Dicimus , quod non debet esse opinio aliqua affectans materiam esse formale principium individuationis , nisi sumatur secundum rationem potentialitatis propriæ , & in ordine ad individuum in potentia ; quia præcisa ratione potentialitatis , ab omni quoque formalitate præscindit : In angelo autem non est materiam secundum rem , est tamen secundum rationem , scilicet secundum potentialitatem entitatiuam ; ideoq; individuationem eius pro aliquo priori actualitatis , est in potentia .

Ad secundam : Dicimus materiam secundum diversas rationes habitatum potentialium esse principium multiplicationis in potentia , sed non in actu , nec universaliter ; Et multò minus si accipiatur pro altera parte compositi : Ad esse autem angelorum presupponi diuersas effectibilitates , veluti quasdam habilitates magisteriales presuppositas , ob quas angelii acta multiplicati per distincta esse formalia erant in potentia ad multiplicari .

Ad tertium : Dicimus , specificas angelorum differentias defumni per recessum à principio actuali , quod est simplicissimum ; ideoq; magis compositos (etiam compositione metaphysica) imperfectiores esse , non est contra .

DIST.

DIST. IV.

De anima intellectiva separata.

Angelicis substantijs proxima est hominis anima, ut ab acta informationis prorsus scindens: *Animam* siquidem intellectivam secundum se, & per essentiam suam esse immaterialē falem immaterialitate physica, cias operationes inorganicas manifeste ostendit; quia modus operandi sequitur modum eslendi; Et tamen eiusdem aliqualem ab angelorum actualitate defectum, immata habitudine, &c In 1. d. 7. q. inchoata inclinatio, quam habet ad corpora, evincit 1. n. 12. Proportionata cōsequenter actualitatis, & potentia- Quodl. 4. q. licatis admixtionem in sua entitate insuffisibiliter in- 2. p. 26. p. noluens, sicut est magis intensior composita metaphys- Quodl. 2. q. sica compositione, quam angelus, ita non incon- 10. n. 35. grue definitur, creatā substantia incorruptibilis, & In 2. d. 37. q. incorporeā naturaliter, sed incompletè, ac imperfectè 1. n. 81. ab corpus inclinata: Ex inclinatione enim naturali Quodl. 1. q. ad corpus, quæ in proprio formalī conceptu poten- 2. n. 26. tialitas quedam est, is potentialitatis gradus exprimitur, per quem anima intellectiva à superioribus Inteligentijs secesserat: Ex eo autem quod talis inclinatio completa, & perfecta esset, is quoque proprius, & ultimus actualitatis gradus denotatur, per quem à formalis natura à corpore inseparabilib[us] segregatur.

Quoad diuisionem: De facto, dicendum est quod anima separata distinguuntur numero, non verò specie: In 2. d. 11. quia nullum apparet specifica distinctionis vestigium. q. 1. n. 28. Plures tamen possibles esse scriimus in essentia dif- ferentes, non solum quia, ut supra diximus, non re- pugnat alia substantia intellectiva ex partibus spiri- tualibus realiter distinctis composta, sed etiam quia cum exclusione partium constituentium entitatem distinctarum, diversæ esse possunt inclinationes ad corpora specie diversa; Licet enim formaliter lo-

242 METAPH. PARS II.

differentias habent : & contra materiales , & corruptiles : Ille namque specificat differentiam defumunt ex graduali recessu à primo actuali , quod est Deus ; eus in iste eam defumant per recessum à primo potentiali , quod est materia prima .

solvuntur rationes dubitandi :

EX his quæ dicta sunt , patet qualiter respondendum sit ad rationes dubitandi initio questionis propositas . Ad primam siquidem : Dicimus , quod non debet esse opinio aliqua assertens materiam esse

In 3. dist. II.
q. 2. n. 5.

formale principium individuationis , nisi sumatur secundum rationem potentialitatis propriæ , & in ordine ad individuum in potentia ; quia præcisa ratione potentialitatis , ab omni quoque formalitate præscindit : In angelo autem non esse materiam secundum rem , esse tamen secundum rationem , scilicet secundum potentialitatem entitatiuam ; ideoq; individuationem eius pro aliquo priori actualitatibus , esse in potentia .

Ad secundam : Dicimus materiam secundum diuersas rationes habilitatum potentialium esse principium multiplicationis in potentia , sed non in actu , nec universaliter : Et multò minus si accipiatur pro altera parte compositi : Ad esse autem angelorum presupponi diuersas effectibilitates , veluti quasdam habentes materides presuppositas , ob quas angelii acta multiplicati per distincta esse formalia erant in potentia ad multiplicari .

Ad tertium : Dicimus , specificas angelorum differentias defundi per recessum à primo actuali , quod est simplicissimum ; ideoq; magis compositos (etiam compositione metaphysica) imperfectiores esse , non est contra .

DIST.

DIST. IV.

De anima intellectua separata.

Angelicis substantijs proxima est hominis anima, ut ab actu informationis praeservans: *Animum siquidem intellectum secundum se, &c.* Prol. qu. i. per essentiam suam esse immaterialē falem immaterialē physicā, eius operationes inorganicas manifeste ostenduntur; quia modus operandi sequitur modum essendi; Et tamen eiusdem aliqualem ab angelorum actualitate defectum, immata habendo, &c. In 1. d. 7. q. inchoata inclinatio, quam habet ad corpus, evincit 1. n. 12. Proportionatā cōsequenter actualitatis, & potentia- Quodl. 3. q. litatis adniictionem in sua entitate indubiusciter in- 2. n. 26. volvens, sicut est magis intensiū comp̄sita metaphysica compositione, quam angelus, ita non incon- 10. n. 35. grue definiatur, creati substantia incorruptibilis, & incorporeā naturaliter, sed incompletā, ac imperfectā 1. n. 81. ad corpus inclinata: Ex inclinatione enim naturali Quodl. 1. q. ad corpus, quae in proprio formalī conceptū poten- 2. n. 26. tialitas quedam est, is potentialitatis gradus exprimitur, per quem anima intellectua à superioribus intelligentijs separandatur: Ex eo autem quod talis inclinatio completa, & perfecta sit, is quoque proprius, & ultimus actualitatis gradus denotatur, per quem à formis naturaliter à corpore inseparabilib⁹ segregatur.

Quoad diuisionem: De facto, dicendum est quod anima separata distinguenda numero, non verò specie: In 2. d. 11. quia nullum apparet specificaz distinctionis vestigium. q. i. n. 28.

Plures tamen possiles esse differimus in essentia dif- ferentes, non solum quia, ut supra diximus, non re- pugnat alia substantia intellectua ex partibus spiri- tualibus realiter distinctis composta, sed etiam quia cum exclusione partium constituentium entitatem distinctarum, diversæ esse possunt inclinationes ad corpora specie diuersa; Licet enim formaliter lo-

244 METAPH. PARS II.

Ibid. n. 29. quando, *dua animæ separata primariò non distinguantur secundum diuersas inclinationes ad diuersa corpora, eo quod habitudo animarum ad corpora fundatur in actu entitatiuo sicut super fundamentum absolutum, formales tamen rationes essentialiter fundamenta diuersificantes designant.*

Ob conuenientiam quam cum natura angelica habet rationalis anima sibi quoque angelorum facultates appropriat, sed in minori perfectionis gradu: Nam cum esse proprietatum ab essentia dependeat, eam proportionem dicunt animæ proprietates ad proprietates angelorum, quæ inter ipsam, & earundem substantias reperitur. Hinc, etsi intellectus animæ ad cognoscenda sibi inferiora distinctis non indiget speciebus, nihilominus habitus aliquos naturales exposcit, ad hoc ut facilius simul plura queat cognoscere: Et ideo secundum Phylosophos, *virtutes intellectualis, quas dum corpori erat oonuncta, acquisiuit, manent in ea separata.* Voluntas similiter eius, quæ de se circa quolibet obiectum naturale est sui motus sufficiens principium (quia ob limitationem propriæ efficacitatis non æquè saltem expedite potest simul in omnia, nisi superiori virtute iuuetur) habitus sibi proportionatos exigens, illos quos aliquando comparauit, separata, naturaliter non dimittit. Idem analogia seruata dicitur de potentia executiva, etiam in suppositione quod ab intellectu, q. 1. n. 33. & voluntate distinguatur.

QVÆSTIO VN.

*An proprietates animæ separatae
sint conuenienter explicatae.*

NON videtur. Primo, quia cum anima de se non sit sufficiens representatiuum aliorum, necessaria est eorum praesentia ad hoc, ut nouiter cognoscatur? Animæ autem plura obiecta secundum proprium esse entitatiuum nequeunt esse praesentia, ob impro-

improportionem, quamcum illi habent: Requiratur igitur aliud, quod obiectorum illorum vices exerceat: Sed illud est species: Ergo, &c.

Secundò: Quia anima cognoscendo producit verbum, quod est quedam imago, & species obiecti, quan-deinde in se confert tanquam ad rememorationes intellectuales necessaria.

Hic tria examinanda occurunt: Primum, An anima de se sit sufficiens representatiuum aliorum: Secundum, quid sit verbum mentis: Tertium, An verbum mentis sit necessarium ad actus memorie intellectualis.

ARTICVLVS I.

An anima de se sit sufficiens representatiuum aliorum.

Pocedit hanc difficultas de representatione aliorum quo ad esse distinctum: In ordine enim ad cognitiones confusas non est dubium, quia anima ratione connectionis, quam cum ceteris creaturis habet, non possit esse sufficiens illarum representationem.

Neganturci cum scoto. Primum: Quia una ratio created non potest esse ratio cognoscendi quidditates i. numeri, finis non eoz quin plures, & distincte: Sed hoc posse contraria posse: Ergo. Probatur maior: Quia ubi pluralitas numerali arguit maiorem perfectionem, ibi infinita pluralitas arguit infinitatem: V.g. si posse simul portare plura pondera arguit maiorem perfectionem: Ergo posse simul portare infinita arguit infinitatem: Sed aliquid distincte esse rationem cognoscendi plures quidditates cocludit maiorem perfectionem in ipso, quam esse rationem cognoscendi tantum unam: Ergo si aliquid potest esse ratio cognoscendi infinita distincte, ipsum erit infinitum in perfectione: Quid est impossibile. Pater etiam ista minor: Quia aliqua perfectio est representare unam

L 3 quiddit-

246 METAPH. PARS II.

quidditatem distinctè : Ergo representare unam, & aliam simul distinctè est maior perfectio : Quia ex quo utrumque est perfectio, habere utrumque simul est maior perfectio : Ergo maior est representare plura simul distinctè, quam unum tantum.

Ibid. nū. 11. Secundò : Omnis ratio cognoscendi simul distinctè plura, si sit una, habet unum obiectum adaequatum, in quo perfectè includuntur omnia cognoscibilia per illam, si sint plura, ut patet de essentia diuina : Sed ista ratio communis, que sic ponitur non potest esse huiusmodi una : Ponitur enim pro obiecto habere omnia creata; nulla autem creatura sic potest esse una includens rationes omnium : Ergo . Probatur maior: Quia unitas posteriorū naturaliter dependet ab unitate priorū : Sed omnis ratio cognoscendi, qua est participata (quod dico propter diuinam essentiam) se habet ad obiectum, cuius est, sicut mensuratum ad mensuram; & per consequens sicut postrius ad prius: Ergo unitas eius est ab unitate illius.

Ibid. nū. 12. Tertiò : Omnis ratio una habet actum unum adaequatum: Sed nulla ratio creata respectu istorum plurium cognoscibilium, & distinctè potest habere unum actum adaequatum; aliter enim anima possit sumul infinita cognoscere: Ergo . Probatur maior: Quia omnis memoria potest habere intelligentiam.

Ibid. nū. 13. Quartò : Impossibile est secundum idem principium, formale aliquid simul esse notum, & non esse notum : Quia cum esset secundum idem, esset contradicatio : Sed anima unum intelligibile potest intelligere non intelligendo aliud simul : Ergo non habent idem principium formale representatiuum.

In 2. d. 7. q. 1. n. 11. Quintò : Anima secundum se in esse representativa indifferenter se haberet ad presentia, praterita, & futura: Sed eius scientia non se extendit ad futura; cum multa sint contingentia: Igitur .

Ibid. nū. 12. Confirmatur ratio in simili: Quia enim Deus apud se habet rationem omnium rerum, & per naturam suam, & non acquisitam, ideo indifferenter omnia intelligit, sive futura, sive praterita: Ergo sic in proposito, si anima, &c.

Sextò : Si anima de se esset sufficiens representativa

tiuum aliorum nihil occultaretur ei, saltem quod est. *Ibid.* nu. 33.
C & tunc sciret cogitationes hominum, quando actu cogitarent: etiam non latuisset animam Christi incarnationis: quod est contra Ambrosium super Lucam ubi dicit quod mater Christi fuit desponsata ut falleretur Diabolus, &c. Hac omnino sunt falsa.

Oppositum verius videtur: Quia cum Deus, & natura non multiplicent entia sine necessitate aliqua: nulla apparet necessitas multiplicandi entitates aliorum obiectorum representatiuas ab entitate animaz separatae diuersas.

Primò: Quia rebus ignobilioribus non denegatur representatiuitas plurimum, ut patet per exempla: In 2. d. 6. q. Nam illi, qui ponunt unum habitum numero esse mundum representatiuum omnium creaturarum cognoscibilium naturaliter ab angelis dicunt quod non obstante sua unitate numerali, quod secundum diuersas habitudines seu representationes ad omnia obiecta, ita distinctè representat quodlibet obiectum intellectui angelis, ac si cuilibet obiecto correspondere proprium medium representatiuum: Et idem sequitur ad ponentes speciem universalis in angelis: Ergo eadem ratione de essentia animarum.

Item: Potentia intellectiva una numero simplex existens non obstante sua unitate, & simplicitate secundum diuersas habitudines ad diuersa obiecta, seu secundum diuersas capacitates, ita distinctè intelligit quodlibet obiectum ac si cuilibet obiecto correspondere una propria potentia intellectiva: Ergo eodem modo essentia anima potest esse immediatè representatiua.

Iterto: Eni ita distinctè representat verum, & *Ibid.* nu. 54. bonum, & unum ipsi intellectui unum, & idem existens, ac si in ente essent omnia ista quadam forma, vel res distinctæ, ut alibi dictum est: Ergo essentia animæ non obstante sua simplicitate, & unitate poterit omnia distinctè representare: Et qua ratione poterit duo obiecta, vel tria, eadem ratione omnia, & infinita, si essent: Quia secundum Physiologum 4. phys. tex. 76. qua ratione duo corpora possunt esse in eodem loco, pari ratione infinita: Igitur sic erit de essentia animæ.

246 METAPH. PARS II.

quidditatem distinctè : Ergo representare unam, & aliam simul distinctè est maior perfectio : Quia ex quo virumque est perfectio, habere virumque simul est maior perfectio : Ergo maior est representare plura simul distinctè, quam unum tantum.

Ibid. n. 11. Secundò : Omnis ratio cognoscendi simul distinctè plura, si sit una, habet unum obiectum adaequatum, in quo perfectè includuntur omnia cognoscibilia per illam, si sint plura, ut patet de essentia diuina : Sed ista ratio communis, que sic ponitur non potest esse huiusmodi una : Ponitur enim pro obiecto habere omnia creata, nulla autem creatura sic potest esse una includens rationes omnium : Ergo . Probatur maior : Quia unitas posteriorū naturaliter dēpendet ab unitate priorū : Sed omnis ratio cognoscendi, qua est participata (quod dico propter diuinam essentiam) se habet ad obiectum, cuius est, sicut mensuratum ad mensuram, & per consequens sicut posterius ad prius : Ergo unitas eius est ab unitate illius.

Ibid. n. 12. Tertiò : Omnis ratio una habet alīum unum adaequatum : Sed nulla ratio creata respectu istorum plurium cognoscibilium, & distinctè potest habere unū actum adaequatum ; aliter enim anima possit simul infinita cognoscere : Ergo . Probatur maior : Quia omni memoria potest habere intelligentiam.

Ibid. n. 13. Quartò : Impossibile est secundum idem principium, formale aliquid simul esse notum, & non esse notum : Quia cum esset secundum idem, esset contradic̄tio : Sed anima unum intelligibile potest intelligere non intelligendo aliud simul : Ergo non habent idem principium formale representatiuum.

In 2.d.7. q. n. 11. Quintò : Anima secundum se in esse representari quo indifferenter se haberet ad presentia, praterita, & futura : Sed eius scientia non se extendit ad futura ; cum multa sint contingentia : Igitur .

Ibid. n. 12. Confirmatur ratio in simili : Quia enim Deus apud se habet rationem omnium rerum, & per naturam suam, & non acquisitam, ideo indifferenter omnia intelligit, sive futura, sive praterita : Ergo sic in proposito, si anima, &c.

Sextò : Si anima de se esset sufficiens representativa

enium aliorum nihil occultaretur ei, saltem quod est. *Ibid.* nu. 33.
et tunc sciret cogitationes hominum quando actu
 cogitarent: etiam non latuisset animam Christi in-
 carnatio; quod est contra Ambrosium super Lucam
 ubi dicit quod mater Christi fuit sponsata ut fal-
 leretur Diabolus. *Etc.* Hac omnino sunt falsa.

Oppositum verius videtur: Quia cum Dens, &
 natura non multiplicent entia sine necessitate aliqua;
 nulla apparet necessitas multiplicandi entitates alio-
 rum obiectorum representatiuas ab entitate anima
 separata diuersas.

Primo: Quia rebus ignobilioribus non denega-
 tur representatiuas plurimum, ut patet per exempla: *In 2. d. 6. q.*
Nam illi, qui ponunt unum habitum numero esse mon-
 dum representatiuum omnium creaturarum cognoscibilium naturaliter ab angelis dicunt quod non ob-
 stante sua unitate numerali, quod secundum diuer-
 sas habitudines seu representationes ad omnia obie-
 cta, ita distincte representat quodlibet obiectum in-
 tellectui angelis, ac si cuilibet obiecto correspondere
 proprium medium representatiuum: Et idem sequin-
 tur ad ponentes speciem uniuersalem in angelis: Ergo
 eadem ratione de essentia animali.

Item: Potentia intellectiva una numero simplex *Ibid. nu. 53.*
 existens non obstante sua unitate, & simplicitate se-
 cundum diuersas habitudines ad diuersa obiecta, seu
 secundum diuersas capacitates, ita distincte intellige
 quodlibet obiectum ac si cuilibet obiecto corresponde-
 neret una propria potentia intellectiva: Ergo eodem
 modo essentia animae potest esse immediatè representatiua.

Item: Ens ita distincte representat verum, & *Ibid. nu. 54.*
 bonum, & unum ipsi intellectui unum, & idem exi-
 stens, ac si in ente essent omnia ista quadam forma,
 vel res distinctae, ut alibi dictum est: Ergo essentia
 animae non obstante sua simplicitate, & unitate poten-
 terit omnia distincte representare: Et qua ratione po-
 terit duo obiecta, vel tria, eadem ratione omnia, &
 infinita, si essent: Quia secundum Phylosophum 4-
 phys. tex. 76. qua ratione duo corpora possunt esse in
 eodem loco, pari ratione infinita: Igitur sic erit de
 essentia animae.

248 METAPH. PARS II:

Ibid. nū. 55. Item: Materia prima est una numero omnium generabilium, & corruptibilium, & tamen secundum Phylōsophum 11. met. & Com. com. 11. (secundum quod alij communiter intelligunt Commentatorem) secundum diuersas habilitates ad diuersas formas recipit ita distincte quamlibet formam, ac si eiuslibet forme esset una materia numero diuersa ab alia: Ergo eadem ratione in proposito, non obstante unitate essentie animæ secundum quod habet diuersas habilitates, seu representationes ad obiecta, poterit esse medium representatiuum cuiuslibet obiecti intelligibiliū ab eo, ac si cuiuslibet corresponderebat proprium representatiuum. Item idem calor fundat tres relationes potentia, unius, & mensura: Ergo, &c.

Ibid. nū. 60. Secundo: Quodcunque extrinsecum representatiuum esse intelligibilis, quod conuenire posset animæ totum à principio potuerat sibi fuisse datum intrinsecè. V. g. ponentes intellectum agentem illuminare possibilem, non haberent apparentiam negandi, quin totum lumen recipiat ab agente: Sed hoc posito potuerat anima per essentiam suam omnia cognoscere: Ergo, &c.

Ibid. nū. 38. Si dicatur primò. Quod sunt perfectiones aliarum rerum essent in anima sicut sunt in Deo: Hoc autem est inconueniens dicere. Contra est: Quod enim

Ibid. Deus representet omnes creaturas in esse intelligibili est esse diminutum: Sed ex esse diminuto, quod res habet in suo continente non sequitur, quod sit in eo secundum suam perfectionem; sicut ex hoc quod species hominis est in anima, non sequitur, quod est in anima secundum esse reale, nec personale: Ergo ex hoc quod Deus præcisè continet res in esse intelligibili non sequitur, quod perfectiones rerum sunt in Deo. Ita dicitur per primum principium: Quia, quæ realiter possunt separari unum non arguit aliud: Sed unum esse potest separari ab alio: Ergo non infert aliud: V. g. quidditas hominis est in esse intelligibili in specie intelligibili, & tamen perfectio hominis non est in specie intelligibili.

Ibid. nū. 59. Confirmatur: Quia continentia rerum in esse intelligibili arguit quod rerum illarum perfectiones sunt

sunt in Deo; & hoc accidit Deo, eo quod Deus est tale ens intellectuale, quod ex se habet, & à nullo accipit causaliter, quod ipse sit causa totius esse respectu cuiuslibet, quod est intellectum ab eo: Istud enim à Doctoribus vocatur continentia perfectionis scilicet continere totum ens per modum causalitatis eminentiarum. Ergo da oppositum, quod Deus aliquo modo causalitatem (sive per modum efficientis, sive per modum facti) posset accipere esse intellectuale ab alio in tali distinctione, quod per essentiam suam contineret omnes creaturas in esse distincto representatio, & intelligibili, & non in esse perfectionis, seu causalitatis, adhuc per essentiam posset in distinctam cognitionem omnium illorum; alioquin distinctio in esse intelligibili esset in eo frustra: Sed in proposito est certum, quod qualibet Intelligentia est à Deo causaliter aliquo modo causalitatis: V. g. cum hoc ponatur quod aliae creature non sint in Deo ipso in esse perfectionis, sed representatio, & intelligibili, adhuc sequitur quod per essentiam suam cognoscet eas, licet non sequitur quod à se, & penitus incausaliter, sicut Deus.

Si dicatus secundo. Quod tunc anima haberet eundem modum continendi alia per ideas sicut Deus. Contra est: Quia ponendo illam non intelligo, quod illa diuersa representatiuitates in intellectu animæ solum ponuntur ut corraspondeant diuersis intelligibilibus, sed quod simul ponantur propter imperfectionem intellectus animæ, qui non potest terminari ad distinctè cognoscendum, nisi penes obiecta saltem habeat diuersas representatiuitates; sed in Deo solum ponuntur idea propter ipsa intellecta, ut sint responsum correspondentes ipsis intellectis, non propter intellectus diuini imperfectionem, sicut relatio mensuræ ad mensuratum non est propter eius dependentiam ad mensuratum, sed mensura solum relativa dicitur, quia mensuratum dicitur ad ipsam; hoc est, mensura non dicitur ad mensuratum, nisi quia oportet quod relationi mensurati aliquid corraspondeat per modum termini terminantis ex opposito. Ad pleniora tamen rei Intelligentium.

Sciendum est priuò: Representatiuitatem esse

290 METAPH. PARS II.

rationem quādam in intelligibilitatis obiecti culturæ
litate eiusdem communis naturam, & proximè funda-
tam in ente realiter ab entitate obiecti diverso, à
cuius esse nihilo minus emanare intelligitur, sicut
proprietas ab essentia, & relatio à suo fundamento
proximo.

Sciendum est secundò: *Esse intelligibile emanare non posse ab ente ut omnino realiter diverso,*
quia aliter non esset maior ratio cur potius in uno,
quam in alio fundaretur: Ideoque essentiam obiec-
tū repräsentati quodammodo contineri in funda-
mento proximo: Hic autem in quo continetur
oportere esse vel causam, vel effectum, quia in cau-
sa habet esse virtuale causam, & eminente; in effec-
tu vero tantum esse virtuale effectus: nec alij mo-
di excogitari possunt, quibus aliquid secundum suam
esse reale in alio continentur.

Sciendum est tertio: *Animas intellectivas non*
restringi ad speciem, quæ de facto est, sed plures
alias esse possibles: Ea vero, quomodo intelligi pos-
sunt esse representativas secundum naturam, esse
superiora, ac nobiliora, vel viliora, & inferiora. His
positis, sit.

Resolutio 1. *Anima, quæ de facto datur non est*
de se sufficiens repräsentativa superiorum. Pareat
quia sicut nullum habemus fundationem afferendi
eum de facto esse valut: locum effectum, quæ si fu-
rit à Deo condita ad hoc, ut esset effectus repré-
sentativa; ita certum est non esse ens hanc in pro-
prio esse virtutatem causam, & eminenter superio-
ra continente; quia aliter ipsa nobilior esset: con-
tra id, quod supponitur.

Resolutio 2. *Animas, quæ de facto datur est de se*
sufficiens repräsentativa inferiorum. Probatur,
quia continet virtutem, virtutem causam, seu emi-
nenter inferiora, non quidam primariò, & inde-
pendenter, sed dependenter à Deo, nec in generis
causa efficientis, sed potius formalis exemplaris,
ad eam modum, quæ diuinitus alibi considerare in spe-
cie sensuam, & vegetativam.

Resolutio 3. *Est possibile anima, quæ de se sit*
suffi-

sufficiens repræsentatiuum aliorum omnium, tam superiorum, quam inferiorum. Præter ex dictis pro secunda opinione: Et vñterius probatur: Quia licet nulla creatura queat reperiñ in qua ut in causa effectiva, vel exemplari contineantur essentiæ aliorum omnium, tamen non implicat aliqua, quæ in sua realitate se habeat veluti effectus illorū: Quamvis enim formaliter loquendo, ab omnibus non efficeretur, nihilominus si à Deo eorum intuitu crearetur, ita virtualiter se haberet, ac si ab unoquoque fuisse producta, ad eum proportionaliter modum, quo species vniuersales, quæ possuntur concreatae in intellectu angelico dicuntur effectus cuiusque rei determinatae repræsentabilis per ipsas, ex eo præcisè quod Deus in eorum productione suppleat defectum causæ creatæ: Cum igitur effectus aliorum omnium sit de se sufficiens repræsentatiuum illorum, sequitur, &c.

Notandum tamen est, quod non sic esset sufficiens repræsentatiuum, ut omnia per ipsam possent repræsentari secundum eandem rationem: Vnum enim, ut vnum, nullam cum pluralitate conuenientiam habet; in ipsa igitur multiplicarentur rationes repræsentationis, quæ ut inter se formaliter distinctæ, ad distincta quoque obiecta terminarentur. Hinc.

Ad primum in contrarium. Respondeo quod una formalis ratio repræsentatiua non potest esse ratio cognoscendi quidditates infinitas: Verum, sicut res materialiter una potest esse ratio cognoscendi plura, dummodo ponatur quod una existens sit plura, In 2. dist. 6. & quodammodo distincta in plura, & distincta in re- q. 1. nu. 16. presentando (sicut est de ente, quod est idem unius per essentiam, & tamen distinctum, & plura in re- presentando, ut alibi dictum est, & suo loco dice- mus de essentia dinina respectu creaturarum) ita posset esse ratio cognoscendi infinita dummodo ponatur distincta secundum infinitas repræsentatiuitates. Nec sequitur propriè hoc, quod sit distincta in perfectiones distinctas, & infinitas: Quia ista di- stincta repræsentatiuitates non addunt aliquid supra essentiam si ponantur, nisi diversos respectus ad di- Ibid.

252 METAPH. PARS II.

natura cognoscibilia, sicut idea, & ideata: Sed respectus huiusmodi secundum communem opinionem nullam perfectionem dicunt supra fundamentum. Et concessò quod respectus diceret perfectionem; in nostro casu non essent infinitæ perfectiones, nisi intelligibles; nec istæ in actu, nisi posita actualitate rerum intelligibilium, & repræsentabilium: Quare si est impossibile infinitum in actu, nec illæ esse possunt infinitæ perfectiones in actu.

Dices; Infinitæ repræsentatiuitates in potentia arguant infinitam perfectionem rei: Ergo, &c. Antecedens probatur, quia esse repræsentantium plurium arguit in ente plures perfectiones: Ergo infinitæ repræsentatiuitates arguant in ente infinitas perfectiones. Respondeo, quod quamvis esse repræsentantium fundatum in ente reali eminentiā plura continentur arguit pluralitatem perfectionum ipsius, tamen si fundetur in eo, ut solùm virtualiter virtualitate effectus plura continet, maiore entitatuum perfectionem non arguit: Sicut enim q. 2. d. 5. q. 4. n. 76. *Species rosæ repræsentat rosam in esse intelligibili. & tamen non habet perfectionem entitativam rosa, quia nullus dicit quod eminenter contineat rosam, sed solùm virtualiter virtualitate effectus, sic in proposito.*

Ad secundum. Respondeo, quod illa creatura in 2. dist. 6. q. 1. nu. 18. secundum se esset obiectum unum ad aquatum respe-
ctu sui intellectus: Et quia in eiusdem esse conti-
nerentur alii, non quidem continentia virtualitatis
causæ, & eminentiæ, sed virtuali effectus, ideo pa-
ret quod rationes repræsentatiæ essent proprijs
obiectis posteriores, ac ab eisdem mensuratae.

Ad tertium. Dico, quod propria ratio creature illius secundum se attingeretur per alium sibi ad-
quatum, per quem etiam repræsentabilitates aliorum
solùm infinitæ in potentia cognoscerentur, quia actualis
terminationis obiectorum distinctionum in actu; que
proinde si infinita non sint, nec ut infinita cognosci-
possunt. Data vero horum actuali infinitate, si a
q. 2. d. 5. q. 4. n. 17. creatura cognoscerentur, non sequitur inconveniens,

Ibid.

quidam plū repugnat intelligere infinita per infinitas representationes aquāt per infinitas species, aut per infinitas distinctiones, sicut per finitas species. quorum alterum sp̄ces posse.

Ad quartum: Dicō quid esset idem principium materiale, sed non ēdē formale, quia unumquidq; ibid. nū. 19. māeres faciāt propria formam, quam haberet in illa res representativa illa p̄fīca, quid offen- tia difficit r̄p̄fīcār omnia, haberent formale cīs r̄p̄fīcātiōnēs difficultas, saltem in potentia: Ergo unum possit māere intellectum, & intelligi sine alio.

Ad quintum. *Dicendum*, quid esse r̄p̄fīcātō. In 2. dist. 7. tīpus actu non r̄p̄fīcātō rem, nisi quando est in q. i. nū. 16. effectu. Et tēlo sicut non r̄p̄fīcātō res ut futura, ita anima non potest r̄no ut futuram cognoscere, & hoc naturali cognitione dicas possis per revelationem. Ratio est, quia omnis cognitio sit per assimilationem cognoscētis ad cognitum: Hoc ergo modo conuenia acquirere nouam cognitionem de aliquo, quo conuenit. nouiter assimilari alicui. Sed hoc contingit dupliciter: uno modo per motum circa aliud, cuius formam ipse habet & alio modo per receptionem forma: Ergo eodem modo dupliciter contingit aliquid dupliciter nouiter cognoscētis uno modo per motum circa ipsum recipiendo formam in se ipso, sicut est de intellectu nostro sensibus alligato: alio modo per hoc quid cognitum de novo pervenit ad formam, quanto ipse iam habet: It autem anima separata nouiter cognoscit, quo prius fuerat futura, cum incipiūt esse præsentia.

Ad confirmationēm. Dico, quid omnes rationes r̄p̄fīcātō in Deo sic per se sūt in actu complete, ut nullo modo etiam actualitas ab aliquo extrinsecō dependeat: è contra verō rationes r̄p̄fīcātōe creatūtarū ob innatam potentialitatem non sūnt de se in actu, sed solum dependenter à termino: Et ideo Deus perfectissimè intelligit omnia antequam sūnt, quod tamen creaturis naturaliter competere nequit.

Ad sextum: Quando dicitur: nihil occubatur aut in 2. d. 7. q. iuxta, quando ipsum est: Verum est de naturaliter ex 1. nū. 17. cognoscētis.

254 METAPH. PARS II.

gnoscibilibus; nō autem est verum de his, qua sunt cognoscibilia per voluntatem diuinam, & reuelationem solam, sicut cogitationes cordium, & Christi incarnationis, & vniuersaliter ea, que sunt alterius ordinis.

Ex dictis colligitur quod licet de facto non detur unus habitus numero, nec species vniuersalis una numero, quae res omnes quantum est de se distincte representent, impossibilis tamen non sunt. Hoc etiam

In 2. d. 6. q. specialiter ex Aristotele probatur de habitu: 6. enim i. na. 63.

Ethic. ante medium vult Philosophus, quod habitus sapientia, qui includit habitum, qui vocatur intellectus principiorum, & scientiam, qui est habitus conclusionis, faciunt distincte cognosci: quod probat: Quia, ut dicit, non solum sapiens habet conclusiones, qua deducuntur ex principijs scire, quod pertinet ad scientiam; sed habet circa principia verum dicere, quod pertinet ad intellectum, qui est habitus principiorum: Ergo eadem ratione si Deus crearet unum habitum, qui contineret in se omnes habitus scientiales aliquo modo, cum illo habitu uno posito in anima distincte faceret illam cognoscere omnia, que per dis-

Ibid. na. 64. ueras species possit cognoscere. Confirmatur: Quia non est plus impossibile quod omnes habitus scientiales consentantur in unum, & virtualiter in ipso continentur, quam est de duobus, quod consentantur in terzum in quo continentur virtualiter: Ergo, &c. Assumptum patet in accidentibus: Quia qua ratione duas prima qualitates veniunt in mixtionem ad inuicem, sic & omnes. Patet etiam in substantijs: Quia enim ratione duo elementa veniunt in mixtionem mixto, sic & omnia. Etiam; qua ratione anima vegetativa, & sensitiva veniunt in unam animam virtualiter continentem, sic & omnes: Hoc quod dictum est de habitu, potest etiam dici de specie intelligibili, ut de se patet.

Petes primò: Per quid anima separata de facto cognoscat superiora. Respondeo, quod inferiores i. na. 83. intelligentiae intelligunt Deum, & alias superiores immediatè intelligendo essentias eorum: Vult enim Com. quod si vniuersalia essent separata, sicut ponit Plato, quod non indigeremus intellectu agente, quia

per

per se possent intelligi, & maxime secundum regulam Phylosophi, si sunt nobiliores intellectu in quem dicuntur agere, & si intellectus talis possit esse in potentia respectu intelligibilis: Sed ista sunt per se intelligibiles, & nobiliores inferioribus, & sunt in potentia, &c. Igitur, &c.

Potes secundò: Per quid anima separata cognoscat se ipsam. Respondeo, quod potest teneri secundum Com. quod qualibet Intelligentia intelligat se q.d. n. 19. per essentiam, & per hunc modum, quod essentia sua in ratione obiecti mouet, seu excitat proprium intellectum ut ipsum intellectus actinè eliciat actum intelligendi se, secundum ponentes intellectum attium: Vel secundum ponentes intellectum passuum, oportet quod iste sit modus, quod essentia in ratione obiecti causat efficienter, & elicitiū ipsum actum in suo intellectu, &c. Quod autem intelligat se haberi patet 12. met. com. 510. ubi dicit, quod intellectus noster non intelligit se nisi per accidens, & hoc est, ut dicit, quia intellectus in nobis, & intellectum non sunt idem omnibus modis. Infra: In ys, qua non sunt in materia contrarium est: Et dicit quod sicut videmus, quod scientia & res scita sunt idem (quod verum est obiectiu) quanto magis debet esse in rebus intelligentibus, quibus materia non admiscetur, & non sunt nisi forma, & essentia signans esse rei. Ex hoc.

Probatur dictum principale sic per eundem Com. Vult enim quod qualibet Intelligentia intelligit se Ibid. n. 60. non per accidens (sicut intellectus noster dum est securi- fibus alligatus intelligit actum nostrum), sed ex hoc quod qualibet est forma, & essentia signans esse rei: Si igitur qualibet Intelligentia per essentiam suam est forma, & essentia signans esse rei; ergo per essentiam suam immediatè intelligit se. Utrunque simul declaratur, scilicet quod intelligit se, & modus quo intelligit se: Qualibet enim Intelligentia creata in se includit actum, & potentiam. Est enim in potentia, quia nata est perfici per actum suum: & est in actu dupliciter: tunc quia est quoddam ens actu intelligibile, & est quædam natura intellectualis, seu intellectiva: Sed Intelligentia ut est in actu, ut sic habet

ratio-

256 METAPH. PARS II.

rationem agentis, & ut in potentia habet rationem patientis: Ergo ipsa essentia Intelligentiae, ut in se est quoddam ens intelligibile, in ratione obiecti nata, est efficienter causare in proprio intellectu actum intelligendi se; & hoc secundum ponentes intellectum passuum: Vel ipsa essentia, ut est quedam natura intellectiva, efficienter potest elicere actum intelligendi se ipsam, secundum ponentes intellectum actium; & ita secundum omnem opinionem, tam ponentium intellectum actium, quam passuum habetur propositum, scilicet quod anima separata intelligit se per essentiam suam; Et ita de circulatione habet bene docum in virtute conuersua supra se. Et ad hunc intellectum currit ac propositio de causis ubi dicitur: Omnis sciens, qui scit essentiam suam est rediens ad essentiam reditione completa.

Art. 261. Nota quod istam propositionem exponit Com. ibi siue intellectus sit passius, siue actius, dicit quod propositio est vera, quia scientia non est nisi actio intelligibilis: Ex qua propositione potest formari talis ratio: Scientia non est nisi actio intelligibilis: Sed omnis sciens, qui scit essentiam suam habet ipsam in ratione intelligibili: Ergo omnis sciens, qui scit essentiam suam habet actionem suam circa se ipsum; & sic propositio est vera, quod redit ad se ipsum reditione completa. Ista ratio concludit secundum ponentes intellectum passuum: Fundatur enim super bac propositione, quia scientia scientis essentiam suam causatur in se ipso in ratione obiecti intelligibilis.

Art. 262. Secundum: exponit eam Com. pro illis, qui ponunt intellectum actium: Dicit enim quod propositio est vera, quia scientia scientis essentiam suam est ex eo, qui est sciens ad eum, qui est sciens: Sed actus, qui est ex scientie, qui est sciens in quantum scient est, non in quantum scibile, est actus scientis eliciti, & non non est obiecti eliciti: Si ergo intellectus ponetur elicere actum intelligendi actum, adhuc vult Com. salvare, quod scit essentiam suam, & redit ad eam reditione completa: & ita habetur propositum, quia siue intellectus sit passius, siue actius, anima potest intelligere propriam essentiam. Quare oportet ponentes

ponentes intellectum passionis (si velint saluare quod anima intelligat se) ponere quod idem subiecto potest in se agere. Patet, quia Godofredus Quodlib. 6. versus finem ibi: Sed illud nimirum, &c. nescit solueris istud argumentum: Unde cum arguatur quod species, quae est in intellectu agit in intellectum, & tandem non est subiecto distincta; dicit quod quando Intelligētia creata intelligit alia, puta superiores, per species eorum, hoc est sic, quod ista species sunt determinantes, & habilitantes ad obiecta in virtute lumen aeterni, & mentes eorum irradiiantes, & sic illud, quod mouet eorum mentes in specie est ipsum obiectum, & ita agens, & patiens distinguuntur subiecto. Tunc arguit: Quando anima separata intelligit propriam essentiam, & intuitiū, hoc non est per aliquam speciem representantem seipsum quia tunc solum cognoscet se abstractiū: Et etiam si cognoscet se mediante specie sui, nihilominus obiectum relucens in specie est ipsam animam: Ergo si illud intelligere sibi pati, oportebit quod illud, quod mouet intellectum sit ipsam esse entia ipsius animæ, & ita idem subiecto agit, & patitur, &c.

Secundò; Probatur sic: Quia qui habet tantam Ibid. nu. 63. perspicacitatem in vi intellectiva, quod potest in aliquod nobilius se, poterit & in aquale, ut habetur a Phylosopho 3. de anima dicente, quod cum intellectus intelligit aliquid valde intelligibile non minus intelligit aliquid parum intelligibile: Sed ut dictum est, qualibet Intelligentia habet tantam perspicacitatem, quod intelligit superiores, & per essentiam: cum per essentiam sint forma, & essentia signans esse rei quando sunt presentes: Ergo, &c.

Tertiò: Sicut non repugnat sibi extrahi de potentia ad actum per nobilius se, sic non repugnat per aquæ nobilem quia Phylosophus, & Com. habent solum hoc pro impossibili, quod intellectus obsequatur ei, quod est sub eo in ordine, non autem habent pro impossibili de eo, quod est supra se, vel idem sibi, ut patet in principio com. Sed essentia animæ non est sub se in ordine, sed eadem, vel aequalis: Ergo à propria essentia potest moueri ut intelligat.

Quar-

258 METAPH. PARS II.

Ibid. n°. 65. Quart^o: Com. 3. de anima com. 8. dicit: *Abstrahens substantia intelligunt modo contrario: cum enim intellectus earum non sit aliud ab eis in intentione per quam sunt intellecta istius intellectus; Et ideo, ut dicit, qualibet intelligit se essentialiter, non accidentaliter; Et hoc, ut dicit, perfectius in hoc, quod nihil intelligit extra se. Ex quo art. Com. vult, quod quaedam Intelligentia intelligit se modo contrario, quo prima Intelligentia intelligit quoad hoc, quod prima Intelligentia nihil intelligit extra se, sed tantum concedit, quod intelligit se, non aliud: Prima intelligit se ita, quod non est per intentionem additam per quam intelligit, quia in hoc non facit differentiam, ut patet ibidem: Et hoc est propositum, quod qualibet Intelligentia intelligit se per essentiam, sicut prima.*

Ibid. n°. 66. Quint^o: Anima intelligit se: Aut ergo per essentiam; Et habetur propositum. Aut per similitudinem essentiae informantem intellectum: Et tunc sequitur propositum, quia si intellectus, quod est in perfecto suo complemendo potest exire in actu per aliud, ut habens esse diminutum, multo magis poterit per aliquid habens esse perfectum; sicut color diminutus potest in actum suum: Ergo & color perfectus. Sed intellectus animæ separatae per naturam suam est in ultimo complemento, & non vadit paulatim de imperfecto ad perfectum, sicut intellectus sensibus allegatus, qui primo est materialis, postea in habitu, tandem adeptus, & essentialis, ut relucet in specie, habet esse diminutum, & ut in se, habet esse perfectum: Ergo si, ut relucet in specie, & similitudine sua, sit principium operationis, multo magis ipsa essentia in se est sic principium intelligendi. Probo minorem, quia intellectus, qui est in perfecto complemendo suo resificit obiectum suum immediate nullo alio representatione. Vide de hac re lib. I. sent. q. I. art. 3.

Ibid. n°. 68. Obijcies primum: Agens debet esse perfectius passo, sive nobilior: Sed nihil est nobilior se: Ergo, &c.

Ibid. n°. 69. Respondeo, quod essentia animæ, ut est in actu, est nobilior se ipsa, ut in potentia, & sic agit in se ipsam, ut dictum est.

Obij-

Objicies secundò: Si anima cognosceret se per essentiam suam nihil cognosceret per species, siveque de facto nulla daretur species: Sed falsum est quod In 2. dist. 7.
de facto non sint species in anima, immo & in angelis q. 1. n. 15.
sicut secundum Sanctos: Ergo, &c. Respondeo negando sequelam: Quamvis enim species non sint
absolutè necessaria ad cognoscendum, ut diximus
supra in distict. nec vnuquam ponereantur in anima
ad cognitionem sui: adhuc tamen dici possent poni
in eadem anima ad ipsius ornatum, ad hoc ut per
plura media plura à se diuersa queat cognoscere, sicut
Theologi ponunt in Christo habitum scientię acqui-
sitaꝝ, per quem idem cognoscit, quod iam ab ipso
fuit per scientiam infusam cognitum.

Potes tertio: An anima cognoscens inferiora per
diuersas representatiuitates in se, ea cognoscit per
se, an vero solum consecutiue.

Com. dicit, quod inferiora se non intelligit sicut In 2. dist. 5.
per se intellecta, sed cognoscendo se ex perfectione ille q. 1. n. 70.
lius actus, quo distinguunt in cognitione sui, intelligit
alii inferiora consecutiue, sicut si aliquis comprehen-
deret prima principia, & semper sisteret in specula-
tione eorum, ex perfectione actus, quasi consecutiue
cognoscere omnes conclusiones; nec tamen per possum,
transire intellectus suus super conclusiones, sicut super
objecta per se speculata, &c.

Probat primò 12. met. com. 51. Quia illud, quod Ibid.
intelligit quocunque, & hoc tanquam per se intellectum, reducens intellectum de potentia in actum, in-
tellectus eius obsequitur illud, quod intelligit, quia
semper est sub eo in ordine: Sed anima non potest ob-
sequi inferioribus se ut sit sub illis in ordine: Ergo,
&c.

Secundò: Probat ibidem sic: Quod intelligit Ibid. nu. 71.
aliud tanquam per se intellectum transmutatur in
substantia sua; & omne illud, quod transmutatur
possibile est, ut transmutetur in unius: Sed si intel-
ligit inferior tanquam per se intellectum, transmuta-
tur in substantia sua, &c. Ergo potest transmutari in
unius, &c.

Confirmatur, quia prima intelligentia non acquirit Ibid. nu. 72.
nobilit-

160 METAPH. PARS II.

nobilitatem nisi per actionem suam: Ergo nec quilibet alia: Eque enim suo modo est impossibile in alijs Intelligentijs, sicut in prima, ut nobilitas sua sit intelligendo vilia.

Hæc sine dubio est intentio Com. loc. relat. Ibi
Bid. nro. 73. namque postquam concludit quod prima Intelligentia non potest intelligere aliquid extra se, quia nihil est nobilius se, & in hoc medium quasi reducit omnes rationes suas circa medium com. eodem modo versus finem com. indistinctè loquitur de prima, & de omnibus alijs Intelligentijs: Et dicit quod non est multitudo intellectorum in his, sicut in intellectu humano: Et infra dicit, quod prima Intelligentia nihil intelligit extra se, cum sit simplex; tantum enim intelligit se: Et addit; sic debet esse in alijs Intelligentijs abstractis, sed prima est simplicior. Arguo sub eodem modo, quo Philosophus concludit quod prima Intelligentia nihil intelligit extra se; sed se tantum, & non est ibi multitudo intellectorum, sub eodem concludit quod sic debet esse in alijs Intelligentijs abstractis, scilicet quod qualibet intelligit se tantum, & non est ibi multitudo intellectorum: Sed in toto illo processu (ut deductum est) loquitur de intell. Dei, qua intelligit se tantum, & nullo modo in inferiora se, nisi solum consecutiæ, quia sunt minus nobilia: Ergo de alijs Intelligentijs idem intendit, scilicet quod comparando superiora ad inferiora intelligit se tantum, & nihil de inferioribus Intelligentijs minus nobilibus, nisi consecutiæ solum, sicut infra dicit statim de prima Intelligentia, quod scis se tantum: Et hoc est scire alia consecutiæ, ut patet de eo, qui sciret calorem tantum esse non dicitur nec scire calorem in reliquis calidis. De hoc require sanctis lib. 1. sentent. dist. 39. art. 1.

In 2. diff. 6. **q.d.n. 34.** Oppositum videtur magis probabile. Primo: Quia in illo intellectu in quo scilicet possunt habere esse per se intellectum magis est verisimile, quod sint per se intellecta, quam solum per accidens, & consecutiæ, & maximè si possint habere esse proportionatum sibi, & nobilius esse, quia agens debet esse nobilius partiente: Sic est hinc, quia causa quare non ponitur à Philosopho

DIST. IV. Q. VN. A. I. 26

lo sopho est, quia inferiores sunt ignobiliores: Sed licet secundum se sint ignobiliores, ut tamen habent esse intelligibile in superiori, habent esse proportionatum intellectui illius superioris, immo nobilior esse intellectu ipsius superioris, sicut phantasma in lumine intellectus agentis habet esse nobilior proportionatum intellectui nostro possibili, immo nobilior esse eo:

Ergo, &c.

*Confirmatur: Quia si intellectus possibilis haberet Ibid. nu. 85.
species intelligibles, adhuc essent nobiliores intellectu possibili: essent enim naturae mouere ipsum virtute talis illuminationis, & agens nobilior passo. Ergo eodem modo hic, quatenus illa relationes representatiue radicarentur in esse animæ, & acciperent esse intellectum actuum essent nobiliores, &c.*

*Secundò: Phylosophus negat anima realiter com- Ibid. nu. 86.
positam in essendo ex omnibus ut omnia intelligat, sed est omnia in representando: Et hoc est, quod dicit,
quod est omnia, quia lapis non est in anima, sed species lapidis, & sic de alijs. Sed hoc simile pono ego;
Pono enim quod per naturam sibi possent inesse rationes representatiue à Deo quia Phylos. concedit alii extrinseco: Ergo, &c. Ad declarationem tamen istorum.*

*Notandum est dupliciter intellectum posse dicari aliquam per se cognoscere: Uno modo per se-
tate potentiae cognoscitur, ex propria scilicet na-
tura primò, & principaliter ordinata ad illam con-
scendam: Alio modo per se parte obiecti secundum
se terminantis cognitionem: Et sic etiam dupliciter:
Primò, ita ut omne medium excludat in quo con-
giscatur: Secundò, ita ut licet in medium in quo prius
cognoscatur non excludat, tamen cognitione in me-
dio non sifstat, sed verè ulterius ad ipsam terminé-
tur: Oppositos consequenter modos cognoscendi
consecutiuè desumi, vel à natura cognoscendi de se
primariò ad cognitionem alienius obiecti non ordi-
nati; vel à natura obiecti, quod vel in se non valeat
terminare cognitionem aliqui in etiam secundariam,
sed solum in medio, ut negationes omnes, quæ con-
gosci nequeunt, nisi per oppositum positum; vel*

si sus.

262 METAPH. PARS II.

si sufficiat, tamen independenter à cognitione medijs propriam cognitionem non terminat ex eo præcisè, quod aliquo modo continetur in eodem medio.

Hinc respondendo: Dicimus primò animam per diuersas repræsentatiuitates non cognoscere per se, per seitate potentiae, inferiora, sed consecutiuè solum: Quia certum est, quod sicut eius esse non ordinatur ad esse inferiorum, ita neque cognoscitius: Aliter enim dependeret à vilioribus, & ab ipsis faltem tanquam à causa finali reduceretur ad actum, &c. ut probant argumenta Com. allata. Dicimus secundò, quod sicut anima non cognoscit per se inferiora, quasi haec excludant omne medium in quo, quia hoc esset destruere suppositas repræsentatiuitates, ita certum est quod sic non cognoscit consecutiuè ut ea solum præcisè ut in medio attingat, cum maxime à negationibus differant. Dicimus tertio, Animam sic cognoscere consecutiuè inferiora per cognitionem sui ipsius, ut ea etiam per se cognoscat, quantum non in se omnino sistit, sed ulterius ad ea secundum se verè se extendit, conformiter ad ea, quæ pro secunda opinione dicta sunt.

Potes quartò: An anima cognoscens alia per distinctas repræsentatiuitates, ea cognoscat intuitiuè, an vero abstractiuè.

Respondent aliqui cognoscere tantum abstractiuè: Qui cognitione non est immediata. Sed contra: In 2.d. 6. q. Quia non omnis cognitione per medium repræsentatiuum est abstractiuæ, ut patet si per speciem in organo visus terminetur visus ad colorem in pariete. Nec vallet dicere speciem non esse nisi medium incognitum, & quo: in nostro autem casu animam non cognoscere alia à se, nisi per se, tanquam per medium cognitionis, & quod: Nam ut Theologi docent ex D. Augustino 4. super Gen. cap. 5. cognitione, quam Beatus habet de creaturis in essentia diuina est intuitua, & tamen sit per medium cognitionis: Ergo, &c. Pro intelligentia.

Aducendum est cognitionem intuituam non esse formaliter confundendam cum cognitione clara,

sed

**Quodl. 2. q.
7. n. 34.**

**In 2.d. 6. q.
1. n. 86.**

**Quodl. 2. q.
7. n. 35.**

sed huic superaddere modum quendam specialem
comparationis, seu *attingentiae experimentalis ad*
rem praesentem: Ex eius enim defectu non solum
 dicitur intellectus abstrahere cognoscēdo v. g. *quid-*
ditatē hominis per essentiam praeceps, sed etiam sensus,
 vt *visus videndo hominum retro me per speciem ibid.*
in speculo, vel *conseruando virtute aliqua extraor-*
dinaria eadem visionem post obiecti corruptionem,
 quam prius de ipso obiecto praesenti habebat, v. g.
visionem rosæ hyemali tempore, &c. Rei autem
 praesentiam esse ordinarium extractuum cognitionis
 de potentia ad actualitatem illius modi, quem
 proinde pro aliquo priori res obiecta secundum se
 praeceps: Non implicare tamen ab alio modum il-
 lum haberi, vel tanquam à causa reali, vel tanquam
 à medio, eo quod ita repreſentet omnem modum ef-
 sendi de obiecto, siue obiectum effe, siue non, quem na-
 tum effet causare obiectum praesentialiter existens. Ut
 patet si instrumentum, quo certificamur de futura
eclipsi repreſentaret omnem certitudinem, & omnem
 modum certitudinis, quem posset repreſentare ecclipsis
 quando praesentialiter existit; tunc siquidem in-
 strumento illo posset cognosci intuitiū omnibus modis
 sicut ipso obiecto realiter praesente. His positis.

Respondendo: Dicimus cognitionem, quam ha-
 bet anima de obiectis diuersis per distinctas repre-
 sentationes esse, vel non esse intuituā, secundum
 quodd ab obiecto praesenti, vel agente aliquo diuersos
 vices obiecti praesentis exerceente determinatur, vel
 non determinatur representationis modus: Sicut
 enim praeceps determinante non potest haberi cog-
 nitio de re determinata, ita multò minus poterit
 haberi modus experimentalis determinatae cognitionis
 circa determinatum obiectum. At posito de-
 terminante extrinseco iam intelliguntur omnia ad
 intuitionem requisita. Quare sicut cognitio creatu-
 rum in essentiā diuina erit intuituā, quia essentia
 diuina de se potest illud totum, quod posset obie-
 ctum praesentialiter existens, ita cognitio aliorum
 obiectorum in anima erit intuituā ex determinata
 representationiuitate, ac determinato representationis
 modo.

664 METAPH. PARS II.

In 2. dist. 6. modo à causa aliqua extrinseca . Nec obstat differen-
tia rei ab intellectu perspicaci: Sicut Aquila vides
intuitus etiam distantia per speciem in organo.

ARTICVLVS II.

Quid sit verbum mentis.

In 2.d.27.q. **S**unt quidam, ut Scotus, qui dicunt quod verbum nihil est, nisi actus intelligendi : Quia, ut docute, ad verbum tria requiruntur. Unum quod sit realiter emanans à memoria, cum August. 15. de Trin cap. 18. de parvo dicat, quod verbum significatur de scien-
zia, qua manet in anima, &c. Secundum, quod sit actualis notitia. Tertium, quod sit à re intelligibili. Ista tres conditiones probantur per August. 15. de Trinit. cap. 15. formata cogitatio de re, quam sci-
mus, &c. Sed ista conditiones verificantur ibi de actu intellectus, præcipue illa, qua dicit quod est actualis notitia : *Ego verbum est actus intelligendi.*

Ibid. n.19. Contra hanc sententiam arguunt alii sic . Primum: Verbum secundum omnes est terminus actus dicendi : Sed intelligere, vel actus intellegendi non potest hoc esse, quia actionis terminus non est actio: Ergo &c. Maiorem probant, quia dictio est expressio, seu pro-
ductio verbi; intellectio vero eiusdem verbi per-
cepsio.

Ibid. n.20. Secundum: Verbum non est id quo intellegens for-
maliter intelligit : Sic enim impossibilis esset intel-
lectio, quæ essentialiter non dependet à verbo,
quam à principio formalí; cum tamen oppositū
doceat vera Theologia de intellectione, qua prima
persona diuina intelligit se : Sed quicunque intelli-
git, actu intellegendi intelligit : Ergo, &c.

Ibid. n.4. Propter hæc *Valsingham* in suo *Quodlib.* docet,
quod verbum est principium actus intelligendi in
creaturis, non tamen in diuinis.

Ibid. n.5. Primum probat: Quia sic est de verbi formatione
respectu aliorum, sicut respectu sui : Sed quando mēs
formas verbum de se ipsa, verbum suum non est actus
intelli-

intelligendi, sed est medium inter actum intelligendi, & dicendi, & tunc terminus dicendi, & principium intelligendi est imago, & similitudo ipsius mentis, ut intellectus: Ergo sic in alijs. Minorem declarat sic ponendo modum formandi verbum: Quia mens, ut habet rationem obiecti intelligibilius respectu sui, sic habet rationem memoria, & ut intellectua habet rationem aciei ipsius intelligentia: ipsa autem motio, qua mens, ut obiectum efficienter mouet aciem intelligentia, habet rationem cogitationis: ipsa autem motio obiecti, qua sic vocatur cogitatio, ut passione recepta in acie intelligentia, habet rationem verbis, imaginis, vel similitudinis: Sed, ut dicit, & patet, illis omnibus habitibus, tunc primò incipit actus intelligendi: Ergo verbum est terminus actus dicendi, & principium actus intelligendi, & imago, & similitudo ipsius obiecti in acie intelligentia.

Ponit exemplum: Imaginatur enim quod mens in quantum intelligibilius sit quasi sigillum quoddam in acies vero eius, sine ipsa ut intellectua, sit quasi contra molle recipiens impressionem eius, & imaginem: Si igitur cum isto posito simul ponatur, quod & sigillum, & cera sint natura intellectualis, satis apparere, quod illa imago, vel impressio facta a sigillo in cera esset verbum eius: Sic in proposito, cum mens, ut memoria imprimat in se ipsa, ut in acie intelligentia, &c. Et posset ultra deducere exemplum: Quod ista impressio, vel imago facta in cera est terminus impressio sigilli, & principium actionis, qua figura ipsa, vel imago recepta mouet visum: Sic in proposito verbum est terminus actionis memoria, & principium intellectus. Et dicit quod istud exemplum est bene ad propositum, quia secundum Algaracelum in Metaph. sua tract. 3. cap. 1. Scientia non intelligitur aliud esse, quam sigillatio forma abstracta a materia in re, qua est immunis a materia: Quod ergo sigillatur in ea est scientia, & illud in quo sigillatio est est sciens. Iste ergo, ut dicit, est modus formandi verbum: Formalis autem ratio verbi est, quod est quadam formaliter impressio facta in acie intelligentia, qua est similitudo, & imago eius, quod est in

264 METAPH. PARS II.

mamoria. Unde Anselmus Monolog. cap. 3. Cuius cogite notum hominem mihi absensem, formatur ratio acies cogitationis mea in talem imaginem eius, qualiter per visum oculorum in memoriam astraxi. qua imago in cogitatione verbum est eiusdem homini.

Ibid. nu. 7. Si obiectatur primò: Quòd secundum August. 24. de Trinit. cap. 7. verbum sine cogitatione esse non potest. Et sic formatio verbi consistit in cogitatione. Respondet quod obiectum in memoria efficienter impressum in acie intelligentia, Et ita ibi est agens impressum, Et passum, cui sit impressio, Et ita cogitur in inuicem: Sed secundum August. 5. de Trinit. cap. 3. ex ipso coacta cogitatio dicitur. Et ita dicit, quòd cogitatio, qua pertinet ad formationem verbè non debet daci cogitatio, qua est actus apprehensionis, sed formaliter est actus impressius memorie, quo cogitur mens intelligentia. Sed runc cogitatio sic accipit duplicitate potest accipi: Uno modo ut est actus expressius memoria; Et est actio de genere actionis, Et formaliter actus discendi, vel formandi: Et sic accipit August. cogitationem actionem supra 14. de Trinit. cap. 7. verbum sine cogitatione esse non potest. Alio modo accipitur prout est passio, vel formatio aciei: Et sic est formaliter verbum ipsum, non actus formatius: Et sic accipit August. verbum 11. de Trinit. cap. 24. de parvū: Format cogitatio de ea re, quam scimus, &c. Nota formatia est cogitatio passus accepta.

Ibid. nu. 8. quitur quòd id est agere in se ipsum: Quia dictum est, quòd mens ut intelligibilis, non potest se ipsum, ut intellectiva. Respondet, quòd mens est quoddam centrum virtuale, cuius aliquid est acies, vel intellectualitas, Et aliquid est intelligibilitas: Sicut ergo in toto corporali una pars potest agere in aliam, Et informare eam, ita in toto spirituali, cuiusmodi est ipsa mens, ipsa ut intelligibilis potest agere in se ipsum ut est acies, tanquam aliquid eius, Et sic non agit in se secundum idem.

Ibid. nu. 9. Secundum etiam probat: Quia in divinis verbum est solum notionale, Et persona subsistens: Et ideo

alio-

dispariis persona non potest esse ratio intelligendi : Unde dicit August. 15. de Trinit. cap. 15. Verbum nostrum quod nascitur de nostra scientia dissimile est verba illi diuina, quod nascitur de Patris essentia, quia verbum nostrum est aliquid inhaerens; verbum autem diuinum est subfiliens.

Sed licet ista opinio sit multum probabilis, tamen Ibid. n. 12. contra eam sunt quedam dubia.

Primum est, quod non videtur posse saluari qualiter Ibid. n. 11. et verbum sit notitia de notitia, & scientia de scien-
tia, qua omnia pertinent ad actum apprehensionis : Cuno secundum istam opinionem verbum nihil sit,
nisi naturalis impressio in acie intellectus, & non
actus apprehensionis.

Secundum est, quod nec videtur posse simul saluari quod verbum formetur per actum cogitandi, &
quod verbum sit ante omnem operationem appre-
hensionis intellectus : Quia in illius authoritatibus, quas
ipsius adducit de August. August. attribuit cogita-
tionem menti sanguinam operationem elicitar ab ea : Sed omnis operatio elicita a mente est actus appre-
hensionis : Ergo.

Ad hoc sunt Authoritates. Primo Anselmus Mo- Ibid. n. 13.
notog. 9. cap. Alter dico hominem cum ipsum homi-
nem mens, aut per corporis imaginem, aut per ratio-
nem intuetur. Et infra : Per rationem vero cum eius
universalem essentiam, qua est animal rationale mor-
tale, cogitat . Ecce Anselm. vult, quod dicere ho-
minem verbo interiori est mente eius definitionem in-
tuiri : Et hoc vocat cogitare ibidem : Sed certum est
quod mente intueri est actus apprehensionis : Ergo ip-
se accipit cogitationem pro actu apprehensionis. Item Ibid. n. 14.
August. 14. de Trinit. cap. 7. Verbum sine cogita-
tione esse non potest in nostra mente : Cogitamus enim
omne, quod dicimus : Sed certum est quod cum dicit
quod cogitamus omne, quod dicimus, quod ibi acci-
pit cogitationem pro actu apprehensionis : Ergo, &c.

Dicunt alii ut Simeonitem, quod verbum non est Ibid. n. 15.
ipse actus intelligendi, sed aliquid formatum in in-
tellectu cu[m] intelligit : Sed tam modica differentia est
inser intelligere, & illud formatum per intelligere,

M 2 quod

quod frequenter ab Authoribus unum dicitur aliud,
 Et tamen in re differunt: species enim impressa in visu
 ab obiecto parum differt a visione, quia non per
 rem absolutam. Unde et August frequenter unum vo-
 eat aliud. Et est contra, Et tamen differunt, quia spe-
 cies est de genere qualitatis, Et species vocatur totum
 absolutum, quod est in visione; visio autem est de
 genere passionis: Sic in proposito intelligere, Et ver-
 bum videntur idem, propter modicam differentiam,
 quam habent, quia non differunt re absoluta; dif-
 ferunt tamen, quia intelligere est passio de genere pas-
 sionis; verbum autem est qualitas. Et ultra dicunt,
 quod intelligere ut est passio non est propriè produc-
 tum, vel genitum, sed via ad illud: Verbum au-
 tem siue species propriè est illud, quod emanat ex eo,
 quod est in memoria: Ideo verbum non dicitur pro-
 priè actus intelligendi, sed aliquid formatum per ip-
 sum. Exemplum: Illuminatio media non dicitur
 genita, sed lumen in medio dicitur genitum, tanquam
 imago, Et similitudo lucis, Et inter illuminationem,
 Et lumen parua apparet differentia: Et illud exem-
 plum est multum ad propositum, quia causa quare
 apparet parua differentia inter illuminationem, Et
 lumen in medio est, quia nihil relinquitur in medio
 cessante illuminatione: Sic in proposito ista qualitas,
 qua est verbum in intellectu, Et species in sensu non
 remanent cessante intellectione, Et visione.

Ibid. nū. 31. Ista opinio dicit unum dubium apud multos scilicet,
 quod actus intelligendi, Et verbum non dif-
 ferunt re absoluta. Secundò dicit duo falsa.

Ibid. Primum falsum est, quod illud, quod est absolutum
 in actu intelligendi est qualitas. Contra: Quia
 qualitas quoad omnes eius species a motu est de omnibus
 permanentibus: Sed illud, quod est absolutum in acti-
 bus intelligendi est ens in transitu; quia omnis ope-
 ratio differens a substantia operantis est ens in trans-
 itu: Ergo illa operatio non est qualitas, Et cetera.

Ibid. nū. 32. Secundum falsum est hoc, quod dicunt, quod licet
 intelligere, Et verbum sint idem re absoluta, tamen
 intelligere, ut est passio, est via ad ipsum verbum,
 aut ad productum tanquam ratio producendi ipsum,

sicne

DIST. IV. Q. VN. A. II. 269

sicut se habet illuminatio ad lucem. Contra: Per ipsos intelligere, ut passio, nihil est, nisi primus respectus, quia totum absolutum est ibi species, vel verbum: Sed primus respectus non potest esse via, & ratio producendi absolutum, sicut nec potest esse principium formale producendi absolutum: Igitur falsum.

Ibid. nu. 33.

Hercules dicit, quod verbum est quoddam idolum formatum per actum intelligendi re absoluta differens ab eo: Sed quia verbum solum consistit in actuali probatione (in hoc enim differt ab alijs habiibus intellectualibus) ideo sic differt ab intelligere, quod tamen non durat diutius, quam actus intelligendi, sicut nec lumen in medio diutius, quam illuminatio, à qua tamen differt re absoluta. Si queratur quid sit illud formatum per actum intelligendi, quod vocat idolum, aut speculum: dicit quod est verbum, vel conceptus mentis, vel cogitatio formata, qua tria, ut dicit, sola ratione differunt: Verbo enim aliquis alteri exprimit, & manifestat illud, quod intelligit: Illud ergo formatum dicitur verbum, secundum quod est illud, in quo intellectus sibi rem manifestat: Conceptus autem vocatur illud, quod adhuc manet intracognientem, ut patet de fætu in utero, qui vocatur conceptus. Istud autem formatum manet intus in intelligenti: Cogitatio autem formata dicitur, quod per discursum rationis est formatum: Istud autem idolum formatum per actum intelligendi: Et addis quod quia tale formatum est verbum, & verbum est quadam locutio, vel dicere, ideo sicut illud idolum differt ab actu intelligendi, ita & dicere differt.

Sed contra istam opinionem est: Quia explicari facilè non potest quid realiter sit illud idolum: Si enim esset aliquid ab intellectione diuersum esset vel habitus, vel actus: At neutrum dici potest: Ergo, &c.

Quod non sit habitus probatur. Primo, quia verbum non est nisi quando consistit in actuali probatione, quando enim cessat locutio actualis, vel dictio actualis non est verbum: Et ideo in diuinis ponimus, quod actus intelligendi in Patre semper duret, sicut verbum: Sed forma, que producitur per modum habitus non cessat cessante actione: Igitur, &c.

Ibid. nu. 35.

Ibid. nu. 6.

270 METAPH. PARS II.

- Ibid. nū.37.** Secundò: *Habitus non est illud, quod est perfectissimum in intellectu nostro; actus enim elicitus ab habitu est perfectior habitu: Sed verbum est perfectissimum, quod est in intellectu nostro: Igitur: Est enim cogitatio formata ex omnibus discursibus intellectus praecedentibus (ut dicit): Ultimum autem generatione est perfectissimum.*
- Ibid. nū.38.** Tertiò: *Illud de quo generatur verbum non est verbum, quia illud de quo aliquid generatur praeedit ipsum: Sed nihil praeedit se ipsum: Et verbum generatur ab habitu, secundum August. 15. de Trinit. cap. 10. ex ipsa scientia, quam memoriter tenemus nascitur verbum, quod est simillimum, &c. Ergo, &c.*
- Ibid. nū.39.** Quartò: *Illud non est verbum in rei veritate, quod ab omnibus negatur: Sed nullus unquam posuit quin verbum distingatur contra habitum, sicut vox, qua solum consistit in prolatione actuali distinguitur contra scientiam habitualem, quia aliis voce docet: Et hoc est distinguere contra habitum.*
- Ibid. nū.40.** Quintò: *Hoc isti volunt quando dicunt, quod illud idolum formatum non durat diutius, quam locutio: Certum est tamen quod habitus manet immobili cessante motu: Ergo.*
- Ibid. nū.41.** Quod non sit actus clarè patet. Primi, quia actio non est terminus actionis, ut diffusè probatur § 4 phys. ten. com. 15. Sed per eos illud formatum est terminus actus intelligendi, & productū per ipsum: Igitur, &c.
- Ibid. nū.42.** Secundi: *Quia Phyletophus 9. met. tex. com. 16. distinguit ex intentione actionem immanentem à trāscunee in hoc, quod actio immanens non habet aliquid operatum prater operationem, sed ipsa operatio est finis: Ita autem propositio non est vera quoad opera- ta per modum habitus, sicut cum ex actibus frequen- tatis generatur habitus: Ergo verificatur quod actus Igitur verbum vel illud idolum non potest esse ali- quid operatum per modum actus secundi.*
- Quodl. 3. q. 15. n. 7.** *Heruei nihilominus sententiam, saltē quoad principale, defendunt communirer Thomiste, quia corum Doctor Sanctus videtur intelligere, quod est quadam qualitas existens in mente, sine in intellectu suble-*

subjectum, qua est imago seu quoddam idolum in quo ipsa res perfectè cognoscitur: ut elici potest ex verbis illius in questionibus de veritate. quasi. q. art. 2. Et in prima parte q. 3. 4. Ut autem idprobent.

Primitur quinque esse de ratione verbi. Primum, Ibid. n. 8. quod sit aliquid in mente: Hoc patet per August. 9. de Trinit. cap. 4. Per corporalia signa verbum, quod mones gerimus innotescit: Secundum, quod verbum est aliquid in mente genitum, sicut proles, & productum per actionem intelligibilem, qua est actus dicendi; ut dicit August. 9. de Trinit. cap. 8. Conceptam verum veracem notitiam tanquam verbum apud nos habemus, & dicendo intus gignitur, nec à nobis nascendo discedit. Tertium, quod verbum est similitudo rei, & imago eius: Probatur per August. 9. de Trinit. cap. 4. Cum habeat notitia similitudinem ad eam rem, quam nonit, sunc habet perfectam, & aqualem, quando ipsa tota mens, qua nonit nota est: id est que & imago verbum est. Idem August. 15. de Trinit. cap. 23. Verbum est simillimum rei nota de qua gignitur, & imago eius. Quartum est, quod verbum est manifestatum, seu declaratum rei; sicut enim verbum, quod foris sonat est ad manifestandum verbum, quod intus latet, secundum August. 15. de Trinit. cap. 12. ita verbum, quod intus latet manifestat rem, cuius est verbum. Quintum est, quod verbum non manet cessante actu cogitandi, ut dicit August. 15. de Trinit. cap. 11. Si ea qua sunt in nobis, & non cogitantur à nobis dicere volumus, non cogitata non possimus. In ipsis quinque conditionibus omnes Doctores conueniunt: His positis.

Dicunt, quod verbum est quadam qualitas passionis, Ibid. n. 8. ai qualitatib; sensibili analoga per actionem intelligibilem, qua est dicere, in mente producta, emanans ab intelligentia, in actu manens in ipso intelligentia, alterius manifestatiua, & cum actu intellectio transiens, quam idolum, & simulacrum vocant. Et probant sic.

Primum: Illud est verbum propriè, cui prædicta quinque conditiones conueniunt simul: Sed nihil est Ibid. n. 8. de mente, cui prædicta conueniant, nisi talis forma

272 METAPH. PARS II.

specularis, & qualitas, qua dicitur mentis conceptus. Igitur ipsa est propriè verbum. Maior patet ex dictis, & conceditur ab omnibus. Minor patet discurrendo per singula, qua dicuntur esse in mente, sine obiectu, sive subiectu: Non enim res exterior obiecta intellectui est aliquid productum ab intelligente, nec potentia intellectua, ut de se patet; habitus, & species manent ipsa intellectione cessante: Et de habitu omnes concedunt, quod manet post actum; de specie verò multi concedunt, sed apparet, quod non est per actum dicendi producta; quia omne rale habet rationem obiecti directè cogniti; species verò ipsa nec producitur ab intelligenti in quantum huicmodi, nec potest esse obiectum directè cognitum. Et constat quod nec actus intelligendi habet hac omnia prædicta.

*Quodl. 3. q.
15. n. 9.*

Primo: Quia actus intelligendi non potest esse obiectum actu directè cognitum: Sed verbum est obiectum directè cognitum sicut definitio, qua est verbum rei; 9. de Trinit. cap. 10. Definitio temperantiam, & hoc est verbum eius: De se etiam patet quod legens directè cognoscit illud, quod dicitur. Et ideo dicitur quod est declaratum: Igitur actus intelligendi non potest propriè esse verbum. Secundò: Quia actus intelligendi non procedit ab intelligenti, sicut quoddam operatum, vel genitum, sed sicut operatio: Sed nihil ad illud ponitur operatum in intellectu communiter, nisi sola ista forma speculari, qua est verbum.

Ibid. n. 10.

Secundò: Quia actus intelligendi non procedit ab intelligenti, sicut quoddam operatum, vel genitum, sed sicut operatio: Sed nihil ad illud ponitur operatum in intellectu communiter, nisi sola ista forma speculari, qua est verbum.

Ibid. n. 11.

Secundò: Illud est verbum interius, quod significatur verbo exteriori: Sed nullum predicatorum directè significatur nisi talis forma, qua dicitur species expressa: Igitur, &c. Maior patet ex dictis. Minor probatur: Constat enim quod hac vox, homo, non significat potentiam, vel habitum, vel speciem; vel actum intelligendi, ut de se patet; nec etiam significat determinatè rem exteriorē, ut exterior est; alias significaret Sortem, vel Platонem; Et per consequens constituueret intellectum de illis: Quia significare est intellectum constituere: Sed hoc est falsum: Non enim hac dictio, homo, constituit intellectum de Sorte, vel Platone determinatè, sed de homine simpliciter

DIST. IV. Q. VN. A. II. 273

viter in generali, qui non est extra: Igitur significat rem, non ut est extra, sed ut concepta: Igitur ipse conceptus est, qui formaliter significatur, & per consequens est propriè verbum.

Tertio: Ille conceptus, qui stat cum oppositū actū. Ibid. n. 12. *bw, & incompossibilibus non est aliquis actus illorum actuum: Quia actus non stat cum actu sibi opposito simul: Sed idem conceptus stat simul cum oppositū actibus: Igitur non est aliquis actus illorum. Minor probatur: Accipio istud verbum complexum, seu mentis conceptum: Deus est trinus, & unus: Certum est quod circa ipsum contingit eundem quandoque assentire, & quandoque dissentire. Et similiter circa istud verbum: Terra est rotunda: contingit eundem quandoque opinari, quandoque scire: Igitur patet quod istud verbum non est aliquis actus: Dato enim actu quoevergue intellectus circa huiusmodi verba complexa, statim apparet quod tale verbum potest stare cum opposito actu: Quare, &c.*

Verūm: Licet non sit impossibile dari aliquod idolum de genere qualitatis analogum qualitati passioni, & transiens cum intellectione ipsa; de facto tamen illud non esse admittendum probatur sic.

Prīmō: *Quia ponitur quasi quoddam simulachrum in quo intellectus intelligit perfectè, & manifestat illud, quod intelligit: Sed propriè hoc frustra est ponere tale idolum formatum differens, ab actu intelligendī: Igitur, &c. Probatio minorū: Quia illud ponitur frustra, quo posito non ponitur effectus, & quodam alio posito habetur effectus: Sed posito tali idolo non habetur perfecta cognitio, & clara rei, saltem ab intellectu sensibus alligato, nisi adsit phantasma proprium: posito autem phantasmate determinato alicuius rei perfectè illuminato ab intellectu agente, statim habetur cognitio clara, manifesta, & perfecta rei, aliter non habetur, quia sic intelligentia necesse est phantasmata speculari: Igitur, &c.*

Secundō: *Per te ponitur tale idolum, quod est verbum, quod est actus manifestatius obiecti, quod intellectus intelligit: Igitur ille actus, qui est per seipsum manifestatius obiecti intelligendi est ver-*

M. 5 bw*i.*

274 METAPH. PARS II.

*bum: Huiusmodi est ipse actus intelligendi: Igitur
Probatio: Quia cognitio est manifestatio; est enim
cognitio illud, quo ignota sunt cognita, siue manifesta:
Ergo actus, qui per essentiam est cognituum, per es-
sentiam est obiecti manifestatum: Sed per essentiam
actus intelligendi est cognitius: Igitur, &c.*

Quodl. 3. q. 16. n. 14. *Tertio: Quod splendet in ipso actu cogitationis
non est ad aliud distinctum extra ipsum: Sed ima-
go, seu idolum, quod est verbum est huiusmodi per*

*Anselmum capo. 33. Imago in cogitatione verbum
est eiusdem hominis, quam cogitando dicit.*

Bid. n. 16. *Quartò: Phyleophilus 3. de anima distinguit de
intellectu, quia quandoque intellectus intelligit per
intelligere simplex, quod vocat intelligentiam indi-
uisibilium, & quandoque intelligit per intellectum
componentem, & diuisidentem, quod vocat intelligere
cum vero, & falso. Idem 6. met. tex. com. 2. tertio
distinguit intellectum conseruantem habitum genitum
per actus de quo dicit in 3. de anima tex. com. 2.
quod cum intellectus singula sciat est in actu, &
potentia accidentalis ad operandum cum voluerit: Sed
si esset dare quoddam idolum, quod esset qualitas di-
stincta ab utroque actu intelligendi, & habitu, &
solum duraret ipso durante, & cessaret ipso cessante,
oporteret dare ens in anima prater utrumque actu
intelligendi, & prater habitum; quod habet Aristoteles
pro monstrando: Cum ipsis met. actus intelligendi non
sit denudatus à similitudine obiecti: Quinimmo con-
tinet obiectum in esse intellecto similius sibi extra:
Ergo secundum dictum Phyleophilus non est dare ideo
lum distinctum ab actu.*

Bid. n. 17. *Quinto: Idem Phyleophilus ut supra diximus 9.
met. tex. com. 16. distinguens inter actionem imma-
nentem & transuenientem dicit, quod actio immanens
est facta operantis, & non est aliquid aliud ibi opera-
tum, nisi visio, & speculatio; quod non esset verum,
si per actum intelligendi absoluta qualitas, vel ideo
lum causaretur.*

Bid. n. 18. *Sexto: Augustinus ponit verbum, & definitionem
satis propriè: Quia sic us verbum est imago obiecti,
ita definatio est exemplar, & ideo representans de-
fini-*

finitum: Sed nusquam inuenitur in *Phylosophia*, quod quando aliquis actu elicito definit aliquid, quod cum illo actu elicito sit aliud idolum distinctum ab eo representatiuum definit; immo superfluum esset, quia essent due forma eiusdem rationis respectu eiusdem definiti.

Nonnulli dixerunt, quod verbum est quidditas, ut intellecta: Quia verbum interius est illud, quod primò ipsum verbum exterius significat: Per Augustinum enim 15. de Trinit. cap. 10. Quod foris sonat signum est verbi, quod intus latet: Sed quidditus rei, ut intellecta, est illud, quod prius, &c. Probatur e Quia definitio, ut per vocem expressa per se, & primo inducit in cognitionem quidditatis: Sed verbum est definitio secundum Augustinum 9. de Trinit. cap. 25. de paruis: Definio quid est temptantia, & hoc est verbum eius: Igitur, &c.

Concordat Auroeus in 1. dist. 27. q. 1. art. 2. propositione 1. Sed dist. 3. qd. in imagine art. 1. propos. 1. probat unam conclusionem, qua est necessaria ad illud propositum, & est ista. In omni intellectione emanat, & procedit res cognita in quodam esse obiectu, secundum eft, quod habet terminare intuitum intellectus. Hoc probat & maiori: Quia hoc sit in sensu: Ergo in intellectu. Probo per experimenta multa. Prima experientia est, cum quis portatur in aqua per nauem, arbores videntur moueri: Sed iste motus est in nullo subiectu, sed in solo usq; in esse intentioni apparent, & indicato. Secunda experientia est in motu subito baculi, ubi apparet circulus quando mouetur. Tertia est quando baculus ponitur in aqua apparet tortus, & fractus. Quarta est: Quando oculo superponitur digitus una candela apparebit duia. Quinta: Unus color in callo columba apparet mutri. Sexta: Imago in speculo quandoque apparet infra quandoq; in superficie. Septima est, postquam quis vidit Solem apparent quodam rotunditatem. Octaua: Postquam quis vidit rubra, vel cancellata, illisque omnibus apparent rubra, vel cancellata. Iacobus omnibus est planum, quod ea, quo videntur non sunt in rebus in esse subiectis: Inquit ergo,

276 METAPH. PARS II.

quod producuntur in visu in esse intentionali obiectu-
no, & à maiori in cognitione intellectua.

Ibid. n. 47. Ad hoc est August. 14. de Trinit. cap. 6. Tanta
vis est cogitationis, ut mens in conceptu suo se ponat
quando se cogitat, &c.

Ibid. n. 48. Dist. 27. propos. 2. dicit, quod obiectum, quod sit
posituum, & formatum intra mentem ad quam in-
tritus cogitantis terminatur illud est verbum: Unde
August. ubi supra vult, quod quando mens se cogi-
tat, tunc se gemit, quia tunc est in se conspicens, &
ante se conspicua, & tunc vult, quod sit verbum: Sed
quando est talis gemitatio, patet quod mens produci-
tur in esse intellecto: Ergo verbum est obiectum pro-
ductum, &c.

Ibid. n. 49. Contra illud arguunt alij sic. Primo: Quidditas,
ut intellecta, est eadem in quocunque intelligentie:
Sed in multis intelligentibus unam quidditatem non est verbum idem: Ergo, &c. Maior proba-
tur: Quia quidditas, ut intellecta, abstrahit ab hoc,
& nunc, & per consequens est idem in omnibus. Mi-
nor probatur per Anselmum Monolog. 60. Si plures
homines aliquid unum cogitatione dicant et videntur
esse verba, quot sunt cogitationes, quia quod in singu-
lis cogitatio sua habet verbum eius est.

Ibid. n. 50. Secundum: Si quidditas intellecta est verbum;
igitur mens cum intelligit se non gigneret verbum. Con-
sequentia patet, quia gigneret seipsum: Consequens
est falsum per August. 14. cap. de Trinit. Mens
cum nescit se, parem sibi notitiam suam gignit: Sed
in eodem textu eadem notitia verbum eius est.

Ibid. n. 51. Tertium: Secundum illos, verbum interius est il-
lud, quod primo verbum exterius significat: Sed il-
lud non est res intellecta, sed aliqua conceptio, vel
passio mentis: Igitur verbum non est res intellecta,
sed passio mentis. Minor probatur ex lib. Peribea
in principio: Voces sunt nota earum passionum, que
sunt in anima: Unde Boetius ibidem vult, quod iste
ordo sit sic dicens: Litera significant orationem vocalē;
& hae scilicet vocalis, orationē animi, & intellectus,
qua sit cogitatione; & oratio bac scilicet intellectus,
qui sibi concipit, & designat; Passus manifestat, quia
10

in ordine isto vox, vel verbum vocale primò significat illud, quod est in mente, quam res conceptas.

Quartò: *Anselmus Monolog. 30. Mens rationa.* Ibid. n. 52.
lis, cum cogitando se intelligit, habet secum imaginem suam ex se natam, idest cogitationem sui ad sui similitudinem, quasi sui impressione; qua imago eius verbum eius est. Ex qua autoritate tres formantur rationes.

Prima est: *Nihil nascitur ex se: Verbū mētis naturā scitur ex se ipsa, ut intellecta, quia Authoritas dicit, quod mens, ut intelligit se, vel ut intellecta à se (quod idem est) habet secum imaginem ex se natam;* Et imaginem dicit esse verbum in fine autoritatis: *Igitur verbum non est quidditas ut intellecta. Major probatur per August. 1. de Trinit. cap. 1. Sicut nihil gignit se, ita nihil nascitur à se.*

Secunda ratio est: *Nihil imprimis sibi met se ipsum:* Ibid. n. 54. *Sed mens, ut intellecta, sui impressione format imaginem sui ipsius in se ipsa; Et hoc est verbum, ut dicit: Igitur verbum non est res ut intellecta.*

Tertia ratio est: *Nihil est imago sui ipsius: Sed* Ibid. n. 55. *verbum est imago ipsius mentis, ut intelligit se, ut dicit Anselm. vel ut intellecta à se; quod idem est et Igitur verbum non est res intellecta.*

Supposito tamen, verbum mentis sumi vellatè, vel strictè: Latè quidem pro quolibet esse intentionaliter habentem similitudinem cum obiecto extra: Strictè verò pro esse intentionaliter verbo vocali analogo: Hoc autem dupliceiter considerari posse: Primum inadæquatè pro eo solo, quod materialiter, aut formaliter dicit: Secundò adæquatè secundum ea omnia, que ad essentiālē sui complementū concurrunt; sit.

Resolutio 1. Verbum mentis in latiori acceptione potest esse aliquid entitatū diuersum ab intellectione, quod sit vel principium, vel effectus, & terminus eius. Patet: *Quia intellectio non sit nisi in virtute cuiusdam præsuppositæ repræsentatiuitatis obiecti: Et per intellectiōnem producitur habitus distinctus, qui est, si non formalis, saltem virtualis*

278 METAPH. PARS II.

tais eiudate in obiectu similitudo, & imago.

Resolutio 2. Verbum mentis in stricta sui acceptatione, secundum esse materiale, non est aliquid ab actu intelli&ctus diversum. Patet: Quia, ut dicitur est, nihil saltem de facto datur in mente, siue relationum, siue absolutum entitatem diversum ab actibus, vel habitibus intellectualibus: Cum igitur verbum strictè sumptum secundum esse materiale sit non sit habitus; sequitur, &c.

Resolutio 3. Verbum mentis in stricta sui acceptatione secundum præcimum esse formale sui est formalis similexudo, & imago obiecti ab intellectu producta, ac obiectum continens in esse intellecto. Patet, quia ex his rationibus statim distinguimus verbum haecnis strictè sumptum ab omni eo, quod taliter non est, ut ex dicendis constabit.

*Madise 27.
q. 1. n. 56.*

*Ibid.
Ibid. nu. 58.*

Ibid. nu. 60.

Ibid. nu. 61.

Resolutio 4. Verbum mentis strictè sumptum, secundum esse sui adæquatum est actus intelligendi rem productam continens in esse intellectu existens similitudo, & imago rei nota de qua gignitur. Est August. 9. de Trinit. cap. 10. Et 15. cap. 12. & 15. Item Anselmi Monolog. 30. Vide eorum verba in dist. 27. q. 1. à n. 56. ad 60. Et Quodlib. 3. q. 15. à n. 16. ad 21. Et probatur sic.

Primum, quia: Ad per se, & essentialē rationem verbi requiritur, quod consistat in actuā prolatione, & elici: Unde dicunt Doctores, quod verbum non durat, nisi durante locutione: Et ideo, quae sequuntur locutionem, & cogitationem, & remanent istis cessantibus vocantur habitus, & non verbum, ut scientia, & ars, &c. Sed illa quorum esse præcisè consistit in proferri, & elici, quæ existunt in anima sunt actus intelligendi 2. Ethic. cap. 5. Ergo verbum est essentialiter actus intelligendi: Sed actus intelligendi non erit verbum essentialiter completius, nisi conseruat obiectum in esse cognito. sic quod sit imago scientia de qua gignitur: Ergo hac tria essentialiter pertinent ad, &c. Probo minorem: Quia actus intellectus non erit essentialiter, & completius verbum, nisi sit declaratiuum memoria de qua nascitur: Quia nec verbum vocalemis verbum, nisi sit nota earum patrum,

formam

sionum, qua sunt in anima: Sed actus intelligendi non est declaratio memoriae, nisi per hoc quod continet obiectum in esse cognito simili modo memoria, sicut nec vox est nota passionum, qua, &c. nisi per hoc quod continet illas in esse cognoscibili simili modo eis: Igitur, &c.

Secundò: Illa sunt causa essentialis rei largè accipienda essentialis causa, quibus positis ponitur effectus cum suis proprietatibus, & quibus non positis non ponitur: Sed posito actu intelligendi continente obiectum in esse cognito sic, quod sit imago memoria habetur verbū cum illis proprietatibus, quas ponit August. quia habetur formata cogitatio; per quam illud, quod est in memoria est apud nos in esse scito, & huiusmodi omnino, cuius est scientia in memoria; & illud est verbū secundū August. & Anselmo. Non posito vero actu intelligendi, &c. non habetur verbū quia non habetur formata cogitatio, ut per se patet: Nec habetur res in esse scito, nisi mediante actu sciendi, & intelligendi: Nec habetur imago memoria, quia si per possibile, vel impossibile prascindas ab actu intelligendi quod non continet obiectum in esse cognito, non poteris esse imago memoria, nisi illud, quod est in memoria splendeat in eo subiectu: Ergo, &c.

Tertiò: Quia etiam secundū alias, verbum est quod habet omnes predictas quinque conditiones: Sed huiusmodi est actus intelligendi primus, qui erit in memoria: Igitur, &c. Probatio minoris, quia planum est, quod actus intelligendi est in mente, & est planum quod ab efficiente actu intelligendi quodcumque illud, sine obiectum, sine intellectus, simul emanat obiectum in esse cognito, quia aliter esset cognitio sine obiecto cognito: Et emanat in esse similimo cognito, quia aliter cognitio non esset per assimilationem: Et ex hoc patet, quia est manifestatum obiecti; & non manet cessante actu cognoscendi, quia aliter esset aliquid actu cognitum sine actu cognitione.

Quartò probatur per exemplum: Quando enim in i.d. 27. q. aliquid definitur actu elicito, tunc ille actus, qui est i. d. 57. cognitus continet rem definitam in esse cognito: quia aliter esset aliqua cognitio, & non esset correspondens

fisi

280 METAPH. PARS II.

sibi suum cognitum ; Et eadem ratio est de alia cognitione , & alia ; Et sic est universaliter cognitio sine omni cognito . Etiam ille actus continens rem definitam in esse cognito est imago ipsius rei in se , qua definitur : Esse enim , quod res habet apud cognoscem-rem est representativum , & sui ipsius declarativum extra , secundum Phylosophum , & de anima sex. com. 38. & 39. Et sic illius esse est exemplar , aut image : Sed q. de Trinit. dicit August. definio temperan- tiam , & hoc est verbum eius : Igitur patet , quod ver- bum est eius actus , &c.

Obijcies primò : Verbum est unum per se , sed si in esse adéquato diceret actum intelligendi , &c. non esset unum per se , sed potius aggregatum per accidens : Ergo , &c. Maior est certa . Minor pro- batur , quia includeret diuersa prædicamenta , scili- cet actionis , & aliquid de prædicatore relationis , respectus videlicet similitudinis , & producti . Re- spondeo nego minorem . Ad probationem dico , quod non includit res diuersorum prædicamento- rum , sed solum rationes eorum : Aggregatum au- tem per accidens resultat ex pluralitate rerum , non

In 1. d. 27. rationum . Et ideo est intelligendum de verbo suo
q. 1. n. 63. modo ex quo ponitur actus elicitus , & respectivus , sicut de actione , que est actus respectivus , & relationis : Sed ex hoc quod prædicamentum actionis , & rela- tionis continet actum elicitorum quoad substantia- actum , tanquam fundamenum respectus de genera actionis , & mediante suo proprio modo fundandi non dicitur , quod prædicamentum actionis ista tria conti- nens est ens , & unum per accidens , sed per se unum prædicamentum : Ergo ex hoc , quod verbum & actus elicitorum fundamentaliter , & materialiter , & median- te esse intellectu fundat relationem imaginis in ordi- ne ad memoriam , propter continentiam istorum trium non erit unum , & ens per accidens , sed per se , nisi sicut in alijs prædicamentis .

Obijcies secundò : Ratio formalis constitutiva rei non est multiplex , sed vna : At si verbun esset actus intelligendi , &c. rationes formales ipsum con- stituentes essent plures : Ergo , &c. Maior patet , quia ratio

DIST. IV. Q. VN. A. II. 28^r

ratio formalis est ratio specifica, & nihil potest constitui in dupli specie. Minor probatur, quia essent duo respectus, scilicet producti, & similitudinis. Ibid. nu. 65.
Respondeo, quod non est intelligendum, quod sunt duo respectus in specie distincti, scilicet modo potentia, & modo unius, quia tunc verbum non est per se unum quantum ad formale; sed sunt unus species, quia obiectum productum in esse intellecto dicitur productum non qualemcumque, sed productum, quod est imago memoriae, ita quod dicunt una relationes, &c.

Per hanc viam patet ad omnes alias opiniones: Ibid. nu. 66.
Concedimus enim Scoto, quod verbum est actus intelligenti saltem partialiter, ut dictum est. Ibid. nu. 66.

Quintum ad secundam opinionem: Concedimus quod verbū potest esse principiū actus intelligendi, & terminus actus disendi, si accipiatur verbum in tota sua latitudine: Sed si accipiatur strictè illud totum est negandum: Quia iam est probatum supra, quod verbum est cogitatio elicita à memoria, &c. Altio autem elicita ab intellectu distinguitur, secundum eos, quasi de activitate intellectus contra impressionem factam ab obiecto, tanquam actus apprehensivus contra actum, qui excitat potentiam ad apprehensionem.

Quod vero hoc probant per exemplum de sigillo si est natura intelligibilis, & causa: Dico, quod bis positis, adhuc impressio facta à sigillo, ut ab obiecto in se ipso, qua vocatur per positum cera intelligibilis, non esset verbum mentis, nisi cera ipsa haberet apprehensivum actuū circa se, &c. Quod autem supponunt, quod motio, qua memoria mouet intellectum sit dicere; & illa impressio passio ab obiecto causata, qua praeedit actuū apprehensivū sit eius terminus; & ulterius quod illa motio passio sic disponat intellectū, ut inchoet actum intelligendi sit verbum; hoc totum est falsum, ut dictum est: Quare, &c.

Authoribus tertiar, & quartæ opinionis, concedimus verbum esse aliquod idolum formatum ab actu intellectus quoad hoc, quod idolum dicit respectum similitudinis, vel imaginis; non autem quantum ad hoc, quod dicit rem absolutam aliam ab actu intelligendi productam per ipsum.

Dic.

282 METAPH. PARS II.

- Bid. nn.69.** Dicimus tandem cum Aureolo, quod verbum est res ut producta in esse intellecto, materialiter, ut explicatum est.
- Bid. nn.71.** Restat nunc respondere ad argumenta, quia probant quod verbum non est actus intelligendi, & quod non est res ut producta in esse intellecto; Et quod est idolum, quae est res absoluta differens absolute ab actu intelligendi.
- Bid. nn.72.** Sed primò ex premisis potest declarari unum, quod est difficile qualiter secundum hunc modum perendis salvabitur quomodo in emanatione verbi dicere distinguitur à verbo: Oportet enim bac distinguiri, sicut actus productum, & sicut terminus productus.
- Bid. nn.73.** distinguentur. Respondet, quod actu intelligendi, ut praeceps acceptus quead substantiam actus, est verbum materialiter: Unumquodque autem sumptum materialiter uno modo est aliud ab eo, quod materialiter dicitur: Unde verbum materialiter dicitur dicere formaliter alio modo sumptum: Ergo actu intelligendi sumpta praecepit, & quoad substantiam actu potest esse formaliter idem, quod dicere ipsius intellectus: Et infallibiliter sic procedit totus processus August. 16 de Trinit. cap. 20, usque ultra medium ubi vult, quod in nobis est verbum per hoc, quod est quadam cogitatione in nostro mente, quam expressio voluntat quandam occultam locutionem, qua mens loquitur sibi, locutio autem est formaliter idem quod dicere: Ergo actu intelligendi praecepit quead substantiam actus est verbum materialiter, sed est ipsum dicere formaliter.
- Bid. nn.74.** Per hoc ad difficultatem est dicendum, quod non obstante, quod actu intelligendi materialiter sumptus sit dicere formaliter. Et quasi actus productum verbi, tamen ut actu intelligendi continet objectum in se intellecto productum in esse similius memoria, si habet rationem termini: intellectum enim est terminus intellectus: Et ita charè salvatur illud difficile quod prae dictum est.
- Bid. nn.75.** Per istud potest solvi primum argumentum contra opinionem Scoti factum ad probandum quod actu intelligendi non est verbum, quia verbum est terminus

nra

dus actus intelligendi : Et enim dicendum, quod est terminus, non quia realiter differat ab actu intelligendi tanquam aliquid aliud ab actu productum per actum, sed quia ipsem actus intelligendi continet obiectum productum in esse intellecto similime memoria.

Ad aliud : Dico quod verbum non est formaliter id quo intelligens formaliter intelligit, sed tantum materialiter ; ideoque sicut potest concipi formalitas intellectionis sine formalitate verbi, ita in diuinis potest esse intellectio indepedenter à verbo.

Ad ea, quae à Thomistis adducebantur. Offendo Quodlib. q. 9. in primis, quod nostra opinio est opinio Doctoris eorum : Nam in quaest. de veritate q. 4. art. 1. ipse dicit, quod verbum interius est illud, quod intellectum est. Et in resp. ad 1. arg. dicit, quod cum verbum sit illud, quod intellectum est ; & esse intellectum non est in nobis nisi secundum quod actu intelligimus verbum interius, semper intellectum requirit in actu suo, qui est intelligere : Et ideo Damascenus dixit, verbum interius esse motum mentis, ut motus accipitur pro eo ad quod motus terminatur, id est pro operato, sicut intelligere pro intellecto. Ecce intelligere, ut continet intellectum ad quod terminatur, est verbum, & hoc ut est exemplar obiecti, quod per verbum exprimitur.

Ceterum quidquid sit de mente D. Thomae: Ad primum dico, quod actus intelligendi ut continet, &c. habet omnes quinque conditiones numeratas de verbo, ut probatum est supra. Et quando dicuntur, quod verbum non est directum obiectum : Dico, quod idem argumentum est de idolo & de quolibet inherentem intellectui : Omnia enim, qua informant intellectum, intelliguntur per lineam reflexam, licet non per speciem, vel circumflexam, ut alibi ostensum est : Dico ergo, quod verbum, ut est actus intelligendi materialiter, non est directum obiectum intellectus, quia ut sic habet rationem inherentis : Ut tamen continet obiectum in esse intellecto sic est directum obiectum, sicut est de lapide representato in specie inherentis, vel idolo ; & in definitione representante definitum : Hac autem sunt vera de obiecto quodammodo nomine,

Ibid. n. 76.

284 METAPH. PARS II.

Ibid. n. 33. omnino, &c. Et quando dicitur: Actus intelligendi non procedit ut operatum. Dico, quod ut continet obiectum productum in esse intellecto est operatio, & operatum: Ut enim intellectio est operatio; Ut autem in intellectione est obiectum productum in esse intellecto, habet rationem operati.

Ibid. n. 34. Ad secundum; Dico, quod per verbum exterius significatur actus intelligendi, ut continet obiectum, &c. quia ut sic habet rationem conceptus non actus tantum.

Ibid. n. 35. Ad tertium. Respondeo, quod conceptus, qui est habitus potest stare cum oppositis; sicut cum fide, & cum scientia potest stare quod habens eam quandoque spinatur, & quandoque demonstrat: Sed idem conceptus, qui est locutio, seu actus intelligendi non stet cum aliis, immo succidente secundo actu recedit primus: Cum enim sic accedit actus loquendi demonstratus, recedit actus, qui est opinio; verbum autem, & locutio est actualis locutio. Dicerent etiam aliqui, quod fides, & opinio possint stare aliquando: Et hoc opinio posset teneri. Vide dicta in Log. par. 4 dist. 6. q. 1. art. 1.

Alia argumenta contra Aureolum facta, nec difficultis solutionis sunt.

In 1. dist. 27. q. 1. n. 77. Ad primum. Dico, quod res intellecta relucet in actu diverso intelligendi in esse intellecto multipliciter, sicut & actus intelligendi.

Ibid. n. 78. Ad secundum: Dico, quod res intellecta, ut est in memoria, & obiectum causans actu, sic non est formaliter verbum, sed causaliter, aut principiatio, sed obiectum ut relucet in actu intelligendi sanguinum productum in esse similimo memoria, & sanguinum terminus actus intelligendi, sic est formaliter verbum, &c.

Ibid. n. 79. Per hoc patet ad tertium, & ad argumenta Anselmo, que procedunt de re intellecta, ut habet ratione memoria, & ut est principium seu obiectum actus intelligendi.

Quodl. 3. q. 15. n. 37. Quodlatur contra premissa. Primo, quia in Phyleteneo, quod actus intelligendi est effectus ab intellectu, non ab obiecto, & per consequens actus intelligendi non debet continere obiectum sicut imago, seu similiudo eius; sed actus potius debet continere ipsum intellectu-

DIST. IV. Q. VN. A. II. 285.

collectum tanquam eius imaginem. Respondeo, quod Ibid. nu.38.
imago pertinet ad genus causa formalis, seu exemplariz; Et ideo actus intelligendi in quo exprimitur,
et declaratur obiectum cognitum debet esse similitudine
objeto, cuius est exemplar per imitationem, non causa efficientis, sicut idea est similitudo ideatis non Dei
creantis: Et idolum est similitudo eius, cuius est idolum, non ipsius facientium idolum: Et definitio est similitudo definiti, non desinientis: Sicut secundum alios
idolum est qualitas producta in esse simili objeto. Et Ibid. nu.39.
ita qualitas est materiale, respectus est formale.

Dubitatur secundum: Quia autoritates August. Ibid. nu.40.
& Anselmi adductae loquuntur de actu componenti,
et dividente, sicut est locutio, cogitatio, definitio: Et
tamen deo quod notitia prima erra ab objerto est vera-
bun. Respondeo, quod autoritates omnes ita conclu- Ibid. nu.41.
dunt de actu simplici sicut de complexo: Quia omnis
actus intelligendi simplex continet obiectum produc-
tum in esse simili modo simplici rei de qua agitur, sicut
actus complexus continet in esse complexo: Et ideo
est concedendum, quod quilibet actus simplex est
verbum simplex, sicut actus complexus est verbum
complexum. quod patet, quia verbum vocale signum
est verbi, quod intus latet: Sed ita possum vocare
ad me Ioannem, sicut Ioannem quoniam est mu-
sicus: Et per consequens ita possem cogitare, et
definire secundum nomen et secundum simplicem con-
ceptum, sicut secundum conceptum complexum, sicut
secundum rem: Unde dicitur definitio uno modo ra-
tio, quam significat nomen, et c. alio modo indicat quod
quid erat esse. Vide de hac te Quidlib. 3.q. 16.

ARTICVLVS III.

*An verbum mentis sit necessarium ad
actus memoriae intellectualis.*

Quod queritur in presenti est, An verbum sit ne-
cessarium quoad esse presuppositum; illud si-
quidem saltem cōcomitantem omnino ad actus me-
moriae requiri, nemini dubium esse potest.

Veri-

286 MÉTAPH. PARS II.

Veritas tententiaz negantis ex dictis videtur manifestè deduci : Sicut enim verbum producit à memoria, ita ab actibus memoriaz non distinguitur. Et consequenter principium illorum esse non potest. Quia aliter idem se ipsum præcederet, in modo produceret, quod implicat.

Opposita nihilominus sententia probatur : Quia actus memoriaz sunt de rebus iam cognitis, ac mentaliter expressis : Ego presupponunt mentales expressiones obiectorum : Sed expressiones huiusmodi sunt verba mentalia : Ergo, &c. Pro resolutione.

Præsupponendum est primò ex dictis : Verbum mentis esse vel formale, vel habituale. Illud dictum verbum in rigorosa acceptione, & esse ab actu intellectus indistinctum : Hoc vero minus rigorosè In i. d. 27. vocari verbum, & esse aliquid operatum per actionem, q.z. n.85. sic remainens ad modum habitus etiam cessante operatione, ut virtualiter in se dicatur operationem continere.

Præsupponendum est secundò : Memoriam bifariam sumi: Primo latè pro potèria quomodolibet conservante species, seu imagines obiectorum, siue acquistas, siue innatas : Secundo strictè, pro eadem potentia cum superaddito ordine ad nouas cognitiones elicendas circa ea, quæ prius cognouit. His positis, sit.

Resolutio i. Verbum mentis habituale necessarium prærequisitur ad actus memoriaz stricto modo sumptæ . Probatur fundamento posterioris sententiaz . Et confirmatur autoritate August. Bo. de Tri-

In i. d. 27. nit. cap. 7. Dicit enim ibi, quod cum aliquando vide Carthaginem, vel Alexandriam, si possem de ea legi qui volo, apud me ipsum quero ut eloquaris. Et apud me ipsum inuenio phantasiam Carthaginum, quam aliquando vidi, Et memoraui, Et retinui ut apud me inuenirem de ea verbum, cum eam vellom dicere : Ipsa enim phantasia eius in memoria mea Verbum eius est ; id est non sonus ille trisyllabus,

Ibid. n.81. cum Carthago nominatur. Infra ibidem dicit de Alexandria : Cum etiam à multis audiuissem de Alexandria quam magna Civitas est, finxi imaginem, quam potui, Et hoc est apud me verbum, cum eam volo dicere

dico *antequam* *veni* *proferara* *quinq[ue] syllaba*
rum. *Hic est intelligendum*, quod Augusti. hoc sic Ibid. n. 82.
imaginatur, quod cum corno Carthaginem per sen-
suum, & eodem modo cum per intellectum intelligo ho-
minem, quod intellectus sic prouidet sibi, quod ces-
*sante acie vult retinere aliquis posse, ut in prom-
pitu cum voluerit possit, quod vidit, & intellectus
alijs exprimere: Et quia hoc non potest sine nominis
bus, & dictionibus, ideo apud se format quadam no-
mina, qua imponit concepibus suis, vel retinos in meo
memoria nomina imposta, puta eadem *Ciuitatem* nomi-
nata Carthaginem, aut *Alexandriā*, aut retinet quod
fūt nominata: Et ideo est concedendum, quod
Augusti. ponit in nobis quoddam idolum formatum ab
actu intelligendi, quod vocat verbum fictum in ani-
ma, quod est habitus nominatus verum intellectarius,
quem alijs Doctores vocant verbum imaginatum,
& adducunt pro se Anselmo. Monolog. cap. 3. ubi
habetur *defusus de hoc*.*

Resolutio 2. Verbum mentis formale non pre-
requisitur ad actus memoriz latō modo accepta.
Paret ex dictis art. præced. Et confirmatur au-
thoritate: Augustinus enim 25. de Trinit. cap. 10. Ibid. n. 82.
*& 11. cum probauerat quod verbum mentis est cogi-
 tatio, distinguendo illud verbum contra verbum, quod
 cogitatione singimus in nobis ut proferamus voce alijs
 nostrum conceptum, etiam illud distinguendo contra
 verbum vocale prolatum extra, ait sic loquens de
 verbo, quod probauit esse cogitationem: Quisquis
 dicitur potest intelligere verbum non solum *antequam*
sonet, verbum etiam *antequam sonorum eius imagines*
cogitatione veluantur: Quisquis inquam hoc intelli-
gero potest, potest videre per hoc speculum in an-
*gmate aliquam illius verbi similitudinem de quo dia-
 tum est: In principio erat verbum, & verbum erat
 apud Deum, & Deus erat verbum. Ecce quod actus
 intelligendi, ut distinguitur, & præcedit illud ver-
 bum fictum, & idolum, quod est simulacrum, seu
 habitus, que res nomenatur, etiam ut præcedit ver-
 bum vocale extra prolatum est verbum mentalis, quod
 vocatur mentis verbum, & cogitationis, & etiam est
 simili-**

similimum memoria à qua procedit. Unde loquitur continuando de verbo mentali: Cum loquimur quod scimus nascitur ex memoria; quod eiusmodi omnino est, cuius est scientia: Et ita completa ratione verbē

Bid. nu.83. mentalis habetur illud idolum formatum. Item infra cap. 12. in fine cap. idem dicit scilicet, quod verbum mentale antequam aliquo modo cogitemus, aut formemus quacunque nomina, aut aliquod idolum sonorum, & etiam ante vocem exteriorem verbum mentale producitur in esse similimo, & ita verbum mentale quoad formale, & materiale praeceperit verbum nominativum, aut verbum sonorum. Unde postquam probauit animum esse thesaurum memoriae concludit sic: ex quo gignitur verbum verum, quando quod scimus loquimur, sed verbum ante omne sonum, ante omnem cogitationem: Et sequitur: Tunc enim verbum similimum rei nota de qua gignitur, & imago eius, quando de visione scientia visio cognitionis exoritur, quod est verbum, &c.

Occurrunt argumentis principalibus.

STABILITAM igitur à nobis doctrinam argumenta principalia non euertunt. Ad priūnum enim: Negamus animam separatam de se non esse sufficiēs rerum inferiorum representatiuum: Et licet per se, quæ supra se sunt non representent; dicimus tamen species necessarias non esse, quia cum superiora ex propria natura sint om̄nino in actu intelligibilia, sufficit ea obiectivè proponi.

Ad secundum: Dicimus animam cognoscendo producere quidem verbum, sed hoc in esse formalī, & rigorosè sumptum ab entitate cognitionis non distinguunt; ideoque nec post cognitionem conservari: Conservari tamen habitum vi cognitionis iam genitum; sed hunc non nisi in lata acceptione, ac virtualliter verbum dici; nec cum speciebus de quibus argumentum procedit confundi. Vide dicta in Phys. par. 4. dist. vlt. q. 2. art. 2. in resp. ad secundum dub.

PARS TERTIA METAPHYSICÆ.

De ente accidentalī.

 *Ccidens altera entis realis pars, si- In 2. d. 25.
cuit est magis propter esse substau- q.2.n.30.
tia, quam ē contrario, ita post
substantiam locum sibi vendicat
in Metaph. Ad integrum igitur
entis vniuersalissimi notitiam cō-
parandam, accidens ipsum hic
more solito, prīmō in genere, deinde in specie con-
templandum proponimus: Sit itaque.*

DISTINCTIO I.

De accidente in genere.

Accidens, vt ex ipso nomine constat, ex eo di-
ctum est, quod alteri accidat, vel accedat:
Sicut autem omne *quod accidit est extrinsecum rei*, Quodlib. 2.
cui accidit, ita quidquid est extra essentiam rei acci- q.ii. n. 5.
dentale vocatur. Verū, Quamuis plures rationes In 1. d. 12.
intelligibiles in eadem realitate substantiæ fundataz, q.i. n.16.
& aliam radicalem rationem præsupponentes, acci-
dēntis nomine exprimantur, in præsenti tamen prin-
cipaliter de eo agimus, quod secundum sui entita- In 1. dist.33.
tem, & absque viro ad intellectum ordine *non est* q. i. n. 36.
idem substantia; imò ab eadem *substantia est pri-* In 1.d.24. q.
mò diuersum secundum rationem generis. 1. H. 23.

Est aliquid ita à substantia intrinsecè dependens, In 2. dist. 2.
vt non nisi ab ipsa ortum ducat, conservetur, ac sia- q.2.n.36.
biliatur: Et ideo longè maiorem potentialitatem Quodlib. 2.
N inuo- q. 8. n.40, 1.

290 METAPH. PARS III.

In 3. dist. 11. inuoluens, sicut non habes esse simpliciter, ita nec esse q. 2. n. 41. simpliciter ens, sed huius quia ens est, & quia esse eius est, In 3. dist. 7. ob esse subiecti, quod deinde persicte formaliter, q. 2. n. 6. tione scilicet propriæ, & innatae actualitatis, vi cuius Ibid. nu. 30. facit unum secundum quid cum subiecto. Hinc in Ibid. nu. 4. habitudine ad subiectum aliquatenus definitum esse, In 2. d. 36. Quod in aliquo inest, seu ens inherens: Sic enim in q. 1. nu. 41. præcisa entis ratione cum substantia conuenit, ut ex In 2. dist. 25. essentiali ratione inherendi, nec sit naturam hypothesis q. 2. n. 13. significari queat. sicari, nec unquam nominis substantia significari queat.

In 3. dist. 1. Inter multas accidentis proprietates, quaeq; q. 1. nu. 28. præcipue numerantur. Prima est specie, q. 1. n. 18. migrare de subiecto in subiectum: Hanc numerantur. In 2. d. 33. & essentiali eius dependentia à subiecto emanare, q. 2. n. 48. emanare, de se manifestum est. Secunda est numeratio respectu substantiarum: Ex eadem sequitur.

In 3. dist. 9. pendetia deducuntur necessariò esse posteriori consequenti q. 1. n. 44. est per se, non solum dignitate, sed etiam cognitione, definitione, & tempore, modo supra explicato.

Quodlib. 2. par. 2. dist. 1. Tertia est capacitas suscipiendi magis, q. 4. nu. 7. & minus secundum gradus materiales: Quia ex additione, vel diminutione aliquarum partium essentialium inherendi rationem pars superest, vel sufficit non animatur. Quarta est utilitas ad cognoscendam substantiam: Cum enim ex essentiali dependentia sit quasi semen essentiae, non potest non esse medium representativum substantia. sicut non habere, quod.

Prol. qu. 3. (saltum propter intellectus nosiri debilitatem) maximam partem conferat ad cognoscendum quod quid est. n. 44.

In 2. d. 37. Quinta est dependencia etiam in cognosci à substantia: Quia cum uniusquodque sic se habeat ad cognoscendi, sicut ad esse, concepiō accidens, simul actualiter concepiō substantiam, propter analogiam accidens ad substantiam.

Dividit potest accidens non minus quam ens in præcium, concernens, & aggregans, prout dicit unus conceptum abstractum, & neutrum, & communem ad omnia accidentia; vel supra illum addit respectum ad inferiora; vel demum (ex eo quod haec principalius proponantur) objectivam unitatem animit. At

DISTINC. I. QV.I. 291

At quia certum est prædictam diuisionam potius in diuerso intelligibilitatis, aut intelligendi modo, quam in re ipsa fundari, alias accidentis partitiones non reicimus, secundum quas diuersimodè distinctum apparet; v. g. à duratione, in illud, quod est in *transitu*, & illud, quod est *fixum*, seu *permanens*: In 2. d. 37. Ab exigentia subiecti, in *necessarium*, & *rariissimum*: q. 1. n. 36. A variabilitate essentiiali subiecti in *terminatum*, & In 3.d.12. q. *interminatum*; seu in *commune*, & *propterum*: A modo afficiendi subiectum, in illud quo *subiectum capit* Prol. q. 2. *esse*, quod oritur à *subiecto* & quod aduenit *subiecto*, nu. 78. &c. Ceterum, cum diuisiones istæ, & aliæ similes ab iis, quæ extra formale esse accidentis sunt, desumantur; formaliorē eiusdem diuisionem ab essentiiali inherentiæ ratione accipimus, spectata maiori, In 2.d.1.q.2. vel minori entitatiua actualitate, vel potentialitate nu. 35. ipsiusmet inherentiæ: Sic enim non solum in habitudine ad subiecta primò diuersa distinguitur accidentis in corporeum, seu sensibile, & spirituale, seu intelligibile; sed etiam præcisā diuersitate subiecti partitur in *absolutum*, & respectuū: Illud, in quantitatem, & qualitatem quatenus participat magis conditiones materiae, vel formæ: Hoc verò in respectum intrinsecus aduenientem, qui absolutè relatio dicetur; & respectum extrinsecus aduenientem, vterius sub diuisum in actionem, passionem, quando, ubi, situū, & habere: De quibus in sequentibus agendum est.

QVÆSTIO I..

An quidditas accidentis sit sufficienter explicata.

Non videtur. Primo: Quia si esse accidentis est esse subiecti, iam accidentes propriam actualitatem non habet, sed alienam scilicet, subiecti. Secundo: Quia cum subiectum non ingrediatur essentiālē accidentis, neque ingredi poterit eiusdem

N 2

defi-

292 METAPH. PARSI II.

definitionem. Tertiò: Quia accidens potest separari, sicutem diuinitus, à subiecto; Et ideo non appetet quomodo inherentiasit de ejus essentia.

Hic tria examinanda occurruat: Primum, Quomodo esse subiecti sit esse accidentis: Secundum, An subiectum ingrediarur definitionem accidentis, Tertiū, Quomodo inherentia sit de essentia accidentis.

ARTICVLVS I.

Quomodo esse subiecti sit esse accidentis.

Quodl. I. q.
I. nū. 69.

Ibid.

Quanquam esse rei aliquando sumatur pro eiusdem essentia, seu quidditate, aliquando verò pro actualitate existentiae, nihilominus præsens dubitatio non procedit de esse essentiae: Pro certo enim supponimus essentiam accidentis ab essentia subiecti omnino diffire, ut patet ex dictis in Log. par. 2. dist. 10. §. 6. q. 1. art. 3. &c ex dicendis magis conitabit. Licet autem Aristot. 4. met. sex. com. 2. videatur dicere, quod accidentia omnia non sunt res alia à substantia, sed quadam denominationes alia, sicut sanum in urina, & dicta non sunt nisi denominations in respectu sanitatis, qua est in animalibus planum tamen est Phylosophum ibi loqui solūm accidente quatenus secundum communem rationem accidentis facit quoddammodo unum eum subiecto: Nam 6. met. sex. com. 8. ubi ex intentione inquirit, qua pertinent ad considerationem metaphysici, determinas, quod non est in anima tantum; Et ibi distinguunt decem categorias rerum: Et in 12. lib. sex. com. 19. determinas, quod quoddambet pradicamentum habet propria elementa. Nec mirum est, si sic procedas concedendo, & negando, quia multa conueniunt rei secundum esse commune, quod habet cum alijs, qua non conueniunt ei secundum esse in speciali. Restringitur igitur tota difficultas ad esse existentia subiecti.

Docent

Docent aliqui existere subiecti esse ipsum existere accidentis. Primo: Quia accidentia non habent distinctam productionem à productione substantie, quæ est subiectum.

Secundo: Quia nulla est necessitas multiplicandi existentiæ accidentis distinctam ab existentiâ substantiæ; cum existentiâ substantiæ propter perfectionem suam, & eminentiâ possit se extendere ad accidentia.

Tertio: Quia etiam materia existit per formam: Igitur multò magis accidens per substantianam.

Quarto: Quia existentiæ accidentis differt ab eius essentiâ: Si autem non esset ipsa existentiæ subiecti non distingueretur ab intentione, & consequenter nec ab essentiâ.

Negant alij absolute. Primo, quia accidens potest terminare diuersam actionem agentis: Posse etenim subiecto in actu, potest per aliam actionem generantis produci nouum accidens.

Secundo: Quia aliquid accidens potest saltem diuinatus existere non existente subiecto, ut fides docet de quantitate panis in Sacramento Altaris.

Tertio: Quia modus existendi in alio opponitur modo existendi per se: sicut autem subiectum existit per se, ita accidens non nisi in alio; Et ideo eius existere dicitur inexistere.

Vèrum, Præsupposito dupliciter intelligi posse aliquid esse, seu existere per existentiam alterius: Vno modo formaliter sic, vt alterius existentia sit illius intrinsecus actualitatis gradus: Alio modo causaliter, & extrinsecè sic, vt in esse actuali ab alio ut in actu dependeat: Sit,

Resolujo 1. Existere subiecti non est formaliter ipsum existere accidentis. Patet ex dictis par. i. dist. i. q. i. art. 2. Cum enim existentiæ non distingueretur ab intentione essentiæ; si essentiæ subiecti sit omnino extra quidditatem accidentis, non potest illius existentiæ non esse extra existentiam accidentis. Et confirmatur, quia accidentia possunt manere eadom numero in subiecto, & extra subiectum, sicut patet in In 2. d. 13. q.
i. n. 13. Sacramento Altaris.

Obijcies: Quæ in variatione forma substantialis

294 METAPH. PARS III.

- solū manent eadem numero numerositate essentię, non verò numerositate esse, existunt per existentiā formā substantialis: Sed accidentia in variatione formā substantialis solū manent eadem numero numerositate essentiā, non autem numerositate esse, vt visum est in Phys. par. I. dist. I. §. 2. q. 3. art. 3. de accidentibus de genere quantitatis, & qualitatū, & quantitatis maximè, qua vocat Com. dimensiones interminatas: Ergo, &c. Maior patet: quia sunt in quodcum esse potentiali, sicut materia; Et ideo debent accipere esse actuale, sicut materia à forma substantiali. Respondeo negando vniuersaliter maiorem, quia numerositas existentiæ accidentis sufficienter intelligitur variari ex sola terminationis variatione per formam determinatam. Et licet in variatione formā substantialis accidens solū maneat in esse potentiali, sicut materia, tamen actualitatem formalē à forma substantiali non haber, quia de se pura potentia non est, nec formam substantialē in sufficiente, nec ad formam substantialē ordinatur ad unum per se constituendum, sed proprium alium das subiecto, sic iam per formam substantialē actuato, ut adhuc sit in potentia ad ipsa accidentia.
- In 3. d. 1. q. 1.** Resolutio 2. Existere subiecti est causaliter existere accidentis. Probatur: Quia dependētia accidentis à subiecto est de accidentis essentiā: Cū enim sit de ratione inherētiae, non potest non spectare ad rationem formalem quidditatiā generum accidentis.
- In 3. d. 33. q. 1. n. 80.** Hanc ultimam resolutionem non impugnant argumenta priuiae opinionis, quae etiam contra primam resolutionem facta, soluuntur facile.
- In 2. dist. 36. q. 1. n. 30.** Ad priūm: Concessio, quod accidentia, quae oriuntur à subiecto non habeant distinctam productionem à productione subiecti, dicimus plura alia esse, quae non resultant, sed de nouo adueniunt ipsi subiecto ex noua actione efficientis per se ad ipsa terminata, ut patet in calore nouiter in aqua producendo. Ceterum etiam dato, quod omnia accidentia resultarent à subiecto, adhuc propriam existentiam habere, quia eadem generatione primariō non generantur, sed tantum secundario.

Ad

Ad secundum: Dicimus existentiam formæ substantialis non posse se extendere, nisi ad ea, quæ substantiatione formæ respicit: Sic autem accidentia non respici, quia subiectum formæ substantialis non sunt.

Ad tertium: Paret ex responsione ad obiectio-
nem contra primam responsionem.

Ad quartum: Dicimus existentiam accidentis nō differre à propria essentia, nō gradualiter, ac proinde esse subiecti, existentiam accidentis esse non posse.

ARTICVLVS II.

An subiectum ingredieretur definitione nōm accidentis.

Neget aliqui: Quia subiectum est extra quid-
ditare accidentis, ut ex dictis est manifestum.

Affirmant alij: Quia dependentia à subiecto est
accidenti essentiale: Si autem subiectum definitione
non ingredieretur, nec accidentia dependentia
expatneretur.

Supposito tamen, Accidens sumi vel in conces-
tione ad subiectum, vel per precisiōē modo explicato
in Log. par. 2. dist. 8. q. 2. art. 1. Et dist. 10. 5. 3. q. 1. art. 1.
Ac etiam q. 6. q. 1. art. 1. Definitionem item ex dictis
in Sommav. par. 2. art. 2. §. 4. Et in Log. par. 2. dist. 4.
q. 1. art. 2. duplē esse, vnam per principia essen-
tialia; aliā per additionem alicuius extrinseci, sc. i. n. 58.

Resolutio 1. Subiectum ingredire definitionem
per additionem accidentis sumpti in concretione ad In 3. dist. 3.
ipsum. Paret: Quia sic accidens formaliter sumi- q. 3. n. 20.
tur in habitudine ad subiectum: Et consequenter
non potest definiri nisi coassumatur subiectum.

Resolutio 2. Subiectum non ingredire definitione-
ni per principia essentialia accidentis precisiōē sum-
pti. Paret: Quia accidens per propriam essentialē In 8. dist. 29.
habet genus, & differentiam: Et per consequens ha- q. 1. n. 60.
bet principia essentialia sive definitiones.

296 METAPH. PARS III.

- Ibid. nū.57. Obijcies primò. Aristoteles 7. met. tex. com. 17.
non dedit definitionem accidentis per principia essentia-
lia, sed solum per additamentum : Ergo, &c. Re-
- Ibid. nū.58. spondeo, & dico, quod Aristoteles ibi ponit differen-
tiam inter definitionem substantiae, & accidentis. Ubi
certum est, quod substantia ita ex se habet principia
essentialia definitionis sua, quod sicut non includit
aliquid extrinsecum in sua definitione, ita nec inclu-
dit in sua essentia, nec in sua definitione dependentia
ad subiectum. Tunc quando dicitur, Aristoteles po-
suit accidentia solum definiri per additamentum: Di-
co, quod verum est comparando definitionem eius ad
definitionem substantiae, non excludendo tamen defini-
tionem per principia essentialia, per quam explicatur
accidens secundum se, & præcisè sumptum.
- Ibid. nū.59. Instabis: Aristoteles explanat se de definitione per
additamentum, etiam respectu accidentis præcisè
sumpti dicens, quod similitas est nisi curitas: Ergo
præcisè loquitur de definitione per additamentum ubi
- Ibid. nū.60. includitur subiectum. Respondeo, quod posuit istud
exemplum propter difficultatem loquendi: Non enim
possamus exprimere definitionem accidentis, nisi ex-
primendo subiectum. & ideo in prima facie magis est
exemplum doctrine, quam naturæ: Sed si inspicia-
mus naturam rei, in isto exemplo habemus defini-
tionem accidentis duplē: Cum enim dico, similitas est
nisi curitas, similitas potest accipi duplēiter: uno
modo ut includit curitatem tanquam genus eius, &
cum hoc superaddit illi determinationem, siue deter-
minatam dependentiam ad nasum: Et tunc cum ut
sic ista dependentia sit de eius essentia, sequitur quod
per eius essentiam habet genus, & differentiam: Et
per consequens habet principia essentialia sue defini-
tionis: Alio modo potest similes accipi non præcisè
stāndo in ipsa dependentia ad nasum, sed coassumen-
do nasum: Et sic est secunda definitio accidentis per
additamentum, qua est per principia extrinseca.
- Obijcies secundò: Albedo in abstracto non de-
finitur nisi per additamentum: Ergo neque alia ac-
cidentia. Antecedens probatur: Nam si dicatur,
- In 1. dist. 29. albedo est color dissipatiuus visus, hic ponitur (saltem
q. 2. n. 69. impli-

implicitè) subiectum. Probatio : Quia genus scilicet color, est pars definitionis : Sed color habet subiectum in definitione; est enim color ultimum corporis perspicui. Ergo, &c. Respondeo ut supra, quod propter difficultatem loquendi non possumus exprimere definitionem albedinis, nisi exprimamus aliquo modo subiectum; sed inspecta rei natura, intellectus potest à subiecto præscindere. Notandum tamen hic est ex dictis in Log. par. 2. dist. 10. §. 6. q. 1. art. 1. maxime esse differentiam inter accidens sumptum in concretione ad subiectum, & accidens sumptum concretè cum subiecto : Ut concretum enim, unum facit aliquo modo cum subiecto, ideoque illud necessarium in sui definitione importat : At in concretione ad subiectum, semper à subiecto distinguitur. Et sic, &c.

ARTICVLVS III.

Quomodo inherentia sit de essentia accidentis.

Primo : Monstra communiter distinguentes inherentiam apertitudinalem ab actuadi, concedunt quidem inherenterum actualiem non esse de essentia accidentis, quid accidens potest absoluiri ab actuali-
tate, ut patet in Sacramentorum Alexiis ; sed docent In 2. d. 36. q.
apertitudinem esse omnino de essentia eius. In 2. d. 33. q.
Primo : Quia per inherenteriam, accidens est ens 1. nu. 15.
prior à substantia dissolvens. Præcisiori ordine
ad subiectum, esset quid in se subsistens; ac proinde
idem cum substantia.

Secundò : Quia sic se habet inherenteria ad acci-
dens, non sufficitur ad substantiam : At licet
subsistentia actualis non sit de essentia substantiae,
namen aptitudinalis est verè formalis, & primaria
ratio eius : Ergo &c.

Oppositorum defendunt Scotisti. Primo, quia
inherentia, cum sit qualiteram relatio, non potest con-
venire accidentibus absolutis.

N 5

Secun-

398 METAPH. PARS I.

Secundò : Quia Mathematici concipiunt quantitatem , quae est accidens , non concepta inherentia .

Tertiò : Quia inherentia demonstratur de accidente : Essentia autem , cum sit prima rei ratio , non potest à priori demonstratiūe concludi , ut docet Phylosophus 2. poster.

In 2.d.36.q.
In 2. d. 29.

Supposito tamen inherentiam aptitudinalem esse formalem , vel radicalem : Illam inquoluere dependentiam à subiecto explicatam per quandam relationem secundum dici : Hanc verò dependentiam secundum quam res entitatiè , & intrinsecè est subiecto imperfectior , ac prædicta relationis fundimen- tum ? Sit .

Ibid.

Resolutio 1. Inherentia formalis aptitudinalis nō est de essentia accidentis . Patet : Dependentia enim , qua dependet à subiecto per relationem secundum dici , non est de eius essentia , quia consimilis relatio secundum dici , qua est inter materiam , & formam secundum quod materia est in potentia ad formam , non est substantia ipsius materia ; ut arguit Com. i. phys. tom. 70.

Resolutio 2. Inherentia aptitudinalis radicalis est de essentia accidentis . Patet : Quia dependentia aliqua est de essentia accidentis : Sed illa , qua dependet à subiecto per relationem illam secundum dici nō est de eius essentia : Ergo alia , qua seipscet dependet à subiecto , ea quod intrinsecè est quid imperfectum , est de eius essentia .

Argumenta Thomistarum hanc ultinam resolutionem probant : Alia verò Scotistarum non nisi priuam ostendunt.

Soluuntur argumenta principalia.

E x dictis patet ad argumenta principalia . Ad primum namque dicimus , esse subiectum non esse formaliter esse accidentis , sed tantum causiller . ideoque accidentis propriam actualitatem habere .

Ad secundum : Dicimus , subiectum non ingredi defini.

definitionem accidentis per principia essentialia, integrandi tamen definitionem per additamentum; quia sic accidentis similitudinem respectu.

Ad tertium: Dicimus ex illo solè probari inherenteriam substantiam non esse de essentia accidentis: Hoc autem à nobis non negari.

QVÆSTIO II.

*An proprietates accidentis sunt
convenienter assignatae.*

Non videtur. Primum: Quia licet accidentia, quorum definitio est diversitatem sibi in aliis, variatio, motus, habitus, figura, &c. sint omnia subiecto alligata, tamen alia determinatio sicutem subiecto alligari non videntur, cum etiam aliquod resipitur idem numero existens naturaliter in diversis subiectis. Secundum: quia si possint suscipere magis, & minus nota possint naturaliter in eodem subiecto esse plura accidentia sub eadem specie, & inde numero differentia.

In 3. dist. 33.
q. 1. n. 107.

¶ Sic duo examinanda sunt: Primum, An idem accidentis numero possit naturaliter esse in pluribus subiectis: Secundum, An plura accidentia solo numero differentia possint esse naturaliter in eodem subiecto.

ARTICVLVS I.

An idem accidentis numero possit naturaliter esse in diversis subiectis.

Negat communiter Philosophi: Quia unius numerica, regidentis in intrinsecè non habent ab unicitate numerica subiectorum, sicutem intelligi non posset sine respectu ad numericanam unitatem illorum.

lorum: Cum sic se habeat accidens determinatum ad subiectum determinatum, sicut accidens in communi ad subiectum in communi.

Non desunt tamen, qui contrarium affirment. **Primò:** Quia in accidente possunt reperiri diuersæ rationes perfectiæ, quibus corrispondeant diuersæ perfectibilitates in subiectis diuersis.

In 3. d. 8. q. 1. n. 28. Secundò: Quia si nauis sit in aqua continuè fluente, distantia quam habent illæ partes aquæ ad totum dicitur eadem numero in omnibus partibus subfluentibus:

Cum igitur distantia illa sit accidens, sequitur, &c. Pro resolutione.

Supponendum est primò: Accidens dupliciter numerari posse, scilicet ab intrinseco, vel ab extrinseco: Numerositatem autem ab intrinseco fundari in ipsa accidentis entitate: At ab extrinseco, esse putam denominationem extrinsecam, non minus quā esse dextrum, vel sinistrum in columna.

Supponendum est secundò: Pluralitatem subiectorum aliam esse secundum entitates, aliam vero secundum virtualitates tantum: Illam consequenter, &c non istam multiplicare entitates. His positis, sit.

In 2. d. 20. q. 1. n. 52. Resolutio 1. Idem numero accidens numerositate intrinseca, nequit naturaliter esse in diuersis entitatibus subiectis. Probatur, quia sicut constitutur in esse per dependentiam à subiecto, ita numeratur ad numerationem subiectorum non quia entitas numerica accidentis intrinseca inuoluit entitatem numericam subiecti, sed quia determinata illius dependetia respicit determinatum numero subiectum.

In 2. d. 27. q. 1. n. 19. Resolutio 2. Idem numero accidens numerositate intrinseca potest naturaliter esse in diuersis virtualliter subiectis. Patet: Quia si ponatur quod quantitas, & superficies sint idem re absoluta, sed sic differant per respectum, non quod superficies sit tantum respectus sed sic quod essentia quantitatis, ut quantitas, per superuenientem abhedinem dicat potentiam ad disgregandum; hoc posito manifestum est, quod si abatio insit quantitati, & superficies alter habet pro subiecto quantitate, & alter superficiem: Quantitatem

titatem enim habet pro subiecto in quantum perficit ipsum in esse albo; Et superficiem pro subiecto ut est principium disgregandi. Similiter posito quod essentia anima, & voluntas sint idem re absolute, sed differant per respectum, & quod nulla altio competit anima, nisi medianis suis potentias, una, & eadem forma potest habere essentiam anima pro subiecto, in quantum perficit eam secundum aliquid esse, & potest habere voluntatem pro subiecto, in quantum perficit ipsam in ordine ad operari per diuersam rationem perfectibilitatis in forma ipsa, & per diuersam rationem perfectibilitatis in ipsis subiectis.

Resolutio 3. Idem accidens numero potest esse in diversis subiectis, quando non numerantur a subiecto, sed ab extrinseco. Patet exemplo allato supra de distantia partium aquae fluentis sub naui.

Ad argumenta aliorum, patet ex dictis.

ARTICVLVS II.

An plura accidentia solo numero differentia possint esse naturaliter in eodem subiecto.

Quoniam hic de accidentibus propriè numero differentiis, ac actuali distincionem simul retinentibus in eodem subiecto: De his liquidem, que impropter sua potentiam multiplicationem solum retinent dictum est in Phys. par. 1. dist. 2. §. 4.

Comunis sententia negat plura accidentia sic solo numero differentia simul esse posse in eodem subiecto. Primo: Quia posito uno accidente in subiecto, cessat respectu eiusdem, finis agentis naturalis: Hoc enim secundum traditam doctrinam in Phys. par. 1. dist. 2. §. 2. q. 2. art. 1. ex intentione naturae solum videtur ordinari ad determinandum subiectum sub aliqua determinata specie accidentis.

Secundo: Quia subiectum nequit simul recipere infinita.

300 METAPH. PART III.

infinita : Si autem simul plura solo numero distincta possent recipere, possent quoque infinita : Nam si sunt ex presupposita naturali possibiliitate similitudinis duorum corporum in eodem loco deducit Philosophus 4. phys. tex. com. 5. possent simul esse etiam infinita, ita in nostro casu, &c.

Opposunt tamen probari potest ex iis, que diximus in Phys. par. 1. dist. 1. q. 3. art. 11. Quia si possunt plures formas substanciales solo numero distincte esse in eodem subiecto, ut patet in communione parte genitricis monogenae unitorem, id quod tò magis de accidentibus debet concedi.

Sed supposita doctrina ibidem tradita de distinctione quedammodo virtuali eiusdem subiecti materialiter accepta, secundum diversas sui receptaculas, secundum quas constituantur formulari in eis subiecti, seu subiectum proximum distinctionem formarum, sit.

Resolutio 1. Plura accidentia solo numero differentia non possunt esse simul in eodem formaliter subiecto. Patet, quia nec sic possunt in eo recipi successivè, cum cuiuslibet accidenti correspondens propria ratio recipiendi, secundum quam constitutus subiectus est, formaliter valeat, & ad cuius multiplicationem sufficiat, est possibilis mutatio vel additione, quia semper in 3. d. 10. attenditur secundum multiplicationem potentiarum, q. 3. n. 33. sicut & contraf. In 2. d. 24. Confiratur: hocè enim nullum accidentem possit habere proximum subiectum in potentia essentia, q. 1. n. 12. nam accidenti cuiuslibet conuenit fieri pars, est enim in potentia, sicut subiecti recipiunt ipsam. Speciebus diversis perfectibilitatis, non tantum specificis, sed etiam numeralibus.

Resolutio 2. Possunt plura accidentia solo numero differentia simul esse in eodem materialiter subiecto. Patet, tum ex dictis in Phys. loc. supra reht. Tum etiam quia dantur species intentionales distinctione simul in eadem parte medijs: & plures paternissimae simul in eadem Rasse, & plures similitudines in eadem albedine.

Arguenda pro prima sententia adducta quoddam resolutio.

resolutionem nostram ostendunt; Sed quatenus fieri possent contra secundā, difficultis solutionis non sunt.

Ad primum. Respondeatur, agens intendere species secundum totam suam latitudinem; Et quia per unicam formam accidentalem non reducitur subiectum ad tantam latitudinem, ideo quantum est esse, una producta, adhuc aliam, & aliam intendere.

Ad secundum. Respondeatur, receptuitates formales subiecti esse numeratas, & finitas; ac proinde non posse recipere infinita; quamquam possit recipere plura: At secundum eandem receptuitatem, nec posse plura recipere, quia ut bene deducitur ex argumento Philosophi, sic quoque posset recipere infinita.

Dices: Diuersa corpora non recipiuntur in eodem loco, nisi per diuersas huius receptuitates; Et nihilominus plura simul in eodem loco esse non possunt; Ergo etiamsi in subiecto sint diuersae receptuitates accidentium numero distinctorum, ista non poterunt simul in eodem materialiter recipi. Respondeo negando primam partem antecedentis, quia corpus locans non recipit locatum ad eum modum, quo subiectum recipit accidentia: Locatum enim a loco non dependet essentialiter: Et ideo in entitate loci non sunt diuersae receptibilitates necessariae, sed sufficit una, quæ proinde non nisi pluribus successivè est communis.

Diluuntur argumenta principalia.

Paret hinc ad dubia initio questionis proposita. Ad primum, namque dicimus, quod naturaliter loquendo, idem accidens identitate solum extrinsecus potest esse in pluribus subiectis; sed secundum se, & entitatem sumptum, ita alligatur determinatio subiecto, ut in alio, saltem realiter distincto, esse non possit.

Ad secundum. Concessio, quod naturaliter nequeant esse in eodem formaliter subiecto plura, accidentia realiter, & propriè distincta, si unum sit.

204 METAPH. PARS III.

tum intendi ab alio, quia videlicet illud, quod aduenit trahitur naturaliter ad unitatem alterius: Dicimus, quod si non sunt nata intendi, non nisi in eodem materialiter, sed per diuersas receptaculares virtualiter multiplicato, esse possunt.

Dices ex hac responsione haberi non omnia accidentia suscipere magis, & minus, cum non omnia presupponantur nata intendi. Respōdetur non omnia secundū rationem specificam esse nata intendi: intentionem tamen non repugnare rationi genericē accidentis: Multa autem verificari de aliquo, spectata ratione genericā, quae ei omnino repugnant spectata ratione specificā, ut ex Rnylopho præced. q. art. 2. fuit ostensum.

QVÆSTIO III.

An divisio accidentis sit conveniens facta.

Videatur quoddamnon. Prīmō, quia omnis divisio realis habeat aliquo verē obiectū vno: Accidens autem in proprio obiectu concepiū vnum dicitur, sed multa. Secundō: Quia omne accidente dividitur relationē ad subiectū: Et per consequens nullum est accidens absolutū.

Hic duo examinanda sunt: Primum, An accidens sit unum obiectū: Secundum, An accidens dividitur relationē ad subiectū.

ARTICVLVS.

An accidens sit unum obiectū.

Cum accidentis ratio sic sit ad omnia accidentia genera superior, ut illa sunt patet auctoritate diversa, accidens in communī co-mmodo quo ens, ad sua intensiora se habet. Posita hinc duplīcī ejusdem, considerat obiectū propriū, & scilicet secundū.

cundum esse præcisum, vel concernens sua contenta, siue ad inuicem comparata, siue omni eorum comparatione præcisa: sicut manifestum est ex dictis par. i. dist. 3. q. i. art. i. in hac vltima acceptione non nisi plura uno equiuoco nomine expressa proponi, ita certum est alijs modis acceptum, verè quid vnum esse; tam unitate analogizæ, quam neutra, conformiter ad ibidem dicta. Sed nec concedimus accidens secundum quod dicit conceptum abstractum, & neutrum, & communem ad omnia accidentia, esse posse. In 2. d. 3. q. i. n. 32.

fundamentum vniuocationis, etiam logicæ: Quamvis enim dicat similem modum prædicandi in omnibus, scilicet in alio esse, tamen deficit in eo, quod differentia, quibus accidentia differunt recipiunt prædicationem accidentiis, sicut est de ente: Qualibet enim differentia accidentis est inhaerens, secundum quod esse aliquid ex opposito dividitur contra esse in se, & non in alio: Quam distinctionem inter substantiam, & accidens ponit Phylosophus in lib. prædicam, cap. de substantia. Vide dicta loc. relat. Ibid. nu. 33.

ARTICVLVS II.

An accidens dicit relationem ad subiectum.

EX ijs, quæ dicta sunt in Phyl. par. i. dist. 1. s. 3. q. 3. art. 1. facile colligitur qualiter respondendum sit ad propositum dubium: Præmissa enim distinctione relationis prædicamentalis, de qua sola hic agimus, in relationem realem, &c rationis, seu secundum dici, sit.

Resolutio 1. *Accidens ad subiectum non dicit relationem realē.* In 1. d. 29. Patet: Relatio enim realis dicit q. i. n. 12. realiter esse ad, ideoque est necessariò inter terminos realiter oppositos, & non unitos: Certum autem est, quod accidens non respicit subiectum tanquam terminum oppositum, sed ut extrellum cum quo componit relatione sua essentialis inherenterit.

Reso-

300 METAPH. PARS III.

Resolutio 2. Accidens dicit relationem rationis, seu secundum dici ad subiectum. Patet: Quia accidens intelligi non potest sine aliqua habitudine ad subiectum: Omnis autem habitudo est quedam relatio, sicutem rationis: Vnde pars ad totum v. g. *alba dicetur alati aliq. ita quod sine relativa secundam dici*. Vide dicta loc. supra cit.

In 2. d. 1. q.
2. n. 4.

Expediuntur dubia principalia.

EX posta doctrina, dubia principalia evanescunt: Ad primum enim constat per ea, que diximus in responsive ad aliad simile contra divisionem entis primò factam par. i. dist. 3; q. 1. Vide ibi in fine quæst.

Ad secundum: Dicimus relatiorem rationis non asserre realem, aut essentialē. Ita proinde non obstante, tamen plura accidentia in esse reali absoluta, que sicut cum relatuis in via communis ratione accidentis concernuntur, ita inter eiusdem accidentis partes numerantur.

DIST. II.

De quantitate.

Quantitas, que ut sic, & in communi sui ratione qualibet rerum extensionem exprimit, magis propriè sumpta, non nisi rationem formalē rellis constitutionis viuis partis extra aliam importat. Duplex est transcendentialis, & praedicamentalis. Prima ab esse cuiuslibet entis corporei non distinguatur: Quia non solum *corpus de genere substantiae formaliter ex se ipso habet partem extra partem*, ut probatum est par. 2. dist. 1. q. 2. art. 2. sed etiam qualitates materiales: Certum namque est earum partes diversis substantiæ corporeæ partibus correspondere, non autem totas esse in toto, & totas in quantibet

In 3. dist. 15.
q. 1. n. 46.

bet parte; cum hoc sit formatum spiritualium proprietas. Secunda, quæ sola hic à nobis consideratur, est *accidens reale* à qualitate entitatiuè diuersum: In 2. dist. 2. Dari enim entitatem aliquam à substantia, & qualitatibus corporeis realiter distinctam, ex eo cuinciduntur, quod in *Sacramento Altaris* sit aliqua quantitas occupativa loci incompossibilis, cum alia eiusdem rationis, à substantia panis omnino diuersa, ut in 1. dist. 41. fides docet, quæ tamen realiter confundi non potest, q. i. n. 40. cum quantitate entitatiua qualitatum accidentalium. Et in 2. d. panis, quæ licet realiter diuersæ, & multiplicatae, 35. q. i. n. 21. nihilominus ab eodem loco non se expellunt.

Definiri congruè potest, forma realiter *extensiua* substantiæ *in partes integrales*: Sic enim in ratione extensionis, eius conuenientia cum quantitate *subiectiva*, seu entitatiua exprimitur, ut ex determinatione ad partes integrales omnino ab eadem essentialiter secernatur: Præcisa siquidem quantitate accidentalí, sicuti partes substantiæ determinatam formam, & figuram, nec habent, nec possunt habere, ita nec *integrals* dici queunt: cum integralitas à forma, & figura aliquo modo necessariò dependeat.

A deueniē essendi gradibus, diuiditur in *terminatam*, & *interminatam*: Nam cum impossibile sit naturaliter ex non quantitate accidentalí fieri quantitatem accidentalem, sicut ex non substantijs substantiam, necesse est distinguere in eadem quantitate potentialitatis gradum à gradu actualitatis: Sub illo, quantitas dicitur *interminata*; sub isto vero, *terminata*. Partitur etiam à præcisa ratione generica in infinitam, & finitam: Ex eo namque quod tam infinitum, quam finitum recipiat essentialēm prædicationem extensionis, patet quod infinita non effugit genus quantitatis. A sola tamen determinata extensione ad partes integrantes, *accidentalis quantitas* formaliter diuiditur *in species*, quæ sunt *quantitas continua* & *discreta*: quia videlicet continuitas, & discretio ex continuitate orta, non nisi in partibus integratibus salviatur. Subdiuidunt aliqui quantitatem continuum in successuam, & non successuam, seu permanentem; ea tamen subdivisio essentialis

In 2. d. 42.
q. i. n. 34.

In 2. dist. 9.
q. i. n. 13.

In 2. dist. 2.
q. i. n. 19.

308 METAPH. PARS III:

Iis non est: quia à simultate, vel carentia simultatis durationis partium desumitur, & quantitati entitatiæ etiam adaptatur.

Inter insigniores quantitatatis proprietates. Prima est specialis alligatio cum corporeo substantia: quia

In 1. d. 18. q. cum specialiter ab illa emanet, *nata est existere in materia mediante alia quantitate interiori substantiæ*.

In 3. d. 15. q. *tiali*: Et ideo non potest non esse *accidens necessarium concomitans corpus de genere substantiae*, à quo

In 2. d. 12. q. proinde *miraculose tantum* potest separari. Secunda est possibilitas respectu qualitatis corporeæ: Licet

In 2. d. 12. enim *quantitas in quounque gradu quantumcunque imperfecto dicat actualitatem*, nec sit pura potentia, vt materia prima, tamen, quia à qualitatibus, maximè quartæ speciei, eo proportionaliter modo determinatur, quo materia à forma; patet quod *respectu qualitatis habet naturam possibilis*, & quod

In 2. d. 24. *quantitati nihil est contrarium*. Tertia est potentia

In 1. d. 42. ad augmentationem, vel diminutionem secundum plus, & minus: Sicut enim ex sola additione partis ad partem augmentatio habetur, & è contra diminutio; ita quod vna pars sic alteri additur, vt adhuc suum esse quodammodo extra presuppositam partem retineat, additio fieri dicitur secundum plus, & è contra, diminutio. Quarta est mensurabilitas: Quia extensio saluari non potest sine aliqua multitudine partium: Et omnis multitudo ab unitate mensuratur. Quinta est inensurabilitas: Quia cum multitudo sine unitate esse nequeat, nec extensio sine aliqua unitate saluari potest: Igitur mensura est maximè unitatis propria, & *metrum est maxime proprium quantitatis*. Sexta est locabilitas circumscriptiua: Quia cum haec fundetur in commensurabilitate partium diuersorum corporum, ita quod vna vni, & altera alteri correspondent; patet quod *quantitas est ratio, saltem radicalis, essendi in loco circumscriptiue*. Septima est impenetrabilitas: Quia certum est, quod cum penetratione actuali circumscriptio localis saluari non potest. Octava, & magis principalis est diuisibilitas: Licet enim partes integrales vnum tertium integrum non constituant, nisi

in actu integratatem amittant, tamen, quia propria & distinctam entitatem retinent, diuisibilitatem quoque in diversa integra conservant.

QVÆSTIO I.

An essentia quantitatis sit conuenienter explicata.

Non videtur. Primum: Quia cum partes entitatiæ integrant etiam entitates materiales, sicut sine fundamento distinguuntur partes integrales à partibus entitatiis, ita sine fundamento ponitur quantitas accidentalis distincta realiter ab entitate substantiæ corporeæ, vel qualitatuum eius. Secundò: Quia ratio diuisibilitatis est radix eorum omnium, quæ de quantitate dicuntur: Ergo per rationem diuisibilitatis, non verò extensionis, quantitas potius definienda erat.

Hic duo examinanda sunt: Primum, An partes entitatiæ sint integrales: Secundum, An diuisibilitas sit prima radix eorum, quæ de quantitate dicuntur,

ARTICVLVS I.

An partes entitatiæ sint integrales.

Affirmant communiter Authores. Primum: Quia partes adéquatè diuiduntur in componentes, & integrantes: Sed partes entitatiæ de quibus loquimur non sunt componentes, ve patet: cum una nou se habeat ut materia, &c alia ut forma: Ergo sunt partes integrantes.

Secundò: Quia in hoc secernitur pars integralis à non integrali, & componente, quod una integrali amota, & ab alia separata, non destruitur esse illius, cuius est pars, ve patet si à pertica absindatur lignum palmare: Ergo, &c.

Oppositorum videtur certius: Quia potest aliquid habere omnes suas partes entitatiæ, & tamen non

cum

310 METAPH. PARS III.

esse integrum: Si enim frangatur vas vitreum, & omnes partes eius conseruentur, vas tamen à nemine integrum dicitur: Ergo partes entitatiæ non sunt formaliter integrales, sed ad integratatem aliquid aliud requiritur.

Quod si dicatur illud requisitum esse solā unionem partium. Contra est: Quia partes illæ in unam massam redactæ verè sunt unitæ, & tamen adhuc vas integrum non vocatur: Ergo ad integratatem rei nō sufficiunt partes unitæ, sed aliquid aliud requiritur.

Ad pleniorē huius rei intelligentiā, distingueda est integritas rei formalis à fundamentali: Formalis inuoluit formalem extensionem sub aliqua figura, siue in actu, siue in potentia: Fundamentalis vero, solum subiectum formalis extensionis importat: Stante enim eadem formalī extensione, licet varietur subiectum, semper res integra formaliter censetur, ut patet si è pleno aliquo recipiente liquor inclusus effluat, & alias loco prioris continuo substituatur; nam tunc liquor semper in sua integritate quantitatua perseverare dicitur, quamvis secundum omnes partes entitatiæ sit variatus. His positis, sic.

Resolutio 1. Partes entitatiæ non sunt integrales formaliter. Probatur, quia possunt variari partes entitatiæ inuariata figurata extensione: In Sacramento siquidem Altaris variantur partes entitatiæ panis, & tamen figurata eius extensio perseverat.

Resolutio 2. Partes entitatiæ sunt integrales fundamentaliter. Probatur, quia integritas formalis est accidens emanans à partibus entitatiis.

Argumenta sententiae communis hanc ultimam resolutionem confirmant.

ARTICVLVS II.

An diuisibilitas sit prima radix eorum, quæ de quantitate discuntur.

Affirmant aliqui. Primò: Quia diuisibilitas est formalissimè multitudo partium sacerum in potentia:

tentia: Multitudo autem partium est fundamentum extensionis, mensurabilitatis, impenetrabilitatis, &c.

Secundò: Quia Phylosophus definit quantum per diuisibilitatem: Sic enim ait, *met. com. de quantis; quantum est, quod diuiditur in ea, qua insunt, quorum singulum est unum quid, & hoc aliquid.* In 2. dist. II.
q.i. n. 9. &c
21.

Negant alij: Quia diuisibilitas est quidam respectus; Et consequenter aliquid aliud supponit in quo fundetur.

Præmissa tamen distinctione diuisibilitatis in radicalem, & formalem, sit.

Resolutio 1. Diuisibilitas formalis non est prima radix aliorum, quæ de quantitate dicuntur. Patet, quia sic verè importat respectum.

Resolutio 2. Diuisibilitas radicalis est prima radix aliorum, quæ de quantitate dicuntur. Patet, quia sic non est causa extensionis, sed est formalissimè extensio: Et ideo semper verum est, quod *quantitatis ratio formalis primaria est extensio*, scilicet secundum partes integrales.

Petes: An talis extensio sit in ordine ad se, an vero in ordine ad locum. Respondeo esse in ordine ad se. Ratio est, quia *genus quantitatis est absolute*: Ergo non dicitur in habitudine ad alia. Confirmatur: Quia quantum occupat locum, quia per se habet partes: Ergo prius intelligitur in se extensum.

Obijcies: Substantia materialis præcisa quantitate est etiam extensa in ordine ad se: Ergo cum extensio accidentalis differat à substanciali, ea erit extensio in ordine ad locum. Respondeo substancialiam materialem esse extensam in ordine ad se, non tam secundum partes integrales, sed entitatius tantum: Extensionem autem in ordine ad se secundum partes integrales haberi formaliter à quantitate accidentalí: Hac enim præcisa in Christo v. g. sub speciebus eucharisticis posito, & localiter inextenso, non distingueretur caput à pedibus, &c. quamvis una pars entitatiua non esset alia.

In 2. dist. II.
q.i. n. 9. &c

21.

In 4. d. I. q.
I. n. 16.

In 2. d. 2. q.
I. n. 8.

In 1. dist. 29.
q.i. n. 30.

In p. d. 42.
q.i. n. 40.

Expo.

3rd METAPH. PARS III.

Expediuntur dubia principalia :

Probata itaque diuersitate inter partes integrales, &c entitatius : Ac etiam formalis identitate diuisibilitatis radicalis cum extensione formalis praestensa ; sicut necessariò distinguendā esse quantitatem accidentalem ab entitatiua asserimus, ita diuisibilitatem radicalem omnium proprietatum illius, primam esse radicem, non negamus .

QVÆSTIO II.

An diuisio quantitatis sit conuincienter facta .

Non videtur : Cum enim quantitas discreta à numero non differat : Numerus autem formaliter acceptus de genere quantitatis non sit , imò nec ens extra animam ; non est quantitas discreta sicut vera quantitatis species .

Hic duo examinanda sunt . Primum , An numerus formalis sit ens extra animam : Secundum , An sit de genere quantitatis .

ARTICVLVS I.

An numerus formalis sit ens extra animam .

Dicitur plures numerū formalem esse solū ens in anima . Primo : Quia connexio vnitatum est solū per intellectum : Præciso namque opere intellectus , nulla habitudo inter vnitates reperitur : At connexio vnitatum est ratio formalis numeri : Ergo , &c .

Secundus

Secundò : Quia numerus formalis nihil reale potest de nouo in rebus numeratis : Vnus enim homo tantam realitatem se solo habet , quantum habet cum alio.

Tertid : Quia *vnus accidens* , quod est *ens regale* .
non est in multis , quia quod est *unum in multis* est
ens intentionale , ut patet de *uniuersali* : Sed qualiter
species numeri est *vnus accidens* , & in multis ,
scimus senarius est in sex lapidibus : Ergo,&c.

Quartò : Quod est communis enti , & non enti non habet esse reale : Sed numerus formalis est communis enti , & non enti : Ergo,&c. Major patet. Minor probatur , quia numerus denarius tandem dicitur de decem chimeris , quam de decem hominibus .

Oppositorum nihilominus probatur . Primi : Quia subiectum scientiae realis est in se aliquid reale : Sed numerus formalis est subiectum scientiae realis : Ergo,&c. Major patet : Cura enim scientia specificatur a suo subiecto , necessariò scientia realis habet subiectum reale . Minot probatur : Quia arithmeticus est scientia realis , & est de numeris : Ergo,&c.

Secundò : Numerus senarius est semel sex : Sed Ibid. n.16. seneitas , seu semelitus seniorum esset ens , si nullus intellectus esset : Ergo,&c. Probo minorem : Quia numerus senarius est numerus formalis existens in ipsius senarijs , ut dictum est pax. i. dist.2. q.2. art.3. Sed quod formaliter est in re , esset nullo intellectu intelligente : Igmar.

Tertiò : Actio realis terminatur ad terminum Ibid. n.17. realis extra animam : Numerus autem realis causatur ex divisione reali continua ; & certum est quod divisione est aliquid reale : Ergo terminabitur ad formam numeri realis .

Quartò : Quod suscipit essentialem predicationem Ibid. n.18. predicamenti realis est realiter aliquid extra animam : Sed numerus suscipit realem predicationem quantitatis , que est predicamentum reale ; numerus enim est quantitas discreta : Ergo,&c.

. Confirmatur : Quia Phyllophilus q. met. tex. 1. 8, Ibid. n.19. cum dederat quanto illud , quod est illi essentiale , &

O scale,

314 METAPH. PARS III.

reale, dicens; quantum vero dicitur, quod est diuisibile in ea, que insunt; statim praedicit illud de quantitate continua, & discreta sic dicens: Multitudo ergo quantum aliquid, si numerabilis: magnitudo autem, si mensurabilis fuerit: Dicitur autem multitudo, quod diuisibile potestate in non continua; magnitudo autem, quod in continua. Ecce quod quantitas dicenda est praedicamentum reale, & diuiditur in species, que sunt quantitas continua, & discreta, & praedicamentum reale haber species reales: Ergo quantitas discreta est quoddam reale.

Ibid. nū. 20. Respondent quidam, quod sicut qualitas est praedicamentum reale, non tamen diuiditur in species reales, sed in unam speciem, qua est facta ab anima, scilicet habitum intellectualis, ita potest esse de quantitate. Contra: Illud quod praedicit naturam, & esse reale alicuius generis non praedicatur primo de quibuscumque speciesbus illius generis secundum rationem, sed de speciesbus realibus: V. g. cum dicitur, quod animal est substantia animata sensibilis, statim bene sequitur, quod homo est substantia animata sensibilis, & asinus, &c. Sed non statim infertur, ergo homo pictus est substantia animata sensibilis, vel asinus mortuus, &c. Sed cum Phylosophus dedit illud, quod realiter ponitur de praedicamento quantitatis, scilicet quod est diuisibile, &c. Statim concludit inesse quantitati continua, & discrete, siue multitudini, siue magnitudini: Ergo multitudo, & magnitudo, siue quantitas continua, & discrete sunt reales species quantitatis, & extra intellectum utraque.

Ibid. nū. 22. Com. idem dicit super illud Phylosophi: Quantum dicitur, quod est diuisibile in ea, que insunt, quorum unumquodque est unum, aut natum esse unū, &c. Iste sermo potest esse quasi dissolutio discrete, & continua quantitatis: Omne enim, quod diuiditur in res, que naturaliter sunt unum, & potest intelligere discretam, que diuiditur in unitates diuisibiles naturaliter, quantitas vero continua diuiditur in unitates, sed tamen recipiunt diuisionem. Nota in res, &c. quod postea exemplificat de utraque quantitate, tam discrete, quam continua.

Item:

Item : *Phylosophus* iu eadem litera allegata dicit: Ibid. nu. 23.
Multitudo, quantum autem aliquid, si numerabilis;
Et infra; dicitur autem *multitudo diuisibilis* poten-
tate in non continua: Sed certum est, quod *numera-*
bilitas, & *diuisibilitas in potestate eius est in re ex-*
tra intellectum: Ergo *multitudo*, sive *quantitas di-*
screta est in re extra intellectum.

Item : *Infra* dicit *Phylosophus*, quod *magnitudo*, Ibid. nu. 24.
qua est continua ad unum, scilicet, *qua est ad unam*
dimensionem, est *longitudo*: *qua quidem ad duo*, *la-*
ritudo; *qua guidem ad tria profunditas*: *Et addit;*
horum autem finita pluralitas numerus: *Sed certum*
est, quod illa finita pluralitas, *qua superficies habet*
duas dimensiones est extra intellectum: *Similiter*,
qua profunditas habet tres: *Alicer enim non habe-*
ret corpus plures dimensiones extra intellectum, quam
linea, *vel superficies*: *Sequitur autem quod nume-*
rus est aliquid extra intellectum.

Hic tamen est distinguendum de numero formalis: Ibid. nu. 25.
Alius siquidem est *numerus numeratus*; *alius vero*
numerus, *quo numeramus propriè*, qui dicitur *nu-*
merus numerans: *Numerus enim numeratus accipi-*
tur in concretione ad rem numeratam, & multiplicatur
ad numerationem numeratorum: *sed numerus*
numerans est numerus quidam abstractus, seu *mathe-*
maticus, qui non multiplicatur ad numerationem nu- Ibid. nu. 25.
meratorum, & non respicit carera mediante primo:
V.g. numerus denarius decem equorum, & decem ca-
nus, &c. respicit indifferenter canes, & equos, &c.
& non numerat decem equos mediante numero dena-
rio decem canum. His positis, sit.

Resolutio 1. Numerus formalis propriè numerans,
 seu mathematicus, non est aliquid reale extra ani- Ibid. nu. 24.
 mam. Patet: *Quia formalis ratio agendi*, quando
 est alio immanens, non est aliquid extra agentem:
Sed numerus quo numerat anima, seu mathematicus,
 est formalis ratio numerandi, per quam numerat ani-
 ma; & altius numerandi est immanens intellectui nu-
 merantis, sicut & syllogizare: Ergo, &c.

Resolutio 2. Numerus formalis numeratus, seu
 sumptus in concretione ad rem numeratam, est ali-

O. 2

quid

, seu
est ali-
quid

316 METAPH. PARS III.

Ibid. n. 15. quid reale extra animam. Probatur: *Quia, quod diversificatur ad numerationem entium realium, ita quod anima nihil faciat ad identitatem, vel diuersitatem, illud est ens extra animam: Huiusmodi est numerus formalis sumptus in concretione ad rem numeratam: Ergo est extra animam Maior est certa. Minor patet, quando numeramus dualitatem, quae est in duobus canibus v. g. nam dualitas est vere in eis independenter ab anima: Et quia est in eis, est numerata ab anima (licet secundum Com. posset aliquo modo concedi, quod sit numerans respectu illorum duorum numeratorum): Ergo, &c.*

Ad primum in oppositum: Nego, quod vniuersaliter loquendo connexio unitatum sit solùm per intellectum: Præcisò enim quocunque opere intellectus, unus canis ita unum alium respicit, ut simul cum illo solo binarium numerum constituat.

Ad secundum: Respondeo, quod licet numerus formalis numeratus non ponat de novo aliquid entitati realiter à rebus numeratis collective sumptis distinctum, tamen ponit aliquid realiter diuersum à qualibet unitate seorsim accepta: Et ideo in argumento fit transitus à distributio ad collectiu.

Ad tertium: Dico, quod numerus non semper est accidens, sed ut ex dicendis art. sequenti constabit, potest esse substantia. Verum, etiam dato

Ibid. n. 27. quod esset essentialiter accidens. Respondeo, quod si sit unum accidens, cuius unitas consistit in quadam determinatione, ut determinata albedo est in determinato subiecto, ibi est verum, quod unum accidens non est in multis; sed si sit unum accidens, cuius unitas consistit in quadam collectione, sicut exercitus, vel ordo in multis hominibus, ibi non tenet. Sed in proposito unitas numeri consistit in collectione: Numerus enim senarius consistit in unitate collectiva; est enim semel sex, ut alibi dictum est. Ad probationem, quando dicitur, quod unum in multis est ens intentionale; verum est de uno in multi, quod est commune per prædicationem; non tamen de uno, quod est unum unitate collectiva: Domus enim, quod est unum unitate collectiva partium, non est ens intentionale dictum.

Sed

Sed dices : Quomodo uniuntur aliqua in numero Ibid. nu. 28.
in unitate collectiva, nisi per intellectum unientem?
Respondeo, quod in numero mathematico non uniun- Ibid. nu. 29.
tur aliqua, nisi per intellectum : V. g. quando per
intellectum abstrahimus unum numerum denarium à
decem canibus, & decem equis ; ille enim est uniuersale : Non est ita in numero formalis dualitatis, que
est in duobus lapidibus, que sine omni opere inelle-
tus est una quedam dualitas.

Ad quartum: Dico solum numerum mathematicum, & abstractum esse communem enti, & non
enti reali : Non autem numerum numeratum, seu
sursumptum in concretione ad subiectum: Quanquam
enim in concretio ead rem chimericam fit etiam
chimericus, tamen in concretione ad ens reale,
semper est realis.

ARTICVLVS II.

*An numerus formalis sit de genere
quantitatis.*

Dicunt aliqui quod non est de genere quantitatis, In 2. dist. M.
sed est de illo genere de quo est res numerata : q.d. n. 37.
Et probant sic. Primo. Si se habet multitudo ad gen-
us, sicut unitas: Sed unitas, que est in alijs predica-
mentis à quantitate nō est de genere quantitatis, sed de
illo genere, cuius est unitas: Ergo multitudo similiter.
Secundò: Quod non est quantum non est de gene- Ibid. nu. 38.
re quantitatis: Sed numerus, qui est in alijs generi-
bus à quantitate non est quantus: Ergo i. Minor prob-
barur: Quia si loquamur de numero numerato in
alijs, certum est, quod non est nisi ipsa res numera-
ta aliorum generum ; res autem aliorum generum à
quantitate nō sunt quanta: Si loquamur de num-
ero numerante ; etiam manifestum est, quod numerus
numerans, ut praeceps distinctus contra numerum nu-
meratum, non est nisi ens rationis ; ens autem rationis
nō est quidam ex alijs rationibus.

318 METAPH. PARS III.

Ibid. nu.39. Tertiò: arguit Cornigton sic: Numerus est illud, quo aliquid mensuratur: Sed quodlibet genus habet propriam mensuram 10. met. Ergo, &c.

Ibid. nu.40. Quartò: Numerus quem considerat arithmeticamente non accipitur respectu continui, quia tunc arithmeticamente non magis abstraheret, quam geometria: Igitur est alius numerus verè numerus, qui non sequitur diuisionem continui; Et tali numero non repugnat esse alterius, quam sit quantitas: Igitur, &c.

Ibid. nu.41. Contra illud arguunt alijs. Primo sic: Quantitas pradicatur de omni numero in quid: Sed quantitas discreta est per se de genere quantitatis: Igitur omnis numerus est per se de genere quantitatis. Istud argumentum apparet in linea prædicamentali, quia omnia inferiora sunt per se in genere sui superioris prædicamenti, quod prædicatur de eis in quid.

Ibid. nu.42. Secundò: Prædicamentum diuiditur in corporale, & spirituale præcise, si sit absolutum: U. g. substantia, alia corporea, alia incorporea: Qualitas quedam est de tertia specie, ut akbedo, &c. quedam de prima, ut habitus, scientia, &c. Ergo cum quantitas diuiditur in continuam, & discretam, non accipitur pro discreto, quod solum sequitur diuisionem continui, sed pro discreto, quod est speciale quantitatis: & illa discreta quantitas non repugnat per se conuenire alijs prædicamentis à quantitate: Ergo quantitas discreta in quam diuiditur quantitas per se conuenit omnibus alijs prædicamentis.

Ibid. nu.43. Tertiò: Alius arguit sic: Par, & impar sunt passiones numeri de genere quantitatis: Sed ubique quo inuenitur passio inuenitur subiectum: Ergo cum in quolibet genere sit inuenire aliqua, qua sunt paria, vel imparia, in quolibet genere est numerus, qui est de genere quantitatis.

Ibid. nu.44. Quartò: Omnis relatio est per se de genere relationis super quocunque fundetur: Ergo non obstante quod numerus, vel quantitas discreta fundetur super diuersa prædicamenta, semper erit de uno prædicamento: Sed illud non inuenitur à Phylosopho, nisi prædicamentum quantitatis: Igitur, &c. Probatio similitudinis patet maximè si numerus sit relatio: Si

numerus sit absolutum adhuc tener: Si enim relatio quod est prædicamentum minimum habens de entitate, habet propria, & intrinseca elementa, qua prædicamentaliter distinguantur in quoeverque ponatur fundamento: Ergo, & numerus, si absolutum, &c. Pro resolutione.

Supponendum est primò: Dupliciter intelligi posse numerum formalem esse de genere quantitatis: Vno modo sic, ut parti ipet rationem illam formalem inadequatam, & quasi genericam quantitatis secundum quam quantitas accidentalis conuenit cum quantitate entitatiua, &c. Alio modo sic, ut constituantur sub adequa ratione quantitatis accidentalis secundum quam quantitas dicitur constitutre speciale prædicamentum à substantia, & reliquis accidentibus entitatiè diuersum: Quantitatem autem sic acceptam dici talem quoad materiale, & formale: Sed primo modo considerari solum quoad formale.

Supponendum secundò: Numerum formalem alium resultare ex diuisione continui, ut quando secatur lignum palmare in plures partes; alium vero esse omnino independenter à diuisione continui, ut numerus angelorum, & animarum. His positis, sic.

Resolutio 1. Formalis numerus, qui sequitur diuisionem continui est de genere quantitatis quoad materiale, & formale. Patet: Quia est accidens entitatiè diuersum ab omni alio accidente alterius generis, non minus, quam quantitas continua; Et tamen vero participat extensionem rationis, qua est ratio formalis veluti generica quantitatis.

Resolutio 2. Omnis numerus formaliter acceptus ibid. est formaliter de genere quantitatis. Probatur: Primo. Quia Phyllophilus s. met. cap. de quanto tex. com. 18. ponit, quod multitudine modo uniuersali accepta est quanta sic dicens: Quantum dicitur, quod est diuisibile in ea, que insunt. &c. continuò addit: Multitudo ergo quantum aliquid si numerabilis fuerit: Et ponit Phyllophilus multitudinem, que sequitur diuisionem continui dicens: Dicitur autem esse multitudo, quod diuisibile potestate in non continua:

320 METAPH. PARS III.

magnitudo autem, quod in continua: Sed ista distin-
tio Phylosophi, & processus non valeret, nisi multi-
tudo in alijs predicamentis accepta, quam in quanti-
tate, qua sequitur diuisionem continuu, est in pre-
dicamento quantitatis, saltem quantum ad illud for-
male in multitudine, & numero: Igitur, &c.

Ibid.m.46. Secundò: Idem Phylosophus 10. met. tex com. 4.
benè concedit, quod in quolibet genere est dare unum
primum, quod est metrum in illo genere: Sed supra
tex. com. 2. dixit expressè, quod metrum est maximè
proprium quantitatis: Hinc autem ad alia venit, &
addit, quod necessaria est unitas, & numerus, sicut
Phylosophus vuli, quod in quolibet genere est dare
unum primum, quod sit metrum, & numerus illius
generis, ita tamen quod illud metrum cum hoc, quod
est illius generis, secundùm quod mensurat, & secun-
dùm quod est numerus, est propriè de genere quanti-
tatis, & formaliter.

Ibid.m.47. Tertiò: Qua ratione potest concedi quod illud,
quod est materialiter in genere quantitatis, & sub-
stantia, formaliter est in genere qualitatis, eadem
ratione illud, quod est materialiter in genere quali-
taris, & in alijs generibus formaliter, potest esse in
genere quantitatis: Sed primum est possibile: Ergo,
&c. Minor probatur per Phylosophum 5. met. cap.
de qualitate ubi dicit, quod differentia substancialis
est formaliter in genere qualitatis, & similiter dif-
ferentia specifica mathematicorum, & immobilium:
Ait enim sic: alio vero modo, ut immobilia mathe-
matica sunt numeri quales: quales quidem quemad-
modum composito: Et certum est quod numeri, & alia
mathematica materialiter sunt in genere quantitatis:
Igitur patet minor. Et ultra: Licet numerus, sci-
licet quantum ad materiale, & quantum ad rem nu-
meralem sit in alijs generibus à quantitate, tamen
quantum ad illud, quod est formale in omni numero
est in genere quantitatis.

Ibid.m.48. Per hoc patet ad primum argumentum: Cum hoc
enim, quod numerus materialiter in quolibet genere
est de illo genere, tamen quantum ad illud, quod est
formale in eo est de genere quantitatis.

Ad

DIST. II. Q. II. A. II. 321

Ad secundum: dico, quod licet numerus non sit quantitas neque ut res numerata, neque ut ens in anima, tamen ut est numerabilitas rei, & discretio, sic est in re, & sic est quantitas discreta.

Ibid. n. 49.

Ad tertium, & quartum, patet ut ad primum.
Potes, An numerus, qui sequitur diuisionem continui sit accidens diuersum à quantitate continua. Respondetur esse diuersum formaliter solum, non verò entitatiè, & materialiter: Cum enim actus, & potentia non varient entitatem rei, ut sapè dictum est, diuisibilitas autem continui sit quædam potentia, & discretio quidam actus, constat entitatiè differre non posse, sed tantum in aliqua ratione formalis.

Ibid. n. 50.

Obijcies priuò: Si solum different in aliqua ratione formalis, non essent species quantitatis accidentalis, contra dicta à nobis supra: Ergo, &c. Sequa probatur, quia idem nequit constitui in duplice specie. Respondeo nego sequelam. Ad probationem. Dico: Idem secundum idem non posse constitui in duplice specie: posse tamen secundum diuersas rationes: Nam si in communii sententia eadem entitas actionis collocatur sub duplice genere secundum diuersas rationes, scilicet sub genere actionis, & sub genere passionis, multò magis poterit constitui sub duplice specie.

Obijcies secundo: Actus, & potentia, sicut non variant entitatem, ita nec essentiā, quæ formalissimè est ipsa ratio specifica: Ergo, &c. Respondeo, actum diuisionis in quantitate discreta duplicitate considerari, uno modo respectiuè ad suam potentiam præcisè; alio modo secundum quodd secum affert rationem aliquam diuersam: Primo modo non variare essentiā, sed secundo modo variare: In nostro autem casu ex diuisione in actu constitui diuersam quantitatis speciem, quatenus actus in singulis partibus diuisis secum trahit quandam simplicitatis, seu unitatis rationem, quæ est fundamentum negationis alterius.

soluuntur dubia principalia.

Est igitur quantitas discreta, de qua loquimur, vera quantitatis accidentalis species; quia numerus, qui oritur à divisione continui non solum est quid reale, ut art. 1. probauimus, sed etiam materialiter à quantitate continua indistinctum, ut art. 2. diximus.

QVÆSTIO III.

*An proprietates quantitatis sunt
conuenienter assignatae?*

Non videtur: Nam cum quantum constituantur ex non quanto, dari potest aliquod quantum indivisibile: Alterius quilibet pars assignabilis esset ex propria ratione semper, &c in infinitam divisibilis: Hoc autem dici non potest, quia arguit possibilitatem infiniti cathegoretici in actu; ut patet in casu, quo lignam vel mare v. g. è qualibet calidum dividetur in infinitas partes etiam proportionales: Etenim tunc partes caloris in singulis partibus lignis essent vni certæ æquales.

Hic duo examinanda sunt. Primum, An quantum constituantur ex indivisibilibus: Secundum, An infinitum cathegoreticum sit possibile.

ARTICVLVS I.

*An quantum constituantur ex
indivisibilibus?*

Affirmant Stoici, & alij plures cum Zenone. Primum: Quia ex his coalescit quantum in quantum in se faktem per Dei potentiam est resolubile:

Sed

Sed est resolubile in indivisibilia: Ergo coalescit ex indivisibilibus. Maior probatur, quia illud, cuius divisibilitas potest totaliter ad actum reduci est resolubile in indivisibilia, ut de se patet: At divisibilitas quantitatis potest ad actum plenè reduci, saltem obiectuè in mente Dei: Quia si non: Ergo aliqua partes remanent ulterius divisibles in potentia: Si ergo intellectus divinus natus est terminare intellectuè etiam circa illas partes in potentia; ergo oportet quod intellectus divinus sit in potentia: Hoc est impossibile: Ergo.

Secundò: Quia numerus non nisi ex unitatibus constitutur, ut dictum est supra pat. 1. dist. 2. q. 1. art. 3. Qualibet autem numerus est quantitas discreta, cui analoga est continua, secundum quod ex pluribus, vel paucioribus partibus intrinsecis materiaibus componitur.

Tertiò: Quia si globus perfectè sphæticus circumrotetur per totum planum, tanget planum continuè in indivisibili: aliter enim non esset perfectè sphæticus, contra suppositum: Ergo planum pluribus illis indivisibilibus componitur.

Impugnant hanc sententiam Peripatetici. Primo: Quia per Phyllosporum 6. Phys. t. ex. com. 1. ex indivisibilibus pluribus non sit divisibile: Cum igitur quantum sit in ea divisibile, qua insunt, sequitur, &c. Antecedens probatur, quia vel unum tangeret aliud secundum se totum, vel secundum partem: Hoc ultimum dici nequit, aliter indivisibile haberet partes. Sed neque primum: quia illa indivisibilia se penetrarent, & consequenter extensionem non exigerent in ordine ad locum: igitur, &c.

Secundò: Si quantum componeretur ex indivisibilibus, se queretur contra manifestam experientiam omnia mobile: equali velocitate moueri: Constituquidem, quod tam sol, quam testudo se contundit simul moventes per vitium indivisibile motus non possunt, nisi unum indivisibile spatij acquisire in eodem instanti, ne vitium mobile ducatur simul esse in pluribus locis punctualibus antiquatis, vel plura punctata loca saltare.

O 6

Nec

Quodl. i. q.
9. n. 41.

Quodl. i. q.
6. n. 60.

324 METAPH. PARS III.

Nec valet dicere, testudinem minus spatij percurrere eo quod in motu per morulas quasdam magis quiescat: Nam contra est: Primum: Quia sic in testudine sensibilius esset quies, quam motus, eò quod quiesceret per morulas ferè innuenterabiles: Secundum: Quia morulae illæ saltem saluari nequeunt in motu duorum punctorum in rota circa suum axem circumvoluta, quorum unum sit propè centrum, & aliud in circumferentia positum, nisi admisla contra omnem experientiam partium discontinuatione. Tertium: Quia in illa hypothesi linea aliqua finita esset, quæ tamen bifariam secari non posset, eascilicet, quæ punctis imparibus constaret. Item quantitates omnes proportionales, sive linea diagonalis laterali in quadrato, & minor circulus in maiori inclusus essent æquales, quia à punto unius ad punctum alterius lineæ ductæ æqualem punctum numerum designarent. Demum in intelligibiles omnino essent figuræ perfectè circulares, vel angulares, quia earum mucro tangeret aliquid minus puncto, &c. Sed haec omnia repugnant euidentissimis demonstrationibus mathematicis: Ergo, &c. Pro aliquali resolutione huius grauissimæ, & ferè irresolutibilis difficultatis.

Notandum est ex dictis par. i. dist. 2. §. 1. q. 1. art. 2. indiuisibile secundum famosam nominis expressiōnem esse quid negatiuum, in rei tamen veritate esse realitatem quandam formaliter simplicem. Ceterum dupliciter aliquid simplex dici posse: Uno modo absolute, & in ordine ad se, quatenus secundum proprium esse repugnat pluralitiati partium reAlium, ut Angelus, & punctus mathematicus: Alio modo respectuè, & in ordine ad aliud, quod intrinsecè componit, itaut alias eiusdem compositi partes in se non includat, ad eum modum quo elementum y. g. ignis in mixto aquam non inuohit: Indiuisibile proinde etiam duplex esse nempe absolutum, respectuum. His prænotatis, sic.

Resolutio i. Quantum constituitur ex indiuisibilibus respectuis. Rater: Quia quodlibet compositum sic ex partibus coadscit, ut quælibet ipsarum respe-

DIST. II. Q. III. A. I. 325.

respectu illius sic una, & simplex: Sicut enim & natura rei est quod simplex simpliciter acceptum aliud 8. n. 22. mensures, scilicet multisudinem, ita etiam, quod aliud componat.

Resolutio. Quantum non constituitur ex individualitate solus. Probatur: Quia sicut quantitas est proprietas rerum sensibilium, & materialium, ita quantitas non potest coalescere, nisi ex rebus sensibilius, & materialibus: Sed nullum individuabile est sensibile, & materiale; quia ut alibi dictum est, individualitas est proprietas immaterialis: Ergo, &c. Quodl. I. q.

Dices primò! Individuabilia mathematica esse partes quantitatis mathematicae; ideoque materialia; quia quantitas rerum materialium est proprium mathematicae objectum. Sed contra est: Licet enim individuabilia mathematica sint partes quantitatis mathematicae, haec tamen realis non est, sed imaginaria, seu intelligibilis: Certam siquidem est, quod Mathematicus non considerat de quantitate secundum suum esse sensibile, scilicet ut est existens in materia naturali, sed solum considerat de quantitate secundum suum esse intellectuale, ut docet Com. 3. phys. tex. com. 60. Unde in rigore propositiones in mathematicæ categoricæ non sunt, sed hypotheticæ.

Dices secundò: In omnibus rebus naturalibus datum. In 2. dist. 4. minimum ultra quod non contingit dividere, ut q. I. n. 69. & probat Phyllo sophus 1. phys. tex. com. 36. Et pro. etiam patet ex eo, quia si à grano millij separetur de sima millisima pars eius, breviter respluitur in cogitans, & non remanet in actu, sed solum in potentia, usque minor sapor infinitus maior transferre ipsum. Sed contra est: Minimorum enim de hinc loginuntur Phyllo sophus loc. cit. non est minimum quantitatis præcisæ, sed substantiæ materialis. ut habentis debitam quantitatem annexam, quæ secundum terminum in paruitatis major, vel minor esse potest, specie datur, sicut substantiarum ac earum naturalium exigentia; cum maior sit terminus paruitatis naturalis, huius modis v. g. quando terminus paruitatis naturalis formicæ: Sicut igitur minimum quantitatum huius in esse præciso à substantia est ulterius divisibile, ita

346 METAPH. PAR. III.

ita minimum quantitatum formicæ præcisæ fum-
ptum. Idem dicitur de decima millesima parte mil-
lij , ceterisque minimis in natura positis.

Hanc partem diuisibilitatem in alias minores, &
minores in qualibet determinata quantitate quan-
tumvis minima inclusas, secundum quam *divisa
continui potest procedere in infinitum*, probant argu-
menta pro secunda sententia allata: Que autem pro
prima opinione adducebantur, indiuisibilia absoluta
non euincunt .

Ad primum enim: Concessa maiori, negamus
minorem. Ad eius probationem, dicimus, quod
Quodl. i. q. *divisio continuus non potest totaliter evacuari, & con-*
9. n. 56. *stitus in actu, sed semper aliqua partes remanent di-*
Vid. etiam *uisibilis in potentia etiam respectu intellectus diuini:*
In 2. d. 33. Cum enim qualibet entitatis pars alias minores in-
& 34. qu. 1. cludat, implicat in omnes sui partes resoluti: Reso-
nu. 36. lutionis namque quedam separatio est: Constat autem
includens ab incluso separari non posse, etiam in
mente diuina. Et quando dicitur: *Igitur intellectus diuinus terminans ad illas esset in potentia: Uer-*
rum est, si essent obiecta per se terminantia: Quia si-
sic, sicut post quodlibet acceptum esset aliud in poten-
tia accipientum, ita intellectus accipiens quodlibet
est in potentia ad accipientem aliud, & aliud in in-
finitum: Sed si sint solum obiecta famosè terminan-
tia, non sequitur: Quia tunc poterunt comprehendere
unica altera comprehendentes primum obiectum in infi-
nituus videtur obiecta continens: Quia vero intel-
lectus diuinus non nisi famosè terminatur ad crea-
turae, ut proprio loco explicabitur: ideo, &c.

Ad secundum: Concedimus paritatem, ac pro-
inde dicimus, quantum coalescere ex partibus re-
spectu indiuisibilibus, sed in se diuisibilibus in in-
finitum, sicut numerus coalescit ex unitatibus mate-
rialibus, quarum qualibet diuisibilis est in infinitas
fractiones minores, & minores, ut arithmeticci ostend-

ad tertium: Dicimus, sphæram secundum in-
diuisibilia respectuia sui tangere successivè planum
in indiuisibilibus item respectuis, quibus tantum
com-

componitur : huiusmodi tamen indiuisibilia non commensurari, ob figurarum diuersitatem, à quibus habent, vt vnius pars totam alterius partem tangat, sed non totaliter.

Potes primò. An partes quibus quantitas ipsa coalescit sint actu inter se distinctæ. Respondeatur partes quantitatis considerari, vel secundum præcium respectum, quem dicunt ad inuicem, vel secundum quod constituunt determinatam quantitatem, seu extensionem, quæ est tertium quoddam ex partibus compositum: In prima acceptione, esse actu distinctas, quia entitas vnius non est entitas alterius: At in secunda, esse quidem distinguibilis, quia compositum quæ tale potest in suas partes resoluti: actu tamen non esse distinctas, quia vi extensionis vnius partis compositum non dicit negationem extensiōnis alterius: Et ideo, quia partes illæ sic sunt omnino vnum, *continuum* dicitur *esse*, cuius *ultima* sunt *vnum*. Vide dicta de unitate compositi in Phys. par. I. dist. I. §. 5. q. 1. art. 3.

Potes secundò: Per quid partes illæ continentur. Respondeo continuari non per entitatem aliquam medium, sed per solum nouum essendi gradum, præcisa quacunque noua entitate. Probatur: Primo à paritate materie, & formæ; quæ sic solum vniuntur quando constituent compositum, ut videtur in Phys. par. I. dist. I. §. 1. q. 2. art. 2. Secundo: Quia explicari nequit quid sit entitas illa superaddita: Nam vel est diuisibilis, vel indiuisibilis: Primum dico non potest: quia esset pars quantitatua, de qua etiam quæsi posset per quib[us] alijs partibus vniaretur. Sed neque secundum: Tum quia necessaria esset materialis: *Indiuisibilitas* autem est *proprietas immaterialium*, ut supra diximus. Tum etiam, quia simul conciperetur in pluribus subiectis, seu partibus: Tum demum, quia cum in quolibet continuo sint partes inuicem rematicè infinitæ, infinita quoque indiuisibilia continuantia actu simul existentia in quolibet continuo permanenti esset admittenda.

Potes tertio. Per quid quantitas terminetur?

Respon-

In I. dist. 33.
q. 1. au. 21.

Quodl. I. q. 7.
I. n. 92.

328 METAPHYSICÆ III.

Respondeo terminati per propriam extitatem, quatenus iundat negationem ulterioris extensionis, non verè per aliquid individuabile à partibus extitatis diuersum. Probatur: Tum quia præcisa quacunque entitate, etiam individuabili superaddita, & posita sola negatione ulterioris extensionis, quantitas est verè tanta, & non minor, nec maior: Tum etiam, quia sibi determinaret ultimam partem quantitatis, ac proinde individuabilem, in qua terminus esse recipetur: Ex consequentes, contra iam dicta, quantitas ex individuabilibus componeretur.

ARTICVLVS II.

An infinitum categorematicum sit possibile.

In 1. dist. 13.
q. 1. n. 66.

INfinitum bifariam sumitur: Primo pro eo, cuius universus non sciretur Secundò pro eo, cui nihil conuenit addere. In prima acceptione res etiā in se finita potest denominari infinita, ut de se patet, sed in postrema infinitū negat limitationem: Et definitur esse infinitum quod nihil est. Dividitur in infinitū simpliciter, & infinitū secundū quod dicitur infinitū simpliciter includit omne esse, ac proinde est extra quod nihil est neque de falso, neq. de possibili, diciturque infinitum universale: At infinitū secundū quid est quod non conservat omnem perfectionem simpliciter. seu quod ab actuare, vel uniuersitate infiniti simpliciter rectedit: Et duplex etiam est, scilicet unicategorematicum, & eathegorematicum. Illud est, quod in ratione infiniti non nisi esse potentiale habet, ut infinitae partes proportionales in continuo: Hoc verè est, quod secundū se actualitatem includit, in determinata ratione: Quod enim ita trahit ad se omnia alicuius generis, ut extra nihil sit, quod rationem illius generis participet, est verè infinitum, licet non trahat ad se ea, quae sunt alterius. Proposita autem difficultas non est de infinito simpliciter;

Sicut

Q. godi. 2. q.
n. 35.

Sicut enim constat, quod infinitum simpliciter non potest esse nisi unum, ita est plusquam certum, quod huiusmodi infinitum non solum est possibile, sed etiam de facto datur, scilicet D. O. M. Nec est de infinito sincategorematico: Quia hoc ex infinita continui diuisibilitate euincitur: Est igitur solum de infinito cathegorematico, de cuius possibilitate actualitatis specialis contouersia est inter Doctores.

Possibilitatem actualitatis infiniti cathegorematici defendunt Nominales, & alij plures extra eorum scholam. Primo: Quia potentiae actu infinitae potest correspondere terminus actu infinitus: Sed Dei omnipotentia est actu infinita: Ergo, &c. Maior probatur cuilibet enim extremo relativio secundum quam ratio nem dicitur relativa, debet poni sibi oppositum extre- q.i. n.39. tum relativum terminans eius correlationem, & sub eadem ratione, quia aliter sub ratione illa non diceretur ad aliud, sed ad se: Cum ergo Deus quantum est ex parte sui habeat potentiam actuam infinitam, dicendum est ei correspondere terminum infinitum.

Confirmatur: Quia licet inter potentiam passiuam obedientialem, & actuam sit solum relatio rationis, tamen eo quo ponitur talis relatio rationis inter extrema, conuincitur quod illud, quod dicitur relativum secundum potentiam obedientialem passiuam potest poni in effectu: Etenim inter Deum, & lapidem creandum ab aeterno fuit relatio rationis solum, tamen sequitur, quod potuit fieri in effectu: Ergo, &c.

Secundo: Quod ita est infinitum in potentia, ut conceptum in actu, nullam repugnantiam in actualitate obiectua inuoluat, illud vere poni potest in actu: Sed dantur plura infinita in potentia, quae si concipientur in actu, in obiectua actualitate nullam regugnantiam inuoluunt: Ergo, &c. Maior videtur certa, quia esse obiectum commensuratur rei extra intellectum. Minor probatur: licet enim id cuius partes in alijs essentialiter includuntur concipi nequeat, etiam a Deo, in actu, ut ex dictis de partibus propositionalibus continui constat, tamen certum est plura dari infinita in potentia, quorum nulla pars aliqua

330 METAPH. PARS III.

aliam essentialiter includit: Infinitæ siquidem hominum animæ sunt possibiles, ut docet D. August. lib. 12. de Ciuit. cap. 18. & definit Concil. Constantiense sess. 15. & nihilominus nulla illarum in alia includitur: Sed quando quelibet pars alicuius collectionis non dependet ab alia, nulla est, quæ nequeat concipi in actu: Nulla autem non concepta in actu, tota collectio verè concipitur in actu: Ergo, &c.

Tertiò: Quod secundum sui rationem perfectiōnem importat, & non repugnat cum ratione creaturæ, nec essentialiter inuoluit potentialitatem, potest ponи in actu: Sed infinitum cathegorematum, &c. Ergo, &c. Maior est clara. Minor quoad pri-

In 1. d. 3. q. 2. n. 6.

maam partem est certa: Nam licet negatio, que dicit quid res non est, & non dicit quid res sit, sit imperfectionis, tamen que dicit quid res est dicit perfectiōnem: Sed infinitas est huiusmodi; infinitas enim di-

In 1. dist. 3. cit, quod est totalis, & tota perfectio rei: Et est no-

q. n. 5. q. negatio, nisi quantum ad modum significandi famo-

sum. Ergo, &c. Quoad secundam partem probatur,

Ibid. nu. 23. quia infinitum dicitur de creaturis, ut patet 3. phys-

tex. com. 3 4. ubi Phyllo sophus distinguit multos mo-

dos infiniti circa illas. Quoad tertiam est manife-

sta, quia aliter nec in Deo possemus infinitum ca-

thegorematum concipere in actu, v. g. scientiam in infinitum, potentiam infinitam, &c.

Oppositum docent communiter Thomistæ, & alij. Primo, quia nihil potest esse extra Deum ab ipso independentis: Sed si esset possibile infinitum cathegorematum in actu, posset aliquid esse extra Deum ab ipso independentis: Ergo, &c. Maior est certa. Minor probatur, quia omne illimitatum est inde-

pendens: Omne autem infinitum est illimitatum.

Secundò: Quod non est certæ, & determinatae speciei nequit ponи in actu: Sed nullum infinitum est certæ, & determinatae specier: Ergo, &c. Maior patet. Minor probatur, quia infinitum quæ tale est indeterminatum, seu non terminatum.

Tertiò: Quod ita terminat actionem producti-

uam

uam Dei , ut in ratione termini sit semper perfectibile , nequit esse infinitum in actu , sed ad summum in potentia : At nullus dari potest terminus actionis productivæ Dei , qui secundum proprium esse non dicat perfectibilitatem : Ergo , &c. Maior patet , quia perfectibilitas est formaliter potentialitas . Minor etiam constat , quia nullus terminus creatus extrahitur à ratione termini materialis omnipotentiae Dei : cum hæc solùm à se ipsa specificetur , actuetur , ac determinetur : Sed terminus materialis , quæ talis , est essentialiter potentialis , & perfectibilis : Igitur , &c.

Hæc controuersia ex dictis à nobis in Phys. par. 2. dist. 1. q. 2. art. 2. sufficienter dirimitur : Distincta siquidem rerum possibilitate in possibilitatem intrinsecam , & extrinsecam : Simulque præsupposito possibilitatem intrinsecam absolutè habeti à sola nō implicantia prædicatorum essentialium , sed communiter explicari in ordine ad absolutam Dei potentiam , per quam , quolibet alio præciso , ea quæ intrinsecam repugnantiam non inveniunt ad actualitatis statum possunt reduci : Possibilitatem verò extrinsecam denominari talem ex non repugnantia cum re aliqua præsupposita , & in uniuerso disposita ; ideoque esse respectuā , meliusque dici compossibilitatem , quam possibilitatem : sit.

Resolutio i. Infinitum cathegorematicum est impossibile impossibilitate extrinseca . Patet : Cum enim , ut expressè habetur Sap. cap. ii. omnia crea- ta sint à Deo in mensura numero , & pondere dispo- sita , constat quod infinitum non potest fieri secundum dispositionem in uniuerso præsuppositam . In s. d. 46. q. 1. n. 46.

Obijcies: Relationes , &c species ab objecto trans- missa de facto sunt actu infinitæ : Ergo , &c. Ante- cedens probatur , nam cum ad nouam positionem terminorum non ponantur nouæ relationes , v. g. similitudinis , in fundamento , sequitur , tot relationes actu præcedere in fundamento , quot termina similitudinis esse possunt : Si ergo possibles sunt termini infiniti , erunt in fundamento relationes actu infinitæ . Idem dicitur de speciebus ab objecto træ- missis :

332 METAPH. PARS III.

missis: Si enim Deus in infinitum oculos multiplicaret, sic ut ad inuicem penetrarentur, hi omnes ab eodem obiecto excitarentur per distinctas species ad illius visionem: Sed non per nouiter productas, quia obiectum naturale non potuit non agere à principio secundum totum suum impetum: Ergo per species à principio causatas numero infinitas. Respondetur actualem distinctionem relationum, & specierum ab obiecto transmissarum dependere respectuè à distinctione terminorum, & potentiarum saltem tanquam à conditionibus sine quibus non idcoque actù infinitas esse non posse, nisi termini, & potentiae supponantur multitudinis infinitæ in actu: Positionem autem tantæ multitudinis nullo arguimento posse conuinci.

Réolutio secunda. Infinitum cathegorematicum est possibile possilitate intrinseca: atque adeo Deus de potentia absoluta potest causare infinitum in actu. *Pr. dist. 46. q. 1. n. 34.*

Probatur, quia infinitum cathegorematicum in actu ex nullo capite repugnat: Ergo, &c. Consequens est evidens: in questionibus siquidem de possibili argumentum negatum est efficacissimum. Antecedens probatur: Si enim repugnantia aliqua esset, ea certè oriretur, vel à communi ratione infiniti in actu, vel à ratione determinante infinitum cathegorematicum ad actuale esse creatum: At primum dicunt non potest, quia aliter nullum infinitum in actu esset possibile, sicque Deus ipse implicaret quod, &c. Sed neque secundum, quia infinitas cathegorematica, cum sit infinitas in determinata aliqua ratione, non est nisi infinitas secundum quid: ideoque res sic infinitæ non continent omnem perfectionem simplicitatem, sed infinitam perfectionem sui generis, vel species. Et per hanc infinitatem non traherent ad se res aliiorum generum, vel specierum, sed solum carerent sine in se: Sicut, si linea esset infinita, non traheret infra se qualitatem, aut superficiem, sed careret sine in se: Et corpus, si esset infinitum, non traheret ad se intelligentias, sed careret sine in corporeitate. &c. sicut semper in omnibus dependetia ab alio, per quam creatura à creatore separari potest.

Ibid. 46. q. 1. n. 34. Dices, ibid. 46. q. 1. n. 34.

: alio

Dices,

Dices, quod licet non confunderet linea infinita. Ibid. nu. 35
 corpus infinitum, tamen si corpus infinitum ponatur ipsum corpus non sustineret extra se lineam infinitam, sed confunderet eam in se. Per hoc enim quod corpus esset infinitum in omnibus dimensionibus non sustineret extra aliquam longitudinem: Cum ergo Deus sit infinitus, & ex infinitate sua includat intra se perfections omnium creaturarum, nulla creatura poterit esse infinita. Sed contra est: Corpus enim infinitum. Ibid. nu. 36.
 cum si ponatur, erit infinitum in omnibus dimensionibus formaliter: erit enim infinita profunditas in proprio esse, & in propria forma & sic de longitudine infinita, & latitudine infinita: Et ideo bene soquitur quod si corpus esset infinitum, confunderet linneam, & superficiem secundum totum esse proprium, & formale eorum sive illud esse sit finitum, sive infinitum: Ergo da oppositum, quod corpus infinitum formaliter solum includeret infinitam profunditatem, & lineam, & superficiem solum eminenter, tunc non confunderet ipsa quantum ad suum esse formale quod habet in se ipsis, sicut nec Deus licet eminenter ex infinite diuinitatu sua continet lapidem, & alia, non confundit ea quin extra ipsum lapu existat in proprio esse suo formaliter.

Confirmatur: Quia inter quae est distinctio, sicut Ibid. nu. 37.
 esse unius non includit esse alterius, inquantum sunt distincta, sed sustinet eorum distinctionem, sic nec illud quod est proprium uni esse, includit illud, quod est proprium alteri: Exemplum de substantia & accidente in generali: Et de qualibet predicione, comparato alteri in speciali: Et de qualibet specie comparata alteri. Etiā patet in Diuinis: Ponentes enim formaliter attributa distinguere ex natura rei, necesse habent dicere, quod sicut intellectus formaliter non includit voluntatem formaliter, nec veritas bonitatem, sic nec intellectio volitionem, nec intelligibile volibile, qui quidem modi, vel respectus proprii istorum attributorum secundum esse eminenter, quod creatura habent in Deo distinguuntur contra esse formale, quod habent in se ipsis: Sicut ergo esse eminenter, quod creatura habent in Deo non includit esse eorum forma-

334 METAPH. PAR S III.

formale, quod habent in se ipsis, quia hoc est *eternū*, illud *temporale*, sed sustinet; sic infinitas, quae est propria eius; ut eminenter sunt, & nihil aliud sunt nisi creatrix essentia, non includit infinitatem, quae potest imaginari de eius ut sunt in proprio esse formalis, sed huic non repugnat compati illam: Ergo à simili, si esse eminenter, quod linea habet in corpore distinguitur contra esse, quod formaliter habet in se, sequitur quod infinitas, quam habet ut est ens formaliter in se, distinguitur contra corpus infinitum.

Argumenta primæ sententiæ ultimam resolutionem confirmant: Quæ vero pro secunda adducuntur, quatenus contra eandem resolutionem militare videntur, facile soluuntur.

Ad primum: Concessa majori, negamus minorem. Ad probationem dicimus, quod licet omne illimitatum sit ab alio eiusdem ordinis, & rationis independens, tamen potest esse dependens ab alio diuersæ rationis, vel ordinis.

Ad secundum: Respondemus, maiorem pati difficultatem in materia prima, quæ non est certæ, & determinatae speciei, & tamen, secundum aliquos, potest, saltem dnuisitatem, ponit in actu, etiam sine omni forma: Ea tamen concessa, negamus minorem. Ad probationem dicimus indeterminationem intelligi, vel secundum prædicata essentialia, vel secundum entitatem: Hoc postremo modo, infinitum in actu dici interminatum, sed non primo. Nam, ut dictum est, infinitum in aliquo genere trahit quidem ad se omnia illius generis, sed non alterius.

*Quodlib. 2.
q. 4. n. 35.*

Ad tertium: Admissa majori, negatur minor, Ad probationem, dicimus potentialitatem bifariam sumi: Uno modo pro recessu ab actu puro; alio modo pro positiva capacitate alicuius actus, siue entitatiè, siue tantum gradualiter diuersi. Et primo modo dicere solum negatiuam perfectibilitatem; sed secundo modo positivam: Omnem autem terminum creatum materialem diuinæ omnipotentie esse potentialem per recessum ab actu puro, vel etiam secundum essentialiam positivè perfectibiliter per actum gradualem existendi, sed non per actum entita-

entitatiū distinctum; quia, cum essentiæ rerum sicut numeri, ex additione actualitatis entitatiæ variatur essentia, sicut numerus variatur ex additione unitatis.

Peres i. An infinitum in actu sit possibile fieri extra Deū in cæthegoria substantiæ secundum præcisam rationem eiusdem. Respondeo negatiuè. Ratio est quia substantia, quæ talis infinita, est ens infinitum in ratione entis: Quemadmodum enim substantia ut sic est primo, & principaliter ens includens eminenter accidentia, & substantia limitata est ens includens limitata accidentia, ita substantia illimitata, & infinita sic est primo, & principaliter ens, vt includat eminenter non solum esse omium possibilium substantiarum, sed etiam omnium aliorum entium: Hoc autem est ens infinitum simpliciter quod extra Deum reperiri nequit: cum ut dictum est, non posse esse nisi unum. Quia igitur infinitum simpliciter est incompossibile in aliqua creatura, Deus semper posset creature facere in infinitum perfectiore ultra quamcunque datam.

Confirmatur: Quia sicut inter quamcunque, & procedentes sunt gradus finiti, ita ultima data, adhuc esset finita: Quia non supponitur recipere ultra præcedentem, nisi perfectionem speciei determinate: Sed finitum additum nunquam faciet infinitum: Ergo, &c.

Obijcies argumentum quod vocatur Achilles: Si Deus posset ab æterno, & in infinitum causare perfectorem, & perfectiorem speciem substantiæ, ultima substantia, que pro nunc esset creata, esset infinita in perfectione: Sed illud fuit possibile, vt patet ex dictis in Phys. loc. sup. cit. Ergo, &c. Sequela probatur, quia ultima contineret perfectionem omnium præcedentium, & perfectiones specificæ præcedentes sunt infinitæ, per positum. Respondeo negando sequelam. Ad probationem, concedo quod ultima contineret perfectionem omnium præcedentium; sed quando subditur, illæ sunt infinitæ: Dico, quod et si sint infinitæ in multitudine, & in ante accipiendo, tamen ultima, que est perfectior inter omnes non erit infinita in perfectione: Deus enim ideo est infinitus in perfec-

In 1. d. 27. q.
1. n. 60.
Quodl. 2. q.
4. n. 35.

In 1. d. 46. q.
1. n. 38.

In 2. d. 1. q.
6. n. 98.

Ibid. n. 60.

336 METAPH. PARS III.

perfectione, quia extra ipsum non est aliqua perfectio de facto, nec de possibili: Continet enim perfectiones omnium entium, tam actualium quam possibilium: Sed perfectissima specie creaturarum data, habet extra se perfectiorem de possibili: Ergo, &c. Minor probatur, data enim perfectissima creatura, adhuc extra ipsam est imaginari nihil, seu negationem entis: Et quandiu contingit imaginari nihil, tandem potest ulterius aliqua entitas, seu perfectio creari, quia creari est ex nihilo fieri: Ergo data perfectissima, &c.

Dices hoc argumentum non concludere, quia alibi. n. 60. ter hoc etiam valeret: Extra Deum est nihil: Ergo ultra Deum potest fieri perfectius ens. Respondeo, quod extra Deum est nihil, sed qualibet perfectio, quae potest creari ratione nihil, scilicet quia nihil non dicit repugnantiā ad esse, qualibet praecessit in Deo; sed illa perfectio, quae ponitur posse creari ultra perfectissimam creaturam datam, vel dabilem ratione nihil quod est extra creaturam, non praecessit in creatura data.

In 2. d. 1. q. Petes 2. An possibile sit infinitum cathegorematum actuale in singulis quantitatis speciebus, scilicet in quantitate discreta, &c in quantitate continua secundum quamlibet sui dimensionem. Respondeo affirmatiuē. Et quidem quoad quantitatem discretam patet ex dictis in Phys. loc. sup. cit. ex suppositione quod Deus potuerit creasse hominem, & mulierem ab aeterno iu statu competenti ad generationem, & ita ab aeterno genuissent filios, & filias: Licet enim

Ibid. n. 52. Philosophi ponentes mundum ab aeterno non ponant individua manere, sed quod generatio unius est corruptio alterius: Et ideo negent fore infinita in actu, in ante accipiendo tamen manifestum est, quod se possent omnia producta ab aeterno esse reseruata inesse, ex hac hypothesi posita, concederent infinita actu: Sed hanc hypothesim concedit Theologus de possibili: Ergo, &c. Cum autem nulla repugnancia appareat, quin saltem diuinitus infinita illa multitudo in longum, & latum disponi queat; imo, &c in cumulum redigi, oportet quoque concedere possibilitatem infinita,

finita in actu quantitatis continua secundum quamlibet sui dimensionem.

Notandum tamen hic est, quod sicut infinito categorematico nihil est extra, ita infinito quod tali non potest fieri additio. Et ideo si alicui infinito secundum unam, vel alteram tantum dimensionem aliquid addatur, vel ab eo aliquid auferatur, additionem, & diminutionem huiusmodi nunquam fieri ex ea parte qua infinitum est, sed quod finitum. Linex proinde, & superficie in infinitum protensis, aliquid addi posse, spectata latitudine, vel profunditate solum, qui sic tantum finitae sunt, & infinitae. Corpori autem infinito, neddum non posse addi aliud infinitum, sed nec quidem finitum, quia corpus se sit infinitum est infinitum in omnibus dimensionibus. Plura autem infinita in omnibus dimensionibus fore, ut per se patet, est impossibile.

Contra infinitum in multitudine. Objicitur primum sic: Numerus omnium maximus repugnat: Sed numerus infinitus est omnium maximus: Ergo, &c. Maior videtur certa; dato enim numero hominum omnium maximo adiuc multitudo oculorum maior esse multitudine hominum; cum duplum maius si subdupo: Numerus autem oculorum est duplus numeri hominum, quia, ut se habet 2. ad 1. ita se habet collectio omnium oculorum ad collectionem omnium hominum; que proinde non erit omnium maxima, contra suppositum. Minor probatur, quia numero infinito maior ex cogitari nequit; necessaria siquidem continet infinitas infinitates infinitatum in infinitum, scilicet infinitas unitates, infinitos binarios, ternarios, &c. sieque omnes numerorum species, immo omnia individua, cum vel unica unitas addita, aut detracta numeri speciem immutet. Respondeo negando maiorem. Ad probationem, dico multitudinem oculorum esse quidem maiorem multitudine hominum secundum quod binarius duplicat unitatem; ab his tamen rationibus numerorum maximum non esse, sed simpliciter à ratione superexcidente quascunq; ex cogitabiles proportiones: In infinitis autem hominibus, qua parte infiniti sunt, pla-

338 METAPH. PARS III.

res oculos non esse, immo nec capillos, quam homines.

Obijcitur secundò: Impossibile est infinitum numerum pertransiri: Sed, si possibile esset infinitum in multitudine, infinita possent pertransiri: Ergo, &c. Maior est certa. Minor patet ex suppositione quod mundus ponatur infinitus secundum durationem eternam à parte ante cum continua generatione. Respondeo impossibile esse infinitum pertransiri ex ea parte quam infinitum, non verò qua finitum: In hypothesi autem posita infinita actu pertransita esse, sed non quatenus infinita, & à parte ante, sed ut finita, & à parte post.

Ibid. nu. 51.

Obijcitur tertio. Repugnant plura infinita numero simul: Sed si possibilis esset infinitus numerus in actu, possent esse plura infinita numero simul: Ergo, &c. Maior patet ex definitione infiniti: Cum enim sit id extra quod nihil est, nequit extra numerum infinitum esse alius numerus. Minor probatur, quia

Ibid.

si ab eterno esset per quamlibet circulationem solis aliquid generatum, & reseruatum, illa reseruata essent numero infinita in actu: Et si iterum per quamlibet circulationem lunæ esset aliquid generatum, & reseruatum, illa essent numero infinita in actu: Ergo plura infinita numero simul. Respondeo, ex dictis supra quest. 2. art. 1. huius dist. numerum infinitum sumi in abstracto, vel in concreto: Non posse autem esse in abstracto plura infinita numero, quia numerus abstractus est numerus mathematicus, intentionalis, & universalis: posse tamen esse in concreto plura infinita numero, quia, ut ibi dictum est, num-

In 2. dist. 2. q. 1. n. 15.

rus concretus est ens extra animam, & non est aliquid realiter diuersum à rebus numeratis: In dato vero casu, extra numerum infinitum abstractum, non esse alium numerum abstractum, sed solum extra numerum infinitum concretum reperiri, alium

In 2.d.1.q.6. nu. 53.

numerum concretum entitatiè diuersum. Posset etiam dici, quod illa producta à luna ab eterno essent infinita, nullitudine: & sic ante quodlibet posset accipi aliud in infinitum: quia tamen illa producta à sole ab eterno non essent infinita in nullitudine, non sequeretur quod essent plura infinita simul.

simul. Assumptum posset probari, quia producta à sole, quantumcunque essent ab aeterno, & reseruata, quia tunc sunt in pauciori numero, possent recipere additionem: Sed hoc est impossibile infinito, quia ut dicit Com. 3. phys. com. 43. si elementum sit infinitum, impossibile est ut cum eo sit aliud elementum etiam finitum; nendum infinitum. Vel supposito, & concesto, quod uterque effectus solis, & luna essent infiniti in multitudine in ante accipiendo, scilicet quod ante quodlibet eorum contingenter accipere aliud in infinitum; dico tunc, quod infinitum potest accipi dupliciter. Uno modo in ante, vel plus accipiendo secundum durationem: Alio modo in se extendendo secundum omnem dimensionem. V.g. de primo, posito mundo ab aeterno sine aliquo ordine omnia essent reseruata, tunc ante quodlibet receptorum praecessit aliud, & aliud in infinitum: V.g. de secundo, quod essent plura corpora, quorum quodlibet esset infinitum in omnibus dimensionibus: Hoc enim à Philosopho & Com. 3. phys. com. 43. reprobatur, ubi reprobatur opinio, que poneret corpus infinitum componi ex elementis, quorum elementorum quodlibet esset infinitum, sic quod quodlibet elementum est corpus; sed corpus, si sit infinitum, est infinitum in omnibus dimensionibus. Plura autem infinita in omnibus dimensionibus fore, aut alterum altero esse maius, per se patet impossibile; quia, ut dicit, infinito in omnibus dimensionibus, nendum non potest addi aliud infinitum, sed nec quidem finitum, quia infinitum infinito esset maius. Tunc ad argumentum quando dicitur quod si sol, & luna quilibet singulari revolutione producti essent aliquos effectus ab aeterno, & illi omnes essent reseruati in utraque productione essent infinita simul: Dico quod posito mundo ab aeterno, & rebus reseruatis in esse, quod stante hypothesi quod ex parte utriusque effectus contingit accipere quodlibet ante quodlibet in infinitum. Et non esset inconveniens, quod essent plura materialiter diuersa infinita simul, sumendo finitum in ante, &c. Sed esset impossibile quod essent plura infinita simul secundum omnem dimensionem se extendendo, nisi ad inuicem penetrarentur: Hac enim esset repu-

gnantia maxima, quod effectus solis infiniti in ante accipiendo se extenderent in infinitum in longum, latum, & profundum. & quod simul effectus luna, qui essent infiniti in ante accipiendo, extenderent se in infinitum secundum longum, latum, & profundum.

O iicitur quartò: Impossibile est unum i finitum esse maius alio, vt doceat Phylosophus 3. phys. com.

En 2. dñst. I. *unum infinitum esset altero infinito maius.* Ergo, &c.

q. 6. n. 51. *Minor probatur, suppositis enim duobus illis infinitis, de quibus supra, certum est quod illa solis reservata sunt infinita. & non sunt tanta quantitatis quantum illa infinita generata à luna: Ergo infinitum infinito maius.*

Sec. n. 54. *Respondeo unum infinitum non posse esse maius alio, solum sub ea ratione sub qua est infinitum; ac proinde quantitatem numericam infinitam unius aliam quantitatem numericam infinitam alterius non excludere: Sed tamen non est inconveniens, quod illi duo effectus infiniti solis, & luna reservati ab eterno, ac comparati, quin unus dicatur maius alio, ex eo præcise quod in vitroque ordine illorum contingere accipere effectum ad effectum infinitum: Sic enim compatitur quidem infinita, at non qua infinita, sed ut finita.*

Contra infinitum in quantitate continua. Obijicitur primò sic: Si possibilis esset infinita extensio in actu, possibile esset infinitum terminatum: Sed hoc, &c. Ergo, &c. Minor patet, quia idem est formalissimè esse terminatum, & esse finitum. Sequela probatur: Nam si ab eodem puncto protenderentur in infinitum due linea ad modum pyramidis, ita ut magis, ac magis inter se distarent, planum est, quod linea aliqua intermedia tandem esset infinita, & tamen terminata. Respondent aliqui argumentum esse de subiecto nō supponente, quia una linea recta infinita exhausta et omnes alias rectas lineas; ideoque plures linea esse non possent. Sed contra est: Licet enim linea infinita intensius in ratione linea, exhausta et omnem alias lineam, tamen si tantum esset infinita extensiu, secundum unam spatij dimensibilitatem, nō exhaustaret alias lineas alijs spatij dimensibilitate.

bilitatibus correspondentes : Aliter neque spatium infinitum, neque superficies infinita concipi posset ; cum superficies sine pluribus lineis esse nequeat , ut de se patet . Respondent alij tunc infinitum per accidentem tantum implicare , per se vero esse possibile , amotis scilicet terminis . Sed contra : Sicut enim per se est possibilis infinita multitudo , ita per se est disponibilis ad modum superficie cuiusdam pyramidalis in infinitum secundum lineas laterales , & transversales : Neque enim in hoc aliqua repugnatio appetit . Supponatur igitur sic disposita : certe , si in longitudine est infinita , infinita quoque erit latitudo eius secundum aliquam lineam transversalem . Respondeo ego vere dari lineam transversalem infinitam , sed non secundum quod praecise respicit lineas laterales , sed solum , ut a lateralibus secundum extremas sui partes recedit : Ex quo sit , quod nec sic a medio in tempore duci queat , ut aliquando ad terminos pertiniat , nec ab ipsis terminis , ut tandem in medietate perficiatur .

Objexitur secundo : Partem esse equarem toti est impossibile : At , si infinitum in extensione esset possibile in actu , posset quoque pars toti equare : Ergo , &c. Maior est eidens . Minor probatur : Data linea infinita versus orientem , si Deus ex ea parte quae finita est annihilaret centum palmos illius , tunc vel residuum occupabit adhuc locum centum palmorum annihilatorum , vel non . Hoc ultimum dici non potest , quia aliter infinitum esset , & non esset infinitum : Infinitum quidem , quia infinitum ablatione finiti non fit finitum : Finitum vero , quia aliter unum infinitum esset maius alio : Ergo primum . Sed tunc residuum esset pars totius quantitatis praecedentis , & esset ei equare , quia equare spatium occuparet : Ergo , &c. Respondeo concessa maiori , negando minorem . Ad probationem , dico tunc residuum non occupaturum locum centum illorum palmorum ; ideoque esse toti praecedenti inaequale , sed solum qua parte est finitum . Quod si dicatur posses alitem diuinum retrahi ad locum totius ; siveque occupare locum equarem toti ex qua parte infinitum est . Re-

pondeo posse quidem sumptis aliquibus illius partibus diuisiuè, sed non collectiuè: Sie autem rectah, secundum quod finitum; non verò quæ infinitum, & semper aliquod determinatum spatium relinqu centum illis palmis correspondens.

Petes 3. An sit possibile infinitum categoricuum actuale in intensione qualitatis. Respondeo affirmatiuè. Patet ex dictis: Qualitas enim infinita

In 1. dist. 46. tè intensa non contineret omnem perfectionem simpli citer, sed solum infinitam perfectionem sui generis, q. 1. n. 34.

Ibid.

Vel sua speciei. Confirmatur: Ideo possibilis est de potentia absoluta Dei linea infinita, quia ipsa non confundit aliam speciem quantitatis, nec superficiem, nec corpus: Sed nec qualitas infinitè intensa in proprio genere, vel specie, confundit alias species qualitatis, vel rerum genera, quia per talem infinitatem non traheret ad se res aliorum generum, vel specierum, sed solum careret fine in se: Ergo, &c.

Obijcies primum: Nulla qualitas secundum rem potest esse actus purus: Sed nihil potest esse infinitum intensiuè, nisi actus purus: Ergo, &c. Maior est

1. nu. 4.

certa, quia qualitas est dependens à Deo, & ponitur creature. Minor probatur, quia perfectio sò est intensior, quò magis recedit à potentia, & quò sit actuallior: Quod igitur penitus nunquam potest recedere à potestate ut fiat actus purus, nunquam potest esse infinitum intensiuè: Respondeo infinitum intensiuè dici dupliciter, scilicet formaliter, vel materialiter; formaliter quidem, per inclusionem omnium rationum differentialium perfectionalium alicuius generis, vel speciei; materialiter verò per acumulacionem infinitarum partium, seu graduum rei; quæ proinde diti etiam potest infinitas extensiuæ, ob proportionem, quam eum infinitate quantitatis habet: Nihil autem esse infinitum intensiuè formaliter, nisi actu purum: At infinitè intensum solum materialiter, posse à puritate actus recedere. Verum qualitatem non esse infinitè intensam, nisi materialiter, & secundum gradus entitatiuos.

Obijcies secundò: Cum contrariorum eadem sit disciplina, si possibilis esset qualitas infinitè intensa secun-

Ibid.

Ibid. nu. 2.

secundum gradus materiales, ratione eadem posset quoque esse diminuta in infinitum: Sed consequens ibid. est falsum, quia sic etiam dari posset quantitas infinita in paruitate; atque adeo indivisibilis: Ergo, &c. Respondeo nego sequelam, quia qualitat̄ quā tali esentialis est intensio gradualis, que, ut dictum est, est quedam extensio: Sicut autem repugnat quantitat̄ esse esentialiter extensam secundum partes, & esse indivisibilem, ita repugnat qualitatem esse extensam gradualiter, & esse omnino indivisibilem.

Obijcies tertio: Si possibles essent infiniti gradus qualitatis simul, possibilis quoque esset virtus locomotiva actu infinita: Sed hoc dici non potest: quia sic motus localis fieri posset in instanti; ut enim arguit *Phylosophus* 3. phys. si aliqua virtus mouet mobile in tanto tempore, maior monebit in minori: In 1. d. 46. Et ultra, si sit additio continua, transibit omnem proportionem, & monebit in non tempore. Respondeo concessā maiori, negando minorem: Quidquid enim sit, an motus localis fieri queat in instanti, de quo vide in Phys. par. 1. dist. 2. §. 5. q. 2. art. 1. dico, quod si virtus locomotiva infinita alicui mobilis applicaretur, v. g. paleæ moueret paleam in instanti, In 2. dist. 1. quantum est à parte sui, licet ex alio capite hoc re qu. 6.n. 43. pugnaret palea.

Occurritur argumento principali.

EX dictis patet quā liter respondendum sit ad illud, quod principaliter contra diuisibilitatem quantitatis obijciebatur: Negamus siquidem quantum ex non quanto absoluto constitui: ac proinde concedimus quamlibet quantitatis partem esse ex propria ratione semper, & in infinitum diuisibilem, non quādēm in partes æquales vari certæ, sed in minores, & minores.

Ad illud, quod addebatur, inde argui possibilitatem infiniti cathegoretici in actu: Respondemus argumentum supponere quantitatē actu diuisam in omnes suas partes cuius oppositum ostendimus.

Cæterum data, & non concessa possibilitate prædictæ divisionis de potentia absoluta , argui solùm possibilitem infiniti cathegoretici in actu de eadem potentia absoluta , sed non spectato naturæ ordine. Quod si dicatur , infinitas partes proportionales in continuo esse actus distinctis , licet non diuisis; sicq; qualitatem uniformiter in eo receptam actu entitatiuè distingui ad distinctionem partium subiecti : Respondemus qualitatem naturaliter supponere subiectum limitatae extensionis secundum paruitatem. ideoque in eo non recipi secundum quod in suas partes distinguitur , sed potius secundum quod est quoddam unum totum tantæ extensionis, & non minoris , ex suis partibus coalescens .

DIST. III.

De qualitate.

Qualitatis nomine venit illud omne, quod secundum se est contractuum, determinatum, & constitutum alicuius in esse talis , seu entis determinati, quod ideo dici solet tale , & quale . Et quia nihil constituitur in determinato esse , nisi per formam determinatam , formis omnibus ex se determinatis sic commune redditur qualitatis nomen , ut ratio generis qualitatis, & omnium specierum accipitur ab informare subiectu. Hinc , quia forma duplex est, scilicet transcendentalis , seu quidditativa ac essentialis, & determinata : Et hæc substantialis, vel accidentalis : qualitas aliquando sumitur pro ratione differentiali essentiali; aliquando pro forma substantiali; aliquando vero pro accidental. Prima est transcendentalis: Secunda spectat ad genus substantię: Sed tertia speciale genus constitutie accidentiū, quod à nobis hic specialiter quoque consideratur .

In 1. J. 8. q.
L. II. 43.

In 1. dist. 14. Definiuntur qualitas hoc ultimo modo accepta de mente Phylosophi , esse secundum quam quales dici-
q. I. n. 33. mur : Et licet hæc definitio videatur etiam compre-
In 3. dist. 33. hæc
q. I. n. 75. cere

zere differentiae substanciali, quæ prædicatur in qua-
boquid: tamen, cum definierit Aristoteles qualita-
tem prædicamentalem postquam eam inter acci-
denta numeravit constat in ea definitione subin-
telligendam esse rationem accidentis, ita ut faciat
hunc sensum; qualitas est forma accidentalis, secun-
dum quam quales dicuntur: Vnde quamvis non sit In 1. dist. 28.
mentis explicata de inherentia, sit tamen implicita. q. 2. n. 66.
Hanc autem definitionem sic explicatam, tanquam
optimam, defendimus: Qualitas namque quatenus
est forma accidentalis, conuenit cum quantitate, &
reliquis accidentibus; quatenus vero per illam ali-
quid ita quale dicitur, ut constituitur in esse talis,
differt ab illis omnibus: A quantitate quidem: quia
quantitas ex se non habet esse determinatum, sed
tantum per formam: Et ultius, cum se teneat ex
parte materie, sequit tribuere esse determinatum,
etiam accidentale: A reliquo vero: quia, ut con-
stituant diuersa genera à qualitate, important relationem,
vel realem, vel secundum dici ad aliud di-
stinctum; ideoque non tribuunt formaliter subie-
cto esse tale in se, sed potius ad tale: cum tamen
certum sit, quod omnes species qualitatis accipiuntur In 3. d. 33. q.
ut informans subiectum, non vero ut fundant ali- 1. n. 73. &
guum respectum. seq.

Plures qualitatis divisiones, que passim ab autho-
ribus solent afferri, ad certam seriem reduci haud
difficile possunt: Cum enim duplicitet queat qua-
litas considerari, scilicet absolute, ac secundum se,
vel respectuè ad aliud, sub utraque consideratione
diuersinodè quoque diuiditur. Absolutè siquidem,
sumitur secundum gradus formales essentiales, qui
sunt gradus essendi, vel gradus essentiaz. Secundum
gradus essendi, diuiditur in potentialem & actuali- In 2. dist. 18.
Potentialis est, quæ præcedit introductionem forma q. 1. n. 77.
substancialis in materia: Actualis vero, quæ post in-
ductionem forma manet eadem numero numerosi-
tate essentia de potentia propria ad actum redacta.
Potentialis solet etiam vocari qualitas interminata,
sicut actualis terminata. Sed hic notandum est esse
potentiale magis latenter, quam esse intermina-

345 METAPH. PARS III.

- In 1. d. 12. tu. n; quia qualitas, sicut &c quantitas, in quocunque gradu quantumcumque imperfecte dicit actualitatem, ut patet in qualitatibus symbolis, que retainent aliquod esse etiam sensibile, omnino idem sub diuersis formis. Secundum gradus essentie (qui sunt proportionales gradibus, quibus constitutur substantia) qualitas diuersas quoque sortitur partitiones: Nam gradus illi sunt vel superiores, & quasi generici, & materiales; vel contractiores, differentiales, & magis formales. Secundum gradus superiores, diuiditur qualitas in spiritualem, &c corpoream, seu sensibilem, ad eum modum, quo substantia primò diuiditur in incorpoream, & corpoream: Vnde sicut substantia, ita qualitas spiritualis non habet rem communem cum qualitate passibili, & sensibili. Similiter, sicut substantia corporea diuiditur in simplicem, & mixtam; ita qualitas sensibilis in simplicem, & compositam. Composita resultat ex admixtione primorum qualitatum elementarium, quia extrema qualitates contraria per mutuam remissionem veniunt in compositionem ad inicem constituendo tertiam species, & medium inter illas qualitates.
- In 1. d. 15. q. In 3. d. 35. q. tamen hic est, qualitatem simplicem magis latè patere, quam qualitates extremas, quia iste restringuntur ad contrarias elementares, que & prime quoque sèpè vocantur: simplex vero se extendit ad celestes, ut ad lucem, que est qualitas, non habens extrellum contrarium. Secundum gradus essentie contractiores, & magis differentiales, diuiditur ab Aristotele in quatuor species in ordine ad subiectum: In prima specie habitus, & dispositiones dicuntur, quia de difficulti insunt, vel amonentur: In secunda specie, potentia naturalis, vel innaturalis, secundum quae pugillatores, vel cursores dicuntur. In tercia specie, passiones, vel passibiles qualitates, siccus, calor, frigus, &c. quia quacunque hac suscipiunt, secundum ea qualia dicuntur. Quartum etiam genus qualitatis est forma, & circa aliquid constans figura, ut curvitas, rectitudo, & huiusmodi: Triangulum enim, & quadratum, rectum, & curvum, secundum hoc, qualia dicuntur. Rationem sufficientiam quaternariorum primum.
- In 1. dist. 25. q. i. n. 94.

numeris sp̄cierum formalium qualitatis non incongruē ad hanc formam reducere possumus. Qualitas est accidentalis determinatio subiecti secundum quā scilicet quales dicimur: Ergo species qualitatis probantur in ordine ad subiectum: Ergo tot erunt species qualitatis quo modis respicientiae erunt determinationis subiecti ad subiectum determinatum: Cum ergo subiectum sūni queat vel per se, & præcisè, vel quatenus quantitati subest: Et per se sumptum, considerari possit, vel secundum adæquatam sui rationem, vel secundum partiales, scilicet formalē, & materialem; sequitur quatuor tantum esse determinationum species: Si enim sit determinatio subiecti præcisè sumpti, secundum adæquatam sui rationem, sitque determinatio, seu dispositio qua disponimur bene, vel male, est prima species qualitatis, scilicet Habitus, & Dispositio, quæ subiectum præcisè respiciunt, & tantum ab inuicem differunt secundum quod de difficultate insunt, vel amouentur. Si sit determinatio subiecti ratione formæ, quæ secundum se est radix cuiusque actuitatis; est secunda species qualitatis, neimpè ratio proxima, & formalis agendi, quæ, si fortis sit, dicitur potentia; si vero imbecillis, impotentia. Si sit determinatio subiecti ob rationem materialem eiusdem, quatenus scilicet mutationis est capax, est tertia species qualitatis, quæ si sit facile transiens, dicitur Passio, si vero habeat esse diu permanens in subiecto, dicitur Passibilis qualitas. Quod si determinet subiectum ratione quantitatis, est quarta species qualitatis, quæ ut modum præcisè terminata extensionis importat, dicitur forma, ut vero est circa aliquid constans, seu diuturnitatem, & constantiam talis quantitatis determinationis denotat, dicitur figura. Et ex his patet, eandem qualitatem secundum esse reale sumptum posse collocari in diversis hisce speciebus; diversitatem autem specificam haberi à diversis principijs in ordine ad intellectum: quod etiam sufficie quantum ad rationem predicamentalem. Hoc tamen hic notandum est, quod sicut prima species qualitatis est subalterna, & non finalissima, quia videlicet in ea

Ibid.

In 3. d. 33. q.

1. n. 31.

In 1. dist. 14.

q. 1. n. 33.

In 1. d. 27.

q. 1. n. 21.

In 1. d. 14. q.

1. n. 33.

Quodl. 3. q.

12. n. 16.

1. 2. d. 43.

q. 1. n. 15.

348 METAPH. PARS III.

continentur diversa species habitum, & dispositio-
nem, ita quoque ceteræ species.

Si qualitas relatiæ consideretur, multifariè etiam
diuiditur: Nam comparata ad exigentiam subiecti,
est propria, vel aduentitia. Propria: Si à subiecto
exigatur. Aduentitia: Si supra, contra, vel præter

In 4. d. 6. exigentiam subiecti sit: *Vnde qualitates propria ita*
q. 2. n. 17. *firmiter inherent suo subiecto, quod compatiuntur se-*
cum quocunque aliud accidens quandip manet suum
subiectum: Non ita ramen qualitates aduentitia.

In 2. d. 37. *Qualitas propria dicitur etiam prima qualitas, ordi-*
q. 1. n. 20. *ne saltem natura i quia immediate consequitur for-*
mam substantialem in genito à quo effectuè genera-
tur: Et duplex est, scilicet separabilis, & inseparabili-
sus à subiecto per quamcunque poteſtiam. Inſe-

In 3. d. 33. *Separabilis est cuius actualitas caræterizata est in su-*
q. 1. n. 107. *becto: Huius generis sunt forma, & figura; licet*
enim sint absolute, tamen certum est, quod præcisæ
caræterizatione, auferitur eorum essentia, & conſtan-
ta. Si qualitas comparetur ad agens, diuiditur in

In 1. d. 30. *innatam, infusam, & acquisitam. Prima est, que*
q. 1. n. 62. *consequitur generationem formæ, & ad quam non est*
motus per se. Infusa est, que vi alicuius extrinſeci
ponitur in subiecto. Acquisita est, que vi propria

In 3. d. 35. *ab ipso subiecto acquiritur, & potest esse eiusdem ge-*
q. 1. n. 14. *neris, & coordinationis cum qualitatibus, qua insunt*
à natura. Si qualitas comparetur ad aliam qualita-
tem à se distinctam, diuiditur in eam, que habet

In 1. d. 35. *contrarium, & eam, que non habet contrarium. Iu-*
q. 1. n. 31. *ter contrarium habentes, numerantur elementares:*

Inter vero non habentes contrarium, celestes, ut
lux, &c. Si qualitas comparetur ad relationes, quas

In 2. d. 18. *fundare potest, diuiditur in symbolam, & dissymbo-*
q. 1. n. 77. *lam, secundum quod relatio est conuenientia, vel*
disconuenientia. At si relatio sit fundata in actione,
& passione, diuiditur in actuum, & passuum; imò,

In 2. d. 15. q. *& non actuum; cum qualitatibus multis non com-*
q. 1. n. 34. *petat agere.*

Qualitates præcipue attribuntur proprietates,
scilicet posse suscipere magis, & minus: Eſſe fu-
dimentum similitudinis, ac dissimilitudinis: Et ha-
bere

berg contrarium. Præcisa causa suscipiendi magis, In 1.dist.14.
 Et minus secundum quandam vigorationem, seu q.1. n. 4. sc
 perfectionationem ad intra, est latitudo, quam 42.
 habet in ipsa essentia sua ad gradus affuentes, Et re-
 fluentes, qui vocantur gradus, & partes materiales;
 non quia sunt partes alicuius materiae intrinseca, ta-
 lus forma, sed quia huiusmodi variatio graduum non
 consequitur formam secundum esse eius quidditati-
 um expressum per definitionem, sed esse materiales
 in subiecto, vel saltem secundum eius esse per se ter-
 tio modo (quod dico propter accidentia separata in
 sacramento): Et ideo dicuntur partes materiales,
 quia non inueniuntur in essentia, Et esse ipsius forma,
 nisi in comparatione ad subiectum aliquod secundum
 esse materiale. Est tamen notandum circa huiusmo-
 di gradus, quod non sunt accidentia superaddita qua-
 litati, licet sine extra rationem quidditatiuam forme Ibid. d. 16.
 qualitatibus: quia isti gradus se habent respectu for- In 1.dist.16.
 ma v. g. huius albedinis, vel hujus caloris, sicut pars q.1. n. 31.
 materialis ad individuum, cuius est pars materialis
 Sicut enim hac caro. Et hoc os demonstratum se ha-
 bent ad hoc individuum hominis signatum, quod ma-
 nente eodem individuo numero, partes istae materiales
 sunt. Et refluxunt: eodem modo hic manente eadem
 albedine in Sorte v.g. potest variatio accipi circa al-
 bedinem istam secundum partes materiales albedinis,
 manente eadem albedine numero. Et sicut ha carnosæ
 Et ha ossa non sunt extra natura Sortis (sicut
 albedo est superadditum superficie) sed sunt de natu-
 ra intrinseca Sortis, licet non includantur in eius ra-
 tione essentiali, ita isti gradus albedinis non sunt ac-
 cidentia superaddita albedini, vel forme eius, cuius
 sunt, licet sine extra rationem quidditatiuam forme;
 Hinc dicuntur qualitates, non quidem directè, Et Ibid. n. 32.
 per se; nam sic solum species, Et individua sunt qua-
 litates, sed indirectè, Et per reductionem: quia sic
 potest dici qualitas quidquid ad genus qualitatis per-
 tinet, ita quod non sit alterius generis. Dicuntur
 etiam differre numero, non tamen propriè; quia di- Ibid. n. 32.
 versitas numeralis propriè est diuersitas singularium,
 seu individuorum sub specie. Ceterum quodammodo
 numero

350 METAPH. PARS III.

numero differunt. quia unus gradus potest signari, &
In i. dist. 15. distinguere contra alium. Item sunt similes in natura :
q.1. n. 22. Et ideo primus gradus non corruptitur in aduentu
sequentis, quia corruptio non est nisi ratione contra-
In i. d. 24. rietatis: gradus autem qualitatis remissi in recipien-
q.1. n. 18. do intensum habet naturam possibiliter dicente Com.
2. phys. tex. com 69 quidquid recipit aliud, recipit
illud secundum quid est in potentia, non secundum
quid est in actu, &c. Non tamen gradus qualitatis est
pura potentia simpliciter, sed dicitur participare ra-
tionem potentiae, quatenus praexistit gradui super-
In i. dist. 15. uenienti, qui intrinsecatur forma, seu gradui pra-
q.1. n. 65. cedenti.

Esse fundamentum similitudinis, vel dissimilitu-
dinis, sequitur rationem genericam qualitatis: Om-
nia siquidem, quorum qualitas est una propriè simi-
q.1. n. 4. lia dicuntur. Et è contra, dissimilia.

Habere convarium, licet sit qualitatis proprietas,
genericam tamen rationem eius non sequitur; quia
In i. dist. 15. plures sunt qualitates, qua non habens convarium,
q.1. n. 31. sed solum priuatione oppositum.

QVÆSTIO I.

*An essentia qualitatis sit conuenienter
explicata.*

Non videtur. Primo, quia qualitas ut sic, & in
communi sumpta non est ratio metaphysicè
una, sed multiplex: quæ proinde unica definitione
definiti nequit. Secundo, quia dato etiam quoddam
posset definiri, adhuc definitio à nobis tradita non
est notior definito. Tertio, quia qualitas ut sic
supponitur accidentis absolute, & tamen reperiuntur
plures qualitates relatives.

Hic tria examinanda sunt: Primum, An ratio
qualitatis sit metaphysicè una: Secundum, An tra-
dicta definitio qualitatis sit notior qualitate definita:
Tertium, An deatur qualitates relatives.

ART.

ARTICVLVS I.

*An ratio qualitatis sit metaphysicè
vna.*

Solutio propositæ difficultatis ex ijs , quæ dicta sunt q.3. art.1. huius partis manifestè deducitur: Sicut enim accidens vt sic dupliciter intelligitur; scilicet , vel secundùm esse omnino præcimum , vel secundùm quæd inferiora aliquo modo concernit , ita & qualitas : Sit igitur.

Resolutio 1. Ratio qualitatis secundum quodd inferiora concernit non est metaphysicè vna (unitate videlicet vniuocationis) . Patet expressè : *Prima enim species, scilicet virtus, & habitus, que sunt sp̄s In 1. d. 25. ritualia, non habent rem communem cum qualitate q.i. n. 94. passibili, qua est tertia species.*

Resolutio 2. Ratio qualitatis secundum esse præcimum est metaphysicè vna . Patet , quia sic etiam accidens est metaphysicè ynum , vt dictum est loco cit. Imò non solum accidens, sed etiam ens ipsum, vt est quid commune ad substantiam , & accidens, conformiter ad dicta par.i. dist.3. q. 1. art.1.

Petes , An ratio illa præcisa qualitatis sufficiat ad fundandam vnuocationem logicam eiusdem . Respondeo affirmatiè : Licet enim differentiæ , quibus qualitates differtant recipiant prædicationem qualitatis, tamen certum est qualitatēm prædicatam de singulis qualitatū differentijs, non supponere pro qualitate accidentalī, seu prædicantialī, de qua agimus , sed superiori, transcendentali, seu essentiālī.

ARTICVLVS II.

An tradita definitio qualitatis sit no-
tior qualitate definita.

Negant aliqui . Primiè : Quia cum esse quale nequeat intelligi sine qualitate ; cquè nobis ignotum

352 METAPH. PARS III.

ignotum est quid sit esse quale per quod qualitas definitur, ac qualitas ipsa.

Secundò : Quia definitio explicans idem per idē dici non potest notior definitio : At talis est tradita definitio, quia esse quale est formalis qualitatis effectus : effectus autem formalis idem est realiter cum causa formalis : Ergo, &c.

Tertiò . Quia definitio circulatoria non est clā-
sior definito , vt de se patet : Sed tradita definitio
est circulatoria , quia esse quale non explicatur nisi
per qualitatem in subiecto receptam : Igitur, &c.

Affirmant alij . Quia ex ipsa voce, quale, statim
innotescit qualitas: Si enim ab homine quantumuis
ignaro petatur qualis sit homo, non respondebit ve-
nisse hodie, aut esse domi ; Ambulare, aut esse tan-
ta altitudinis , &c. Sed esse doctum, vel ignarum ,
bonum, vel malum , sanum, vel ægrum, &c. quia vi-
delicet statim apprehendit hæc, & similia prædicata
implicè significari per quale .

Premislo tamen dupliciter aliquid dici posse alio
notius, scilicet secundum se, & quoad nos : Secun-
dum se autem principia esse principiatis notiora, eò
quod natura præcedant : At quoad nos principiata
esse ipsis principijs notiora , quia effectus facilius ,
& promptius à nobis cognoscuntur , quam causa :
Inter principiata verò numerari concreta omnia ex
positione formæ in subiecto resultantia, quia sunt
veri effectus formales : sit .

Resolutio 1. Tradita qualitatis definitio non est
secundum se notior qualitate definita . Patet, quia
non traditur per principia qualitatis .

Resolutio 2. Prædicta qualitatis definitio est quo-
ad nos notior qualitate definita . Patet, quia expli-
cat qualitatem per effectum formalem eiusdem .

Ad primum in oppositū. Nego èquè nobis igno-
rum esse quid sit esse quale, ac qualitas: Cum enim
esse quale sit effectus formalis, facile ab hominibus
etiam rudiioribus apprehenditur, ut bene dicunt Au-
thores secundæ sententiae .

I. d. 14. q. Ad secundum . Dico, quod licet effectus formalis
I. d. 16. sit idem realiter cum sua causa formalis , tamen dis-
fug

fert gradualiter, ut ex alibi dictis constat: Sicut autem bona probatio est (licet à posteriori) quando probatur causa per effectum formalem, nec est petitio principij sed vera probatio doctrinalis, & ad hominem, ut patet quando probatur lux per lucem, & albedo per esse album / quamvis melior probatio sit quando effectus formalis probatur per suam causam, quia illa probatio est à priori, & non doctrinalis tantum, & ad hominem, sed procedit ex primis notis natura) ita etiam bona, & doctrinalis est definitio per effectum formalem per quam solent definiti omnes species predicatorum, & etiam proprietates, ac communiter accidentia omnia quando definitur in concreto ad subiectum, modo tamen supra explicato par. 3. dist. 1. q. 1. art. 2.

In 3. dist. 3.
q. 2. p. 10.

Ad tertium. Verum est quod esse quale non explicatur nisi per qualitatem: definitio tamen circulatoria dici non potest, sed regressus conformiter ad dicta in Log. par. 4. dist. 4. q. 3. art. 2.

Ex dictis manifeste constat traditam qualitatis definitionem esse per addicamentum, non vero essentialem, optimam tamen ad explicanda prima rerum genera, quae ex eo praeceps quod prima sunt, scilicet genus non habent: Alias autem definitiones adiutis recentioribus exegitatas tanquam ineptas esse reiiciendas. Si enim primum cum aliquibus solidi dicatur accidens absolutum: A quantitate non secernitur: quia hæc quoque inter accidentia absolute numerantur. Si dicatur secundò, accidens absolutum non quantum: Præterquam quod potius explicatur non esse, quam esse qualitatis: nec ab eadem quantitate distinguitur, quæ propriè loquendo quanta non est. Si dicatur tertio, accidens absolute consequens formam: sufficienter non exprimitur: quia qualitates substantiae simplicis propriè formam non consequuntur. Si dicatur quartò, accidens compleans substantiam, tum ad agendum, tum ad existendum: Ab alijs pluribus accidentibus non segregatur: cum hoc totum quantitatim conueniat, & planum sit actionem completere, & perficere substantiam activam, immo & ipsam passionem, tunc qual-

qualitatum receptionem. Si dicatur quintò, modus substantiaz: Cum modis non accidentalibus confunditur, & qualitates non modales ut calor frigus, &c. non inuoluuntur. Si demum dicatur sextò, ens solidum, substantiaz duranti, & ubiq[ue] realiter adveniens: Qualitates inseparabiles, quæ sunt cum substantia generantur, licet durationem, vel ubicationem non haberet, excluduntur.

ARTICVLVS III.

An dentur qualitates relatives.

In 3. dist. 33. **P**arte Phylosophi: Primum, quia probando quod ad habitationem non est motus 7. Phys. tex. com. 17. arguit sic en supposito suo, phys. tex. com. 10. In ad aliquid non est motus: Sed tam habitatione generaliter, quam virtus, &c. malitia specialiter (que absque dubio sunt qualitates) sunt ad aliquid, ut 7. phys. secunda editio, p7. Igitur, &c. Quare enim, cum assumis in maiori, in ad aliquid non est motus; aut ad aliquid accipitur pro pura relatione, aut pro absoluto cum relatione. Si primo modo: Oportet quod univociter accipiatur in minori, scilicet quod virtus est pura relatio; aliter enim esset in argumento fallacia accidentis. Si accipiatur secundo modo; maior est falsa: In omni enim motu motus terminatur ad absolum cum relatione; productum enim semper relationem dicitur ad producens in omni motu.

Eid. nn. 7. Respondetur à quibusdam, quod Phylosphorus non negat quin ad virtutem sit motus per accidens, sed bene concedit hoc: Unde arguit, in ad aliquid non est motus, nisi per accidens: Virtus est ad aliquid. Igitur ad virtutem non est motus, nisi per accidens: Et hoc sufficit.

Eid. nn. 8. Contra: Ista responsio communis est, & dat propositum: Quia cum dicitur in maiori, in ad aliquid non est motus, nisi per accidens, hoc necessariò dat quod ad aliquid accipitur in maiori pro pura relatione.

Proba.

DISTENSIQ.I.A.III. 333

Probatio: Quia Phyllo sophus ibidē declarat qualiter ad relationem est motus per accidens, quia acquisito per se termino motus consequitur relatio: Et sic distinguunt ibi relationem contra fundamentum. Tunc ulterius argū: Si minor debet accipi in eodem intellectu in quo accipitur maior: Igitur cum dicatur in minori, quod virtus est ad aliquid, accipitur virtus pro pura relatione, quodd est propositum. &c.

Item responsio dat propositum: Quia argumentum Ibid. n. 9.
Phyllo sophi non cæcludit in intellectu, quo concluditur falsum: Sed conclusio, scilicet quod ad virtutem non est motus, nisi per accidens, est falsum, quia si intelligatur de motu propriè, falsa est: Quia non sequitur per accidens motus corporum de quibus ibi loquuntur. Si pro motu, & mutatione ad perfectionem, falsa est: Quia si acquiratur per alius frequentiores intellectus, non est terminus per accidens, sed per se, quia nihil aliud est sibi terminus per se acquisitus.

Respondent alij, quod verum est, quod in maiori Ibid. n. 10.
accipitur ad aliquid pro pura relatione, sed hoc est secundum quod relatio est quod commune ad relationem secundum esse, & secundum dici: Et tunc sic attingendo, in ad aliquid (accepto secundum esse, vel secundum dici) non est motus: Habitus est ad aliquid secundum esse, vel secundum dici: Igitur, &c.

Contra. Primo: Hoc dat etiam propositum: Quia Ibid. n. 11.
datur, quod habitus in illa demonstratione non dicit ex suo significato absolutum, sed præcisè relationem secundum esse, vel secundum dici: Et hoc volunt alij vitare, quod nullo modo sit pura relatio, dicentes quod dicit absolutum. Igitur.

Secundo: Si intelligatur quod virtus est pura relatio secundum dici, dicunt falsum: quia tunc concedunt, quod virtus nihil est, nisi pura relatio rationis, quod falsum est secundum omnes. **Probatio con sequentia:** Quia relatio secundum rem, est relatio rationis. Falsas consequentis patet: Multi enim dixerunt, quod virtus est relatio secundum rationem, sed nullus dicit quod est pura relatio rationis, quia tunc nulla virtus est ad aliquid in termino naturæ secundum illos.

illos. Si intelligant, quod si pura relatio secundum rem; habetur propositum.

Mid. n. 47. Respondent tamen alij, quod quando Philosophus & phys. tex. com. 17. C. 18. generaliter probat, quod habitus, & virtus sunt in predicamento relationis, accipit ibi ad aliquid secundum famositatem nominis, non autem quantum ad quidditatum conceputum suum: Imo dicunt, quod ut sic finalis intentio Aristotelis fuit, quod virtutes sunt formaliter primo, & essentialiter absolute, sed solum secundum famositatem nominis relatione. Probatur: Quia cum Aristoteles lib. predicam. in predicamento qualitatibus dixit, quod non oportet turbari, & sic faciendo propositum de qualitate multa connumeravit de ad aliquid, ut de habitu, & dispositione, que sunt in ad aliquid, ut exponit cum Simplicius, sic quod in talibus qualitatibus genera dicuntur ad aliquid, singularium vero alterius non dicitur, ut grammatica non dicitur alicuius grammatica, nec musica, nisi forte secundum genus. Ex quo arquitur propositum sic: In proposito distinguendo singularia contra genus, accipit singularia pro speciebus specialissimis: Ille enim est modus Philosophi quando genus distinguitur contra singularia, ut patet i. phys. tex. com. 4. ubi dicit Philosophus, quod oportet procedere a communibus usque ad singularia: Dicit quod non intendit per singularia individua, sed ultimas species: Vult igitur dicere, quod habiunt, & dispositiones secundum illud, quod sunt intrinsecè, sunt qualitatis absolute, sed secundum genus sunt relationes: illud autem, quod conuenit alicui secundum speciem, conuenit illi quidditatem. & quod conuenit ilbi secundum genus, conuenit illi solum famosè: Ergo vult Aristoteles, quod solum sunt relationes famosè, sed essentialiter absolute.

Mid. n. 49. Contra primò. Licet illud quod conuenit alicui ratione generis, conueniat in communi, & sic famosè, tamen ex hoc non excluditur quin quidditatem, & essentialiter conueniat ei: Genus enim est, quod predicatur de omnibus in quid; nam eum à Simplicio habetur, quod virtutes, & habitus sunt ad aliquid secundum genera, bene potest haberi, quod sunt ad aliquid

quid

quod secundum generales suos conceptus, non tamen negatur quin quidditatem sine ad aliquid. Illud Ibid. n. 292 quod licet Simplicius, dicit Aristoteles q. met. cap. com. 20 Dicit enim, quod aliqua dicuntur ad aliquid, quia eorum genus ad aliquid dicitur, ut medecina, i.e. pars medicinae, est ipsius genus, scilicet si enatio, dicitur ad aliquid: Sed certum est, quod mensuratum est quidditatum relationum, & non famosum tantum, ut Phylosophus vult ibi, sed mensura est famosum relationum. Hoc habito probatur evidenter, quod etiam species sunt quidditatem relationem, quia genus pradicatur de suis speciebus quidditatu, & uniuocè: Sed si genus esset quidditatem relationum, & species quidditatu absolute, non pradicaretur genus de suis speciebus uniuocè sed aequinoce: Igitur secundum rationem generis quam species, sunt quidditatem relationem. Secundò: Si responsio de facultate valet, argumentum Aristotelis non valeret; Quia cum dicatur in maiori, virtutes sunt ad aliquid, accipitur ibi ad aliquid uniformiter, sicut in minori: Sed cum accipit in minori & in ad aliquid non est motus) accipit ad aliquid realiter, & non secundum famositatem: Igitur ibi intendit, quod habens, & dispositiones sunt in ad aliquid realiter, & non famosum tantum. Probatio minoris: Quia minorum suam accipit demonstravam q. phys. tex. com. 100. & ibi loquitur de ad aliquid realiter: Intendit enim ibi probare Phylosophus, quod in genere relationum non est motus, sicut in alijs tribus generebus: Sed certum est, quod non loquitur ibi de genere, quod est intentione logica, sed pro re subiecta intentioni, cum sit artific realis: Igitur, &c.

Secundò. Idem Phylosophus infra arguit sic: Ibid. n. 293 neque secundum intellectuam partem anima est alteratio (7. phys. tex. com. 20.) : Quod probat: Sciens enim maximè ad aliquid dicitur: Sed planum est, quod si scientia, qua est virtus intellectualis secundum nullam accpcionem sui possit esse pura relatio, tunc ad ipsam poteris esse motus: Igitur, si bene arguit Phylosophus, habetur propositionem. Hoc probat Ibid. n. 294. Phylosophus ibidem sic: Supposuo enim ex q. physo sexq.

sex. com. 20. quod aliquid, quod aduenit alicui per solam mutationem factum in altero, illud est pura relatio, sed quando intellectus accipit scientiam universalē in intellectu non sit noua generatio, aut genetio scientia, sed sola mutatio sit in sensu, ut ponit exemplum in pueris, & sensibus, quod quando cessant turbationes in eis, qua sunt in parte sensitiva, ratiōne sunt sciēces: Nam ratus com. 20. est iste: Hoc autem manifestum est: secundum enim nullam potentiam in mouentibus factam, quod est scientia; sed existente quodam: Ex ea enim, qua est secundum sensum experientia universalē accipimus scientiam: Quoniam enim ex principio acceptio scientia non est scientia generatio, neque alteratio, in sedendo, & quiescendo sit anima sciens, & prudens: Et propter ea infantes non possunt addiscere, sed senes: Multa enim turbatio circa hoc est motus: Ergo. Expressius hoc dicit ibi Commentator com. 20. Cognitio non sit in cognoscente, ita quod pars cognoscens sit transmutata, sed sit quando aliquid aliud transmutatur, sicut est dispositio omnibus relationibus. Ponit exemplum: Cœlumna enim non transferetur in se quando de sinistra facta est dextra, sed aliud transmutatur, præter Sertam communat se de dextro. Et addit infra: Et hoc absque eo quod sit transmutatio in parte intellectu*s*. Ecce quā expressū ponit scientiam aduenire intellectu sine mutatione facta in intellectu, sicut dextrum, & sinistrum in columna, sine mutatione facta in ea, per solam mutationem Sertam: Sed Aristoteles s. phys. sec. com. 10 & s. phys. 20. com. 17. distinguens relationem contra pradicamenta absoluta. (scilicet contra qualitatem & quantitatem) vult quod hec est proprium pura relationi, puta quod aduenit alicui sine mutatione facta in eo: Igitur habetur propositum.

Ibid. nū. 52. Respondent quidam, quod quando Aristoteles in speciali probat, quod ad scientiam, qua est in anima non est motus, nullus debet dubitare, quin accipiat hic scientiam pro pura relatione rationis, vel pro formaliter relatione secundum rationem, & nullo modo pro absoluto. Et hoc declarant: Quia dicunt, quod

quod Aristoteles, & Com. fundaverunt se super er-
rorem suum 3. de anima rex. com. 5. quod esset unus
intellectus in omnibus, & illi intellectus a principia
innata fuisse scientia omnium speculabilium. Et non
diceretur nouiser. acquirere scientiam, nisi per hoc
quod intellectus copularatur nobiscum; ita scientia dia-
citur nouiser esse acquisita per nouam copulationem,
phantasmatum nostrorum ad ipsam. Et ita mutatio
est in parte sensuia. & nulla in intellectu, nisi se-
cundum quosdam respectus rationis, in quantum no-
niter terminarer. noua phantasma nostra: Sed men-
sura dicitur relativè secundum rationem, in quantum
terminat relationē scienzia ad ipsam. Et certum est
quod sic videtur currere rexus Aristotelis 7. phys.
rex. com. 20. ponit enim, quod sciens dicitur ad alio
quid, nec tamen est alteratio, quia ea, quo est sec-
undum partem (Supple sensitum) experientia uniu-
ersalem accipimus scieniam.

Contra: Non est verisimile, quod Phylosophus Ibid. nu. 53.
supponeret aliquid in demonstrationibus suis, nisi
quod per cum primo alibi fuit demonstratum, sicut in
prima demonstratione sua probat intentum suum his
per demonstrationem 5. phys. rex. com. 10. vel sal-
tem per aliquid, quod erat concepsum ab aliquo fa-
moso Phylosopho probabiliter loquente: Sed certum
est, quod de intellectu nostro Aristoteles nihil adhuc
demonstrauerat usque ad ipsum 7. phys. quia totus
liber phys. ordine sua doctrina procedit librum de
Animas, ubi de hoc tractatur: Igitur falsum est,
quod affirmatur, scilicet quod hic innitur erroris sup.
In 7. si alicui innitasur, hoc est Platoni, qui fuit fa-
mosus in ista opinione, quod scire non facit noua gen-
eratio scienzia, sed recordari; quod non est, quia
ipsum impugnas alibi: Igitur.

Si dicas, quod innixus fuisset, proprio errori. Ibid. nu. 54.
quod fuisset propria opinio.

Contra: Com. ibidem dicit contrarium, com. selli- Ibid. nu. 55.
cer 20. in cuius fine dieis, quod Aristoteles intendea-
bat in hoc loco, quod anima non est transmutata per
accidens, quasi acquisitione scienzia, non quod hac sit
opinio eius, sed intendebat demonstrare cum illius
opinio-

Ibid. n. 56. opinionis, ut cum homo sciuerit ista signa habebit pro impossibili, ut sit alterius in sua scientia. Et est nondum pro intellectu Com. quod tres sunt opiniones de transmutatione anima in acquisitione scientie: Una imaginatur, quod anima transmutatur in sua substantia in receptione scientia, sicut materia in recipiendo formato; alia fuit, quod transmutatio essentialiter, supple, quod recipere sanguinem sanguiferum per se transmutationis, sicut albedo et per se terminus dealbationis: Tertia opinio, quod per transmutata in nobis per accidens, sic videlicet quod facta transmutatione in alio, sicut in sensu, in corpore per quietationem turbationum per accidens generatur in eo, sine omni mutatione sue: Et hoc fuit famosa opinio Platonis. Huius intellectu incidente Com. 7. phys. test. com. 20. sic dicere, quod Aristoteles biponit, quod in anima in receptione scientia non fuit aliqua mutatio per accidens: Non quod hoc fuerit opinio sua, sed per illud, quod assumitur a Platone, sanguinem per quadam signa, poterat fortius concludere, quod non sit transmutata in essentia sua per accidens, nec essentialiter. Et ita habetur propositum, quod hic Aristoteles innescatur opinioni famae

Ibid. n. 57. se Platonis. Et credo verum esse, et si non in ratio processus, tamen in ipsa ratione in parte, quia in probando istam conclusionem de scientia, primo ponit propriam demonstrationem. Et ratio est hoc in ad aliquid non est motus s. phys. test. com. 27. O. 7. phys. test. com. 20. Sciens maxime ad aliquid dicitur: Ergo, &c. Secundo hoc declarat per vulgariter opinionem Platonis. Et ideo per modum declarationes adit nomen declarantium dicens. Hoc autem manifestum est, &c. infra: Ex ea enī, qua secundum partem experientia universaliter accipimus scientias. Sed quidquid nisi dicant unum est, quod per hoc non est responsum ad rationem Aristotelis.

Ibid. n. 58. Tertio. Idem Phydosophus 7. phys. test. com. 270 probat propositum de sanitate corporali sic imaginari, quod proportionaliter salis est sanitas in anima suo modo: sed ut dicit sanitas corporis nihil est, nisi quadam consonantia calidorum, & frigidorum: Sed

Sed cōmensuratio non videtur addere super commē-
surata , nisi quandam proportionem ad quandam meo-
dierato ad innicem : Proporatio autem , aut medietas
aliquorum ad inuicem non addit , nisi relationem
& hoc est , quod Commentator dicit ibidem , quod
medium dicitur relative respectu extreborum . Ergo .
Item Phylosophus 7. phys. tex. com. 17. probat sic : Ibid. nu. 17.
Quia sanitas , pulchritudo , macies , & huiusmodi non
videntur esse aliud , nisi quadam dispositiones entis
perfecti ad perfectum statum : Perfectum enim (ut
dicit) nihil aliud est , nisi esse bene dispositum secun-
dum naturam . Tunc sic ; Pulchritudo , macies , &
huiusmodi non plus dicunt super dispositiones entis
perfecti absolute dictas , nisi habitudinem ipsius entis
perfecti ad statum optimum : Sed habitudo , qua con-
sistit in pura addititate non est plus , nisi pura relatio :
Ergo . &c.

His non obstantibus oppositum conantur ostendere alij ex eodem Phylospho . Primo , quia proceſ Ibid. nu. 18.
sus Phylosophi 7. phys. tex. com. 17. & 18. probat di-
recte , quod virtus est formaliter a solutum . Probat
enim Aristoteles , quod ad virtutem non est motus ,
quia virtus est perfectio tex. com. 18. Sed perfectio ,
ut distinguitur contra ad aliquid , est formaliter abo-
solutum : Et sic accipitur hic , quia praecedens ratio ,
quam posuit fuit de ad aliquid , & ita nullam men-
tionem facit de ad aliquid , sed solum de perfectione :
Igitur , &c. Hoc patet per probationem suam : pro- Ibid. nu. 19.
bat enim , quod virtus est perfectio , per hoc , quod
unumquodque tunc est perfectum quando maxime at-
tingit propriam virtutem , & tunc est maxime secun-
dum naturam : Sed attingere propriam virtutem in
generando sibi simile secundum naturam maxime con-
uenit rei absoluta : Nihil enim secundum regulam
Phylosophi 7. phys. tex. com. 9. potest esse principium
sua operationis , nisi ipsum sit intrinsecè absolutum ,
& aliquid excepta sua relatione : Ergo . Item Com. 7. Ibid. nu. 20.
phys. com. 18. dicit , quod ad perfectionem non est mo-
tus , quia perfectio consistit in indivisibili : Et hoc
imaginatur sic : Quia nullus est perfectè virtuosus
queusq; pertingat ad optimum , sicut Aristoteles dicit ,
quod

quod virtus est dispositio perfecti ad optimum: Per optimum autem intelligit Com. finem. Et tunc dicit, quod finis rei debet esse indivisibile: Et sic ad ipsum non poterit esse motus. Arguo igitur: Certum est, quod esse indivisibile non arguit, quin ipsum possit intrinsecè & formaliter esse absolutum, & suo modo terminus mutationis, licet non motus, ut patet s. phys quia forma substantialis, qua est indivisibilis est intrinsecè quoddam absolutum, & terminus generationis: Igitur in proposito, licet virtus consistat in indivisibili, ipsa potest esse intrinsecè, & formaliter absolutum, & ad ipsam poterit esse mutatione suo modo, scilicet qualis est in anima (puta salus & perfectio) licet ad ipsam non sit motus strictè dictus.

Ibid. nu. 21. Secundò: Cum probasset Phylosophus tex. com. 20. quod in parte intellectua non est motus, quia sciens maximè dicitur ad aliquid: addit: Quia anima sit sciens, & prudens in sedendo, & quiescendo facta alteratione circa passiones corporales, puta circa vigilias, & ebrietates, &c. Igitur anima in acquirendo scientiam non alteratur, sed dicitur ad aliquid. Tunc arguo: Manifestum est, quod Phylosophus non negat hic alterationem in parte intellectua, nisi illam, que est vera alteratio (sicut est surgere, & ambulare post dormitionem), & quae est circa contrarias passiones: sicut alterari de ebrietate in sobrietatem, & è conuerso: Sed si intellectus recipiat aliquam perfectionem absolutam in se ipso, quae ipsum perficiat, & sit salus, & perfectio, ex hoc non concluditur, quod in ipso sit talis vera alteratio, quae est à contrario in contrarium, que sola est vera alteratio, ut probatur 2. de anima tex. com. 3. Igitur ex ista demonstratione Phylosophi non habetur, quin scientia possit esse aliqua forma absoluta recepta in intellectu. Item: Com. com. 20. ibidem exponit qualiter receprio scientia videtur esse de predicamento ad aliquid, non de predicamento qualitatis ut sit alteratio, sic dicens: Et signum eius est, quod generatio istorum videtur esse de genere relationis, & maxime partis rationalis magis, quam de qualitate: Et intendit, quod comprehensio non est aliquid factum in se,

Ibid. nu. 22. sed

sed in respectu ad aliud, scilicet quando anima futurit preparata ad recipiendum illas comprehensiones, ut ferrum preparatur per tensionem ad recipiendam lucem aut alios colores. Et formas. Et infra illud preparatum per tensionem vocat speculum ferreum tenuum. Arguo: Certum igitur est, quod lux est aliquid absolutum, ut communiter ponitur; est enim terminus generationis realis. Et cum secundum Com. quando lux generatur in speculo ultimata dissipatio non est ibi generatio, nec alteratio de genere qualitatis, sed circa qua impediuntur accipere lumen est vera alteratio, scilicet tensio, & mundatio: Ergo eodem modo videtur dicere, quod est circa receptionem scientia, quod licet sit absolutum, videtur tamen esse relatio pura, quia aduenit intellectui sine mutatione facta in ipso, sola mutatione facta circa ceteras turbationes, scilicet dormitionem, ebrietatem, & huiusmodi.

Si dicatur, quod ista ratio adducitur etiam ad Ibid. n. 23. probandum, quod sit pura relatio, & hic ad probandum, quod sit purum absolutum: Ergo ratio eadem valet ad concludendum duo contradictoria. Respon- Ibid. n. 24. deo, quod Com. exponit illud per duos exempla: Unum exemplum est de relatione, scilicet dentro, & sinistro in columna, quia aduentunt per solam mutationem factam in altero: Et aliud est de luce, quia aduenit facta mutatione in speculo per mundationem, & tensionem: Et de scientia in intellectu, quia aduenit facta sedatione passionum in sensu. Per hoc ad Ibid. n. 25. dubium quando dicitur, quod eadem ratio valet ad concludendum contradictoria: Dico, quod non est praeceps una ratio, sed est una, qua potest applicari ad relationem, & ad absolute: Et ideo, si anguatur per exemplum de relatione sic: Ad illud non est motus, quod aduenit alicui sine mutatione facta in eo: Sed virtus est huiusmodi: Igitur ut sinistrum in columna, valet argumentum. Et sequitur una conclusio, scilicet quod virtus illo modo est pura relatio. Si vero arguatur per exemplum de absolute sic: Ad illud non est motus, quod aduenit, &c. Sed virtus est huiusmodi, sicut lux, & scientia, qua sunt absolute:

Q. 2

Ergo

364 METAPH. PARS III.

Ergo virtus isto modo est absolutum; similibiter currit argumentum, & sic ista ratio reducitur ad propositionem pro utroque dictam.

Ibid. nū.58. Alij medium quamdam viam excogitantes dicunt, quod processus Aristotelis hic habet, quod habitus sic formaliter absolutum, & quadammodo relatum, non formaliter, sed connotatiuē, & concomitantē. Quod sic declarant, dicunt enim, quod sicut albedo potest tripliciter accipi, scilicet pro ipsa albedine, qua est res absoluta, & in tertia specie qualitatis, & pro fundamento, & pro constituto ex utroque, sic habitus trivliciter accipitur, scilicet pro quadam qualitate absoluta, & pro actu fundante respectum quendam, sub quo habens istum habitum dicitur se habere bene, vel male; tertio pro aggregato ex fundamento, & isto respectu. Primo modo dicunt, quod est de tercia specie qualitatis, dicunt enim, quod non solum passibilis qualitas, secundum quam aliquis patitur passionē, qua est abiectio, est in tercia specie qualitatis, sed etiam illa qualitas, qua est salus, & perfeccio. Ad hoc est Phylosophus in predicamentis, ubi in fine terciae speciei ponit passiones in anima. Secundo modo, ut scilicet fundat respectum congruentia; ut scilicet aliquid per istum habitum se habet ut congruit, ut puta, cum in humoribus consistat sanitas, & in figura pulchritudo sit, connotat, & habet respectum in suo cointellectu, & sic est relatum secundum dici: Ut enim actu fundat respectum relatum non est secundum esse, quia ut fundat respectum est absolutum, ratio enim fundandi est absolutum; Sed quia est repugnans intellectum, non intelligitur actu fundans respectum, nisi intelligatur respectus, & fundatus, ideo est de suo cointellectu, & sic relatum secundum dici. Hoc declaratur: Ut enim fundat respectum, sic dicit fundamentum in recto, & respectum in obliquo; fundare enim respectum est esse fundamentum respectus, sed quod dicit fundamentum in recto, & respectum in obliquo est solum relatum secundum dictum. Probo, quia quod dicit fundamentum in recto, & respectum in obliquo ex prima significacione dicit absolutum, & ex secundaria dicit respectum.

Ibid. nū.59. Digitized by Google

respectum: Sed quod ex prima significatione sua dicit absolutum, & secundaria dicit respectum est relativum secundum dici, ut patet de capitato, & capite: Ergo. Si accipiatur tertio modo (id est Ibid. nu. 60. ut aggregatum ex fundamento, & respectu) sic essentialiter, & quidditatiè est relativum, etiam secundum esse, quia aggregatum ex fundamento, & respectu ex primaria significatione sua, & in recto dicit relationem. V. g. Pater, & simile in obliquo dicunt fundamentum, simile enim in recto, & ex prima significatione est relativum, & dicit fundamentum omnino; simile enim dicit, quo importatur habitudo, scilicet fundamenti, & aliud quidem in recto, aliud in obliquo. Ad propositum dicunt, quod secundo modo habitus est prima species qualitatis, non primo modo, aut tertio. Sequitur igitur, quod habitus est absolutum, & relativum secundum dici solum.

Per hanc distinctionē respondent ad rationes Ari. Ibid. nu. 61. Aristotelis 5. phys. tex. com. 10. Ad primam quando dicitur, in ad aliquid nē est motus: Concedunt. Ad minorē quando dicitur, virtus est ad aliquid: Verū est, dicunt, connotatiè, non formaliter, nec quidditatiè.

Ad secundam quando probatur, quod ad virtutes Ibid. nu. 62. animæ non est motus, quia sciens maximè dicitur ad aliquid: Verum est, dicunt, connotatiè, non formaliter. Eodem modo respondent ad tertiam.

Contra istam positionem arguo. Primo, ostendo, Ibid. nu. 63. quod non soluit rationes Aristotelis. Secundo, quod contra adicunt sibi ipsi. Tertio, quod destruit primam speciem qualitatis. Quartio contra conclusionem.

Primum probo sic: Primo: Hanc maiorem (in Ibid. nu. 64. ad aliquid non est motus) accipit Phylosphorus demonstratam ex 5. phys. tex. com. 10. Et 7. phys. com. 17. ut exponit Com. In fine 17. com. à propria relatione, vel pro formaliter, & quidditatiè relativō: Igitur in minori cum dicitur; virtus est ad aliquid, accipiatur formaliter, & quidditatiè, non connotatiè tantum, sicut ipsi dicunt. Probatio minoris: Aristoteles 5. phys. à tex. com. 10. usque ad tex. com. 18. vult collocare motum in certo genere, & tenet, quod non potest esse in genere relationis: Sed collocare aliquid

366 METAPH. PARS III.

aliquid in aliquo genere, vel remouere ab aliquo genere, est loqui de eo, & de genere formaliter secundum formalem, & quidditatiuam rationem suam: Igitur Aristoteles loquitur ibi de relatione quantum ad illud, quod est quidditatiuè, & formaliter, vel saltem de relatio eodem modo.

Ibid. nū.65. Secundò: Si minor intelligatur, quod virtus est ad aliquid connotatiuē tantum, tunc maiorem accipit eodem sensu, in ad aliquid, idest in illo, quod connotat respectum non potest esse motus: Sed sic accipiendo propositio Philosophi in 5. tex. com. 10. esset falsa, quia omnis terminus motus necessariò connotat respectum: Ergo.

Ibid. nū.66. Tertiò: Quod est maximè tale, est formaliter, & quidditatiuè tale: Sed Aristoteles 7. phys. tex. com. 20. dicit, quod sciens maximè dicitur ad aliquid: Igitur.

Ibid. nū.67. Secundum principale, scilicet quod contradicat sibi, probatur: Quia scientia, secundum eos, ut fundans respectum congruentia, est in prima specie qualitatis: Sed fundans inquantum fundans, est fundans per formalem rationem fundandi: Sed per eos formalis ratio fundandi, est mere absoluta: Igitur fundans secundum eos inquantum fundans, est mere absolute, & connotans respectum, cuius contrarium ipsi dicunt.

Ibid. nū.68. Istud declaratur: Quia ubi imaginamur tria, sunt imaginanda quatuor: Primo scilicet, quod est quid absolutum: Secundo scientia, qua est altius fundans respectum, qua est absoluta inquantum huiusmodi, & non addit nisi respectum fundandi. Tertius est respectus implicatus: Cum enim dicitur fundans, implicatur respectus ad aliquid fundamentum. Quarto est ibi constitutum ex fundamento, & respectu. Tunc arguo: Scientia, ut fundans, est prior respectu complicato, & non relativum complicatum; quia aliter non esset prior: Igitur in illo priori habetur prima species qualitatis, qua est mere absoluta, & non respectiva, nec per connotationem, nec essentialiter.

Ibid. nū.69. Confirmatur secundum eos, & secundum veritatem; fundans inquantum fundat dicit absolutum in recte.

DIST. III Q. I. A. III. 367

recto & respectum in obliquo: Sed quod importatur in recto est prius eo quod importatur in obliquo, sicut primus modus dicendi per se, est prior secundo modo dicendi per se: Cum igitur species generum accipiantur penes primum modum dicendi per se, sequitur quod prima species qualitatis accipitur penes fundare, ut est absolutum, non ut connotat respectum.

Tertium principale, scilicet quod destruat primam Ibid. nu. 70
speciem qualitatis. Probatur: Quia species cuiuslibet generis debet esse ens per se: Sed fundamentum ut connotat respectum est ens per accidens, ut ipsi concedunt dicentes, quod ut est prima species qualitatis, respectus conuenit sibi in secundo modo dicendi per se. Ergo. Probatio maioris: Quia bene conceditur a Doctoribus, quod ex rebus diuersorum generum potest aliquid esse constitutum per accidens sicut album, quantum, & huiusmodi, quando collocatur per se in genere, ratione alterius partis (quod est ens) per se collocatur in uno genere, & in una specie, & ratione alterius partis in altero genere, & in alia specie; Et ita habetur propositum, quod species cuiuslibet generis est ens per se: Et hoc est manifestum; aliter enim genus non pradicaretur de specie in quid dicendo, hoc est hoc.

Respondent aliqui cum Aureolo, quod duplex est Ibid. nu. 71
illud accidens, quoddam est simplex, & quoddam copulatum, sicut similitas. Item, quod accidens potest tripliciter considerari: Uno modo, praesice: Alio modo, ut copulatum alteri: Tertio modo, ut est pars constituti ex tali accidente, & subiecto. Et tunc dicunt, quod albedo, ut praesice accepta est de tertia specie qualitatis: Ut autem copulata subiecto, cui ipsa congruit, sic habet rationem habitus, & bona dispositionis; puta ut si ponatur in ebore, vel margarita, & sic dicit de similitate, quod ut ipsa copulatur nasa, sic est habitus, & sic nihil est, nisi quidditas similitatis; sed tertio modo dicit ens per accidens scilicet ipsum simum. Per illud dicunt ad argumentum, Ibid. nu. 72.
quod illud, quod includit res diuersorum generum tanquam constitutum ex his, est ens per accidens: Quod autem includit res diuersorum generum sic, quod est

Q. 4 copula-

368 METAPH. PARS III.

copulatum solum rei alterius generis, non est ens per accidens. Potuerunt ponere exemplum de inherentia accidentis, quia inherentia dicit copulationem cum altero; & tamen inherentia est ipsa essentia.

Ibid. nū.73. *Contra. Primò ostendo, quod frustra faciunt tandem difficultatem circa ens per accidens: Non enim sequitur; album est ens per accidens: Ergo albedo est ens per accidens: Sic in proposito non sequitur, aggregatum ex habitu, & respectu connotato, est ens per accidens: Ergo habitus est ens per accidens. Sec-*

Ibid. nū.74. *cundo: Ostendo, quod ex his per qua vitant ens per accidens, incident in illud, quod à principio voluntare, scilicet quod respectus congruentia non esset de essentia virtutis, sed solum quid connotatum: Quia aut intelligunt, quod inherentia accidentis, seu copulatio cum subiecto sit passio accidentis, & tamen passio cum subiecto facit constitutum per accidens; tunc non vitarent ens per accidens. Aut est ipsa essentia accidentis: Et tunc, cù esse virtutis consistat in qualitate ut copulata, esse copulatum est de essentia virtutis: Et illud esse copulatum vocant ipsi respectum connotatum, quo prima species qualitatis abundat supra tertiam, quod, ut dicunt, à Simplicio habetur super predicam. saluando, quod virtus est in diuersis generibus: Ergo respectus connotatus est de essentia virtutis.*

Ibid. nū.75. *Quartum principale, videlicet quod habitus non est in prima specie qualitatis ut fundans respectum, sed ut informans subiectum suo modo, scilicet bene, vel male, probatur: Nam illa ratio, qua prius conuenit generi, coenit cuilibet speciei suo proprio modo: V.g. sicut ratio generis relationis, est ad aliquid se habere suomodo, sic generalis ratio qualitatis, est quod secundum eam quales dicimur: Igitur specialis ratio cuiuslibet speciei qualitatis, est quod secundum eam quales sic dicimur: Sed qualitas in genere secundum quam quales dicimur, se habet ad nos informantem: Igitur prima species qualitatis, sicut omnes aliae, accipiuntur ut informant subiectum, non ut fundant aliquem respectum.*

Hoc est expresse de Aristotelis mente pluribus in

Ibid. nū.76. locis, nam, *Primo in predicam. qualitatis distinguens*

DIST. III. Q. I. A. III. 369

ea, que sunt in prima specie qualitatis ad inuisum, dicit quod in hoc differt habitus à dispositione, quia habitus permanentior est, & diutinior. Et infra: Affectiones, & dispositiones verè dicuntur, qua sunt faciles, & cito permutabiles. Et ponit exemplum: Afficitur enim homo circa eas, quodammodo: cito autem permutatur quandoque, ut ex agritudine in sanazarem: Manifestum est autem, quod hic distingue habitus, & dispositiones secundum permanentiam, & mobilitatem, quam habent, quod non faceret, nisi ratio illius species acciperetur in ordine ad subiectum, sicut ratio generis.

Secundò: *metaph. tex. com. 20. cap. de ad ali-* Ibid.nu.77.
quid versus finem dicit, quod quedam dicuntur re-
latina, quia sua genera sunt relativa, sicut medicina
est eorum, qua ad aliquid sunt, quia ipsius genus, quod
est scientia videtur esse eorum, qua ad aliquid. Et
quia Com. in eodem tex. habet pro mirabili quomodo
genus possit esse in ad aliquid, & non species, ideo
dicit, quod in hoc est causa, quia scientia non est ge-
nus medicina in rei veritate. Et addit scientia non
est genus medicina in rei veritate, nisi diceretur ad
scientem, & medicina ad medicum. Ecce expressò
quod Aristoteles supponit ibi medicinam esse de gene-
re qualitatis, & non de genere ad aliquid. Et non
potest saluare, quod scientia sit genus in rei verita-
te, nisi scientia dicatur ad scientem, & medicina ad
medicum, quod non esset, nisi tam genus, quam prima
species qualitatis sumarentur in ordine ad subiectum:
Igitur habitus est de prima specie qualitatis ut infor-
mat subiectum.

Tertiò: Tantum, vel plus videtur secunda species Ibid.nu.78.
qualitatis fundare, vel connotare respectum, sicut
prima; potentia enim naturalis, vel materialis ita
videtur dicere respectum ad operationem, sicut habi-
tus: Sed hoc non obstante secunda species sumitur in
ordine ad subiectum, vult enim Aristoteles in prædi-
cam, qualitatis, quod si aliqui sint dispositi aliquo
modo, quod proprius hoc non sint in secunda specie qua-
litatis, sed sint dispositi secundum potentiam natura-
lem, vel materialem ad faciliter aliquid agendum,

Q 1

vel

376 METAPH. PARS III.

vel patientium; ut pugillatores, & cursores dicuntur, non quod sunt dispositi, sed quod habent naturalem potentiam, ut aliquis sit cursor, vel pugillator, vel huiusmodi. Consistit igitur secunda species qualitatis in habere formam qualificantem; Sed habere formam est informari per eam: Igitur secunda species qualitatis consistit in qualitate et informate.

Ibid. n. 79. Confirmatur: Posset enim aliquis dicere, quod auctoritas ista dicit, quod secunda species qualitatis consistit in potentia naturali, secundum quam potest faciliter agere, vel pati: Et ita, ut connotat respectum; Respondeo, quod Boetius illud dubium vobis excludere super pradicam, qualitatem longe super hoc habito tractatu finaliter concludit dando finali solutionem: Ed dicit pugillatores non dici ab eo, quod pugillatoria artus usum exerceant, sed ab eo, quod ea secundum potentiam naturalem affecti sunt. Ex quo arguo propositionem: Illud non pertinet ad formalē rationē prima, vel secunda specieī qualitatis, quod ab ea excluditur, sed praeiō illud quod affirmatur sibi attribuitur: Sed secundum Boetium potentia naturalis excluditur à secunda specie, ut dicit respectum ad usum artus pugillatorij, qua importat respectum, sed collocatur in secunda specie, quod pugillatores ea naturaliter affecti sunt, id est dispositi, & informati: Igitur potentia est de secunda specie qualitatis, ut informat subiectum.

Ibid. n. 80. Hic tamen intellige, quod hoc quod dico informare subiectum, non est formalis ratio, vel quidditativa generis qualitatis, aut specierum eius (ut informare importat respectum rationis ad informabile): Quia cum informare dicat respectum rationis ex natura rei supra qualitatem, & sic dicat accidentis quantumcunque diminutum; sequeretur quod genus qualitatis esset ens per accidentem: Informare igitur, ut est idem quod ipsum esse accidentis in subiecto, aut ipsa accidentis dependentia à subiecto, est formalis ratio quidditativa generum accidentis. Nec facit ens per accidens cum eis: Quia dependentia accidentis à subiecto est de accidentibus essentia, &c.

Ibid. n. 81. Tengo igitur, quod habitus, & virtus non sunt de prima

prima specie qualitatis per fundare aliquem respectum;
Et hoc secundum opinionem meam, ut visum est; &
etiam secundum communem opinionem; quod sic de-
claro. Communis opinio dicit, quod respectus ratio-
nis non fundatur in rebus ex natura rei, sed magis in
intellectu, ut patet de dextro in columna, quod non
dicitur relativè (sicut dicit in animali per dextrum
fundatum in natura rei) sed quia intellectus conci-
pit columnam in respectu ad dextrum in animali.
Illud patet in mensura de respectu ad mensuratum
§. met. tex. com. 20. Sed si aliquis respectus hic im-
portetur inter qualitatem informantem subiectum, &
ipsum subiectum erit præcise relatio rationis; Igitur
non oportet ponere talem respectum fundari in quali-
tate, & sic constituere primam speciem qualitatis.
Probatio minoris; quia cum inter aliqua duo est talis
habitudo, qua nihil aliud est, nisi quadam conuenien-
tia eorum ad inuicem, qua unum fuit in alio infor-
matiuè, & ponit cum eo aliquid tertium, nunquam
est relatio realis, sed præcise rationis; Sed quando
est talis habitudo, quod unum respicit aliud, sicut ad
quod opponitur, & non ad terminum cum quo componit,
sunc est relatio realis in prædicam. relationis:
V.g. lib. prædicam. domini ad seruum est relatio realis,
quia respicit eum tanquam terminum oppositum;
sed partis ad totum non est relatio realis, sed secun-
dum dici tantum, quia pars respicit totum cum quo
componit. Item: Habetur §. met. tex. com. 20, quod Ibid. au. 82.
scientia non dicitur ad scientem, sed ad scibilem; Sed
planum est, quod habitudo, qua est inter qualita-
tem, & subiectum non est, nisi quadam conuenientia,
qua hoc sit in isto, & componit cum eo: Ergo, &c.

Cæterum ad tollendam omnem ambiguitatem, Ibid. au. 85.
aduertendum semper est conformiter ad iam dicta,
quod qualitas omnis potest accipi quadrupliciter:
Uno modo pro quadam dispositione absolute perficien-
te suum subiectum: Alio modo ut est fundamentum
connotans relationem; nec solum ut fundamentum,
sed etiam ut connotans relationem: Tertio modo pro
respectu quodam accidente sibi, quem talis dispositio
importat ad oppositum terminum; V.g. sicut aliquis
dicitur

372 METAPH. PARS III.

dicitur pulcher per respectū ad pulcherrimum hominem, vel aliquis dicitur habere sciētiam per respectū ad operationē considerandi. Quarto modo potest accipi qualitas pro constituto ex utroque. Hoc posito, sit.

Ibid. n. 90. Resolutio 1. Qualitas, si accipiatur pro suo per se, & quidditatiuo significato, est quid absolutum principaliiter. Patet satis per prædicta, & hoc etiam secundū communem opinionem: Quia inter qua est habitus conuenientia solum per modum compositionis, & per modum forma, & informati, ibi nulla est relatio, nisi in intellectu solum, quia ubi extrema opponuntur, ut sic non est aliqua oppositio extrevarum, nisi secundū quod intellectus concipit aliquam oppositionem perfecti ad perfectibile: Sed sine oppositione non consistit relatio, quia relatio est quarta species oppositionis, ut aiunt; Et inter qua est solum relatio in intellectu, in natura rei remanet omne absolutum: Ergo, &c.

Ibid. n. 90. Resolutio 2. Qualitas, si accipiatur prout fundat relationem, est quid relatiuum connotatiuè. Patet, quia sic supra esse absolutum solum addit quendam respectū rationis ad relationem realem in ipsa fundatam, tanquam accidens eius.

Ibid. Resolutio 3. Qualitas, si accipiatur pro puro respectu consequente, quod est accidens eius, & in barens sibi, sicut fundamento, sic est formaliter, & essentialiter relatio. Patet, quia sic nihil aliud dicit, nisi ipsum esse ad.

Ibid. Resolutio 4. Qualitas, si accipiatur pro aggregato, seu constituto ex absoluto, & respectu, sic formaliter significat relationem, & quidditatiuè. Patet ex se. Estque de mente Philosophi pluribus in locis.

Ibid. n. 32. Primo enī lib. prædicam, docet, qua sunt relatiua realia dicens: ad aliquid sunt, quorum esse est ad aliud se habere: Quod sic intelligo scilicet, quod in utroque relatiuorum sunt duo fundantia relationem in prædicam, ad aliquid, unum sicut subiectum, aliud sicut proximum fundamentum: Et ly ad aliquid dicit habitudinem in ordine ad oppositum: U. g.

Ibid. n. 33. Dominus est relatiuum: Igitur dicit duo absolute, scilicet subiectum ipsum, & potentiam coherentis ser-

num; Et ista duo absoluta suis modis fundant habitudinem domini ad seruum. Ex quo arguo sic; Illud est formaliter, & quidditatiè relatiuum, cuius esse est ad aliud se habere per duo absoluta, & habitudinem immediatè fundatam in eis ex natura rei, & ex primo significato nominis: Sed omnia ista secundum assignationem Aristotelis 7. phys. tex. com. 17. conueniunt alicui qualitati, v. g. virtutis: Ergo est essentia; & quidditatiè relativa. Minor patet: Cum enim dicit Phylosphorus ibi, quod virtutes sunt ad aliquid, exponit se dicens: Dispositiones quædam perfectæ. Ecce duo absoluta: Dispositio enim est absolute: Et ens perfectum est aliud absolute. Et subdit: Ad optimum; idest in ordine ad nobilissimum esse secundum Com. Et certum est, quod iste ordo est ex natura rei, cum Phylosphorus loquatur de rebus, & ex primo significato: Quia guaratione negares mihi, quod ens perfectum bene dispositum non diceretur ex significato sui nominis per comparationem ad optimè dispositum sui generis, negarem tibi, quod seruus ex significato sui nominis diceretur relatiue in ordine ad dominum: Et sic de omnibus relatiuis.

Confirmatur. Quia Com. ibidem exponit quomodo sunt dispositiones perfecti ad optimum dicens: Pulchritudo, & fortitudo sunt in capitulo ad aliquid, sicut sanitas: Quia pulchritudo, & alia forma corporales similes his sunt dispositiones laudabiles in animalibus. Ecce quomodo virtus hucusque accipitur pro duabus absolute, scilicet animali, & suis dispositionibus. Et statim subdit quomodo sunt relative dicens: Et haec dispositiones animalis non intelliguntur, nisi in respectu laudabilis dispositionis, sicut aliquid animal dicitur forte in respectu nobilissimi animalis, & similiter de pulchritudine: Sed certum est, quod illud sine quo res non possit intelligi est de primo significato nominis: Primus enim conceptus rei est quid nominis: Igitur habemus propositum quantum ad omnes conditiones, quod virtutes sunt formaliter, & quidditatiè relative.

Secundo: Aristoteles 7. phys. tex. com. 17. ubi Ibid. nu. 35. probat,

374 METAPH. PARS III.

probat, quod ad scientiam non est motus, dicit: *Sciens maximè ad aliquid dicitur: Sed certum est, quod sciens est formaliter relatum ex prima significato nominis, ut patet ex §. metaph. tex. com. 20. Obi ponit, quod scientia realiter referuntur ad scibile: Igitur, &c. Probatio minoris: Quia in libro Philosophie bib. pradicam, in pradicamento agnoscitur, est quod illa sunt relativa secundum esse, & secundum essentiam (quod idem est) quorum esse ex prima significato nominis est ad aliud se habere, sicut ad terminum oppositum: Sed quod Philosophus ponit scientiam §. metaph. tex. com. 20. in genere relationis, hoc est in ordine ad oppositum, scilicet ad scibile, non ad scientem, ut probat ibi: Igitur, &c.*

Ibid. nū. 36. Tertio: *Omne per se contentum in aliqua specie relationis est formaliter relatum. & non connotatur tantum: Sed in tertia specie relationis realis ponitur scientia respectu scibilis §. met. tex. com. 20. Igitur, &c.*

Ibid. nū. 37. Respondent quidam, quod Aristoteles non numerat ibi species relationis, sed ponit quasdam diuisiones generales famosas circum genus relationis: *Contra*

Ibid. nū. 38. *Qua ratione ponit ibi unam speciem relationis, ponit & aliam: Sed in principio com. 20. Com. statim exponit eum de speciebus relationis dicens, una specierum relationis terminata est ut ad duplum, & di-*

Ibid. nū. 39. midium: *Igitur, &c. Confirmatur: Quia certum est, quod ea, qua per se continentur sub genere suis species: Sed in fine capituli de relatione de per se relationis conclusis sic: secundum se igitur dicta ad aliquid hoc quidem sic dicuntur, illa vero si generant talia, ut medicina ad aliquid, quia scientia. Tunc arguitur sic: Cum Aristoteles ponit, quod medicina per se est ad aliquid, quia suum genus per se est ad aliquid, scilicet scientia: quaro, aut intelligit, quod genus medicina, pura scientia, sit per se, & essentialiter relatum: & habetur propositum: Aut intelligit, quod non sit per se, & essentialiter relatum: Et hoc non: quia illud, quod ex natura rei importat habitudinem non ad subiectum solum, sed ad oppositum terminum est qualiter, & formaliter reglatum;*

DIST. III. Q.I.A.III. 373.

tatiūm: Sed huiusmodi est scientia: Igitur, &c.
Maior patet per rationem Aristotelis lib. predicam, in predicamento ad aliquid, ubi dat artem invenienti relativa realia quidditatim, & essentialiter, quae est ista: Si aliquid circumscriptis omnibus alijs, habeat tale esse, quod est ad aliud se habere, sicut ad terminum oppositum, ipsum est relatiūm realiter, usi à domino præscindatur bipes, albus, &c. quia esse dominū est in ordine ad seruum, ideo dominus est relatiūm: Sed præcisus à scientia, quod est accidentis, & quod est in prima specie qualitatis, & huiusmodi, planum est, quod est esse scientiam est se habere ad scibile, ita bene sicut hoc, quod est dominū esse esse ad seruum se habere: Eque enim impossibile est scientiam esse sine obiecto, sicut dominū sine seruo.

Quartū: Illud quod est tale per essentialiter est tale ibid. n. 40. formaliter, & quidditatim: Sed scientia respectu scibilis est in substantia sua relativa: Ergo, &c. Probo minorem: Com. enim q. met. com. 20. distinguens quomodo est relatio scientia ad scibile, & non ē conuerso, sicut in alijs duobus modis relatiūrum, dicit, quod relatio in alijs est in substantia veriusque relatiūi, sed hic est tantum in substantia alterius, & illud vocat scientiam.

Quintū: Illud quod est principium, vel ratio ibid. n. 41. agendi operationes. Males est essentialiter, & realiter relatiūm: Per illud enim vult Phylosophus q. met. rex. com. 20. probare, quod calefactio ad calefactibile est relatio realis: Sed virtutes sunt huiusmodi, ut fortitudo, & prudentia, &c. Et de scientia 3. de anima rex. com. 8. ponit Aristoteles, quod habens scientiam, per eam potest operari cum voluntate: Ergo, &c.

Sextū: Cuius altius, & definitio ex natura rei ibid. n. 42. consistit in conformitate ad aliud formaliter, & essentialiter, est essentialiter relatiūm (per aliud non potest Phylosophus probare, quod inter duo similia, vel aqualia sit relatio aequalitatis, vel similitudinis): Sed omnes virtutes morales quantum ad partem naturam suam consistunt in quadam conformitate

376 METAPH. PARS III.

zate ad rectam rationem, ut per definitionem virtutis
moralis patet 2. Ethic. cap. 5. Ergo. &c.

Ibid. n. 43. Confirmatur: Quia si sigillatim pensentur omnes
conditiones virtutis, omnes important relationes rea-
les: Cum enim dicitur, quod virtus est habitus ele-
ctius, electiu[m] dicit super habitum, qui est eius
fundamentum, formaliter relationem ad eius eligi-
bile, sicut scientia ad scibile: Et cum addit: in me-
dieta[m] consistens, medietas dicit relationem: Nam
7. phys. tex. com. 17. cum Phylosophus probat, quod
sanitas est ad aliquid, quia est quadam medietas ca-
lidorum, & frigidorum, dicit Com. quod medium ta-
le dicitur respectu extreborum. Et quod addit, quod
consistit in medieta[m] prout sanitas determinabit cui-
libet, patet quod consistere in medieta[m] respectu de-
terminationis est consistere in respectu.

Ibid. n. 44. Dices: Si qualitas v. g. habitus, est quidditatiu[m]
relatiuum; igitur relatio pertinet ad quidditatem
habitus; Et sic erit ens per accidens. Respondeo ne-
gando consequentiam: V. g. Sortes ut Pater est quid-
ditatiu[m] relatiuum; ergo Sortes est quidditatiu[m] re-
latiu[m]: Non valet. Sic in proposito. Quod dixi
qualitatem v. g. habitum esse quidditatiu[m] relatiuum,
non dixi per probationes, nisi accipiendo habitum
prout est principium operandi: Et ideo non sequitur,
quod habitus intrinsecè, & quidditatiu[m] est relatiuum,
sed qualitas absoluta, scilicet Sortes est substan-

Ibid. n. 45. tia. Si queratur quid est habitus? Dico, quod non
est illud aggregatum ex respectu, & qualitate, sed
est ipsa qualitas, & ita est per se absolutum.

Argumenta primæ sententiæ si quid probant, pro-
bant solum habitus, & virtutes sumi posse pro pura
aliqua relatione, sed non ostendunt qualitates illas
in pura relatione consistere, vt de se patet.

Ibid. n. 101. Dices: Sanitas est pura relatio, & nihil aliud:
Ergo, &c. Probatio minoris: Quia nulla qualitas
generatur per calorem, nisi calor: Sed sanitas po-
test generari per solam calefactionem: Igitur sani-
tas, aut est calor, aut nulla qualitas: Sed certum
est quod non est calor, quia non est de primis qualita-
tibus: Nec quantitas, nec de alijs alio praedicamento.

de sex respectiis: Igitur est pura relatio: Respon- Ibid. n.102.
deo, quod verum est; quod nulla qualitas de tertia
specie generatur per calefactionem, nisi calor; qua-
litates tamen prima speciei (cuiusmodi sunt sanitas,
& alij habitus, & dispositiones) per accidens possunt
generari per calefactionem.

Instabis. Ex extremis non resultat nisi media qua- Ibid. n.103.
litas, ut unus de quinque coloribus, qui cadunt inter
extrema per Aristotelem in lib. de sensu, & sensato:
Sed certum est, quod sanitas non est qualitas media
constituta ex extremis qualitatibus; quia tunc non
est in prima specie qualitatis, sed in tercia, sicut
colores medi sunt in tercia specie qualitatis sicut sua
extrema: Ergo. Respondeo, quod quando dicitur, Ibid. n.106:
ex qualitatibus extremis, &c. hoc propositio potest
dupliciter intelligi: uno modo, quod talis resultatio
sit per viam compositionis, secundum quod medium
componitur ex extremis: Et sic propositio est vera:
Alio modo per modum consecutionis, sicut Aristote-
les dicit hic in 7 phys. tex. com. 17. quod ad habitum
non est motus, quia consequitur aliquid aliud, quod
acquiritur per motum: Concedo in proposito, quod
calefactio causat sanitatem, quia facit transmuta-
tiones circa aliquas qualitates in corpore reducentes
ad proportionem, vel ad medietatem, & tunc resul-
tat sanitas.

Instabis iterum: Omnis qualitas absoluta virtute Ibid. n.105.
diuina posset esse sine alia, etiam si sit posterior,
sicut patet de quantitate respectu substantiae, & de
qualitatibus absolutis respectu quantitatis: Cum enim
qualitas intrinsecè dicat aliquem gradum actualita-
tis, non repugnat sibi manuteneri à Deo in eo, sine
quantitate: Sed sanitas non potest teneri in esse à
quocunque, non existente corpore, & non existenti-
bus qualitatibus primis: Igitur non est aliquid ab-
solutum. Respondeo, quod hoc probaret, quod figura
que est quarta species qualitatis potest esse sepa- Ibid. n.107.
rata per se sine corpore: Et ideo dico, quod proposi-
tio assumpta est falsa de huiusmodi qualitatibus, &
accidentibus, quorum actualitas characterizata est in
alio, quia praevisa ista characterizzazione auferitur con-

378 METAPH. PARS III.

rum essentia, & constantia, ut est relatio, motus; habitus, & huiusmodi. ut alibi dictum est.

Colligitur hinc primum facile conciliari posse Aristotelis dicta ex 7. phys. tex. com. 17. & 18. desumpta, quae videbantur inter se aliquo modo pugnare. Pro maiori tamen intelligentia.

Notandum est Phylosophum ibi intendere ex professio demonstrare, quod ad habitum non datur per se motus: Sicut autem certum est, quod si Aristoteles 5. phys. tex. com. 10. & 7. phys. tex. com. 15. 16. & 17. vellet probare ratione excludente omnem responditatem cauillatoriam, quod ad substantiam non est motus, haberet hoc probare secundum omnes eius acceptiones: Et sic (quia quadrupliciter potest considerari: Uno modo praeceps, ut est quadam perfectio absoluta ipsius materiae: Secundo modo prout est fundamentum relationis: Tertio modo pensando relationem ipsam, qua sibi accidit, & fundatur in ea: Quarto modo pro constituto ex suo absoluto, & illo respectu) haberet hoc probare, non solum ut est quadam perfectio absoluta materiae; nec quantum ad respectum accidentem sibi, & consequentem ipsam; nec inquantum est constitutum ex absoluto, & respectu sibi accidente: sed de omnibus modis deberet hoc

Ibid. nu. 85. probare: ita cum quatuor quoque illis modis accipi queat qualitas, ad excludendum omnem viam rationis cauillatorie, omnibus quoque modis probauit,

quod ad habitum, vel ad primam speciem qualitatis non est motus. Primo: Si aliquis vellet accipere habitum pro pura relatione, qua est accidens fundatum in virtute, qua est qualitas: Hoc fecit in prima demonstratione 7. phys. tex. com 17. quando probauit, quod ad habitum non potest esse motus, quia in ad aliquid non potest esse motus. Probo: Quia, ut supra dictum est, istam maiorem accipit à 5. phys. tex. com. 10. ut ibidem dicit Com. Et planum est, quod in hoc accipit ad aliquid pro genere relationis: Vnde enim ibi probare, quod in genere relationis non est motus: Sed genus relationis dicit puram relationem: Cum igitur minor debeat accipi uniformiter sub maiore, clare patet quod cum dicit, quod habitus est ad aliquid

aliquid (7. phys. tex. com. 17.) ibi accipit ad aliquid pro pura relatione: Et ita habetur propositum. Confirmatur: Quia ut supra dictum est Aristoteles 7. Ibid. nu. 87. phys. tex. com. 17. probat, quod ad relationem non potest esse motus, quia potest advenire alicui sine mutatione facta in eo per solam mutationem factam in altero: Sed hoc dictum non est verum de relatione, ut includit fundatum acquisitionem per mutationem factam in eo, cui advenit: Si ergo hoc dictum habeat veritatem, est verum de pura relatione: Et ita in 5. phys. tex. com. 10. accipitur ad aliquid pro pura relatione. Nota, quod hoc non solum est verum de relatione rationis, vel secundum dici, sed de reali. Probo: Quia exempli Aristotelis ita currit de una, sicut de alia: Sicut enim dextrum sit in columna per solam mutationem animatus, ita aliquis factus est similius realiter per nouam albedinem genitam Romae, & similitudo est relatio realis.

Secundo modo (licet pro pure absoluto) accipit Ibid. nu. 89. habitum in secunda demonstratione 7. phys. tex. com. 18. cum dicit, habitus est perfectio, & ibi dicit, quod virtus est perfectio, quia tunc unumquodque est perfectum, quando potest in actionem sua specie. Illud astem, quo aliquid agit actionem suam est perfectio absoluta 5. phys.

Tertio modo intelligitur pro respectu: Si enim ad Ibid. ipsam perfectionem non est motus: Igitur nec ad respectum consequenter 5. phys.

Quarto modo accipit habitum pro constituto ex utroque in declaracione prima demonstrationis sua: Ibid. Cum enim, ut supra dictum est, ex forma demonstrationis, qua innititur 5. phys. praeceps voluit probare, quod ad habitum non est motus, ut est pura ratio (ut probatum est) ne aliquis videret, quod per hoc vellere solere, quod ad habitum ut est constitutus ex respectu & fundamento, quod est relationum formalis, non esset motus, statim subdit exempla, quae extendunt se ad formaliter relationes: & ponit exemplum de pulchritudine, & macie, quas dicit esse quasdam dispositiones bonas respectu optimi sui generis. Tunc arguo: Ad dispositiones, quae dicuntur in respectu

380 METAPH. PARS III.

spectu non est motus ! Imò de his dicit Phylosophus §. phys. quòd ad habitus, & dispositiones non est motus, sed consequuntur terminos motus: Dispositio autem cum respectu est formaliter relatum: Extendit igitur se ad formaliter relativa, quòd scilicet ad illa non est motus, maximè, quæ fundamentaliter sunt de prima specie qualitatis, de quibus principaliter agit. Idem facit in alia demonstratione, quando probat, quòd ad scientiam non est motus, quia sciens dicitur maximè ad aliud: Sciens autem est formaliter relatum, ad scibile.

Ibid. n. 96. Dices: Quare Aristoteles §. phys. tex. com. 10. & 7. phys. tex. com. 15. 16. & 17. cum probauit, quòd ad substantiam non est motus, nec in quarta specie qualitatis, cum eadem cauillationes possent fieri circa substantiam, sicut circa habitum, quare non triplicauit sicut hic ? Respondeo, quod in omni arte ubi simus sermo debet esse omnium complementum, & ideo quia Aristoteles in 7. phys. tex. com. 15. 16. & 17. ponit finem sua considerationis qualiter ad huiusmodi, quæ consequuntur per se terminos motus, sicut sunt formæ substanciales, & alia de quarta specie qualitatis, non est motus per se, triplicando processum suum circa habitum, hoc fecit vice omnium consimilium quæcunque sint.

Ibid. n. 91. Colligitur secundò qualiter debet concedi, quòd habitus est ens per accidens: Si enim accipiatur quantum ad suum per se, & quidditatuum significatum; sic est qualitas, & ens per se: Si ut coagis suam propriam passionem; sic est ens per accidens: Sicut ignis secundum per se significatum est substantia; ut calidus, vel siccus est ens per accidens.

Ibid. n. 92. Colligitur tertio quòd absolute loquendo, hæc non est concedenda: Habitus est ens per accidens, sicut non sequitur; album est ens per accidens; igitur abbedo.

¶. 100

Diluvij

Dilauntur difficultates principales.

Q Via ergo qualitatis ratio est omnino una secundum esse praesumum, ut dictum est art. 1. unica quoque definitione definiri potest. Tradita autem a nobis definitio obscuritatis accusari nequit, quia cum per effectum formaliter explicet qualitatem, notior oratione est qualitate definita, ut probatum fuit art. 2. Licet vero ad ipsam qualitatem plures consequantur relationes; per se tamen, & in suo quidditatiuo significato habet esse absolutum, ut ostendem est art. 3.

QVÆSTIO II.

An divisione qualitatis sit conuenienter facta.

V idetur quod non. Primum, quia potentia substantiae a substantia entitatiuè non distinguitur; & ideo nequit inter accidentia numerari. Secundò, quia dato, quoddam inter accidentia numeraretur, adhuc esset quidditatibus relativa; ac proinde qualitas dicata non posset.

Hic duo inquiruntur: Primum, An potentia substantiae distinguatur entitatiuè a substantia: Secundum, An potentia sit quidditatibus relativa.

ARTICVLVS I.

An potentia substantiae distinguatur entitatiuè a substantia.

EX ijs, quæ dicta sunt in Phys. par. 1. dist. 1. §. 3. q. 3. art. 3. & par. 4. dist. vlt. q. 2. art. 3. constat potentiam substantiaz ordinatam ad actum primæ

382 METAPH. PARS III.

gium eiusdem entitatiè non distingui à substantia :
e contra vero , ordinatam ad actum secundarium .
Ne igitur eadem inutiliter reperantur , vide ibi .

ARTICVLVS II.

An potentia fit quidditatiè relativa.

Solutio propositæ difficultatis sufficienter deducitur ex dictis q. preced. art. 3. Ex supposito enim In 1. dist. 5. quod potentia duplice accipitur ; uno modo secundum quod potentia est dispositio quadam naturalis secundum quam habens eam naturaliter fundamentaliter disponitur ad agendum , vel patiendum ; u. g. potentia currendi , vel pugnandi est dispositio naturalis secundum quam cursor , vel pugil naturaliter disponitur ad pugnandum , vel currendum : Alio modo , non secundum quod est dispositio habentis &c. sed secundum quod potentia formaliter accipitur in respectu ad agendum : Exemplum : Potentia generativa respectu geniti , calefactiva respectu calidi ; &c. sit .

Ibid. Resolutio 1. Potentia , ut est dispositio quadam naturalis secundum quam habens eam naturaliter fundamentaliter disponitur ad agendum , vel patiendum , est formaliter , & quidditatiè a solum de secunda specie qualitatis . Patet , quia iste modo non dicit respectum ad alium ex suo per se significato , sed solum concomitante , vel per connotacionem .

Ibid. nu. 81. & 85. Resolutio 2. Potentia , secundum quod accipitur in respectu ad agendum , est relativa quidditatiè , & essentialiter . Patet ex dictis loc. cit. Et tamen specialiter probatur sic .

Ibid. nu. 86. Primo : Relatio est de per se intellectu cuiuslibet collectari in aliqua specie relationis : Sed potentia activa , ut est principium actus , & non solum ut coniungitur actu , pertinet ad unam speciem relationis s. met. sex. com. 20. Ergo , &c. Maior patet : Quia genus

genus est de per se intellectu cuiuslibet contenti in specie. Minor probatur quid Philosophus numerando ibidem species relationis connumerat etiam relationem potentia activa, ut concinet etiam omnem actionem potentiam, nullam mentionem faciens de eius coniunctione cum actu dicens: Ad aliud dicitur, &c. Et infra: Alia, ut calefactuum ad calef. Aliabile, & omne alterum, & passionum. Et Com ibid. Idem est quod una specierum relationis terminatio est fucus duplum. Et infra: Et quedam relationum est in potentia actinis, & passionis.

Confirmatur: Quando enim Philosophus § med. Ibid. n. 87. vero. com. 87. definit potentiam actinam, & passionem per relationem ad initium dicens, quod potentia dicitur principium motus aut mutationis, aut in altero, aut in quantum alterum: tunc quero: Aut hoc est definitio quidditaria? Et habetur propositum: Aut per aliquid connotatum; quod falsum est: Quia ratiōne dicam de omni relatione huiusmodi; pura de patre, quod non est relationum, nisi per relationem connotatam; quia quem ex suo significato potentia activa importat habitudinem ad passionem, sicut pater ad filium; vel si negas mibi unum, negabo ibi aliud, & rationabiliter: Pater enim non addit su per potentiam generativam, nisi actu generandi: Respectus autem importatus per generare est respectus de genere actionis. & respectus exprimit aduenientem: Igitur si pater sit quidditarius relationum, hoc erit per respectum, qui intrinsecus aduenit in ipsa potentia, quod est propositum.

Nec vales dicere, quod potentia generativa est Ibid. n. 88. quoddam relationum in potentia, non in actu. Contra enim arguitur: Ad fundandam relationem, vel sufficit pura potentia, ut in prima materia, vel saltem sufficit fundamentum in actu primo: quia, ut dictum est, respectus fundatus in actu secundo, & etiam cito est respectus extrinsecus adueniens, & de genere actionis: Sed potentia generativa, & calefactiva, & huiusmodi sunt quidam actus primi: Ergo &c.

Secundò: Lib. prædit. in prædicam, ad aliquid, nō Ibid. n. 89. distinguunt Aristoteles species relationis: Ibi enim natu lam

lam mentionem facit de relatione actiū, & passiū &
puta patris ad filium, & calefactiū ad calefactibile,
& huiusmodi, quae tamen pertinent ad aliquam spe-
ciem relationis secundum omnem opinionem: Ergo
verisimile est quod in 5. met. tex. com. 20. distinguit
eas: ibi enim curiosè trattat de predicā ad ali-
quid: Sed hoc posito habetur propositum. Probō mi-
norem: 5. met. tex. com. 20. ubi supra reducit om-
nes relationes, que non sunt secundum actiū, &
passiū in unum membrum divisionis, scilicet in re-
lationem secundum numerum: & omnes modos, qui
sunt secundum actiū, & passiū, in relationem
modo potentiae: Unde enumeratis relationibus simili-
tudinis aequalitatis, dupli, dimidi, & binismodi,
dicit hac omnia ad aliquid dicuntur secundum nu-
merum: Et enumeratis relationibus secundum po-
tentiam, & actiones potentiarum, dicit; secundum
numerum quidem, & potentiam omnia dicuntur:
Sed illa in qua omnia reducuntur, maximè sunt re-
latiua, & prima: Ergo relatio modo potentiae est
quidditatiue species relationis.

Ibid. nū. 90. Tertiò: illud est de per se & quidditatiuo intel-
lectu rei, quo ablato includitur contradic̄tio, quod
res sit; ita rationale est de per se & quidditatiuo in-
tellectu hominis, & non risibile; quia si auferatur
rationale includitur contradic̄tio, quod sit homo in
esse homo, & non esse homo: Sed ablata à potentia
generatiua distinctione, & assimilatione, etiam ut
præcedit actum, & ut ordinatur ad ipsum, includi-
tur contradic̄tio, quod maneat potentia generatiua:
Ergo utrumque est de quidditatiuo intellectu potentia
generatiua: Sed assimilatio attribuitur essentia, &
distinctio relationis: Igitur tam̄ essentia, quam̄ re-
latio sunt de quidditate potentia generatiua: Probō
minorem quoad secundam partem; quia contradic̄tio
est, quod potentia generatiua etiam ut ordinatur ad
actum, & præcedit ipsum, sit respectu sui ipsius:
Ergo contradic̄tio esset, nisi respectu distincti. Prima
pars minoris probatur: quia contradic̄tio esset, quod
esse communicatio eiusdem substantia secundum spe-
ciem, nisi intelligatur communicatio similitis de simili:
Ergo

Ergo à maiori est contradic̄tio, quod sit communica-
tio eiusdem secundūm numerūm, nisi intelligatur
communicatio similiis de simili.

Quartō: Omnis potentia passiua receperis, siue Ibid. nu. 91.
sit passiua transmutabili, siue non, est de pradica-
mento ad aliquid: Ergo omnis potentia actiua, siue
agit transmutando, siue non, est de predicamento ad
aliquid, secundūm quod est principium actus. Con-
sequētia patet, quia i. met. ubi supra tex. com. 20.
non solum ponitur, quod agens per transmutationem
puta calefactiūm, dicitur relatiūe ad pasum, quia
agit; sed omne actiūm, & passiūm. Antecedens
probatur per Com. 10 phys. com. 70. in fine dicentem;
si materia est sua potentia (& loquitur de potentia
ante actum) materia est de predicam. ad aliquid;
Certum est autem, quod ista consequētia tenet per
hoc medium, quod potentia passiua est de predicam.
ad aliquid. Tunc quoq; de illo medio per quod ar-
guit; aut est universaliter verum de omni potentia
passiua, siue sit transmutabilis. siue non; Et habetur
propositum: Aut est verum solum de potentia trans-
mutabili; Et tunc cum omnis potentia transmutabili
sit materia, erit petitio principij sic arguendo:
Materia, si est potentia, est in predicam. ad aliquid.

Quintō: Certum est quod pater dicitur ad ali-
quid, quia egit i. met. tex. com. 20. Et ultra pater
egisse dicitur propter potentiam generatiūam: Sic
ergo patet, quod ad potentiam generatiūam reducitur
relatio paternitatis, & relatio generationis tanquam
ad illud primum ubi est status, ultra enim non pro-
cedit Phylosophus. Tunc quoq; cum ad potentiam
generatiūam reducuntur relationes paternitatis, &
generationis, aut reducuntur ad ipsam tanquam ad
illud, quod quidditatib; intrinsecè, & formaliter
est de genere relationis; Et habetur propositum: Vel
tanquam ad illud, quod est relarium connotatiūe
tantum, non tanquam ad fundāmentum quod; quia
illud, quod fundat, in quantum huīsmodi, est abso-
lutum, & secundūm se, & non est species relationis:
Sed illa potentia ad quam stat resolutio, & reductio
in proposito est ad aliud: Potentia enim generatiua

386 METAPH. PARS III.

*est ita ad aliud, sicut generans necessario ad genitum,
quia sicut nihil generat se, ita nihil est generatum
sui, & species relationis secundum Com. ut supra,*

*Ibid. nu.93. Hoc est falsum, quod sit fundamentum: Quia illud
non est fundamentum relationis, quod praecipit sibi
subiectum proprium, & fundamentum: Sed poten-
tia calefactiva v. g. seu ut causativa caloris, praeci-
pit calidum pro subiecto proprio; & calorem pro fun-
damento proprio: Ergo ipsa forma, ut calefactiva,
non est fundamentum. Nec reducuntur ad ipsam
tanquam ad illud, quod connotas relationem solius;
quia reducuntur ad ipsam potentiam tanquam ad il-
lad quod est simpliciter primum in genere relationis:
Sed illud, quod non est relatum, nisi per conno-
tationem, non potest esse primum, sed oportet, quod
similiter cum eo sit illud relatum a quo recipit huius-
modi connotationem: Quod enim connotat, ex se for-*

*Ibid. nu.94. maliter dicit similitatem: Ergo. Item: Si sit ibi
relatio per connotationem, oportet quod hoc sit per
connotationem talis, quam potentia generativa habet
a generante: Sed generatum ad generabile non so-
lum est relatum per connotationem, sed quiddita-
tiu[m], & formaliter, eadem ratione, qua calefacti-
uum ad calefactibile: Ergo, &c. Probatur minor
per regulam Phyllosophi in pradicam. ad aliquid,
quod si a patre circumscribatur quod sit animal, &
bipes, & huiusmodi, & adhuc retineat esse ad filium,
erit relatum secundum esse: Sed circumscripto a
potentia generativa, quod sit potentia animalis, vel
bipedis, adhuc erit ad generare: Ergo. Istud ulti-
mum membrum confirmatur: Quia, quod est rela-
tuum per connotationem est relatum per accidens;*

*Ibid. nu.95. ponunt enim aduersarij, quod est relatum per con-
notationem, ut vitent, quod non sit relatum quid-
ditatiu[m]: Si ergo ultima reductio omnium relatio-
num modo potentia flaret ad relatum per connota-
tionem, flaret ad relatum per accidens: Hoc est
impossibile, quia omne per accidens reducitur ad al-
iquid per se.*

*Ibid. nu.96. Sexiò: Res in actu, & res in potentia sunt in es-
dem genere: Sed generans in actu est in genere rela-
tionis*

DIST. III. Q. I. A. II.

rius quidditatiū: Ergo generans in potentia est in genere relationis quidditatiū: Sed generans est generans in potentia per potentiam generatiuam: Ergo potentia generativa quidditatiū, & formaliter est in genere relationis. Hac est ratio Philosophi s. met. cap. de ad aliquid ten. com. 20. ubi sic dicit: Actiu-
sa, & passiva secundum potentiam actiūam, & pas-
siūam sunt actiones potentiarum, ut calefactiū ad
calefactibile, quia potest. Nota, quia potest: calor
faciens, & illud quod calefacit tanquam ad agentia.
Et infra: Pater autem filij sic dicitur, quia egit.

Ad declarationem argumenti huius ultimi est in-
telligendum, quid cum dicitur, quid generans in actu,
& generans in potentia sunt in eodem genere cum pa-
tentia generandi simpliciter dicta, quod non intendeo
dicere, quid potentia generandi, ut actualiter in-
cludit actum generandi, sed in eodem genere cum po-
tentia generandi, quia ut includit actum generandi,
est in genere actionis; potentia autem generativa sim-
pli citate dicta scilicet est in genere relationis; sed dico
quid potentia generandi in actu, hoc est ipsa potentia
generandi accepta, ut est formale principium, quo tan-
quam primo actu elicetur actu secundus, est in eodem
genere cum potentia generandi, ut elicitiua actu:
Quia ex hoc quod per ipsam elicetur actualiter actu
generandi agens non perdit habitudinem ad passum;
quia cum dico, quid homo in actu, & homo in poten-
tia sunt in eodem genere, non intelligo, quid homo in
actu, hoc est homo in actu agens, sit in eodem genere
cum homine qui est in potentia; quia homo actu agens
est in genere actionis, homo autem in potentia ad agen-
dum est in genere relationis, vel in genere substantiae;
sed intelligo quid homo in actu, ut est res existens in
actu primo, cui attribuitur actualis elicitatio actu,
secundi scilicet generandi, est in eodem genere cum
homine, ut est in potentia, scilicet in genere substantiae,
vel relationis. Tunc descendendo ad propositionem
quia certum est, quid potentia generandi, ut est res,
qua est formale principium generationis actualis, est
in genere relationis quidditatiū, met. tex com. 20.
Ergo ipsa potentia generandi: Vel si negetur ex-
emplum

388 METAPH. PARS III.

plum illud, potest ponit exemplum de esse sic: *Homo* qui est res, ut in actu, suscipit albedinem, & res ut in potentia suscipit albedinem est in genere substantia, & sic à simili potentia, ut est res, qua actu elicito & potentia, quia est, &c.

Ibid. n. 98. Aliud est hic notandum, quod per hoc, quod dico, quod potentia generativa, & universaliter potentia attiva est quidditatiè relativa, non intelligo, quod in creaturis fundamentum, & relatio importata per generativum constituat unam quidditatem, & unam speciem relationis; quia infra tenet quod fundamentum differt realiter à relatione ipsa, & quod relatio habet propriam quidditatem, & propria elementa praeferunt fundamenti realitatem; sed intelligo, quod potentia generativa de suo per se in collectu, & quidditati, & non per connotationem solum, dicit relationem; quia cum dico pater, pater est quidditatiè relativum quoddam; non enim intelligo, quod paternitas est eadē quidditas cum suo fundamento, sed quod de per se intellectu suo est relativum, & non per connotationem solum: In diuinis tamen concedo, quod potentia generativa sic est quidditatiè relativa, quod relatio, & essentia integrant unam quidditatem potentia generativa, tanquam rem omnino simplicem; quia in diuinis relatio, & fundamentum sunt eadem res omnino simplex, de sum. Trinit. & Fid. Cathol. cap. Damna: nec sequitur compositione, si ut nec cū paternitas, & essentia integrant quidditatiè, & essentialiter suppositum patris. Sed de his alibi.

Expediuntur dubia principalia.

ITaque, saltem potentia ad actus secundarios substantiat, eo quod realiter ipsi substantiae superaddatur, & ab eadem entitatiè distinguatur, inter accidentia iure nunecanda est. Alias tamen ab entitate substantiae realiter indistinctas, à numero qualitatum metaphysicalium immetitò excludi censemus, quia ex superaddita ratione, rationem quendam accidentis virtualis induunt, ut de se patet.

Quin-

Quanquam autem secundum ordinem, quem habet potentia ad operationes, relatio quadam sit; quatenus tamenis, qui eam habet fundamentaliter ad agendum, vel patiendum disponitur, absolutura quoddam est de secunda specie qualitatis.

In 1. dist. 5.
q. 1. n. 8r.

QVÆSTIO III.

An proprietates qualitatis sint conuenienter assignatae.

Non videntur. Primo: Quia si proprium qualitatis esset suscipere magis, & minus, suscipiet magis, & minus in se, ac proinde secundum essentiam: Sed hoc repugnat cum indubitate essentiae: Ergo, &c. Secundo: Quia habere contrarium non conuenit solis qualitatibus: Ergo non est ratio cur inter speciales qualitatis proprietates numeretur.

Hic duo examinanda sunt. Primum, An qualitates suscipiant magis, & minus secundum essentiam. Secundum, An soli qualitati competit habere contrarium.

ARTICVLVS I.

*An qualitates suscipiant magis,
& minus secundum essentiam.*

Negant plures, inter quos aliqui docent qualitates suscipere magis, & minus tantum secundum esse in subiecto: Alij verò id quoque negant: Sed nec huij concordant: Nam quidam ponunt accidentia suscipere magis, & minus ex dispositione subiecti: Quidam ex maiori radicatione in subiecto. Quodlibet. Item quidam ponunt ex impermixtione contrarij, ut albinus dicatur, quid est nigro. impermixtius, quod Ibidem & in 1.

390 METAPH. PARS III.

habetur ab Aristotele in cap. de qualitate, &c. 3.
Top. cap. 4. & Simplicio in prædicam. Quidam ex
perfectiori, vel imperfectiori attingentia obiecti, ve
quidam dicunt de habitibus, quod ille est perfectior,
in quo plus scitur de obiecto scibili. Quidam ponunt
qualitates suscipere magis, & minus, quia causantur
ex perfectiori, seu intensiori virtute, ut motus alicu-
ius mobilis dicitur velocior, vel tardior, quia est à
virtute fortiori, vel debiliore, & eodem modo illu-
minatio diciur perfectior, qua est à sole, quam, qua
à stellis.

Sed præterquamquod per has postremas opinio-
nes non saluat modus generalis suscipiendi magis,
& minus, ut de se patet: manifestum etiam est,
quod quocunque modo hic nominato accidentia susci-
piant magis, & minus, necessario sequitur, quod sus-
cipiunt magis, & minus, vel in esse, vel in essentia.

Ib. & quodl. cit. n. 6. De primo modo suscipiendi ex dispositione su-
biecti, probatur multipliciter: Et quidem: Primo
sic: Cum aliquid subiectum est aliquando magis di-
positum, aliquando minus, quaro de illa dispositione:
Aut habet distinctionem graduum intra naturam
propriam; Et habetur propositum, quia cum illa di-
positio sit accidens de prima specie qualitatis, habetur
quod accidens intra essentiam suam habet distinctionem
graduum: Aut illa distinctio graduum inest illi
dispositioni per aliam priorem dispositionem; Et tunc
quero de illa priori dispositione: Aut habet gradus
in essentia; Et eadem ratione standum erat in prima;
Vel per alias; & sic in infinitū, quod est inconueniens.

In 1. dist. 14. q. I. n. II. Secundū: Vel illa dispositio subiecti secundum
quam recipit magis, & minus album v. g. est eadem
cum albedine; vel alia. Si eadem; idem est conce-
dere gradus in dispositione, & in essentia, vel esse.
Si alia; tunc non poterit dici principalis conditio,
scilicet quod hoc est magis, vel minus album; quia
subiectum est magis, vel minus dispositum. Probo per
exemplum, quia aqua relicta frigiditati naturali
perfectius habet dispositionem forma ipsius aquae, quā
aqua calefacta, & tamen his duobusstantibus, sci-
licet quod subiectum sit magis, vel minus dispositum,
& quod

DIST. III. Q. III. A. I. 391

¶ quod illae dispositiones ad formam aquae sunt aliud
à forma, non possum dicere, quod forma aquae susci-
pit magis, vel minus, nisi infra essentiam suam ha-
beat magis, & minus: Ergo sic in proposito, eis i Subie-
ctum albedinis quandoque sit magis, & minus dispo-
situm, si tamen hæc ipsa dispositio ad albedinem dif-
fert ab albedine, nunquam saluabitur, quod ipsa al-
bedo suscipiat magis, & minus, nisi infra essentiam
suam habeat gradus.

Tertiò: Accipio albedinem receptam in subiecto Ibid. nu.
in remissu gradu: Aut ergo recipitur secundum to-
tam essentiam suam, & esse; aut non. Si sic: Ergo
nulla dispositio iuuante poterit perfectius recipi, &
ista dispositio non erit sibi ratio suscipiendi magis.
Si non: Ergo adhuc oportebit ipsam recipere aliquos
gradus infra essentiam suam, si ulterius deberet in-
tendi: Et ita sequitur propositum, quod idem est
suscipere magis, & minus ex noua sibi dispositio
præparata, & suscipere magis, & minus secundum
esse, vel essentiam.

Quartò: Si dispositio subiecti esset causa præcisa; Ibid. nu. 13.
Ergo in subiecto magis disposito intensius recipetur,
quod falsum est: Quia intensius recipitur calor in
ferro, quam in ligno sicco.

Quintò: Si dispositio subiecti esset causa præcisa;
ergo non intenderetur, vel remitteretur destruccióne su- Ibid. nu. 14.
biecto: Quia ablata causa præcisa, vel etiam neces- Et quodlibet
saria, non habetur effectus: Quod falsum est de ac- cit. n. 7.
cidentibus remanentibus in speciebus sacramenti.

De alijs quoque modis vltimò positis idem pro-
batur. Primiò: Quia, quod calor secundum subie- Quodl. 2. q.
ctum illius aliquo aliorum modorum susciperet ma- 4. n. 4.
gis, & minus non in esse, vel in essentia, est contra-
dictio: quia suscipiet, & secundum nihil suscipiet:
quia omnis entitas, ut entitas, distinguitur contra
nihil in esse, vel in essentia.

Secundiò: Quia omne quod continetur sub ente Ibid. nu. 5.
transcendentē oportet participare rationem entis: Sed
omnes isti modi continentur sub ente transcendentē:
Ergo, &c. Sed ens diuiditur in esse, & in essentiam,
sive in illud quod est, & quod quid est: Ergo, &c.

Ibid. nu. 6. Tertiò : Quia qua ratione ea , quæ suscipiunt ma-
Et in 1.d.14. gis , & minus secundum subiectum , suscipiunt secun-
q. i. n. 10. dum esse , vel essentiam , eadem ratione alijs modi :
quia alijs modi continetur sub ente transcendentie , sicut
In 1.dist.14. modus ex dispositione subiecti . Item sicut ea habent
q.1. n.10. perfectiorem gradum essendi in esse , vel in essentia ,
qua in magis disposito subiecto recipiuntur ; vel mi-
nus perfectum gradum , qua in minus disposito reci-
piuntur : ita , qua minus admiscentur suo contrario
perfectiorem gradum essendi habent . & qua magis
admiscentur minus perfectum : Et sic de habitibus ,
quibus perfectius , vel imperfectius attingitur obie-
ctum : Et de operationibus , qua à virtute perfectio-
ri causantur , &c.

Quodl.2. q. Dices : Charitas potest manere in eodem gradu :
4. n.8. Et habens eam potest magis , & minus feruenter ope-
rari : Igitur charitas potest suscipere magis , & minus
secundum feruorem , licet non secundum esse , vel es-
sentiam . Idem est de naturali voluntate , qua in eo-
dem gradu manens potest intensius , & remissius di-
ligere : Sed qua ratione forma potest intendi in ope-
rando seu in feruore operandi comparando eam ad
suum principium agendi , suo principio manente in eo-
dem gradu entitatiuo , eadem ratione comparando
aliam formam ad eius dispositionem , dispositio potest
suscipere magis , & minus , saltem quantum ad ma-
iorem feruorem in operando , licet non ipsa forma .
Respondeo , quod res augmentabilis potest considerari
dupliciter , uno modo in se , & ad se ; Et isto modo
res suscipit magis , & minus quocunque modo , vel in
quocunque gradu hoc sibi competit ; hoc erit in esse ,
vel in essentia . Ratio est quia , ut dictum est , nul-
lus modus , vel gradus potest subterfugere rationem
entis transcendentis : Alio modo potest considerari in
comparatione ad aliud , & hoc dupliciter , vel quoad
actum primum , quod est esse , quod habet in subiecto ,
vel in subiecto in quo magis radicatur , vel in subie-
cto , in quod fortius imprimitur à mouente , ut si scien-
tia sit intensior in anima eius , qui limpidius attingit
obiectum , & sic de alijs modis : Et tunc sequitur ,
quod ista suscipiunt magis , & minus in esse , vel in es-
senzia .

sentia. Hoc patet. Quia poteris, iurama dispositione ex parte obiecti, & summa radicatione, & summa impressione per agens, & summa applicatione potentia cum obiecto, si tamen ponatur, quod minimus gradus albedinis in esse, & in essentia recipiatur in i. id est subiecto. Et sic sit ordo in rati punctualiter gradu secundum esse, & secundum essentiam, nunquam secundum dispositionem quamcumque est dicendum, quod suscipias magis, & minus: Et idem argumentum est de radicatione, & de alijs: Ergo si suscipit magis, & minus ex dispositione, & radicatione, &c. oportet quod suscipias magis, & minus diversificati secundum esse, vel secundum essentiam. Si vero res comparetur ad alium, secundum quod est in comparatione ad operationem, sic non videtur multis inconveniens, maximi quando operatio est in potestate operantis secundum se, & secundum quemlibet eius gradum, sicut est a: fervore, siue de intenso actu charitatis, & voluntatis: uno enim, ut dicunt, & probabilitate, potest forma suscipere magis, & minus in operatione, licet non in se: Et sic patet, quod quamcumque suscipiant magis, & minus, suscipiant secundum esse, vel secundum essentiam, sed suscipere magis, & minus patet secundum fervorem.

Cum itaque postremus omnes opiniones reducantur In 1. d. 14. ad illas, qua ponunt suscipere magis, & minus in esse, q. 1. n. 10. vel in essentia; sicut inter negantes qualitates suscipere magis, & minus secundum essentiam, praecipuum locum tenet eorum opinio, qui docent suscipere magis, & minus solùm secundum esse, quod habent in subiecto, ita solet eadem opinio auctoritate Phylosophi etiam probari: Nam.

Primo in predicamentis videores tenere, quod albedo non suscipit magis, & minus, sed alium, sicut iustum: Ait enim, album dicitur magis, & minus album, similiter iustum: Sed iustum, & album dicunt esse iustitia, & albedinis, & non dicunt albedinem, & iustitiam in abstracto: Ergo, &c.

Confirmatur: Recitat enim opinionem aliquorum, Ibid. n. 16. qui dubitare virum iustitia suscipiat magis, & minus, Et quodlibet & videores dicere, quod non, sed secundum subiecta, cit. n. 16.

394 METAPH. PARS III.

*ut grammaticus alter altero grammaticior dicitur.
Item alter altero iustior, sanius, & sic de alijs.*

In 1. ibid. du. 18. Secundò: Idem Aristoteles 8. metaph. tex. com. 16. dicit, quod forma sunt sicut numeri, & addit quod si suscipiunt magis, & minus, forsitan non erit hoc, nisi cum materia, id est in esse, quod habent in subiecto.

Ibid. nu. 19. Tertiò: Idem 6 phys. tex. com. 37. & 49. dicit, quod forma non est diuisibilis, nisi per accidens: Illud autem per quod accidit illi diuisio vocat subiectum: Ergo, &c.

Ibid. nu. 17. Accedit Author sex principiorum cap. 1. vbi dicit, quod forma est simplex, & invariabilis, &c. Et versus finem illius cap. respondendo ad quandam dubitationem, scilicet an aliqua forma sit variabilis, dicit quod non, quia licet videatur, quod albedo varietur quandoque secundum clarum, & obscurum, hoc nihil facit: Nihil enim differt albedinem dicere claram, quam suscipiens clarum.

Quodl. 2. q. 4. nu. 10. &c. in 1. cit. nu. 20. Hec opinio impugnatur priuò sic: Aut esse est idem quod essentia realiter; & habetur propositum: Aut differt realiter ab essentia. Tunc arguo: Si esse differt ab essentia; non differt plus quam subiectum, & propria passio: Sed impossibile est variationem esse in passione, nisi sit varietas in subiecto: Ergo posito, quod essentia, & esse different, cum essentia sit quasi forma, esse autem ut subiectum, impossibile est variationem fieri in esse, nisi fiat in essentia.

In 1. loc. cit. nu. 21. Respondeat Herueus, quod esse different, quia tam non solum respicit formam sed subiectum, ideo esse potest suscipere magis, & minus, et non essentia forma.

Ibid. nu. 22. Et quodlib. cit. n. 11. Contra: Illud quod sequitur aliquid per se, & primo, & nihil aliud respicit, nisi ratione illius, ab eo habet mensuram suam praeceps: Sed esse per se, & primo consequitur essentiam formam, & subiecto non conuenit, nisi ratione essentia forma: Ergo gradus in esse sunt praeceps à forma, non autem à subiecto, licet simul respiciant subiectum.

Qu. cit. n. 12. Confirmatur priuò: Quanto aliquid est actualius, ita in 1. cit. tanto simplicius est, ut patet: Sed si esse differt ab essenti-

DIST. III. Q. III. A. I. 393

essentia, esse est actualius secundum hoc ponentes:
Igitur si aliquis gradus ponitur in esse, multò magis
ponitur in essentia.

Conformatur secundò: Quia variabilitas graduū In i. loc. cit.
in est alicui ratione imperfectionis: Sed essentia est n. 24.
imperfectior, quam esse, si differant, quia est in po-
sonia ad esse: Ergo, &c.

Secundò arguo principaliter sic: Quadam forme Quodl. 2. q.
compatiuntur se simul in aliquibus gradibus, licet non 4. n. 13.
in extremis suis: quare igitur: Aut ista incompos-
sibilitas est secundum gradus in essentia: Et habetur
propositum: Aut secundum gradus esse; quod non est:
Quia incompossibilitas in esse reducitur ad incompos-
sibilitatem in essentia, ut ad causam: Ergo.

Tertiò: Quale est unumquodque secundum for- In i. d. 14.
mam, tale dicitur simpliciter secundum esse: Quia q. 1. n. 26.
forma substantialis non suscipit magis, ut dicit Phy-
losophus lib. pradicar. in cap. de substantia, ubi di-
cit, quod unus homo non est magis substantia, quam
alius: Homo autem non solum dicit formam, sed etiam
Si ergo forma accidentalis sit indivisibilis secundum
essentiam; ergo secundum esse.

Affirmante agitur melius alij qualitates suscipere
magis, & minus secundum essentiam: Eorum siqui-
dem placitum nedum ex aliorum refutatione mani-
festè deducitur, sed etiam vterius probatur.

Primo: Philosophus 7. met. 2ex. com. 4. arguit Ibid. nu. 25.
prius substantiam habere perfectiorem notitiam, quam
accidens ex perfectiori modo essendi: Ergo ex inten-
sori, & perfectiori gradu albedinis v. g. arguere
possimus, quod intensa albedo plus habet de essentia,
& natura quam remissa.

Secundò: Contraria in summo nunquam compa- Ibid. nu. 27.
tiuntur se, compatiuntur tamen se in gradibus remis-
sis: Et non solum loquor de contrariis ut compatiun-
tur se in tercia forma commixta ex his, qua commi-
scuntur, sed de contrariis manentibus infra proprias
species: calor enim in summo, & frigus non possunt
approximari inmediatè, seu de propiè; calor tamen
remissus, & frigus remissum possunt: Sed hoc non est,
nisi quia aliquid est in contrariis intensi, quod non

est in remissione: Sed illud aliud non potest esse aliud. Et aliud esse, quod habent in subiectis; quia prior est incompossibilitas istarum in summo accepta ex parte ipsarum formarum inter se, quam in earum subiectis; quia enim sunt incompossibilis inter se, ideo non compatiuntur se in eodem subiecto: Ergo illud aliud propter quod non compatiuntur se in summo est aliquid se tenens ex parte ipsarum essentiarum in summo, qui vocatur gradus intensus.

Ibid. n. 28. *Tertio: Impossibile est motum esse realem sine termino reali: Sed intensio forma est motus realis: Ergo in termino aliquid producitur: Sed non producitur ille gradus essentia forma, qui praecessit in ea remissio; quia tunc idem bis produceretur: Ergo est aliquis nouus gradus in essentia forma.*

Ibid. n. 29. *Confirmatur ista ratio per hoc, quod facit difficultatem omnibus doctoribus. Et est istud: Quia alteratio secundum totum suum ambitum requirit essentiam qualitatis pro termino, sicut augmentatio essentiam quantitatis: Sed est possibile, quod sit unus motus diuturnus, Et continuus alterationis, que sit intensio: Ergo oportet quod per quamlibet partem illius alterationis acquiratur essentia qualitatis, quod est propositum.*

Respondent aliqui alterationem continuam per nouani generationem qualitatis, & corruptionem graduum praexistentium. Sed contra est. Primum, Quodl. 2. q. quia Aristoteles 1. de Gener. cap. de augm. qua-
4. n. 23. *rens verum pars augēs aduenias praexistenti in actu, Et loquens de forma augmētibili praexistente in actu non de subiecto, tenet, quod sic dicens, quod augmentum est praexistens quantitatis additamentum: Si autem corrumperetur non adderetur praexistenti: Ergo à pari, &c. Aliter non saluaretur differentia inter intensionem qualitatis, & generationē. Secundū*

Ibid. n. 24. *poterit, quod candela lux intenditur, altera adueniente: Aut ergo ista lumina concomitantur sō, Et non faciunt unum: aut unum corrumperit alia adueniente; aut unum ingreditur aliud, sicut Aristoteles dicit, quod pars augens ingreditur partem austam. Non primo modo, quia causa quare duas species in medio compa-*

compariuntur se, immo infinita, si essent, est quia una non est augmentabilis per aliam, sed da quod nata essent se augmentare, impossibile esset: Sed lux, est augmentabilis alia luce adueniente: Ergo Nec secundo modo: quia Phylosophus dicit 2 phys. tex. com. 38. quod causa in actu & effectus in actu simul sunt: Sed candela prima manet actu accensi adueniente secunda: Ergo manet eius effectus, qui est illuminatio: Est igitur tertio modo discutendum.

Si dieas negari non posse quia duo lumina secundum Ibid. comitentur, ut patet in perspectiva: Contra facia Ibid. n. 25. idem argumentum de duobus coloribus genitis in medio, & de duobus ignibus: De istis enim non potest negari, quia nati sunt se inuicem intendere: Et idem est de duobus frigoribus, & similibus: Fermetur igitur argumentum sic: patet quod adueniente uno calore, alter intenditur, & sic de alijs: Aut ergo se concomitantur, &c.

De hac re vide quae diximus in Phys. par. i. dist. 2. §. 4. q. 3. art. 2.

Quarto: Id cui secundum essentiam competit gradus affuentes, & refluxentes suscipit secundum eandem essentiam magis, & minus: Sed qualitati competit, &c. Ergo, &c. Minor patet ex sapientia dicitur. Maior est certa, quia praevisa causa suscipienda In 3. dist. 14. magis, & minus est latitudo, quam forma habet in q. 1. n. 42. ipsa essentia sua, & gradus affuentes, & refluxentes. Et quodlibet probatur: Quia illud est praevisa causa, qua posita, cit. n. 14. & simul cum ipsa posita omnibus concurrentibus, sequitur effectus: & qua non posita, posita omnibus alijs concurrentibus, non sequitur effectus: Ex hoc In 1. ibid. n. enim Phylosophus probat, quod anima intellectua 44. est formalis causa, & praevisa essendi homini, quia ipsa posita, &c. constituitur homo, & ipsa non posita, &c. non constituitur homo in esse humano: Sed posita forma infra essentiam suam habente gradus affuentes, & refluxentes, & posito subiecto receptivo disposito, & agente sufficiente approximato, & sic de alijs conditionibus, planè apparet, quod sequitur intensio, & remissio, ex hoc; quod talis forma potest in tali subiecto secundum gradus finire, & refluxere: &c p.

398 METAPH. PARS III.

C posita forma qua infra essentiam suam non potest habere gradus affluentes, *C* refluxentes, *C* posito subiecto disposito, *C* agente sufficiente, *C* approximate, non sequitur intensio, *C* remissio, *C*c. ut patet de puncto, quia enim non habet latitudinem graduum infra essentiam suam, si linea, qua est subiectum eius, ex parte sui sit disposita, *C* pretendatur plus in longum, etiamsi ad sit quocunque forte agens, *C* sic de alijs conditionibus, nunquam tamen punctus recessus in linea extenderetur in ea: Ergo praevisa causa intensiois, *C* remissionis est latitudo essentia secundum gradus possibiles affluere, *C* refluxere.

Ibid. n. 45. Dices quod hoc est petitio principij: dicimus enim quod suscipit magis, *C* minus, quia habet latitudinem graduum in essentia: Sed hoc est suscipere magis, *C* minus: Ergo responderetur idem per idem. Respondeo, ut alibi etiam dixi, quod licet effectus formalis sit idem realiter cum causa formalis, tamen bona probatio est, licet à posteriori, quando probatur causa per effectum formalem, nec per consequens est petitio principij, sicut quando probatur lux per lucere, *C* albedo per esse album, *C* sic omnes species praedicatorum, *C* etiam proprietates, sed ista sunt probations doctrinales, *C* ad hominem, quanquam melior probatio sit quando effectus formalis probatur per suam causam, quia illa probatio est à priori, *C* non doctrinalis ratiōnē, *C* ad hominem, sed procedit ex primis notis natura: Sed in proposito quando probo qualitatem intendi, *C* remitti ex latitudine graduū in essentia, hic probatur effectus formalis per causam formalem, scilicet suscipere magis, *C* minus in esse per latitudinem in essentia: Ergo non est petitio, sed probatio formalissima, *C* à priori.

Pro maiorī tamen intelligentia: Notandum est essentiam qualitatis dupliciter sumi: Vno modo secundum suum formale, idest secundum rationem specificam, seu differentialem: Alio modo secundum materiale, scilicet secundum sui partes entitatiuas, siue semper fixas, & constantes, siue aliquando affluentes, & refluxentes: His enim positis, sit.

Resolutio I. Nequit qualitas suscipere magis, & minus

minus secundum formale essentiae. Paret nulla enim Ibid. n. 49.
forma eniunctaque generis, nec accidentis, nec sub- Et quodlib.
stantia, nec respectu, nec absoluti suscipit magis, & cit. nu. 32.
minus secundum rationem speciei, quia ratio speciei
accipitur a differentia specifica; differentia autem
quacunque specifica, & cuiuslibet generis constitutio in
indivisiibili, sic quod ipsa adueniente statim mutatur
specie: Species enim sunt sicut numeri 3. met. 16x.
com. 10.

Obijcies: Qualitas intenditur secundum speciem:
Ergo secundum formale essentiae. Consequentia est
manifesta, quia esse specificum est ipsa essentia for- Ibid. nu. 49.
maliter accepta. Antecedens probatur ex Phylloso-
pho 1. de gener. tex. com. 35. ubi vult, quod qua-
ber pars aucti sit aucta secundum speciem: Cum au-
tem intensio sit quedam augmentatio; sequitur, &c.
Respondeo negando antecedens. Ad probationem
dico, aliud esse augmentum fieri secundum speciem
praeceps, aliud partes augeri secundum speciem:
Primum siquidem sonat ipsam speciem suscipere
magis, & minus, quod est impossibile, ut probatum
fuit; secundum autem solam significat partes pra-
cedentes augeri per alias partes participantes can-
dem rationem specificam; quod verissimum est;
cum quia pars sequens non est simill, nisi praecedens Ibid. n. 47.
tis forma particeps specificam rationem; omite autem
quod augetur simili augmentatur, ut patet in aqua;
cuius pars augetur per aquam aliam aduenientem no- Ibid. nu. 49.
niter, de qua est certum, quod est eiusdem speciei;
Tum etiam, quia nullum perfectibile per realitatem Ibid. nu. 48.
alterius speciei dicitur intendi, sed trahi ad ultima
speciem; sicut patet de duabus formis, quia per mix-
tionem constituant tertiam.

Resolutio 2. Qualitas potest suscipere magis, &
minus secundum materiale essentiae. Patet ex supra Vid. in 1. &
dictis, quia qualitas divisibilis est in plures gradus, quodlib. cit,
seu partes homogenae.

Obijcies: Ex Phylloso pho loc. sup. rel. augmen-
tatio non fit secundum materiam: Ergo, &c. Respon-
deo Phylloso phum ibi per partes secundum mate-
riam, vel intelligere partes nono participantes eas-
dem

400 METAPH. PARS III.

dein ratione in speciei, per quas, ut dictum est non sit augmentatio, & consequenter nec intensio; vel intelligere partes non habentes esse aliquo modo constans, & fixum, sed simpliciter ut affluentes, & refluxentes: Hic autem à nobis per materialie essentiae intelligi partes participantes eandem rationem

In 3. dist. 34. q. 1. n. 5. formalem, quatenus (etiam fluentes) aliquatenus videlicet etiam latenter habent esse fixum, & permanens, sicutem pro quodlibet 2. q. hora, qua insunt conformiter ad dicta in Phys. par. 1. 4. nu. 34. dist. 2. §. 3. q. 2. art. 1.

Authoritates in oppositum adductæ, nihil probant.

In 1. d. 14. q. Ad primam quando dicitur, quod dicit album suscipere magis, & minus, non autem dicit albedinem. Et quodlibet 2. Respondet quod per hoc, quod dicit, quod album suscipit magis, & minus non intendit excludere, quin

§. 13. albedo ipsa suscipiat, sed hoc est probatio huius, quod ipsa albedo seu essentia albedinis suscipiat: Quia probat hoc per effectum eius formalem: U. g. si vis probare, quod forma substantialis hominis à qua accipitur homini differentia specifica non suscipit magis, & minus, ut puma, si probare vis, quod anima intellectiva sua non est magis intellectiva, quam mea, probatio optima est, quia unus homo in essendo hominem non est magis homo, quam alius homo: Sic enim probat Philosophus 8. met. 2ex. com. 10. quod forma substantialis non suscipit magis, & minus sciencie per se, quod das: Cum enim, ut dicit, addatur, aut auferatur noua forma substantialis materia, dasur totaliter nouum esse specificum, aut corrumperetur, & non remitteretur, aut augetur secundum partem. Et hoc probas, quod non suscipit magis, & minus in essentia: Sed hoc certum est, quod est probatio per effectum formalem: Erga ex opposito, si vis probare, quod albedo seu essentia albedinis suscipit magis, & minus, optima probatio est, esse album suscipit magis, & minus: Ergo, & essentia albedinis suscipit magis, & minus: Ergo, &c.

In 1. Ibid. 2. 32. Confirmatur. Primo per ordinem processus Aristotelis in cap. de qualitate: Praesigit enim conclusio suam: Suscipit magis, & minus qualitas: Et praeceps hoc probas subdicens: album enim magis, & mi-

nus dicitur, & minus. Sed si vellit dicere, quod albedo suscipit magis, & minus secundum esse, quod habet in substantia per hoc excludere, quod in essentia non suscipit magis, & minus, probatio sua contradiceret conclusioni proprie, quam praesigit probandam: Praesigit enim, quod ipsa qualitas in abstracto, & per consequens qualitas in essentia suscipit magis, & minus: Ergo per hoc, quod dicit album suscipere magis, & minus, non excludit, quin essentia albedinis suscipiat; imò hoc est, quod probat.

Confirmatur secundum: Quia dicit, album enim suscipit magis, & minus: Sed ly enim, dicit redditio-
num ratione eius, quod proponitur probandum, non
autem dicit excludendum eius, quod principaliter pro-
ponitur probandum: Ergo est probatio, non exclusio.

Confirmatur tertio per simile: Ipsam enim gene- Ibid. nu.33.
raliter rationem qualitatis probat in ordine ad esse
suum in subiecto; quae qualitas est secundum quam
quales dicuntur species etiam qualitatis probat in or-
dine ad subiectum, quia in prima specie habitus, &
dispositiones dicuntur, qua de difficulti insunt, vel
ammonentur; in secunda specie potentia naturalis, vel
naturalis, secundum quam pugillatores, vel cur-
sores dicuntur: In tercia specie passiones, vel passi-
biles qualitates, sicut calor, frigus, &c. Quia qua-
unque bac suscipiunt, secundum ea qualia dicuntur
Quartum etiam genus qualitatis est forma, & circa
aliquid constans figura, ut curvitas, rectitudo, &
huiusmodi: Triangulum enim, & quadratum, re-
ctum, & curvum, secundum hoc qualia dicuntur.
Tunc argo: Per hoc, quod probat genus qualitatis,
& omnes species qualitatis in ordine ad subiectum,
non intendit negare, quin qualibet species habeat es-
sentiam, ita bene sicut esse, imò eo ipso, quod habet
esse in subiecto probatur, quod habet essentiam ali-
quam in subiecto: Ergo à simili per hoc, quod pro-
bat, quod qualitas suscipit magis, & minus in ordi-
ne ad subiectum in quo habet esse, non excludit, quin
suscipiat magis, & minus in essentia: imò per hoc il-
lud probat.

Confirmatur quartio: Quia non solum probat spe- Ibid.nu.34.
cies

402 METAPH. PARS III.

ties qualitatis, in ordine ad subiectum, sed & proprietates eius, inter quas una est suscipere magis, & minus: Ait enim, inest aut contrarietas qualitati, ut albedo nigredini, & iustitia iniustitia contraria sunt & similiter iustum, & iniustum; album, & nigrum: Sed certum est, quod licet albedo, & nigredo probentur esse contraria per exempla, que exprimunt esse eorum in subiecto, ut album, & nigrum, ipsa tamen per essentiam suam contraria sunt: Ergo sic in proposito, licet qualitas probetur suscipere magis, & minus per esse in subiecto, tamen per essentiam suscipit.

Ibid. n. 35. Ad confirmationem: Dicunt quidam, quod per hoc intendit differentiam inter primam speciem qualitatis, & tertiam, & intendit dicere, quod qualitates terciae speciei suscipiunt magis, & minus in essentia, sed qualitas speciei prima in esse solum, non in essentia. Sed hic est error magnus. Primo, quia ratio sua aequè concludit de utraque specie, quia probat albedinem suscipere magis, & minus, quia album alterum altero magis, & minus dicitur: Sed aequè est verum, quod iustum alterum altero magis, & minus dicitur, sicut de albo: Ergo, &c. Secundo, quia exemplificando, quod qualitas suscipit magis, & minus, de utraq. specie simul sine interpolatione verborū exemplificat dicens: Album altero magis, &c. & iustum magis, & minus alterum altero dicitur, quod non faceret, si non esset consimilis ratio in utraque specie: Ergo, &c. Et ideo.

Ibid. n. 37. Est hic intelligendum, quod Aristoteles sic procedit ibi. Primo dicit, quod qualitas suscipit magis, & minus. Secundo hoc probat per esse, quod habet in subiecto; & hoc tam in qualibet qualitate terciae speciei, quam prima, ut patet in exempli iam allegatis: Sed non obstante quod ipse reputat se sufficienter probasse hoc, quod suscipit magis, & minus in essentia per effectum suum, quia tamen considerat, quod protinus posset sibi negare assumptum suum, scilicet quod album, & iustum in subiecto recipiunt incrementum, & dicere quod non omnia subiecta suscipiunt magis, & minus, sicut in quarta specie qualitatis patet, &c. ideo tertio renescitur ad probandum assumptum, quod album,

alium, & iustum suscipiunt incrementum, id est magis, & minus, & hoc duplicitate: Primo exemplo sic dicens: secundum iustitiam, & grammaticam, & huiusmodi aliquid dicitur suscipere magis, & minus, ut grammaticior alter altero dicitur, & iusto iustior, quod est propositum, quod intendit. Secundo responderet ad illud de quarta specie dicens, quod qualitatem omnem suscipere magis, & minus, etiam secundum esse, quod habet in subjectis, non est verum: In quarta enim specie qualitas non teneret, ut melius probabitur infra. Per hoc ad confirmationem illam.

Respondeo, quod per hoc quod Aristoteles ibi adhuc Ibid. nu. 38.
ret huic parti, quod iustum suscipiat magis, & minus, non intendit negare illam partem, quod iustitia suscipit magis, & minus, quia suscipere magis, & minus secundum esse arguit suscipere magis, & minus in essentia, ut multipliciter est probatum, etiam de processu Aristotelis hic: sed huic parti adhac, & probauit exemplo: primo contra proteruire volentes, & dicere quod subjecta secundum eam non suscipiunt magis, & minus: Secundo ex hoc concludere volens, quod suscipiunt magis, & minus in essentia.

Ad aliud 8. met. tex. com. 10. Dico, quod primum Ibid. nu. 40.
cipaliter loquitur ibi de forma substantiali, & hoc
quantum ad rationem specificam: Et eodem modo con-
cedo de accidentalibus, quod quantum ad rationem spe-
cificam, sunt sicut numeri, scilicet non suscipiunt ma-
gis, & minus: Una enim albedo minima est aquae
completè in specie albedinis, sicut maxima: Et quia
omne esse aliud, quod forma habet, nisi ut considera-
tur secundum differentiam suam specificam, vocatur
esse eius materiale (secundum enim omne aliud esse
quod habet suum, & resiliunt, sicut partes materiales
sunt, & resiliunt); ideo dicit, nisi cum materia,

Ad 6. phys. tex. com. 37. & 49. Pater ibidem Ibid. nu. 41.
expressè, quod loquitur de divisione quantitatina,
non intensiva.

Ad authoritatem Authoris sex principiorum 1. cap. Ibid. nu. 39.
Dico, quod authoritas dicit duo, quæ videntur con-
tra propositum: Primum, quod forma est simplex;
Secundum, quod non variatur in gradibus essentiae.

Propter.

404 METAPH. PARS III.

Propter primum: Dico, quod duplex est compositio, una quantitativa, alia intensiva. Vult ergo dicere, quod forma est simplex per oppositum ad compositionem quantitativam: Cum enim albedo conuenit subiecto, non propter hoc subiectum est maius, id est longius, latius, aut profundius; non autem dicit hoc propter oppositionem ad compositionem intensivam; una enim albedo est intensior alia. Quod autem sic intelligat, patet, quia probat, quod est simplex ex eo, quod corpus in eo quod album sit non propter hoc maius, aut minus est se ipso non albo; nec si album destruatur facta erit corporis minoratio, sed alteratio sola. Nota, quod expressè loquitur contra maiorationem, & minorationem quantitativam, seu molis: Et ideo dico, quod non negat variationem, quam ponimus in forma secundum gradus remissos, & intensos, sed negat variationem in forma per modum subiecti, scilicet quod subiectum variatur de contrario in contrarium: Et hoc est, quod responderet ad dubitationem suam, quod albedo videtur variari, quia est suscep- tiva obscuritatis, & claritatis, sicut oratio veri, & falsi susceptiva est; respondet enim quod non, quia ibidem dicitur clarum, & obscurum, quod est subiectum suscipiens clarum, & obscurum: Et ideo, quia albedo non est subiectum clari, & obscuri, nihil aliud est albedinem claram esse, nisi suscipiens clarum esse, ut dicit.

Ex dictis colliges, quod licet suscipere magis, & minus sit proprietas qualitatis, non omnibus tamen illius speciebus attribuitur, quia videlicet non omnibus competit graduin latitudo intra essentiam, sed tribus prioribus dunitaxat: Vnde sicut Phyllo-

In 1. dist. 14. cap. de qualitate probat de tertia specie qualitatis, & de prima, quod suscipiunt magis, & minus, quia album maius, & minus altero albo dicitur, & candidum altero candidius: Et similiter iustum altero iustius, & sanum altero sanius dicitur. & grammaticus altero grammaticior (nota quod prima duo exempla pertinent ad tertiam speciem qualitatis, quia sunt passibiles qualitates, sed alia exempla pertinent ad primam, quia sunt habitus, & dispositio-

dispositiones) ita idem potest probari de secunda spe- Ibid. nu. 6.
cie, quia secundum potentiam naturalem, vel im-
potentiam, alterum altero potentius, vel impotentius
dicitur, ut patet de potentia currendi, vel saltandi,
& huiusmodi. Quod autem quarta species non susci- Ibid. nu. 7.
piat magis, & minus, probat ibidem argumento ab
oppositis: Quia illa non suscipiunt magis, & minus
secundum que alterum altero magis non dicitur: Sed
secundum triangulum, & circulum, & alias figurae
alterum altero magis non dicitur: Et ista perinvenit
ad quartam speciem qualitatis: Ergo, &c. Minor
probatur: Quia eis unus triangulus posset dici ma-
ior alio, quia magis extenditur in longum, & in la-
tum, tunc etiam posset dici, quod aliquis triangulus
esse magis, vel minus, sed cum hoc non potest dici
magis, vel minus triangulus, quia triangulus non ha-
bet gradus inter nos, & remissos in triangularitate,
sed unumquedque triangulare, aut attingit ad trian-
gularitatem complete: vel simpliciter dicendum est,
quod non est triangulare, vel deficit a triangulari-
tate, vel complete est triangulare: Et eodem modo
est dicendum de omnibus speciebus figurarum: Et po-
nitur exemplum ibi de definitione, qua per omnem
differentiam additam, vel diminutam simpliciter con-
sistitur, vel destruitur. Causa diueritatis potest Ibid. nu. 8.
assignari ex parte formæ: Quia videlicet quadam
formæ sunt, quæ ex sui formalis ratione sunt termi-
nus, & finis, sicut figura, & quæ sunt de quarta spe-
cie sunt termini quantitatis, & forma substantialis,
qua est terminus materie, quæ de se est interminata,
& quadam sunt formæ, quæ non habent rationem ul-
timi, nec finis, nec termini, ut albedo, habitus, &
huiusmodi: Ex hoc enim quod aliquid est album, vel
sciens, non est ipsum terminatum: Cum ergo termi-
no, & fini repugnet additio; iudeterminato autem,
& infinito non repugnet, sequitur quod quibusdam
formis repugnat suscipere magis, & minus, quibus-
dam autem non: Et potest ponи exemplum de circu-
laritate, & curvitate, circularitas enim omnino de-
terminat lineam in circularitate; ideo linea una non
potest esse magis circularis linea alia; curvitas autem

non;

406 METAPH. PARS III.

non; Et ideo potest esse una alia curuior. Verum hoc totum maximè innoscit nobis ex esse, quod forma habet in subiecto: Quia ex illa parte maximè aliiquid cognoscitur, ubi eius effectus clarior videtur: Sed albedinem suscipere magis, & minus, & figuram non cognoscimus ex subiecto; albedo enim, & figura ambae respiciunt superficiem ut subiectum; quia tandem superficies non est nata terminari per albedinem, sed per figuram (superficiens enim est figura carens profunditate) ideo non est terminata quantumcunque sit alba: Sed è contra, si fuerit figurata, erit terminata sine omni albedine: Ergo ex subiecto cognoscimus, &c.

Colliges secundò intensionem qualitatis, rigorosè loquendo, nihil aliud esse, nisi quandam vigorationem, seu perfectionationem ad intra, vi cuius distinguitur ab eiusdem qualitatis extensione, quæ est

M. I. d. 14. quadam dilatatio forma secundūm esse, & secundūm essentiam, & potest reperiri sine intensione, sicut patet quando spargitur nix, vel lux. Dixi, rigorosè

q. I. R. 4. loquendo, quia si loquamur de intensione minus rigorosa, maximè in formis habitibus admixtionem

Quodlib. 2. contrarij, teneo quodd oportet fieri per depurationem à contrario: Unde si debeat albedo facta remissa per mixtionem cum nigredino, sive factus pallor intendi per accessum ad albedinem, oportet recedere, & depurari à nigredine. Hoc probatur: Phylosophus enim **I. de Gener. tex. com. 5.** querens quomodo unum contrariorū augmentat aliud, dicit quodd ibi est transmutans ipsum à sua contrarietate, & facit ipsum simile, & sic similis augetur: Ergo oportet alterum contrarium corrumpi, si alterum debet intendi. Quomodo autem contraria possint simul admisceri, vide dicta in Phys. par. I. dist. I. §. 4. q. 3. art. 1. & Quodl. 2. q. 4. n. 1. 9. &c. 22.

ARTI-

ARTICVLVS II.

An soli qualitati competit habere contrarium.

Negant aliqui: Tum quia ex communi sensu Phyllophorum motibus, & actionibus contrarietas solet attribui, cum tamen qualitates non sint: Tum etiam, quia inter plures formas substantiales reperitur specialis repugnantia, ut patet inter formam aquæ, & formam ignis, quæ non nisi ad contrarietatem reduci potest, ut ex eo constat, quod nec contradictoriè, nec priuatiuè, nec etiam relativè opponantur.

Affirmant alij communiter: Quia ab Aristotele 20. met. tex. coni. 6. contraria definiuntur esse, quæ sub eodem genere maxime distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt: Sed hoc solis qualitatibus conuenit: Ergo, &c.

Supposito tamen in præsentí sermonem esse de contrarijs in stricta acceptione, prout scilicet à priuatiuè oppositis contradistinguuntur, conformiter ad dicta in Log. par. 2. dist. 12. q. 1. Sic autem accepta contraria, alia esse formaliter, & per se talia, alia verò solum ratione alterius, & per reductionem, sit.

Resolutio 1. Soli qualitati competit habere contrarium formaliter, & per se. Probatur, quia contrarietas formalis, & per se est solum inter positiva, quæ licet secundum speciem sint diuersa, sic tamen sunt in eodem genere ut cum latitudine quadam graduali in summo nunquam compatiantur se, neque in tertia forma commixta ex his, quæ commiscentur, neque ipsis manentibus infra proprias species; Quamvis compatiantur se in gradibus remissis: Sed hæc omnia non nisi qualitatibus competunt, ut ex se patet: Ergo, &c.

Resolutio 2. Extragenus qualitatis plura dicuntur

contraria per reductionem. Probatur argumentis pro prima sententia adductis: Actionum enim, & motuum diuersitas formalis non est, sed à sola terminorum diuersitate desumitur. Formæ item substantiales illæ ab eodem subiecto non se excludunt, nisi quatenus contrarias qualitates in summo secum trahunt, ut ex dictis in Phys. par. i. dist. 1. §. 3. q. 2. art. 1.

Respondeatur argumentis principaliib.

Propositas igitur qualitatis proprietates argumenta principalia non evertunt. Ad primum enim respondemus, essentiam secundum rationem formalem, indivisibilem quidem esse, sed in qualitate latitudinem quandam secundum esse materiale non excludere; sive magis, & minus suscipere.

Ad secundum: Dicimus habere contrarium formaliter, & per se sic solis qualitatibus competere, ut extra qualitatis genus contraria non sint, nisi per reductionem. Verum antecedente illo etiam dato, consequens non concludere: cum propterea pluribus modis aliquid dici queat, ut ex Log. par. 2. dist. 7. liquet.

DISTINCTIO IV.

De relatione.

- In 1. dist. 1. **R**atio quæ secundum latissimam significationem est illud, quo aliud refertur, seu ratio quedam formalis, qua vni respicit aliud: Est *Rationis, Realis, & Media*. Rationis est, quæ in se nullam habitu-
- In 1. dist. 2. dinem dicit ad terminum, sed illam solum habet per intellectum comparantem v. g. idem ad se diuersimodè, scilicet, ut pradicatum ad subiectum. Realis
- In 1. dist. 28. (quæ & adinuenta vocatur eo quod intellectio presupponatur) non tantum habitudinem independenter ab intellectu, sed etiam distinctionem entitatięam

tatiuum ab extremis habet , vt patet in his omnibus
 in quibus *præter omnem actum intellectus*, & *ex per se* In i. dist. 2.
se, *ex primo significato nominis importatur relatio*, seu q.i. n.66.
habitudo , vt in patre , in quo *ex per se* , & *primo*
significato nominis importatur relatio ad filium: Re-
 latio media inter realem, & rationis est, quæ habitu-
 dinem quidem independenter ab intellectu impor-
 tat, sed non realem distinctionem , vt patet in ala
in respectu ad alatum , & capite ad capitatum : *Si Ibid.*
enim nullus intellectus intelligeret, *ala adhuc habe-*
ret habitudinem ad alatum sed illa nō distinguuntur
realiter ; quamuis *ala ex per se* , & *prima sui signifi-*
catione non importet habitudinem ad aliud: *ala enim*
ex prima sui significatione significat suam substantiam
talem . Relatio hæc media solet etiam vocari rela-
 tio secundum dici, hoc est, secundum intellectum ;
 non ratione habitudinis : quia, vt dictum est, etiam
si nullus intellectus intelligeret, *adhuc ala haberet Ibid.*
habitudinem ad alatum , sed ratione distinctionis.
 Hinc communiter diuiditur relatio realis in tran-
 scendentalem , & prædicamentalem : Siquidem, vt
 solam habitu linem realem importat, transcenden-
 talis est : quia per omnium genera vagatur, vt verò
 habitudinem realem , ac à fundamento aliquo mo-
 do distinctim dicit , inter accidentia prædicamen-
 talia numeratur . Quia tamen hæc distincta habitu-
 do dupliceretur intelligi potest esse in fundamento :
 Vno modo sic , vt ei ab extrinseco quodammodo ad-
 ueniat : alio modo sic , vt ab ipso immediatè emanet , iure merito in relationem extrinsecus , vel in-
 trinsecus adueniente subdiuiditur : Sicut autem
 illa in sex ultima prædicamenta partitur , ita hæc
 specialiter *unum de decem prædicamentis constituit*, In i. dist. 2.
 quod solùm hic à nobis consideratur. q.i. n.43.

Sic accepta relatio licet inter omnia prædicamen- In i. d. 8. q. 2.
 talia minus habeat de entitate est tamen verè ens, & nu. 36.
 habet duplex esse , scilicet *in* , & *ad* : quia est , vel Ibid. nu. 7.
 sicutem concipitur, tanquam accidens sui fundamen-
 ti , & ideo differens ab illo , siue illud sit substantia,
 siue aliud accidens reale v. g. quantitas, vel qualitas.
 At non solùm est accidens, sed tale accidens, scilicet,

410 METAPH. PARS III.

In 3. dist. 2. ad : quia esse in, non compleat quidditatem relationis;
 q. i. nu. 44. est enim commune absolutis prædicamentis accidentiis, sicut relationi: Igitur quidditas relationis compleatur per suum proprium esse ad; sed non per præcimum, & purum esse ad, quia esse ad est communis omnibus prædicamentis respectiis: Igitur per suum esse ad, cum suo esse in, seu cum suo modo fundandi; idest per esse ad, quod habet esse in resultans immediate à suo fundamento. Hac siquidem ratione differt hæc relatio prædicamentalis à ceteris prædicamentis respectiis. Hinc, sicut in genere entitas quidditatis relationis est, quod eius esse sit ad aliud esse se habere; Et relativa ut sic dicuntur quæcunque illud, quod sunt, aliorum sunt; Ita in specie relationis de qua loquimur, definiri potest entitas accidentalis suo fundamento intrinsecus adueniens, cuius totum esse est ad aliud se habere: Relativa vero, Quæcunque per talen entitatem illud, quod sunt aliorum sunt.

In his tamen definitionibus notandum est, quod In 1. dist. 29. ponitur ly aliud, non ut de essentia relationis, vel q. i. n. 51. relatiui, sed ut terminus illius habitudinis & solum concomitantem, & extrinsecem; quod similiter intelligendum est de fundamento relationis: Nam relatio, & omne accidens habet genus & differentiam infra se intrinsecem, non tamen nisi in habitudine ad subiectum; immo &c ad terminum, quia coextentia termini oppositi est de essentia relationis. Verum licet non spectent, ad illas definitiones tanquam partes essentiales, ponuntur nihilominus per additamentum.

In 1. d. 28. Relationem Phylosophus s. met. tex. com. 20. di-
 qu. 1. n. 6. stinguunt secundum modos in relationem modo potentia, ut actuum ad passuum; Et modo unius, ut simile ad simile, & equale ad aquale; Et modo mensura, ut scientia ad scibile: Et modo suppositionis ut duplum ad dimidium. Quamvis autem non omnes sint, secundum rem, prædicamentales, ut patet in relatione mensurae, tamen omnes hi modi, seu species relationum, sicut &c aliae sub illis contentae, divisione bimembri inueniuntur: Relatio enim alia est secundum numerum, alia est secundum potentiam; Et

Phyle-

DISTINC. IV.

417

Phylosophus diuidit relationem modo potentia in ea, Ibid. nu. 7.

qua est secundum potentiam nudam dicens, quia potest; Et in eam, qua est secundum potentiam, ut potentia informatur actione, dicens; Et secundum actiones potentiarum. Et ulterius potentiam informatam actione, aut qua informatur actione in praesenti, aut non in praesenti; Et ulterius diuidit eam, qua non in praesenti; aut secundum prateritum ut pater dicitur ad filium, quia genuit, aut secundum futurum, ut futurum ad illud dicitur, quod faciendum est. Nota tamen, quod illa subdivisiones relationis modo potentia non sunt subdivisiones in species, sed in diversos modos eiusdem speciei: Generatum enim, & generans, & pater dicunt eandem relationem secundum speciem solum diuersam in modo referendi: Diuidit etiam relationem secundum numerum in species, non in modos tantum, &c. Relativa enim secundum numerum alia sunt mutua, alia non, sed unum dicitur relativa solum, quia aliud dicitur ad ipsum, sicut est in relatione mensura. Ulterius relativa mutua, aut fundantur super numerum, sic quod dicuntur ad unum; Et illa vocantur relativa suppositionis: Aut super numerum sic fundantur, quod dicuntur non ad unum, sed secundum unum; Et illa dicuntur relativa equiparantia. Ulterius relativa, qua dicuntur ad unum, vel dicuntur ad unum determinatum, sicut hoc est duplum, non respectu cuiuslibet individui: Aut dicuntur ad unum indeterminatum, sicut aliquid dicitur multiplex indifferenter per oppositum ad quodlibet unum: Et continens indifferenter dicuntur respectu cuiuslibet cōtentii; continens enim potest continere tantum, & amplius: hoc autem est indeterminatum. At alia relativa secundum numerum, qua dicuntur secundum unum, aut sunt relativa in substantia, ut identitas: aut in accidente: Relativa autem, qua sunt unum in accidente, aut sunt unum in qualitate, Et sunt similia: aut in quantitate, Et sunt equalia. Sed hic notandum est unigeniti secundum quam relativa dicuntur non esse illun, qua est ex singularitate (ut quando idem diciatur idem sibi) sed, qua est ex proportione, & unione: I.n.g. &c. In i.d.; i. q.

412 METAPH. PARS III.

Sic Sortes, & Plato non identitate unitatis, sed unitate speciei sunt idem homo.

- Relationi prædicantē tali nedū generales affectiones entis competunt, cō quōd sīr quid *essentialiter contentū in ente*, sed etiam plures alias sibi vendicat.
- In 2. d. 25. q. 2. n. 12.** Inter præcipias, quinque numerari possunt. Prima est specialis, ac notabilis debilitas in esse: Cum enim non tantum sit ens, quām entis ens, *inter omnia prædicamenta minus habet de entitate, & consequenter esse debilissimum*: Quo fit, vt nec sit principium agendi, nec patiendi, nec per se terminus motus; nec fundamentum alterius relationis: Nam sicuti soli *forma perfecta ex ratione forma competit agere*, ita solius rei, quodammodo saltem per se subsistentis, competit pati, aut per se terminare motum, aut aliud sustentare. Ex hac prima oritur secunda proprietas relationis, quæ est inseparabilitas à fundamento per quincunque potentiam: Oo in natam etenim debilitatem omnimodam determinat̄ nem habet ad subiectum, ideoque non minus impossibile est ponere relationem propriam sine suo proprio fundamento, quām qualitates illas, quarum characterizatio habetur à subiecto. Tertia proprietas est independentia à termino: Per hoc namq; quōd sit intrinsecus fundamento adueniens, nullum habet esse nisi oriendo à fundamento, ac proinde terminus impertinenter se habet ad eius esse. Quinta proprietas est ratio simultatis, tam naturæ, quām cognoscibilitatis extreniorum: Esse siquidem relatum eotundem simul formaliter à relatione habentur, quæ per consequens facit ut *relativa, secundum quod huiusmodi, sint conuertibilia*: sive simul natura, & intellectu, ita posita se ponant, perempta verò se perimant. Quinta proprietas est ratio explicita specialis oppositionis relativorum: Quia cum relatio sit formalissimè ipsum esse ad aliud; Tam p. tet quōd, que relationē dicuntur non possunt esse aliquid idem, Et sic quōd sine oppositione non constituitur. In 3. d. 33. q. *relatio*: Cum autem prædicta oppositio nec contradicitoria, nec priuatiua, nec contraria esse possit, vt de se est manifestum, necesse erit dicendum est esse specialem oppositionis speciem.
- QVÆ-

QVÆSTIO I.

An quidditas relationis sit conuenienter explicata.

Non videtur. Primo, quia cum nulla sit habi-
tudo, quæ non habeat esse rationis, frustra
agitur de relatione tanquam de entitate reali. Se-
condo dato, quod aliqua habitudo diceretur habere
esse reale, illud realiter ab esse fundamenti non di-
stingueretur. Tertio dato etiam quod esse habitu-
dinis realiter distingueretur ab esse fundamenti, su-
biectaretur saltem partim in termino; ac proinde
non esset omnino intrinsecus fundamento adueniens.

Hic tria examinanda occurunt: Primum, An omnes habitudines habeant esse rationis: Secun-
dum, An esse realis habitudinis realiter distingua-
tur ab esse fundamenti. Tertium, An terminus sit
subiectum partiale relationis.

ARTICVLVS I.

An omnes habitudines habeant esse rationis.

Affirmant aliqui. Primo: *Quia Philosophus 6. In i. d. 28.
met. sex. com. 8. ex intentione distinguit ens in q. I. II. 34.
anima contra decem predicamenta; Et diuisis decem
predicamentis dicit, quod entia, qua sunt in rei veri-
tate, aut sunt quale, aut quantum, aut si quid aliud
copulat, aut diuidit mens. Ex quo textu patet, quod
ponit alia predicamenta, qua habent esse copulatum,
et quadam ponit, que cognitio diuidit: Sed si ali-
quod predicamentum est, quod sic sit res, quod tamen
esse eius dependet à cogitatione, illud maximè videsur
de relatione, quod minimum habet de entitate: Igis*

tur videtur velle, quod relatio, sic est res, quod
esse eius dependet ab anima.

Ibid. nū.35. Confirmatur per Com. Ibidem enīs Com. exponit,
Et cogitatio diuidit dupliciter: Prīmō dicit, quod
forte intendit per hoc, illud, quod est prater pradica-
menta substantia: Secundō dicit, quod per hoc inten-
dit forte predicationa, que communiter habent compa-
rationem: Ista enim, ut dicit, estimantur, quod
non essent, nisi anima esset. Tunc arguo: Com. vi-
dens primam expositionem falsam, quia cogitatio nihil
facit ad quantitatem, & qualitatem corrigit eam ex-
ponendo hoc de prädicamentis respectiuis, & non re-
probat illud, sed magis confirmat per estimationem
aliorum: Ergo videtur sentire, quod relatio sic est
res, quod quodammodo dependet ab anima.

Secundō probari potest ratione sic: Omne in-
telligibile quā tale habet esse rationis: Sed omnes
habitudines sunt intelligibiles, quia sunt aliquo mo-
do ens: Ergo, &c.

Ibid. nū.31. Oppositum docent alij communiter: Quia illa
habitudo non dependet ab intellectu, qua intrinsecus
aduenit rei nullo intellectu intelligentē: Sed nullo
intelligentē Rex est actū Rex eorum, qui sunt in re-
gno: Et nullo intelligentē calor est calidatius: Et
nullo intellectu intelligentē omnis forma naturalis
nata est agere operationem naturalem suam, ita quod
istī respectus dicuntur respectus intrinsecus aduenien-
tes: quia posito calore, & calefactibili, & forma
naturali actiui respectu proprii passius necesse est hoc
agere, illud verò pati: Igitur, &c.

Sed facile concordari possunt prædictæ opinio-
nes: Nam præmissio dupliciter aliqua duo intelligi
posse habere esse rationis: Vno modo per exclusio-
nem realitatis eslendi sic, vt à sola ratione depen-
deant; alio modo præscindendo ab exclusione eius-
dem realitatis sic, vt solum esse intelligibile expri-
matur, quod absque dubio ordinem quendam ad
intellectum dicit saltem in potentia; sit.

Resolutio 1. Nulla est relatio, quæ nō habeat ali-
quod esse rationis. Patet, quia esse intelligibile est
esse rationis: sed omnis relatio habet aliquod esse
intelli-

DIST. IV. Q. I. A. II. 415.

intelligibile: Ergo, &c. Maior patet. Minor probatur; quia, quod est essentia literis cōtentū in ente est per se intelligibile : Sed omnis relatio essentia literis cōtine- In 2. d. 45. q.
tur in ente Ergo omnis relatio est p se intelligibilis. 2. n. 12.

Resolutio 2. Non omnis relatio habet esse ratio-
nis per exclusionem esse realis. Probatur argumen-
to pro secunda sententia adducto.

Alia argumenta prioris sententiae, quatenus hanc
vakimam resolutionem impugnant soluuntur facile.
Ad primum enim, & confirmationem eius: Re-
spondeo, quod authoritates Phylosophi, & Com.
nihil sunt: Quia Phylosophus, & Com. illud repro- In 1. d. 28.
bante flagim: Probant enim immediate, quod duo en- q. 3. n. 36.
tia relinqua sunt à consideratione metaphysicis, si
licet entia per accidens quia sunt infinita, & ensia,
qua sunt in anima, quia solum sunt mensis passionis
non extra ostendunt aliquam entia naturam. Et e
contra dicunt, quod persistuanda sunt principia, &
causa entia inquantumens, quia illud eus dicit quid
de illis, de quibus dicitur multipliciter: Reprobans
igitur Phylosophus, & Com. affirmationem illorum,
qui disserunt, quod relatio dependet ab anima.

Ad secundum: Concedo, quod relatio adiuvanta, Ibid. n. 40.
scilicet realis est in intellectu quantumad esse intelligi-
bile, quod habet, in ordine scilicet ad iudicium,
quod de illa fieri potest, quia iudicium est in intel- Ibid.
lectu: Az hoc nihil ad propositum, quia isto modo
omne praedicamentum est in intellectu.

ARTICVLVS II.

*An esse realis habitudinis entitatis
distinguatur à fundamento.*

Negat Aureolus in primum diff. 3 o. q. 1. art. 2. In 1. diff. 28.
ubi tenet, quod relatio accepta pro habitudine q. 1. n. 3.
non habet esse, circumscripto omni opere intellectus,
& sensus: Imo illud, quod est in rebus de relatione
sunt fundamenta, & termini; habitudo vero inter illa
S 4 est

416 METAPH. PARS III.

est solum obiectum in anima cogitativa. Et q.2.art.1 declarat se sic: Relatio realis non dicitur eò quod est in actu in re, sed eò quod est in re secundum potentiam propinquam; ita quod cogitur intellectus illam reducere in actu, non ex extrinseco, sed ex intimis fundamenti, sicut ex opposito relatio dextri in columna est relatio rationis, eò quod nihil in columna ponitur, quod cogat ad concipiendum relationem dexteritatis circa ipsam. Dicuntur ergo reales, quia sunt propinquissima rei intantum quod intellectus necessitatatur à re ad concipiendum ens, quasi in re essent reperta; sicut per oppositum relationes rationis, eò quod intellectus non necessitatatur à re ad eas concipiendum, immo eas fabricat per se. Et probat quod non sunt in re pluribus rationibus.

Ibid.nu. 14.

Primo de relatione identitatis, quam pono realem sic arguit: Ad quod sequitur infinitas in actu non est ponendum: Sed si habitus, seu relatio identitatis, que est Sortis, & Platonis, sit in rebus, hoc sequitur: Ergo. Probo minorem: Quia si Sortes, & Plato, qui sunt eiusdem speciei, habent duas relationes secundum numerum differentes, qua sunt duas identitates, ergo illae duas identitates, seu relationes, cum sint eiusdem speciei, habent alias, & sic in infinitum. Et planum est, quod omnes ista erunt in actu, quia fundamenta, & termini ponuntur in actu, scilicet Sortes & Plato: igitur etiam alia relationes consequentes ponuntur in actu fundare, & fundari: Igitur patet minor. Et ut dicit, etiam patet, quod per idem probari potest, quod relatio similitudinis, & aequalitatis non sunt in re.

Ibid. nu. 15.

Secundo: De relatione aequalitatis, & similitudinis. etiam dimitis arguit sic: Deus potest conseruare albedines. In 1.dist.30. duas sine similitudine consequente, & sic duas quantitates sine aequalitate, quia Deus potest influere in prius non influendo in posterius, maximè quando prius non dependet à posteriori ut hic: Sed hoc posito adhuc intellectus posset concipere illas similes, & aequales sine omni comparatione ad illa extrema: Habet enim fundamenta circa qua potest intellectus formare conceptum similitudinis. Et per oppositum ad dexterum, & sin-

¶ sinistrum in animali arguitur sic: Ille vocantur reales relationes, quae ex natura rei concipi possunt sine comparatione ad alia, ut patet per oppositum, quod dextrum, *¶* sinistrum in columna sunt rationis, quia non possunt concipi, nisi in ordine ad dextrum, *¶* sinistrum in animali. Etiam relatio identitatis eiusdem ad se ideo est rationis, quia extrema ibi non distinguuntur, nisi in respectu ad enunciationem, per quam intellectus enunciat pradicatum de subiecto, &c. Sed præcisa similitudine, quam vocas relationem realem, &c. Ergo, &c.

Tertio. Probat quod relationes modo numeri sunt Ibid. n. 16. ab anima: Quia aliter sequitur infinitum in actu, quod est impossibile, licet non in anima secundum Averennam q. met. Probatio assumpti: dato enim aliquo duplo ibi est relatio dupli ad dimidium; Et ibi est relatio tripli ad tertiam partem, *¶* quadrupli ad quartam partem, *¶* sic in infinitum.

Quarto: Hoc singulari modo simul probat à priori, ut dicit: Identitas enim, similitudo, aequalitas, relationes modo numeri, non sunt aliud quam quadam unitates, qua unitas nihil est, nisi quedam individualis, *¶* indistinctio: Sed huiusmodi unitas, individualis, *¶* indistinctio non possunt fundari in aliqua re communi à natura, quia talis non est: Nec in duabus rebus individualibus, quia sic una res esset in duabus subiectis: Igitur in intellectu. Et ideo dicit, quod illa relatio, qua est unitas, *¶* indistinctio fundatur super apprehensione amborum sic, quod illa distinctio potius non sit mera negatio, sed includit iudicium oppositum. Et tunc ultra deducit, quod illud iudicium, ut est indistinctum inter duas albedines, dicitur similitudo; ut vero distinctum, dicitur dissimilitudo; Cum igitur illud iudicium non sit res, vel natura communis, sed sit aliquid mixtum ex positione obiectivo, *¶* indistinctione, qua est pura relatio, patet quod illæ relationes non sunt in re.

Quinto: Hoc etiam propositum probat de relatione paternitatis, *¶* filiationis: Hæc enim fundatur mediante actu, qui transit: Sed attus, qui transire nihil fundatur in re, quia non est: Igitur sit per intellectum.

418 METAPH. PARS III.

Ibid.

Sextò: De paternitate specialiter hoc probat: A quo enim produceretur paternitas in patre? Non à se patre, quia sequitur absurdum in actione transente aliquid agi in se. Nec à filio: Quia filius recipit, non imprimet in patre. Non ab actione profusaente à patre: Quia illa actio recipitur in passo: Et sic quidquid relinquitur est in filio non in patre.

Ibid. nu. 19. Septimò probat propositum de relatione seruitutis, & dominij: Quia relatio, qua consistit in actu voluntatu sequitur intellectum, & non necessariò rem: Hac est huiusmodi, quia frequenter sequitur obligationem voluntariam solum: Ergo.

Ibid. nu. 20. Octauò probat hoc in relatione scientia, & scibilius. Impossibile est rem realiter dependere à non re, quia dependeret à nihilo: Sed hoc sequeretur, quia scientia, est destruicto scibili, & viso fine existente visibili, ut patet per experimenta, qua iste ponit à nobis supra relata par. 2. dist. 4. q. 1. art. 2.

Ibid. nu. 21. Nonò: Hoc etiā probat generaliter de omni relatione. Illud non est res extra intellectum, quod fit sine omni agente reali ex solo intellectu: Sed albo existente in oriente, si fiat aliud album in occidente, intelligitur similitudo per intellectum, & non fit per aliud reale agens circa ipsum (per Phylosophum 5. phys. tex. com. 10.) Igitur. &c.

Hæc sententia ut ab Aureolo explicatur sustineri Ibid. nu. 22. non potest: Nam tenendo cum Phylosopho, qui ponit quatuor genera rerum 6. & 12. met. tex com. 3. 3. & 6. ostendo primò, quod concedit, quod vult negare: Concedit enim quod dicuntur reales, & quod sunt in re secundum potentiam propinquam actus ad cogendum, & mouendum intellectum, ut intelligat eae: Sed hoc est esse in re in actu, quod negat: Igitur, &c. Probatio minoris: Hic enim nō loquimur de esse in re in actu secundo, sed actu primo, sicut albedo in corpore: Sed & quod relatio ponitur in re (ut dicit) secundum potentiam propinquam actui, & rati, qui est mouere, & cogere intellectum ad sui conceputum, & est in re secundum actu primum, qui est esse, quia agere non conuenit, nisi per formam, ut est Ibid. nu. 23. in actu: Igitur. Hac est determinatio Aristotelis 2. de

de anima rex. com. 6. ubi definit animam esse actum primum corporis, quia illa habita secundum actum primum habens eam est in potentia ad operationes secundas. Et exponit se, quod per hoc quod est in potentia, sic non intelligit, quod est ab iunctis actum: Igitur sic in proposito. Confirmatur: Philosophus ibidem Ibid. n. 24. volens demonstrare animam esse formam corporis, ut dicte, arguit sic rex. com. 24. Quo vivimus, mouemur, sentimus, & intelligimus primum, est actus noster: Sed ista demonstratio non valeret, nisi per hoc, quod omne, quod est principium operandi est actus operantis, & actu in eo: Igitur cum relatio in re vere dicit, moueat, & cogat intellectum ad intelligendum, erit in re in actu. Item 2. de anima rex. com. 55. Ibid. n. 25. ex intentione distinguens potentiam propinquam actuis contra potentiam efficialem vult, quod habens eam est in actu primo, & est in potentia, quod potest operari cum voluerit. Ponit exemplum de habente scientiam: Sed in proposito dicit, quod relatio est in re secundum potentiam propinquam actuis.

Secundo ostendo, quod dicit periculosè: Quia quod non est res alicuius generis non est res in Deo: Sed per te relatio non est res alicuius generis, immo est ens in apprehensione: Igitur. Probarur maior inducitius. Non enim repertis substantiam, nec sapientiam, nec magnitudinem, nec actionem, nec passionem, quod in Deo sunt res, nisi pariter repertas, quod in creaturis ipsa sunt res alicuius generis. Praterea dico, quod Ibid. n. 26. relatio non sit res in creaturis, percunis omnes argumentationes Augustini lib. de Trinit. & aliorum. Probo: Omnes enim argunt Trinitatem ex creaturis, ut patet in 1. de Trinit. cap. 1. ubi arguit pluralitatem personarum, quia nulla res se ipsum generat ut sic: Et tunc arguit ultra accipiendo ab ipsis generationem fore in Deo: Sed ista deductio nulla esset arguenda de generatione, qua dicit relationem rationis, quod in dominio esset realis: Igitur. Item 7. de Trinit. per rationem probat distinctionem personarum, quia patet non dicuntur ad se, sed ad aliud: Sed nulla argumentatio est de creaturis arguere realem distinctionem per esse ad aliud, si esse ad aliud in creaturis est Ibid. n. 27. Ibid. n. 28.

420 METAPH. PARS III:

solum in anima: Non enim sequitur; In creaturis relatio distinguit aliqua secundum esse in anima; Igitur in Deo secundum rem: Igitur, &c.

Ibid. n°. 29.

Tertio arguitur contra conclusione sic: *Ese in potentia in res potestia dico excludere esse in actu*) facit quod relatio sit realis, quia intellectus ex natura rei cogitur, &c. Sed ex natura rei mensura est in potentia, ut cogatur intellectus ad intelligendum mensuram in ordine ad mensuratum: Igitur mensura ad mensuratum est relatio realis, quod est contra Phylosophum 5. met. cap. de ad aliquid tex. com. 20. Probo minorem: Mensura enim dicitur ad mensuratum; quia mensuratum dicitur ad ipsam secundum Phylosophum ibi tex. com. 20. Tunc arguo: Mensura dicitur ad mensuratum (saltem in potentia) ea necessitate, qua mensuratum dicitur ad ipsam: Sed mensuratum dicitur ad ipsam necessitate accepta ex natura rei cogente intellectum: Igitur.

Ibid. n°. 30.

Quarto: Quando intellectus cogitur ad intelligendum dominum in habitudine ad seruum, aut in potentia cohervia per quam dicitur, dominus praecessit ex natura rei, & in actu primo talis habitudo; aut non. Sisic: Ergo habitudo secundum quam alia sive habent, quod ex natura rei eorum esse est ad aliud se habere actu, est relatio realis secundum Aristotalem in praedictam distinguenter relationem realia à relationibus secundum dicit: Igitur habetur propositum. Si non: Igitur quantum est ex parte rei potest intellectus intelligere actu potentiam cohervendi ad se, quia modus intelligendi sequitur, vel saltem potest sequi modum essendi in re, Et ita non cogitur intellectus.

Ibid. n°. 32.

Quinto: Intellectus cogitur intelligere materiam in habitudine ad formam, maximè quando est in potentia propinqua ad formam, & tamen non est relatio realis inter haec. Probatio maioris: Quando unum non potest considerari sine alio, & prasertim consideratione physica, & reali, ibi cogimur intelligere unum in habitudine ad aliud. Sed sic probat Phylosphorus tex. com. 21. 2. phys. quod Physicus considerans materiam debet considerare formam, per hoc, quia sunt relativa. Probo minorem: Habitudo enim inter

DIST. IV. Q. I. A. III. 422

inter illa, qua non est oppositio extremonum, sed compo-
positio, non est realis. Pater s. met. tex. com. 20.
Scientia non dicitur ad scientem cum quo componitur,
sed ad scibile, quod est oppositum correlatum, &c.

Propter hoc affirmant alij esse habitudinis reali-
ter, & enarratiue distingui à fundamento. Primo, In i. d. 23.
quia illa non sunt idem realiter, quorum unum ma-
net altero corrupto: Sed fundamentum manet cor- q. 2. n. 34.
rupta relatione: Ergo, &c. Minor pater: Peram-
pta relatione in uno oppositorum perimitur in alio,
non ramen perimitur fundamentum. Maior proba-
tur: Contradictionem enim includit hoc esse idem
biuc, & quid corruptatur, & illud maneat: Por In i. d. 23.
hoc enim quid potencia materia corruptitur per ge- q. 1. n. 78.
nerationem, & non substantia materia, probat Com-
1. phys. com. 70. quid potentia differt à materia.
Praterea: Physiographus 1. phys. tex. com. 79. pro- In i. dist. 28.
bat privatatem esse aliud à materia: Et 4. phys. to q. 2. n. 35.
cum à locatore esse aliud per hoc quid hoc manet, aliud
non manet. Item per August. 6. de Trinit. cap. 6. Ibid. nu. 36.
probatur corpus cum colore, & figura non esse simplex,
quia potest manere eadem magnitudo, non idem can-
tor, neque eadem forma.

Secundū: Relatio rationis est aliquid in se prater Ibid. nu. 37.
suum fundamentum, quia relatio rationis in se qua-
libet alio praeciso non est nihil: Quia qualitas alia
praciso in se est ens rationis, & ens intelligibile: Er-
go eadem ratione relatio realis praeciso fundamento
est aliquid in se: Sed esse, quod habet in se praeciso
qualibet alio, est esse reale, quia si in se soliam efficiat
ens rationis nulli possit esse reale, sicut quod unum est
accidens nulli est substantia (1. phys. tex. com. 27):
Ergo relatio, qua ponitur realis in fundamento non est
realis in fundamento.

Confirmatur: Quia quod in se non est aliquid null. Ibid. nu. 38.
It est aliquid: Ergo si in se relatio non est res, respe-
ctu fundamenti non erit res.

Tertiū: Augustinus s. de Trinit. cap. 9. In rebus Ibid. nu. 39.
creatis, quod non secundum substantiam dicitur, se-
cundum accidentem dicitur: Sed relatio fundata super
efficiam produtam non dicitur secundum substan-
tiam,

422 METAPH. PARS III.

tiam, quia non ad se, sed ad aliud: Ergo secundum accidens: Sed accidens est differens à substantia, & etiam relatio fundata super qualitatem, & quantitatem est accidens aliud ab his per probationem Augustini ibidem, quia amitti potest ipsis remanentibus.

Ibid. nū. 40. Ergo, &c. Item Averinas 3. met. dicit, quod relatio est accidens, cuius prima accidentalitas est accidentalitas substantia: Vult ergo duo, scilicet quod sit accidens, & accidens substantia, quae non essent vera, si esset idem identice cum substantia: Ergo.

Ibid. nū. 41. Quartò: Si relationes sint reales per fundamenta, & à fundamentis recipiunt diueritatem specificam; aut ergo à fundamentis simpliciter recipiunt diueritatem: Et tunc ubi fundamenta plus differunt relationes plus differunt; quod falsum est: Quia aequalitas, & similitudo habent fundamenta genere distincta, sed relatio modo potentiae; & modo unius habent idem fundamentum, ut patet in calore, Es zamen plus differunt iste, quam illæ. Aut ex diuerso modo fundandi: quod nihil est: Quia illi diuersi modi fundandi, si sint idem realiter diuersis ipsis relationibus, tunc idem est concedere illas relationes realiter differre, si sint modi absoluti, quia eadem ratione, qua duo modi absoluti reales possunt immediate consequi ipsum calorem tanquam duas proprietates eius. Et duo modi relationes reales possunt quasi duas proprietates relationes: Ergo.

In 1. dist. 28. Nihilominus Henricus Quodlib. 7. q. 1. in resp. q. 1. nū. 68. ad 2. primam illam sententiam propugnat: eam tamen aliter declarat: Supponit enim quod relatio potest dupliciter considerari: Uno modo, ut quasi medium inter uallum inter extrema: Et alio modo, ut habitudo quedam fundata in ipsis non separata a sp̄s. Primo modo, ut dicit infra post exemplum de simo, habitudo talis non dicit, nisi modū rei ad aliud omnino indeterminatum, sicut simum, ut præscinditur à naso, non dicit nisi curuitatem secundum esse inde terminatum: Et isto modo relatio nullam realitatem dicit, nec secundum genus generalissimum, nec secundum speciem, nec sicut posito quod curuitas non esset qualitas absoluta, sed quod solū dicere habitudinē.

DIST. IV. Q. I. A. II. 433

nomen partium circuli ad inuicem, tunc certum est, quod, si consideretur ut præcisa à partibus circuli, non est nisi ens rationis. Secundò modo est predicamentum reale, scilicet habens genus, & species, sed non habet entitatem realiter distinctam à fundamento. Quod etiam probat.

Primiò : Quia in omni predicamento aliud est res Ibid. nn.68. predicamenti, aliud ratio formalis predicamenti : Formalis enim ratio predicamenti à re ipsa predicamenti præcisa, non est, nisi nomen secunda intentione : ut autem concernit rem ipsius predicamenti, sic constituitur predicamentum reale, quia substantia, ut praescinditur ab omni re substantia est solum nomen secunda intentionis, & ens rationis, sicut patet de rosa in anima : Substantia autem, ut concernit hominem, & animal secundum quod sunt res, est predicamentum reale : Et sic imaginandum est de qualitate, & quantitate . Tunc sic : Substantia lices sit nomen secunda intentionis, ut praescinditur à re predicamenti substantia, quia ratione habet propriam rem sui generis, quam concernit, puta hominem, & animal, &c. Ideo est predicamentum habens propria elementa, Et sic de qualitate, & quantitate : Sed relatis bene habet hoc communem cum istius predicamenti, scilicet quod estiam cum praescinditur à fundamento suu est ens rationis, & nomen secunda intentionis, quia sic nihil dicit, nisi habitudinem in communione, sicut essentia accidens cum praescinditur à predicamentis accidentibus non dicitur, nisi nomen secunda intentionis respondeat omnium accidentium, sed in alio deficit : Non enim habet proprias species, & individua, qua concernit, sed cum descendit in species, statim concernit res aliorum predicatorum, puta potentiam attinam, & passum, qua infra species qualitatem unum in qualitate, & unum in quantitate : Igneus manifestum est, quod relatio non est predicamentum reale, & se ipso formaliter, nec habet propria elementa, sed solum appropriata. Et super istam rationem fundatur se q. Quodlib. q. 3, ante medium usque in finem.

Secundò arguit sic : Secundum Dodekes duo pre- Ibid. nn.71. dicamenta transferuntur ad diuinam, scilicet substan-

424 METAPH. PARS III.

sia, & relatio: Substantia autem, qua transfertur ad diuinam, non transfertur secundum rationem generis, sed secundum rem generis, licet eminentiori modo: Igitur eadem ratione relatio, si habeat realitatem, transfertur non solum secundum rationem generis, sed secundum rem, eminentiori tamen modo. Si ergo propria realitas eius non est eadem substantia, qua est fundamentum, immo omnino opposita sibi: Et opposita secundum suas oppositas rationes nunquam sunt idem etiam in Deo: Igitur realitas relationis, quam dicit per se ipsam, & per illud totum, quod est formaliter diversa, & alia a substantia; immo opposita substantia non erit idem realiter cum substantia diuina, quod est falsum.

Bid. m. 72. Tertio: Quidam sunt modi reales, qui nullo modo possunt eidenter conuenire, sicut subsistere in se, & in alio esse: Et ideo ista, quibus isti modi conueniuntur, nullo modo sunt idem identice, sicut pater de substantia, & accidente. Atque sunt modi oppositi, qui eidentem possunt conuenire, sicut actus, & potentia eidem essentia; alio, & passio mortui. Et ideo illa, quibus ista conueniunt possunt esse idem realiter, sicut res in actu, & in potentia est eadem res: Et mortus, qui est actus, & quis est passio, sunt una res. Arguit igitur: Certum est, quod eadem res, pura calor, potest habere duos modos oppositos, scilicet esse quale in subiecto, & esse relationem ad calefactibile: Igitur res, quibus conueniuntur modi, scilicet qualitas, & relatio possunt esse idem identice.

Bid. m. 70. Ad hoc inducis multas autoritates Simplicij sui per pradicam, ad aliquid. Habitudo inquit est ratio secundum se. Et infra sequitur: Quod quidem in ipso, qua ad aliquid cum proprio charactere habitudo consubsistit ab omnibus est concessum. Et infra: Receptarium igitur ipsam in eo, qui secundum differentiam characteris existere, character autem ille, alio quandoquidem qualitas, aliquando autem quantitas, &c. ita quod habitudo semper coexistit characteribus, & unum simul verumque. Infra: Quocunque ei deficit horum non saluat prdicamentum tale. Non enim habitudo nuda secundum se, neque differentia fine

DIST. IV. Q.I.A.II. 429

sine habitudine facit prædicamentum, &c. Multa quoque adducit ad propositum cit. Quodlib. 7. q. 1. Vbi etiam Addit' aliam rationem de s. phys. de qua infra.

Hoc videtur quoque ex multis processibus Phylo. Ibid. n. 50. sophi, & Com. deduci: Nam.

Primo Phylosophus s. phys. tex. com. It. vult, quod Ibid. n. 51. ad relationem non sit motus, nec mutatio, quia potest advenire alicui, altero secundum mutari: Sed si relatio est noua res in fundamento, & diversa ab eo, operatur, quod aliqua mutatio, sicut & innovatio, de cuius advenit nouiter accederet, non secundum quod alteri accideret: Igitur.

Conformatur, quia aliter omnino erit petitio in argumento Phylosophi: Si enim supponat, quod relatio sit alia res à fundamento, Et cum hoc velit probare, quod ad ipsum non potest esse motus per hoc medium, quod advenit alijs altero mutato secundum manifeste potest principium: Hoc enim res alias probandum, quod noua relatio possit alicui advenire per secundum mutationem in altero.

Secundo: Idem Phylosophus 7. phys. tex. com. Ibid. n. 52. 27. volens probare, quod ad primam speciem qualitatis, scilicet ad habitum non potest esse motus, arguit: In ad aliquid non est motus: Habitus est ad aliquid: Igitur ad habitum, scilicet ad primam speciem qualitatis non est motus. Arguo igitur: Si relatio fundata super-habitum esset alia res ab habitu, non valeret argumentum Aristotelis, quia nulla est apparentia: In ad aliquid non est motus: Igitur ad habitum, qua est qualitas non est motus. Si tamen arquitur per illud medium: Habitus, & sua relatio sunt eadem res, Et ad relationem non est motus: Igitur nec ad habitum, tuncbenè sequitur.

Confirmatur per illud Boetij super lib. pradicam. Ibid. n. 53. cap. de ad aliquid: Ibi enim mouet dubitationē qualiter virtus, & vitium, & huiusmodi enumerantur in prædicamento ad aliquid, cum postea ipsum Phylosophus enumerat hoc circa qualitates: Et respondet ibi quod nibil prohibet eandem rem sub diuerso genere ponit, alia, asque alia dotta prædicatione: Sit ergo

426 METAPH. PARS III.

ergo satis concordat cum expositione Boetij, quod medium in illo argumento Phylosophi debet esse, quod habitus, & relatio sunt eadem res; quod est propositum.

Ibid. n°. 55. Tertio: Phylosophus 5. met. cap. de ad aliquid distinguit species relationis penes fundamenta: Sed metaphysicus, qui considerat quidditates rerum secundum intrinseca, & propria, non distingueret species eius penes fundamenta, si propria, & intrinseca haberent elementa alia à fundamento: Igitur, &c.

Ibid. n°. 50. Quartu: Com. de substantia orbū expressè vult, quod potentia materia est ipsa substantia materia: Et 1. phys. com. 70. vult, quod potentia differat à materia, quia potentia est de predicamento ad aliquid: Si igitur primum dictum stet cum secundo, vult quod relatio sit idem realiter cum fundamento, licet differant predicamentaliter.

In 1. d. 28. q. 2. n°. 18. In hac re mihi videbatur dicendum, quod verum est, quod relatio habet propria elementa, sed aliunde appropriata.

Ibid. n°. 19. Primo: Quia calor v. g. est de genere qualitatis; calor tamen, ut est principium altuum calefaciendi, est de genere relationis: Et albedo, ut est conformis alteri albedini, est de genere relationis modo unius, Et sic relatio modo potentia habet propria elementa ipsum calorem, & respectum, quem importat ad ipsum calefactibile: Sed certum est, quod calor non possit esse elementum proprium predicamento relationis ex se primo, sed appropriatum sibi de alio genere: Et sic reuertitur contraria opinio, quod relatio non habet realitatem suam ex se, sed realitas sua est realiter fundamenti, quod est de alio genere ab ipso. Et ad istum intellectum videtur fuisse processus Phylosophi: Cum enim 12. met. dixit, quod sicut in substantia sunt elementa materia forma, & priuatio, ita in alijs predicamentis, addit; sed horum unumquodque alterum est circa unumquodque genus, ut in colore album, nigrum, & superficies, tenebra, lumen, aer. Nota, quod elementum, quod Phylosophus enumerat hic loco materia est superficies respectu colorum contrariorum, & aer respectu lucis, & tenebræ: Sed certum est,

est, quod tam superficies quam color, & similiter aer est alterius generis, quam lux, & temбра: Ergo Phylosophus vult, quod aliquando elementum non est per se primò, & proprium cuilibet generi, sed aliud de appropriatum.

Secundò: Quia Phylosophus vult, quod sicut in Ibid. n. 20. proprio genere sunt propria clementia, materia, & forma, & priuatio, sic & agens: Sed certum est, quod in genere relationis non est agens, nisi de alio genera appropriatum, quia illud per quod agitur filiatione. v. g. non est respectus, qui est paternitas, quia relatio non est principium, qua ratione non est terminus: quod probatur q. phys. tex. com. 10. Agens igitur filiationem est pater ipse, & potentia generandi: Pater autem, & potentia generandi sunt de alio generi: Ergo, &c.

Tertiò: Ad hoc videtur commentum illud 23. 82. Ibid. n. 21. met. Com. cuius dicit, quod hoc nomen principium secundum materiam, & formam, & priuationem, & mouens, non viderit idem significare in quolibet alienum pradiuamenteorum, sed quod res eadem diversis appropriari possit, sufficit diversus modus significandi: Ergo Com. vult, quod res unius generis, per hoc quod habet numerum modum pradicandi, & significandi, quod sit appropriatum alteri pradicamento, & si elementum eius non primò, & ex se proprium, sed appropriatum per talen modum significandi. Probo minorem: Boetius super cap. de ad aliquid addit: Si dicat quis, quod causa est ut virtutem, atque vitium, habitusque inter qualitates numeret? Respondetur, sed alia, atque alia significacione res diversis generibus supponi nihil prohibet; Socrates vero in eo quod est, substantia est, in eo vero, quod pater, & filius, est ad aliquid: Itaque alia, atque alia prædicatio produc a. eandem rem sub diversis generibus potest, nihil prohibet.

Quartò: Ad idem concordat sextus Aristotelis Ibid. n. 22. hic in toto procofius 12. met. tex. 19. Non enim dicit, quod unumquidq; habet diversa elementa primò propria, & per se, sed dicit quod elementa sunt diversa secundum diversas modes: Unde in antiqua transla-
tione

428 METAPH. PARS III.

nōne ita habetur: Quoniam autē quæstio nostra, qua sūs principia substantia, & elementa, & relationis, & quantitatis, virtutis sunt eadem, aut diuersa, responderet si manifestum est, quod sunt, que dicuntur diuersis modis in quolibet. Nota, quod elementa dicuntur bic secundūm diuersos modos in quolibet genere: Ergo una res puta calor secundūm unum modum potest esse elementum in qualitate, & alio modo in relatione: Et ita relatio non habet elementum primo, & ex se, sed appropriatum.

Argumenta in oppositum adducta solutio[n]e non earent.

In 1. dist. 28. q.d. n. 79. Ad primum enim: Dicebatur, quod aquæ difficile argumentum sit contra per locum à simili inconveniens, posito quod relatio differt: Quia sicut est impossibile ea, qua sunt idem realiter, quod unum corrumpatur, & aliud remaneat, ita idem magnum inconueniens est, quod accidens, quod inest alicui subiecto, corrumpatur in eo sine omni actione, & passione, & mutatione circa suum esse in subiecto, quia esset corruptio sine corrumpente: Sed quando dicitur, quod relatio in isto fundamento corrumpitur per corruptionem alterius extremitati, ex hoc non ponitur actio, vel pastio, vel mutatio circa esse, quod talis relatio habuit in suo fundamento: Igitur simile difficile tibi conuenit, sicut mihi: Imò magis: Quia dicens, quod relatio est eadem res cum fundamento, in quounque priore ponitur suum fundamentum, etiam antequam ponatur oppositum correlatum, tale fundamento est relatum, licet relatio illa non sit extrinsecus terminata: Potest enim rationabiliter dici, quod in quoque priore ponatur calor, licet nullum ponatur combustibile ad quod terminetur relatio caloris, nam ipse calor per naturam propriam quantum est in se est calefactius, & assimilabilis alteri calori: Et eadem ratione potest dici, quod quando corrumpitur eius correlatum, quod non corrumpitur relatio, qua fuis fundata in ipso, sed solum definit illa sua relatio quantum ad conterminatum esse per oppositum suum: Et ita potest negari, quod relatio illa corrumpatur remanente fundamento quantum ad

ad suum esse reale: Et per consequens non sequitur aliquod inconveniens, scilicet quod corruptatur ibi aliquid sine actione, & passione, & mutatione: Sed quando tu dicis, quod relatio, qua differt a fundamento corruptitur per solam corruptionem relationis oppositi, tu ponis quod corruptitur in fundamento sine mutatione, & sine actione, & passione circa suum esse in fundamento: Igitur maius inconveniens tibi quam mihi. Quod dicitur de potentia materia, quia ibid. n. 20
potentia materiae corruptitur per generationem: Dicis posset quod potentia materia prout accipitur pro propagatione forme corruptitur, & illud est aliud a materia, sed potentia materiae, qua vocatur potentia passiva, non corruptitur, quia ipsa materies potentia passiva post sicut ante: Et ista non est potentia de genere relationis, & qua est eadem materia. Vel aliter posset negari maior principalis rationis, nisi quando aliqua sunt idem omnibus modis, quia si in diuinis annihilaretur filius, corrumperetur paternitas in patre secundum istos. Et tamen non corruptur essentia in patre, licet paternitas, & essentia sunt idem, quia non sunt idem omnibus modis: Sic in proposito corruptitur relatio, non corruptitur fundamentum, quia non sunt idem omnius modis, quia eadem res sic non esset in diversis generibus (sicut loquitur Phylosophus ibidem) quod potentia materia non est materia, ita quod sit pars definitionis, quia tunc esset eiusdem generis cum materia, cuius conformatum dicit ibidem, licet potentia materia sit eius substantia, ut vult alibi.

Ad secundum: Constitutum quod diversitas relationis rationis habetur totaliter ab intellectu: Et ideo responderi posset relationem realem non esse aliquid in se precio fundamento, sed simul cum ipso, quando mouetur intellectus ad illam distinguendam. Et sic patet ad confirmationem.

Ad tertium: Respondet posset, quod accidentis non differt a substantia, neque ait concernens ab eo, quod concernitur, a quo non habet realitatem diuersam: Nec aliter relatio dicitur accidentis substantia.

Ad

430 METAPH. PARS III.

Ad quartū. Responderi posset, relationes recipere à fundamentis, non materialiter, sed formaliter sumptis, diversi atem specificam, quatenus scilicet ab illis est præcisebilibus intentio relationis specialis: Relationes autem modo potentie, & modo vnius, non habere idem formaliter fundamentum, sed materialiter solum.

In 1. dist. 28. Si opponas primò quod Phyllo sophus 12. met. sex. com. 19. vult, quod diversorū generū diversa sunt elementa: Sed ratio est genu aliud à qualitate, & quantitate, qua sunt eiusdem fundamenta: Igitur alia habet elementa, quād elementa fundamenta-

Ibid. n. 75. rum, Et per consequens aliam realitatem: Diceretur, quod elementa possunt accipi tripliciter: Uno modo pro vera forma, & vera materia, Et sic solum prædicamentum substantia habet elementa propria: Alio modo pro eo, quod est in re formale per modum differentia, & materiale per modum generis, Et sic diceretur quod solum prædicamenta absoluta, vel ita, qua proprium habent esse absolutionem (quod dico propter sex respectiva alia à relatione) propria, & à se ipsis habent elementa. Tertio modo, quod subiectum vocetur unum elementum. & forma aliud elementum: Et per istum modum diceretur, quod nullum prædicamentum accidentale, sive absolutum, sive respectivum, habet propria intrinsecè à se ipso elementa, sed solum appropriata: Quia sic omnia habent substantiam pro altero, vel quantitatem; quod dico propter qualitatem, qua recipitur in superficie: Et isto tertio modo accipit Phyllo sophus elementa in 22. met. sex. com. 22. aliorum alia autem sunt elementa. Et infra: Et horum, idest elementorum unumquodque alterum circa unumquodque genus, ut in colore album, nigrum, & superficies, tenebra, lumen, aer. Ecce exp̄ressè habetur, quod uocando principia, seu elementa hic accipit unum elementum suumquodque: & aliud formam; elementa luminis, lucem, & aerem: Et hoc exp̄ressè ponit ibidem Com. quia dicit, quod principium, idest elementum, secundum materiam recipientem, in receptione coloris est superficies,

per species, qua est in potentia omnes colores, & principium secundum materiam recipientem lucem est aer. Ecce elementum materiale accipitur hic pro subiecto ipsum accidentis. Per hoc ad argumentum: Quando Ibid. n. 76.
Phylosophus dicit, quod quilibet genus habet propria elementa: Diceretur, quod Phylosophus accipit ibi elementa pro forma, & subiecto recipiente. Es quando dicitur: Ergo relatio habet alia elementa, quam suum fundamentum & aliam realitatem. Diceretur quod ex hoc non sequitur, quod habeat aliam realitatem à fundamento, sed aliam à subiecto: Quia bene verum est, quod similitudo (ut includit albedinem, qua est eius fundamentum) est alia res à corpore, vel superficie, quod est eius subiectum.

Si opponatur secundum, quod in hac sententia paternitas, & filiatio non possunt realiter differre, ut praeceps accepta, & quod nulla facta comparatione ad fundamenta non possunt habere distinctionem: Sed per eandem rationem potest probari quod passio hominis, & qui non differunt realiter ab homine & a quo, quod communiter apud omnes est falsum, quia non pertinet ad diversos modos dicendi per se: Igitur, &c. Probatio assumpti: Quia inhibilitas, & risibilitas praeceps accepta prater sua subiecta sunt passiones propriae eorum: Sed non potest imaginari, quod sine passiones, nisi quia bac homini, bac autem equo. Responderetur, quod risibilitas potest duplicitate accepta: Uno modo pro sua habitudine, quam dicit ad actum ridendi: Alio modo pro ipsa qualitate, qua in homine est principium illius actus. Exemplum: Calefabilitas in igne, vel accipitur pro ipsa habitudine ad actum calefaciendi, vel pro ipso caleficere. Primo modo diceretur, quod risibilitas non distinguatur ab inhibilitate, nisi quia bac est homini, bac aqui; hoc est, quia bac fundatur in ipsa qualitate homini, bac autem in propria aqui; Et hoc, quia non habet realitatem, nisi à fundamento, quod est qualitas propria homini. Secundo modo differunt se ipsi, sicut calor in igne à frigore in aqua, Et non solum, quia bac est passio ignis, bac aqua.

Si opponatur tertius, quod est inintelligibile aico. Ibid. n. 84.
modo.

modo relatio sit eadem cum fundamento, & tamen fundata in fundamento: Cum nihil possit recipi in
Ibid. n°. 82. se ipso. Dici potest quod istam fundationem possumus tripliciter intelligere: Uno modo, quod relatio superadderetur fundamento quasi aliquid superueniens, sicut quantitas subiecto. Alio modo, quod pullularet, vel oriretur à fundamento, sicut passio oritur à subiecto: Et utroque istorum modorum oportet, quod realiter differret à fundamento. Tertio modo, quod nec superaddatur aliquid nouum fundamento, nec nouum aliquid oriatur à fundamento, sed pro tanto dicatur fundatum fundare relationem, quia eadem res manens eadem, ut absolutum quid, presupponit se ipsam, ut respicit aliud; sicut dicimus, quod essentia fundat relationem, licet sint idem. Et isto modo intelligeretur ista fundatio sic scilicet, quod eadem res quae est calor, vel albedo est aliquid absolutum secundum se, Et ipsa eadem sine quocunque addito (ut respicit aliud) est relatum, Et pro tanto relatio dicitur fundari super calorem, vel albedinem, quia albedo, ut respicit aliud, non presupponit se ipsam esse aliquid in se: Et sic relatio non est alia res à fundamento, sicut aliud prädicamentum tantum.

Ibid. n°. 83. Si opponatur quartò, quod secundum istam viam relatio non differt ab ipso relatio, quia fundatum non fundat respectum ad aliud relatum: si ergo ut fundat est relatio (ut iam dictum est) ergo

Ibid. n°. 84. non differunt ista duo. Responderi posset, quod relatio, sicut non differt à fundamento præcise accepto secundum rem (ut præcimum est) nisi secundum quod eadem res presupponit seipsam diuersimode, ita nec relatio differe à relatio, nisi secundum quod eadem res presupponit seipsam diuersimode. Unde iste est ordo. Primo in natura rei est inuenire fundatum, puta calorem in suo esse absoluto: Secundo est ibi accipere fundatum importans respectum ad aliud, scilicet ad calefactibile; Et illud est relatio ipsa: Tertio est ibi reperire secundum ordinem originis, quod cum relatio iam est aliquid inter entia, & quedam forma, tunc ipsa dat quoddam esse, & illud esse.

esse vocatur relatum, quia ita esse relatum differ à relatione solum secundum quod eadem res habet diuersimode ordinem ad se ipsam, sicut relatio per illum ordinem differt à fundamento: Nam secundum illos, qui ponunt, quod esse, & essentia sunt idem, essentia primo est ibi quasi aliquid absolutum: Secundò est ibi reperire esse quasi actus essentialis, sed quia actus formaliter constituit aliquid, ideo ex esse, & essentia dicimus constitutus ipsum ens: Sic in proposito.

Alij respondent aliter, quod relatum includit Ibid. n. 85.
subjectum, & non fundamentū tantum: Sortes enim
albus est simili, & albedo per se accepta non est simili: Et ideo relatio differt à relatio, quantum su-
biectum differt à fundamento relationis. Sed hac re-
sponsio est contra phylosophiam: Quia materia prima
accidit refaciendis potentia & factum ad agens, &
tamen ibi non potest distinguere subiectum à fundamen-
to. Item est contra Theologiam, quia duas quantitas Ibid. n. 87.
separata in sacramento altaris sunt relativa re-
latione aequalitatis, & ibi non potest subiectum di-
stingui à fundamento. Et ideo prima responsio est
melior.

Si opponatur quinto, quod non posset saluari, Ibid. n. 88.
quare relatio minimum habet de entitate, si sit idem
cum fundamento. Respondetur quod minimum dici-
tur habere de entitate, quia de se non habet suum esse
proprium, sed à fundamento appropriatum.

Licet prædicta sententia sic explicata defendi plan-
abiliter possit eam tamen non tenet, quia est contra Ibid. n. 89.
Aristotelem ubi ex intentione disputat istam quasio-
num: Quod enim hoc sit intentio Phylosophi, & In i. dist. 13.
Com. quod omnia prædicamenta habeant propria ele- q. 2. n. 24.
menta in se ipsis intrinsecè, ita quod res unius prædi-
camenti non intrat essentiam alterius, & sic sit sibi
appropriatum elementum, puta quod fundamentum
intret essentiam prædicamenti relationis, probatur.

Primo: Per loca illa ubi Phylosophus specialiter Ibid.
lequitur de hoc q. met. xxviii com. 16. Diuersa verò
genere: Et 10. met. xxv. 13. Vult enim, quod di-
uersa genere dicimus quacunque secundum diuersam

434 METAPH. PARS III.

figuram categorię dicuntur ut substantia, & quale, quid, & alia. Et addit ibi, quod ista categorię sic sunt diuersa, quod non resoluuntur in unicam, **Ibid. nū. 25.** neque in unum aliquod. Tunc arguo: Categorię decem, inter quas superioris mentio facta est de ad aliiquid, sic sunt genera diuersa, quod in nullo conuenienter. Hac enim est propria ratio diuersi, ut distinguuntur contra differens, ut patet i. met. ix. com. 12. Et 10. met. Sed hac nullo modo essent vera, si relatio non haberet propria elementa, sed acciperet ab alijs prae dicamentū. Ergo, &c.

Ibid. nū. 26. Secundò: 6. met. ix. com. 4. Philosophus distinguist ens in verum, & falsum, qua, ut dicit, sunt in anima, & in decem pradicamenta; Et hoc est quod addit, prater hac autem sunt decem categorię, &c. Sed si relatio non haberet propria elementa, sed accepta ab alijs, tunc non saluarentur decem categorię extra animam, quia si non haberet propria principia extra animam, nec ipsum principiatum erit aliiquid per se ens extra animam.

Ibid. nū. 27. Tertiò: Hoc patet per Com. 10. phys. com. 70. ubi probat, quod potentia materia, quam dicit esse de pradicamento ad aliiquid, non est substantia materia, & innuit illud argumentum: Illa non sunt eadem, nec eadem habent elementa, quorum unum corruptitur, & reliquum non: Hoc patet per primum principium, quod dicit, quod esse, & non esse non dicuntur simul de eodem: Sed, ut dicit, potentia, quam ponit de pradicamento ad aliiquid, corruptitur in aduentu

Ibid. nū. 28. formae, substantia non: Ergo. Ad hoc est Damascenus in Log. sua cap. 20. & 30.

Ibid. nū. 29. Quarto probatur per processum istum in 12. met. sex. com. 19. 20. Et 21. tam secundum Philosophum, quam secundum Com. sic: Quia cum Philosophus dicit eadem elementa proportionabiliter in unoquoque pradicamento, quemadmodum principia sunt tria, forma priuatio, & materia, subdit rex. com. 22. sed rerum quatumquaque alterum circa unumquaque genus, ut in colore album, nigrum, superficies, &c. Arguo: Patet evidenter, quod loquitur de omnibus pradicamentis, & de elementis omnium: Si ergo ut intelligi

intelligere per hoc , quod dicit , quod superficies est elementum materiale qualitatis , quod sit sibi elementum propinquum , & proprium , & nullum aliud habeat materiale elementum prater superficiem , oportebit de intelligendo de omni predicamento accidentaliter indifferenter , tam de quantitate , & qualitate , sicut de predicamentis respectivis , quod non habeant propria elementa , sed appropriata : Cuius contrarium omnes dicunt de qualitate , & quantitate . Si autem intelligas hoc de elemento remoto materiali qualitatibus ergo eadem ratione intelliges in alijs predicationibus , quod subiectum , vel fundamentum est elementum remotum solum , & prater illud elementum materiale propinquum , proprium , non appropriatum : Et hoc est propositum . Quod autem secundum istum intellectum loquatur Com. ibidem , patet : Quia cum Philosophus lex. com. 23. posuit in substantia ista tria principia , materiam , formam , & priuationem , vulgo Com. quod prater ista remota principia oportet ponere aliqua propinqua in qualibet re substantiali . Unde super illud Philosophi : Caro , & os &c. Intendebat per hoc demonstrare , quod propinqua principia non sunt eadem in omnibus substantijs . Et in fine com. refert supple ad aliud dictum , quod alterum , & alterum est in unoquoque genere . Et subdit , quod hoc intelligendum est in principijs propinquis , & non remotis : In remotis enim est possibile ut principia substantia sint principia omnium : Ergo cum dicit alterum circa unumquodque , genus , vult quod prater elementum remotum in qualibet genere , sint alia quoque propinqua .

Quinto : Ita inconveniens esset Philosopho , quod Ibid. ms. 30. unum predicatorum confunderetur omnino in aliud , sicut quod omnia accidentalia confunderentur in substantiam : Sed Com. com. 19. arguit substantiam non posse esse elementum aliorum predicatorum sic , quod alia predicatora propria , & intrinseca elementa non habeant , quia per resolutionem omnia dissoluerentur in substantiam : Ergo eadem ratione quantitas , vel qualitas non possunt esse ele-

436 METAPH. PARS III.

mentum appropriatum relationis, quin prater hanc
que sunt fundamenta eius, alia propria elementa in-
trinsicā habeat. Alioquin relatio aliquando dissolue-
tur in qualitatem, vel quantitatem.

Ibid. nū. 31. Sextō: *Phylosophus* 12. met. tex. com. 19. & 20.
expresse vult, quod licet omnia pradiumenta habeat
eadem elementa proportionabiliter, quia in quolibet
sunt actus, & potentia, vult tamen indistincte actus,
& potentiam in alijs. & alijs generibus esse alia, &
alia: Sed certum est, quod absolute, & indistincte
tuquendo in qualitate, & quantitate, actus, & po-
tentia sunt distincta elementa propria, intrinsicā:
Ergo & in relatione. & in alijs. Istam comparatio-
nem facit expresse Com. com. 29. Potentia & actus,
secundum quod sunt in diuersis rebus, sunt diuersa.
& habent respectum ad entia diuersis modis, idest,
quia potentia, & actus, que sunt principia substantiae,
sunt alia à potentia, & actu, que sunt principia qua-
litatis, & sic de alijs. Nota, quod sicut potentia, &
actus substantiae sunt diuersa à potentia, & actu qua-
litatis, sic est de alijs: Sed secundum omnes potentias,
& actus substantiae à potentia, & actu qualitatis di-
versificantur, secundum ea, que sunt utriusque in-
trinsicā, propria, & non appropriata solum: Ergo
sic in alijs.

Ibid. nū. 32. Confirmatur: Quia *Phylosophus*, & *Com.* ibi pro-
bant, quod in substantia, & qualitate, & in quolibet
sunt etiam propria potentia, & proprius actus: Quia
in quolibet quandoque idem inuenitur in potentia, &
quandoque in actu: Sed aquae verum est de relati-
ne, sicut de alijs, quod quandoque inuenitur in po-
tentia, & quandoque in actu: Ergo, &c.

Ibid. nū. 33. Confirmatur secundò contra proteruentem, qui di-
ceret quandoque esse in potentia, & quandoque in
actu, non potentia sui, sed fundamenti: Quia si po-
natur, quod potentia sit quædam proprietas consequens
fundamentum, sicut quantitas sequitur suum funda-
mentum, hoc posito, adhuc ita vere poterit relatio
quandoque inueniri in potentia in fundamento, &
quandoque in actu, sicut quantitas in subiecto quan-
dogue est in potentia, & quandoque in actu: Ergo in
relat-

relatione ita vocari coletur. quod habeat propriam potentiam, & proprium nullum in essentia suis, & non solum appropriata sicut de quantitate.

Hæc intelligenda sunt de sola relatione reali secundum propriam entitatem, & esse physicum constituentem speciale predicationem: Si enim loquimur de habitudine propria relationis transcendentialis, seu secundum dico, ac medie, priorem sententiam veriorum esse, ex eo patet, quod omnes concedane relationes illas esse essentiales fundamentis, non quicquam quasi explicitè sunt de eorum conceptu primario, sed quia diuersam entitatem non superaddunt.

Distinctis igitur ad pleniorum rei intelligentiam duabus habitudinibus realibus, scilicet, accidentalis ab essentiali, sit.

Resolutio 1. **Esse** habitudinis realis essentialis non distinguitur entitatem à fundamento. Patet, quia essentia ab entitate rei nequit distingui: Plenum autem est habitudinem essentialem prout ab accidentali separatur, dico essentialem respectu sui fundamenti, & non respectu sui ipsius: Cum hoc modo ipsum quoque accidentis sit suamnet essentia.

Dices, Conclusionem esse de subiecto non supponente, quin nulla datur habitudo essentialis fundamento, ut patet in ala respectu alati, & in capite respectu capitati: Licet enim nullo intellectu cogitante ala adhuc haberet habitudinem ad alatum, tamen ala ex per se. & prima suis significatione non impetrat habitudinem ad aliud, sed potius significare substantiam talam: Ideo Phylosophus in predicatione & Boetius ibidem volunt, quod ala, & caput possint definiri sciri sine alato, & capitato. Sed contra, quia cum fundamentum considerari queat, vel secundum propriam entitatem, vel secundum proprias intelligibilitates: Quanquam verum sit hoc secundo modo habitudinem non esse de eius essentia, tamen negari non potest quin primo modo dicatur essentialis: Quanquam autem fundamentum sic acceptum habitudinem huiusmodi explicitè non exprimat, eadem nihilominus implicitè importatur.

498 METAPH. PARAGH.

Resolutio 2. Et habitudinis accidentis differuntur entitatiæ à fundamento. Prox ex supradictis.

In 1. d. 28. q. 1. n. 42. Ad argumenta Aureoli respondendum. Et primum enim, nego quod esset pars deus. Quando probatur, quod illa duo sunt unum, scilicet Sartes, & Plato sunt idem inter se, auctoritas illa sine eisdem specie, habebat alia duas relationes identitatis, & sic in infinitum: Dico, quod illa duas relationes identitatis se ipsis, sive suorum conformitatebus sunt eadem inter se, sicut Sartes, & Plato sunt idem inter se secundum speciem, & propter genus in genere substantia sua ipsis eiusdem identitatis, qua ad inuicem sunt conformes substantiales: Unde pro regula debet haberi, quod individua cuiuscumlibet generis sunt eadem inter se suis ipsis entitatibus, quibus sunt conformia ad inuicem, & non per aliquam aliam rem communem, &c.

Ibid. n. 43. Ad secundum. Concedatur, quod Deus tenere possit duas albedines sive similitudinem consequente. Et In 1. d. 30. quando additur quod intellectus possit adhuc intelligi genere illas fore similes sive omni. &c. Dico, quod hoc esset secundum verum fundamentaliter, sed non formaliter. Imo si intelligeret illas similes formaliter, intelligeret falsum, quia 9. met. t. x. v. 21. dicitur, quod dicens Sartem esse album verum dicit, quia Sartes albus est; sic in propositione oportebit, si forma vera erit: Sed in propositione diffiramus de relatione formaliter accepta, quare non valeret.

Ibid. n. 43. Ad tertium. Quando dicuntur, quod in numero est propositum in infinitum, &c. Dico, quod hoc est verum secundum potentiam secundum Phibosopham 3. phib. t. x. v. 63. nec habet huc pro impossibiliis in apponente, ut hoc arguitur procedendo de duobus ad triplum.

Ibid. n. 44. Ad quartum: Quando dicuntur, quod ratione modo undas sunt indistinctiores, & indistinctiores; falsum est. Etiam hoc confessus, non valeret, quia non sequitur, quod eadem res sit in duabus substantiis, quia sicut quando dicuntur pater dicitur ad filium, alia est relatio in patre, alia in filio, ita cum Sartes est similiis Plato.

Platonis, alia est similitudo hinc inde, & alia unius,
& alia indistinctio

Ad quintum: Quando probatur de paternitate, Ibid. n. 45.
Cognitione, quod illa non sunt in re fundamentaliter, quia alii super quo fundatur transit. Dico, quod non fundatur super actum, nec super esse potentiale ipsum, sed super esse habituale, quod manet, ut diffusè probatur in 3. dist. 26. q. 2.

Ad sextum: De paternitate, à quo producitur? Ibid.
Dico, quod à patre per accidens. Et quando dicuntur:
Ergo pater agit in se. Dico, quod nec in actione immanente producuntur relationes, que sequuntur actionem, qua agens agit in se; nec in transiente, qua agit in aliud, ut pater dicitar quia genuit filium. met. ix. com. 20. sed utrobique, quia actio est ab agente.

Ad septimum: De relatione domini, & servi, Ibid. n. 46.
quorum esse dependet à voluntate: Non monos argumentum. Primo, quia posset dici, quod dominium quoddam est naturale, sicut dicit Philosophus, quod quidam vident intellectu, & debiles corpore, quidam & contra: Et dicit, quod qui vident intellectu naturalem sunt domini aliorum: Aliud est dominium voluntarium, de quo arguitur: Licet ergo probetur, quod dominium tunc non diceres relationem realem en natura rei, non probatur quin dominium naturale dicat, &c. Et ita non probatur quin omnis ratio, qua intrinsecus innascitur ex natura rei sit ratio realis sine omni opere intellectus & voluntatis. Secundè posset dici, quod in dominio, quod est per electionem duo concurrunt, unum, quod est in natura rei, scilicet, quod talis electus habet potentiam cohercituram respectu subditorum: unde si aliquis eligeretur, qui non haberet talam potentiam, non esset dominus, nisi metaphorice, sicut si aliqui eligerent suam pro domino: Aliud, quod est mere in libertate voluntatis, ita quod voluntas concurrit sicut causa applicans solum potentiam cohercituram respectu talium subditorum, qua primò non fuit applicata: Licet ergo concederetur, quod dominium non esset ratio realis, ut pertinet ad causam applicantem, qua-

440 METAPH. PARS III.

est voluntas, est tamen relatio realis ex natura rei, ut pertinet ad potentiam cohereditiuam qua est causa exequens, seu principalis. Tertio etiam posset dici, quod cum voluntas sit quedam res in natura, & etiam actus voluntatis, quod apud multos non est inconveniens, quia relatio dominij, sicut est realis ut pertinet ad potentiam cohereditiuam, ita sit realis ut pertinet ad voluntatem applicatiuam. Et posset probari, quod eadem ratione possunt relationes reales fundari inter voluntatem & suum actum, sicut inter intellectum, & sius actum: Sed Phylosophus s. met. non plus negaret, quin intellectus (sive esset potentia activa, sive passiva) dicat relationem realem ad suum actum, quam color ad colorem productum: Unde dicit cap. de ad aliquid, quod relativa secundum potentiam, ut calefactuum ad calefactibile & omne actuum ad passuum: Et idem diceret de actu: Actus enim intellectus cum sit finis, & terminus, sicut ipsum productum g. met. tex. com. 16. Et productu dicitur relativa realiter ad producentem: Sequitur, quod est relatio realis actus etiam intelligendi, ut vult Phylosophus s. met. tex. com. 20 est mensuratum respectu sui scibilis: Et ibidem vult, quod tale mensuratus, quod est scire, vel sciencia realiter referatur ad scibile.

Ibid. n. 47. Ad octauum: Verum est, quod impossibile est rem dependere à non re, qua est non res, qua est impossibilis esse; potest tamen dependere à non re, qua est possibilis &c.

Ibid. n. 48. Ad nonum: Dico, quod similitudo producebatur in praexistenti albo quando ipsum producebatur, & etiam habitudo licet habitudo pro tunc extrinsecus terminata non fuerit, &c.

Argumenta Henrici soluuntur etiam.

Ad primum conceditur in omni praedicamento aliud esse rem, aliud vero rationem formalem praedicamenti; Et rationem formalem praedicamenti constituere praedicamentum reale, ut concernit rem praedicamenti; sed negatur relationem in hoc ab alijs praedicamentis differre, quod non habeat propria species, solumque res aliorum praedicamentorum concernat: Veras siquidem species habet, quae licet

Nec non desuntur, nisi in habitudine ad fundatum, tamen ab ipsis entitatiue distinguuntur, sicut diximus, supra dist. i. q. i. art. i. accidentia omnia entitatiue distinguiri à subiecto.

Ad secundum: *Quando dicit, quod si relatio habet propriam realitatem ponetur in Deo quantum ad rem generis.* In i. dist. 28. & rationem, sicut substantia. Dico, quod non est simile, quia res relationis est in rei ueritate accidentis, sicut qualitas, & quantitas, ideo sibi repugnat secundum propriam realitatem transferri ad diuina, sicut qualitate, & quantitate.

Ad tertium: *Quando dicit, quod duo oppositi modi possunt conuenire eidem, sicut calori esse in alio, & effe ad aliud, sicut aliis, & potentia, & alio, & passio motus.* Dico quod argumentum soluit se ipsum: Atque enim, & potentia eidem conueniunt, quia non sunt differentia genere opposita ponentes aliquid in diverso gradu, sed dividunt idem genus: *Relatio* *modi:* & fundamentum pertinent ad diuersum genus: Et ad propositionem est aliud exemplum: *Actio* *potentiae, & passibilitatis* sunt idem subiecto, tamen reuerberant differentiam graduum, sicut res diuersorum generum à motu, Si enim motus praeceps consideretur sine repletu actionis, & passionis est de alio genere ab his: ut enim est passio, vel passibilius qualitas: Si autem consideretur non ut praeceps, sed ut subiectum, vel fundamentum actionis, & passionis, sic differt ab his, sicut subiectum à passione, & ita quocunque modo recipiatur realiter differe: Et sic est exemplum ad propositionem.

Ad authoritates Simplicij. Respondetur per eas non deduci, habitudines non habere proprias entitates à fundamentis distinctas, sed solum esse illatū ita characterizari ab esse fundamentorum, ut sine ipsis nequeant habitudines illas subsistere, quod etiam nobis conceditur.

Ad alias authoritates Philosophi, & Com. Ad Ibid. nu. 49. quamquam quando dicitur, quod non adueniret sine mutatione, si differt à subiecto. Respondent aliqui, quod Philosophus non intendit negare motum ad generationem, nisi mecum, qui est successio. Sed hec fe-

442 METAPH. PARS III.

sponso iam impugnata est iu Phys. par. 1. dist. 2. §. 1.
 Ibid. qu. 58. q. 3. art. 2. Respondent aliter alijs ut Gilton, quod
 mutatio potest accipi dupliciter: Uno modo pro omni
 eo, quod facit aliquid se habere aliter nunc, quam
 prius. Et sic motus est quadam alteritas: Et sic est
 concedendum, quod omnes, quod nouiter sit relativum
 mutatur, quia aliquid nouum sibi acquiritur, quo se
 habet aliter: Alio modo accipitur mutatio pro actio-
 ne passione, qua aliquid acquiritur alicui. Et sic lo-
 quitur Philosophus in 5 phys. Et sic est verum, quod
 noua relatio aduenit alicui sine mutatione, puta, quod
 nulla actio sit circa ipsam, sed solum circa suum op-
 positum. Dicit igitur, quod primus non est intelligi-
 bilis, scilicet quod aliquid nouiter adueniat alicui,
 quo se habeat aliter nunc quam prius sine mutatione,
 qua sit actio, & passio circa ipsum: Sic respondet,
 quod hoc non est intelligibile propter ignorantiam mo-
 di generationis, quo nouiter relatio acquiritur, &
 quo acquiritur absolutum nouiter: De absolutis enim
 verum est, quod procedit mutatio, qua est actio, &
 passio; non autem verum est de relatione. Melius
 tamen respondet, quod relatio processit in funda-
 mento, & generabatur mutatione illa, qua suum fun-
 damentum, sicut per accidens: Unde dico, quod si in
 salore procederes respectus eius ad calefactibile, qui
 est proprietas eius inseparabilis, sive quando nouiter
 conterminaretur, seu nouiter terminaretur eius habi-
 bendo per suum oppositum nouiter productum, nulla
 fieret mutatio in ipso. Et sic intelligenda est demon-
 stratio Philosophi 5. phys tex. com. 3 o. quod rela-
 tio nouiter aduenit sine mutatione fundamenti per po-
 sitionem sui oppositi: quod verum est, quando rela-
 tio processit in suo fundamento, & dicuntur solum no-
 uiter advenire, quantum ad illam nouam contermina-
 tionem cum suo opposito, non autem quantum ad
 realitatem relationis, qua processit. Hoc idem di-
 cunt aliij assertentes, quod sicut lux habet in se perfe-
 citam naturam, quia semper est habens, ut actu illu-
 minet, quod autem non semper actu illuminet, hoc est,
 quia non est præsens illuminabile; Et ideo cum fu-
 rest præcessu illuminabile, statim illuminat sine omni
 muta-
 bili

mutatione à parte sui: Similiter album habet in se naturam, qua actu est habile, ut alteri assimiletur secundum actuū: Et ideo non requiritur mutatio alia in eo, ut assimiletur, sed solum præsentia alterius: Et hoc quia illud tale reale, quo habile est alterum respicere, est in eo secundum se, licet non sub ratione respectus. Nota exempla eorum sic: Quia si illuminare non esset lux ipsa, nec etiam actus elicitus à luce, sed quadam propria passio consequens lucem, in omni priori, quo lux esset, tunc in illo priori, quo lux præcederet aeyum illuminatum ab ea vere illuminaret; tunc etiam realiter præcederet, & etiam, quia præcederet non mutaretur lux ipsa, quando illuminaret aerem; sed solum aer illuminatus mutaretur. Eodem modo imaginandum sit de relations, qua consequitur calorem, quod in quocunque priori ponitur calor, cum si proprietas consequens, in quocunque priori ponitur calor, quod calor non mutaretur quando referretur, sed solum illud mutaretur, quod nouiter ad ipsum referetur. Apparet expresse in relatione modis mensurae: Mensuratum enim realiter referatur ad mensuram per infinitum tempus, antequam exigatur aliis respectus realis in mensura; Et eadem ratione potest consenseris in alijs relationibus realibus. Ex quo patet ad confirmationem.

Ad secundam: Quando dicitur, quod Phylosphorus probat, quod in prima specie qualitas non est motus per hoc, quod in ad aliquid non est motus, &c. Dico, quod Phylosphorus ibidem duplice argumento hoc probat, scilicet, quod ad habitum non est motus. Primo per hoc, quod est ad aliquid: Secundo per Cm. com. 18. quia est perfectio. Et perfectio consistit in indivisiibili: Ad indivisiibile autem non est motus. Vel aliter formatur, ut deducat Phylosphorus ibidem 19x. com. 18. & 20. Habitus est perfectio: Sed perfectio aduenit sine mutatione, quia anima in sedendo sit sciens. Unde accipit ipse habitum duplicitate: Primo pro ipsa passione consequente ipsum inseparabiliter, qua est relatio: Secundo pro ipsa essentia habitus. Per hec ad argumentum quando dicuntur, quod ipse probat, quod ad habitum non est mo-

444 METAPH. PARS III.

tus, quia est ad aliquid. Dico, quod accipit in illa prima ratione habitum, non pro essentia habitus, sed pro sua proprietate inseparabili, scilicet relatione ipsa: Sed in secundo argumento accipitur pro essentia habitus. Unde verum est, quod arguitur scilicet, quod per illud argumentum primum de ad aliquid non probatur per hoc, quod ad qualitatem non est motus, sed solum probatur, quod ad propriam passionem qualitatis, scilicet ad relationem consequentem non est motus: Et ideo adducitur secundum argumentum ad probandum, quod ad ipsam essentiam habitus non est motus. Nota, quod duplex processus fuit necessarius, quia aliqui volebant indifferenter accipere habitum pro essentia habitus, & pro sua relatione, qua est passio inseparabilis ab eo, ut alibi vidimus.

Ibid. n. 60. Ad confirmationem Boetij, quod idem ponitur in diversis predicamentis secundum diuersas suas significaciones. Verum est idem subiecto, sed non idem re simpliciter. Quia oportet, quod illae diuersae significations diuersis rebus innitantur.

Ibid. n. 61. Ad tertium: Quando dicitur, quod species relationum distinguntur penes fundamentum. Dico, quod per hoc non arguitur quod fundamentum non sit de essentia relationis, sed quod inherentia ad fundamentum est de essentia relationis, quia . metaph. ponit Phylosophus subiectum in definitione passionis, & frequenter ponit bipes in definitione hominis, non quod subiectum sit de essentia passionis, sed quod inherentia sit de essentia passionis. Unde hic sunt tria notanda: Primus est, quod inherentia accidentis sic est de essentia accidentis, quod est ipsa quidditas & essentia accidentis, sicut in genere substantiae potentia materia est ipsa essentia materia, secundum Com. de substantia orbis. Hoc etiam patet 6. metaph. tex. com. 7. ubi definit accidentis per substantiam & assignat rationem, quia accidentis est ens in subiecto: Sed si accidentis haberet aliam quidditatem preter suam inherentiam, fuisse diminutus in considerando quidditates rerum ; cum ad ipsum immediate pertineat considerare quidditatem in quantum quidditas; vel dedisset definitionem accidentis

6. Ibid. n. 63. aliam, quam per subiectum, secundo notandum, mediū.
tum quād
nū. 63. aliam,

DIST. IV. Q. I. A. II. 445

quod cum inherentia accidentis sit essentia accidentis,
quod hoc tam est verum de relatione, quam de alijs.
Unde statim in litera, postquam dicit: accidentis dicit
esse hoc in hoc, ut similitas in naso, & albedo inest suo
subjecto; addit: Et aequali quantitati: Aequali
verò est relatio: Ergo sequitur, quod quamvis re-
latio. Omne accidentis habeat genus, & differentiam
intra se intrinsecè, non tamen nisi in habitudine ad
subjectum, nec per consequens debet distingui in spe-
cies, nisi in habitudine ad subjectum. Tertio ulte. Ibid.nu.64.
rius intelligendum, quod si inherentia ad subjectum
sit de essentia accidentis, propter hoc non sequitur,
quod accidentis non habeat essentiam propriam aliam à
subjecto; sicut materia per essentiam dependet à for-
ma, differt tamen per essentiam: Et in huiusmodi
horum protestatione dicit. ibid. Phylosoph. quod qua-
do subiectum ponitur in definitione accidentis, quod est
definitio ex additione: Et infra concludendo dicit:
quare quod quid est erat esse. & definitio, aut non est
alicuius, aut substantia, aut aliter est, quemadmo-
dum diximus; id est aliter est quam de substantijs, de
quibus diximus, quod solum indicant quod quid erat
esse: Sic ergo patet ad argumentum, quod licet spe-
cies relationis distinguuntur in ordine ad fundamen-
tum, quia inherentia eius ad fundamentum est de
eius essentia, non tamen sequitur, quod non habeat
aliam realitatem à fundamento.

Ad quartum, quando dicitur, quod potentia ma- Ibid.nu.48.
terie est substantia materie. Dico, quod in mate-
ria est duplex potentia: Una qua est potentia rece-
ptiva forma; & sic altera pars compositi: Et illa
potentia est substantia materie, & essentia eius; per
essentiam enim eius nata est suscipere formam: Alia
est potentia in ea, qua respicit potentiam agentis acti-
nam, per quam potentiam deducitur de potentia in
actum, ut actu imprimatur sibi forma: Et illa po-
tentia, qua sic respicit agentem est de genere relatio-
nis, & quedam proprietatis consequens essentiam ma-
terie: Et sic intelligo dictum Com. in Phys. quando
dicit, quod potentia non est substantia materie,
quia iure magis esset de predicamento ad aliquam
per se.

446 METAPH. PARS III.

verum est non solum accipiendo materiam, ut respicit formam sed ut si respicit formam secundum quod nata est recipere eam per actionem agentis.

Neque argumenta in favorem illius sententie à nobis facta solutione primantur.

Ibid. n. 43. Ad primum enim quando dicitur, quod superficies est elementum materiales in qualitate. Dico, quod verum est esse elementum remosum, habet tamen alia elementa propria propinquas ex se ipsa formaliter; Et sic etiam de alijs praedicamentis.

Ibid. n. 44. Ad secundum de agente quando dicitur, quod non habet agens, nisi appropriatum, &c. à simili. Dico, quod non est simile: quia enim relatio non producitur, nisi per accidens, ideo potest habere solum appropriatum agens ab alio genere. Sed quia quantum ad essentiam suam est ens per se, & praedicamentum per se, ideo dicitur habere elementa intrinseca, & per se.

Ibid. n. 45. Ad tertium quando dicitur, quod ex diuerso modo significandi ponitur aliquid in diuersis praedicamentis. Dico quod ex diuersis modis significandi praesertim, non ponitur aliquid in diuersis generibus secundum esse, quod dico proper formam substantiam, qua secundum dici ponitur in praedicamento qualitatem: Sola ergo significatio non facit, nisi ex diuersitate reali causetur illa diuersa significatio. Quod si habitus ponitur in genere qualitatis, & relationis, hoc est, quia relatio est quadam proprietatis consequens habitum, realiter differens ab ipso.

Ibid. n. 46. Ad Boetium, qui dicit, quod idem ex diuersa significacione ponitur in diuersis praedicamentis. Dico, quod verum est idem subiectum ponit in diuersis praedicamentis, sumpta alia & alia significacione: Si tamen illa alia significaciones sibi insint mediantibus diuersis realitatibus, puta pater est in genere substantia per substantiam, & in genere relationis per parentitatem, qua differunt sicut res diuersae.

Ibid. n. 47. Ad illud Phythophilum, quod elementa dicuntur diuersis modis in quolibet. Verum est, diuersis modis, præsupponendis tamen diuersitatem realerem eorum, quorum sunt sales modi. Dico ergo, quod in fallibiliter

liter intentio Phylosophi, & Com. in 12. est, quod relatio differat à fundamenta realiter. Sed hoc contingit imaginari dupliciter: Uno modo, quod sit accidentis advenitum subiecto: alio modo, quod sit proprietas inseparabiliter ipsum concomitans: Et ideo secundo modo est intelligendum, quod relatio differe à fundamento. Unde sicut calor est proprietas consequens formam substantialem ignis, & similitas natus, ita respectus calefactibilis inseparabiliter sequitur calorem, & similitudo, qua unus simus assimilabilis est alteri simo, inseparabiliter sequitur similitatem: Et sicut calor differe à forma ignis tanquam eius proprietas, & similitas à nato, ita respectus calorius ad calefactibile, & similitudo similitatis ad aliud simum sunt differentes à calore, & similitate.

Adhuc tamen obiecitur ab aliquibus. Primo sic. Quod constituitur in esse per participationem fundamenti non habet entitatem distinctam à fundamento: sed habitudo accidentalis constituitur in esse per participationem fundamenti: Ergo, &c. Maior patet à paritate compositi naturalis: Ex eo enim quod constituatur ex materia, & forma, entitatem ab illis distinctam nequit habere. Minor probatur, quia ita se habet habitudo accidentalis ad suum fundamentum, sicut generaliter se habent accidentia, etiam absoluta, ad subiectum: Sed accidentia omnia constituuntur in esse per participationem subiecti, quia dependentia, quam quodlibet accidens habet ad subiectum est ipsa essentia accidentis, ut videtur deduci ex 4. metaph. tex. com. 2. & etiam expressè 12. met. tex. com. 19. Ergo, &c. Solutio huius obiectionis appareret tunc ex dictis in hoc eodem articulo, tum ex iam stabilitis dist. 1. q. 1. hujus 3. par. Ceterum adhuc ut evaneantur omnes difficultates: considerandum est, quod intentio Aristotelis fuit, quod substantia solum est quoddam ens perfectum, cetera praedicamenta solum sunt entia per participationem: Et elementa, & causa accidentium causantur, & participantur à causis substantiae. Et ideo distinguendum est, quod participatio est duplex: Quodammodo est participatio essentia, sicut dicimus quod medij

448 METAPH. PARS III.

medij colores participant extrem. colorum. & etiam mixta participant elementa: essentia enim elementorum aliquo modo intrant essentiam mixtorum. & essentia extremerum colorum medios colores, ut alibi probatum est: Alia est participatio dependentia, sicut dicimus, quod omnia creata participant esse diuinum, quae quidem participatio diuini esse non est talis modi, quod essentia diuina intret essentias eorum quoquo modo, sed est participatio talis, quod essentia eorum est quadam participatio diuini esse, ita scilicet, quod et si omnis essentia creata fuit extranea natura à natura diuina, est tamen dependens ab ipsa: Et secundum quod ipsa creatura magis, & minus distanter dependent. secundum hoc dicuntur magis, & minus perfecta entia; In quibus manifestum est, quod qualibet creatura habet sic propriè principia essentia-lia, quod nihil, quod est de essentia unius intrat essentiam alterius. Isto modo dico, quod omnia prædicamenta sunt entia per participationem substantia, & elementa eorum participant elementa substantia, non quod elementa substantia intrent essentiam qualita-ri, aut cuiuscumque aliorum, aut quod elementa qua-litatis intrent essentiam quantitatis; aut quod elemen-ta qualitatis intrent essentiam relationis, non plus quam essentia diuina intret essentiam prima intelli-gentia nec plus quam principia essentia lia prima in-telligentia intrent essentiam secundam, & sic deinceps; sed est participatio per talem modum, quod quantitas, & quodlibet aliud prædicamentum, & elementa eorum sunt quadam participatio substantia, & ele-mentorum substantia, id est omnino extranea natura alia à natura substantia, in quadam tamen dependen-tia ad substantiam. Et secundum quod magis, & minus distanter dependent à substantia, sunt entia magis, & minus perfecta. sicut est de intelligentijs; Et sic est manifestum quod quodlibet aliud prædicamen-tum habebit in se ipso formaliter elementa secun-dum gradum perfectionis sua nō appropriata ab alio, sicut est de alijs intelligentijs. Et hac infalli biliter est imaginatio Phylosophi: Substantiarum cause om-nipotens, supple, sunt causa, quia destrutis illis, illa destru-

destruuntur. Ecce quod elementa substantiae sunt causa elementorum aliorum praedicamentorum. Unde sequitur in com. 9. Et signum eius est, quod cum causa substantiarum auferuntur, auferuntur aliorum praedicamentorum causa materialis: Ergo causa substantiae est causa materie ceterorum praedicamentorum: Et similiter de forma, & de priuatione, que est in substantia, & mouente. Nota quod ponit substantiam, Ibid. n. 24,

& elementa substantiae causas aliorum praedicamentorum, & elementorum, quia scilicet dependent a substantia, & elementis substantiae: Propositum enim suum probat per hoc, quod ablata substantia auferuntur illa: Cum hoc tamen vult, quod causa cuiuslibet generis, & elementa, sunt diuersa in essentia ab elementis cuiuslibet alterius: Et hoc est, quod dicit in fine commenti: Causae eorum, qua differunt genere, differunt genere, & qua differunt specie, specie, & qua differunt numero, numero.

Est aliud, qui reputat se oppositum efficaciter de monstrarare sic: Si relatio esset alia res à fundamen- In 1. d. 28.
to: Igitur tot res generarentur unico actu, quot re- q.I. n. 62.
lations: Sed quando mouo digitum acquiruntur in-
finitae relationes, quia acquiruntur infinitae distan-
tiae ad infinitas partes mundi secundum approxima-
tionem, & recessum digiti mei ad infinitas partes munda-
di: Et sic apparens inopinabile sequitur, quod ad
motum digiti unius impleretur mundus infinitis rebus.

Circa hoc dico primum. (Si sicut in eo, quod videtur: Ibid. n. 63)
facere difficultatem, videlicet, accipiantur illa re-
lations, qua acquiruntur in digito meo modo nouiter
moto) quod ipsae non sunt infinita: Pater: quia ap-
proximationes, & distantiae, quas acquirit digitus
meus in motu suo ad diuersas partes non sunt plures,
nisi quot sunt partes in motu digiti mei: qualibet
enim parte motus acquiero unam solam distantiam in
digito meo: Sed illae partes motus sunt finita, sicut
totus motus digiti: Igitur, & relations consequen-
tes sunt finita. Secundum dico, quod si omnino vis, Ibid. n. 64
quod illae relations sint infinita, sequitur contra re-
mias inconueniens, scilicet quod in motu digiti sunt
accidentia grossiora, quam relatio infinita; quod pa-

450 METAPH. PARS III.

set: Tot sunt enim ibi partes motus, quos sunt ibi distantia noua acquisita, quia nulla distantia noua potest acquiri, nisi per aliam partem motus: Si igitur concedis ibi nouas relationes infinitas, concedis ibi infinitas partes motus: Sed partes motus sunt grossiora accidentia, cum sint de genere actionis. Et passionis, quam relationes; cum relationes minimum ha-

Ibid. n. 65. beant de entitate: Ergo, &c. Tertio, quod ista opinio non sit vera patet maximè, quia defctiones eius sunt infinitae; quia si dicatur, quod digitus meus per unam partem motus acquirit infinitas distantias à parte sui, quia per hoc acquirit nouum locum, surgens in eo noua distantia ad omnes partes mundi, et ista sunt infinitae: Respondetur, quod hoc non est verum, secundum quod Doctores communiter ponunt: immo unum solum ubi, et una sola distantia acquiritur in ipso digito, sed solum termini oppositi, qui præcesserunt ad quos terminatur sola illa noua relatio. scilicet omnes partes mundi sunt infinitae, si aliqua infinitas sit: Genito enim uno novo albo, una sola relatio acquiritur in ipso albo novo, sed relationes, quae præcesserunt in aliis sunt infinitae, si sit ibi infinitas. Et sic reuerteretur responsio, quod non sunt infinita relationes in ipso digito, sed de novo acquirenda per unum digiti. Si dicatur aliter declinando difficultatem quod argumentum non currit de relationibus; Et de distantib[us] acquisitis in ipso digito, sed de relationibus acquisitis in omnibus partibus mundi per unum digiti. sic intelligendo, quod quando mouetur digitus ad mutationem eius acquiritur noua relatio in alia parte celi: ad ipsum. Et eadem ratione in omnibus partibus celi, et totius celi: cum omnes illius partes nouam distantiam habeant ad ipsum, et ita infinita. Respondeo. Primo, quod falsum est: Imo omnes ista relationes præcesserunt, et nouiter sunt conterminatae per illam nouam relationem nouiter generatam, &c. Quarto, dico quod posita communis opinione, qua ponit, quod genito uno novo generatur noua relatio in illo albo, que præcessit; quod illud, quod isti habent pro inopinabili, scilicet quod per unum abutum generentur infinitas relationes, non est inopinabile.

bile vocando infinitum secundum quod communiter loquimur, cuius numerus non scitur; vocando tamen infinitum cui nihil conuenit addere, sic non accipio infinitum: posset enim Deus creare alia non entia in mundo, qua nouiter terminarent distantiam digitum mei ad ipsa. Quod non sit inopinabile, probo: quia quando aliqua multa, vel infinita sunt eiusdem dispositionis respectu alicuius causa, eodem actu, quo in uno istorum potest causare suum effectum, potest in omnibus simul, si nata sunt simul recipere effectum, etiam si sunt infinita: quia omnes partes aeris infinita primo modo dicta sunt eiusdem dispositionis respectu corporis luminosi, sicut hec unius actu unam partem illuminat, sic et omnes sibi presentes, si essent infinita: Et hoc praeceps, si omnes nata sunt simul illuminari; Quod dico propter illos; qui dicunt illumina-
ri mediante alia: Sed planum est, quod omnes par-
tes cali, et totius mundi sunt eiusdem dispositionis
respectu digitum mei nouiter moti, quae scilicet, quod
eadem ratione in omnibus partibus cali, et totius
mundi nascitur simul noua distantia ad digitum meum,
sicut etiam in multis aliis simul generantur noue re-
laciones ad aliud nouiter produtum: Igitur si vis,
quod respondeam secundum communem opinionem per-
narem nouam relationem acquiri in aliquo per muta-
tionem factam in altero, non reducis me ad inopinabile, quod scilicet unico actu acquiruntur relationes
infinitae in toto mundo, accepto infinito pro eo, cuius
numerus non scitur.

Auregolus in 1. dist. 31. art. 2. propos. 1. facit ar- Ibid. 67.
gumentum concordans: quia unus homo est omnibus
animis, qua sunt in mari, et omnibus atomis,
in aere dissimilis, et inqualis in actu: Igitur in
homine sunt res infinitae. Sed ratio hec non mouet.
Primum, quia dicitur communiter, quod homo quan-
titate sua, qua est una, est dissimilis, et inqualis
omnibus illis minus, est eadem modo unica dissimila-
tione, et inqualitate. Secundum: quia supposi-
to quod multiplicarentur secundum multiplicationem
terminorum, adhuc non habes, quod erunt infinitae
relationes simpliciter in homine, nisi concedas quod
illa

illa minuta sint infinita simpliciter, quod communiter non conceditur, quia illis potest fieri additio, sed di- cuntur infinita, quia difficulter numerabilia; Hac est definitio Phylosophi 3. phys. tex. com. 66. Sed illud secundum omnes concedunt de illis minutis: Quare ergo non de relationibus in homine, sicut de pilis in capite, & de partibus illorum?

ARTICVLVS III.

*An terminus sit subiectum partiiale
relationis.*

Negant Authores communiter: Primo, quia accidens nequit esse in duobus distinctis, ac sa- pè distantibus subiectis: Relatio autem de qua agimus est accidens reale.

Secundo, quia nulla proprietas potest etiam par- tialiter separari ab eo, cuius est proprietas: At re- latio est fundamenti proprietas, scilicet ut talis ab eodem emanans: Ergo, &c.

Affirmant aij. Primo, quia omnis forma est in eo, quod denominatur tanquam in subiecto: Sed re- latio est forma, & denominat non solum fundamen- tum relatum, sed etiam terminum: Ergo, &c. Maior videtur certa. Minor patet: Eadem siquidem re- latione, qua A album denominatur simile B albo, B etiam denominatur simile A.

Secundo: Quod multiplicatur ad multiplicatio- nem terminorum, subiectur saltem partialiter in terminis: Sed relatio multiplicatur, &c. Ergo, &c. Maior patet. Minor probatur. Primo, in relatio- nibus modo unus: neque enim A dicitur simile B eadem similitudine, qua refertur ad C. Secundo, in relationibus modo potentiae: Nam Petrus non di- citur pater Pauli secundum paternitatem, secundum quam est pater Francisci. Tertio in relationibus modo mensurati: Ad multiplicationem etenim co- sum, quae representantur in specie verbigratis, multi-

DIST. IV. Q. I. A. III. 45

multiplicantur representationes. Pro resolutione.

Notandum est, subiectum aliud esse intentionis, aliud denominationis. Illud dici tale è quod verò recipiat formam in se, ut quando lignum recipit colorē: Hoc verò sēpē respicere formam extrinsecām, quæ ex quadam sui virtualitate, ita ad illud se habet, ac si in eo realiter reciperetur, ut patet in columna, quæ denominatur dextra per esse dextrum in animali, & in obiecto visibili, quod denominatur visum per visionem, non in ipso, sed in oculo receptam. His positissim.

Resolutio 1. Terminus non est subiectum partiale intentionis relationis. Patet, quia impossibile est, quod una relatio habeat duo fundamenta realiter distincta, ut euincunt argumenta primæ sententiae.

Resolutio 2. Terminus est subiectum partiale denominationis relationis. Patet, quia icet relatio recipiatur intentione in solo fundamento, tamen certum est illud non denominari relatum, nisi posita coexistentia termini: sicut igitur terminus presupponitur actuali denominationi, ita dici quoque potest aliquo modo fundamentum relationis, scilicet denominationis: non nisi enim productis duobus fundamentis relationum concomitatur relatio ipsa q. i. n. 62. quoad actum denominandi.

Argumenta posterioris sententiae hanc ultimam resolutionem probant. Et ideo.

Ad primum: Concedimus omnem formam esse in eo, quod denominatur tanquam in subiecto intentionis, vel denominationis; sed dicimus non esse intermixto, nisi hoc secundo modo.

Ad secundum: Dicimus, quod ad solam multiplicationem terminorum multiplicantur denominations relationum, sed non relationes quoad entitatem, quia istae producuntur ad solius fundamenti productionem.

Potes, an in fundamento precedat relatio in esse actuali, an verò solū in esse potentiali. Respondeo actualitatem relationis supponere, vel pro ipsa denominatione in actu, vel pro existentia entitatis eiusdem relationis per quam dicitur à se ipsa in potentia

In r. dist. 33
q. 5. n. 6.

In r. d. 30
q. 1. n. 62.

454 METAPH. PARS III.

tentia differre, sicut homo in actu differt ab homine
in potentia. Primo modo relationem non praecedere
in fundamento in esse actuali, sed omnino adver-
tem actualitatem necessariam esse termini coexisten-
tiam sub ea ratione, sub qua terminat (quod dico
propter rationes ideales, quae sunt termini confor-
mitatis creaturarum, ut dictum est par. 1. dist. 2. q. 2.
quest. vn. art. 2. At secundo modo, verè praecedere
in actu: quod pluribus ostendi potest.

In 1. d. 30. Primò sic: *Quando pater actu generali, & actuali secundum omnes, dico actuali propter concedentes relationem realem in potentia solum praecedere terminum oppositum;* Etiam dicitur relatione reali, & actuali; cum nihil nouum adueniat patri generanti: sed hoc non esset verum, quod quando actu generali actu referatur realiter nullo modo aduenienter generanti, ut per se patet, nisi in potentia attiva patris praecessisset illa relatio realis actualis, sic quod ex hoc solum dicatur noua, quia potentia attiva nouiter aliter, & aliter terminat relationem geniti & hoc prater omne opus intellectus.

In 1. d. 36. Dices: *Si pater hodie generauit filium unum, illud genuisse quando transi in præteritum relinquit in patre unum esse in actu respectu filii;* si secundò generet, cum iterum transeat in præteritum eadem ratione relinquit patrem in actu habentem secundum filium, & sic de ceteris: sed illud secundum esse in actu differt realiter à primo: quia in posteriori tempore, & posteriori actione acquirebatur patri: Ergo,

In 1. dist. 30. Respondeo & dico, quod pater agit duplice quo, scilicet potentia agente, & actione ipsa. Dico ergo, quod respectus, qui competit patri modo generanti per illud quo, quod est actio, ille respectus est de genere actionis, & respectus extrinsecus: ille vero, qui com-
petit per potentiam agentem est de genere relationis,
& intrinsecus adueniens. Ad propositum quando pater meus generauit me, cum exiuit de potentia in actu, & cum complexit actu generationis, nihil fuit acquisitum nouum ipsi potentiae agenti, quod no-
niger ipsam informauerit, sed solum potentia gene-
randi eius fuit aliter, & aliter de novo terminata.

per

DIST. IV. Q. I. A. III. 455

per genitum : ideo solum respectus de genere actionis,
qui est extrinsecus respectus affuit nouiter sibi fino
alio nous acquisito ; sed non respectus de genere rela-
tionis , qui est intrinsecus adueniens .

Secundò probatur sic : Com. i. phys. com. 70. pre-
bas , quod materia non est sua potentia ad formam ;
quod intelligo etiam ut forma est terminus acquisitus
per generationem , non ut informata inherenter ; quia
inter duo quorum alterum inheret non est relatio rea-
lis , sicut pater de accidente , & subiecto . Arguit er-
go Com. sic : si materia esset sua potentia esset in pre-
dicamento ad aliquid : Ergo . Hic primitto , quod Ibid. nu. 55.
logitur de relatione actuali , quia quod sit relatio
in potentia non est inconveniente , sicut nec quod sic
omnes alia forma in potentia tam accidentales , quam
substantiales : quod dicit Com. Et tunc arguo : Certo
est quod ista consequentia tenet per illud medium , quod
potentia est de predicamento ad aliquid . Tunc quo-
rum rationis : quia ad Phylosophum realiem nihil per-
tinet de relationibus rationis : tum quia non conclu-
deretur inconveniens : nullum enim est inconveniens ,
quod materia sit de predicamento ad aliquid secun-
dum rationem , hoc enim potest conuenire diuina es-
sencia : tum quia Com. dicit expressè illam potentiam
accidere substantia eius : sed certum est quod ens ra-
tionis non est accidens materia , sed anima : Si est rea-
lis , & certum est , quod materia praeedit formam us
est terminus eius : Ergo habetur propositum , quod
relatio realis potest saltem per instanti natura practi-
cione suum extremum oppositum : Et qua ratione per
instanti , eadem ratione , & per infinitum tempus : Fe-
cta adueniente nouiter termino solum nouiter termio
natur , non nouiter generatur , quod est propositum .

Tertiò : Quod inest rei intrinsecus , inopere rei adiu-
tiori principio , quo responitur in esse : Probatur de pro-
pria passione : sed respectus de genere relationis sunt
respectus intrinsecos aduenientes suis fundamentis :
Ergo posito fundamento referibili statim ponitur sua
relatio , licet non sit alii terminata , nisi usquequo po-
natur suum extremum oppositum .

Quarto

456 METAPH. PARS III.

Ibid. n. 56. Quarto sic. Phyl. 4. phys. tex. com. 19. probat quod ad relationem non est motus, & loquitur de actuali, quia loquitur de praedicamentis, que possunt esse termini motus. Et hoc probat quia in illo non est motus, quod non mutatur: sed praecistente aliquo albo ipsum sit simile, & relatum ipso non mutato, imo altero mutata solum. Tunc hic coquetur, vel concedere, quod relatio est quoddam accidens praecedens in fundamento, vel quod sit ipsum fundamentum: quia si hoc esset noua res alia ab ipsis, non praecedens, sed nouiter adueniens, esset mutatio. Hoc maximè tener si adueniat tanquam forma, & res informans fundamentum, non tantum ex r in se è denominans, &c. Sed siue sic, siue sic, habetur propositum: Ergo, &c. Probo: quia, quod precedit terminum propositum praeedit terminationem per ipsum factam: sed si albo praecedente similitudo eius ad album futurum sit ipsum fundamentum, vel accidens praecedens in fundamento, ipsa similitudo praeedit album futurum: Ergo praeedit, &c. Et hoc est propositum, scilicet quod relatio praecessit, & solum nouiter ex r in se è terminatur. Quod hac sit intentio demonstrationis Arist. 5. phys. tex. com. 18. patet ex hoc, quod conuinxit ibi, quod in qualitate. & quantitate est motus, quia impossibile est facere de ente in potentia quale actu quale sine motu in eo: è conuerso autem possibile est facere relatum in potentia actu relatum sine aliqua mutatione ex parte eius quod fuit relatum in potentia, scilicet per positionem alterius extremi: Sed hoc erit maximè possibile, quando illud relatum præhabuit istam formam secundum quam quantum fuit ex parte sua, erat relatum, ut manifestum est: Ergo in isto casu currit demonstratio Arist. &c.

Hinc colliges eandem relationem realem, secundum entitatem acceptam, posse esse ad plures terminos: sic in una numero albedine v. g. tundatur in 3. d. 8. q. a. similitudo, quæ est una numero secundum entitatem sicut fundamentum, quæ tamen diuersimode terminat: cum enim ut dictum est terminij, nec etiam partialiter constituant esse enitatum relationis,

pater

DIST. IV. Q. I. A. III. 497

pater quod hęc secundum se non potius uno terminatur, quam pluribus. Verum tamen est, quod licet verē secundum entitatem sit una, potest nihil minus dici multiplex virtualiter, quia ad plures terminos ita se habet, ac si ad divisionem illorum realiter diuideretur.

Dices: Relatio paternitatis multiplicatur ad multiplicationem filiorum: Ergo, &c. Antecedens probatur, quia, ut dictum est; articulo precedenti in responsive ad quinetum argumentum Aureoli, unaquaque relatio paternitatis fundatur super esse habituale: quod manet transacto generationis actu: Sed illud esse habituale est multiplicatum secundum quod multiplicantur filii, & tamen est in eodem generere cum relatione fundata. & solum differt à relatione fundata, quatenus relatio, ut fundata, presupponit se ipsam, ut est ratio fundandi: Ergo, &c. Respondeo ex supradictis, relationem paternitatis duplarem esse scilicet de genere relationis, & de genere actionis. Hinc quidem fundari in actione ipsa, secundum esse formale, vel habituale, sed illam non nisi in potentia generativa: solum autem relationem paternitatis de genere actionis multiplicari ad multiplicationem filiorum, non verē relationem aliam fundatam in potentia generativa: illa siquidem, licet una, ad plures filios potest se extenderet.

In 1. d. 28.
q. 1. n. 25.

In 1. d. 26.
q. 2. n. 39.

Solventur dubia principalia.

Cessunt hinc dubia in principio questionis proposita. Ad primum namque pater, quod tam eti habituibus omnibus competit intelligibilitas secundum quam habent aliquod esse rationis, tamen non omnes in puro esse intelligibili consistunt, sed verē tamen aliqua relatio, que ita est fundamentum intelligibilitatis, ut secundum se habeat esse independenter ab intellectu.

Ad secundum: Dicimus antecedens falso esse, nisi de relatione media procedat, ut art. 2. ostendimus.

¶

Ad

458 METAPH. PARS III.

Ad tertium: Respondemus relationem prædicamentalem non dependere à termino, nisi in actu denominandi, ideoque denominationem relati esse quidem partialiter à termino, sed entitatem relationis esse accidens quoddam reale in solo fundamento receptum.

QVÆSTIO II.

An divisione relationis sit convenienter facta.

Non videatur. Primi: Quia relatio, quæ est secundum potentiam, ut potentia informat actione, spectat ad prædicamentum actionis: Secundi: Quia cum accidat relationi esse mutuam, verè nequit numerari relatio mutua inter species relationis: Tertiū: Quia mensuratum quā tale conformatur propriæ mensuræ; Et ideo relatio eius potius est secundum unum.

Hic tria examinanda sunt: Primum, An relatio secundum potentiam, ut i. formatam actione sit de prædicamento actionis: Secundum, An relatio mutua sit vera species relationis: Tertium, An relatio mensuræ sit relatio conformitatis.

ARTICVLVS I.

An relatio secundum potentiam, ut informatam actione sit de prædicamento actionis.

Esse de prædicamento actionis, ex eo probari potest, quod vi particulæ reduplicantib[us], relatio ipsa refundatur in actionem suo modo informantem potentiam, tanquam in ratione in essendi: cum igit[ur] relatio spectet ad illud prædicamentum, ad quod spectat

spectat sua ratio essendi, sequitur, quod si ratio essendi sit de praedicamento actionis, etiam relatio sit de praedicamento actionis.

Quod è contra predicta relatio non sit de genere actionis, probatur sic: Relatio, quæ sequitur secundum se potentiam, nunquam est de praedicamento actionis, quantumvis potentia concipiatur informata actione: Sed relatio secundum potentiam de se, & per se sequitur potentiam, quantumvis potentia concipiatur informata actione: Ergo, &c. Maior patet. Minor probatur, quia præcisa actione adhuc esset relatio secundum potentiam.

Premissio tamen relationem secundum potentiam, quatenus potentia informatur actione dupliciter intelligi posse: Primo sic, ut actio sit ei tota ratio essendi ad eum modum, quo color dicitur tota ratio visibilitatis, vel quo potentia locomotiva dicitur ratio motus localis: Secundo sic, ut absolute loquendo, non sit ratio essendi, sed solùm ad aliquem eius positionis modum prærequiratur, sicut dispositiones dicuntur prærequiriri in organis ad hoc ut potentia locomotiva expeditè operetur; sit.

Resolutio 1. Relatio, quæ sic est secundum potentiam, quatenus potentia informatur actione, ut actio non sit ei tota ratio essendi, est de praedicamento actionis. Patet, quia non distinguitur ab actione, nisi ad summum formaliter.

Resolutio 2. Relatio, quæ sic est secundum potentiam, quatenus potentia informatur actione, ut actio non sit tota eiusdem positionis ratio, sed tantum prærequiratur ad aliquem eius essendi modum, non est de praedicamento actionis. Patet, quia sicut secundum se potest esse sine actione, ita adhuc modificata retinet ab eadē actione entitatiuam distinctionem.

Fundamentum secundæ opinionis non nisi hanc ultimam resolutionem probat, ut de se patet: Aliud verò, quod pro prima opinione adduciebatur primam resolutionem confirmat: Sed quatenus contra hanc ultimam fieri posset, soluitur facile: licet enim relatio spectet ad illud prædicamentū ad quod

460 METAPH. PARS III.

spectat eius ratio formalis effendi quoad rem, tamen non pertinet ad illud à quo dependet solum quoad modum effendi.

Petes, Quinam sit modus proprius illius relationis in modo potentiz secundum quod potentia informarur actione. Respondeo modum illum explicari per hoc, quod relatio modo potentiz vi actionis concomitantis attingat in actu exercito suum terminum, quem praecisa actione solum attingebat in actu signato.

ARTICVLVS II.

An relatio mutua sit vera species relationis.

Ex ijs, quæ art. 3. quæst. præcedentis dicta sunt non videtur saluari posse, relationem mutuam esse veram relationis species: Relatio enim mutua ideo dicitur mutua, quia in extremis est numerice multiplicata: sicut ergo multiplicatio numerica non est de essentiâ relationis, quia aliter non esset tota intrinseca fundamento, ita relationis diuisio, quæ à numerica multiplicatione desuntur, essentiâlis dici nequit.

Est tamen hic notandum, dupliciter relationem dici posse mutuam, scilicet aptitudinaliter, seu radicaliter, vel actualiter. Hoc secundo modo sic denominari ab actuali multiplicatione sui ipsius in extremis: at priori modo à solo fundamento, secundum quod est in alio extenso multiplicabile. Hoc posito, sit.

Resolutio 1. Relatio, vt est actu mutua, non est vera species relationis. Hanc probat ratio supra allata.

Resolutio 2. Relatio, vt radicaliter mutua, est vera species relationis. Patet, quia est de fundimenti essentiâ posse multiplicari.

Dices, ex hoc potius probari relationem mutuam non

non esse veram speciem relationis : quia cum eius ratio dependeat à fundamento, & fundamentum sit extra relationis essentiam, ut supra probatum est, non potest disatio dici formalis, seu specifica. Respondeatur hoc, quod est esse mutuam desumti quidem à fundamento originarię, sed formaliter esse essentię relationi ortę à fundamento multiplicabili : in ordine tamen ad fundamentum aprè explicari sicut communiter essentia accidentium per esse in subiecto explicatur.

ARTICVLVS III.

An relatio mensura sit relatio conformis atq[ue]c.

DARS negans potest probari ex tradita divisione relationum : Relatio enim mensuræ distinguitur à relatione secundum unum : Relatio autem conformitatis est formalissimè secundum unum, vt patet in relationibus identitatis, æqualitatis, & similitudinis, quæ in proprio esse formaliter puram extreamum conformitatem important, solidumque materialiter differunt, secundum quodd̄ conformitas est in substantia, quantitate, aut qualitate.

Sed oppositum ex eo videtur euinci, quia ea, quæ conuenient in eodem gradu essendi non possunt nō referri ad unicem relatione conformitatis : certum autem est, quod ea, quæ referuntur relatione mensuræ, conuenient in eodem gradu essendi: cum hęc In 2. dist. 2. sit præcisa ratio mensurati; Et ideo mensura dicatur q. 2. n. 58. *esse eiusdem rationis, & unigenita cum mensurato.* & 59.

Confirmatur: quia præcisa relatione conformitatis, nec esse, nec intelligi potest mensuratum quale: Igitur prædicta relatio est de intrinseco conceptu relationis mensuræ. Pro resolutione.

Aduerto, relationem conformitatis esse ad terminum aliquo modo præsuppositum rei conformabili, quia nihil conformatur ei, quod non est: De-

pliciter autem aliquid ab alio intelligi posse presupponi, scilicet essentialiter, eo quod in esse aliud ab ipso dependeat sic, ut sine ipso esse non possit: Vel accidentaliter per hoc, quod necessarium non sit ad esse alterius, cui præsupponitur: Relationem proinde conformitatis duplicitati quoque esse, videlicet essentiali, vel accidentale. Hoc posito, sit.

Resolutio 1. Relatio mensuræ est relatio conformitatis essentialis. Prima pars patet ex fundamentis pro secunda sententia positis. Secunda pars probatur, quia quod resertur relatione mensuræ sic præsupponit mensuram ad suum esse, ut sine conformitate nullatenus esse queat: Per hoc enim dicitur,

In 2. dist. 1. quod primum in quolibet genere est mensura, & causa ceterorum omnium, quæ sunt in eo.
q. 2. n. 10.

Resolutio 2. Relatio mensuræ non est relatio conformitatis accidentalis. Patet ex precedenti resolutione; nec aliud probat fundamentum prioris sententia.

Obijcies primò: Relatio identitatis est relatio conformitatis essentialis, & tamen non est relatio mensuræ: Ergo, &c. Antecedens probatur: Per hoc enim quod Sortes, & Plato conformatur in eadem essentia dicuntur essentialiter idem. Respondeo negando antecedens. Ad probationem dico, quod Sortes, & Plato, vel comparantur ad inuicem, vel ad eandem essentiam abstractam eis communem: Primo modo, quia esse unius non præsupponit necessariò esse alterius, licet conformatur in essentia, tamen dici non possunt conformari essentialiter: At secundo modo, conformatio est essentialis, sed non diversa à relatione, qua mensurata respiciunt propriam mensuram.

Obijcies secundò. Plura dicuntur mensurata, quæ tamen non præsupponunt essentialiter mensuram: Ergo, &c. Antecedens probatur: Pannus enim mensuratur linea mensura, & tamen certum est, quod non dependet essentialiter ab illa. Respondeo mensuram considerari, vel in abstracto, vel in concreto: hoc secundo modo nunquam mensuratum dependere essentialiter à mensura; imò nec referri rela-

EONC

tione propria mensurati, sed alia secundum unum : At primo modo, sub illa ratione sub qua mensuratur, omnino essentialiter referri : In dato autem casu pannum sub ratione, qua mensuratur, scilicet sub ratione determinatae quantitatis, non conformari essentialiter mensuræ liqueæ, quia tunc mensura sumitur in concreto, &c.

Ex ijs colliges mensuram se habere ad mensuratum ad modum causæ formalis ; sicque formaliter q. i. n. 44. tribuere mensurato determinatum gradum effendi, In 2. dist. 2. eique proportionari, ac ipsum certificare, & perficie q. i. n. 24. re, quia sicut de ratione mensuræ est quod sit certa, In 1. d. 33. ita etiam est, quod sit perfectio mensurati. q. i. n. 25.

Quætunt hic Authores primum : An mensura ad In 3. dist. 2. mensuratum sit relatio realis ? An vero solum ra- q. 2. n. 90. tions ? In 1. dist. 29.

Prima facie videtur quod sit realis. Primum : q. i. n. 4. Quia potentia activa, puta calor, sic est qualitas, Ibid. non relatiuum, Et tamen accepta ut ex natura res est denominativa sui oppositi, puta calor calefaciens, statim est de genere relationis : Ergo car. dem ratione, licet mensura, ut res quadam, qua est quantitas non sit relativa realiter, quia tamen ex natura sua, ut est mensurativa per suam naturam circumscripta omni operatione intellectus est denominativa sui oppositi, scilicet mensurabilis est aequalis rationis cum relatione modo potentia, quantum ad esse relationem realem. Et per consequens erunt aequalia in esse relatio secundum illam dependentiam, qua mensuratum dependet à mensura in esse natura sua.

Secundum per processum Philosophi. Quod enim Ibid. n. 5. hac sit intentio Philosophi, met. cap. de ad aliquid probatur sic : In principio capit. vbi generaliter ponit tres modos relatiorum, enumerat relationem modo mensura cum alijs realibus, & sub eodem modo accipit relationem, qua est mensura ad mensuratum, & qua est mensurati ad mensuram dicens: Alia ut mensurable ad mensuram, & scibile ad scienciam, & sensibile ad sensum.

Item, infra versus finem assignans in speciali Ibid. n. 6. differentiam relationis modo mensura à relatione

464 METAPH. PARS III.

modo potentie, & unius, ponit differentiam in hoc, quod relatio modo potentia habet in veroque extre-
morum mutuam conuertentiam aqualiter; Sed in re-
latione modo mensura non est ita, sed mensuratum
plus dependet à mensura, quam è contra, quia men-
suratum est constitutum in esse mensurato per ipsam,
& non è contra: Non enim dicitur aliquid mensura,
ita ut ratione mensurandi accipiat ab ipso mensurato;
sed ex se primo, scilicet, quia ex se est perfectissimum
in suo genere: Et hoc est, quod Phyllophilus dicit red-
dēs rationem quomodo mensura dicitur relationē, quia
mensuratum dicitur ad ipsam; dicit enim: Nam in-
telligibile, id est scibile, significat quod ipsius est intel-
lectus id est scientia: Arguo sic: ipse exponit dictio
suum quare dicit, quod mensura refertur quia mensura
suum refertur ad ipsam dicens, quod non intendit negare re-
lationē realē mensura ad mensuratum, quia in principio
capitus quando loquebatur de relationibus realibus,
connumerat eam in utraq; habitudine, & mensura ad
mensuratum, & è conuerso, inter relationia alia rea-
lia; sed intendit dicere, quod mensuratum maiori
dependentia refertur ad mensuram, quam è conuer-
so: quia scibile significat, quod ipsius est intellectus,
& scientia recipit gradum suum, & mensurationem
suam ab ipso scibili; sed non è conuerso: Sed licet
mensuratum plus dependeat à mensura, quam è con-
uerso, per hoc non excluditur, quin è conuerso men-
sura realiter dependeat, sicut plus dependet effectus
à causa, quam è contra, Et tamen est relatio realis
inter causam, & effectum: Sic ergo in proposito.

Ibid. nū. 7. Respondebis, quod Commentator exponit hoc sic:
Relationis duo modi, scilicet, quia aut est in substan-
tia virtusq; relationis, aut in substantia unius solùm
& altero propter illud: Ergo, &c.

Ibid. nū. 8. Sed ratio ista magis dat propositum: Quia relatio
mensurati ad mensuram, & è contra, potest pensari
dupliciter: Uno modo inquantum unum est mensura,
vel mensurativa, & aliud mensuratum, vel mensu-
rabile: alio modo secundum dependentiam mensura-
tionis, quia mensuratum in esse mensurato habet esse
constitutum per mensuram, sicut scientia per scibile,
& non

¶ non è conuerso. Primo modo. dicitur potest quod est
relatio realis, & aequaliter mutua conuertentia in
mensura ad mensuratum, sicut è conera, sed secundo
modo, est relatio realis in substantia mensurati tam-
quam, ¶ non in substance mensura: quia mensura
cum est coniunctione in aequaliter mensurato per mensuram,
¶ non è conuerso. Sed secundum istum secundum
modum loquitur Commentator, non secundum pri-
mum: quia dicit, quod relatio modo potentia est in
substantia ratione extremitatum: Ergo non negat
simpliciter relationem realem esse inter mensuram, ¶
mensuratum, sed scilicet vult dicere, quod mensuratum
malorum, dependet a mensura, quam
è conera. Probo minorum: quia probant Phyllo sophus,
¶ Commentator fidetur hoc in simili probando, quod
scientia non dicitur ad intelligentem, quia idem hoc
diceretur. Commentator dicit: sequitur quod il-
lud, quod constituitur per aliud confirmaret aliud,
¶ sic causa constitueretur per causatum in simul. Et
hoc intendebat, quod bis idem diceretur, id est simul
est causa, & causatum. Ecce argumentum Phylo-
sophi, ¶ Commentator in simili: Si igitur intellectus
constitueretur in esse intelligendi per scientiam, ¶ non
è contra, sic mensuratum dicitur ad mensuram, sicut
constitutum in aequaliter per ipsam, sicut causatum per cau-
sum: Scientia enim secundum omnem opinionem ab-
iugno modo causatur à seibili, aut directe, aut prima-
rietate. Si ergo mensura diceretur ad ipsum eadem de-
pendentia, & aequaliter: ergo oportaret mensuram di-
cari ad ipsum dependentia, quia causatum à causa, cum
in rei veritate mensura sit causa mensurati: Ergo
idem simul respectu eiusdem erit causa, & causatum.
Paser ergo, quod Phyllo sophus, ¶ Commentator ne-
gant ibi esse relationem realem in utroque exire-
tum secundum aequaliter dependentiam ad invicem, ut
autem negant, quin sit relatio realis inter bac, ut
hoc est mensuratum, & illud mensurabile, sicut est
aer calefactum, & calefactibile. Nota ex his,
quod si accipiuntur relationia modo potentia, quorum
unum dependet ab alio in esse, puta calor producens
calorem producens, quod in talibus relationia modo

vid. etiam

In 1. d. 30.

q. 1. n. 19. Ac

20.

potentia non sunt aequalis dependentia, nec de talibus loquitur Phyllosophus hic, sed de calefactibili.

Ibid. n. 9.

Tertio: Licet scibile dicatur ad scientiam, quia scientia dicitur ad ipsum non tamen hoc est sicut dextrum in columna, quod dicitur ad dextrum in animali, quia animal dicitur ad ipsum, quia in columna nihil omnino est ex natura rei unde dicitur dextra, sed scilicet hoc est per denominationem quandam, quia animal est dextrum ad ipsum: In scibili autem alter est, quia ex praecisa, & propria forma, & natura scibilis est, quod ipsum est scibile, non solum quia aliquis potest ipsum scire. Tunc ergo: Ex hoc potest conuinciri, quod relatio dextri in columna (qua relatio dicitur, quia aliud dicitur ad ipsum) est relatio rationis, quia nihil est in columna ex natura rei, unde ipsa dicitur: Ergo ex opposito, cum ex natura rei in scibili sit aliquid, unde est scibile, & habile ad scientiam, relatio eius, qua dicitur relativa ad scientiam, est realis. &c.

Ibid. n. 10. Sed istud est directe contra textum Phyllophi, & Commentatoris, ut patere posset cuilibet inspicienti. Nam,

Ibid.

Primo Phyllosophus, & Commentator comparant relationem modo mensura ad relationem modo potentia, & numeri dicentes, quod omnia relativa, quae dicuntur modo numeri, & potentia, sunt relativa, quia essentia eorum dicitur ad aliud, & non quia illud aliud dicitur ad illa, sed mensura, & scitum dicuntur relativa, quia ad illa dicitur aliud: sed ista comparatio diuersitatis non haberet veritatem secundum præmissa: Ergo male dicitur Probo minorem, quia sicut tu dicas, quod mensuratum plus dependet à mensura, quam è contra, ita illud, quod est productum per agens plus dependet à sua causa activa quam è contra.

Ibid. n. 11.

Secundo: Sicut tu dicas quod mensura inquantum mensurativa, & inquantum denominativa manifestat, aut mensurabilis, dicitur aequali convergencia ad mensurabile, & è converso, eodem modo dicam, quod altius inquantum actiuum, & inquantum denominativum passum pascit calefactiuum, & calefactibile, aequali conver-

DIST. IV. Q. II. A. III. 467

conuentia dicuntur. Si ergo tu censes, quod inter mensuram. & mensuratum sit relatio realis, non ob Aristotelem male assignare differentiam inter relationem mensura, & relationem potentiae, immo erit simile per omnem modum.

Tertio: Tu exponis illud dictum Commentatoru, Ibid. p. 112, quod in relatione modo mensura relatio mensura est realis solum in substantia alterius exponi, quia scilicet alterum extrellum plus dependet quam est conuerso, non quia ibi non sit omnino realis; sed si ista expositio esset bona, sequitur accidentia ad subiectum esse relationem realem, quod omnes negant, quia accidentis non resipicit subiectum ratiocinari terminum oppositionis, sed ut extrellum, cum quo componit: Ergo male dicitur. Probo minorem, quia ut dicas, & verum est, Aristoteles ibi probat scientiam non dici ad intelligentem, id est accidentis non diciatur ad subiectum: Et tu dicas per hoc Aristotelem arguere à simili quia mensura non dicitur ad mensuratum; non hoc intelligendo quod nullo modo mensura referatur ad mensuratum realiter, sed quod non tanta dependentia, quanta est conuerso, quia illud bius diceretur respectu eiusdem, & idem esset causa. & causatum, ut exponit Commentator: Sed si ista similitudo sit bona, opportet accipi, quod accidentis dicatur ad subiectum relatione reali, licet non tanta dependentia, quanta est conuerso, quorum utrumque est falsum: Ergo, ergo.

Dicendum igitur est relationem mensuræ ad mensuratum non esse realem, sed rationis. Ratio à priori est, quia præcisa, seu principali ratio mensura est Ibid. n. 13. quod sit quid simplex non recipiens additionem, aut diminutionem: Ita autem ratio primò competit quantitatibus (bac omnia 10. met. tex. Com. 2): Cum ergo ratio simpliciter non recipiens additionem, & ratio quantitatis sint rationes absolute, sequitur quod ratio mensura non consistit in habitudine ad mensuratum alia.

Cæterum, ut clarius hic procedamus distinguenda est relatio rationis in factam, Et in re ipsa fundatam: Concedimus namque relationem mensuræ factam non esse, sed consideremus abscissam esse relationem

400 METAPH. PARS III.

Ibid.

tionem rationis cum fundamento in te : per hoc enim quod mensura consistit in certissimo gradu eius, licet absolute, habet etiam ut alia posse measurari in respectu ad ipsam : Præideo ex natura rei potest esse realis mensuratio ad mensuram, & non conuerso. Vnde propter solutionem argumentorum, est intelligendum, quod aliter est de mensura. Et mensurabilis, seu mensurato, & de aliis, & passim : hoc enim nomen Potentia activa non imponitur forma, qua est principium operationis eò præcisè, quod alia nata sunt agi, aut pati ab ea, sed cum hoc, quia ipso ex se nata est agere, aut transmutare alia ; ut patet de definitione sua q. met. cap. de potentia : Ideo inter actuum, & passuum est relatio mutua : Et conuerso autem de hoc nomine mensura, &c. Per hoc.

Ibid. n. 14.

Ad primum argumentum quando dicas, quod mensura potest considerari non solum ut quantitas, sed ut mensuratina, &c. dico verum esse per intellectum, sed hoc non habet ex formalis ratione, sed solum, quod alia possum mensurari ab ea : Sed illa rasio potest esse absurdura : columnæ enim habet quod animal potest comparari ad ipsam secundum dextrum, & sinistrum, sed tamen columnæ non servinas relationem dexteris, & sinistris in animali per aliquam rationem finis, aut dexteris in ipsa, sed per se ipsam : Es nota quod consideratio, qua intellectus comparat mensuram ad mensuratū habet artum ex natura rei. Mensura enim ex se habet quandam intelligibilitatem in ordine ad mensuratum, quidquid sit de dextro in columna.

Ibid. n. 15.

Ad secundum : quando dicitur, quod Phyllo sophus connumerat relationem scibidos ad scientiam inter alias reales : Dico, quod verum est, quando generaliter loquitur non distinguens unum sermonis sui, sed infra distinguunt eam, quod ipsa est aliter realis, quam alia : quia in alijs est relatio in substantia versusque extremitati, sed in proposito in substantia alterius extremitatis.

Ibid. n. 16.

Ad illud, quod additur, quod Phyllo sophus ponens specialem differentiam eius ad alios modos relationum, dicit non esse relationem mensura ad mensura-

3000

sum cum tanta dependentia, quanta est e conuerso, non tamen negas quin sit relatio realis. Dico quod imo. Et ad primam probationem, quod contradiceret fibi ipsi supra. Dico, quod supra loquebatur indistincte de relationibus tam rationis, quam realibus. Et verum est, quod tunc connumerat esse inter relationes reales, sicut fecit etiam rationem identitatis parum infra, & etiam relationem potentis ad illud, quod non potest, quia tamen amba, vel una saltens sunt relationes rationis: Et ideo licet non arguat, quod sit realis praeceps, tamen infra exposuit se circa hec. Ad secundam probationem quando dicitur, quod Ibid. n. 17. Philosophus probat non referri cum tanta dependencia, sicut mensuratum refertur ad ipsam: quia tunc idem bis diceretur; idem esset causa, & causatum. Dico, quod Commentator non intendit sic contradicere: imo simpliciter intendit realens relationem non esse in ipsa mensura per ictud cōmentum. Unde Commentator ibidem distinguunt, quod relatio est duobus modis, aut in substantia versusque extremitate, aut in substantia alterius tantum, & in altero proprieatibus. & sequitur ad propositum: Et cum induxit hos duos modos relationis, incipit declarare naturam secundi modi, & dicit: intellectus non refertur ad intelligentem, &c. Nota expressè, illud simile de intellectu. Vid. etiam In i. dist. 30, quod intelligenti induci ad declarandum, quod simpliciter nulla relatio est ibi, nisi in altero extremitate tantum. q. i. n. 38.

Ad ultimum, quando dicitur, quod in ipso scientibili in natura rei est quod ipsum sit scibile; & e contra ad destrum in columnam. Dico, quod scibile potest dupliciter accipi: Uno modo ut est maximum intellectus, & causatum scientia; alio modo ut mensurae scientiae causarum: Primo modo dicit relationem realis modo potentiae attiva ad passivam, sed hinc nihil ad propositum: Secundo modo non dicit aliquam relationem, sed praeceps dicit quandam simplicitatem certam, aut quantitatem, qua non recipit additionem, aut diminutionem penes alias ratio sunt mensurari, ut supra declaratus est.

Dices: Sortes absolute, & Sortes scitae differunt. In i. d. 30, an natura rei iugis ex natura rei unum posset existere.

470 METAPH. PARS III.

Stere sine alio addito : Sed si Sortes scientia differt à Sorte absolute aut est relatio in eo ; Et tunc cum sit ex natura rei additamentum, & differens ab eo, sequitur quod est relatio realis : Aut est absoluteum : Et hoc est falsum ; quia tunc non necessariè exigitur quod sit aliud relatio realis : Ante est absoluteum : Et hoc est falsum ; quia tunc non necessariè exigitur quod sit aliud relatio realis :

Ibid. n. 36. *respondeo, &c dico, quod hoc non est, quia esse scibile ponit aliquid reale in Sorte, sed solum in scientia ; propter alium enim sciendi in scientie dicitur ipsum scientiam : At regula Aristotelis, & Commentatoris 5. met. 2. et. com. 2. est, quod illud dicitur relatio, quod ad aliud dicitur, sed quando aliud dicitur ad ipsum, tale non est relatiuum in sua substantia.*

Ibid. n. 37. *Instabis : Definitio relatiuum realium conuenit scibili respectu scientia sicut è conuerso . Probatur assumptum . quia definitio relatiuum realium est ad aliud esse : Sed repugnantia rei est, quod aliquid sit scibile, & quod non sit scibile per scientiam : Et hoc dico expressa natura rei scibilem : Igitur . Respondeo, & dico quod dicitur ad aliud, quia aliud dicitur ad ipsum, non quia ipsum dicitur ad aliud.*

Ibid. n. 38. *Vergebis : quod dicitur ad conuententiam dicitur ad aliud, sed scibile ex natura rei dicitur ad conuententiam ad scientiam, sicut è conuerso : Igitur, &c . Probatio minoris : quia scitum in actu ex natura, qua scitum, respicit scientiam in actu, & eodem modo scibile in potentia, vel aptitudine . Hoc etiam exposcit vult Augustinus in Categoriis suis exponeat qualiter scibile, & scientia non sunt simul natura (ut vult Aristoteles in pradicamentis) Et sic quod non sunt simul natura operatione faciendi, sed sunt scientia natura potentia naturalis : Vult dicere, quod non sunt simul natura operatione ; ita quod statim cum scibile sit, scientia ab ipso sit producta, sed potentia naturalis sit in ipso ut esset . Tunc arguo sic . Quia ex natura rei scibile est simul cum scientia, & dicitur ad conuententiam, secundum hoc est ibi relatio realis ad scientiam : Sed scibile ut scibile in aptitudine est simul . & conuertitur cum scientia ex natura rei secundum potentiam naturalem, licet ramen scientia non sit comparata, & producta : Et scientia ait pro ducta est simul cum scire generante eam, ut por se magis-*

DIST. IV. Q. II. A. III. 421.

manifestum: Igitur veroque modo est relatio realis.
*Répondre, et dico, quod si loquamur de relatione Ibid. n. 72, p.
 scibilius ad scientiam modo attini ad passionem, ut est
 obiectum motans in collectum, verum est, quod dicitur
 ad conuersationem. Et secundum relationem realis:
 Si autem loquamur de relatione mensura ad
 mensuratum, sive dicitur ad conuersationem solam,
 quia aliud dicitur ad ipsum: nec contrarium dicit
 authoritas Angustini.*

Obijceta: Relatio fundata modo reali est realis:
*Sed relatio, quam fundat mensura in ordine ad meam In 1. dist. 2.
 sursum fundatur modo reali: Ergo relatio mensura q. 2. n. 72.
 ea est realis. Probatur antecedens: quia mensura
 mensurata modo reali, et non modo intentionali statim.*
*Reffundens, quod relatio potest fundari modo reali du- Ibid.
 pliciter: Uno modo ex parte fundantis, videlicet
 quod fundamentum est realiter realis, ut pura sapientia,
 qua est formaliter in Deo est realiter sapientia, et non secundum nostram modum intelligendi
 fidem, Ea mensura realiter mensurata, et non secun-
 dum nostrum modum intelligendi solam: Alio modo
 ex parte respectus fundati, sicut respectus calefactio-
 nis fundatur super calorem. Tunc ad formatus argumento
 quando dicimus, quod si ipsi respectus fundamen-
 tum modo reali affane reales: Dico, quod si fundamen-
 tum modo reali, non solum quantum est ex parte respectus
 idem, sed in quantum est etiam ex parte respectus
 fundatus proprie tales reales: Sed in proposicio respectus
 mensurae non fundatur modo reali, etc.*

*Ut claret videatur quoniam modo relatio mensura est Ibid. n. 72
 quantitatis, est semper Notandum, quod mensura est
 formaliter mensura per hoc, quod est quid semper
 et indivisible in genere quantitatis, ut supra dictum
 est, sed mensura ex hoc dicitur relativa ad mensu-
 ram, quia ex hoc, quod realiter mensurat, quan-
 tum est ex parte sua, nata est (vel saltem posibilis
 est) concipi ab intellectu in ordine ad mensuram
 Ex hoc sic imaginatur: quando attinum refertur ad
 passionem, vel trahunt simile ad aliud, duo sunt confor-
 matoria: Primum est, quod attinum ex hoc quod est
 omnino separata habitudinem ad passionem respon-*

472 METAPH. PARS III.

cus ortam: secundum est, quod ex hoc quod est actuū, natum est (vel saltem posibile est) ipsum intelligi in ordine ad passiuū. Et idem dico de relatione similitudinis, & alijs relationibus realibus. Hic manifestum est quod retento primo, & praeviso secundo, inter actuum, & passiuū erit relatio realis. Ad propositum de relatione mensura est contrarium, quia retento eo per quod mensura est formaliter mensura (scilicet per hoc, quod est quid simplex in genere quantitatis) ipsum ut sic non erit verè relatiuum reale: Ergo erit primò relatiuum propter intelligibilitatem, quam importat in ordine ad mensuratum: Et quia Aristoteles videt in alijs relationibus quod praevisa sua intelligibilitate in ordine ad oppositum, nihilominus remanent relativa realia, & intelligibilitas in eis nihil faciebat ad relationem realem, ideo habuit pro maxima, quod respectus, qui fundantur super esse intelligibile in ordine ad intellectum non sunt relationes reales: Et ex hac maxima concludit, quod quia relatio mensura praevisè fundatur super esse intelligibile, ideo non est realis.

Querunt secundò alij, quodnam assignatorum generum relationis sit prius: quando enim relatio dividitur in relationem secundum potentiam, & secundum numerum oportet quod aliquod istorum diuisidium sit primum simpliciter

Videtur quod sit relatio secundum potentiam: Quia prius rei competit quod sit producta, aut facta, quam quod sit mensurata, aut assimilata, vel aquata: sed en quocunque priori res est producta, vel facta, in eodem priori est relata relatione modo potentiae ad producentem: Ergo prima relatio, qua competit rei est relatio secundum potentiam.

Hic tamen est aduertendum, quod relatio secundum potentiam dupliciter potest considerari: Uno modo in communī, & absolute, & sic est verum, quod est prima relatio simpliciter: Alio modo in speciali, scilicet quoad aliquam speciem potentiae: Et sic relatio secundum numerum, qua est relatio modo similitudinis, est prior relatione modo potentiae: Quia aliqua species potentiae, scilicet potentia naturalis uno-

uoca. & potentia artificialis, tam creata, quam increata in Deo, scilicet idealis, per se in suis ratione includunt assimilationem ad suum effectum: Et hec ita, quod assimilatio est ratio formalis constitutiva potentia naturalis uniuoca, & potentia artificialis. Per hoc enim agens naturale uniuocum, & agens artificialis distinguuntur contra agens aquiuocum: Quia ibi sit simile ex simili, illie autem non, ut determinat Phylosophus 7. met. secu. com. 28. Sed ratio constitutiva formalis est prior constituta, sicut principium principiato: Igitur assimilatio est prior potentia naturali uniuoca, & artificiali: Et ita relatio similitudinis est prior relatione potentiae in isto casu.

Sed adhuc queritur, quenam relationum secundum numerum sit prior, an scilicet relatio mensuræ, an vero relatio æquivalenz, cuiusmodi est similitudo, & equalitas.

Dico absoluè logando, quod relatio modo mensura. Ibidem non secundum quod est producta: Quia illa relatio est secundum potentiam: Sed secundum quod est producta in determinato gradu ostendit in respectu ad suam mensuram: Qualibet enim res prius habet suum gradum determinatum in essendo, quam altera assimilatur, vel adaequatur: Ergo, &c.

Hic tamen intelligendum, quod relatio mensura, Ibidem illud, que sequitur rem productam ab agente naturali uniuoca, est posterior relatione similitudinis; quod patet. Sicut enim in alijs productionibus prius est res produc-
tuta, quam mensurata, ita in productione naturali, & artificiali, prius est res producita, quam mensurata: Sed in productione uniuoca naturali, & artificiali est relatio secundum potentiam: Et relatio secundum potentiam includit relationem similitudinis in productione uniuoca, us primum est: Igitur in productione omni uniuoca, scilicet naturali, & artificiali, relatio similitudinis procedit relationem mensura.

Diluuntur argumenta principalia.

Argumenta itaq; principalia positas per traditam divisionem relationis species non confundunt. Ad primam namque dicimus, quod relatio secundum potentiam, quaenam potentia est actione informativa, spectat ad praedicamentum speciale relationis, quando actio non est, nisi condicione relationis ipsam modificans.

- Ad secundum: Dicimus accidere quidem relationi esse, in actu denominationis, uniuersum; sed esse radicaliter talem, ei relationi competere, cui ex propria natura consuerit posse multiplicari in extremis. Hinc in rigore solaris relationes secundum unum, seu equiparantur esse muruis; alias vero secundum potentiam non, nisi in laiori significacione: Ita enim pater referatur ad filium, &c. è contrarium cōstat illas relationes plusquam numero differe; cum pater non dicatur ad filium per relationem filiationis, nec filius ad patrem per relationem parentitatis.

Ad tertium: Concedimus mensuratum conformatissimam essentialem propriam mensuram; sed negamus conformitatem illam spectare ad genus relationum. Secundum unum, sicut spectat relatio conformitatis accidentalis.

QVÆSTIO III.

*An proprietates relationis sunt
conuenienter assignare.*

Non videtur. Primo, quia cum relatio secundum se non dicat perfectionem, iam alteri nequit sibi omnes affectiones entis vindicare. Secundo: Quia relatio terminatur ad absolutum; ac proinde esse non potest ratio convertibilitatis extre-
morum,

morum. Tertiò; quia una potest esse alterius fundamen-
tum, Et ideo non sic debilis secundum esse
est censenda, ut aliquo modo non sit principium
passuum.

Sed hæc tria in præsenti discutienda venient.
Primum, An relatio dicat perfectionem: Secundum,
An relatio terminetur ad absolutum: Tertium, An
una relatio possit esse fundamentum alterius.

ARTICVLVS I.

An relatio dicat perfectionem.

Affirmant communiter Thomistæ. Primiò, quia In i. dist. 23.
relatio est verum ens reale: Cum autem nullum sit ens reale, quod non sit bonum: Et bonum q.d. p. 2. 1
idem sit, quod perfectum; sequitur relationem secundum se esse perfectam.

Secundò: Quia forma inherens est perfectio illius, cui inheret: At relatio, eo quod sit accidentis reale, nō potest non esse forma inherens: Igitur, &c.

Tertiò: Quia illud secundum se dicit perfectio-
nem, ad cuius carentiam aliud est imperfectum:
Sed ad carentiam relationis fundamentum est im-
perfectum: Ergo, &c. Major patet. Minor proba-
tur: quia priuari proprietate est maxima imperfe-
ctio: Sed relatio est proprietas fundamenti: Igi-
tur, &c.

Negant plures ex Scotistis. Primiò: quia ad, vt ad, non dicit perfectionem: Sed relatio nihil aliud est, nisi ad, seu additatis ipsa: Ergo, &c. Minor patet:
Ratione enim additatis distinguuntur relatio secundum esse ab omni eo, quod non est relatio. Major pro-
barur: quia perfectio, vt talis, est in ordine ad per-
fectibile: Ad autem, vt ad, non est in ordine ad
perfectibile, quia terminus, vt talis, perfectibilis
non est.

Secundò: Quod secundum se non includit quan-
titatem virtutis, nullam dicit perfectionem: Sed re-
latio secundum se, &c. Ergo, &c. Major patet: A
majori

476 METAPH. PARS III.

maiori siquidem, vel minori quantitate virtutis me-
suratur major, vel minor rerum perfectio. Minor
probatur, quia ratio nec aliud mensurat, nec men-
suratur ab alio.

Tertio: Quod secundum se significat absolute ne-
quit competere relationi: Sed perfectio secundum
Ibid. n. 23. se significat absolute: quia perfectum non dicit respe-
Ibid. n. 24. tum, sed dicit excellentiam rei ad se: Ergo, &c.
Pro resolutione.

Supponendum est primum: Perfectiōnē nihil
aliud esse nisi bonitatis consumationem, ideoque
Ibid. n. 25. de eius tatione esse rationem conuenientis. Et diuidi
in perfectionem in se, & perfectionem alteri, sicut
Ibid. n. 26. bonum diuiditur in bonum in se, & bonum alteri.
Ibid. n. 27. Perfectionem autem in se tunc aliquid habere, vel
Ibid. n. 28. per hoc, quoddū extra non est capere aliquid, quod sit
Ibid. n. 29. eum pars qui est primus modus perfecti positus à Phi-
losopho (met. xx. com. 21.) ; vel per hoc, quod non
Ibid. n. 30. habeat excedentiam ad idem genus, scilicet quod non
Ibid. n. 31. inueniatur dignus in suo genere (qui est secundas
modus perfecti secundum Corn.) : Perfectiōnē
Ibid. n. 32. verò alteri esse, qua habet suum studiosum, idest,
Ibid. n. 33. quae ab alio est expectabilis, qd quod ei melior si ipso
Ibid. n. 34. sa. quam non ipsa: Et secundum illam haberi ter-
tium medium perfecti secundum Corn.

Supponendum secundum, relationem dupliciter
considerari posse: Uno modo in se, noui solita se-
cundum proprium esse contradistinctum ab extre-
mis, sed etiam secundum præcognitionem ab explicito
ordine ad extrema: Altero modo in ordine ad ins-
uet extrema. His positis, sit.

Resolutio 1. Relatio secundum proprium esse pre-
cisum, dicit perfectionem in se. Probatur: quia
Ibid. n. 35. relatio, ut distincta ab extremitate, aliā entitatem
Ibid. n. 36. dicit extra quam non est capere aliquid, quod sit eius
Ibid. n. 37. pars, sicutque habet rationem conuenientis.

Resolutio 2. Relatio comparata ad fundamentum, est eiusdem fundamenti perfectio. Patet: Ex eo
enim, quod sit proprietas fundamenti, sicut est con-
veniens ipso fundamento, ita ab ipso expectatur.

Resolutio 3. Relatio comparata ad terminum ad-
ducit

dicit perfectionem. Paret, quia nec exigitur à termino quā tali, nec est ens illius, licet sit ad illum. Vnde non est termino melior ipsa, quam non ipsa.

Obijcies: Relatio comparata ad terminum non est imperfectione termini: Ergo perfectio: Respondeatur non esse imperfectionem positivam, quia non est contra positivam exigentiam termini; esse tamen imperfectionem negativam, eò quod nullo modo exigitur à termino.

Argumenta pro prima sententia afflata duas priores resolutiones nostras ostendunt: Alia verò secundæ sententiaz, non nisi ultimam resolutionem confirmant. Sed quatenus contra alias fieri possent, solvuntur facile.

Ad primum. Respondeatur ad maiorem, quod licet ad, ut ad, non dicat perfectionem alteri, dicit tamen perfectionem in se, cum sit verè ens: Quanquam nec sit ens alterius, scilicet termini. Sed data etiam maiori, negatur minor, quia relatio dicit esse ad simul cum esse in, quamvis esse ad sit ratio differentialis esse in.

Ad secundum: Quidquid sit de maiori: Dicimus ad minorem, quod relatio realis dicit quandam quantitatem virtutis, secundum quam mensuratur faltem à sua idea.

Ad tertium. Respondeatur primò perfectionem ad finitum significare absolute secundum se acceptam, non autem respectu alterius. Secundò: Respondeatur perfectionem relationis secundum se dicā absolute, non quidem secundum rem, sed solum quoad nostrum concipiendi modum.

ARTICVLVS II.

An relatio terminetur ad absolutum.

SCOTUS in 1. diff. 30. q. 2. dicit generaliter, quod in 1. d. 29. omnis relatio terminatur ad terminum oppositum, q. 1. n. 37. non secundum quod terminus est quid relatum, sed secundum quod est aliquid absolutum. Principium eius

478 METAPH. PARS III.

Ibid.

cuius fundamentum est, quia *vnumquodque relatiuum ponitur in definitione alterius*: Sed hoc non potest esse verum; si accipiantur relativa ex parte *versus* que termini; quia sic *vnum relatiuotum determinaret dependentiam alterius*, &c. esset circulatio in definitionibus, quod est impossibile: Igitur oportet, quod alterum terminet in ratione absoluti. Probo minorem, quia in his quorum *vnum ponitur in definitione alterius* oportet, quod *vnum sit prius*, & notius alio.

Ibid.

Confirmatur primò per Phylosophum 9. met. tenu. eom. 13. *Vbi vult, quod actus est prior potentia definitione*: Es certum est, quod *actus*, &*potentia dicuntur relativa*: Igitur in definitionibus relatiuorum non potest esse circulatio.

Ibid. n. 58.

Confirmatur secundò, quia impossibile est esse circulum *vbi est ordo essentialis*: Sed inter illud, quod ponitur in definitione alicuius, & inter illud, quod definitur est ordo essentialis: Ergo, &c.

Secundò probatur ab alijs sic: *Terminus sub ratione termini est quid absolutum*: Sed relatio terminatur à termino sub ratione termini: Ergo, &c. Minor patet. Maior probatur, quia relationis minus non est terminatus, sed referre.

Tertiò: Relatio fundatur in absoluto: Ergo etiā terminatur ad absolutum. Consequentia probatur, quia quod in uno extremo est ratio fundandi relationem, est in altero extremo ratio eandem terminandi: Inquitenti enim cur A. album sit simile B. albo, respondeamus, quia in utroque reperitur abbedo, quæ est similitudinis ratio.

Oppositorum docent plures: Primo, quia quæ formaliter dicunt oppositionem relationis sunt formaliter relativa: Sed terminus relationis dicit formaliter oppositionem relationis: Ergo, &c. Maior patet, quia oppositionem relationis dicunt formaliter inter relativa, ut relativa. Minor probatur, quia terminus non est terminatus, nisi prout contradistinguitur à fundamento: Sed non contradistinguitur à fundamento nisi, &c. Ergo, &c.

Secundò: Quæ formaliter dicunt simultatem naturæ sunt formaliter relativa: Sed terminus formaliter

DIST. IV. Q. III. A. II. 47

Aliter dicit simultatem naturae cum fundamento : Ergo terminus est formaliter relatius : Ergo, &c.

Tertio. Dantur plures termini relationum in quibus nulla potest assignari ratio absoluta : Ergo relatio secundum se non terminatur ad absolutum. Consequentia patet. Antecedens probatur in relationibus similitudinis fundatis inter alias duas relationes v. g. paternitatis, vel filiationis.

Præmissa tamen hic essentia distincione relationis in mutuam, & non inmutuam, conformater ad dicta q. præced. art. 2. sit.

Resolutio 1. Relatio non mutua terminatur ad absolutum. Patet in relatione mensurati, quia ut si In r. dist. 29. pra probauimus ita terminatur ad mensuram, quod q. 2. n. 37. mensura terminans terminat per rationem absolutam, & solum dicitur relatius, quia alius dicitur ad ipsam 3. met. tex. com. 30.

Resolutio 2. Relatio mutua non terminatur ad ab. Ibid. n. 44. solutum. Probatur: Primo, quia relatio ideo dicitur mutua (rigorosè loquendo) quia est numerice multiplicata, vel multiplicabilis in utroque extre- mo: Sicut igitur fundamentum dicitur formaliter relatiuum per relationem sibi aduenientem, ita ter- minus dicitur formaliter correlatius per aliam re- lationem sibi inhaerentem: Aliter toleretur de me- dio omnis relatio mutua.

Respondebis terminum relationis mutuæ dici re- latium, quia ad esse eius absolutum sequitur relatio: Sicut autem secundum illud esse abolutum præedit relationem propriam, ita secundum illud idem esse terminare relationem alterius extremi. Sed contra est: Quia, quod conuenit terminacioni re- lationis per unum instans potest sic, & in perpetuum; quia enim relationi mensurati competit terminare per unum instans ad mensuram secundum esse absolu- tum, ideo & in perpetuum: Sed per se omnis relatio prima terminacione sua terminatur ad oppositum suum secundum esse abolutum: Igitur, & in perpetuum. Et per consequens nunquam oportebit quod reciprocè, & mutuo dicatur ad ipsum.

Si dicas, quod maior est falsa & quia si subiectum Ibid. n. 46. præce-

480 METAPH. PARS III.

præcedat passionem ordine natura, non potest tamen semper esse sine propria passione. Contra est: Quia hoc concludit propositum: Passio enim secundum totum ambitum suum repugnat separari in perpetuum, licet ordine natura possit: Igitur si aliquid passioni possit competere, quod subiectum posset esse sine sua passione per aliquod instantis natura, etiam in perpetuum hoc posset competere cuique per se passioni: Quia eadem ratio erit de qualibet soliditate, sicut de una: Sed in proposito non negatur à relatione secundum totum ambitum suum, quin secundum prædictam natura potest terminari ad oppositum terminum secundum esse absolutum, & non relativum, ita in perpetuum possit, ut de relatione mensura: Ergo eadem ratione de qualibet relatione.

Ibid. n. 47. Secundò probatur sic: Relatiua mutua eo modo se conterminant, quo modo sunt conuertibili: Sed relatiua secundum quod bniusmodi, sunt conuertibili. Ergo in quantum relatiua mutua se conterminat. Maior patet de se. Minor etiam patet per omnes proprietates relativorum: Relatiua enim dicuntur ad conuertentiam, & posita se ponunt, peremptio, &c. & sunt simul natura, & intellectu: Et qui definit cognoscit unum definit cognoscit, & reliquum. Hec omnia sunt vera secundum omnes expositores de omnibus relativis mutuis, secundum quod relatiua mutua: Et hac omnia dicunt conuertibilitatem: Igitur, &c.

Vltimam resolutionem solùm confirmat argumenta pro secunda sententia adducta: Quatenus enim eadem fieri possint contra priuam.

Ad primum. Respondeatur oppositionem relativam dici formaliter talem ex respectu: Terminum autem præcisè talem non dici ex respectu; ideoque quia talem fundamento non opponi. Et licet ab illo aliquo modo distinguatur; non omnem tamen distinctionem esse oppositionem, ut de se patet.

Ad secundum: Negamus terminum præcisè tantum dicere simultatem naturæ seu fundamento, ut ex dicendis infra constabit.

Ad tertium: Concedimus totum. Sed dicimus illas esse relationes mutuas.

Contra

Contra vitianam solutionem vita non habent
duo postrema argumentis prime sententiae: Nam
Ad secundum: Dicimus quod præcisa ratio termini
per se scindit ab esse absoluto, & respectivo: in ter-
mino autem relationis mutua est contracta per re-
spectum: Et idem fit.

Ad tertium: Dicimus quod licet relatio fundatur
in absoluto, ipsa causa constitutio formaliter funda-
mentum admodum est: Et quamvis ratio mutuo termini
mutua recipiat eam in absoluto, nihilominus
constitutio secundum se terminum relationum.

Moderem difficultatem praesertim videtur pri-
mum argumentum. Pro cuius solutione:

Nocandum est, quod circulatio in definitionibus
potest intelligi tripliciter: Uno modo, quod si circu-
lari inter definitionem, & definitum, poterit quod ho-
mo definitur per animal rationale, & animal ration-
ale per hominem: Alio modo, quod unum definitio-
narum ponatur in definitione alterius definiti, & d
e converso: sanguinem pars essentialis definitionis eius; de
quod filius ponatur in definitione patris, ita quod
filius pertineat quidditatis ad definitionem eius: &
& converso: Tertio modo, quod unum definitorum
ponatur in definitione alterius: & & converso: Et hoc
per additamentum, sicut subiectum in definitione pas-
sionis, & passio in definitione subiecti, quando sub-
iectum definitur per additamentum. Primum modum dico ibid. n. 50.
quod impossibile est circulatio in definitionibus tam
relatiuorum, quam absolutorum. Probo: Quia ubi
que definitio debet essentior definitio: Sed si defin-
tio, & definitum haberent circulationem ad invicem
essent aquæ nota. Unde dico in proposito, quod sicut
in definitione hominis cum definitur homo per animal
rationale, tunc definitio est notior definitio, & per con-
sequens non est circulatio, ita cum definitio patrem, &
dico, patrem esse patrem, non habere filium, definitio
est notior definitio & non est aliqua circulatio. Probo
quod sit notior: Cum enim definitur homo per animal
rationale, per suæ causæ definitur: Eodem modo
cum definitur pater dicendo, esse patrem est habere
filium, sic definitur pater per suæ causæ: Habere

482 METAPH. PARS III.

anim filium est fundare relationem patris ad filium: Fundamentum autem, & relatio fundata sunt causa constituentes relatum: Causa autem sunt notiores causato secundum Pbylosophum & phys text com. 1. Secundo modo, non est circulatio in definitionibus relativorum, nec absolutorum: Quia quod ponitur in definitione alterius tanquam pars essentialis pertinet ad essentiam: Sed si accipiatur duo definita absolute disparata, neutrum pertinet ad alterius essentiam: Etiam si accipiatur duo relativa opposita, neutrum est de essentia alterius: Sicut enim filiatio non est de essentia paternitatis, ita nec filius de essentia patris, sed solum concomitante coexigit ipsum tanquam aliquid extrinsecum patris, necessario tamen concomitans: Ergo isto secundo modo non est circulatio. Unde dico, cum definitio patrem sic: Esse patrem est habere filium & filius non ponitur in definitione, quasi pertinens quidditatem ad definitionem patris, sicut in definitione accidentium subiectum pertinet ad quiditatem eorum, sed solum sicut terminus extrinsecus germinans eius habitudinem; quod patet: Cum enim dico, esse patrem est habere filium; dico patrem fundare relationem eius; Et ita dicit fundamentum relationis, & relationem paternitatis fundatam: Sed fundamentum paternitatis, & ipsa paternitas fundata dicunt totam quidditatem istius relativi, quod est pater: Igitur quod exigatur terminus oppositus, qui est filius, hoc est extrinsecè. Tertio modo, dico, quod in absolutis, & relativis est circulatio: Sicut enim subiectum ponitur in definitione passionis per additamentum substantiae, sic & passio in subiecti definitione (hoc dico, quando subiectum definitur per additamentum: ut, hic homo est animal risibile bipes) ita cum definitur pater, filius ponitur in eius definitione per additamentum, & è conuerso.

Ibid. nro. 51. Tunc ad argumentum quando dicitur, unum relativorum non determinat dependentiam alterius: Dico, quod unum determinat dependentiam alterius extrinsecè per additamentum: Et sic non est inconveniens, quod unum ponatur in definitione alterius per circulacionem. Et quando probatur, quod non,

quia quod ponitur in definitione debet esse prius, & nosius: Dico, quod quando aliqua definitiuntur quiditatibus, & per principia essentialia est verum, quod definitio procedit ex prioribus, & notioribus natura: Quando vero definitiuntur per additamentum non procedit definitio ex prioribus, & notioribus natura, sed ex prioribus nobis: Et quia in talibus prioribus, & notioribus nobis quandoque est circulatio, ut puta, sicut universaliter cognoscimus passionem per subiectum, ita quandoque cognoscimus subiectum per passionem, ut hominem per risum: Es ideo in talibus definitionibus, qua procedunt ex notioribus nobis, & qua sunt per additamentum est circulatio: Quod autem unum relatiuorum ponatur in definitione alterius, hoc est per additamentum, ut dictum est: Quare, &c.

Ad primam confirmationem quando dicitur: Alterus Ibid. n. 54. est prior potentia: Verum est de actu, & potentia acceperis fundamentaliter: Et sic loquitur Phyllophilus ibidem: Probat enim hoc, quia quod est in potentia non vadit ad actum, nisi per agens: Sed actu, & potentia accepta pro ipso agente, & paciente sunt actus, & potentia fundamentaliter. Si vero accipiuntur actus, & potentia correlativa (secundum quod scilicet dicunt relationem lato modo mutua) sic sunt simul natura, & intellectu, & habent circumflexum ad inuicem, & neutrum est prius alio, nisi secundum diuersam acceptionem nostram, secundum quod unum ponimus in definitione alterius per additamentum & e conuerso.

Ad aliam confirmationem quando dicitur, quod Ibid. n. 55. inter definitionem. & definitum est essentialis prioritatis: Dico, quod non est verum ubi est definitio per additamentum.

Et ut clare videas quomodo in definitionibus relatuorū est circulatio, & quomodo non, debes considerare quomodo in definitionibus quandoque est definitio per additamentum, quandoque per principia essentialia propria. Et debes imaginari, quod sicut quodlibet accidentis absolutum est sua dependentia, qua dependet à subiecto, eodem modo coextingentia ter-

484 METAPH. PARS III.

mini oppositi est de essentia relationis. Et ultra debes imaginari, quod si in definitione accidentis accipiatur sua dependentia, qua dependet ad subiectum, tunc accidentis definitur per principium essentialie: si vero accipiatur subiectum secundum quod est terminus sua dependentia in eius definitione est definitio per additamentum; eodem modo si in definitione patris accipiatur sua propria habitudo, qua totaliter ex parte sui coexigit filiationem, tunc definitur per propria principia essentialia, scilicet per communem respectum degeneris relationis, & propriam habitudinem: Si vero accipiatur terminus oppositus in eius definitione, est definitio per additamentum. Ex hoc ad propositionem, quando definio patrem, vel paternitatem praecise per suam propriam habitudinem, quam tenet ex parte sui, scilicet praecise, ita quod non accipiamus serminum oppositum in eius definitione, tunc est per se notum, quod non definio patrem, aut paternitatem per filium, sed praecise per propria principia essentialia paternitatis: Eodem modo est contra, quando definio filiationem, vel filium. Et sic sequitur, quod quando definio unum relatiuorum a priori per essentialia, quod neutrum relatiuorum ponitur in definitione alterius, nec est circulatio in definitionibus eorum, nisi quando definiuntur per additamentum.

Queritur hic primò: An relatio possit terminari ad non ens.

In 1. dist. 26. q. 1. n. 72. Negant aliqui docentes id repugnare naturam relationis simpliciter. Primo, quia cui repugnat entitas eidem repugnat proprietas entitatis: Sed terminare relationem est proprietas entitatis: Igitur cum non enti repugnet entitas, repugnabit etiam terminare relationem.

Ibid. n. 73. Secundo: Quia tunc esse relatiuorum, non erit ad aliud se habere, sed ad nihil se habere.

Ibid. n. 74. Tertio: Nulla res potest esse sine eo, quod cadit in definitione eius etiam in obliquo, sicut ~~accidentis~~ sine subiecto: Sed unum relatiuorum ponitur in definitione alterius: Igitur, &c.

Ibid. n. 75. Oppositum tamen verum est: Quia quod repugnat natura relationis simpliciter, repugnat cuilibet

DIST. IV. Q. III. A. II. 49

eius speciei: V.g. quia esse absolutum repugnat relationi simpliciter, ideo, &c. Si igitur conueniret relationi simpliciter, quod ambo extrema essent in actu, per consequens relatio non esset respectu non entis secundum rem: Igitur conueniret cuique eius speciei: Hoc autem est falsum, ut probari potest inductione: Ergo, &c.

Et quidem quod hoc sit falsum in relationibus Ibid. &c. modo mensura: Patet: Scientia enim quandoque est 67. & 69. respectu entis secundum rationem solum, & memoria. Et quodlib. ratio, qua ita bene mensuratur ab obiecto memorabili, q.13, n.18. & desiderium à desiderabili, sicut scientia à scibili, quandoque est respectu non entis secundum rem, quia respectu prateriti, ut prateritum est, & desiderium Ibid. n.69. respectu absentis non habiti; sicut etiam actus speciei.

Confirmatur, quia nulla rosa existente in actu Quodlib. n. existenti, possum habere actualem scientiam de ea: q.13, n.17. Sed scientia illa erit actu relativa: Ergo, &c. Pro- bò, quia scientia illa actualis, quam habeo, non erit respectu scibili in actu existenti perpetuo, nec potest esse sine scibili omnino: Quia esset actu sine obiecto terminante: Igitur requirit in hoc casu scibile solum in esse obiectum: Sed scibile solum in esse obiecto non existit actu in rerum natura, & actu cum termi- nat scientiam: Ergo, &c.

Quod etiam hoc sit falsum in relationibus modo In i.dist.16. potentiaz probatur primò sic. *Phylosophus in pradi-* q.1. n. 75. *cam cap. de ad aliquid dicit: Non autem in omnibus* relationibus verum videtur simul esse natura: Scibile enim prius scientia videtur: Probas autem hoc, & innuit istud argumentum 5. met. cap. de priori rex. cdm. 16. ubi *Phylosophus reducens omnes modos priorie in unum dicens: Prius est, quod potest esse sine actio, & illud non sine ipso: Sed res scibiles possunt subsistere sine hoc, quod de his habeatur scientia, sicut quadratura circuli; & scientia non potest esse si non est scibile: Igitur scibile est prius, Et ita non sunt simul natura: Et ita est respectu non entis: Sed hoc intelligit Phylosophus de relatione reali scibili per modum actuum ad passuum, non de relatione mensu- ra, qua ponitur rusticis: Igitur, &c. Probo minor-*

486 METAPH. PARS III;

rem: Quia loquitur hic de relatione scibile, secundum quam praeceps scientiam scientiu, qua ex natura rei sibi conuenit; Sed scibile secundum quod praeceps scientem, sic est ens, Et ex natura rei aptum natum est causare scientiam, sicut quadratura circuli est ens scibile antequam moueat intellectum ad scientiam, Et relatio mensura est posterior relatione modo potentia, ut vnde Physiologia q. met. sex. com. o. quod scibile, ut mensura, non dicitur relatione, nisi quia mensuratum dicitur ad ipsum, Et via posterior est enim relatio: Igitur in proposito loquitur de relationis rebus modo potentia q. met. quod non operatur esse simul natura,

Ibid. n. 76. Confirmatur, quia q. met. concluditur, quod omne actuum dicitur ad passuum: Sed certum est, quod genitum utq. generabile sunt activa, Et passiva. Et generabile est ens in potentia. Huic concordat textus hic, qui loquitur de scibili secundum quod est causa scientia dicens, quod de rebus subsistentibus scientiam accipimus, Et dicit etiam quod si scibile non sit, quod non est scientia: Sed scibile, ut causas scientiam, includit relationem modo potentia actuum, quae est realis: Igitur, Et.

Quodlib. 1. Secundo: Existente calefactiō in actu ipsum dī. p. 13. n. 16. citur ad calefactibile secundum formam, qua est in calefactiō iī in potentia: Quia calefactiō non est sui calefactiō, nec est causatum a se ipso existens illa actualis relatio fundamentaliter respectu calefactibilis: Ergo relatio in actu est in se alteri extreme non existente in actu, nec actu conterminante. Probatio minoris: Quia habitudo, quam dicit calefactiō ad calefactibile, licet non sit in actu, quantum ad consentitanciam actus exerciti, scilicet calefacere, tamen est in actu primo in ipso calefactiō: Actu enim est calefactiō, licet non calefaciat: Sed esse in actu primo est esse vere in actu quantum ad formas permanentes, ut probatur in Phys. quod anima est actus corporis, licet sit in potentia ad agendum: Ergo relatio calefactiōi vere est in actu, ut est relatio sequens fundamentum secundum esse permanentes (quod discit)

dico propter respectum actionis, qui in calefacere fun-
datur, ut sit actus transiens, licet oppositus terminus
sibi non coexistat alii, & secundum actualem con-
geritationem.

Tertio: Quod est ordinatum ad finem actu, est re-
lativum relatione ad finem, aliter enim non esset
necessarium omnia agere propter finem: Sed opera-
tio, qua acquiritur finis ordinatur ad finem, & ra-
gione ordinis praeedit finem, quia adhuc non est:
Ergo, &c.

Dices primò quod verum est, quod operatio, qua
ordinatur ad finem est relativum relatione in actu,
& quod terminus oppositus sibi est in actu. Contra:
Illud est finis operationis, quod si in principio habi-
sum fuisset non fuisset operatio. & quo habito cessat
operatio, ut puta summa: Hac enim est ratio Phys-
iophili, phys. sex, com. 29. Et q. mot. cap. de causa
sex. cap. 3. ubi probat causam finalem per hoc, quod
in omni actione est aliquid prepter quod incipit mo-
tus, sicut cum queritur quare ambulat homo? re-
sonatur ut sanctus, quod non intelligunt de san-
itate, quam habet: Ergo.

Dices secundò aliter, quod operatio non dicitur relo-
tivum relatione, quia finis non est causa, nisi secundum
actu, quod habes in intentione, & per consequens oper-
atio non relipicit finem, nisi secundum quod per op-
erationem intenditur, qd ista verobique estis relatio
intentionalis. Contra: Secundo phys. sex. cap. 19.
affidit Physiophilus finem esse causam: Sed Physi-
philus realis non intendit de numero conformitatem
finalium, sed realius. Item: Com. 2. mot. cap.
q. posse, quod balancum in anima est officium me-
num, sed balancum extra est finis. Item: Habet finis
affidit: Sed huius non in intentione sedum non
sunt motus: Ergo. Item: Finis est causa causa Ibid. m. 66.
& optimus de eo: Tale quid non est in in-
tentione. Vide, quod diximus de fine in Phys. deit.
m. 5. 7. q. 5.

Similiter probamus illud verum non esse in rela-
tione suppositionis, seu adverbiis. Primo, quia
primo dicitur relativum, & ex causa cui ad posterius Ibid. m. 56.

480 METAPHYSICA PARTE I.

Sed posterius non est, quando pars est prima: Igmarum relatum reale praeedit aliud secundum realiter existentiam.

Ibid. n. 60. Confirmatur: Quia motus dicitur correlatio ad terminum: Est enim generatio partes post partem adiuvius perfectionis ad quantum adit motus, secundum: Com. 3. phys. com. 4. 1. nota ad quam 1: Sed motus est respectus non entis in potentia solus, ut patet per definitionem eius: Igmarum.

Ibid. n. 70. Secundo: Argunt alii sic: Materia dictum sequitur relatione reati ad formam, ab iter non valens argumentum Com. 1. phys. cito. quod materia non est sua potentia ad formam, quia tunc substantia est de predicamento ad aliquid: Quod enim substantia sit de predicamento ad aliquid, relatione rationis non est inconveniens. Etiam 1. phys. à tex. com. 21. usque ad 26. probat Phyllo sophus, quod considerans de materia debet considerari de forma, & è conuerso & probas per hoc, quod considerans tunc relationem consideras ut alio: Sed hoc intelligitur de relatione reali, cum consideraris Phyllosophi sis realis ibi: Sed non dicitur relatione ad formam, quam habes, sed quem non habet: Igmarum respectus realis est respectus non entis: Probemini etiam: Quia ubi est respectus fundatus super unionem, seu inherenciam, ibi non est relatio i. ubi autem fundatur in habitu ad oppositum, ibi est relatio: Scientia cuius non dicitur ad scientem, sed ad scibilem. met. tex. com. 20. Etiam pars non est relativa ad totum, nec è conuerso: Non accidens ad substantiam, quia in his est respectus unionis, & inherencia: Sed respectus, qui est inter formam habitam, & materialiam est respectus fundatus in unione, & inherencia: respectus autem, qui est respectu forma non habet est fundatus in habitu, & additato ad aliud.

Tandem illud idem probatur in relationibus secundum vnam de mente Aristoteles 5. phys. secundum Et quodl. 1. com. 10. Vult enim ibi, quod quando aduenit relatio sive causatio, fine mutatione eius illi aduenit, sicut si cum albo aliis praecessente crearetur nouum album, primum album esset simile fine mutatione.

tatione facta circa illud: Sed hoc non esset verum, nisi relatio similitudinis esset respectus *intrinsecus* adueniens, ita quod à principio existisset in dore respectu futuri albi: Et per consequens respectu albi non esset: Ergo, *Ora.* Probo minorem: Quia si prius reacter non fuisset in eo pateres principium Aristoteles *phys. tex. com. 10.* quando probat, quod ad relationem non est motivus per hoc, quod modicè tanguntur, scilicet quod aduenit albo praexistens, finis mutationis. Huc videtur petendo: Diceret enim aduersarius illi, quod assumptum est dubium: Imo diceret, quod si non praexisteret in eo, oportere quod noua mutatione sibi acquireretur.

Dicendum igitur est non repugnare relationi, quæ tali terminari ad non ens. Ratio potissima est, quia ut sepe diximus *fundamenta relationis sic ordinantur intrinsecis*, quod statim cum actu existunt in fundamentis habent actu innatum respectum, quo aliorum sunt denominativa, quantum est ex parte sui; licet aliud non sit: *V. g. posita potentia pugillativa, vel motiva in subiecto, statim actu importat, quantum est ex parte sui, habitudinem ad mobile, & pugillabile:*

Ceterum, hic notandum est, quod cum non ens bifariam intelligatur, scilicet, aut *Simplicer*, per exclusionem cuiuscumque esse, sine realis, sine rationis, quomodo dicitur purum nihil; aut secundum quid: Et sic etiam dupliciter, videlicet, vel per exclusionem solius existentiae realis, quo modo dicitur ens possibile, seu in potentia; vel per exclusionem quoque potentialitatis realis, sola intelligibilitate retenta, quomodo dicitur purum ens rationis; non sic defendimus relationem potie terminari ad non ens, ut velim posse terminari ad purum nihil: Sed solum assertimus terminari ad non ens secundum quid. Veram tamen est, quod quauis relatio essentialis, seu transcendentalis possit terminari ad ens rationis, quia dominus extra est a domo in anima, *Quodlib. 2. Et semen in anima est ens rationis: Quod etiam universaliter patet in omni ideato, & representante respectu propriæ idæ, aut representationis formalis: Nam certum est, quod esse representationis in eis ibid.*

490 METAPH. PARS III.

cognito, ut sic non pertinet ad causam efficientem, sed ad formalem effigibilem non realem: Este autem effigibile non dicit, nisi ens rationis, quia est forma ab anima, sicut omne idatum; nihilominus si loquamur de relatione praedicalentali secundum rem, ac accidentaliter, maximè modo potentia, exigit saltem possibilitatem termini: Cum nulla potentia realis sit ad ens rationis, nec effectus realis à causa pure rationis.

Argumenta prius opinionis non nisi de non esse, quod est putum nihil intentum euincunt: Quanquam tertium argumentum ex falso quoque principio absolute procedat, ut patet in accidentibus separatis.

Quæritur secundò: An sicut relatio potest esse ad terminum non existentem, ita possit intelligi unius relatiuum formaliter ut tale, sine termino suz relationis. Respondeo negatiuè i. Quia de per se, & formalis intellectu, relatiui est habitudo ad aliud: Sed impossibile est, quod aliquid intelligatur in ratione formalis habitudinis ad aliud, & illud aliud non intelligatur: Ergo impossibile est quin relatiua sint simul in intellectu. Probo minorem: Quia licet unus relatiuum possit intelligi sine alio, accipiendo, & relatiuum fundamentaliter, tamen accipiendo relatiuum formaliter est impossibile. Eo ideo Philelosphus 2. de anima, 2. ex. com. 144. probat, quod est impossibile quin sit unus sensus differentiam cognoscens diversorum sensibilium: differentia enim aliquorum imparet habitudinem aliquorum ad ipsuitem.

Sed hic insurgit dubium, quomodo possit salvare, quod relatiui formaliter accepta sint simul natura: Similitas enim naturæ extremonum fundatur in eundem esse: Si igitur alterum illorum realiter non est, sed solum intelligibiliter, saltem dici non potest, quod relatiua sint simul natura.

Ibid. nu. 3. Respondent aliqui simultatem naturæ non conuenire relationi quâ tali: Quia quod conuenit alicui inquantum talis, conuenit omnib[us] aliis: Alioquin enim simul natura conuenient relatiui inquantum relationes, conuenient enim specie relatiui: Sed aliquid inde-

zua non sunt simili natura: Ergo, &c. Minorem probant: Primitus sic: Omne prius, & posterius, secundum quod prius, & posterius sunt relativia: Sed omne prius & posterius secundum quod prius, & posterius, sic se habent, quod unum est prius, & aliud posterius: Ergo aliqua relativia, secundum quod relativia se habent secundum prius, & posterius: Et per consequens non sunt simul natura. Ita syllogismus est in Darapti. Maior paret per regulam Aristotelis lib. pradicam in ad aliquid, quia illa sunt relativia secundum eum à quibus si prescindantur omnia alia adhuc eorum esse est ad aliud se habere: Si enim à patre prescindatur album, & bipes, & huiusmodi, adhuc est pater ad filium: Sed praeceps à priori & posteriori omnibus accidentibus, adhuc omne prius respectu posterioris est prius: Ergo, &c. Probant secundum eandem minorem sic: Producens, & productum sunt vere relativi, & iam non sunt simul natura: Certe nanique est, quod secundum Ibid. n. 31. philosophiam effectus posterior est sua causa, saltem aliquando posterioritatis scilicet secundum tempus, vel naturam in creaturis, &c. Quia secundum Philosophiam plus dependet effectus à causa, quam à conuerto: Quia effectus non potest esse sine causa sua, causa tamen in quantum causa potest esse sine suo effectu, &c.

Nec dici potest, quod producens, & productum sunt relativia solum per respectus de genere actionis, & passionis, non autem de genere relationis: Nam contra est: Philosophus enim q. met. cap. de ad aliquid dicit, quod aliquid dicitur relativum, quia potest, sicut calefactum, & calefactibile, Et quadam secundum alio est potentiarum, sicut calefaciens ad calefactum: Iunc quoque, qualiter accipit relationes secundum actiones potentiarum? aut sic, quod relationes fundantur super actiones elicitas: Et tunc dicit malè, quia illas relationes collocare debet in genere actionis, non relationis: Aut sic, quod illa relationes fundantur super ipsam potentiam productionem: Et tunc habeo propositionem, scilicet quod producens, & productum sunt relativia per respectus de genere relationis, non actionis. Hoc etiam paret per

452 METAPH. PARS III.

Pr. Per hoc enim, quod potentia attiva alter dicit actionem suam, non perdit relationem suam sibi intrinsecus advenientem de genere relationis, quia illud quod est extrinsecum non interficit illud, quod est intrinsecum: Patet ergo quod producens, & producendum sunt relativia intra genera relationis.

Existimo tamen non esse recedendum a communione doctrina Phylosophorum afferentem relativa habere similitatem naturae: Cum enim unumquodque sit intelligibile secundum quod est, sequitur quod si relativia habent similitatem intelligibilitatis, habent quoque similitatem in esse, & consequenter similitatem naturae.

Est igitur intelligendum duplickey aliqua dicti posse simul natura: Uno modo secundum naturalem, & realem coexistentiam ipsorum: Alio modo

In 1. dist. 26. secundum naturalem, & realem coexigentiam, ita quae 2. n. 71. quod unum existere quidem possit sine alio, non tam absque eo quod illud aliud exigat: Ratiocinatio autem talis exigentia, terminum exigitum aliquo modo præcedere suam propriam existentiam, veluti inchoatiu, & quasi seminaliter in exigente. Hinc dicimus relativia omnia esse necessariò simul natura, non quidem secundum realem existentiam, sed

Ibid. solùm secundum naturalem, & realem coexigentiam: Nec aliter prius esse simul cum posteriori, & principiis pium cum principiato, & universaliter quocunque mouens cum motu.

In 1. dist. 6. q. 1. vi predictæ similitatis diximus supra dist. 2. q. 3. art. 2. actualem distinctionem relationum dependere ab actuali distinctione terminorum (intellige specifica,) non quod termini debeant necessariò esse secundum realem existentiam, (quia sicut relationes sunt in actu independentes à tali existentia, ita quoque actualiter distinguuntur sine ipsa; sed tantum secundum realem existentiam fundamenta).

Posset etiam ad dubium responderi quod quando In 1. d. 6. q. 1. relativa dicuntur simul natura intelligitur propositione n. 45. & 52. de omnibus *relationis formaliter acceptis*, seu vere. Et quodlib. 1. latius, non vero quatenus extremitum solum super q. 13. n. 9. maior secundum quod est fundamentaliter rela-

dōm; sic enim si aliud sit formaliter relatiū, esse
potest natura posterius. Terminus autem, ut ter-
minus, non est nisi fundamentaliter relatiū.

ARTICVLVS III.

*An vna relatio possit esse fundamen-
tum alterius relationis realis.*

Negant aliqui: *Quia esset processus in infinitum: In 1. dist. 32.*
Sicut enim una fundaret aliam, ita alia aliam, q. i. n. 10.
Et sic in infinitum.

Affirmant alij: *Quia relatio paternitatis v. g. est
realiter similis alteri relationi paternitatis, & reali-
ter dissimilis relationi filiationis: Cum igitur for-
tundina se sit pura relatio, iam constat, quod vna
relatio potest aliam fundare.*

Supposito tamen plures relationes esse vel eiusdem,
vel diuersae rationis: Dupliciter autem intelligi pos-
se unam aliam fundare: Uno modo per se, & ratio-
nē sui: Alio modo rationē fundamentū, à quo rea-
liter nequit separari; sit.

Resolutio 1. Nulla relatio potest realiter fundare
aliam eiusdem rationis. Patet, quia nulla forma *Ibid. num.*
constituitur in esse per aliam formam realiter à se
dissimilans, sed se ipsa est formaliter talis: V. g.
albedo non constituitur in esse albedinis per aliam
albedinem, sed se ipsa est formaliter albedo: aliter
impossibile esset veritate *processus in infinitum*. Vide *Ibid.*
dicti supra q. i. art. 2. huius dicitur in resp. ad primum
argumentum Aureoli.

Resolutio 2. Nulla relatio realis potest fundare
aliam relationem diuersae rationis in virtute pro-
pria. Patet, quia relatio qua talis solam constitui-
tur per esse in, & ad: At neutra ex his rationibus
est sufficiens ratio fundandi, quia esse in potius di-
cit fundari, quam fundare, esse vero ad est forma-
liter ratio oppositionis: cum tamen ratio fundandi
sit ratio compositionis.

Reso-

404 METAPH. PARS III.

vid.

Resolutio 3. Potest vna relatio realiter fundare aliam relationem diversarum in virtute fundamen-
tis absoluatis. Patet: Quia cum componat cum fundamento, illudque formaliter continuas relationem, ratione taliorum participat visum est ipsius fundamenti.

Dices hoc modo relationem non fundare, sed solum fundatum absolute. Sed contra: Cum enim praecisa prima relatione v. g. parentitali, fundatum absolute non referatur relatione fundati, patet quod solum fundatum absolute non fundat: Sed nec sola relatio potest fundare, ut supra probatum est: Ergo est fundamentum cum priori relatione, seu prior relatio in concreto sumpta.

Ibid. nro 12. Quod pro secunda opinione adducetur, viminam resolutionem nostram probat: Quia nec impugnat ratio per primam opinionem allata, nam in rationibus diversis rationis patet quod non est procedere in infinitum, quia que differunt species non sunt infinita.

Respondetur difficultatibus principiis.

Consunt hinc difficultates in principio questionis posse. Ad priam siquidem dicimus, quod relatio praeceps in ordine ad terminum non dicat perfectionem, tamen est vera perfectio secundum sc. & fundatum ipsum quoque perficit tantum venientem. Et ideo eius proprietas sibi vindicatur.

Ad secundam: Dicimus relationem esse rationem convertibilitatis extremonum, non quomodo cunque sumporum, sed ut formaliter elatim sunt: Et sic terminum praecepit, ut terminum non committat ad fundatum, bene tamen, ut aliquo modo relatione affectum.

Ad tertium: Respondemus vnam relationem solum fundare posse aliam diversarum in virtute ipsius

in suis fundamentis; ac proinde argui non posse ipsam secundum se omnes facultates substantiarum esse sufficiatam.

DISTINCTIO V.

De Actione.

Actio sicut in latissima acceptione significat quae-
lemcunque motionem principij quoniodolibet
actiui, ita communissime sumpta partitur in realem,
et rationis. Ad hanc spectat actio pura grammaticalis,
sive nominalis per quodcumque verbum actionis
expressa, licet in re nullam variationem affe-
re: Sed illa sequaz sola consideratur à Metaphysico
est aliquid in rerum natura, vi cuius agens constitui-
tur formaliter in esse agentis. Quanquam autem sic
non necessario sit ab agente distincta secundum esse,
cum plures sint actiones transcendentales, id est eius-
dem entitatis cum agente, ut patet in diuinis, tamen,
quia etiam plures sic accidentaliter superveniunt, ut
à substantia, & à qualibet alio accidente reali co-
incidenti secernantur, constituit speciale predicatione
una reale, quod proinde hic specialiter quoque con-
templandum proponitur.

Congruè definitur, motus quo agens transire in paf. In 3. dist. 3.
sum: Cum enim in actione non sint nisi duo, scilicet q. i. n. 35.
motus, vel mutatio, ex respectu à quantitate, constat Quodlib. 3.
quod motus est quid communis item passioni actioni q. 12. n. 12.
oppositus: una etiam qualitati passibili, vel qualitatibus
passioni, ad quam sit diversus in Phys. par. 1. dist. 2.
q. i. q. 1. art. 2. directe spectat motus præcisæ consideratio. In 1. d. 72.
parus Ratio autem transversus, scilicet q. 1. n. 74.
qualitatibus, est formalis in actione, per quod non solum Quodlib. 3.
differt à motu præcisæ consideratio, sed etiam à paf. q. 14. n. 12.
ratio opposita, que oppositum quoque respectum
dicit, ut ex dicendis dist. sequenti manifestum fiet.
Et tamen hic notandum motum sumi in latiori si-
gnificatione, quatenus est quid communis motui

498 METAPH. PARS III.

In 2. dist. 1. successu, & mutationi instantaneæ, non quatenus supponit pro via ad terminum, seu pro ipsa forma imperfecta termini, quæ est eadem res cum termino, sed pro acquisitione, qua terminus acquirit esse, quæ omnino differt à termino acquisito, sicut transiens à re permanente. Vide dicta in Log. par. 2. dist. 12. §. 4.

In 3. dist. 2. Diuiditur actio secundum materiale in successum, & instantaneam ad divisionem motus, qui ut dictum est, in ipsa est communis ad motum rigorosè sumptum, & mutationem: At secundum respectum, quem dicit ad agens, formalis partitione distinguitur in transiunti, & immanenti: Cum enim, ut accidens, petat essentiæ literæ inherere; Vel sic respicit agens, ut illud non exigit tanquam subiectum suum: Et est actio transiens; vel sic illud respicit, ut sine ipso recipiente esse non possit: Et est actio immanens. Prioris generis sunt actiones omnes, quæ ex-

Quodlib. 3. retius perficiuntur, ut affitationes quarum effectus
q. 12. n. 23. habent esse in fieri, ut fistulatio, & saltatio: Et factio-
nes, post quas manent effectus, ut patet de edificijs,
&c. Posterioris verò illæ omnes, quæ in agente con-
sumantur, ut actus omnes vitales. Plures aliae actio-
nis divisiones afferri solent, illæ tamen ab essentia-
libus non desumuntur, sed vel ab ijs, quæ agenti,
aut mortali accidenti, vel à termino, quem nec ex
formali sui ratione actio respicit, vel à diversa actioni-
num comparatione, ut facile consideranti constare
potest.

Actioni nedium conueniunt communis ensis, &
accidentia affectiones, sed etiam inter alias plures,
quinque præcipuas sibi appropriat. Prima est nota-
bilis nobilitas in esse: Cum enim sit formalissime
ipsum exercitium potentia actiæ, est secundum se,
de essentia litteræ notabilitate actus: Et ideo non potest

Quodlib. 3. non esse notabilis perfectio secundum se ab omni
q. 12. n. 27. imperfectione depurabilis. Hinc sicut unusquaque
In 1. d. 27. in natura tunc est perfectione quando attingit propriam
q. 1. n. 26. operationem 7. phys. tex. com. 18. ita constat, quod
Quodlib. 3. omne agens nobilitatur per suam actionem. Secunda
q. 6. n. 36. est esse complementum potentia actiæ: Huc nam-
que

que ab eo completer ad quod ordinatur: quia ergo ordinatur ad actionem, sequitur quod omnis actio In 1. d. 27. non solum est perfectio agentis, sed etiam complementum potentiae actiue. Verum aduertendum est, complementum huiusmodi non esse intinsecum, sed extrinsecum, quia videlicet actio in agente non est sicut pars agentis, nec ratio formalis actiuitatis, q. 2. n. 18. licet sit formalis ratio agendi in actu, seu exercitij In 2. dist. 34. actiuitatis. Tertia proprietas est presupponere agens q. 1. n. 36. secundum se exercitare completum, & in actu. Ratio est, quia actio de se est actus secundus: Actus autem secundus semper presupponit primum in esse completo: Et ideo dicitur communiter, quod unum In 2. d. 37. quodque agit secundum quod est in actu (intellige,) q. 1. n. 30. primo completo: Et quia secundum suppositum est in suo esse completum, actio sequitur suppositum agens, In 1. d. 13. sed per formam, per quam est in actu, quod idem est, q. 1. n. 42. ac dicere, quod actio attribuitur supposito, ut quod, Prol. qu. 2. de natura, ut quo. Quarta proprietas est proportio n. 46. cum virtute productiva agentis: Quia licet actio In 4. proponatur esse extra virtutem agentis, nihilominus ad q. 8. n. 12. illud comparatur veluti forma ad suum subiectum, quod denominat; Sicut ergo proportionem habet forma ad subiectum, ita actio ad virtutem agentis, eò vel maxime, quod sit quedam agentis diffusio; quae ratio est cum agens nibil agat ultra suum eff. In 3. dist. 11. Quinta demum proprietas est affinitas, seu propinquitas q. 2. n. 41. quae cum relatione modo potentia actiua. Ratio In 1. dist. 2. est, quia potentia actiua explicatur per exercitium q. 1. n. 61. actiuitatis; Et ideo isti respectus valde commixti ibidem sunt ad inuicem, maxime quando potentia actiua exercetur actu suum: Unde de difficultate percipitur difficultas inter respectus huiusmodi.

difficultas
inter respectus

QVAD

QVÆSTIO I.

An quidditas actionis sit conuenienter explicata.

Non videatur. Primum, quia actio sicut, & passio est vera relatio, ac proinde nequit confundere genus à relatione diversum. Secundum, quia motus positur pars intrinseca, & essentia lis (hinc materialis) actionis, inquit consequenter etiam passio eius. Sed hoc est impossibile, quia ut vidimus in Phys. p. 1. d. 1. h. 1. q. 1. art. 2. motus directe spectat ad predicamentum qualitatis. Et tandem iuxta dicta dist. praececd. q. 3. art. 2. res unius predicationis estio non potest elementorum alterius dividere.

Hic duo examinanda sunt: Primum, An actionis passio sit relationes: Secundum, Quomodo res unus sit elementum actionis, & passionis.

ARTICVLVS I.

An actio, & passio sint relationes.

Affirmant aliqui. Primum, quia si dicereant aliquod esse absoluunt posset Deus illas separare ab actione, & est contra: Sed Deus non potest separare se ab actione, & possessione: agitur, tunc. Major parat, quia Deus potest separare se ab actionem ab absoluto.

Ibid. n. 6. Secundum: Quod aduenit alicui sine mutatione facta in ipso est respectus; phys. lxx. com. 10. Sed actio quandoq; aduenit agenti sine mutatione facta in actione, sed in solo passo sibi mouendis approximata: Ergo, sec.

Ibid. n. 7. Tertium: Ad esse absoluunt non potest esse motus: In 2. dist. 3. Sed ad actionem non potest esse motus; quia q. 2. n. 49. actionis non est actio; aliter daretur processus in infra in 1. dist. 2. n. 10; Ergo, sec.

q. 2. n. 34.

Quod.

Quarto: Illud quod non est nisi quidam modus se habendi circa aliquod nihil varians de intrinsecis rei, quia n.s.
videtur esse respectus: Hujusmodi sunt actio, & passio:
actio enim non dicit ultra motum, nisi a quo
aliquid: passio, quod est ab alio: Ita autem esse non
sunt nisi modi habendi est: Igitur, &c.

Negant alij cum Guidone. Primo, quia quod secundum se dicit esse fundamen^{tum} relationis est aliquid absolute: Sed super actionem, & passio- Ibid. n. 15.
num, videtur esse respectus: Ergo, &c. Maior est certa, non absolu^{tum} per processum in infinitum: Tum
enim quod est in infinito in quantum huiusmodi est Ibid. n. 19.
absoluto: Nam habendo, quia est inter aliqua si-
quid non sunt in sola oppositione habitudinis, sed
sunt unius inter se, tali habitudo non arguit rela-
tionem: U. p. partis ad tertium i. accidentis ad sub-
stantiam, scivit ad scienciam s. met. non est respectus;
partes enim unius se cum roto, accidens cum substantia, &c.,
hinc probatur ex s. met. cap. de ad aliquid ubi po- Ibid. n. 25.
nis aliquo relatione secundum potentiam, ut calori-
tatem ad caloreficiabile, & quodam secundum alteras
potentiarum, ut calorificans ad illud, quod calor-
ificatur: Et plausu est quod loquuntur ibi de funda-
mentis relationum potentia enim fundat relationem,
Secundum: Quia dare sufficiens esse communis agen- Ibid. n. 25.
ti in quantum agens, & accipere est sumens patientis
in quantum patientis: Sed agens non est formaliter
agens per seipsum, nec etiam patientis est formaliter,
ut. Probis minorum, quia agens est agens per forma-
lē rationem agendi, &c. Sed respectus non potest
esse formalis ratio agendi, nec permissandū s. phys.
Ergo nec agens est formaliter agens per respectum, &c.

Tertium: Non minoris suavitatis est: actio, quidam
ibid: Sed ubi est aliquid absolutum: aliter non fur- Ibid. n. 22.
dare relationem consentanea ad continentem, neque trans-
poni ad mensuram: Igitur, &c.

Quarto: Mores dicit perfectionem simpliciorib[us] Ibid. n. 25.
non enim dicit solum perfectionem eni[m] sic[ue] relatione,
sed omnia, quidam melius est eis, quam non eis; aliter
non conatur res prima intelligentie mores colere:
Sed pars respectus non dicit perfectionem simpliciorib[us]

500 METAPH. PARS III.

ter, quia nunc aliqua perfectio simpliciter esset in una persona in diuinis, qua non esset in alia: Igitur.

In hac re: Existimo omnino distinguendum esse de relatione prædicamentali, vel transcendentali. Idem fit.

Resolutio 1. Actio, & passio sunt relationes sicutem transcendentales. Patet, quia quæ de se sunt propter aliud, & ponuntur in ordine ad aliud sive sicutem transcendentaliter respectivi: Sed actio, & passio de se sunt propter aliud, & ponuntur in ordine ad aliud, scilicet ad agens, vel passum: Ergo, &c.

Resolutio 2. Actio, & passio non sunt relationes de prædicamento ad aliquid. Probatur, quia quæ in se dicunt aliquid præter respectum non sunt relationes de prædicamento ad aliquid: Sed omnis

in 2. dist. 1. actio, & passio sunt aliquid præter respectum, ut pro q. 3. nu. 30. bant argumenta secunda opinionis: Ergo, &c.

Potes Quænam sint illa, quæ dicuntur fundare respectum actionis, & passionis. Respondeo, & dico in 2. dist. 34. quod sunt *dua proprietates motus*, quæ vocantur *fere*, & *fieri*, & sunt quadam dispositiones, seu forma *absoluta superaddita motui*, sicut *color*, vel *figura superficies*: Sicut enim cum in eadem superficie recipiuntur plura accidentia, puta color, calor, & figura, licet omnia ista accidentia habeant subiectum idem, scilicet superficiem tantum, tamen cuilibet ipsis formarum receptarum in superficie correspondet propria ratio recipiendi: Et sic diuersa rationes recepiuntur in superficie, eis sint insensibiles nobis proportionem coniuncti, tamen sunt proprietates, seu rationes *absoluta*, sicutem *virtualiter*, *superaddita superficies*; ita à simili, cum in motu fundentur respectus actionis, & passionis, isti respectus fundati requiriunt in motu diuersas proprietates *absolutas*, seu dispositiones medietatibus quibus in ipso fundentur: Unde motus inquantum dat esse, vel causat in alio, fundatur respectum actionis; inquantum vero per ipsum aliquid accipit esse, fundat respectum passionis, & sunt igitur dispositiones illæ *absolutæ fundantes respectum actionis, & passionis*. Dico fundantes, sicut *proxima fundamenta*, non sicut *rationes fundantes*, quia

DIST.V. Q.I. A.I. 501

quia ut alibi dictum est, distincta rationes fundandi
absoluta non exiguntur ad fundandum distinctas re-
lationes. Vide supra pars. dist. i. q.i. art. i. in resp.
ad secundam instantiam obiect. i.

Ad primum in oppositum. Respondetur, quod non Ibid. n. 17.
omne absolutum potest separari ab alio sicut nec qua-
titas terminata a figura.

Ad secundum: Dicitur, quod non omne, quod ad Ibid. n. 18.
venit alicui sine sui mutatione est respectus; sed oper-
atur subintelligi, quod illud, quod aduenit alicui sicut
subiecto, & sine mutatione, quod est eius respectus;
Sed actio non aduenit agenti sicut subiecto, sed passo.

Ad tertium: Dicitur, quod non ad omne absolu- Ibid. n. 19.
tum potest esse motus, sed oportet saltem addere,
quod illud absolutum sit de genere permanentium:
Motus enim est actus quidam, & forma absoluta; ad
motum tamen non est motus.

Ad quartam: Dicitur, quod actio & passio non Ibid. n. 20.
solum superaddunt motui modos habendi, vel essendi,
sed quasdam dispositiones absolutas, per quas dispo-
nitur motus ut egreditur ab agente, & per quas di-
ponitur, & recipitur in paciente.

Sed contra istam viam obijcies primò, quia Com. Ibid. n. 21.
3. phys. com. 30. videtur expressè velle, quod illud.
quod Phylosophus dicit, quod actio, & passio sunt
unus motus, sed differentia definitione, seu quidditate,
& quod illa differentia sit solum per respectus; Un-
de dicit sic: Et actio ex qua non sequitur si fuerit
duorum, ut quidditas eorum sit una de genere rela-
tionis, sicut relatio eius, quod potest ad illud ad quod
potest; illa enim est dispositio eius, qui refertur ad
alium, scilicet quoniam relatio inter illa est una de-
finitio existens inter duo, & hac est actionis, quando
fuerit una secundum unum modum, & duo secundum
alium modum. Respondeo, quod non intendunt Phy- Ibid. n. 22.
losophus, & Com. ibi dicere, nisi respondere ad ar-
gumentum, quod fecit Phylosophus contra se sic: Si
actio est in paciente, igitur idem est actus duorum;
Respondent enim quod non est impossibile, quod idem
sit actus duorum. Ponunt exemplum: Sicut enim re-
latio secundum quod est quoddam inter uallum inter
duo

362 METAPH. PARS III.

duo relativa est una, & tamen differunt, quia unum dicitur per modum actiui, reliquum per modum passiui; sic in proposito de actione, & passione sunt unus motus, & tamen differunt quidditatib[us]: Quo autem modo differant quidditatib[us], utrum sint puri respectus additi, vel non, non determinant ibi Phyllophus, & Com. Nota ergo commentum, quod illud, quod dicit, quod differunt quidditatib[us], sicut relationes, quoniam similitudo in proposito in relatione praecise attenditur quantum ad hoc, quod sicut relatione est eadem duorum, sic in proposito: Nec similitudo surrit super plures pedes, quia argumentum non plus requirit in aliis argumentis contra se factis.

Quodlib. 3. Obijcies secundo: *Actione, & passio sunt respectus extrinsecus aduenientes:* Ergo realiter differunt ab entitate absoluta: Quod enim est idem realiter alteri dici nullo modo potest ei extrinsecus advenire. Respondeo fundamentum relationis esse proximum, vel remotum; primam esse illud, in quo immidiate fundatur respectus; postremum vero esse subiectum fundamenti proximi: Actionem autem, & passionem esse respectus extrinsecus aduenientes, non quidem fundamentis proximis, scilicet dispositionibus absolutis motus, sed subiecto receptivo motus, quia illi non innascitur, nec vlo modo eius intrinseca principia sequitur, sed solum superficialiter inheret dependenter ab aliquo tertio coniungente, scilicet agente, &c.

Ibid. n. 12. Instabis: *Actione, & passio sunt saltem respectus fundamenti proximi relationes intrinsecis aduenientes:* Ergo ab ipso realiter distinguuntur. Respondeo, dici quidem tales respectus aduenire fundamentis proximis, non tamen secundum nouas entitates, sed solum secundum diuersas formalitates, quae tamen adaequatè non constituant actionem, & passionem, sed inadæquatè solum.

In 2. dist. i. Hinc colliges nullam relationem esse essentialem extrinsecem aduenientem respectu sui fundamenti proximi, sed solum respectu subiecti, cui fundamentalium illud potest inherere.

ARTI-

ARTICVLVS II.

*Quomodo motus sit elementum
actionis, & passionis.*

CVM ex dictis superi dist. 3. q. 2. art. 2. dupliciter aliquid dici possit elementum alterius, scilicet proprie, et quod ingrediatur constitutionem illius tanquam aliquid intersecutum, & essentiale, vel solum per appropriationem, vi dependentie, quam aliud habet ab ipso, quo modo substantia dicitur secundum elementum accidentium, quia scilicet ab ea dependet tanquam a subiecto intentionis, &c. dubium est an moers sit elementum proprium, an vero appropriatum actionis, & passionis.

Communis sensatio docet esse elementum proprium. Primo, quia ea quibus conuenit definitio motus sunt verè intersecuti, & essentialiter motus: Sed actioni, & passioni conuenit definitio motus: Ergo, &c. Maior est certa. Minor probatur, quia motus est actus entis in potentia accipiendo esse in potentia respectu termini ad quem: licet enim etiam q. 1. n. 35. dicatur actus entis in potentia sicut subiecti, tamen confitat, quod hoc secundario conuenit motui, sicut mobilis accidentis: Esse autem in potentia respectu termini ad quem conuenit motui primo, & per extensionem: Non enim est motus antequam actus inchoetur, non postquam actus cessat, Et ideo est actus incepitus, sed in via, & in potentia ad terminum: Sed actioni, & passioni conuenit esse actus entis in potentia respectu termini ad quem: Ergo, &c.

Secundo: Quod per se mensuratur tempore est motus: Sed ipsum agere, quod est formalis ratio agentis mensuratur tempore, & similiter pati: Igitur, &c. Maior pars, quia quod per se mensuratur tempore q. phys. ponitur motus: quod per accidens mensuratur est quietes. Minor pars etiam, quia cuius est continuatio, & dimisibile in infinitum, & in fieri illud ponitur

ponitur mensurari tempore per se: Sed agere est continuum divisibile, & in fieri sicut passio sibi correspondens: Igitur, &c.

Bidau. 4. Ad hoc est Phylosophus 3. phys. & multa commissa à 20. com. & infra, in quibus videtur manifestè doceri, quòd actio, & passio sunt idem motus, & adducere super motum solum respiratione.

Oppositorum docent alij probantes motum non ingredi constitutionem, & essentiam actionis; Sc paf-
fionis.

Ibid. n. 30. Primum sic: *Impossibile est quod duas relationes oppositas sint in eodem: Sed actio, & passio sunt relationes oppositas: Igitur actio, & passio non sunt in eodem.* Maior patet in paternitate, & filiatione. Minor probatur, quia tam opponuntur actio, & passio, quam paternitas, & filiatio.

Mid. nu. 27. Secundò : Quando actio dicitur motus, vel motus dicitur passio , est praedicatio causalis , sicut hoc est fumalis evaporatio : Sed causa realiter differt à causa : Igitur actio differt à motu , & motus differt à passione . Probo maiorem quoad primam partem : 3 . phys. com. 18 . super illud Phylesepti motor secundum quid agit . Et se habet ad motum sicut agens . Com. Actio motoris est facere motum . Probo etiam quoad secundam , quia passio ponitur per motum ; ideo enim patiens patitur , quis agens mouetur ad ipsum . Probatio minoris : 5 . Enic. com. 3 . probat Com. quid generatio non est operatio , quia precedit operationem ; Et est causa eius , Et causa est aliud à causato .

Ibidem. Tertiò: Probant specialiter de actione sic: *Metus est actus enim in potentia: Sed actio, qua formaliter agit agens non est actus entis in potentia: Ergo, &c. Maior est testa. Minor probatur: Actio enim, qua agit agens connatur agenti secundum quod agens est perfectum, & in actu. Pro resolutione.*

Notandum est priuò, motum, actionem, & passionem dupliciter considerari posse: Uno modo secundum statum, quem habent extra causas, seu physicis: Alio modo secundum esse metaphysicum quod dicunt ex se proprio actualitatis statu. Secundum

Year 1

Vnam, & eandem enitatem in esse physico partiri posse in plura secundum esse metaphysicum ob diuersas eiusdem entitatis virtualitates , secundum quas in rerum natura ita se habet, ac si realiter esse multiplicata . Tertiò : Diuersas dispositiones funtantes relationes actionis , & passionis esse formas superadditas motui solum secundum esse metaphysicun , physicè verò esse eidem motui identificatas , ut ex eo patet , quod motus sine relationibus ipius nequeat aliquando existere . His positis, sit.

Resolutio 1. Motus in esse physico est elementum proprium actionis , & passionis secundum statum actualitatis , seu physicum ipsarum . Patet, quia entitas physica dispositionum ad relationes actionis , & passionis est elementum proprium actionis , & passionis quoad esse physicū: Sed motus in esse physico est ipsa entitas physica dispositionum : Ergo , &c.

Resolutio 2. Motus in esse metaphysico non est elementum proprium actionis , & passionis quoad esse metaphysicum ipsarum . Patet : Quia sicut in esse physico admittit virtualem distinctionem in se , ita aut differat , vt præcisè consideratus , à se ipso , vt subest diuersis illis relationibus , ita aliud esse metaphysicum habet secundum esse præcisum , & aliud secundum quod dicit diuersas illas dispositiones : Secundum esse autem præcimum est subiectum dispositionum : Ergo extra essentiam eorum , quæ intrinsecè constituuntur per esse dispositionum .

Obijcies : Quod ingreditur definitionem actionis , & passionis est elementum proximum metaphysicun ipsarum : Sed motus secundum esse metaphysicum ingreditur definitionem , &c. Ergo , &c. Maior est certa , partes enim definitionis sunt proxima elementa definiti . Minor patet extradita definitione actionis , in qua motus ponitur loco generis . Respondeo motum positum in definitione actionis esse genus logicum actionis , passionis , & motus præcisè sumpti , quia prædicamenta in esse metaphysico differunt se totis , & priuò , quamvis logicè connexis non repugnet , ut alibi dictum est .

Argumenta primæ opinionis, primam resolutiōnem nostram confirmant.

Ad primum secundæ opinionis. Respondetur primò maiorem pati difficultatem in relationibus extrinsecè aduenientibus, quæ licet oppositæ, ponuntur in eodem subiecto, quamvis altera illarum aliud denominet: Quia tamen relationes de quibus agimus, sunt respectu motus, intrinsecus aduenientes. Respondetur secundò impossibile quidem esse duas relationes oppositas teperiti in eodem materialiter, & virtualiter subiecto, non tamen in eodem solùm materialiter, & diuerso virtualiter:

Quodlib. 3. Patet enim, quod idem respectu actionis immaterialiter est actuum, & passionum.

q.3. n.20. Ad secundum: Dico, quod actio non potest dici causa motus, nec motus causa passionis, nisi quantum motus supponit modò pro dispositione passionis, modò pro dispositione actionis: Sic autem à nobis non concedi motum esse actionis elementum.

In 2. dist. 34. Ad tertium: Dico tamen actionem, quam passionem esse actus entis in potentia respectu termini ad quem, ut præced. artic. fuit dictum.

Respondetur argumentis principalib.

Hinc patet ad argumenta principalia. Ad primum enim respondeamus actionem, & passionem solū dicere pro formalī quosdam respectus transcendētales diuersatū entitatum absolutarum, quæ nedum ad prædicamentū ad aliquid, sed nec ad alia prædicamenta queunt reduci.

Ad secundum: Dicimus à nobis loc. cit. solū ibid. doceri motum præcisè consideratum spectare directè q.2. n. 74. ad prædicamentum qualitatis: Licet autem secundū suum esse sit clementū entitatis physicę actionis, & passionis, tamen in esse metaphysico sic est extra quidditatem ipsarum, ut solū sit subiectum, vel fundamentum actionis, & passionis, & sic differens ab his, sicut subiectum à passione, ut supra loc. relat. vidimus.

QVA-

QVÆSTIO II.

An diuisio actionis sit conuenienter facta.

Non videtur. Primo, quia actiones immanentes non sunt de praedicamento actionis, sed potius qualitatis: Actio enim de praedicamento actionis est necessaria ad terminum distinctum: Actiones autem immanentes non habent terminum. Secundo, quia dantur aliquae actiones, quae ad aliquam ex assignatis speciebus nequeunt reduci, ut patet de actione intellectus agentis, quae nec immans est, nec transiens.

Hic duo examinanda occurruunt: Primum, An omnis actio praedicamentalis sit ad terminum distinctum: Secundum, Quenam sit actio intellectus agentis.

ARTICVLVS I.

An omnis actio praedicamentalis sit ad terminum distinctum.

Affirmat Valsingham: Docet enim quod ad actio. In 1. dist. 27. non praedicamentalem tria requiruntur: Priz. q. 1. nro. 16. tum, quod semper sit in fieri: Secundum, quod habeat obiectum circa quod est: Tertium, quod habeat terminum ad quem. Ratio desimi potest ex dictis: Cum enim actio pro formaliter dicat respectum a quo aliud, necessarium est illud aliud ad quod terminetur respectus, tanquam ultima perfectio operantis.

Hinc quia supponit actionem immanentem nullum habere terminum ad quem, docet non esse de ibid. genere actionis, sed de genere qualitatis solum, quod etiam probat. Primo negatione per exclusionem alio-

558 METAPH. PARS III.

Ibid.

rum prædicamentorum sic: *Actionem immanentem non est substantia: quia aduenit, & recedit: Non qualitas: non continua: quia illa solida est in corporalibus. nec discreta: quia illa non est: nisi in numeris, & futura in corporalibus: Nec qualiter dicuntur predicamenta respectiva, quia illa solum sunt in corporalibus. Nec relatio, quia illa non dicit perfectionem: Nec passio, quia illa est ad ulterius recipiendum, sciens terminum: Ergo est qualitas. Secundum positionem: quia bonitas, & perfectio, maximè ultima, est de genere qualitatis: Sed actus immanens est ultima perfectio operantis: Ergo, &c.*

Ibid.

Distingendo deinde actiones immanentes in parte spirituales, & corporeas, dicit, quod omnis perfectio merè spiritualis, siue sit operatio transiens, siue permanens, est de prima specie qualitatis. Sed actiones corporeas vult spectare ad tertiam qualitatem speciem, scilicet ad passionem qualitatem, quia videlicet participant omnes conditiones eius.

Ibid. nū. 17.

Verum actionem immanentem esse de genere qualitatis, non videtur sustineri posse: In primis enim probo, quod non est de prima specie qualitatis. Primo per lib. pradicam. ubi passiones tam anima, quam corporis, quae sunt in genere qualitatis designantur in tertia specie. Item per rationem hoc probatur sit: Intelligere, & omnis actus immanens est alius secundus: Quia quo scimus sicut actu primo est anima ipsa, sicut quo actu secundo est scire. 2. de anima tex. com. 2. 4. Sed que sunt in prima specie qualitatis sunt actus primi, non secundi: Ergo intelligere, &c. non est in prima specie qualitatis. Minor pareat, quia si ea, que sunt in prima specie qualitatis essent actus secundi superfluebant. phys. tex. com. 7. probaret Philosophus speciali processu, quod ad ea, que sunt in prima specie qualitatis non est motus: Cum speciali processu in 5. phys. tex. com. 10. probauerit, quod ad alium secundum, scilicet ad actionem, non esse motus, Sed una esset probatio veriusque.

Ibid. nū. 21.

Contra vero illud, quod dicitur de tertia specie qualitatis arquitur sic: Aristoteles lib. pradicam. cap. de qualitate sic ostendit qualiter passiones tam

qua

qua sunt in anima, quam qua sunt in corpore sunt in tertia specie qualitatis; Et dicit, quod in hoc differunt passiones a passibilibus qualitatibus, quia passimiles qualitates habent esse diu permanens in subiecto, sicut pallor in corpore macilento: Passiones autem non habent esse diu permanens in subiecto, sed citio transiunt, sicut pallor, qui generatur ex verecundia, vel timore. Tunc arguo: Passiones, qua sunt in tercia specie qualitatis non sunt passiones, qua sunt actus secundi in solo fieri, & alterari, aut mutari, sed sunt in rei veritate qualitates, qua sunt quidam actus primi, sed ideo dicuntur passiones, quia citio transiunt, ut patet de pallore, vel rubore, qui generantur ex verecundia: Non enim est sola passio de genere passionis, sed est una species coloris, & actus primus, ita vere, sicut pallor diu durans; Ergo. Quod sit actus primus patet: Quia talis rubor quandoque manet postquam passio transferit, qua est verecundia in animo.

Nec valet dicere, quod Aristoteles ibi non negat a Ibid. nu.22. tertia specie qualitatis actus anima, scilicet actus securando immanentes, quia Aristoteles ibidem dicit, quod eodem modo est de his, qua insunt anima naturaliter, aut qua per acquisitionem: Loquitur enim, quod eodem modo corruptibiliter ponuntur in tertia specie qualitatis passiones anima citio aduenientes, & citio recedentes, sicut & passiones corporis: Sed ut dictum est passiones illae corporis, qua continentur in tertia specie qualitatis non sunt actus secundi transiuntes, sed actus primi: Ergo nec actus anima citio transiuntes, cuiusmodi sunt immanentes, sunt in tercia specie qualitatis: immo latitia, & gaudium, & huiusmodi, qua magis habent rationem actus primi, & alia huiusmodi, qua citio transiunt, qua consequuntur ad actus immanentes tanquam passiones eorum, sicut pallor in corpore sequitur actum verendi, tales actus primi anima erunt in tertia specie qualitatis.

Item: Phylosphorus 10. Ethic cap. 3. dicit, quod Ibid. nu.28. non sequitur se delectatio non sit qualitas, propter hoc non est bonum, ut quidam inferebant: Quia nec operationes virtutis sunt qualitates, nec felicitates, &

§IO METAPH. PARS III.

tamen sunt bona. Unde Com. ibidem cap. 3. Quādā bona non entia qualitates induxit secundum virtutem, operationes autem bona quidem sunt, qualitatis autem non sunt. Tunc arguo sic: Operationes, quae secundum virtutem non sunt qualitates: Sed operazioni virtutum sunt immanentes non habentes terminum productum plusquam actus intelligendis: Ergo actio non habens terminum productum non est qualitas.

Dicendum igitur est actionem predicamentalem non esse ad terminum distinctū. Primo, quia actio immanens non est ad terminum distinctum, & tamen est vera actio de predicamento actionis, quod

Ibid. nu. 23. sic ostenditur: Primo, *Quia illud*, quod procedit ab agente mediante actione, & passione est aliud ab his, puta qualitas, vel quantitas; illud autem, quod immediatè procedit ab agente est actio, vel passio: Sed actus immanens immediatè procedit ab agente:

Ibid. nu. 24. Secundo, quia Phylosophus 5. phys. ten. com. 10. nunquam posuit motum extra genus passionis, nisi ex irinsece, scilicet quando acquiritur aliquis terminus, puta qualitas, vel quantitas: Sed per actum immanentem nihil acquiritur: Igitur quidditatim manet infragenus actionis, vel passionis.

Ibid. nu. 25. Tertio: quia si actio immanens non est de genere actionis, quia deficit illi una conditio actionis, scilicet habere terminum productum, immo haber conditio nem repugnantem, scilicet quod ipsa actio est finis; eadem ratione dicetur, quod non est qualitas, quia habet unam conditionem, qua non conuenit qualitati, sed repugnat, scilicet habere obiectum circa quod.

Ibid. nu. 26. Secundò: Si ex hoc aliquid non est actio, quia non habet terminum; ergo Phylosophus 9. met. ten. com. 17. male diuidit actionem, in actionem cuius est aliquid operatum, & in actionem cuius non est aliquid operatum, sed ipsa est finis. Probatur consequentia, quia verumque diuidentium includit naturam diuisi.

Ibid. nu. 27. Tertio: Si actio de genere actionis necessaria re quireret terminum; ergo actio non solum exigeret in quid ageret, sed quid ageret. Consequentia est manifesta.

DIST.V.Q.II.A.I. 511

festa. Consequens est falsum Lib. 6. principiorum.
Dico autem actionem non quid, sed in quid agas
exigere.

Ceterum, Prænotato præsentem difficultatem
procedere de actione secundum se, & sub præcisa,
& vniuersali ratione: Ut sic autem dupliciter in-
telligi posse esse ad terminum distinctum confor-
miter ad dicta q. præced. art. 2. Vno modo, ita ut
distinctio sit in esse actualitatis physicæ: Alio mo-
do, vt sit solum in esse metaphysico ob quandam
eiusdem rei diuersam virtualitatem; sit.

Resolutio 1. Actio sub præcisa sui ratione, & se- In 3. dist. 12.
cundum se non est ad terminum distinctum in esse q. 1. n. 52.
actualitatis physicæ. Patet in actionibus immanen-
tibus, quæ sunt fines, & termini: Nam per Phylo-
sophum 9. met. tex. com. 15. & 16. Et 1. Ethic. cap. 1.
in quibusdam operationes sunt fines, & termini, Et in
quibusdam ipsum operatum. Et primi generis sunt
actiones immanentes. Imò non solum in immane-
tibus, sed etiam in actibus transiuntibus est verum,
quod ipsa operatio est terminus agentis: V. g. cytha-
riare est verè actus cytharizanti, & verè transiens
in cytharam, sicut adfiscare adfiscium, & samen se-
cundum omnes hic nihil generatur, nisi ipse actus, quod
est cytharizare: Similiter si percussam lignum nihil
recipitur in ligno, nisi percussio passio.

Neque dicas, quod contra hoc ultimum est expressè Ibid. nu. 53.
sexius Aristotelis 9. met. tex. com. 16. qui dicit in
antiqua translatione cum signo distributione sic: Oma-
nia, qua non habent aliquam operationem prater
actum, actus est in eis: Igitur vult, quod ubi ope-
ratio est terminus, quod hoc solum verum est in actio-
ne immanente. Dicitur enim, quod ly omne dicit di- Ibid.
stributionem accommodam, quia est vera pro maiori
parte: Cuius probatio est, quia in noua translatione
omittitur illud signum: Dicitur enim ibidem indefi-
nitè: Quorum vero non est aliud opus prater actio-
nem, in ipsis existit alia.

Resolutio 2. Actio sub præcisa sui ratione est ad
terminum in esse metaphysico distinctum. Patet
ex dictis loc. sup. cit. Actio namque, vt actio, est

512 METAPH. PARS III.

Ibid. nū. 52. dispositio diuersa à passione, quæ etiam sola potest esse terminus gentis; cū in sē sit quid *absolutum*, & habeat propriū actum sui generis nō aliunde acceptū.

Obijcies: Si actio sub præcisa sui ratione esset ad terminum solūm in sē metaphysico distinctum, cuilibet passioni competere ratio termini: Sed hoc est falsum, quia plures passiones sunt ad terminum distinctum: Ergo, &c. Respondeatur terminum duplíciter dici, nempe vel respectu actionis, ut contradistinctæ à motu præcisè considerato, vel respectu physice actualitatis motus: Primo modo, quantibet passionem esse terminum: At secundò modo nihil participare rationem termini, quod non sit à passione diuersum.

Quodlib. 3. i. posse respectum à quo aliud non esse formale in actione quatenus terminatur ad effectum, sed solūm quatenus terminatur ab agente. Sed licet id verum sit loquendo de ratione formalí essentiali actionis tamen quia negari non potest terminationem ad effectum esse saltem proprietatem actionis: melius respondeatur, per ly aliud, tām significari passionem, vt ab actione distinctam, quām effectum secundūm entitatem ab adæquata realitate motus diuersum.

Petes, An absolute sit verum, quod per actiones immanentes nihil producatur ab operatione adæquate sumpta diuersum. Prima facie videntur nihil diuersum produci: Quia vt dictum est *Phylosophus*.

q. 1. n. 85. 9. met. sex. com. 17. diuidit adæquatè actionem in actionem, cuius est aliquid operatum, & in actionem, cuius non est aliquid operatum, sed ipsa est finis: Ad hoc autem genus reducuntur communiter actiones immanentes. His tamen non obstantibus: Dicendum est per actiones immanentes salrem per accidens posse producere aliquid ab earum esse adæquatio omnino diuersum: *Aliter enim virtutes intellectuales speculativa, aut practica, qua habitualiter remanent cœstantibus actibus non possint generari in nobis: Quod est falsum, quia certum est, quod habitus intellectuales, scilicet ars, & prudentia, &c. generantur ex actibus intellectus.*

Ibid.

Neque

Neque haec doctrina contrariatur intentioni Aristotelis: Is enim nec uniuersaliter voluit negare, Ibid. nu.85.
 quod actio immanens habeat terminum operatum differentem ab ipsa operatione; sed vult dicere, quod non habet terminum aliquid operatum, sicut actio transiens; Et ita sermo suus non est praeclarus, sed comparativus: Quia actiones transcuntes semper habent terminum aliquid operatum, quod est principaliter intentum. sanguam finis operationis; sed actiones immanentes non sic: Non enim habent aliquid operatum, quod sit finis earum, & principaliter intentum. Imo ipsam operationes sunt fines, & principaliter intenduntur. Et hoc est quod expresse dicit Aristoteles 9. met. rex. com. 16. Et hoc reasumis Phylosophus, & probat 1. Ethic. cap. 1. sic: Operatio habens aliquid operatum habet aliquid melius: Pater enim, quod sanitas est melior, quam sanatio, & sic de alijs: Igitur è conuerso, quando nibil est melius operatione, tunc operatio non habet aliquid operatum. Pater, quod Phylosophus hic loquitur de operato, quod debet esse finis operationis, quia melius semper habet rationem finis: Sed certum est quod habitus intellectuales, qui acquiruntur per actum intelligendi non sunt semper meliores, quam actus, quia ipsius habitus intellectuales sunt propter actus intelligendi: Igitur non habent aliquid operatum per modum finis. Et sic differunt ab actionibus transcunribus.

Ut video autem quod Phylosophus vult, quod per Ibid. nu.86.
 actus immanentes aliquid generetur: Sciendum est, quod Aristoteles in 9. met. rex. com. 16. (sicut pareret ibi per Phylosophum, & Com) voluit principaliter probare, quod actus est perfectio, & complementum potentiae. Et probat per actum secundum, qui est operatio, eo quod est magis nota nobis, quam actus primus; Et hoc sic: Omnis operatio, vel est actio, & operatio tantum, vel est aliquid productum per operationem: Si sit operatio tantum, est verum: Visio enim est perfectio potentia visiva: Si sit aliquid operatum, adhuc est verum: Domus, scilicet enim tunc & perfecta potentia adspicantis, quando facit dominum;

314 METAPH. PARS III.

Unumquodque enim in natura tunc est perfectum, quando attingit propriam operationem 7o phys. tex. com. 18. Et eadem ratione in arte: Sequitur ergo, quod omnis actus est perfectio, & complementum.

Ex hoc processu clare patet, quod Philosophus non
Ibid. nū. 87. *vult negare quin per actum immanentem possit cau-*
fare habitus: Quia si hoc sit, nihilominus stat prin-
cipalis conclusio, quod actus est perfectio, & comple-
mentum potentia: Per hoc enim, quod actus imma-
nens causat habitum, non auferatur, quin sit perfectio
potentia, quia ut dictum est, tunc unumquodque est
perfectum, quando attingit propriam operationem
potentia.

Confirmatur: Inducit enim Philosophus istam pro-
Ibid. nū. 88. *positionem 7. phys. sex. com. 18. ad propositum: Ibi*
enim loquitur de generatione habitus, & virtutis
etiam intellectualis.

Secundo hoc probo sic: Quia Aristoteles ibidem
Ibid. nū. 89. *non vult plus, nisi quod per intellectionem est opera-*
tio, & non productio ut est operatum. Sed doctores,
qui ponunt, quod per actum intelligendi aliquid pro-
ducitur, distinguunt de intelligere ut est operatio, &
ut productio. Et dicunt quod per ipsum aliquid pro-
ducitur, non ut operatio, sed ut productio: Igitur,
&c. Quia autem Aristoteles subdit, quod quorum-
sunque est aliquid operatum prater operationem ope-
rario est in eo, quod sit sicut adificatio in edificato;
quod est sapientum dicere, quod quia in actione tran-
seunte solum transit actio extra agentem in effectum,
quis sit, ideo ibi solum est aliquid operatum prater
operationem, & hoc est per oppositum. Sequitur ibi
in litera tex. com. 16. quorum vero non est aliquid
operatum prater actionem, in his existit actio, ut vi-
sio in vidente, & speculatio in speculante, &c.

Probando tertio, quod hoc non obstat: Quia illa pro-
Ibid. nū. 90. *positio prima, quae dicit. Quorumcunque, &c. expon-*
nitur ab Aristotele ibidem: quorum agentium (sup-
ple per actionem transuentem) aliquid est productum
prater, &c. ibi actio est in facto: Unde ponit exem-
plum, sicut adificatio in edificato, & concrecio in con-
creto. Imo ut ad actionem transuentem, cuiusmodi

est motus, praeceps se limitet, & nullo modo extendat verbum suum ad actiones anima, sequitur: Similiter autem, & in alijs, & totaliter motus est in eo, quod mouetur. Cum ergo actus generatio habitus anima non sint transcuentes in exteriorum materiam, per illud dictum non est exclusum, quin per ipsos possit habitus generari. Secundo hoc patet per hoc, quia illud dictum: Quandoque enim factio est in facto, & quandoque non, fuit unum dictum incidente, abbreviatum, & non multum discussum: Et per consequētē dimisit alia membra, & ex hoc habebitur propositum. Probo, quod dimisit: Quia in secundo membro, quod est de actione immanente, quando dicit tex. com. 16. Quorum verò non est aliquid operatum prater actionem, in ipsis existit actio, ut visio in videntib; hic dimittuntur quadam actiones transcuentes: Nam per cytharizare nihil est operatum, nisi in cythara prætor operationem; Et similiter in vocali canu nihil est operatum in aere, nisi actus elictus cantationis: Similiter in pulsatione campanarum, & multis hancmodi: Et samen falsum est, quod sonatio, aut cytharizatio est actus immanens in sonante: Imò est transiens in cytharam, & sic de alijs: Ergo eadem ratione in alio membro, quando loquebatur de actione transcuenta dicens, quod quia in his est aliquid operatum, quod factio est in facto: fuerunt dimissa aliqua actiones immanentes, videlicet quibus generantur habitus: Ibi enim actio manet in agente, & tamen est ibi aliquid operatum. & hoc est propositum.

ARTICVLVS II.

Quanam sit actio intellectus agentis?

PREceptum dubium hic est circa realitatem actionis intellectus agentis, an & illicet sit actio illa inter reales numeranda; an non: Realitatem siquidem (sumptio esse reali pro eo omni, quod præcedit actum intellectus possibilis) probat à posteriori realis transmutatione phantasmarum de potentia ad actū.

146 METAPH. PARAGM.

intelligibilitatis: Ex alio vero capre, cum esse ad agente diuersissima non habeat, nulla apparet causa realitatis eius.

Solutio gamēp. quin tētigimus in Phys. par. 2. dist. 6.7. q.1. art. 2. ex dictis in principio præsens distinctionis aperte deducitur: Præmisso nunquid aliquid dupliciter dici reale scilicet, vel transcendentaliter, vel secundum determinatam aliquam rationem, ut ostendimus supra par. 1. de ratione eius: sic.

Resolutio 1. Actio intellectus agentis non est actio realis realitate prædicamentali. Patet, quia actio intellectus agentis non est actio elicita, & ab ipso distincta secundum proprium esse reale.

Prol. qu. 2. Ibid. Resolutio 2. Actio intellectus agentis est actio realis realitate transcendentali. Patet, quia cum per illam intellectus verè operetur, & eius esse non suprum ens rationis, necessariò habet aliquam realitatem: Si igitur non habet realitatem de genere actionis, dicendum est habere realitatem de genere ipsius agentis: Sed actio de genere agentis est transcendentalis: Ergo, &c.

Obijcies: Quod est tale solum denominatiū dicī nequit realiter tale: Sed actio intellectus agentis est solum denominatiū actio: Ergo, &c. Major par. Minor probatur, quia ita se habet actio intellectus agentis ad intellectū agentem, sicut se habent actiones, quae attribuuntur, formae, materie, & similes, saliter rebus omnibus, non effectuis: Nam figura informata formatione; materia materias materialiæ; finis finis actiones. Et propter modo de omni re: Substantia enim substantiæ substantialitate: accidentis accidentas accidentalitatē, qualitas qualificat qualificationes, &c. Sed tales actiones non sunt nisi denominatiū actiones: Ergo, &c. Respondeo denominatioes alias esse fundatas in rerum virtualitate, alias omni fundamento in re denudari: Has quidem nullo modo dici posse reales; ac illas esse vere reales, quamvis formales dici nequeant: Huiusmodi autem esse actionem intellectus agentis, & aliqua adducta, quamquam hoc speciale sibi appropriet actio intellectus agentis.

Intellectus agentis, quod in ordine ad effectum à se
realiter distinctum, sic equivalat actioni de genere *Ibid.*
actionis, ut actio quoque *virtualis*, seu virtualiter
prædicamentalis, ac etiam transiens, dici possit.

Petes I. An respectu ipsius intellectus agentis ea
quoque denominationem actionis *virtualis* iure sibi
vendicet. Respondeo negatiè: quia intellectus
agens comparatur ad actionem non tanquam prin-
cipium effectuum, sed potius, ut formale: Est enim
habitus ut lux: Lux autem non illuminat efficien-
ter, sed formaliter tantum: Vnde sicut habet in se
perfectam naturam, ita sic semper est habilis ut actu
illuminet: quod si non semper actu illuminet, hoc est,
quia non est præsens illuminabile: Et ideo cum fue-
rit præsens illuminatum illuminat, sine omni muta-
tione à parte sui.

In 1. d. 28.

q. 2. n. 49.

Soluuntur argumenta principalia.

Q Via ergo de ratione actionis prædictentalis,
ut sic non est habere terminum à realitate mo-
tus diuersum, sed solum à proprio esse distinctum,
patet actionem immanentein inter ejus species pu-
merari: Et sic ad primum.

Ad secundum: Concedimus actionem intellectus agentis vere non spectare ad aliquam ex assignatis speciebus: sed addimus nec esse veram actionem de genere actionis.

D.I.S.T. VI.

De Passione.

P Affio à Philosophis aliquando sumitur pro re in-
facto esse, aliquando pro fieri rei. Primo non
do significar, ut affectionem aliquam appetitus sen-
sibili concupiscibilis, aut irascibilis; vel tergum qua-
litatis speciem; vel proprietatem preferam, quanto modo,

318 METAPH. PARS III.

modo, ab essentia emanantem: At in secundis-
ceptione *passio est effectus*, illatioque *actionis*: Et
In 1. dist. 39. ideo tot modis ferè accipi potest, quod actio; At
q. 2. n. 41. proinde primò partitur in passionem rationis, ad
quam spectat passio pure grammaticalis, & in pa-
ssionem realem, quæ sola à metaphysico considera-
tur, & est illud vi cuius passum constituit forma-
liter in esse passi. Licet autem quid talis etiam trans-
scendentalis esse queat; tamen hic solum à nobis
examinatur quatenus est aliquid à passo contradic-
tum in esse, tanquam accidentis eius, quia sub
haec tantum ratione constituit determinatum genus
eius, & speciale prædicamentum.

In 3. dist. 2. Definitur proportionaliter sicut actio. Exercitissa
q. 2. n. 73. potentia passi, i.e. motus, quo passum formaliter
patitur: In qua definitione, motus, in lata acceptio-
ne, inquantum est quid *communis ad motum* rigorosum,
& mutationem accipitur pro genere; relatio
verò ad potentiam passiū alijs verbis expressa (quia
distinguit passionem ab actione,) pro differentia.

In 2. dist. 1. Diuiditur passio tam secundum eam, quæ ei acci-
q. 2. n. 31. dunt, quād secundum propria, & essentialia propor-
tionaliter, sicut actio, cui correlatio dicitur: Sed
ne sèpius eadem repetantur videndi sunt iam dicta
de actione.

In 3. dist. 2. Inter plures passionis affectiones quinque veluti
q. 2. n. 69. præcipue numerari possunt. Prima est esse actum
primordiale, & perfectionem passi quād talis: Com-
enim sit *via*, & *seri*, & *sumus* termini, fieri verò
termini sit quoddam inchoamentum eiusdem, patet
quod si terminus est perfectio passi, passio etiam ut
contradistincta à termino, non potest non esse actus
primordialis perfectionis. Oritur ex hac akuta pro-
prietas, quæ est proportio cum capacitate recipien-
tis: Per hoc namque actio licet recepta in subiecto,
subiectum ipsum non denominat, quia principalis
proportio eius ad subiectum non est, sed ad agens.
In 2. dist. 1. Tertia est dici *correlatio ad actionem*; quia sic es-
q. 2. n. 31. sentialiter ab illa dependet in esse, & in conservando,
ut non plus dare quam actio. Quarta est quadam
imperfectionis respectiva (saltem negativa) ad actio-

num;

Item : Quia licet secundum propriam entitatem sit verus actus, tamen eò quod principaliter sit propter passum : Passum autem ut passum sit imperfectius agente, cuius est agere; necessariò dicendum est, quodd genus passionis est imperfectius genere actionis. In 2. d. 24.
 Quinta tandem proprietas est specialis affinitas cum potentia passiva : Sicut enim unumquodque agit secundum quod est in actu, ita patitur secundum quod est in potentia ; Et ideo eam proportionem debet habere passio ad potentiam passivam, quam habet actio ad potentiam actiua.

QVÆSTIO VN.

An proprietates passionis sint conuenienter assignatae.

Non videtur, Primum, quia plures sunt passiones, quæ non ordinantur ad perficiendum subiectum. Secundum, quia si passio esset actus, & primordialis perfectio passi necessariò recuperetur in passio, & tamen passio nullum sibi subiectum determinat, sicut nec actio.

Hic duo inquituntur, Primum, An omnis passio sit ad perficiendum subiectum ; Secundum, An actio, & passio sibi determinent subiectum.

ARTICVLVS I.

An omnis passio sit ad perficiendum subiectum.

Negare aliquid : Quia corruptio non est perfectio subiecti, sed potius destruictio actualitatis eius. Et annihilationis tendit ad non esse totale eiusdem.

Oppositum probant alij : Quia omnis actus dicit perfectionem ; Sed passio est actus inchoatus subiecti. Ergo, &c.

520 METAPH. PARS III.

Ex dictis in Phys. par. i. dist. i. §. 7. q. i. art. i. constat qualiter sit respondendum ad propositum dubium à paritate actionis: Ad pleniorē nihilo minus elucidationem rei.

Aduerto passionem aliam esse positivam, aliam verò negatiuam: Illam in speciali motus dispositione consistere, ut supra vidimus; hanc verò solam parentiam prædictæ dispositionis in rei veritate importare; quinquam soleat explicari ad modum passionis positivæ: Ideo sit.

Resolutio 1. Omnis passio positiva est ad perficiendum subiectum. Pater, quia est via ad terminum, qui est actus, & perfectio consumata.

Obijec̄tus: Quando aqua de frigida fit calida, calciferi est passio positiva aquæ, & tamen nequit dici eius perfectio, sed potius imperfectio: Ergo, &c. Respondeo, quod cum aqua non sit subiectum formalium accidentialium, nisi secundum habitudines, & potentialitates materiæ, dupliciter potest calor comparari ad aquam: Vno modo, prout materia aquæ dicit specialem habitudinem ad proprietates aquæ, eò quod sit informata forma substanciali aquæ: Alio modo, prout dicit secundum se aliquam habitudinem ad calorem: Hoc secundo modo calor dicitur quidem perfectio subiecti, non tamen perfectio aquæ, quia sicut materia, ut habet habitudinem ad frigus, non est potentia receptiva caloris, ita calor esse nequit eius actus, & consequenter nec calciferi passio: At si spectetur habitudo ad calorem, quia hic secundum se est eius verus actus positivus, potest sic etiam dici vera perfectio eiusdem. Vide dicta de potentia materiæ in Phys. par. i. dist. 1. §. 2. Et §. 2. q. 2. art. 1. Et supra de perfectione relationis dist. 4. q. 3. art. 1.

Resolutio 2. Passio negativa non est ad perficiendum subiectum. Pater, quia sicut in se non est ens, ita respectu subiecti est negatio perfectionis, ut patet in corruptione formaliter quæ tali, quæ in rigore non est, nisi negatio conseruationis formæ in actu: Et in annihilatione, quæ habetur à subtrahitione conseruationis etiam ipsius subiecti: Et idco

concluſio

DIST. VI. Q. VN. A. II. 521.

corrumphi, & annihilari in vigore passiones non sunt, sed solum denominantur tales ex aliquali analogia ad veras passiones. Idem proportionaliter dicitur de corruptione, & annihilatione actiue simptis.

ARTICVLVS II.

*An actio, & passio determinent sibi
subiectum.*

Quamvis certum omnino sit actionem, & passionem extra agens, vel passum non reperi, dubitant tamen aliqui, an sic indifferenter in illis recipiantur, ut secundum se actio tam possit esse in passo, quam in agente: Et passio tam in agente, quam in passo. Verum presupposita notissima subiecti diuisione in subiectum receptionis, seu sustentationis, & subiectum denominationis: Existimus duabus sequentibus resolutionibus rem totam sufficienter explicari: Sit igitur.

Resolutio I. Actio, & passio secundum se non determinant sibi subiectum denominationis. Patet in operibus immanentibus, quae aequaliter denominant idem agens, & passum.

Dices, Subiectum denominationis tunc esse solum materialiter idem, formaliter autem esse diuersum: Et actionem illud denominare quatenus est, virtualiter a se ipso contradistinctum: Et similiter passionem, &c. Sed contra: Quia maiorem proportionem habet agens ad passum, etiam ut formaliter contradistinctum, & est contra, quam habeant ad aliud extrinsecum: Sed certum est, quod stante aliqua proportione possunt actio, & passio denominare plura extrinseca, quia actio in pluribus casibus habet Quidlib. 3. esse in agente extrinseco cum respectu extrinsecus de q. II. n. 18. nominante passum, ut honoratus denominatur ab honoratione, qua est in honorante, &c. Item visto est in i. dist. 34. in oculo subiectu, & tamen denominat totum hominem. q. I. n. 66.

G. 162

522 METAPH. PARS III.

*E*t tamen non solum denominat legentem, sed illud, quod est lectum; quia nec homo dicitur lectus, nec aer, sed liber dicitur lectus. Item actus intelligendi est in intelligentes. Et tamen non solum denominat intelligentem, sed obiectum: Non solum enim homo dicitur intelligens, sed obiectum dicitur intellectum: Ergo, &c.

Petes, An tales denominationes sint reales. Respondeo affirmatiue, non quia sunt à forma reali intrinsecus recepta in denominatis, ut dictum est, sed quia realis, & essentialis est proportio, quam ad formam extrinsecam denominantem habent: Hinc enim sit, ut licet actio v. g. recipiatur in passo subiectiuè, tamen ita formaliter, & ex natura rei denominat agentem, ac si in ipso reciperetur subiectiuè; Licet enim mouere, qua est actio mouentis, recipiatur in moto, ita verè saluatur, quod mouere est actio mouentis, ac si in mouente reciperetur subiectiuè.

Resolutio 2. Actio, & passio secundum se, sic sibi subiectum sustentationis determinant, ut tamen actio, quam passio recipientur in passo. Hec resolutio quod ad passionem est indubitata: Quia in eo recipitur passio, in quo recipitur motus, motus enim, vel non distinguitur à passione, vel est subiectum immediatum passionis: vel saltē primò terminatur ad passionem: At motus, ut omnes concedunt, recipitur in passo: Ergo etiam passio.

Quod si dicas passionē immanentem esse in agente. Respondeo esse quidem in agente materialiter accepto, sed non formaliter, quatenus scilicet, ut agens, virtualiter distinguitur à se ipso paciente: Sic namque recipit ut passum, non verò ut agens.

Maior difficultas est de actione: Quaini, enim actio immanens sit in passo materialiter sumpto, tamen quod ut actio non nisi in agente formaliter accepto recipiatur, videtur pluribus suaderi.

In 2. d. 34. Quāni, quod ponitur in paciente est actus ensis in potentia: Sed actio, qua agit agens conuenit agenti secundum quod agens est perfectum, & in actu: Igitur actio sic accepta non est in paciente, sed in agente.

Secut-

DIST. VI. Q. VN. A. II. 523

Secundò : Formalis ratio est in eo, cuius est formalis ratio : Sed actio, ut est illud per quod agit, est formalis ratio agentis : Ergo actio, ut est actio est in agente.

Tertio : Impossibile est, quod dua relationes opposita sint in eodem, puta paternitas, & filiationis : Igitur impossibile est, quod earum proxima fundamenta sint in eodem : Sed proxima fundamenta earum sunt agere, & pati : Igitur, &c.

Quarto : In eodem subiectu est delectatio consuevens operationem, & operatio : Sed delectatio est in ipso agente : Igitur ipsum agere.

Quinto : Omne agens est perfectum cum potest in operationem suam : Sed ex hoc non est perfectum, quod potest agere in aliud, quia tunc Deus est perfectior, quia producit extra : Igitur, quia producit in se actionem suam.

Sexto : Pradicamentum actionis est predicamentum habitudinale, sive resultatum : Sed habitudinale non est in eo subiectu in quo est terminatus, sicut patet de paternitate, quia non est subiectu in filio, sed solum terminatus : Cum igitur actio sit in paciente terminatus, sequitur quod non subiectu, sed potius in agente.

Septimò : 2. de anima 2ex. com. § 2. probatur, Ibid. n. 32. quod sensus non sunt actiui, quia agerent in se : Et probatur per simile, sicut si incombustibile haberet vim combustuam combureret se : Sed illud exemplum est falsum, nisi illud, quod haberet vim actiuiam comburendi agat actione, qua sit subiectu in agente : Igitur. &c.

His non obstantibus nullatenus est recessendum à proposita conclusione. Primo, quia Aristoteles, & Com. 3. phys. expressè docent, quod actio, & passio sunt unus motus (materialiter scilicet, ut supra explicatum est.) Quare sic argumentor : Quod est idem materialiter cum motu, est in eodem subiecto, in quo recipitur motus, ut de se patet : Sed actio est idem materialiter cum motu : Ergo, &c. At subiectum receptionum motus est ipsum passum : Igitur, &c.

Respon-

Igitur

324 METAPH. PARS III.

Ibid. m. 25.

Respondent aliqui, quod actio potest duplicitas accipi: Uno modo pro ipso agere, quod est pradicamentum: Alio modo pro ipsa actione, qua est res acta, vel effectus actionis: V. g. calefactio potest accipi pro ipsa calefactione, qua calefacit, vel pro ipsa calefactione causata in calefactibili. Primo modo dicunt, quod actio, & passio sunt duo motus, & actio est in agente, & passio in paciente. Secundo modo sunt unus motus, Et iste motus dicitur actio, ut est ab agente & passio, ut est in paciente. Primo modo est actio pradicamentum distinctum à passione: Et sic tractatur in lib. pradicam. Secundo modo non: Et sic tractatur 3 phys. Et sic secundum istos actio, qua est pradicamentum in agente est subiectiuæ, non in paciente.

Ibid.

Illiū opinionis videtur omnino Simplicius super cap. actionis, & passionis, ubi primo in principio cap. reprobat opinionem dicentium, quod actio & passio sunt unum genus, quod est motus: Et distincta actione in factio[n]em, & factio[n]is effectum; in fine cap. concludit, quod discindere, & discindi, licet latet s[ecundu]m distinctio propter commixtionem, utrumque tamen videtur consistere in agendo, vel verrunque in patiente: Sunt tamen duo motus distantes ad inuicem secundum naturam: Sed si actio, ut est genus, & ut accipitur pro discindere, vel pro ipsa actione, qua agens agit, si motus secundum naturam suam distinctus à discindi, quod est effectus ipsius, & passio, etiam qua realiter distinguuntur possunt habere distinctiona subiecta præcipue in proposito: Ex hoc enim 3. phys. arguit Phyllosophus, quod actio est in paciente, quia actio, & passio sunt unus motus; sequitur ergo quod actio prout est prædicamentum potest esse subiectiuæ in agente.

Ibid. m. 28.

Hanc esse mentem Aristotelis probant sic: Quādo arguit, quod si actio, & passio sunt idem motus, igitur docens docebitur; certum est, quod illud non sequitur, nisi accipiendo doctionem pro docivina causa: Si enim accipitur doctio pro docere, non sequitur, quod docens docebitur, sed quod docens docebit. Tamen quando Aristoteles respondet determinando,

quod

DIST. VI. Q. VN. A. II. § 25

quod sunt idem motus, sed differunt secundum definitionem, & quidditatem, Com. com. 28. C. 2. p. 2. prò mò ponit differentiam, quod actio dicitur ut est ab hoc, passio ut est in hoc: Sed certum est, quod accipiendo actionem pro eo, quod est ab agente, illud est effectus agentis & actio altera: Igitur, &c.

Confirmatur: Quia actio propriè accepta, proue Ibid.
off formalis ratio ipsius agentis, per quem agit, non
est quod ipsa actio sit ab alio, sed illa est propria
actionis ut est acta propriè. Ergo ratio actionis est,
quod si illud per quod aliquid est ab alio: Cum
igitur Phylosophus non loquatur de actione, nisi secun-
dum quod est ab alio sequitur quod non loquitur, nisi
de actione acta, non de actione predicamentali, que
est agere.

Sed contra arguo primò contra hoc, quod dicunt, Ibid. n. 38,
 quod accipiendo actionem pro agere, quod actio. & passio non sunt unus motus secundum intentionem Phylosophi 3. physi nec actio est in passo: sed solum accipiendo pro actione acta: Nam Simplicius, & illi, qui distinguunt actionem, qua est agere contra actionem altam, accipiunt actionem pro mouere, ut distinguatur contra moueri: Sic enim dixit Simplicius, quod actio, & passio non sunt unus motus, quia dividere alias motus est à discindi, ut supra habetur: Sed, ut probabo, in 3. physi. ubi Aristoteles vult, quod actio, & passio sunt unus motus, & uterque in mobili, ipse ibi actionem accipit pro mouere: Igitur ipse vult, quod actio accepta pro agere, & non pro actione acta solum, sit idem motus cum passione, & in mobili. Probatur assumptum: Phylosophus enim 3. physi dicit sic: Manifestum est, quod motus est in mobili; motui autem actu non aliud est, motuum quidem in ipso posse, mouens autem in ipso operari, vel agere. Ecce expressè, quod postquam dixit, quod actus motorū, & mobilis est idem, exponit se de actu, qui est agere. Item Com. ibidem 18. Necesse est ut Ibid. n. 38.
 motus sit idem utriusque, scilicet motoris, & moti; non quod mouere sit aliud à moueri omnibusmodis, scilicet aliquid existens in essentia motoris, quemadmodum si motus in essentia moti. Ecce expressè, quod actio.

326 METAPH. PARS III.

Ibid. n°. 40. actio, quæ ponitur eadem cum passione, & quæ ponitur in mobili est ipsum agere, & mouere. Item ibidem sequitur in com. Actio motoris, quæ est mouere, est ipsius motoris, non in ipso: Actio enim motoris

Ibid. n°. 41. est facere motum in aliud. Item com. 320 exprestè accipiendo actionem pro agere, seu mouere dicitur sic: Mouere, & moueri sunt idem secundum substantiam per quod inueniuntur mouere, & moueri. Et illud est motus, sed non sunt idem secundum quidditatem, quia definitio eorum est diuersa: Mouere enim est actio motoris in rem motam, moueri est passio moti à motore.

Ibid. n°. 42. Per hoc patet, quod Aristoteles non loquitur in 30 phys. de actione acta, sed de actione, quæ est agere. Ad argumentum, quod faciunt ad oppositum: Dico, quod nec illud, nec argumenta alia, quæ facit ibi contra conclusionem faciunt fidem, quia sunt argumenta logica, & probabilitia solùm, ut dicit ibi Phylosophus: Unde dicit nona translatio, quod habetur hic dubitatio rationabilis: Et litera antiqua habet: In hoc est locus questionis logica: Unde post soluit argumenta illa. Quando dicitur, quod respondendo ad illa dubia ostendit Phylosophus, quod actio differt à passione, quia actio est ab agente, sed esse ab alio dicit esse actionem altam: Dico, quod actio, ut est ab agente, dicit ita bene actionem, quæ est agere, & prius quam actionem altam. Probatur, quia ita bene differt à substantia agentis actio, quæ est agere per quam agit, sicut actio acta, quæ est effectus agentis: Sed postquam ipsa non est substantia agentis, nec ipsa est ens per se ipsam, oportet quod accipiat esse ab agente, & ita patet, quod actio, quæ est agere est ab agente.

Ibid. n°. 43. Ad confirmationem quando dicitur, quod ratio actionis est, quod sit illud per quod aliud sit ab agente; non igitur actio est ab agente: Respondeo, quod ab agente est aliquid dupliciter: Uno modo sicut illud per quod agit: Alio modo sicut illud, quod agitur: Quanto igitur dicitur, quod actio est illud per quod, &c. non ergo ipsa est ab agente: Dico, quod non est ab alio, sicut illud, quod agitur; potest tamen esse ab alio, sicut illud, per quod agens agit.

Ibid. n°. 44. Deinde arguo contra hoc, quod dicunt, quod illa actio,

actio, quam Aristoteles dicit eandem cum meo non est pradicamentalis. Primum per eundem Simplicium: Dicit enim, quod Aristoteles breuem sermonem fecit de actione, & passione in pradicamentis, quia prolixus de his determinat 3. phys. Sed ista excusatio nulla esset, si in tertio non declararet de his, ut sunt pradicamenta: Igitur, &c. Item: Sub illa ratione videatur actio pradicamentum, secundum quam quidditatem differt a passione: Sed ut actio est in paciente, & ut consideratur in 3. phys differt a passione quidditatem: Igitur. Probatur: Inquit enim in fine com. 18. & 21. sunt idem secundum subiectum mouere, & moueri, diversa autem, secundum definitionem. Et Com. 22. sunt idem secundum subiectum, quod est motus: Mouere autem, & moueri non sunt idem secundum quidditatem, quia definitio eorum est diversa; quod probatur sic: Mouere enim est actio motoris in rem motam; moueri autem est passio a motore: Sed dicero, quod mouere est actus motoris in rem motam, est aliud a dicere, quod moueri est actio moti a motore: Igitur sequitur, quod differunt.

Per hoc posset innuiri Simplicius quando dicit, quod sunt duo motus, dicendo quod hoc sufficit sibi, scilicet quod sunt duo motus quidditatibus distincti, hoc est per formales rationes pradicamentales, non tamen quod sunt duo realiter distincti, unus subiectus in agente, & aliis in paciente. Et hac videatur intentio sua, quia solum vult probare, quod non sunt unum genus, quod est motus: Et ideo ex opposito vult dicere, quod sunt duo motus, hoc est duo genera fundata super motum.

Secundum probatur principalis conclusio sic: Agens Ibid. n. 49. virtuale quodlibet debet agere secundum modum proportionatum sibi proprium: Sed agens virtuale, quod in agendo acquirit sibi ipsi aliquam perfectionem, agit actione, qua recipitur in ipso agente, sicut patet in actionibus immanentibus, qua solum perficiunt ipsam agentiam, sicut visio videntem, & speculatio speculantem 9. met. Igitur agens virtuale, quod in agendo causas perfectionem in altero habet actionem recentiam in alio: Sed agens actione transire causas perfectas

perfectionem in altero, ut etiam habetur eadem comm.

Igitur. &c.

Ibid. nū. 50. Tertiò: Si actio requireret unum subiectum, & passio aliud, hoc ita bene teneret in agentibus aquiuocis, sicut in uniuocis. Quod patet: Actio enim solù in inferiora est ita bene pradicamentalis, sicut actio calidi in frigidum: Et ista positio ponit, quod actio pradicamentalis est praeceps in agente. Etiam patet: Nam quandoconque dua relationes requirunt fundamenta duo in distinctis subiectis, hoc ita bene tenet in agentibus aquiuocis, sicut in uniuocis: V.g. relationes actiui, & passiuoi requirunt distincta fundamenta in subiectis distinctis, scilicet potentiam actiuiam in uno, & passiuam in alio: Et ideo hoc ita bene tenet in sole respectu generati inferioris, sicut in calido respectu frigidi: Sed in agentibus aquiuocis est impossibile, quod actio sit in agente, sed solù in paciente: Igitur in omnibus alijs. Probatur minor, quia cum sol efficit calorem in inferioribus, impossibile est calefactionem actionem recipi subiectum in sole, quia tunc est formaliter calidus, sicut ignis, cuius calefactio actio recipitur in ipso subiectu, secundum istos. Patet etiam, quia sol nihil causat in istis inferioribus, nisi per motum suum: Motus autem corporum celestium est solù in eis passiuè causatus ab intelligentijs mouentibus efficienter.

Ibid. nū. 51. Confirmatur ratio: Quia sicut sol est agens universale respectu omnium inferiorum habens uniuersalem efficientiam, ita calefactum respectu proprii calefactui est agens particulare proportionatum: Cum ergo sol ex uniuersali causalitate efficientia, quam habet respectu omnium inferiorum, possit in omnia inferiora ex hoc praeceps, quod quandam causalitatem virtualem habet respectu omnium, Et hoc prater hoc, quod primò tenet in se ipso suam actionem, per quam agat (ut dictum est:) Quia ergo repugnantia est, quod à principio cuilibet agenti particulari communetur talis virtualis causalitas respectu proprii effectus, quod ex hoc praeceps potest quodlibet sibi proportionatum effectum causare, quod scilicet ipsum habet quandam virtualem causalitatem super ipsum,

13415

DIST. VI. Q. VN. A. II. 529

prater hoc dico, quod ipsum agens primo informetur
propria actione.

Quartò: *Quis bene remanet agens subiecto distin-*
tinetum à passo si actio recipiatur in ipsorum agente,
sicut si non recipiatur in eo: Si ergo per te non est im-
possibile, quod agens transmutes passum ad aliam for-
mam, non obstante quod subiecto distinguitur ab eo :
(quando scilicet informatur sua actione) eadem ra-
zione nullum est impossibile, quod agens transmutes
passum ad aliam formam, non obstante quod subiecto
distinguitur ab eo, per hoc scilicet, quod virtualē
causalitatem habet super ipsum passum: Et ita non
apertebit actionem recipi in agente. Ibid. nū. 22

Quintò: *Sic arguit Phylosophus & Com. i. phys. Ibid. nū. 33.*
Inconveniens est fieri per plura, quod potest fieri per
pauciora, dummodo praeceps minus inconveniens se-
quatur per unum, quam per plura: Sed si ponatur
actio causata in paciente, & ponatur idem motus cum
passione, tunc saluat, quod forma aliqua acquisi-
tur per motum, & quod acquiritur unice motu: sed
si ponatur actionem realiter differre à passione, &
subiecto, etiam tunc aliqua forma acquiritur, sed
multis modis: Et etiam duas alteraciones unius rei
ducunt ad eandem formam (quod est impossibile, ut
arguit Phylosophus 3. phys. com. 9.): Igitur, &c.

Sextò: *Agens in agendo non mutatur: Sed si actio Ibid. nū. 34.*
subiecti recipiatur in agente, agens mutatur: quia
omne recipiens mutatur per formam receptā: Igitur.

Septimò: *9. met. tex. com 17. In eodem potentia Ibid. nū. 36.*
precedit actum, sed in diversis actus precedit poten-
tiam: Sed si agere recipiatur in agente, tunc actus
precedit potentiam in eodem, quia agens est in actu,
& recipiens in potentia: Sed prius agit agens actum
suum, quam ipsum recipiat; si autem actus recipia-
tur in paciente, tunc est manifestum, quod in diver-
sis actus precedit potentiam: Igitur, &c.

Octauò: *Nihil potest agere in se formaliter: Sed Ibid. nū. 37.*
boc ponit ista positio. Probatur assumptum: Quia
magis differunt potentia activa, & passiva, & rela-
tiones per modum actiui, & passiui, quam relatio
similis, & equalis: Quia relatio actiui, & passiui

530 METAPH. PARS III.

frequenter est inter ea, qua differunt species, equalitas autem, & similitudo solum inter ea, qua sunt eiusdem speciei: Sed nihil potest esse sibi ipsi similes, vel aquale: Ergo nihil potest agere in se.

Ad primum in oppositum: Dico, Illud, quod conuenit agenti secundum quod agens esse perfectum,
 Ibid. nu. 37. posse esse in potentia respectu termini ad quem acquirendi per ipsum: Huiusmodi autem esse actionem, qua propterea sic conuenit agenti, ut non recipiatur tanquam in subiecto in agente, sed solum in passio: quia agens non est ens in potentia, sed passum, conformiter ad dicta supra q. 1. art. 2.

Ibid. nu. 62. Ad secundum. Quando dicitur, quod formalis ratio est in eo, cuius est, &c. Verum est in eo suo modo offendit, scilicet in ipso agente, sicut in causa, non

Ibid. n. 47. sicut in subiecto: Sic enim non est inconveniens, quod actio unius sit in altero, sicut actio docentia sit in ad-
discente, & in recipiente doctrinam. Hoc declaratur

Ibid. nu. 48. ab Aristotele sic: Quod actus unius sit in altero sic, quod primò fuit in uno, & postea abscederetur ab eo, & fieres in reliquo, hoc est inconveniens: quia sequitur accidens migrare de subiecto in subiectum: Quod autem actio unius sit in alio sit quod illud, quod profuit in uno virtualiter sicut in causa, & non formaliter & inherentiter, sicut ab ipso in aliis per quadam applicationem, vel continuationem cum eo, hoc non est inconveniens: Sed sic, ut dicit Aristoteles, est in proposito, &c.

Ibid. nu. 55. Ad tertium. Respondeo primò sic instando: Si actio recipitur in agente illa actio, ut recipitur in agente, habet respectum passionis: Et ut ab agente, respectum actionis: Et ita idem actus esset in genere actionis, & passionis (quod ipsi intununtur vitare:) Et qua ratione concedat, quod actio, & passio sunt unus motus in agente, vel unus actus, eadem ratione habent concedere, quod in patiente actio, & passio sunt unus motus.

Ibid. nu. 63. Respondeo secundò: Dato quod duas relationes opposita intrinsecus aduenientes non possunt esse in eodem, nec eorum proxima fundamenta; duas tamen extrinsecus aduenientes possunt habere sua fundamenta in altero ipsis sum: Cuius ratio est, quia in relationibus extrinsecus adue-

sunt
eorum pr
uenientes
sum: Cua

DIST. VI. Q. VN. A. II. 531

aduenientibus sufficit, quod relatio sit subiectum in eo, qui nouiter aduenit aliquid munus extrinsecum, & in alio opposito sit per naturalem denominacionem, orationem tamen ex natura rei: V.g. Ubi est responsum extrinsecus adueniens? Et ad hoc quod inter locatum, & locum sit relatio extrinsecus adueniens sufficit, quod in locato sit aliquid nouiter acquisitum, scilicet esse in loco. Et dico relatio extrinsecus adueniens: Quia si inter locatum, & locum sit aliqua relatio intrinsecus adueniens, puta locatus ad locabile, dico quod illa relatio intrinsecus adueniens, puta locatus ad locabile, est subiectum in locato, & non in loco; sicut relatio altius, & passim, qua sunt relationes intrinsecus aduenientes, in se habent, quod relatio altius est subiectum, vel fundatur in potentia attina, & relatio passim in passiva; relatio tamen extrinsecus adueniens (scilicet qua consequitur actualiter locare) est solum subiectum, vel fundatur in locato: Quia aliquid nouum acquiritur ipsi locato, quod per se tales relationes nouiter extrinsecus aduenientes fundere: ipsi autem loco nibil nouiter est acquisitum: Et ideo non requiritur quod relatio, qua extrinsecus ipsi loco aduenit sit in eo subiectum, seu fundetur: Sic in proposito de actione, & passione, &c. Respondeo tertio, quod relationes intrinsecus aduenientes sunt in eodem: puta quando intellectus agit in seactus intelligendi. Vide dicta supra q.1. art.2. in resp. ad.1.

Ibid. n. 67.

Ibid. n. 68.

Ad quartum: Dico, quod delectatio est in eodem in quo operatio: Unde sicut operatio est in agente sicut in causa, ita delectatio est etiam in agente: Non solum enim delectatur illud, quod recipit operationem, sed illud, quod agit: non tamen sequitur, quod eodem modo sicut in agente operatio, & delectatio.

Ad quintum: Dico, quod agens actione transire ibid. n. 70. ut est perfectum, quia potest in actionem transirem: Et bene sequitur: igitur Deus est perfectior eo quod potest in operationem ad extra, quam si non posset: V.g. sapientia est aliquid perfectionis sicut Deus, quia sapiens; nec tamen sequitur quod Deus pequirat perfectionem ab extra: Quia illud posse ad extra non acquirit ex creatura, sed habet illud ex se ipso: Et

532 METAPH. PARS III.

idea verum est concedere, quod est perfectius ad extra, sed non ab extra acquirendo. Vel forte apparen-
tius potest dici, quod non sequitur; producere ad extra est perfectionis: Igitur Deus est perfectior, quia
potest producere ad extra. Quia regula non tenet, nisi in his, quae dicunt perfectionem simpliciter: V.g.
posse generare oiliam generatione naturali est perfe-
ctionis. Igitur Deus perfectior erit, si hoc possit: Non
sequitur: Quia non est perfectionis simpliciter, quia
non est cuiuslibet melius esse, quam non esse. Sic nec
producere ad extra est perfectionis simpliciter, quia
non habet terminum simpliciter perfectum, sed mix-
tum cum imperfecto.

Ibid. nu. 71. Ad sextum: Quando dicitur, quod relatio non est
in eo absolute, in quo terminative: Dico, quod fal-
sum est in relationibus extrinsecis aduenientibus, ut
dictum est.

Ibid. nu. 69. Ad septimum: Dico, quod ad illud de combustio-
ne, dicendum est de hypothesi, sicut in principio 2. de
anima dicitur, quod si dolabra esset animal acuties
esset eius forma substantialis; Neutrum tamen est
in re verum.

Respondeatur dubijs principalibus.

CVIN igitur passio, de qua in praesenti agimus sit
vere secundum se aliquid positivum (hinc etiam
terminus per ipsam productus) patet, quod idea sibi
subiectum sustentationis determinat, ut vera ciu-
dem perfectio sit, licet inchoata.

DIST. VII.

De Quando.

QVANDO dupliciter sumitur. Primo pro quacun-
que mensura durationis existentiae rei. Se-
condo pro ratione formalis per quam actu duratio
aliqua rei mensuratur a sua propria mensura. Primo
modo

modo diuiditur communiter in eternitatem, ævum, & tempus : His enim tribus durationes ceterorum, quæ eternorum, ac temporalium mensurantur ; Sed non potest constituere speciale prædicamentum, quia *ratio mensura primò conuenit quantitati* : Vnde In 1. d. 29. illa omnia instantium participant rationem mensuræ q. 1. n. 13. in quantum sunt quantitates, vel formaliter, vel virtualiter, maximè quia *omnis mensura durativa est* In 2. dist. 2, numerus. At secundum modo, ratio formalis, per quā q. 2. n. 17. duratio aliqua mensuratur à sua propria mensurâ dici potest Quando magis, vel minus rigorosè : Siquidem rigorosè loquendo per Quando intelligimus rationem quandam mensurabilitatis cum relatione ad mensuram diuisibilem, & successivam. Et ideo diciimus, quodd Quando rigorosè sumptum respicit In 1. dist. 2. ævum, & tempus : Quare non nisi analogicè conuenit cum ratione formalis mensurationis in ordine ad eternitatem, vel ævum ; quia *eternitas est tota simul fine priori, & posteriori* ; Et ævum, licet habeat prius, & posterius, tamen in illo nulla est successio, & innovatio.

Definitur Quando sic acceptum esse, quod relinquitur ex adiacentia rei temporalis ad tempus ; seu Illud esse, quo res adiaceat tempori. In hac autem definitione nihil occurrit specialiter notandum, nisi quodd tale esse est in se aliquid absolutum: cum de prima ria sui ratione non importet esse ad: Verum, quia de secundario sui conceptu habitudinem ad aliud inuoluit exinde subiecto, cui aduenit, superaddit, inter relationes extrinsecis aduenientes iterè numeratur.

Ex diuerso ordine, quem res mensuratae habent ad particulares differentias temporis, colligimus diuersas species huius prædicamentis: Quare cum particulares differentia temporis, quæ ponuntur 4. phys. cap. de tempore tanquam individua temporis sint heri, cras, & olim, &c. diuiditur Quædo in illud pet quod res constituitur in esse duratio heri, cras, olim, &c.

Huic prædicamento nedum communes accidentiæ affectiones conueniunt, sed etiam ea omnia, quæ relationibus extrinsecè aduenientibus attribuuntur: Cum enim ut dictum est, inter illas vere numer

534 METAPH. PARS III.

- Quodlib. 3. retur, superficialiter, & modicum inheret subiecto,
q. 11. n. 13. nec sequitur principia intrinseca subiecti, sed potius
causam efficientem. Specialiores tamen proprietates tres praecipue assignantur. Prima est specialis al-
In 2. dist. 34. ligatio rei, quæ dicitur adiacere tempori: Nam
q. 1. n. 63. quando res adiacet tempori, tempori nihil est acquisi-
Quodlib. 3. tum, sed esse quo res adiacet tempori est esse in re
qu. 11. n. 7. temporali, quia est perfectio eius, & sic fundans in
Ibid. ipsa realē adiacentiam ad tempus. Quomodo au-
tem funderet realē adiacentiam ad tempus, cum ip-
sum sit formalis ratio adiacendi, seu relatio adia-
centis, patet ex dictis: Licet namque habitudo ad
tempus non distinguitur realiter ab entitate illius
formæ, distinguitur tamen formaliter; quia, ut di-
ctum est, est de secundario conceptu eius: Et ideo
secundum esse absolutum, quod habet apprehendi-
tur tanquam fundamentum proximum habitudinis.
Secunda proprietas est divisibilitas in esse: Habitudo
siquidem eius ad tempus est habitudo mensura-
bilitatis ad mensuram: At constat, quod talis habi-
tudo sine aliqua ratione quantitativa esse non potest,
In 2. dist. 2. quia mensura dobet esse eiusdem rationis, & unigenita
q. 2. n. 17. cum mensurato. Ceterum autem est, quod ratio men-
sura persinet ad genus quantitatis igitur. Tertia pro-
prietas est fluxus, & fieri: Tale namque est esse mensu-
rati quale est esse: mensuræ: At mensura non est nisi
In 2. d. 2. in fluxu, & fieri: quia est ipsum tempus: Ex tempus est nu-
q. 1. n. 17. meras rei fluxus secundum prius, & posterius: Ergo, &c.

QUÆSTIO I.

An essentia Quando sit conuenienter explicata.

Non videtur. Primum: quia cum specificatum non excedat in esse sumum specificatum, immixtio numeratur. Quando inter ea, que habent esse reale, specificatio enim à tempore, quod vere nihil est extra animam. Secundum: Duro etiam, quod tempus efficit aliqd reale, sicutem non esset Quando

Quando ens à tempore realiter diuersum: Quia vel
est ipsa duratio, vel latens mensura durationis rei.

Hic duo examinanda occurunt: Primum, An
tempus sit aliquid extra animam: Secundum, An
Quando distinguitur realiter à tempore.

ARTICVLVS I.

An tempus sit aliquid extra animā.

Negant aliqui cum D. Augustino lib. 2. confess. In 2. dist. 2.
Primo, quia si tempus sit aliquid extra animā q.d. ill. 3. c.
Habens esse; ergo aut quia prateritum, aut quia futu-
rum, aut quia praesens. Non primitum: Quia id est
dicitur prateritum, quia iam non est. Nec quia fu-
turum: Quia futurum dicitur quod nondum est, sed
erit. Nec quia praesens est: Quia si praesens semper
est praesens, in prateritum non transiret, iam non
est tempus, sed aeternitas. Nec quia praesens in prae-
teritum transire potest dici tempus est: Quia sic verē
diceretur tempus est, quia transire, siue tendere in non
est, ut transire in prateritum: Et per consequens
non esset nisi ratione prateritis: Et sic solum est in
anima: Ergo, &c.

Sectundo: Tempus dicitur longum, &c. breve: Sed Ibid. n. 3.
secundum quod dicitur longum, &c. breve, non est in
re extra, sed solum in anima: Ergo, &c. Major pa-
ret. Minor probatur, quia tempus non dicitur lon-
gum, aut breve, nisi quia praesens, vel prateritum, vel
futurum dicuntur tale: Sed nullum istorum potest dici
longum secundum esse extra animam: Praesens enim
non; cum rapido transire ad prateritum à futuro è
Nec prateritum potest dici longum, aut breve: quia
solum potest dici hoc cum verbo de praterito, fuit
longum, aut breve. Similiter nec futurum potest dici
longum, aut breve, sed quod erit longum, aut breve:
Sed quod fuit, an erit non est, nisi solum in anima:
Ergo, &c.

Propter hoc tenet Augustinus pro conclusione cap. Ibid.
29. & 29. quod non potest dici tempus est, nisi secun-

536 METAPH. PARS III.

dum quod habet esse in anima: V. g. cum dico praesentia mea est hic, non est verum, nisi quia modò praesens est imago eius in memoria mea. Et eodem modo ea, que nondum sunt, sicut futura sunt, esse dicuntur quia præmeditationem habeo præsentem de eis. Et infra cap. 1. tenet, quod non propriè dicuntur tria tempora sunt, scilicet praesens præteritum, & futurum, sed fortasse propriè diceretur tria tempora sunt in anima. praesens de præteritis, praesens de praesentibus, praesens de futuris: quod sic probat: Hac enim tria habet alibi: Tempus non video in anima, tamen est memoria de præteritis, expectatio de futuris, contentus de praesentibus: Sed memoria de præteritis est praesentia præteritorum in anima; expectatio futurorum est praesentia futurorum in anima; contentus de praesentibus est praesentia præsentium, quam præsentiam retinet anima, quadam habitudine ad aliud, quod præteritum habet, & ad illud, quod futurum est: Ergo nec potest dici, quod tria tempora sunt, nisi cum determinatione. scilicet quia in anima præteritum est praesens de præteritis, futurum praesens de futuris. & praesens de praesentibus.

Ibid.

Si dicatur, quod infra cap. 26. dicit: Confiteor Domine tibi ignorare me quid sit tempus: Et ita hoc non est sententia sua, sed dixit inquirendo. Contra est, quia infra cap. 19. eandem opinionem tenet, & determinat. Et dicit quod expectatio futurorum in anima, & memoria præteritorum in anima faciunt tempus longum, & breve: Et ut assumit ibidem, nullus negat futura & præterita non esse, nisi in anima: Et ita finaliter determinat. Et tempus longum, & breve sunt in anima, sicut vult supra nullum tempus est, nisi sit longum, vel breve: Quia quod instantaneum est tempus non est: Ergo finaliter determinat, quod tempus habet solum esse in anima.

Hæc sententia probatur ab alijs tertio sic: Numerus formaliter numerans partes motus non est, nisi in anima: Sed tempus est numerus formaliter numerans partes motus: Ergo, &c. Maior probatur, quia numerus formaliter numerans partes motus non habet nobilius esse quam partes motus: Cum

igitur

igitur partes nostra habeant esse de praesenti, nisi in anima; numerus autem sit numerus de praesenti; sequitur quod numerus numerans partes motus non habet esse, nisi in anima. Minor patet: Definitus enim tempus ab Aristotele numerus motus secundum prius, & posteriorius.

Ad hoc videtur Com. 4. phys. ibi enim sex. com. 200. dicit nos percipere tempus ex perceptione motus, non ex perceptione motus secundum quod est motus. scilicet motus in quo sumus transmutati, sed quando determinauimus in imaginatione nostra aliquam partem illius determinatum. Et hoc est cum senserimus duo instantia, prius, & posteriorius; quoniam iste motus non dividitur per instantia, nisi in nostra mente, & non determinatur in hoc aliqua pars determinata, nisi quando diuisimus motum per duas instantias. Item com. 109. quare tempus cum sit continuum definietur per discretum dicendo, tempus est numerus: Respondet, quod tempus formaliter est numerus, & est continuum solum materialiter. Et ideo tradicit (quod est ad propositum) quod tempus non est, nisi quando anima diuidit motum in prius, & posteriorius, &c.

Ad hoc etiam est Pythagorus 4. phys. sex. com. 231. Arguit enim sic: Tempus est numerus. Et cum nihil natum sit numerare, nisi anima, & de ipsa intellectus, impossibile est quod tempus sit, si anima non fuerit. Com. ibi: Cum sit declaratum, &c. certum est, quod si anima non fuerit, non erit numerus. Et cum numerus non fuerit, non esset tempus.

Communis tamen sententia docet tempus esse aliquid extra animam. Primum, quia quamvis dici possit, quod numerus mathematicus qui abstractus a numeratis magnitudinibus aequaliter, &c. sit solum numerus in anima, & in consideratione; numerus tamen, quod sic non abstractus ab omnibus numeratis, quin conueniat uni numerorum, & ipse mediante alijs, ut sic non multiplicetur, talis inquam numerus potest esse numerus formalis in re: Quia talis numerus potest esse prius, & posteriorius, que sunt in primo motu praeceps omnia operationem intellectus: Sed tempus est huius-

538 METAPH. PARS III.

huiusmodi numerus : Ergo tempus est ens extra animam.
Ibid. nū. 35. *Probatio minoris : Cum Phyllo sophus 4. phys. sex. com. 132. mouet questionem cuiusmodi tempus sit numeris ; & an eiuslibet, genet pro conclusione, quod unum est tempus omnium temporalium, & non multiplicatur ad multiplicationem numeratorum; sic damen est, quod est numerus primi motus, & medietate aliquo motu accepto in aliqua parte primi motus mensurantur omnes motus particulares, qui simul existunt illi primo motu : V.g. si uno die similis fiant opera multa, omnes motus, quibus operabantur simul illo die mensurantur per prius, & posterius, qua existunt in parte primi motus, qua pars coexistit istis particularibus motibus.*

Secundū : Si tempus nihil esset extra animam, nec motus esset aliquid extra animam : Sed hoc tanquam falsissimum reprobauit Aristoteles 6. phys. sex. com. 36. Ergo, &c. Sequela patet : Quia propter hoc negatur tempus esse ens extra animam, quia eius partes sunt in anima : Sed aquae est verum, quod partes motus non sunt extra animam : Ergo, &c. Probatio minoris. Sicut praeeritum, & futurum non sunt, sed solum instantes, ita quod processus de motu, & quod accipiendum est de motu, non est sed solum instantes.

Tertiū . Quod est simpliciter de genere quantitatis est simpliciter extra animam : Sed tempus, &c. Ergo, &c. Maior patet : Quantitas enim est praedamentum reale. Minor probatur : Quia licet numerus numeratus possit esse de alio genere, tamen numerus numerans, qui est numerus simpliciter, est de genere quantitatis. Tempus autem est numerus numerans, quia numerat motum. & mensuras essentialiter : Et ipsum esse numeratum per aliquid est per accidens ei, ut docet Com. 4. phys. Ergo, &c.

Ibid. nū. 41. Quartū : Quod causat discretam cognitionem de motu, & eius partibus est extra intellectum : Sed tempus causat, &c. Ergo, &c. Maior patet, quia illud presupponitur intellectui. Minor probatur sic : Prius, & posterius, ut sunt in motu, causant discretam, &c. Sed tempus est prius, & posterius in motu : Nam prius, & posterius in motu sunt numerus motus.

Secun-

DIST. VII. Q. I. A. I. 53

Secundum enim formalē rationē suā sunt in numero ; Et ut sunt in motu non separantur realiter à motu , sed sunt partes motus , ut docet Com. 4. phys. sex. com. 99. Ergo , &c.

Ad hoc est secundus articulus Parisiensis : Quod Ibid. n. 37. numerus , & tempus nihil sunt in re , sed solum in apprehensione error . Sed iste articulus non potest intelligi contra aliquos ponentes , quod tempus nihil est quantum ad suum fundamentum , quod est motus , quia nunquam fuit aliquis ita rudis errans de modernis philosophantibus , qui negauerit motum esse ens extra intellectum : Ergo intelligitur , quod sit error , quod nihil sit in re , sed solum in apprehensione , secundum quod est numerus motus , quod est propositum .

Item articulus Oxoniensis : Ponere tempus non Ibid. n. 38. esse in predicamento , error . Ille articulus non potest esse factum contra aliquos dicentes , quod tempus non est de genere quantitatis per reductionem , sicut ens rationis factum ab anima est in genere : Quia qui ponunt tempus solum ens in anima , non negant quin sit in genere quantitatis per reductionem , sicut omnes dicunt , quod relatio secundum rationem facta ab intellectu est in genere relationis per reductionem : Ergo articulus est factum contra eos , qui dicunt , quod tempus non est in genere quantitatis , sicut aliquis dicit extra animam , quod est propositum .

Hanc sententiam esse de mente Commentatoris non solum colligitur ex dictis , sed pliterius ostendetur manifeste . Primum , quia Commentator 4. phys. Ibid. n. 42. com. 103. probat quod tempus est numerus motus sic : Tempore discernuntur magis , & minus de motu ; Et omne per quod determinatur magis , & minus de aliquo est numerus illius : Ergo tempus est numerus eius , per quod determinatur . Arguo : quemodo accipit determinare in maiori ? Si pro determinare extra animam habetur propositum . Si pro determinare factum in anima , & in minori accipit determinare , ut est in se aliquid extra intellectum : Ergo fallacia consequitur in argomento Philosophi , & Com. Probo : quia in maiori accipit propositionem universalem , quae verificatur in ipsi , qua sunt extra intellectum :

S^{ecundum} METAPH. PARS. III.

10. met. vult. Aristoteles, quod mensura in quolibet genere habet rationem numeri; Per mensuram enim determinatur qualitas cuiuslibet secundum magis, & minus. Et certum est, quod mensura est esse eternus intellectus; Ergo in minori accipitur determinare, &c.

Ibid. n. 44. Secundum: Commento 132. arguit sic: Si dispositio temporis cum omni motu, sit sicut dispositio numeri cum numerato, sequitur quod tempus non sit ens naturale, neque mobile; Res enim, qua sunt in mente non accipiunt motum in definitione earum. Quaro de ista consequentia: Si enim dispositio temporis cum motu sit dispositio numeri cum numerato, sequitur quod tempus non sit naturale, nec habet motum in eius definitione; qualiter accipitur quod tempus sit numerus cum numerato? Aut ergo pro actuali numeratione, quam facit anima, ut sit sensus: tempus est numerus factus per animam; Et tunc habetur proprium, quod ipse reputat impossibile, scilicet quod tempus sit numerus factus solum per animam; Aut accipit numerum cum numerato pro numerabilitate, seu pro numero formalibus, qui est in ipsa re; Et tunc non valent consequentia sua, quod tempus non est ens naturale, nec motus ponitur in eius definitione: quia ipsa numerabilitas motus, seu numerus formalis est ita verè res praeter animam, & natura, sicut ipse motus: quinquemotus ponitur in eius definitione, sicut id, cuius est proprium in definitione sua proprietatis. Vult ergo quod tempus non sit solum ens in anima.

Ibid. n. 45. Tertium: In eodem Commento dicit quod tempus non mensura motum circubarem, secundum quod numerus mensurat numeratum, sed secundum quod mensurat aliquid in re. Arguo: Si tempus est solum ens in anima non mensuraret sicut forma in re: Ergo tempus est aliquid extra animam.

Ibid. n. 46. Quartum: Commento 131. dicit, quod tempus est in anima, nam non est operibus modis; quoniam si ita esset fictitia esset, sicut Chimera, & Circceernus: Ergo esse oīis est extra animam.

Ibid. n. 47. Pro resolutione supponendum est, primum, quod sicut numerus potest accipi dupliciter, scilicet vel pro

aliquo

actuali numeratione, qua aliquid est actu numeratum vel pro aptitudinali numerabilitate qua alio quid in se formaliter est numerabile. ita tempus (cum definiatur; numerus motus secundum prius, & posterius) dupliciter sumi potest: Vno modo pro numero actuali, seu actuato; alio modo pro numero aptitudinali motus.

Supponendum est secundò: tempus primo modo sumptum (eò quòd potius sit factura esse quam fieri) dici tempus minus rigorosè, & à chronikis, & historicis principaliter considerari: At secundo modo acceptum (cum numerabilitas non repugnet cum fluxu partium) dici tale magis rigorosè, & in consideratione philosophica. Et ideo Aristoteles cum Ibid. nu.62 potuit quod tempus est numerus motus secundum prius, & posterius, explicauit qualiter hoc est, & dixit 4. phys. tex. com. 99. quòd prius, aut posterius in motu sunt tempus, aut hac sunt secundum quòd numerabilia. His positis sit.

Resolutio 1. Tempus sumptum pro numero actua. Ibid. nu.47. li, seu actuato motus solum est in anima. Patet, quia actualis numeratio est solum ab anima: Licet enim numerus, qui est quantitas discreta sit forma natura- Ibid. nu.62 lis, tamen differt ab omni alia forma naturali, & à motu: omnium enim forma naturalis, ut est in subiecto proprio dat suo subiecto esse perfectum actuale, & non aptitudinale solum; v. g. albedo in pariete dat illi esse dealbasum, & sic de alijs, & motus in corpore, quod mouetur, dat esse motum: Numerus autem non dat quantitati esse numeratum, sed solum dat illi numerum formalem, qui constituit aliquid in esse numerabili.

Resolutio 2. Tempus sumptum pro aptitudinali Ibid. nu.47. numerabilitate est aliquid extra animam. Patet, quia numerabilitas rei, seu numerus formalis, non mathematicus, & omnino precisis, quo numeratur, sed concretus, qui numeratur est vere aliquid extra animam, vt vidimus dist. 2. huius par. qu.est:2.art.1.

Istam eandem distinctionem ponit Aristoteles in Ibid. tenue ad respondendum argumento suo, quod facit ad probandum, quòd tempus, & numerus sit solum ens in anima.

343 METAPH. PARS. III.

anima; dicit enim sic: Si aut hoc, quod aliquando
cum sit tempus, & ut si contingit motum esse sine ani-
ma, prius autem, & posteriorius in motu sive sit, quod
tempus, quod hoc est secundum quod sive numerabili-
tia. Commentator ibidem dicit (Et qd. com. 13). I
quod esse cius extra motum qd in potentia proper
subiectum proprium, scilicet motum, & esse cius in
anima est in actu, cum eorum illam actionem, & per
rotum illud com. satr de hoc.

- Bid. iii. 48.** Nata quod in istis verbis: Primo Aristoteles de-
terminas, quod tempus est extra animam sic: Mo-
tum contingit esse sine anima: Ergo & tempus: Sed
de motu est certum ex probatu in 8. Ergo Probacon-
sequensiam: Si motus est extra animam, & prius,
& posteriorius sunt in motu; Ergo prius, & posteriorius
ipius motus sunt extra animam: sed prius, & po-
steriorius, qua possunt numerari in motu, sunt tempore
Bid. iii. 49. Ergo, &c. Secundò respondet ad formam argumenti
sui, quando dicitur, quod numerus non est, nisi sit
numerans. Respondet, quod numerus secundum quod
aliqua sunt numerabilia, potest esse sine anima nu-
merante, sed (ut dicit) prius, & posteriorius in motu
sunt tempus, secundum quod numerabilia sunt.

- Bid. iii. 52.** Per hoc patet ad authoritates Com. nam quando
dicit, quod tunc percipitur tempus quando in im-
aginatione nostra, &c. Dico quod verum est, quod tem-
pus ut perceptum, & numeratum dependet ab anima,
non secundum numerum formalem, sed secundum es-
se numerabile, & perceptibile, quod extra animam

- Bid. iii. 63.** habetur in instanti. Et quando dicitur quod tempus de-
finitur per discretum, & loquitur com. de discrete
quantitate, qua est in anima, quia dicit, non sit tem-
pus, nisi quando anima, &c. Dico, quod verum est,
quod tempus non sit in essa actuali numerato, nisi quod
mens dividatur, &c. est tamen in esse numerabilis
independenter ab anima: Et quia ergo numerabile
Bid. iii. 65. est quod constituitur per numerum formalem perti-
nent ad quantitatem discretam, & est extra animam,
ideo tempus, quod est numerus numerabilis in re, ha-
bit definitur per quantitatem discretam, qua est ex-
tra animam.

Ad

Ad Aristotelem constat ex dictis, quod ibi loquitur de tempore in esse numerato: Nam tempus non. Ibid. n. 6. est extra animam secundum ultimum esse, sicut forma aliqua naturae, scilicet secundum esse numeratum, sed secundum esse numerabile; Et hoc esse extra vocat Aristoteles esse entia in esse numerabili; Et huic concordas com. 131. ubi dicit, quod tempus extra animam non est, nisi in potentia, et in actu per animam.

Ad primum Divi Augustini: Dico, quod Aug. Ibid. n. 6. Huius habet istam imaginationem facit concordan-
tem sensatis, quod si aliquid ens naturale est extra
animam, oportet quod partes eius sint entia, et exi-
stentes in rerum natura: Et hoc est quod arguit in
primo argumento: Si tempus est extra animam, aut
quia praeceps est extra animam, aut futurum, et c.

Ad secundum: Dico, quod habuit etiam imagi- Ibid. n. 6.
nationem illam: quod si aliquid ens naturale est
extra animam, oportet quod propria passiones eius
sint extra animam: hoc arguit in argumento secun-
dum: Si tempus est extra animam; Et omne tempus
est longum, aut breve, et c. Sed ista principia solitum
habent locum in permanentibus, non in successiuis:
Moris enim est extra animam, ut probat Phyllophorus
6. phys. et. com. 85. contra Zenonem, Et sami par-
tes eius non sunt extra animam, sed solitum de motu
extra animam est accipere aliquid numeratum esse.
Secundo probat 4. phys. sen. com. 96. quod ardor,
et uerber sunt passiones motus, et cum id quod extra
animam de motu non est aliquid ardor, aut uerber,
sed aliquid numeratum esse: Et per hoc ad argumen-
tum cum dicit, quod si tempus sit extra aliquid, et c.
Ergo et partes eius, et passiones sunt aliquid extra
animam: Dico, quod hoc propositione locum haberet in
permanentibus in successiuis autem non, sed sufficiet
quod sit ens extra animam in suo conformativo, ita
nam quod illud continuuimenter sic ea continet, quod
hoc sibi conueniat en natura, res, ut scilicet explicetur.

Sed adhuc tertium argumentum ab aliis factum vi-
detur insolubile, quia non apparet quomodo posse Ibid. n. 6.
esse

544 METAPH. PARS III.

est numerus extra animam quin eius partes sint en-
gia in anima: Num quantumcumque ista videatur
determinatio Phyleosophi, tamen tota difficultas par-
quia (sicus iam dictum est) tempus non est extra ani-
mam, nisi quia illud, quod mensuratur per ipsum est
extra animam in esse numerabili: Sed illud, quod
debet numerari per ipsum secundum esse numerabile
non est extra animam: Ergo nec tempus. Probemini
morem: Quia quod habet esse numerabile per ipsum,
sunt partes priores motus, & posteriores; Sed ista
non sunt extra animam, quia quod praterit de morte
non est, quod futurum est, etiam non est: Ergo &c.
Pro solutione tamen.

Bid. iii. 52. *Est intelligendum, quod quia aliquid esse reale*
extra intellectum potest esse dupliciter, scilicet, vel
in se ipso, vel in alio; Ita etiam esse numerabile:

Bid. iii. 53. *Quia sicut unumquodque se habet ad entitatem, sic*
ad cognoscibilitatem: seu mensurabilitatem: Illud
proinde quod in se nihil est realiter existens, dum
modo aliquo modo contingatur in alio existente,
verè numerabile est: quod etiam explicari, & con-
firmari potest. Primo per exemplum naturale: Po-

Bid. iii. 54. *sito quod unus pater generis multos filios, & quod*
enones filii sint viui, & pater sit moreuus, tunc est
clarum, quod nihil potest accipi extra intellectum ex
parte patris, unde constare nobis possit de numera
fliorum, quos fuerint: Si ergo numeremus ibi filios,
hoc erit solum per animam per hunc modum: intellectus
enim accipiet in conceptu suo potentiam generati-
viam patris mortui, ac si iam esset, & considerabis
quod in decimoquinto anno generauit filium suum, &
sic continuando per singulos annos generauit ipsos filios
usque ad vigesimum annum, in quo mortuus est, & sic
etiam numerabis ibi quinque filios: Posito vero con-
trario huius, quod filii sint mortui, & pater rema-
neat, tunc non oportet quod intellectus accipiat poten-
tiam generativam in suo conceptu, ac si iam esset, sed
accipiet eam iam in rei veritate existentem, & in rei
veritate, & ex natura res inuenires eam comparabi-
lem per intellectum ad filium, quem generauit in qui-
decimo anno, & sic deinceps usque ad vigesimum;
Sed

Sed ex hoc quod ex natura rei ipsa potentia generativa sic est intelligibilis in ordine ad filium, quem genuit, in 15. anno, & iterum ad illum, quem 16. &c. possumus numerare illos filios, qui mortui sunt: Ergo patet propositum, &c. Secundo per exemplum à mathematicis desumptum: Imaginemur cum Geometrici quod punctus fluens causaret lineam, & addamus quod à mane usque ad primam lineam pedalem, & iterum à prima usque ad tertiam pedalem, & à tertia usque ad sextam pedalem; Et concludamus quod statim post Deus annihiles omnes illas partes linea pedalium, sic tamen quod punctus remanetas in rerum natura; tunc dico per hoc quod punctus remanet, quod partes pedales, qui sunt annihilatae sunt numerabiles per aliquid extra intellectum: Prebo: Per hoc, quod ista partes: sunt annihilatae punctus nihil perdis se, quod ex natura habes ex parte suis, sed punctus ex natura suis post annihilationem istarum partium est intelligibilis ex parte sui inhabitudine ad tres partes linea pedalium, sicut & ante causationem earum: Ergo & post annihilationem eorum non perdet quin intelligibilis sit ex natura rei in ordine ad illas tres partes, sicut ex hoc quod est intelligibilis in ordine ad illas, quod scilicet unam causabit in una hora, & secundam in alia, & tertiam in tercia, ex hoc illae partes sunt numerabiles in ipso: Ergo, &c.

Tertius: Per authoritatem Com. Vuls enim Com. Ibid. quod tot sunt forma in primo motore, quae sunt potentia in materia prima 12. met. 11. quod numerus potentiarum numeratus est secundum numerum specierum, id est formarum, & logitur de materia, ut praecepsit generationi, sicut subiectum. Hinc arguo sic: Numerus potentiarum, qui praecepsit in materia propter numerum formarum non accipitur restitu formarum iam existens, quia generatio non est propter aliquid, quod iam est: Ergo propter formae inducendas: Sed forma inducenda non sunt: Ergo, &c.

Quartus: Ex doctrina eiusdem Com. 5. met. cap. Ibid. nu. 36. de ad aliquid distinguere relationes secundum potentiam secundum tempora, ut quod fecis ad factum:

Sic

546 METAPH. PARS III:

Sic enim dicitur pater filij. &c. Et sicut futurum ad faciendum. Tunc quaro: Cum Sortes dicitur pater, quia filium genuit, & dicitur geniturus, quia filius generandus est, unde accipitur ista distinctio, & numeratio filij geniti, & generandi? Planum est quod non respectu filij prateristi, & filij futuri: Ergo in aliqua re presenti, &c. His igitur positis.

Dico verum esse quod tempus non habet esse nullum.

Ibid. n. 50. metabile in se extra intellectum: Sic enim successiva quacunque esse extra intellectum est impossibile: quia extra intellectum de tempore nihil est, nisi instans, nec de motu, nisi mutatum esse, vel individuabile aliquod, quod continuat partes motus: quia quod pratergit non est, quod futurum est nondum est. Ad do tamen habere esse numerabile extra intellectum in alio. Ratio est, quia extra intellectum vere repertur aliquid in quo aliquo modo continentur partes successuorum, scilicet instans, & mutatum

Ibid. n. 52. esse: quia instans extra intellectum realiter continuat partes temporis, & realiter distinguit, & actualiter. Similiter mutatum esse realiter continuat, & distinguit partes motus: Sed id quod extra intellectum realiter, & actualiter continuat aliquod, & distinguit, etiam si actualiter non existant, continet illa in aliquo esse numerabili extra intellectum: Ergo motus, & tempus, licet in se sint nihil extra intellectum, sunt tamen in esse numerabili aliquid extra intellectum in ipso instanti continuante, & in mutato esse continente.

Petes, Quomodo partes temporis dicantur contineri in esse numerabili in instanti. Respondeo contineri ratione duierorum respectuum, quos instantis dicit ad omnes partes motus sive prateritas, sive futuras, sive proximas, sive remotas. Proprius quod est sciendum, quod cum instantis extra intellectum sit continuus fluens, extra intellectum dicit respectus quasi ad infinitas partes temporis, quae dereliquit, & quasi ad infinita instantia continuando partes temporis fluxu suo: Cum ergo secundum respectum, quem dicit extra intellectum ad primum instantem temporis simpliciter sit extra intellectum, continet

times in esse numerabili rotum tempus, quod correspondet roti primo motui, qui fuit usque nunc. Secundum quid respicit extra intellectum aliqua instantia; que propinquiora, & remotiora sunt a presenti nunc; secundum quod diversimode respicit illa, ut propinquiora, & remotiora, puta secundum millesimum, & certe secundum annum, sic extra in esse numerabili continet illa tempora. Et de his ceteris: Quia autem haec continentia est ex relationibus, & relationes sunt ad terminos distinctos, dicitur specialiter continentia in esse numerabili.

Obijctus: Si hoc verum esset, sequeretur quod Ibid. n. 58.
tempus esset respectus, sed hoc, &c. Ergo, &c. Respondeo, nequid tempus sit respectus sic quod per hoc Ibid. n. 59.
intelligatur, quid quidditatis sit, & intrinsecus sit
deinde quantitas, sed non intelligitur in tempore
potestum, scilicet vel forte modo existens, vel
potestis modo relationis, quod ex natura eius ibi determinante inveni partes temporis cum relatione enim sibi
quod ex natura eius, qua scilicet est habitudo par-
tium ad unicum suum optimum, quod tempus sit for-
maliter absolutum, sicut cum relatione, qua est inter
materialis, & formam suas optimas, quod compositum
sit absolutum: Et si sic intelligitur aliqua opinio,
considerem eam.

ARTICVLVS II.

En Quando distingnatur realiter a tempore.

Nigant aliqui. Primo, quia esse in tempore
non distinguitur a tempore, nisi ad summum
gradualiter: At quando est ipsum esse in tempore
Ergo, &c. Major patet, quia existentia non addit rem
supra essentiam. Minor probatur, quia Quando est Quodlib. 1.
etie huius, cras, ulmo, &c. q. 3. a. 51.

Secundo: quia iste interrogaciones: Quando
fuit? Et, quo tempore fuit? nullo modo diffe-

reunt:

548 METAPH. PARS III.

*nun. Signum ergo est quòd nec Quando à tempore
differt.*

Affirmant alij : Primo , quia praedicamenta di-
stincta , ut supra etiam nos ostendimus , habent esse
distinctum : Sed Quando , & tempus sunt praedica-
menta distincta: tempus enim est de genere quanti-
tatis , Quando vero aliud genus constituit: Igitur , &c.

Secundò : Quia quod relinquitur ex adiacentia
rei ad tempus necessario à tempore distinguitur:
Respicit enim tempus , & rem adiacentem temporis
tanquam causam : Sed Quando , ut supra vidimus ,

*Qoodlib. 3. definitur esse, quod relinquitur ex adiacentia rei se-
q. ill. n. 7. per alius ad tempus : Ergo , &c. Pro resolutione.*

Notandum est primum tempus esse intrinsecum ,
vel extrinsecum : Illud à propria citiusque rei dura-
tione temporali non distinguuntur ; hoc vero esse men-
suram extentionis alicuius temporis intrinsecum. Men-
suram autem , quā talem , potius habere esse in ima-
ginatione , seu intentione , quam in rerum natura ,
eo quod statim quendam universalitatis obtineat .
Ad communem tamen mensurantium res aliquas
assertas pro mensura depucari , quibus quantum fieri
potest proprietates mensuræ abstractæ competant ,
quarum præcipua est constantia in esse , seu invari-
atio ; quæ causa est ut à mercatoribus in rebus soli-
dis , verbi gratia , ligno , vel metallo , solcant mensu-
ra designari . Tempus proinde extrinsecum sub pre-
cisa ratione mensuræ nihil reale esse sed solam motu
reali designari à reliquis motibus distincto (ut
est motus celorum , & præsertim primi mobilis ,)

*ib 2. dist. 2. qui ita in se sit primus numerus numerabilis vel etiā
q. 2. n. 49. ab anima nostris numeratus , ut si ad alios motus com-
paretur esse quoque possit (licet per accidens) eorum
numerus numerans , ac per extrinsecam applica-
tionem vere mensurans .*

Notandum est secundò ex supradictis , distinc-
tio nem reali in aliam esse physicam , aliam metaphysi-
cam : Nam non nisi inter entitates materialiter di-
versas situari ; hanc vero solam diversitatem fortu-
nitatum

DIST. VII. Q. I. A. II. 549

statum necessariò exigere in varijs eiusdem rei virtualitatibus. Vide dicta dist. 5. quæst. 1. art. 2. His positis sit.

Resolutio 1. Quando distinguitur realiter, & omnino à tempore extrinseco. Patet, quia relatio realis ad mensuram realiter distinguitur à sua mensura. Sed Quando est relatio quædam realis mensurati, scilicet temporis intrinseci: Ergo, &c.

Dices: Quando est relatio extrinsecus adueniens? Sed si esset relatio temporis interius non esset extrinsecus adueniens, quia temporis intrinseco conuenit per se, & ratione sui: Ergo, &c. Respondeo conformiter ad dicta de Actione, & Passione, quod Quando dicitur relatio extrinsecus adueniens solum respectu rei durantis duratione temporali, at respiciens duracionis ita est intrinseca relatio, ut neque entitatem distinguatur à duratione, sicut statim dicimus.

Resolutio 2. Quando non distinguitur realiter, & physicè à tempore intrinseco. Patet, quia præcisa quacunque alia entitate materialiter diuersa, & posita sola duratione ab aternitate, & quo contradicunt, sed cum relatione ad mensuram extrinsecam, res dicitur in tempore sicutem intrinseco.

Resolutio 3. Quando distinguitur metaphysicè à tempore intrinseco. Patet, quia mensurari solum metaphysicè distinguitur à duratione: Hec enim quæralis non importat relationem ad extrinsecam mensuram, vt consideranti facile constare poterit: Quia igitur res vt subest mensuræ differt virtualiter à ipsis, vt à respectu mensuræ absoluta, distinctionem metaphysicam in se admittit; Et vt fundat relationem mensurati, vel mensurabilis per tempus, extrinsecum dicitur Quando: vt verò dicit solam, determinatam extensionem durationis vocatur simpliciter duratio.

Hinc colliges, Quando nihil aliud esse, nisi specialem dispositionem temporis intrinseci secundum quam istud est mensurabile per aliud extrinsecum. Vide dicta de Actione ubi sup. & discurre proportionaliter sicut ibi.

Ad

550 METAPH. PARS III.

Ad primum primæ opinionis. Respondeo, quod Quando non est ipsum esse in tempore, prout esse in tempore solum dicit utrum actualitatis gradus, sed est aliquid, quod est seū vera ratio effectus in tempore extrinseco, seu mensurabilis per etiam extrinsecum: Licet autem sic idem materialiter cum tempore intrinseco, formaliter tamen, & metaphysicè ab illo differt: quantum à tempore extrinseco etiam materialiter differt.

Ad secundum. Respondeo argumentum nimia probare, si quid probat, quia ex eo deducetur, quod Quando esset idem cum tempore extrinseco. Quare: Dico illas interrogaciones easdem omnino esse, non quia Quando sit idem realiter cum tempore, sed quia semper significant relationem durationis int̄ inscē ad eandem mensuram extrinsecā.

Ad alia secunda opinionis. Respondeo ad primum: Prædicamenta distincta requirere distinctionem metaphysicam, sed non physicam: Quando autem, & tempus intrinsecum metaphysicè distinguuntur, ut ex dictis liquet.

Ad secundum: Dico Quando dupliciter sum, scilicet secundum gradum actualitatis, vel secundum esse entitatius: Primo modo bene dici esse, illud, quod relinquitur ex adiacētia rei temporalis ad tempus, quia gradus actualitatis est effectus formalis: At primo modo esse ipsam adiacentiam ad tempus, seu formam, per quam res adiaceat temporis extinseco.

Quodlib. 3.
q. II. n. 7. 7

Occurritur argumentis principali bus

Quamvis ergo specificatum suum specificationum in esse non excedat (quod tamen de specificato respectu specificatiui extrinseci non est omnino certum) adhuc Quando inter entia realia esset numerandum, quia tempus extrinsecum à quo tanquam mensura specificari intelligitur ex reali numerabilitate, quam habet in instanti continuatio non est quid rationis. Sicut autem sic immerito confunderetur

cum

cum mensura extrinseca durationis, ita ab ipsa quoque intrinseca duratione realiter seceruntur; non quidem physicè ex diversitate materiarum, seu entitatum, sed metaphysicè ob diuersas formalitates ex varijs eiusdem entitatis virtualitatibus resuantes,

QVÆSTIO II.

*An proprietates Quando sunt
convenienter assignatae.*

NON videtur. Primo, quia cum Quando corresponeat tempori secundum aliquid de praesenti, Et de praesenti non sit, nisi indivisiabile temporis, nec Quando aliud esse poterit, nisi indivisiabile quoddam. Secundo: quia si fluxus esset proprietas Quando omnia tempore mensurata essent in continuo fluxu, Et sic etiam res materiales perinuentes, que mensurantur tempore.

Mic duo examinanda sunt. Primum, An tempus sit praesens secundum indivisiabile sui. Secundum, An tempus sit mensura rerum permanentium.

ARTICVLVS I.

An tempus sit praesens per indivisiabile sui.

Sententia affirmans non solum defenditur ab ijs, qui cum Zenone docent continuum non nisi ex indivisiabilibus componi, sed etiam ab alijs pluribus, qui licet partium diuisibilitatem admittant, tamen volant de praesenti nihil dari temporis præter instantis, quod nunc temporis vocant.

Primo, quia quod ita est temporis, ut non sit pars, vel totum esse eius, est indivisiabile temporis: Sed de praesenti datur aliquid temporis, quod nec est totum tempus

352 METAPH. PARS III.

senipus, nec pars temporis : Ergo, &c. Maior patet. Minor quoad primam, & secundam partem est certissima, Quoad tertiam vero probatur: Partes siquidem temporis includuntur in definitione temporis: Cum ergo praesens tempus non ponatur in definitio ne temporis, dicendum est, &c.

Secundò: Implicat præteritum non esse præteritum, & futurum non esse futurum: Sed si illud, quod est praesens de tempore esset diuisibile, præteritum non esset præteritum, &c. Ergo, &c. Maior patet: Minor probatur, quia praesens non est præteritum, nec futurum: Sed si illud, &c. præteritum, & futurum essent praesentia: Neque enim totum esse potest praesens si partes eius intrinsecè praesentes non sunt: Constat autem quod cum partes eius successivi non sunt simultaneæ, sed priores, & posteriores, sunt necessariò præteritæ, & futuræ: Igitur, &c.

In oppositum sunt alij multi docentes de presenti dari partem diuisibilem temporis. Primum, quia praesens est illud idem, quod fuit futurum, & erit præteritum: Cum ergo præteritum, & futurum sine diuisibilia, etiam praesens erit diuisibile.

Secundò. Quia nexus partium nequit esse de presenti sine partibus, quod enim non est neci non potest: Cum ergo de presenti ab omnibus admittatur nexus partium, necessariò de presenti sunt admittenda partes.

Tertiò. Quia si de presenti non daretur aliquid diuisibile temporis: cum tempus sit de genere continuorum, iam aliquid continuum ex indiuisibili bus componeretur: Hoc autem est contra Phylosophum: Igitur, &c. Sequela probatur: Nam cum futurum non possit fieri præteritum, nisi sit aliquando praesens, tale erit futurum in se, quale erit praesens: Ergo si praesens in se est indiuisibile, futurum etiam erit indiuisibile in se, & sic etiam præteritum, &c.

Supposito tamen ex dictis questione preced. art. i. dupliciter tempus suum posse; scilicet vel pro numero numeratio in actu, vel pro numero numerabili præc-

præcisè. Item duobus quoque modis aliquid intelligi indivisibile, nempè absolute, aut respectuè conformiter ad dicta dist. 2. huius par. q. 3. art. 1. Sit.

Resolutio 1. Tempus secundum esse numeratum in actu est præsens per aliquod indivisibile respectum sui. Patet; quia id, quod est de præsenti sic per numerationem actualem excludit partes, que actu non sunt, idest præteritum actu, & futurum actu, ut nullo modo illas in se contineat; aliter enim partes temporis non essent in actu discretæ.

Resolutio 2. Tempus secundum esse numerabile non est præsens per aliquod indivisibile absoluutum sui. Patet, quia omnia huiusmodi indivisibilia, sive continuativa, sive terminativa excludunt à quantitate continua, quod etiam specialiter ostenditur ex motu: In primo namque motu, cuius tempus est per lit. 2. d. 2. se mensura, non est accipere aliquod mutatum esse, quia. n. 67. quod sit in actu, aut potentia, quod sit eius principium, nec quod mediet inter omnes partes ipsius motus, quod actu, aut potentia sit continuativum eius: Ergo à pari, cum tempus sit eius per se mensura correspondens, non est accipere ibi aliquod instans in actu, aut in potentia; quod principiter tempus, aut continuet, aut terminet. Consequentia est manifesta: Antecedens probatur: Quia certum est, quod non est numeratum esse in actu, quia prius motu; quia tunc mutatum esse precederet motum, quod ponitur impossibile 6. phys. tex. com. 52. Sicut quod factum esse precederet fieri: nec etiam in medio, vel in termino, quia tunc motus cœli non esset continuus. Item, nec est mutatum esse in potentia, quod principiet, aut continuet, aut quod terminet, quia omnis potentia dicitur relatione ad actu: Et ordo actuorum est secundum ordinem potentiarum 9. metaph. tex. com. 81. Cg. 20. Si ergo esset ibi aliquid mutatum esse in potentia ad principiandum motum, illud actu principiare precedendo motum, aut si in potentia ad continuandum actu poneretur, sic non esset motus continuus ex 8. phys: ubi dicitur, quod si instans copulans partes temporis poneretur in actu / motus enim non est continuus, ut probatur de motu reflexo / instans corrumpatur in

propria mensura. Probatur autem quod non sunt plura instantia sic: quia si sic: cum fieret secundum corrumperetur primum. Aut ergo in instanti; Et hoc est impossibile quod aliquid simul in propria mensura sit, & non sit: Aut in nou aliquo instanti; Et tunc essent instantia consequenter entia, quod est impossibile ex 6. phys. tex. com. 70.

Ibid. n. 69. Dices primò: *In motu sunt diuersa mutata esse realiter: Ergo diuersa instantia realiter in tempore.*

Ibid. n. 70. Respondeo Aliquos hic decipi, eò quia imaginantur quod diuersa mutata esse sint in potentia primi mobilis; quod falsum est: Quia ista mutata esse, si essent in actu, primus motus non esset continuus: Si in potentia, sed tamen realiter diuersa, tunc sequeretur quod motus componeretur ex indiuisibilibus, cuius contrarium probatur 6. phys. Dico ergo, quod diuersa mutata esse realiter sunt solium in istis motibus particularibus inferiorum: Et tunc dico ultra, quod si iste motus adiacens alicui parti primi mobilis; Et ita dico quod prius, & posterius istius partis primi motus, qua pars est coauia, & cuilibet particulari motui tali est eius tempus extrinsecus. Et tunc ultra: ibi motus particulares in quantum sunt mensurati ab istis partibus simul coauis, qua sunt in ipso motu ex sua adiacentia ad partes illas coauas in primo motu, recipiunt in se ipsis duo diuersa Quando: sicut locata ex adiacentia cum loco recipiunt in se diuersa ubi: Et tunc concedo, quod sicut eis correspondent diuersa Quando realiter in diuersis mutatis esse in actu, eis correspondent diuersa instantia realiter ipsorum Quando.

Dices secundò. Quest. præced. art. i. Nos dixisse, In 2. d. 2. quod extra intellectum de tempore nihil est, nisi i. q. 1. n. 51. stans, nec de motu, nisi mutatum esse, vel indiuisibile aliquid, quod continuat partes motus: Ergo necessariò concedimus instantia, seu indiuisibilia in tempore, &c. Respondeo negando consequentiam: quia illud instantis temporis à nobis ibi positum nihil est temporis, nec mutatum esse motus, sicut nec punctus linea.

Petes: Quid ergo, & cuius est illud instantis, seu indiu-

Ibid.

indivisibile à nobis positum? Respondeo esse mensuram duratiā mobilis, non quidem absolute sumptū, In 2. dist. 2.
sed ut comparatur ad mecum. Pro intelligentia q. 2. n. 14.

Sciendum est Aristotelem duplē posuisse mensuram; Nam in 10. metaph. in quotlibet genere posuit Ibid.
unam mensuram: Sed ista mensura est mensura assensim, qua scilicet mensuratur esse omnium illorum illius generis: At 4. phys. ponit mensuram duratiām, qua mensuratur duratio rei. Et quamvis eam possit statim dividere in quatuor species, scilicet aeternitatem, quām, tempus, &c. instans, examen quia ibi non habebat tractare de mensurā duratiū, nisi respectu motus, vel habitudinem habitudinem ad motus; ideo ibi solum dividit in duplē mensuram duratiām, quarum unam ponit mensuram duratiām motus, vel etiam quietis, secundūm quod quies habet habitudinem ad motum: Aliam verò ponit mensuram duratiām mobilis secundūm esse, quod mobile habet in motu, secundūm quod aliquis modus est idem, & aliquis modus diversus. Primi vocat tempus: Secundam ait esse indivisibile quoddam, quod quia ex fluxu partium motus distinguatur a puncto vocatur instantia fluens. Huius durationis instantiae necessitas videtur manifesta: Cum enim uniuersusque de his habere mensuram propriam: Et primum mobile v. g. ita sit in primo motu continuo; ut simul cum hoc sit unum in toto motu necessarium est quod jadū sit mensura huius mobilis, secundūm quod est unum; O simul cur hoc quod est diversum in continuo fluxu: Sed hoc est instantia fluens, Ergo, &c. Cæterum, quia per omnem mensuram duratiām determinatur, & redditur certa duratio rei; In 2. dist. 2. q. 2. n. 17. Et omnis mensura duratiā debet dici numerus; sicut tempus nihil aliud est; nisi numerus translationis, Ibid. & id est motus, ita instantia fluens optimè definiti potest In 2. dist. 2. numerus instantis translari, id est mobilis, vt docent q. 3. n. 72. Phylosophus, &c. Com. 4. phys. tex. com. 1. 9. ponit, quod In 2. dist. 2. mensura debet esse in generis mensurati, Et ponit mensuram successiū respectu successiū, & permanentem respectu permanenti: Ergo si instantia est mensura

556 METAPH. PARS III.

Ibid.

duratio mobilis : cum mobile non sit in fluxu, nec illud instans erit in fluxu. Respondeo, quod instantia non est mensura . vel numerus fundatus in mobili, ut est quid permanens , & fixum , sed secundum quod subsistit continuo fluxui partium motus : Sic autem est fluens continuo . Quare valde diversum est sensus essentialiter , & propria debet esse diversitate, quod instans suo modo proprio sit in fluxu.

Instabis, Fluxus importat divisionem in continuo : Sed illud instans non valet : Non enim est in fluxu. Maior patet : Minor problem : quia illud

In 2. dist. 2.
q. i. n. 66.

est tantum unum & Non secundum Philosophum 4. phys. sicut tempus ad motum & ita differe ad mobile : Et facie ibi Philosophus comparationem, quod in uno sicut unum est idem in toto motu , & in uno idem in toto tempore : Ergo est tantum unum tempus.

Ibid. n. 72.

Respondeo , quod sicut diversum est mobile , ut distinguatur per prius & posterius motus, ita diversum est instans ut est in fluxu, ut distinguatur per prius & posterius in tempore . Hac est imaginatio Com. 4.

Ibid. n. 66.

phys. com. 103. cum translatum accipiat, non est unum ; Et cum accipitur in respectu ad numeris loca, in quibus est apud suam translationem, est diversum secundum prioritatem, & posterioritatem, & accidit ei numerus . Et infra : iam possumus quod translatum est unum secundum subiectum , & secundum dispositionem , Et ita etiam debet esse in instantio .

Per hoc non solum patet responsio ad quæsitorum, sed etiam quonodo partes temporis continuantur in illo nomine, seu instanti fluenti : Eodem siquidem modo comparatur instans illud ad partes temporis, quo mobile ad partes motus : Et ideo sicut partes motus continuantur in mobili , ita partes temporis continuantur in illo instanti fluente , quod presupponit ad partes temporis , quasi illarum principium : Vnde Com. 4. phys. com. 104. translatio sequitur translatum , & tempus instans , Quoniam instantia agit tempus , sicut translatum translationem, & punctus intensiorum (ut Geometra, dicunt) Dicuntur cum monetur facies mensuram

In 2. d. 2.
q. i. n. 72.

Nocte tamen illud instans diuidi sicut tempus in interior-

intrinsecum, & extrinsecum: Ac proinde hoc solum
esse mensuram duratiuam mobilis; Illud vero du-
gationem mensuratam. Vide dicta quæst. præc. art. 2.

Nota etiam pro solutione argumentorum, quod
nihil de praesenti nihil sit temporis in esse, nihilomi-
nis est aliquid illius in fieri, seu fluxu, nempe pas-
tes, quæ à futuritione ad præteritionem transeunt
per instans continuuim, quod ideo vocatur
fluens. Hinc,

Ad primum primæ sententiaz. Respondeo ad
minorem, quod de praesenti non datur aliquid tem-
poris, quod habeat esse in se præcisè, sed tantum in
instanti continuatio: sed quia illud nihil est tem-
poris, de praesenti non datur indiuisibile temporis.

Ad secundum. Respondeo, quod non datur ali-
quid temporis, quod sit praesens præcisè, sed solum
ut in fluxu continuatur per instans fluens: Præteri-
tum autem, & futurum prout continuantur per in-
stans fluens de praesenti, non est præteritum, & fu-
turum in facto esse, sed in fluxu, & fieri.

Ad prium secunda sententiaz: Concedo dari
de praesenti partem diuisibili temporis: At non
præcisè, sed solum quatenus in fluxu continuatur
per instans fluens.

Ad secundum: Dico quod nexus partium pon-
potest esse sine partibus in fluxu: Sed addo nexus
huiusmodi esse instantia fluens.

Ad tertium: Dico quod sequela vera esset si de
praesenti non daretur aliquid diuisibile continuatum
instanti fluente: Illud tamen à nobis non negari.

ARTICVLVS II.

*An tempus sit mensura verum
permanentium.*

L Oquimus hic non de mensura essentiali, sed du-
ratiua, que solum respicit certam diurnitan-
tem.

A 2 ;

Non

558 METAPH. PARS III.

Non defuere, qui dixerint res omnes permanentes.
In 2. dist. 2. res sola aeternitate mensurari. **Primo:** Quia secundum Philosophum IO. metaph. tex. com. 3. illud est mensura propriè dicta, quod non recipit additionem in illo genere. Et ideo ibidem concludit, quod primus motus est mensura omnium motuum, quia instantio est uniformis, quod non potest esse velocior, & tardior. Ergo in genere omnium entium permanentium, in quantum permanentia sunt, illud propriè est mensura, quod est uniformissimum, & simplicissimum in genere permanentium. **Sed** (ut supponimus) aeterna aeterna in suo esse existere, sive in suo durare, sunt permanentia. & non in continuo fieri; Et uniformissimum & simplicissimum, & primum in genere mensurarum entium permanentium est aeternitas: Ergo aeternitas est mensura rerum omnium permanentium, quantum ad esse duratum, secundum quod coexistunt durationes eius.

Bid. n. 6. Secundò, Quia in genere mensurarum, illud quod est mensura eius à quo omnia dependent in esse, & in conseruari, illud idem est propria mensura omnium illorum, qua ab ipso sunt, & ab ipso conseruantur secundum illam rationem, secundum quam ab ipso conseruantur: ut q. omnes motus particulares inferiorum à primo motu dependent in esse, & conseruari secundum quod sunt successiva, & ideo prius, & posterius, que sunt mensura primi motus, quod est ens successivum mensurat omnes inferiores motus quoad esse successivum, secundum quod prius, & posterius coexistunt eis: Sed omnia entia permanentia sunt dependentia quantum ad suum esse permanens in esse, & conseruari à primo ensie aeterno: Ergo aeternitas, qua mensurat primum ens permanens, mensurat omnes res permanentes, secundum quod determinatè coexistit eis.

Bid. n. 10. Sed contra hoc arguit quidam. Primo sic: de ratione mensure, est quod sit aliquid in actu, & sit nullus, quo mensuratum natum est cognosci in suo proprio modo entitatis, & durationis: Ergo que habent oppositum modum entitatis, vel durationis, impossibile est ea habere unam mensuram eiusdem rationis: Sed

ACERVA

DIST VII.Q.II.A.III. 339

aterna quoad suum proprium modum essendi, & durandi habere oppositum modum essendi, & durandi rebus alijs permanentibus pro qualibet instanti: Ergo impossibile est quod aeternitas secundum quodcunque instantia quo coexistit durationi aliarum teru permanentium sit earu mensura. Proba minorem: Quia esse aliarum teru permanentium non est necesse esse, nec aliud pernu. Quia tunc est impossibile, quod destrueretur per quodcunque agens: Sed esse aeternorum est pernitiocesse esse. Et patru aliud, est impossibile aliquis agente deficerre: Ergo, &c.

Secundum: Phylesophus semper ponit quod illud, Ibid. n. 11. quod debet esse mensura aliquanto debet esse in eodem gemit, & existim rationis cum mensuratio, & non tecum habere existentiam cum ipsis: Et hoc manif est ponitur in successu, quando ponunt motum ipsam mensuram omnium motuum: Sed certum est, quod res permanentes creatae sunt alterius generis in initio, quam sint ipsa aeterna: Ergo, &c.

Per illud unum verbum respondosur ad etonia argumenta in oppositam, scilicet quod praeceps illud, quod asseritur in argutiaensis, oportet addere, quod illud, quod est mensura necessaria est eiusdem rationis cum aliis mensuratis.

Sunt alij, qui docent quodlibet ens creatum permanentis mensurari tempore: Quia quod est in continuo fieri mensuratur tempore: Sed quodlibet ens creatum est in continuo fieri: Ergo, &c. Minor probatur: quia illud est in continuo fieri, quod quantum est de se tendit in non esse, nisi continuo illud ab alio agente reparetur: Sed huiusmodi est qualibet creatura Dei, &c. Ergo, &c. Explicatur exemplo de luce, cuius esse est in continuo fieri, non autem in falso esse, & permanenti: Quia si sic recedente corpore luminoso medium maneret illuminatum. Sed nunc est ita quod est cuiuslibet creature sic se habeat ad Deum, sicut esse lucis in medio ad solē, saltem quoad dependentiam essendi: Ergo sicut lux est in continuo fieri, ita esse cuiuslibet creature respectu Dei: Et sic intelligitur dictum Augustini super Genes. ad lit. cap. 19. Aer prasente lumine non est factus

360 METAPH. PARS III.

lucidus, sed sit, quia si factus esset lucidus, non autem fieret, etiam absente lumine lucidus esset.

Secundò: Quia quæ existunt per aliquid continuè innovatiū mensurantur tempore: Innovatio enim sit formalissimè per successionem: Sed res permanentes existunt per aliquid continuò innovatum: Ergo, &c. Probatur minor: quia non existunt, nisi per influentiā cause superioris: At influentia continuò innovatur, licet terminus eius nouus non sit,

Ibid. nu. 48. ut patet exemplo radij solaris, si semper idem magnet immutatus per influentiam continuam à sole: Ergo, &c.

Tertiò: Ea, quorum duratio non est tota simul mensurantur tempore: Sed nulla duratio creaturarum est tota simul: Ergo omnis duratio, &c. Maior patet. Minor probatur: quia quilibet duratio ad

Ibid. nu. 52. mittit prius, & posterius, cum res una creari possit post alteram: tum quia in ea sunt plura nunc con-

Ibid. nu. 53. cedenda, ut patet per hoc, quod Deus possit creare unum Angelum, & postea ipsum destruere; quod tamen fieri nequit in eodem instanti, ne idem datur simul esse, & non esse, qua contradicunt.

Sed neque hæc sententia verum dicit: Præcisō namque quolibet tempore res permanentes semel creatae intelliguntur perseverare in esse, & durare: Cum ergo illi durationi correspondere debat propria mensura, Et illa in dato casu nō possit esse tempus, sequitur illarum durationem (saltem per se) non mensurari tempore.

Propter hoc distinguit aliij communiter materialia, & corruptibilia à spiritualibus, & incorruptibilibus: Et quamvis concedant incorruptibilia (eò quod supra omne tempus sint) tempore non mensurari, tamen constatissimè tinentur corruptibilia quæcumque mensurari tempore.

Primo: quia sunt intrinsecè transmutabilia: Et eadem mensura, qua mensuratur forma fluens mensuratur ea, quæ est apta fluere.

Secundò: quia verè subduntur temporis, & primum à tempore, à quo erani temporalia denominantur.

Tercio:

DIST. VI. Q. II. A. II. 507.

Tertius: quia: quies, quæ est terminus motus, eadem mensura mensuratur, qua motus: Corrugabilitas autem non sunt permanentia, nisi per quietem terministim aliquem motum, vel mutationem: v. g. generationem, augmentationem, intensionem, &c. Pro resolutione.

Scenduntur est primò. Durationem duplicitate sumi posse scilicet propriè, vel impropriè. Propriè est à te existentia indistinctam, eique solum adiungere extensionem quandam vi cuius res plus, vel minus dicunt perseverare in actu: At impropriè acceptar, cum actione conservativa sèpè confundi, per quam ab agente manuteneretur in esse res aliqua, quæ aliter ab extrinseco-contrario, aut etiam ex aliquo intrinseco defectu destrueretur, ad eum planè modum, quo insensu nisi aliquo ligamine à nutrice sustentatur, solum ob verum sufficientium defectum carent, etiam scilicet extrinseco, vel leuite impellent, non obstante quod de se exiguntur.

Scendum est secundò: Durationem propriam rerum permanentium in hoc distingui à duratione propria rerum successivorum, quod secundum suam extensionem, quam dicit est tota simul: Hunc autem extensionem in sola exigentia naturali existentis propriè simulari, estique à quocunque extrinsecos independentem: quanquam coextendi alterineantur, altero non existente: Sicque proportionaliter se habere sicut extensio lucis se habet ad lumen ex parte cuius se tenet, quarumvis coextensionem per ipsum spatiari non habeat non existente medio illuminabili, ut patet ex suppositione quod lumen ipsum in vacuo esset collocatum.

Scendum est tertio, quod licet ad rationem mensurae durationis non requiratur quod mensura, et mensuratum sint unum secundum propriam rationes, tandem quod secundum unam rationem communem sint unigenita, hoc est necessarium. V. g. adhuc quod primus motus mensurat inferiores, non requiritur, quod sicut primus motus est uniformis, et regularis, quod unam inferiores motus sint in se ipsis uniformes; sed hoc est neceſſarium, quod sicut primus est successione

In 2. d. 2.

q. 2. n. 26.

*C*on fieri ita sunt, & inferiores. His positis, sit.

Resolutio i. Tempus est mensura durationis impropriae rerum permanentium. Probatur, quia tempus est vera mensura entis successuum, seu motus: Sed duratio impropria est ens successuum, & motus: Ergo, &c. Major patet ex dictis. Minor probatur, quia duratio illa est actio conseruativa, ut dictum est, & operatio ab agente distincta, & continuata: Omne autem actionem, seu operationem distinctam ab agente, & continuatam esse ens successuum.

Ibid. n. 70. probatur. Primò sic: Quia omne illud, quod est in continuo fieri, quandiu est illud est verè successuum; sed omnis operatio, qua differt à substantia operantis, quandiu est continuata, est in continuo fieri: Ergo, &c. Major patet, quia omne, quod est in continuo fieri, quandiu est continuatum pariter est in termino à quo, & parsim in termino ad quem: Et omnis tale est in motu, & successione ex 6. phys. Probo minorem: Quia operatio differens à substantia operantis dependet ab agente. Et per consequens est in genere actionis, vel passionis: Sed quod est in illis generibus, secundum quod huiusmodi, est in fieri non in facto esse, quia ut est in facto esse, sunc est forma, qua, est

Ibid. n. 17. qualitas, vel quantitas. Secundo, quod est actus entis in potentia secundum quod in potentia si sit continuatum est ens successuum: alienum enim nec motus, nec aliquid aliud est ens successuum: Sed omnis operatio differens à substantia operantis, & continuata est huiusmodi: Ergo, Probo minorem per illud arg. 3. phys. tex. com. 6. ubi Phylosophus probat,

quod motus est actus entis in potentia secundum quod huiusmodi: Quia quando operans est in termino à quo nondum est operatio, similiter quando est in termino ad quem, iam cessat operatio: Et ideo concludit Phylosophus, quod motus est actus medianus inter terminum à quo, & terminum ad quem in quantum huiusmodi: Et ita motus est actus entis in potentia secundum quod in potentia.

Dices: Successionem non esse de ratione conservationis; cum dari possit conservatio sine successione, ut patet in figura conservata per sigillum in aqua.

Sed

DIST. VII.Q.II.A.II. 503

Sed contra: Quia licet conseruatio in genere causæ formalis, qualis est prædicta conseruatio figuræ per signum in aqua; vel etiam in genere causæ materialis, qualis est conseruatio eiusdem figuræ per metallum, in quo imprimitur non sit successivus; tamen certum est quod conseruatio in genere causæ efficientis est essentialiter successiva, quia ut dictum est, est vera actio continuata; cum aliæ conseruationes non sint actiones, nisi denominatiuæ.

Nota non omniem actionem dicit successivam, sed solam actionem continuatam: Neque enim negamus subitas mutationes, & operationes que habent in 3. dist. 3. esse per se solum instantes, sed illis supponimus aliquo modo distinctas à motibus, & operationibus perdurantibus.

Resolutio 2. Tempus non est mensura durationis propriæ rerum permanentium. Paret: Nam Phyllo sophus 4. phys. tex. com. 102. Et 10. metaph. tom. q. 2. n. 59. sum. 4. convincit unigenitatem necessariam inter mensuram, & mensuratum: Sed tempus non dicit unigenitatem eam duratione propriæ rerum permanentium, quia haec est tota simul, tempus vero est successivum: Ergo, &c.

Confirmatur, quia Phyllosophus 4. phys. tex. com. Ibid. n. 58. 104. concludit prioritatem, & posterioritatem in tempore mensurante, Quia motus mensuratus habet prius, & posterius: Et concludit unitatem in instanti mensurante substantiam mobilis ex unitate mobilis: Sed illud argumentum Phyllo sophi non valeret, si mensura posset esse alterius rationis, quam suum mensuratum: Ergo, &c.

Dices male supponi durationem propriam rerum permanentium esse totam simul cum admittat in se prius, & posterius. Respondent aliqui admittere prius, & posterius solum in comparatione ad aliquid extrinsecum; scilicet. tempus. Sed contra: Quia Ibid. n. 64. præcisæ quacunque comparatione ad excessum certum est quod phares res permanentes non fuerunt causato simul simulante durationis: Sed quacunque non sunt facta simul simulante durationis sunt facta in quam-distantia durationis: Quia ex opposito inferim

oppositum: Proprias autem differentias distantia in duratione nunquam posuit Phylosophus, vel alius, nisi prius, & posterius: Ergo, &c. Quod si dicas illud prius, & posterius esse solùm à nobis assignatum respectu diuersarum durationum: in eadem autem duratione non reperi. Contra est, quia in quolibet permanenti est dare initium essendi: Quia per hoc differt ab aeternorum duratione: Sed initium essendi rei est suum primum esse: Ergo in quolibet permanenti est dare primum esse in se ipso. Sed prius dicitur relativè ad posterius in re, qua non definit statim esse: Ergo quodlibet ens permanens ex seipso, sine quacunque comparatione, habet suum prius, & posterius ex seipso. Item: Si nullus intellectus intelligeret, homo, qui durauit usque nunc diutius durauit, quam si tantum durasset minima duratione: Sed illa duratio secundum quam aliquid diutius durat, ex natura rei, est posterior illa, quam quando minus durat: Ergo illa duratio, que est modo, est posterior ex natura rei suo primo esse duratione. Respondendo igitur ad instatiam factam, dico, quod est distinguendum, quod aut illud prius, & posterius causantur ex variatione esse circa idem subiectum: Et tunc est verum, quod sequitur ad hac successio: Aut dicunt tantum distantiam partium durationis rei permanentis secundum quod iste gradus essendi, vel durandi, qui est modo rei permanentis, non est suum primum esse, quod recepit in creatione, sed distas ab eo, & dicitur esse posterior suo primo esse simpliciter, Et sic est falsum: Et secundum ipsum intellectum concedo etiam quod ibi est praeteritum, vel futurum, secundum quod praeteritum, & futurum consequuntur ad prius, & posterius, non autem secundum quod dicunt variationem esse circa idem subiectum. Et probatur idem sic: Quia si duratio, qua est permanens, & non successiva, non potest habere prius, & posterius extra intellectum, sine successione: Aut hoc est, quia est ens permanens: Et tunc una pars linea non potest dici prior alia, quod falsum est. Aut quia est tale ens permanens, scilicet ens durationum: Sed hoc est dictum sine ratione, quia ideo

una pars linea est prior alia, & tamen non est, accidens, quia abiquid sui generis cadit medium inter ipsas duas partes: Sed si ista pars durationis rei permanentis, qua nunc est ponitur posterior ista, quam habuit in inicio sui esse, cadit aliquid medium inter ipsas duas partes, quod est eiusdem generis, quia tota duratio media erit eiusdem rationis cum veraque sua parte: Ergo qua ratione linea habet prius, & posterior ex natura rei sine successione, eadem ratione, & duratio rei permanentis.

Argumenta que adducebatur ad probandum universaliter omnes durationes entium permanentium solo tempore mensurati, contra ultiam resolutionem nostram non concludunt. Ad primum enim dicimus, quod illud, quod continuo tendit in non esse per hoc, quod partes eius recedunt (sicut est de morte, & tempore) oportet quod sit in continuo fieri: Illud autem, quod continuo tendit in non esse, quia si fibra derelinquatur tendit in non esse, sicut est qualibet creatura) sufficit quod sit factum tandem in primo instanti suis esse, & in toto tempore sequente, quod conservetur in esse, sine aliquo fieri durationis propriis: V.g. si aliqua cera recipit figuram sigilli, necessario requiritur quod quando illa figura primo incipiat, quod sic facta a sigillo. Sed si postea dureat illa figura in cera, aportet necessarium quod conservetur, nec tamen si verumque sit immobiliter, est illa figura in continuo fieri. Eodem modo est imaginandum de esse creatura in ordine ad Deum: Et sic dicendum de luce in aere, si sol flaret. Et quod dicitur Augustinus, quod lux est in continuo fieri: Est dicendum, quod non unde dicere, quod si sol flaret, esset in continuo fieri; sed quod si flaret, adhuc haberet similitudinem etiam cum eo, quod est in continuo fieri, in quantum unius obiecti, quod si sol flaret, si eam non conservares in modo, statim esse desineret, sicut agens, si desistat agere, efficit ne definit fieri: Ideo & hoc probat ex argumento, si lux in aere non esset in continuo fieri per rationem luminosum, id est conservari, esset aer lucidus sive lucens: Et ideo parum supra, eadem cap, proponit illud, quod gerat ad conservationem dignum, quod adha-

566 METAPH. PARS III.

vere Deo bonum est: neque enim aliquid tale est homo, ut factus, deserente eo, qui fecit illum, possit aliquid agere, & statim tunc subdit exemplum de aere respectu lucis secundum Phyllo sophos: sicut aer præsente luce non factus est lucidus, sed sit.

Ad secundum: Concedimus ea, quæ formaliter existunt per aliquid continuè innovatum mensurari tempore, sed non ea, quæ sic solum existunt per efficientiam, quæ sola innovatur. Cæterum dicimus res permanentes nō nisi secundo modo existere per aliquid continuè innovatum, idest per influentiam causæ efficienter conseruantis, sicque solum admit-

Ibid. n. 48. timus paritatem cum radio solari, si semper idem manet immutatus per influentiam continuam à sole.

Quanquam verum sit quod stante influentia continua Ibid. n. 50. adhuc aliquo modo radius esset in continuo fieri, non quidem in se, sed in passione correspondente actioni.

Ad tertium: Concessa maiori, negamus minorem. Ad probationem patet ex dictis, quod licet in duratione rerum permanentium concedatur prius, & posterius, non tamen in illis est successio, quamvis communiter ista reputentur conuertibilia. Addimus

Vid. in 3. dist. 3. q. 2. n. 20. tamen Illud quod subiungebatur de Angelo non cōcludere, quia in secundo instanti Angelus esset destructus per solam subtractionem diuini concursus, non verò per actionem positivam ad ipsum terminatam.

Ad ea, quæ ab alijs afferebantur ad probandum tempus esse saltem mensuram rerum materialium, & corruptibilium. Respondetur facile. Ad primum: Dicimus, quod cū dupliciter aliquid intelligi queat transmutable, & in aptitudine ad fluxum, scilicet formaliter, vel terminatiū tantum, Illud solum mensuratur tempore, quod primo modo est transmutable, & aptum fluere, sicque mensurantur motus omnes, & actiones in potentia: Quod autem non nisi secundo modo est transmutable, & aptum fluere alia mensura mensuratur.

Ad secundum: Dicimus res permanentes commutabiles subdi tempori, non per se, sed ratione mo-

DIST. VII. Q. I. A. II. 5

est; ideoque nec per se mensurari tempore, sed tan-
tum ratione motus adjuncti, à quo solum extrinsecè
temporales denominantur.

Ad tertium: Respondemus quietem terminan-
tem motum supi, vel pro termino positivo per mo-
tum producto, vel pro priuatione motus: Hoc se-
cundo modo mensurari eadem mensura, qua men-
surantur motus, sed non primo: Permanentia autem
est permanentia per quietem, que est terminus po-
situs, non verò per quietem, quæ sit carentia mo-
tus: Potest enim res permanere in esse sub succe-
sione continua, ut patet in naui alligata, quæ perse-
uerat sustentata in eodem loco ab aqua continuè
fluente, vel etiam à fine continue per annulum cui
insigit discurreat.

¶ Petes primo: Quodnam tempus sit mensura actio-
nis conservatiæ, seu duracionis impropræ rerum
permanenterium, etiam materialium. Respondetur
quod, cum tempus realiter distinguitur ad distinc-
tionem motuum: Et motus supi diversi secundum
diversitatem subjectorum à quibus erubuntur, men-
sura actionis conservatiæ non est tempus, quod est
nummerus motus, qui erabitur à configuratione magni- In 2. dist. 2.
tudinis, sed alterius abstracti à magnitudine, qui q. 2. n. 81.
duris sine interpolatione. Ratio est, quia solum tem-
pus ~~erit~~ ^{erit} actum à aliquo motu, et quatenus id illis
potest habere unigenitatem cum actione conser-
vativa: Ideo nos Aristoteles posuit motum pri-
mæ corporis mobilis mensuram nullam, et nonnullam ^{bid. p. 12.}
aliorum corporum inferiorum.

¶ Petes secundo: Quanam sit duratio propria re-
bus creaturæ permanentiis. Respondetur quod
duratio creaturae permanentis, vel excludit primum
sui esse, vel non. Si sic: Est eternitas, hæc sanguini
liec de facto nulli creature conveniat, potest
carmen conuenire, ut vidimus in Phyl. par. 2. dist. 1.
q. 2. art. 2. Si verò non excludat primum sui esse, est
eternum: Quia sicut nequit esse eternitas eò quod
initium habeat: ita neque posset esse tempus cum
partium successionem excludat.

Ex dictis colliges, Primo, quum nihil aliud esse

568 METAPH. PARS III.

nisi existentiam rei permanentis cuin quadam extensione, vi cuius res formaliter exigit magis, vel minus perseverare in esse : Et licet à nobis explicetur in ordine ad partes temporis, esse tamen secundum se omnino independens à tempore, & totum simul. Secundū : Differentiam inter aeternitatem, ævum, & tempus ex eo principaliter desumi, quod aeternitas est tota simul sine principio intrinseco; Ävum totum simul, sed cum principio sui; Tempus vero non solū habet principium, sed etiam partium successionem inuoluti sic, ut simul esse nequeant, nisi in fieri: De ratione proinde illarum durationum non esse carere sine: quamquam perfectiores illæ sunt, qua finem excludunt. Tertiū: Dari unum quum maius alio, quia scilicet exigentia existentiārum rerum creatarum plus, vel minus se extendunt. Quartū: Posse creaturas permanentes esse secundum se absolutas à tempore, à quo tamen eas conseruatio nequit absoluī. Quamvis actio primò productiva esse possit non temporalis, si sit subiecta mutatione, qua præcisè ex sola subtractione influxus conseruatiui, seu per hoc quod sua causa non inserviat in ipsam, definit esse.

3. diff. 3.
¶ 2. n. 20.

Solummodo argumenta principalia

Quoniam ergo quando correspondentia corpori intrinseco secundum aliquam de praesenti, est nihilominus semper diuisibile quantum, quia dividitur tempore, quod est de praesenti non est, nisi ad summum respectum indivisibile: Et sic patet ad ipsam.

Ad secundum: Concedimus omnia tempore mobilitata esse in continuo fluxu: At negamus res permanentes etiam materialia per se tempore moui-

distin
tione

DISTIN

DIST. VIII.

De Vbi.

Vbi, quod in latiori significatione supponit pro eo, quo aliquid constituitur alteri quomodo libet praesens, quodque generali nomine praesentia exprimi solet; si strictè sumatur, illud solidum significat per quod res constituitur formaliter in uno potius loco, quam in alio. Licet autem indifferenter accipiatur, pro ratione formalium essendi in loco, vel definitiū, ita scilicet, ut res locata sit in toto loco, & tota in qualibet eius parte, ad eum modum, quo anima rationalis est in corpore, vel circumscribitur, ita ut pars locati partibus loci correspōdeat. In presenti tamen de Vbi circumscriptione principaliter agimus: tum quia notius nobis est; tum etiam, quia ex ijs, quæ de ipso dicentur facile constare poterit, quid de definitivo proportione seruata concludenda sit.

Est specialis dispositio circa quantum, ut iam exi- In 2. d. 36.
bit secundum quam illud potest circumscribi à loco, q.z. n. 50.
ab eoque extrinsecè mensurari. Et quamvis secun- In 3. dist. 2.
dum sic non sit purus respectus, sed verè habeas pro prium absolutum, quia tamen est respectus extrinse- q.z. n. 77.
cū ad mensuram, quo quantum referunt ad locum tan- In 2. d. 39.
quam mensuratum ad mensuram, solet communiter & 34. q. 1.
definiri cum Authore sex principiorum Circumscrip- n. 12. & 63.
tio passim corporis locati à loci circumscriptione In 3.d.2.q.1.
pronueniens. Pro huius autem definitionis intelligentia aduertimus, Vbi non dici circumscriptionem In 3. dist. 2.
passim à loci circumscriptione proueniētem, quaff qu. 2. n. 77.
ab aliquo sui principio reali effectu, vel formalis, Et quodl. 3.
sed per hoc præcise, quod per circumscriptionem qu. 11. n. 6.
localem, ita nobis nouiter innotescat, ac si de novo
ab ipso loco causaretur, à quo nihilominus non nisi
extrinsecè denominatur.

Omisis varijs ipsius Vbi partitionibus desumptis
ex

570 METAPH. PARS III.

- ex ijs, quæ loco solent accidere; formalem eius divisionem à proptijs loci differentijs haberi assertimus, ex respectu, quem secundum se, & necessariò fundat ad locum: Sicut ergo ex Aristotele 3.
 In 2. dist. 3. phys. com. 45. sex numerantur loci species. & differentia, scilicet sursum, & deorsum. ante & retro, dextrorum, & sinistrorum, ita sex quoque numerandæ sunt species Vbi, videlicet sursum, deorsum, &c. Sed notandum est, quod formaliter loquendo eisdem non sunt differentiæ loci, & vñicationis, aut etiam positionis: Nam sursum, & deorsum, &c. ut sunt differentiæ loci, sunt eiusdem differentiæ in ratione loci. & continentis: sursum autem, & deorsum, &c. ut sunt differentiæ vñicationis, aut positionis, sunt differentiæ in ratione locati, & situati.
- Inter præcipuas vñicationis proprietates: Prima est quod sit terminus motus localis, seu aliquid, quod consequitur motum ad locum. Est enim quadam unitio formalis de se consequens actionem, qua aliquid accedit ad locum. Ita autem sequitur motum, ut etiam sit ex illis formis, qua præcisè sequuntur partes motus, sicut aliqui dicunt de radib[us] genitiis à sole in medio: Et ideo vñicationes ad continuam variationem motus localis corrumpluntur continuè. & nouæ continuè generantur. Secunda est alligatio specialis cum solo locato, quia illud sibi aliquid acquirit, quod mouetur ad terminum suum, vel ad perfectionem: Locatum autem mouetur ad locum. Et locus est immobilius: Et ideo locatum acquirit sibi suum Vbi, sed locus nihil acquirit sibi. Ex quo patet, Quodlib. 3. quod locatum nō denominatur à loco, nisi sicut quodlib. q. 10. n. 25. libet correlatum à correlatio: Imo denominatur à circumscriptione passiva, qua est in locato, qua vñicatione catur esse in loco: Locans tamen denominatur ab esse locato, seu Vbi, ita formaliter, & ex natura rei, as si in ipso locante reciparetur subiectiu[m], conformiter ad ea, quæ supra diximus de actione, &c. Tertia In 1. dist. 9. proprietas est, quod conueniat solis corporibus, & q. 1. n. 8. quidem ratione quantitatis: Nam certum est quod In 2. dist. 3. quantumcumque corpus existeret, si non haberet actum q. 2. n. 47. quantitatum cum toco non esset circumscrip[us] in loco.

loco: Circumscrip^{tio} enim importat mensuratiⁿ
 onem locati^a loc^o tanquam à mensura: At mensura est in r. dist. 29.
 est in genere quantitatis: Ergo, &c. Hinc si acci- q. i. n. 30.
 piatur aliquid situari circumscrip^{tio}, si ipsum non In r. dist. 8.
 sit corpus quantum, est metaphoricè dictum. Propter q. i. n. 56.
 hoc rationes Ubi^s & pradicamentorum corresponden- In r. dist. 5.
 tium rebus corporalibus nō conceduntur Deo, nisi aqua q. i. n. 12.
 uocē, & metaphoricē. Quarta est dependentia à
 quanto, ut iam exiſtit: Cum enim sit dispositio ac- In r. dist. 3.
 cidentalis eiusdem, illud ſupponit iam compleatum q. i. n. 45.
 in esse: Nequit tamen dicas proprietas ipſius exi- In r. dist. 36.
 stentia quantitatis ſequens conſtantiam corporis, ut q. i. n. 50.
 quanti: Licet enim eſſe nequeat ſine corpore quan-
 to, tamen corpus quantum eſſe potest ſine ipſo, quia
 Deus poſſet manuteneare corpus ſine omni loco extrin- Ibid.
 ſeo ſi velles. Quinta eſt variabilitas proportiona In r. d. 15.
 liner ſequendū variationem locorum: Ob relatio- q. i. n. 64.
 nem ſiquidem, quam dicit ad locum, ſicuti ſpecifici-
 eatur à diuerſitate locorum, ita opereſ quod per
 motum localem continuo in quolibet instanti acqui- Ibid.
 ratur nouus locus ſequendus ſpeciem, ſine ſequendum
 numerum. Sexta eſt contrarietas viuus vocationis
 ad aliam, quia videlicet differentia loci ſunt contra- Ibid. n. 66.
 ria priuati^e, vel quod verius videatur, contraria
 poſitione: Cum ante, & retro, & catena differentia
 loci aliquid poſitivum dicant: Eadem modo vocationes
 à qua acquirit corpus motum localiter ſunt con-
 traria: Eſſe enim in loco ſurſum eſt contrarium ad
 ſequendum locum deorsum. Et quia ea, qua ſunt con-
 traria in motu unam corrumpitur in aduentu alterius,
 ſine contraria poſitiva, ſine priuativa: ſequitur
 quod in locali motu uniuerso Ubi corrumpitur in aduen-
 tu alterius. Septima eſt concinatio cum alia vocatione:
 Nam ſi locus continuatur loco, neceſſa- In r. dist. 2.
 rio dicendum eſt, quod etiam inter Ubi, & Ubi eſt q. i. n. 86.
 conſinuitur.

EX LIBRIS
S. J. C. G.

QV 5.

QVÆSTIO I.

An essentia Vbi sit conuenienter explicata.

Non videtur. Primo, Quia Vbi ponitur à nobis à loco emittatur distinctum: cum tamen locus aliud non sit quād posse hic, vel ibi. Secundo, Quia dato etiam quod distingueretur à loco, saltem non esse distinctum à locato: Corpus enim sufficienter constituitur in loco per suam essentiam, qualibet alia realitate circumscripta.

Hic duo discutienda sunt: Primum, Quid sit locus: Secundum, Quenam sit ratio formalis constitutiva corporis in loco.

ARTICVLVS I.

Quid sit locus.

ad 2. diff. 3. q. 2. n. 4. **D**icitur quoddam, ut Aureolus in 2. diff. 2. q. 3. q. 2. n. 4. quod locus per se, & primo non est aliud quād possit hic, vel ibi sed per accidentem locus est superficies corporis continentis.

Mic. Primum probant prīmō sic: Illud est formaliter ratio loci, quo posse tunc locatum dicitur habere determinatum locum in toto universo: Sed ex hoc quād res habent determinatam positionem hic, vel ibi, tantum determinatum locum in universo: Ergo, &c. Major est nota: Minor probatur: Nam nec quād corpus aliquod sit in determinata positione, posse hic, vel ibi, Et varia quoque volueris ipsum continentis, semper remanebit in determinato loco: Similiter pone idem continent, quis vult, & varia rationem positionis hic, vel ibi, non remanebit determinatus lucis: Quare, &c.

Secund-

DIST. VIII. Q. I. A. I. 573

Secundò : Motus localis primò, & per se est ad ibid. cap.
locum. Tunc sic : Locus per se, & formaliter est il-
lud ad quod primò est motus : Sed motus localis per
se, & primo est ad positionem, qua est hic, vel ibi.
Quare, &c. Major patet. Minor probatur : Quia
circumscribo aereum, vel aquam, adhuc terra si po-
neretur iuxta superficiem luna moueretur ad centrum
sicut ad locum : Tunc autem in rotu suo descensu an-
sequam pertingeret ad centrum non esset aliquod con-
tinuum, sed cum determinata positio acquireretur in
ille descensu ; quandoque enim esset hic, quandoque
ibi, scilicet quandoque superius, quandoque inferius:
Quare, &c.

Tertio : Illa sunt eadem, quorum per se differen- Ibid. n. 6.
tia sunt eadem : Sed differentia loci, & positionis
sunt eadem; Ergo locus idem est quod positio. Major
patet. Minor probatur : Quia differentia positionis
sunt ante, & retro ; sursum, & deorsum ; dexterum,
& sinistrum: Sed sunt eadem differentia loci, quia ista
est divisione per se : locorum aliis est inferius, & aliis
est superius ; aliis ante, & aliis retro, &c.

Confirmatur: Quia huiusmodi differentia sursum,
& deorsum, &c. non couenient corpori continentis,
nisi per determinatam positionem; non autem per con-
tinens inquantum continens, quia illud non deter-
minat sibi quod sit superius, nec inferius, nec aliquam
aliam propriam differentiam loci.

**Quarto arguitur per locum à coniugatu : Quia lo. Ibid. n. 8.
carum est situari, sive poniri : Ergo locus est positio.**

**Secundum probant sic : Primo, Quia corpus glo. Ibid. n. 9.
rificatum non habet continentem, & tamen sit in loco.**

**Secundo : Quiaculum est in loco per hoc, quod ha. Ibid. n. 10.
bet determinatam positionem.**

**Tertio : Quia sursum, & deorsum ; anto, & retro, Ibid. n. 11.
dexterum, & sinistrum sunt in partibus singulis : Eo
ve sic accedit eis quod sint continua, vel continuata.**

**Sed contra primum dictum Aureoli arguitur : Ibid. n. 12.
Primo sic : Secundum authorum sex principiorum
cap. de Ubi, locus differt ab Ubi, quia locus est in
eo, quod capis ; ubi autem in eo, quod circumscriptis
tur, vel circumpletatur loco: Et eodem modo uide ibi
cap.**

574 METAPH. PARS III.

cap. de positione, quod positio est quidam situs. Ordinatio partium secundum quam aliqua dicuntur sedentia, vel stantia: Ex quo patet, quod accipitudo positionem; ut hic loquimur prout est ordo partium in loco; seu positio; seu situs sunt in de locata, posse, vel statio: Ex quibus arguo scilicet Locus non est in re locata, sed locus est, qui caput rem locatam: Positio autem hic, est ibi est in re locata, sicut est ubi: Ergo locus non est positio hic, vel ibi:

Ibid. nro.13. Secundum: Locus est in predicamento quantitatis secundum Aristotelem in predicatione, sicut secundum esse suum continuum; Et forte in genere relationis, secundum quod locus accipitur in ordine ad polos mundi: Sed positio huiusmodi pertinet ad predicamentum situs, ut dictum est: Ergo, qd.

Ibid. nro.14. Tertium: Si aliquo modo debet salvare quod locus sit positio hic, est ibi, operari accipere positionem, ut positio dicit ordinacionem partium; qua sunt ipsius loci totantes, non ordinacionem partium, qua sunt corporis locati, et situati: Quia, ut dictum est, ista ordinatio non pertinet ad locum, sed ad ubi, et sicut: Sed sic non potest iste Doctor intelligere, quia locus secundum positionem partium; que sunt ipsius loci locantes, sic est capiens locatum simuliter, et secundum positionem: Nam iste Doctor vult in secunda conclusione sua, quod formalis ratio loci non consistit in continente, seu capero: Et praterea si sic intelligere et tunc inoptime loqueretur, quia dicere quod locus est positio hic, est ibi, est dicere aliquid passim positi in hic, est ibi. Parte de definitione positionis, quod positio est situs partium, et ordinatio secundum quam aliqua dicuntur sedentia, et stantia: Sed etiam est stare est ponere, seu fixari in loco passim: Locare autem non est passim ponere in loco, sed magis secundi significacionem ultimam capere, ut supra habitum est: Ergo loco non potest esse positio secundum hic, est ibi.

Ibid. nro.15. Praterea non facaret positio rem locari sic secundum, ut patet, qd.

Ibid. nro.16. Secundum dictum Aureoli est ita expressè contra Phyleosophum, sicut si diceret album esse nigrum Phyleophilus enim in 4. physico recusat quosdam, qui dicuntur

cebant quod locus est continens, sed Quidam dicebant quod illud continens est vacuum. Quidam quod materia: Quidam quod forma: Quidam quod corpus. Concordat autem cum eis in hoc, quod locus est continua, & affirmatiū, & negatiū: Affirmatiū patet de definitione loci, & infra probabitur, Et habetur expressum in textu, & Cem 4 phys. com. 47. Et negatiū, quia negat ultimam spharam esse in loco secundum se totam, quia non habet aliquid extra continens: Sed illud videtur maxime essentiale rei, quod est communis omnium conceptus affirmatiū, & negatiū: Ergo esse continens non est accidens loci, sed essentiale.

Item: Specialiter est contra auctorem sex principiorum, qui dicit quod locus est in eo, quod capit, & circumscribit: Capere autem circumscriptiū est continere: Ergo.

Ad tollendam tamen omnem equivocationem distinguendus est locus extrinsecus ab intrinseco, ad eum modum, quo diximus distingui tempus: Quod enim pr̄ter locum extrinsecū realiter continentem aliud corpus detur quoque locus int̄rinscens, ex eo patet, quod verè possibile sit rem esse, & nullibi esse tanquam in extrinseco realiter continentē: Deus siquidem, qui per essentiam est, à nullo extrinseco capitur: Et Angelus si ante mundum corporeum fuisset creatus nullibi fuisset: Inō de facto certum est, quod ultimam orbis superficiem aliud corpus realiter non ambit: Cum autem in hoc differant res creatæ à creatore, quod per totum spatiū imaginariū non se extendant ratione propriæ, & intrinsecæ similitudinis: sicut in illo spatio positæ intellegentur plus, vel minus distare, non quidem per interceptionem aliquius extensi actu, sed tantum potentia; nec vlla repugnantia esset assitibilis, quin possent moueri, ita verè dicerentur in loco per hoc præcisè, quod formaliter determinarentur ad unam partem spatiij imaginarij, & non aliam: Illud vero formale determinatum vocatur à nobis locus intrinsecus. His igitur positis, sit.

Resolutio I. Locus intrinsecus per se, & primè non

576 METAPH. PARS III.

non est aliud quām positio hic, vel ibi. Hanc probant argumenta Aureoli.

Ibid. m. 18. Resolutio 2. *Locus extrinsecus est essentialiter, & quidditatis ultimum, seu superficies continens actu, vel potentia aliud corpus, ita quod verunque pertinet ad quidditatem loci circumscriptibilis.* Probo, *Quia regula Aristotelis per quam inuestigat quid est locus, est hoc: Quod oportet primò teneare quid sit locus, & per hoc soluere opposita. &c. qua enumerat ibi com. 3. ubi dicit Com. quod intendit declarare definitionem, quam intendit dare de loco. Et dicit quod cum hoc, quod definitio dat quidditatem loco, debet habere tres conditiones, quarum una est ut per eam soluantur questiones accidentes in ea, &c. Ex hoc arguo: Illa est definitio loci per quam proprium est soluere diff. ultates contingentes circa locum: Sed hoc fit per hanc definitionem, locus est ultimum continens. Ergo est quidditatis ultimum continens, seu superficies continens, quod est idem apud Aristotelem. Probo minorem: Auerroes com. 47. soluit dubitationes, & difficultates aliorum per hoc, quod locus est ultimum continens: *Vnde ad argumentum Zenonis, quod probas locum non esse, quia si sic, oportet quod locus corporis sit corpus, sicut locus superficie est superficies: sed (ut dicit) est impossibile, quia si locus esset corpus, & omne corpus est in loco, locum oporteret esse in loco: Et sic in infinitum;**

Ibid. m. 19. Respondet quod, qui concederet illi propositionem, quod corpus esset locus corporis, & linea locus linea, bend esset processus in infinitum; Ponentibus autem locum esse ultimum non accidit hac quaestio. Et eandem respondemus in eodem com. dat opinioni ponenti locum esse tres dimensiones separatas dicens, quod ponentibus locum esse ultimum continens non accidit hac quaestio; Superficies enim continens non separatur a corpore continente.

Ibid. m. 20. Dices: *Definitio Aristotelis est, locus est superficies corporis continentis, ut patet com. 35.* Non ergo est ultimum continens. Respondes, quod locus posse accipi duplicitate: *Uno modo ut comparatur ad locans: Alio modo utrū, ut comparatur ad locatum.*

Si ac-

DIST. VIII. Q. I. A. I. 377

Si accipiatur primò modo, sic dicit Aristoteles excludendo, quod locus non est ipsum corpus locans, quia est ultimum corporis continentis: Si tamen loquamus de loco secundo modo, secundum quae modum Aristoteles principaliter hic inquirit de loco, sic vult quod locus est superficies continens: Et sic exponit Comenius dicens: necesse ut locus sit unum de quatuor, scilicet aut forma, aut materia, aut dimensiones, aut superficies continentibus locatum, aut locus sit superficies ipsa continentibus. Sic ergo dico quod superficies materialis est in loco, & continentia est formale intertrans quidditasam loci. Quod clarè patet, quia per hanc definitionem solvuntur omnia argumenta aliorū, quatenus fieri possent contra viuum resolutionem nostram; sicut vult regula Aristotelis supra posita.

Ad primum ergo quando dicitur: Illud est forma Ibid. n. 22.
hanc ratione loci, quo posita circa locatum, &c. Dico, quod rationem loci ponit circa locatum contingit duodecim; uno modo quod illa ratio se teneat ex parte loci locantis; Et illa ratio est locare, seu continentia locatum. Alio modo quod se teneat ex parte rei locatae; Et hoc nihil aliud est, quam situari, vel posse in loco. Quando ergo dicitur, quod illa est formalis ratio loci, qua posita circa locatum, ipsum locatum dicitur habere determinatum locum in toto universo. Verum est, quia posita circa locum locatio, & continentia ipsum habet, &c. Et quando dicitur in minori, quod hoc habent res per positionem suam hic, & ibi: Dico, quod falsum est; per hoc enim quod potius in loco hic, vel ibi, non habent rationem locatio, vel continentia, sed magis ubicati, seu situati: Et ideo bene sequitur, quod ubi, vel siem, qui se tenent ex parte corporis locati, sunt positiones hic, vel ibi, non autem quod locus sit talis positio.

Ad secundum quando dicitur in minori, quod medium localis est ad positionem. Respondeo quod primò est ad positionem, sicut ad terminum acquisitum ipsi mouenti; non autem sicut ad locum continentem. Et quando proponitur; si terra descendentes à superficie Luna ad centrum per medium vacuum non habere locum continentem. Et tamen haberes positionem sec-

B. b. curdum

578 METAPH. PARS III.

eundum superius, & inferius : Dico, quod Phyllo-
phus negat utrumque, & positionem, & locum extrin-
secum posita hypothesi : Vult enim in cap. de vacuo,
quod vacuum non potest esse locus, quia non haberet
differentias loci, scilicet superius, & inferius. &c.
Theologus tamen concederet, quod descendere per
vacuum per submanutentiam Dei, non sicut in loco
extrinseco, sed intrinseco solum.

Ibid. nu.23. Ad tertium quando dicitur in minori : Differentia
positionis, & loci sunt eadem, quia superius, &c.
Dico, quod non : quia sursum, & deorsum, &c. ut
sunt differentia loci extrinseci, sunt eiusdem dif-
ferentia in ratione loci, & continentis : sursum autem,
& deorsum, ut sunt differentiae positionis, sunt dif-
ferentiae in ratione locati, & situati.

Ibid. nu.24. Ad confirmationem quando dicitur in minori, quod
sursum, & deorsum non conueniunt continenti in qua-
rum continens : Falsum est, quia continere ita con-
trahitur per sursum, & deorsum, sicut positio : & que
enim verum est dicere, quod quidam locus est supe-
rior, quidam inferior, sicut verum est, quod qua-
dam locata sunt superius, & quidam inferius.

Ibid. nu.25. Ad quartum quando arguitur : Locari est situari:
Ergo locus est situs, vel positio : Dico, quod bene
sequitur, ergo ubi est situs : Quia tunc ibi in ratione
accipitur locari, & situari ex parte locati : Ubi au-
tem, & situs se tenent ex parte locati; ideo, &c. Ista
conclusio saltem aliquo modo est vera, scilicet, Ubi
est situs, accipiendo situm generalissime, quia specia-
lissime sunt duo praedamenta.

Ad alia argumenta allata prosecundo dicto. Ad
Ibid. nu.26. primum quando dicitur : Corpus glorificatum est in
loco, & non habet continens : Si loquimur physice
(sicut debemus) Phyllophilus negaret antecedens; vel
si concederet, concederet consequentiam : Si theologi-
cè, neganda esset consequentia, quia et si non haberet
continens circumscriptiù, haberet tamen definitiù.

Ibid. nu.27. Ad secundum, Quando dicitur : Cælum est in lo-
co per positionem, & non per continens. Dico, quod
Phyllophilus hoc negaret : Dicit enim a. phys. tex.
com. 43. quod cælum non est in loco secundum se totū
quia

quia non habet extra se continentia. Secundum dicit affirmatio, quod est in loco per partes, quia secundum partes habet extra continuus.

Ad tertium: Quando dicit: quod accidit differ- Ibid. n. 28.
rentijs locati, quod sunt continua: Dico, quod falsum
est: Essentialis enim est eis, quia partes loci ad unum
terminum con�antur, scilicet superficiem, ut habetur
in predicam. cap. de Quantitate.

Contra ultimam resolutionem sunt duo fertia. Ibid. n. 29.
Primum de his, quod dicitur, quod continentia est
formalis ratio loci: Contra enim arguitur: Quia
Aristoteles post definitionem loci, qua-est, quod locus
est ultimum corporis continentis, ponit correctionem,
quod locus est ultimum corporis continentis immobi-
litas. Et hoc est, quod dicit, quare terminus continen-
tis, & immobilitas primum hoc est locus, ut probat
Auer. com. 41. & 42. Et dicit Com. com. 41: quod
locus est immobilitas essentialiter. Tunc sic: Immobili-
tas ponitur in definitione loci tanguam illud, quod
pertinet ad ipsum essentialiter: Sed non pertinet ad
eum tanguam eius materiale. Platum est, quia il-
lad est ultimum, seu superficies: Ergo pertinet ad
locum, sicut eius formale.

Confirmatur per argumentum Aristotelis: Dicit Ibid. n. 30.
enim ibi Aristoteles exemplificando ad propositum
suum, quod si nauis est in flumine, magis est in eo,
sicut in vase, quam sicut in loco continente, & maxi-
mè si comparetur ad partem fluminis, quia pars flu-
minis in qua est, est in continuo motu. Posset tamen
dici, quod est in toto flumine, sicut in loco, quia ta-
rum flumen est immobile. Tunc sic: Si esset in ali-
quo, sicut in vase, esset in eo verissime sicut in con-
tinente: Si ergo esse in aliquo sicut in vase non suffi-
cit ad rationem loci, sed oportet addere sicut in vase,
sicut in loco continente, sequitur quod immobilitas est
completa formalis ratio loci.

Secundum est: Quia superficies in ratione, qua Ibid. n. 31.
continet est totaliter absolutum pertinens ad genus
quantitatis. Quod sit absolutum in ratione superfi-
ciei, clarum est. Quod quantum ad rationem conti-
nentis per partes: Quia habitudo, qua est inter con-
tinentes,

580 METAPH. PARSIH.

mens, & conuenitum est innitatio, non additatio: **R^{er}**
 initio est quidam modus essendi in / ve dixit Aristoteles / & non est modus purè additatio, sicut patris
 ad filium: Inter qua autē est habitudo innitatio pra-
 cissē, & non additatio, illa sunt absoluta realiter.
 Partes de toto continente partes lib. predicam, cap. de
 ad aliquid: Sed locus est formaliter quid relationū:
Ergo continentia non est de eius ratione formalis. Pro-
 bo minorē: Aristoteles enim volens verificare,
 quid locus est immobilius ponit exemplum, quod pro-
 pter hoc maximē locus caeli, qui est ultimus motus
 circularis, videtur esse locus secundum sursum, quia
 illud ultimum est semper immobile, & eodem modo
 dicit, quod concavum orbis luna est locus secundum
 deorsum, quia illud est semper immobile (hoc habe-
 tur com. 42) Locus autem acceptus secundum habi-
 tudinem ad polos caeli primi sursum, & ad concavum
 orbis luna secundum deorsum, ut sic accipitur in esse
 relationis: Vult ergo quid locus sit de predicamento

Ibid. nū. 52. Respondet, & primō ad hoc secundum argumentum.

Ubi est intelligendum, quid locus comparari posse,
 vel ad locatum, vel ad partes uniuersi, qua dicuntur
 esse sursum, & deorsum, ante, & retro, qua sunt
 differentia loci. Primo modo formalis ratio est con-
 tinentia, & illa ratio est absoluta, & solum relationis
 secundum dici, quia ut sic est solum ibi habitudo inni-
 tatio, & illa est absoluta, ut alibi probatum est.
 Secundo modo, est locus quidditarius, & formaliter
 in genere relationis: Habitudo enim qua est inter locum
 meum in ordine ad superius, & inferius est han-
 bitudo additatio, & ratio superpositionis, seu su-
 positionis: Et qua est ad ante, & retro, proposicio-
 nis, vel postpositionis. Per hoc ad argumentum qua-
 do dicitor in minori, quid locus est formaliter rela-
 tionis. Dico, quod verum est, accipiendo locum in
 habitudine ad partes uniuersi: Accipiendo ramen in
 ordine ad locatum, non: Et isto secundo modo Ari-
 stoteles hic loqui potest communiter de loco, ut patet
 hic de loco in ordine ad modum, Et corpus mortuum
 maximē requirit locum: Es hoc est, quod dicte capi-

de

DIST. VII. Q. I. A. I.

de loco, quod motus localis maximè facit scire locum.
Secundò patet, quòd ad probandum locum esse, distinguunt modos effendi in, non modos effendi ad. Et posuit modos effendi in, sicut aqua est in vase; quod non faciat, nisi consideraret de loco in ordine ad locatum. Nec est inconveniens, quòd locus diversimodè acceptus sit essentialiter, & quidditatis in diversis generibus. Constat enim ex dictis supra dist. 3. q. 1. art. 3., quòd habitus formaliter, & quidditatis sit in genere relationis, ut est principium agendi. Et in genere qualitatis, ut est quadam perfectio subiecti. Vide ibid. Nec est superfluum, quòd hic trahat de loco, ut est quid relationis, licet principaliter de eo tractet, ut est quid absolutum; Quia quid sit relatum adhuc inducit, ne aliquis credat, quòd omniò sit absolutum; sicut 7. phys. videntur probare, quòd ad habitum, & ad primam speciem qualitatis non est motus, posse inducere quid ad habitum non est motus, quia habitus est ad aliquid, &c.

Ad primum argumentum Quando dicitur, quid Ibid. n. 33. Aristoteles ponit correctionem definitionis de loco, quid est ubiendum continens, & addit immobile: Dico, quid non sic corrumpit, quid recederet à prima definitione, sed dilatauit se ad ostendendum, quid abierit posset accipi locus non solum in habitudine ad longatum, & ut est continens, immo secundum modos id est in ordine ad partes universi, pura ad polos cœli, secundum superius, & ad concreta terræ; seu ad concavam orbis luna, ut supra dicit Com. Es quando dicit. Ibid. n. 34. turi, quid locus est essentialiter immobilis: Ergo continentur accidentia sibi. Dico, quid non, sed est essentialiter verumque, licet diversimodè: Est enim essentialiter absolutum, ut est continens, nisi lequamur de relatione secundum dici, & essentialiter relatum, ut est immobilis, sicut habitus est essentialiter absolu-
tus, ut est perfectio quadam, & essentialiter relatus, ut est principium agendi. Qualiter autem es-
sentialiter relatum, ut est immobilis; sic debet ima-
ginari: Sursum, & deorsum, & cœtera differentia
loci deuidant locum, sicut differentia specifica loci, ut
dicit Com. 4. phys. com. 4. Et lib. 3. com. 53. Sed

582 METAPH. PARS III.

natura differentiarum diuidentium est talis, quod quando aliquid cadit ab uno diuidentium cadit in aliud. Sic est imaginandum de loco, accipiendo locum in habitudine ad partes uniuersi, quod quandoeunque aliquid est in hoc determinato loco in ordine ad polos caeli, si ascendit, perdit locum, quem habuit prius inferius; si descendit perdit locum, quem habuit prius superius; si recedit ab ante, vadit ad retro, vel ad aliam differentiam loci: Et ita locus quandiu manet locus, est immobilis; Et hoc accipiendo locum, quantum ad suum esse relatum.

Ibid. n. 35. Ad confirmationem quando dicitur, quod si aliquid sit in alio, quod mouetur, sicut nauis in flumine moto, magis est in eo sicut in vase, quam sicut in loco continente. Dico, quod ibi non distinguit esse in vase contra esse in loco continenti immobiliter, ita quod per esse in vase neget formalem rationem loci, sed per esse in aliquo sicut in vase, intelligit primum membrum divisionis, scilicet comparationem, qua est inter locum, & locatum, Et econverso: Et per hoc, quod dicit aliquid esse in aliquo sicut est in continente immobili, intelligit aliud membrum distinctionis, quod dedit, scilicet de loco alicuius per comparationem ad partes uniuersi; quod patet per hoc, quod sequitur, quod magis dicitur esse in toto flumine, sicut in loco, quia rotum flumen stat semper immobiliter in eodem situ ad polos caeli: Et sic ista confirmat meum propositum.

Ibid. n. 36. Si dicas: Ergo tu concedis locum mobilem aliquo modo. Respondeo, quod si consideremus locum, ut est continens, & locans locatum sic communiter loquendo, Aristoteles nunquam negauit locum esse mobilem; V. g. si sedem in uno determinato loco nauis in tota transfretatione mea de Hora usque ad Hysundriam, nullus negaret mihi, quin semper essem in eodem loco, comparando me ad locum, in quo sedes; Et tamen illa pars, in qua sedeo continuè mouetur, sicut & tota nauis. Si tamen consideremus loca non communiter omnia, sed loca naturalia, sicut centrum terre deorsum, & spharam ignis sursum, que sunt loca naturalia grauium, & leuium; vel consideremus locum eius.

DIST. VII. Q. I. A. II. 33

enīscunq; locat; in ordine ad polos carib; sic est immobilis; Et ita sunt duo, per qna Aristoteles praebas locum immobilem. Vide 4. phys. com. 41. & 42.

ARTICVLVS II.

An Vbi realiter distinguatur à locato.

Negant plures, docentes Vbi esse solam cōtitutā rem locatā coexistentem, vel connocantēm locūn. Prīmō, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: Nulla autem appetit necessitas ponens di Vbi distinctum realiter à locato: Cum res per se sūm suam entitatem finitam, & limitatam sit in loco reali, vel aptitudinali: Et consequenter habeat Vbi requiritum.

Secundō: Quia si Vbi sic se teneret ex parte locati ut esset aliquid distinctum à locato, vel causaretur in ipso locato ante, vel postquam esset approximatū loco: At primum dicit nequit, quia alites locatum esset in loco antequam esset eidem approximatū: Sed neque secundū: nam eum esse approximatū loco sit esse præsens; Et præsentia localis sit formalissimè Vbi: sequeretur quod vel esset Vbi antequam esset, vel esset Vbi sine præsentia: quod, &c.

Affirmant alij: Quia cum esse de nouo hic, vel ibi sit noua, sed vera denominatio realis, oportet haberi ab aliquo, quod ponatur de nouo distinctum à re locata, & à loco: Ex eo siquidem quod possint esse, iūnō etiam coexistere, res locata, & locus, absque eo quod res sit in hoc loco, non apparet quoniam saluti possit denominatio estendi hic, vel ibi per solum esse rei, & huius, vel illius loci.

Si dicatur primō: Rem locatam esse hic, non præcisè importare esse ipsius rei locata, & huius loci, sed esse rei prout in hoc loco, seu ut indistans à loco. Contrāargunt: Quia res prout in hoc loco,

584 METAPH. PARS III.

seu ut indistans, vel dicit tantum esse in rerum natura rem ipsam, & locum: vel dicit aliquid aliud realiter diuersum à re, & loco. Non primum: Quia per præcisam existentiam rei, & huius loci, non est res prout in hoc loco: Igitur secundum.

Si dicatur secundò: Ad summum ubi addere negationem supra rem locatam: Et ideo rem esse hic solum exprimere esse rei, & loci, cum negatione essendi alibi. Contra est. Primum: Quia possum esse hic sine negatione essendi alibi, ut infra videbimus. Secundò: Quia negatio nec aduenit de novo, nisi per destructionem positivū; nec tollitur de novo, nisi per acquisitionem positivū: Igitur quando perditur esse hic, & acquiritur esse alibi, ponitur aliquid positivū hic, & tollitur de novo aliquid positivū alibi.

Hi tamen authores non concordant in assignando illud positivū distinctum. Quidam volunt esse puram habitudinem rei ad locum, non quidem contenti ad continens (quia hæc, ut dictum est art. præced. est *habitudo innitatis*, quæ est *absoluta*, & solum *relativa secundum dici*) sed veræ additatis; di-
q. 2. n. 32.
tinctaque quod est *superius*, vel *inferius*, est *relatio superpositionis*, seu *suppositionis*: Et est ante, & retro est *relatio præpositionis*, & *postpositionis*. Ratio eorum est, quia per illas relationes præcisè res intelligitur esse hic, vel alibi, &c.

Verum contra prædictam sententiam arguitur sic.
In 3. dist. 2. Primò, *Nihil inclinatur ad purum respectum sicut ad propriam perfectionem*, quia secundum istos respectus non dicit perfectionem: Sed graue inclinatur ad suum *Ubi*, vel *loco circumscribi* tanquam ad perfectionem, quia esse in loco est perfectio acquisita mobili: Ergo esse in loco, quod est *Ubi* non est purus respectus.

Ibid. n. 80. Secundò: Motus localis est intrinsecè absolutus: Ergo *Ubi*. Consequentia apparet, quia terminus est maioris perfectionis quam motus ad eum. Antecedens probatur tripliciter. Primum, quia absolutum est simpliciter prius relativo: Sed motus localis est prior alijs, scilicet alteratione, & augmentatione (3. phys. lxx).

DIST. VIII. Q. I. A. II. 585

tex. com. 7.) de quibus non est aubium, quin sint ab-solutè intrinsecè: Ergo. Secundo: Sensibile per se est absutum: Quia cum sit causa sensationis non erit inferioris entitatis quam sensatio, de qua est certum quod est absoluta perfectio potentie, 2. de anima tex. com. 64. motus est sensibile per se. Tertio: Quia motus localis est mensura omnium adiorum 8. phys. tex. com. 65. Et 10. metaph. tex. com. 4. Sed mensura est perfectio mensurati: Ergo est perfectior alijs. Sed alij, scilicet alteratio, & augmentatio, sunt absoluti: Ergo.

Tertio: Super ubi fundatur respectus mensurati ad mensuram, quia ubicatum mensuratur à loco secus à sua mensura: Sed relatio mensura, qua est respectus intrinsecus adueniens non potest fundari super ubi, si sit solus respectus extrinsecus adueniens.

Nec vales quid quidam dicunt, quod respectus Ibid. n. 21.
fundat respectum, sicut proportionabilitas fundatur Ibid. n. 22.
super proportionem: Quia hoc est dicere quod pro-
portionabilitas fundatur super proportionem, sicut
dico quod aequalitas fundatur super proportionem,
idei super proportionem: Proportionata autem sive
absoluta.

Non defant qui dicant illud distinctum esse actionem, seu operationem rei locatæ: Quia res est in loco per constantiam localis, seu applicationem certi ad locum: Sed constantia est operatio: Ergo est in loco per operationem. Sed contra hoc est: Quia esse in loco presupponitur operationi in loco, quia nihil operatur nisi ubi est: Igitur est in loco antequam operatur. Et ita non per operari. Vel sic negatiuè: Ita non est formalis ratio, sine qua aliquid potest esse formaliter tale, quia esset effectus sine causa: Sed res, si est in loco per operationem, quod sine operatione potest esse in loco: Ergo.

Alij docent illud distinctum esse actionem productivam. Primo, Quia nihil potest esse in se nisi sit etiam alicubi: Et per illud sufficienter est alicubi per quod est: Sed est per actionem productivam. Ita: Igitur, &c.

Secundum: Quia causa per id alicubi agit, per quod
B. b. 3 agit.

In 4. d. 47.

q. 1. n. 23.

Ibid. n. 18.

Vid. etiam

In 2. dist. 3.

q. 2. n. 41.

& 49.

586 METAPH. PARS III.

agit : Et effectus alicubi agitur, per quod causa agit
Sed causa agit per actionem : Ergo effectus alicubi
agit per actionem, &c.

Tertiò : Causa non agit, nisi per determinatam
actionem : Determinata actio non est, nisi agens
sit determinatum ad agendum hic : Ergo, &c.

Sed contra hanc etiam sententiam est. Primo,
Quia sic confundetur ubi cum actione praedica-
mentali. Secundo, Quia licet aliqua esset actio al-
ligata determinato loco, tamen certum est non ou-
nemi actionem talem esse. Patet in actionibus in-
manentibus ; immo & in pluribus trascendentibus. Quis
enim dicat artificem in nautio velis dabo operan-
tem, ad variationem loci, actiones quoque suas va-
riare ? Sicut igitur potest effectus stante eadem actio-
ne esse hic, vel ibi, ita non determinatur formulis-
ter ad esseendum hic, per actionem productivam sui.
Defendunt alii ubi esse ab ipso motu locali indi-
stinctum : Quia ad variationem modus variatur esse
in loco.

Sed contra. Primo: Confunderetur motus, & Vbi.
Secundo: Cessante motu res nullibi esset. Tertius:
Cum motus sit ad terminum distinctum acquisitionis
per ipsum; illum adhuc oportet assignare.

Plures docent Vbi esse extitatem quandam mo-
dalem nouiter productam, ac tei locabili superaddi-
tam, diuersam ab actione, & motu, quae ut terminus
secundarius actionis primo, productivae, & ter-
minus per se, & primarius motus localis : Sic nam-
que existimant vicari posse difficultates aliarum opi-
nionum.

Sed contra : Quia cum illa entitas sit accidentis à
locato diuersum : vel superadditur locatio ab extrin-
seco : vel extrahitur ab esse ipsius locati. Primum
dici non potest : tun quia accidentis nequit migrare
de subjecto in subiectum : Tum etiam quia oportet
assignare illud extrinsecum, in quo prius praes-
titisset. At si dicatur secundum : Cum fieri nequeat
nisi eadem entitas presupponatur sachein secundum
esse potentiale reale in locato, iuxta dicta in Phys.
& par. i. dist. i. q. 3. q. a. art. 2. Sequitur Vbi non esse
entita.

DIST. VIII. Q. I. A. II. 387

entitatem nouiter productam per motum, aut actionem. Pro resolutione.

Supponendum est Vbi biformiam sumi, scilicet causaliter, vel formaliter; Et utroque modo etiam dupliciter; Causaliter quidem (sicut diximus de vniione in Phys. par. i. dist. 5. i. q. 1. art. 2. *ad hanc*, aut *passim*), secundum quod accipitur pro actione ybicante, vel passione correspondente; Formaliter vero in potentia reali, aut in actu. Duos autem actus ipsi Vbi competere: Unum primarium denominantem rem ipsam locata praecisa omni dependentia a loco extrinseco reali (quamquam a nobis explicati nequeat, nisi in ordine ad spatium imaginarium tanquam ad aliquid extrinsecum); Alium secundarium, & dependentem a loco extrinseco, qui proprietate, & rigorose dicitur esse in loco. His positis, sit.

In 3. d. 1. q. 1.
nun. 18.

Resolutio 1. Vbi formaliter, sed in potentia entitatis sumptum est quedam dispositio specialis, per quam res est formaliter apta ad esse dum hic, vel ibi. Patet, Quia posita tali dispositione optimè intelligitur Vbi potentiale, Et illa praecisa, res non intelligitur in aptitudine in potentia ad Vbi, sed ab illa praescindit.

Resolutio 2. Vbi formaliter sumptu in esse actuali primariò est entitas ipsa disponens rem creatam ad efficiendum hic, vel ibi, ad gradus actualitatis translatam. Patet, Quia posita tali dispositione in gradu actualitatis, & qualibet alia forma praecisa, res vere dicitur hic, vel ibi secundum se, & in determinato loco intrinseco solum explicabili in ordine ad spatium in nigrinum; Et est in proxima potentia ad hanc esse in determinato loco extrinseco reali; Ergo, &c.

Resolutio 3. Vbi formaliter acceptu in esse actuall secundariò est ipsa dispositio locabilitatis ad numerum actualitatis gradum redacta ex complexu loci extrinseci. Patet, Tum quia posita sola illa nova actualitate res dicitur esse hic, & non alibi: Tum In 2. dist. 3. Etiam quia talis gradus est quedam unitio, seu potius q. 2. n. 43. *Unio formalis consequens actionem*, que aliquid agit in 4. dist. *ad lesum*; *Unio auctor non nisi gradum actuall* 47. q. 1. n. 24

388 METAPH. PARS III.

litatis addit super extrema, ut vidimus in Phys. pars. i.
dist. i. §. 1. q. 2. art. 2.

Resolutio 4. Vbi actiūè , vel passiūè sumptum est formaliter motus , aut actio , vel passio , per quam proportionaliter agens extrahit dispositionem , quae res est locabilis hic , vel ibi de potentia ad actum . Patet , Quia cum non sit ipsum agens , nec res acta , oportet quod sit illud per quod agens agit , & patiens patitur .

Potes primò , An dispositio illa ubicabilitatis distinguitur realiter ab entitate rei ubicatae . Respondeo metaphysicè distingui , quia ratio unius non ingreditur essentiam alterius ; sed physicè non : Quia præcisa quacunque aha entitate physica , & resenta sola entitate rei crearez , adhuc certum est illam esse secundum se locabilem .

Potes secundò , An Vbi actiūè sumptum , seu actio ubicans distinguatur ab actione productius rei . Respondeo similiter metaphysicè distingui , quia eadem actio secundum esse physicum potest habere duos terminos , unum primarium , & aliud secundarium ; Et actus essentiæ in loco est terminus secundarius , cum sequatur ad existentiam rei .

Colliges hinc primò : Vbi dici fundamentum relationis intensitatibus localis , & indistinctarum secundum quod ei competit prima actualitas : Qui secundum distinguitur à loco exterioro , ad quem tamen dicit aptitudinem in intensitatibus , &c. Secundum autem actualitatem , quam habet ex completezione loci non fundare relationem ad locum , quia ab illo saltem adiquatè non distinguuntur .

Colliges secundò : Nos non omnino discedentes ab aliorum placitis : Concedimus enim anchoribus prima sententia Vbi formaliter sumptum secundum intensitatem physicam esse indistinctum realiter iniquatè ab entitate locati . Et quantum in hoc sensu impugnamus opiniones dicentium Vbi esse operationem , vel actionem productivam rei , aut motionem localem eiusdem , aut deinde entitatem modalem superadditam : affirmamus tamen esse dispositionem quandam metaphysicè à substantia rei locabilis dicitur .

DIST. VIII. Q. I. A. II. 58.

Stetam. Sicut autem sumpto Vbi solum causae liter, non negamus posse consistere in operatione aliena, id est actione productiva, vel etiam in motu locali, ita nec excluderemus Vbi secundum esse formale a modorum serie, si nomine modi hic non intelligetur noua entitas physica, sed nouus gradus essendi.

Contra nostram sententiam non concludunt argumenta aliorum. Ad ea enim, que primo loco adducebantur ad probandum Vbi esse indistinctum ab entitate loci. Respondemus ad primum, Quod res non est proximè in loco per solam entitatem, seu essentiam suam, & limitatam, sed tantum remota, quia videlicet aliud est esse essentia, aliud vero esse in loco. Necesse iam proinde esse aliquid ab essentia distinctum, quod sit causa propinqua, & formalis non solum constitutionis actualis in loco, sed q. 2. n. 48. etiam pro aliquo priori locabilitatis: Illud autem Et in 4. d. esse dispositionem specialem metaphysicam, que in gradu possibilitatis reddit rem formaliter locabilem, Et in gradu actualitatis, locatam.

Ad secundum: Dicimus predictam dispositionem secundum esse entitatum praecedere in locato sicutem pro aliquo priori naturæ, antequam sit actu in loco: At secundum gradum actualitatis non esse ante, nec post, sed simul, quia est formaliter ipsum esse in loco.

Ad illud, quod ab alijs afferebatur ad probandum Vbi consistere in esse relatio: Negamus quod per aliquod esse ad, res queat intelligi esse hic: Præcisa enim quacunque relatione ad superius, vel inferius, &c. res adhuc concipi potest non variare locum, & consequenter habere esse hic: Vnde dicimus, quod esse hic habetur formaliter per aliquid absolutum, ad quod tamen phares relationes necessariæ consequuntur.

Ad fundamentum dicentium Vbi esse ipsam rei operationem: Dicimus quod rancere non est opera. In 2. dist. 3. sed est prius ea. Quod sit prius patet, quia est q. 2. n. 49. dispositio ad agendum sicut approximatio: Sed dispo. Et in 4. dist. fere præcedit actionem, sicut & ipsum agens. Item: 47. q. 2. n. 24. Tamen non est nisi quadam qualitate formalis consequens.

590 METAPH. PART III.

actionem, qua aliquid accedit ad locum. Sed talis consequentia actionis, vel accessus ad locum non sunt ipsius operationes, que excentur in loco, quia actionis non est actio: Tactus ergo iste erit aliquid praexigens operationem exercitam in loco. Et consequens accessionem ad locum: Et debet iste modus contactus quodam modo imaginari sicut anima intellectiva unitar corpori: ibi enim contactus est naturalis, non mathematicus, licet differant suo modo, quia illud tangit ut forma; Id autem ut locatum: Et ideo est argumentum à maiori: Quia si anima intellectiva ut abstracta à materia potest quatenusmodi contactu naturali uniri corpori organico ut fiat unum per essentiam cum eo, & maiori videtur quod res quilibet creata contactu naturali possit uniri loco ut fiat unum per accidens, & per coexistentiam in loco.

Ad ea, quibus alij probabant ubi esse actionem productiuam rei. Respondemus ad primum, quod nihil potest esse in sua entitate physice nisi sit in loco intrinseco etiam in actu, quia videlicet sicut dispositio locabilitatis est proprietas metaphysicè distincta ab entitate rei, ita gradus actu latitudinis eiusdem, necessario sequitur gradum existentialem essentiae: Addimus tamen ex virtuti distinctione predictæ dispositionis ab essentia rei, virtutiter quoque actionem productiuam distingui: sive nec causaliter actionem primò productiuam rei esse actionem formaliter productiuam ubi. Et per hoc patet ad secundum.

Ad tertium. Concessum maior: Dicimus ad minorem quod agens agit, vel per actionem eductuam, vel creatuam: Si per eductuam, actio non est determinata nisi agens sit determinatum ad agendum hic, id est circa materiam determinatam, quia entitas determinata effectus presupponitur in materia secundum esse potentiale: Si vero agat per actionem creatuam, determinatio actionis desumitur intrinsecè, & formaliter à propria entitate; extrinsecè verò, & terminatiuè ab esse hoc, quod habet effectus in se, & per se; non autem ab esse hic, quod habet effectus in loco extrinseco, quia illud esse est secundarium, ac prouide potest impeditum.

DIST. VIII. Q. II. A. I. 595

ātri à Deo . Et licet posita rei essentia in actu non possit impediti actualitas essendi in loco intrinseco fundans ordinem ad aliquem locum extrinsecum ; nihilominus quia hæc est gradus eiusdem entitatis metaphysicè secundarius , patet quod potest concipi determinata actio ad gradum existentialis essentiæ rei absque eo quod concipiatur actio ad gradum actualitatis VbiV

Ad argumentum quo alij probabant Vbi esse motum localem : Dicimus solùm conuincere de Vbi causaltas accepto , & in ordine ad vnam actualitatem , quam res locabilis habet respectuè ad locum extrinsecum .

Ad ultimum de entitate modali : Constat ex aliis plures quidem difficultates vitari ex positione modi entitatiè distincti à re locata , sed nō omnes .

Occurruntur argumentis initio propositis .

Est itaque Vbi verum accidens finitæ , & limitatae substantiae : Cum enim per se , & primariò sit ipse locus intrinsecus , cuius tantum est constitutrix formaliter rem hic , vel ibi ; sicut secundum propriam entitatem physicè cum loco extrinseco non contingit , ita à locato saltem metaphysicè distinguenda , quia essentia etiam finita , & limitata quantitate que existens , nec est causa proxima existendi ad loco , nec propria locabilitatis ratio , sed solùm re- mota .

QVÆSTIO II.

An proprietates Vbi sint convenienter assignatae .

Non videtur : Si enim de sola contrarietate
quamvis , eam nullam esse inter Vbi , & Vbi quod ostenditur , quod simul plura in eadem immo-
dem

392 METAPH. PARS III.

dein in pluribus locis extrinsecis esse quicquid.

Sed hæc duo in præfenti examinanda sunt: Primum, An possibile sit plura simul esse in eodem loco extrinseco? Secundum, An idem possit simul esse in pluribus locis?

ARTICULUS I.

An possibile sit plura simul esse in eodem loco.

Quamvis propositum quæsitus ad omnium rerum genera extendatur, hic tamen ad solas substancialias corporeas restringitur, quatenus sub distinctis proprijs dimensionibus sunt in loco extrinseco, non quomodo quæcumque, sed circumscriptissimè: Certum namque est quod ea, quæ solùm definitivè sunt in loco alia ibidem posita de se non excluduntur. Et ea quæ communi quantitate dilatantur, nisi determinato loco sive essentialetè affixa, non possunt esse simul possimus in eodem loco, quam in eodem subiecto. Cum autem de illa possibilitate procedat, quæ pro non repugnancia præcisè supponit, sicut hæc duplicitè consideratur, scilicet absolute, vel respectuè ad naturalem corporum exigentiam, ita non sibi sub distinctione respondendum esse censamus; Sit igitur.

Resoluto 1. Impossibile est, habito respectu ad naturalem rerum exigentiam, duo quanta esse in eodem loco. Paret, quia id fieri aequitatem independentem à compenetratione; Et tamen nullum est casus, quod secundum se non exigit impenetrationem cum alio: Hæc enim est ratio cur corpora certa sensuissima mutuò se ab eodem loco pellant: nec quum nisi altero discedente locum alterius ingreditur, ut manifesta experientia ostendit ex clepsydris, & scutulis, quibus aqua sursum trahitur, quemadmodum ascendet, nisi per locum en se prius ait, qui inter se, sicutis annulus,

Dicitur

Dicunt quidam, vas plenum cinere tantumdem aqua recipere, quantum, si esset inane: aquam vero sine effusione, aut intumescens aliquos etiam summos excipere. Sed profecto inexpedit fallitur: Licet enim cineses ob raritatem propriam ingressum aquae in aliquali quantitate non impediatur, experientia tamen docet eam cius molem non admittere: Aquae autem intumescentiam ex metallorum immersione probavit iam diuidum Archimedis sectum explorando artificis cuiusdam fuitum in adulterata Hieronis aurea corona.

Resolutio 2. Possibile est absolute loquendo, plura corpora sub proprijs dimensionibus esse simul circumscripta in eodem loco extrinseco. Probatur, quia plura corpora proprijs dimensionibus affecta, ea eo praeceps quod in eodem loco cohantur non insoluunt contradictionem: Neque enim aliquid ad illis corporibus tollitur, ac ut impenetrationis excepto: At hic cum sit actus secundarius qualitatis, ut ex dictis supra de quantitate patet, potest separari a quantitate. Nam dicit Deus non possit separari; a re suum ad hunc formalium primarium, pos. q. 1. n. 23. 26. tamen secundarium, cum ordinem habens secundum priimum, & secundum: V. g. Licet in sacra missa ab aliis a quantitate non possit separare extensionem, per quam formaliter est extensa: potest tamen separare ab ea extensionem, qua extendit subiectum. Et ita facit de facto, ut habetur de cel. miss. cap. cuius Maria; quia videlicet ille est effectus secundarius, ille vero primarius.

Oppositorum conantur probare aliqui cum Durando. Primo, quia physicè unum quantum penetratur cum alio; Et tamen cum impenetrabilitas sit solidus proprietas metaphysicè distincta à quantitate, adhuc est secundum entitatem physicam essentia- liter impenetrabile.

Secundò: Quia unum, & idem locatum est loco adéquatum ex locali circumscriptione, & non est eidem loco adéquatum ex alterius associatione.

Tertio: Quia tantam extensionem in ordine ad locum habet quantum palmare v. g. quantam haberens

594 METAPH. PARS III.

berent duo, siveque pars esset aequalis toti.

Sed nihil faciunt. Ad primum enim dicimus quod tametsi impenetrabilitas non differat ab entitate physica quantitatis, adhuc potest gradus actualitatis eiusdem impediri, quia cum non sit formaliter ipsa existentia quantitatis, est secundarius, non vero primarius.

Ad secundum: Dicimus, quod si eum circumscirihi est loco adaequari, seu commensurari, ita loco non adaequari non est excludere consortium alterius, sed praecise non circumscirihi: In dato autem casu, omnia locata eiusdem extensionis aequaliter circumscribi.

Ad tertium: Dicimus tunc non nisi per accidens, scilicet ratione compenetrationis, partem esse aequalim toti: Et quidem solum in actu extensionis secundariae, &c. in ordine ad locum: In hoc vero nullum esse absurdum, quia sic pars non est formaliter pars, sed tantum materialiter.

ARTICVLVS II.

An idem simul esse queat in pluribus locis.

Hoc etiam quæsumus ad sola corpora quantitativa restringitur, quia de his specialis videtur difficultas obesse circumscriptuum, quod habent in loco. Verum, ex facta distinctione art. preced. sufficienter rem totam resolvi existimamus: Sit itaque.

Resolutio 1. Nec corpus, nec res alia creata est, aut esse potest in diuersis simul locis per naturam suam: Hanc resolutionem tanquam certissimam, & experientia comprobata omnes concedunt, quia vix concedunt quod virtute diuina poterit hoc esse: Et eam probata possumus argumentis à Godofredo

In 2. dist. 3. adductis. Primo sic: Impossibile est, naturaliter loquendo, aliquid existens in uno loco, quod de nouo

fit

sit in alio loco, nisi ipsum moueatur ad illum, vel locus moueatur ad ipsum, quia quod aliquid nouiter sit in loco, in quo non erat prius nisi migratione facta in ipso, vel in loco, non est possibile: Sed neutro istorum modorum potest fieri aliquid esse simul in diversis locis: Ergo. Probo minorem, quia si illud cùm competet esse in loco moueatur ad locum aliquem aliud quam in quo erat, hoc non potest nisi recedendo à primo: Et sic non erit in utroque loco simul: Si autem locus moueatur ad ipsum: cum locus sit ultimum continens, sicut illud, cuius erat ultimum remanebit sine dimensionibus: Et iterum iste locus ultimus erit simul cum primo, & erunt idem loci, non duo, quicquidem ordinem habebunt ad primum continens.

Ibid. n. 57.

Secundò: Si sit aliquid cui competit per se esse in duobus locis simul, aut erit in duobus locis specie differentibus, & contrariis, puta sursum, & deorsum: quod non contingit, quia simul essent duo contraria Ubā in eodem: Aut etiam simul in duobus locis differentibus numero, ut puta in duobus sursum: Et hoc non contingit, quia duo accidentia solo numero differentia non possunt esse simul in eodem.

Obijcies: Corpus sicut, & quelibet substantia creata simul est indifferens ad omnem locum: Ergo Ibid. n. 57. simul potest esse in omni loco. Consequentia patet: quia aliter potentia ista esset otiosa: Respondetur: indifferentiam naturalem nō esse ad omnem locum copulatiū, sed sub disiuncto ad hunc, vel illum: Et sic potentiam non esse otiosam.

Resolutio 2. Non repugnat (absolutè loquendo) In 3. dist. 9. Et ideo virtute diuina potest fieri, quod idem corpus sit in diversis simul locis etiam circumscripsiū: Q. I. n. 21. Probatur: Quia idem corpus esse in diversis simul locis quantumvis circumscripsiū, non est idem esse, & non esse: aut esse circumscripsiū, & non esse circumscripsiū in eodem loco, sed solum taliter esse in uno loco, ut eodem modo sit simul in aliis: Sic autem nulla involuitur contradictione in terminis: Igmar, &c.

Dices, Quod esse circumscripsiū in loco dicitur non esse alibi, quia de ratione locati circumscripsiū est

396 METAPH. PARS III.

est quod undequaque adaequetur, comprehendatur, & continetur a superficie tanquam a termino extrinseco; Et esse adaequatum comprehensum, & terminatum necessariò dicit non esse extra id, cui res adaequatur, &c. Sed contra est. Quia adaequari, circumsciri, & terminari a loco extrinseco per se, & in primario conceptu importat aliquid positivum; Et licet ad illud positivum sequatur negatio, tamen ex eo quod haec posterior sit patet quod positivum presuppositum potest sine illa attingi.

Respondebis, posse quidem intelligi positivum sine negatione: at non esse; quia videlicet ita se habet negatio divisionis ad positivum, quod est de primario conceptu unitatis: Planum autem est, quod etiamsi positivum unitatis possit intelligi sine negatione divisionis, ut ex dictis p. 1. dist. 2. s. 1. q. 1. art. 2. constat, nihilominus impossibile est illud positivum repensiri posse in rerum natura sine negatione; quae proinde quamvis dicatur ratio secundaria, est tamen sic intima, ut nullatenus possit a primaria separari se parari. Sed contra: Quia est maxima dispartitas inter negationem divisionis, quam diximus loc. cit. esse de secundario conceptu unitatis, & negatio non essendi alibi, quae sequitur ad esse hic: Sicut enim esse alibi est gradus actualitatis locabilitatis alibi, & non hic, ita non esse alibi est eiusdem actualitatis negatio, seu priuatio in illa sola determinata locabilitate, quae respicit alibi, & non hic fundata, cum priuationes, & negationes habeant communem subiectum cum formis oppositis, ut ex dictis in Phys. est manifestum: Poterit igitur separari negatio essendi alibi ab esse hic, tametsi non possit separari negatio divisionis a positivo unitatis.

2. dist. 3. Obijcies primò ex Godofredo sic: Sicut se habet prius, & posterius in tempore ad rem, que est in tempore, ita se habent ante, & retro in loco ad rem locatam per se: Sed ita hinc inde sunt contraria differentia eorum, quod impossibile est illud, quod per se mensuratur tempore esse in priori, & posteriori secundum tempus: Ergo impossibile est illi, cui competit per se esse

esse in loco simul esse in duobus locis, scilicet ante, & retro se habentibus. Respondetur negando paritatem: Ratio est, quia diuersa loca, cum sint permanentia, habent simultatem, quam nequeunt habere, ob essentialem successionem, diuersa temporum differentias.

Instabis: Posto quod prius, & posterius in tempore essent permanentia, aquæ esset impossibile illud, quod per se mesuratur tempore simul esse in priori, & posteriori temporis: Sic est impossibile eadem ratione de loco, cuius differentia natura sunt permanentes. Respondetur, dupliciter intelligi posse aliquid permanenter mensurari tempore, vel loco: Vno modo sic, ut solam necessariò respiciat tempus, aut locum in communio: Alio modo sic, ut supponatur alligatum aliqui parti determinatae temporis, aut loci: Hoc secundo modo argumentum bene concludere, sed non primò, ut de se patet: A nobis autem supponi rem locabilem per se determinato loco non esse alligata.

Obijcies secundò: Attribuere simul esse in diversis locis ei, quod includit limitationem est ponere incongruia, quia simul esse in diversis locis solum competit illimitato. Probo: Quia limitato correspondet limitatio ad locum, sicut illimitato illimitatio. Respondeatur soli illimitato per essentiam competere simul esse in diversis locis à se, & necessario: Limitatum vero in esse posse esse illimitatum quoad locum, cùpendenter ab alio, & contingenter.

Obijcies tertio: Implicat aliquid esse à se diuisum, &c à se ipso distare: Sed si idem simul esset in diversis locis esset à se diuisum, &c. Ergo, &c. Respondetur negando minorem, quia diuisio, & distantia est inter unum, & aliud: Cum autem in dicto casu locatum sit semper idem, Et sola loca sunt unum, & aliud, sequitur distantiam, & divisionem esse locorum, non locati.

Obijcies quartò: Est circumscripitiū in loco est effectus formalis quantitatis: Ergo idem quantum nequit esse in diversis simul locis. Consequentia probatur, quia unius formæ unus tantum est possibilis effectus formalis. Respondeatur primò, quod si

598 METAPH. PARS 1H.

argumentum valeret, idem corpus ad variationem locorum variaret etiam quantitatem, quia semper variaret effectus formalis essendi in loco circumscripsiue. Respondetur secundò: Dato quod esset possibilis tantum unus effectus formalis primarius (quod tamen non est omnino certum, cum eadem forma semel corrupta possit nouiter existere, vel factam semel existens possit replicari) effectus formalis secundarius potest multiplicari, maxime si eius proxima ratio sit saltum virtualiter multiplex: Est autem in loco non est effectus primarius, sed secundarius fundatus in locabilitate, quae virtualiter saltum est diuersa secundum locorum diuersitatem.

Potes primò: Per quam actionem res locata simul constituatur in novo loco. Aliqui dicunt id fieri per actionem reproductivem: Quia nihil potest simili esse in pluribus locis, nisi replicetur secundum esse: Cum autem actio terminata ad esse sit productiva, vel reproductive: Et certum sit non esse productivam; sequitur, &c. Alij docent solam adductiuanam, seu motum localem, ut est adductio, esse necessariam; tum quia praecisa quacunque reproductione, & solùm positis diuersis vicationibus in eodem locabili, illud sufficienter intelligitur esse in pluribus locis; tunc etiam quia reproductione est indifferens ad hoc ut fiat hic, vel ibi, Et potest replicari hic. Nos distinguendum esse existimamus: Vel enim loquimur de actione, qua primò res locata simul alibi constituitur, vel de actione, qua res jama alibi constituta acquirit sibi nouum locum. Hinc ultimam esse putam actionem adductiuanam, seu motum localem sub ratione adductionis videtur omnino certam, quia essentia liter non differt ab ea, qua res semel locata, & non reproductive acquirit sibi nouum locum, siue deserendo priorem, siue magis se extendendo ad eum modum, quo anima rationalis informant de nouo partes corporis nominiter ad generationem. At priuam dicimus nec esse simplicem actionem reproductivem, nec simplicem adductiuanam, sed vitramque necessariò inuolure, quia videlicet res in pluribus locis non tantum dicentes rei

rei replicatum, sed etiam illud idem diuersis vocationibus actuatum. Addimus tamen actionem productiarum non nisi virtualiter à reproductivea distingui; quia sic solum prima actio vocationis ab actione prius productua secernitur, ut art. 2. quod. precepit fuit dictum.

Potes secundò. An accidentia locati replicentur naturaliter, supposita supernaturali locati replicatione. Negant aliqui, quia replicatio subiecti est praeclaram esse eiusdem extra quod sunt omnia accidentia. Melius affirmant alii, ea solum accidentia excipiendo, que essentialiter loco determinato sunt affixa, illi enim dubio procul replicari nullatenus postulant. Ratio potissima est, quia ex unione cum subiecto praeclara replicatione, ibi sunt ubi posuitur subiectum. Ergo etiam posita eiusdem subiecti replicatione, ibi erunt ubi replicatae subiecta. Et consequenter replicaverunt per eandem actionem per quam replicatus subiectum, licet non per se, sed iactuone unionis, &c. per accidens. Nec valet dicere subiectum non esse naturale respectu illatum formarum in statu replicationis, quia scilicet ubi replicationis non est naturale: Nam quia uis ubi determinatum est queat conditio ad agendum naturaliter, seu ad fieri rei, nihilominus non est conditio ad factum esse, aliter ex praeclara destructione cuiuscunq; loci extrinseci destruerentur omnia accidentia rei, etiam si per miraculana rei ipsam adhuc Deus conseruaret.

Potes tertio. Quia formas subiecti replicantur possit recipere naturaliter, vel supernaturaliter. Respondetur, illas tangunt, quas naturaliter, vel supernaturaliter poterat habere ante replicationem. Ratio est, quia replicatio qua talis non minuit oppositionem formarum, nec auget virtutem receptivam subiecti, nisi in ordine ad diuersas vocationes praeceps.

Colliges hinc prius, Idem corpus in pluribus locis eodem modo vbiique se habere in motu locali perse, sic ut in uno loco per se motum, necessariò vobea motu, & non aliud etiam diuinitus mouetur

tur

600 METAPH. PARS III.

eur motu per se in alio , ad eum planè modum, quo
ad motum rei repæsentatæ in speculo mouetur eius
imago, (salua tamen semper eadem distantia locali.)
Ratio est, quia unitas vnius motus localis secum in-
eimè affert negationem alterius ; Negatio autem, &
posituum oppositum sunt contradictoria . Nota ta-
men ly, per se : Nam si moueatur per accidens, nul-
lum est inconueniens diuersimodè moueri , quia vi-
delicet diuersi motus , non in eodem, sed in diuersis
subiectis reciperentur, ad quorum motionem idem
diceretur moueri, vt patet in corpore Christi, quod
non nisi per accidens ad motum specierum Eucha-
ristiarum mouetur, vt sub illis contentum.

Colliges secundò : Non minus falsum, quam ino-
pinabile esse , quod ab aliquibus assertitur, idem re-
plicatum contra se ipsum pugnare posse : In uno lo-
co vti, in alio sumimum frigus naturaliter pati: In
uno dormire , in alio vigilare : Imò in uno vivere,
in alio mori, &c.

Colliges tertio: Verum omnino esse , quod ab
alijs dicitur idem corpus replicatum non posse in
pluribus locis maius pondus sustinere , quam possit
in uno : Ex graduali introductione vnius formæ hic,
aliam oppositam gradualiter expelli ab eodem cor-
pore alibi existente : Nec actionem absolutè fieri
in distans, quia videlicet forma, quæ expellitur non
solum est alibi , sed etiam hic.

Solvendae difficultates principales.

Ex dictis patet ad difficultates initio questionis
propositas . Ad primam enim dicimus ubi-
cationes eidem loco extrinseco correspondentes
non esse intet se oppositas , sed eiusdem species, &
solo numero differre, nec tamen in eodem subie-
cto recipi , quia non in loco , sed in diuersis locis
sunt .

Ad secundam : Respondemus contraria pro se di-
stinctius simul esse in eodem subiecto , ideo difficult-
tatem nullam gessit . Notamus tamen diuersas ubica-
tiones

DISTINC. IX. 601

tiones non dici contrarias per se, & intrinsecè, sed tatione alterius, & extrinsecè scilicet loci: Imò, nec loca contrariari propriè, & positivè, sed priuatiuè: Ac proinde firmam semper remanere doctrinam à nobis positam supra dist. 3. q. 3. art. 2. quòd soli qualitati competit habere contrarium propriè.

DISTINCTIO IX.

De Situ.

Situs generalissimè accipiendo solet cum Vbi confundi, sed specialissimè est prædicamentum distinctum: Quia per Vbi res habet præcisè locari, per situm verò ordinationem partium in loco.

In 2. dist. 3.
q. 2. n. 25.

Ibid. nu. 14.

Licet situs aliquo partiu respectu nequeat situs explicari, tamen quia respectus ille certam eamdem partium dispositionem pro aliquo priori supponit, sicut inter *res pæctus extrinsecus aduenientes numeratur*, ita non incongruè definitur *positio, & ordinatio passiva in loco corporis locati*, seu dispositio formalis ordinationis partium locati: Sie enim nedum communis eius ratio cum reliquis accidentalibus dispositionibus exprimitur, sed etiam connotatione ordinatum partium locati à reliquis omnibus distinguitur.

Quodlib. 3.
q. 11. nu. 12.

In 2. dist. 3.
q. 2. n. 14.

Spectato esse entitatiuo diuiditur formaliter in situm formalem, & casualem: Quia videlicet locatum, vel ab intrinseco disponitur ad certum ordinem partium, vel ab extrinseco. At secundum gradum actuositatis partitur sicut Vbi in primariū, & secundarium: quia dispositio illa, vel sicut in præciso ordine, & positione partium in toto, quæ verè pertinet ad prædicamentum positionis tanquam actus primarius, vel certis ordinatis loci extrinseci partibus correspondet; Et sic spectat ad idem prædicamentum tanquam actus secundarius.

In 2. d. 36.
q. 1. n. 49.

Prima *situs* proprietas est quòd se teneat ex parte locati: Cum enim, vt ex dictis patet, sit quidam modus essendi in loco, oportet quòd in eo recipiat

C c tur

602 METAPH. PARS III.

tur in quo recipitur Vbi : Hoc autem recipiat in
In 1. dist. 8. locato : Igitur, &c. Secunda proprietas est *determinatio ad corpora* : Quia quae corporalia non sunt
q.z. n.56. partes entitatius habere nequeunt. Tertia est alii-
qualis dependentia à loco , quia scilicet sic locum
presupponit , ut sine loco esse non possit.

QVÆSTIO VN.

*An quidditas situs sit conuenienter
explicata .*

Non videtur . Primum , quia cum possit variari
partium dispositio invariato situ , nequit in illa
dispositione formaliter consistere . Secundum : Quia
dispositiones situales sunt alterius generis , & conse-
quenter nequeunt diuersum praedicamentum con-
stituere .

Hic duo inquirenda sunt : Primum , An variari
queat partium dispositio situ invariato : Secundum ,
An dispositiones situales sint alterius generis .

ARTICVLVS I.

*An variari queat partium dispositio
situ invariato .*

Responsio ad propositum dubium facilis est , Præ-
mislo enim ex dictis , situm dupliciter sumi ,
scilicet entitatiè , vel gradualiter : Simulque suppo-
sita diuisione situs secundum gradus actualitatis pri-
mariaz , vel secundariaz , sit .

Resolutio 1. Variato ordine partium in ipso loco
to , necesse est entitatem situs variari . Patet , quia
variatur entitas ubicationis intrinsecæ in qua funda-
tur situialis dispositio .

Resolutio 2. Variato ordine partium locuti solidi
secundum diuersam correspondentiam ad partes
diversas loci extinsæ , non variatur gradus prima-
riæ .

situs actualitatis situs . Patet, quia gradus primarius est independenter à secundario . Hinc homo non solum diceretur semper retinere eundem situm naturalem secundum entitatem , sed etiam secundum actualitatem primariam, quamvis in loco extrinseco modo naturali non esset , ut si capite deorsum , pedibus vero in cœlum erectis staret .

Obijcies . Si aliqua in determinato numero disponerentur , & deinde sic variaretur eorum ordo , ut primum fieret ultimum , & ultimum primum , adhuc dicerentur retinere in actu eundem situm : Ergo secundaria actualitas situs non dependet à correspondientia determinatarum partium . Respondeo negando antecedens , nisi intelligatur de situ in latissima acceptione sumpto , quatenus scilicet supponit etiam pro loco extrinseco .

ARTICVLVS II.

An disposiciones situales sint alterius generis .

In hac re distinctione opus est , quia dispositio duplamente dici potest situalis : Uno modo è quod sit ratio formalis constitutiva situs in genere , vel in specie : Alio modo è quod sit quid a situ resultans , eique annexum : Sit igitur .

Resolutio 1. Dispositio formaliter constitutiva situs non est alterius generis ab eo . Patet , quia ratio formalis coordinationis partiū ad nullum aliud genus spectat ; Si enim ad aliud spectaret , maximè ad genus relationis , vel qualitatis . Non ad genus relationis , quia ut dictum est , non est pura relatio . Sed nec ad genus qualitatis , quia ad aliquam ex quatuor speciebus non reducitur : Igitur , &c.

Dices reduci ad dispositiones in primis species . Sed contra : Quia dispositio prius speciei solum differt ab habitu per hoc , quod sit facile amovibilis : At haec non potest esse ratio formalis alterius situs : Ergo , &c.

604 METAPH. PARS III.

Resolutio 2. Dispositiones situales resultantes à situ sunt alterius generis ab eo. Patet, quia inter illas numerantur curuitas, & rectitudo; asperitas, & lenitas: Imò qualitates quartæ speciei, ut triangularitas, quadrangularitas, &c. Cum enim certum sit qualitates illas sine quadam partium positione explicari non posse, quia asperum dicitur cuius partium una alteri supereminet; lene cuius particulæ equaliter porrectæ sunt, & sic de singulis; Et ex alio capite non ideo res dicatur taliter situata, quia aspera est, vel lenis, &c. Sed potius è contra, ideo aspera iudicetur, &c. quia partes eius talem habent positionem; non posunt non esse dispositiones rei presupponentes rem ipsam in actu situatam.

Respondetur argumentis principaliſb:

Ad primum igitur principale: Dicimus, quod licet variata dispositione partium locati p̄cipiē secundūm diuersam correspondentiam ad diuersas partes loci extinſi non varietur situs, nec quoad entitatem, nec quoad primum gradum actualitatis; semper tamen variatur ad variationem dispositionis primariæ partium; Et hæc sola dispositio à nobis formalis ratio situs asseritur.

Ad secundūm: Concedimus dispositiones resultantes à primaria partium dispositione non esse situales; at primariam, è contra.

DISTINCTIO X.

De Habitū.

In 3. dist. 33. q. 1. n. 3.

Habitus tripliciter accipiuntur: Uno modo generales ut est transcendens ad omnia: Omnia enim predicamenta quodammodo dicuntur habentia. Substantia enim composita dicitur habere partes suas; Et etiā dicitur habere in se omnia accidentia: Et quantitas dicitur habere qualitatem: Et qualitas relationem: Et per quantitatem habemus situm, & positionem: Et

DISTINC. X. 203

Et per qualitatem actionem, & passionem, & sic de alijs: Sed ubi est habens, & habitum, & hoc generaliter, est ibi etiam quidam respectus extrinsecus adueniens ex adiacentia habenti ad habita, secundum quam habens dicitur, & denominatur ab habito: Igitur, &c. Minor probatur, quia sicut habens calcamentum suo modo denominatur ab eo calceatus, sic suo modo de virtute sermonis substantia habens qualitatem dicitur qualificata, & per quantitatem quantificata, & situata; Et quantitas, & qualitas habentia relationem dicuntur relata. Et qualitas per actionem, & passionem dicitur actuata, & passionata, & sic de alijs: Igitur, generaliter loquendo, habitus est nomen transwendens. Alio modo sumitur ut est aliquid per se specialiter dicens respectum extrinsecus aduenientem ex adiacentia habenti ad aliquam rem determinatam habitam, puta ad vestimentum, & huiusmodi ornatae corporales, ve loquimur Aristoteles in pradicam, sicut aliquis dicitur vestitus, vel calceatus. Tertio modo secundum quod habitus est quadam habituatu perfecatio, qua disponimur bene, vel male, de qua 7. phys tex. com. 17. In hac tertia acceptione ad genus qualitatis spectat: Sed in secunda speciale praedicamentum constituit, quod hic à nobis consideratur.

Definiri congrue potest, Dispositio adiacentiaz circumscriptiuz vnius substantiae ad aliam secundum rationes receptibilis, & receptiui: Hoc etenim modo communis eius ratio adiacentiaz assertur, & vterius differentia distinctiua ab alijs adiacentiam inuoluentibus designatur: nulla siquidem est assignabilis adiacentia praedicalentalis, quæ ex solis substantijs sic fiat. Et quamuis aggregatum per accidentes ex diuersarum substantiarum adiacentia oriatur, adhuc tamen ab illa secernitur, quia videlicet secundum rationes receptibilis, & receptiui aggregatio non perficitur.

Ex praecisa diuisione substantiarum recipientiam, vel receptarum, non nisi per accidentes habitus ipse diuiditur, quem tamen à transcendentali respectu secundum illarum diuerfitatem formaliter partiri dubium non est. Licet autem ex totali, vel partiali

606 METAPH. PARS III.

adiacentia unius corporis cum alio varijs habitus est
primantur, ut vestiti, annulati, calceati, &c. nihil
minus certum est variationem huiusmodi efficien-
tiam non esse, sed integralē: Extensa namque
materia annuli, & eius adiacentia per totum corpus,
hoc non amplius annulatum diceretur, sed vestitum.
Est contra restricta materia vestis, & eius adiacen-
tia ad solum digitum, vestitum non amplius dice-
retur, sed annulatum.

Hinc sicut inter habitus affectiones primō suau-
tati potest specialis alligatio cum quantitate, quia
saepe quantitate corporum impossibilis est circumfer-
entia adiacentia: ita secundo loco assignari potest
capacitas suscipiendi, non magis, sed plus, & minus,
cū nec ipius quoque qualitatē sit maximē propria.

QVÆSTIO VN.

*An habitus sit conuenienter
definiens.*

Non videtur, quia habitus simplicis possessionis
nec transcendentiales sunt, nec ad aliud spe-
ciale genus spectant, ut habere uxorem, &c. Et tamen
in data definitione nō comprehenduntur. Secundō,
quia eadem definitio de adiacentia locati cum loco
verificatur, quæ ad solum predicamentū Vbi spectat.

Hic duo Examinanda occurunt: Primum, An ha-
bitus simplicis possessionis spectet ad aliquod pra-
dicamentum: Secundum, An adiacentia locati sit
de predicamento habitus.

ARTICVLVS I.

*An habitus simplicis possessionis spe-
ctet ad aliquod predicamentum.*

Nomine habitus simplicis possessionis intelligi-
mus hic habitum rei nullatenus informantis
etiam

DIST.X.Q.VN.A.II. 609

etiam per extrinsecam coaptationem rem aliam habentem : Verè enim dicitur dominus habere seruit
Vir vxorem : Diues pecuniam , amota quacunque informatione , aut coaptatione extrinseca . Supposi-
to autem quod sicut ens generalissime sumptum di-
uiditur in reale , & morale , ita tot constitui possunt
prædicamenta moralia quot realia , sit.

Resolutio 1. Habitus simplicis possessionis non
spectat ad aliquod prædicamentum reale . Patet , quia
non nisi esse morali gaudet .

Resolutio 2. Habitua simplicis possessionis spectat
ad aliquod prædicamentum morale . Patet , quia vnu-
quidque ens finitum in determinatas series partitur .

Patet , Ad quacdam prædicamentum pertineat .
Respondetur ad illud pertinere , ad quod spectat il-
lad , in quo secundam Iuristas ius possidendi funda-
tur . Vid . causas acquirendi dominium , &c.

ARTICVLVS II.

In adiacentia locati sit de prædicamen- to habitus .

Distinguenda hic est adiacentia locati in eam ,
qua formaliter se tenet ex parte ipsius locati ,
& alijs , qua ex parte loci locantis , ad eum ferè
modum , quo in motionibus duas dispositiones agno-
scimus , scilicet actionem , & passionem , quarum
prima in sententia aliquorum recipitur in agente ,
alia verò in passo . Hoc posito , sic .

Resolutio 1. Adiacentia , qua formaliter consti-
tutur locatum in loco , non est de prædicamento
habitus . Patet , quia habitus est formalis dispositio
recipientis : Neque enim *rei habita acquiritur* , sed
habentis : At locatum non recipit locum , sed recipi-
tur : Ergo , &c .

Resolutio 2. Adiacentia , qua formaliter locus
recipit , seu continet locatum est de prædicamento
habitus . Probatur , quia nulla apparet essentialis
differētia inter huiusmodi adiacentiam , & alias , qua
comuniter dicuntur spectare ad prædicamentū habieus .

608 METAPH. PARS III.

Si dicas primò , Alias adiacentias fieri ad partes superficiales extimas corporis recipientis , Hanc autem ad intimas . Verum est : Sed ex illa partium diversitate non probatur essentia lis diversitas adiacentie , quia uniuersique earum eodem modo coaptari possunt partes corporis extreami .

Si dicas secundò , Ex adiacentia habitus , illud , quod habet ab habito circumscribi , non verò locum . Aequiuocatio latet sub verbo circumscribi : Dupliciter enim sumitur , vel pro quadam circuitali ambitu , vel pro qualibet commensurazione , quamcunque partium unius corporis cum alio : Cum autem certum sit priorem circumscriptionis modum non necessariò requiri (planum namque est non nisi per habitum praedicamentalem ornari nigris illis corporisculis , quae muscas vocant , lascivientium mulierum facies dealbatæ) patet habitum praedicamentalem rigorosam illam , & circularem passim circumscriptionem non necessariò supponere . Et consequenter ex eius preciso defectu adiacentiam secundam quam locus locatum continet , ab illius serie non excludi .

Per hoc deductur , Ad habitum prædictum , non solum spectare adiacentiam , quia locatum continet locum , sed eas omnes , quibus corpus aliquod , alind quolibet intra se continere qualicunque circumscriptione dicitur : Sicque ad hanc seriem spectare habitus , quibus vasa liquores v. g. continent , partes clavos tenent , corpora confixas sagittas , &c.

Expediuntur argumenta principalia :

Contra igitur datam à nobis definitionem argumenta principalia non concludunt . Ad primum enim dicimus habitum simplicis possessionis non esse ens reale ; ideoque neque ad aliquam seriem entis realis spectare .

Ad secundum: Respondemus definitionē quidem verificari de adiacentia , qua locus locatum continet , sed non de ea , qua formaliter locatum in loco cœstituitur .

PARS

609

PARS QVARTA

METAPHYSICÆ.

De ente secundum quid nominis.

VM Metaphysica, ut ex ijs patet, quæ art. 2. prol. dicta sunt, non sic restringatur ad ens secundum quid rei, ut ad id, quod solum secundum quid nominis ens dicitur quodammodo non se extendat; de hoc ipso hic consequenter *consideratio* aliquia necessaria est. Sicut autem non nisi ab ente reali intelligibilitatem habet, ita eodem proportionaliter modo, quo reale, scilicet primò in genere, deinde in specie examinandum est. Sic igitur.

In 1. dist. 3.
qu. 1. n. 40.

DISTINCTIO I.

De ente secundum quid nominis in communi.

ENS secundum quid nominis solum, illud est, quod sub præcisa, ac negatiuè communi intelligibilitatis ratione apprehenditur verè à realitate contradictum: Rationem siquidem intelligibilitatis superiorē effe enti reali, & non enti, iam loq. supra cit. prol. ostensum est: Communitate autem illa non obstante, ens ipsum cum non ente nullatenus confundi: ipsi termini manifestant. Ex communī igitur intelligibilitate, & alia specialiori oppositionem ad ens reale imbibentem, ens secundum quid nominis adæquatè resultat; in rē quidem non ens, sed ex modo, quo ab intellectu repræsentatur *ens*. In 1. dist. 3.
q. 1. n. 34.

C c 5

Hinc,

6. METAPH. PARS IV:

Hinc, In se, &c. absoluē consideratum, easdem secundām quandam analogiam nanciscitur affectiones, quas ipsum ens reale, de quibus par. i. actum est: Unitatem etenim probat intelligibilitatis sim-

In 1. dist. 33. plicitas, qua ablatā purura remanet *nihil*, queque
¶ 1. au. 21. vel ex minima alicuius additione sic *plus quam preciso* ens secundūm quid nominis, id est ens reale. Veritatem item ostendit intrinseca conformitas, ad illa

In 1. dist. 19. principia, quae *habere debet* ex disformitate ad ideas entis realis relucens: Bonitatē denūm euincit intelligibilis quedam possessio eorum omnium, quae puro esse secundūm quid nominis conueniunt.

Ob intrinsecam latitudinem, ipsam ferè diuisibilibus subest, quibus ens reale: Sicut autem materialiter sumptum potest in diuersas substantiarum, & accidentium secundūm quid nominis series distribui, ita formaliori distinctione partitur ex majori, vel minori accessu ad purum esse secundūm quid nominis, in ens negativum, & rationis. Ad primū spectant tām priuationes, quām negationes: Ad ultimum verò nedium entia, quae ab anima sunt desumpto à rebus ipsis fundamento, ut secundæ intentiones, & entia moralia; sed etiam entia alia, quae cōmuniter chimērica dicuntur. In sequētibus tamen non nisi de negationibus, & entibus chimēricis sermo erit, quia secundæ intentiones in Logica; moralitates in Ethicis; priuationes verò in Physica examinantur.

QVÆSTIO VN.

*An ens secundūm quid nominis sit
ritè explicatum.*

Non videtur. Primo, quia cum intelligibilitas, & nomen non confundantur, repugnat aliiquid esse ens solum secundūm quid nominis, & esse intelligibile. Secundo, quia ex oppositione, quan-
tas ens secundūm quid nominis ad ens reale, pre-
dicta

DIST. I. Q. VN. A. I. 61

pietates ijs oppositas , quæ enti reali attribuantur
inerti necesse est .

Hic duo inquirenda sunt : Primum , Quomodo
ens secundum quid nominis sit intelligibile : Secun-
dum , An enti secundum quid nominis competant
proprietates oppositæ proprietatibus entis realis .

ARTICVLVS I.

*Quomodo ens secundum quid nominis
sit intelligibile.*

Non loquimur hic de intelligibilitate prout est
quædam ratio abstracta negatiæ concernens
ens reale , & ens secundum quid nominis : Ex ijs
enim , quæ diximus par. i. dist. 1. sufficienter constat
eam esse huic enti extrinsecam ; sed agimus de in-
telligibilitate secundum quam idem ens secundum
quid nominis concipitur quasi aliquid sub præcisa ,
& superiori illa intelligibilitate contentum ad mo-
dum , quo coartinetur specifica , vel differentialis ra-
tio sub genere . Et quia duplíciter concipi potest in-
telligibilitas in ente solùm secundum quid nominis :
primo sic , ut sit eius esse intrinsecum ; secundò sic ut
sit ratio ab esse reali desumpta , & ab intellectu enti
secundum quid nominis appropriata eo ferè modo ,
quo , ut fatemur par. 3. dist. 4. q. 1. art. 2. videbatur
ali quando nobis dicendum relationem non habere In 1. d. 18.
propria elementa , sed aliunde appropriata ; sit. q. 2. n. 18.

Resolutio 1. Ens solùm secundum quid nominis
non est intrinseca intelligibilitate intelligibile . Pa-
tet , tum quia intelligibilitas est essentialis ratio
ensis realis , ut ex dictis par. 1. dist. 1. constat ; tum
etiam quia particula exclusiva , solùm , in ente se-
condum quid nominis significat incompatibilitatem
cuiuscunque rationis à nomine diuersæ .

Resolutio 2. Ens solùm secundum quid nominis
est intelligibile intelligibilitate appropriata . Proba-
tur , quia quod secundum se non est intelligibile non

612 METAPH. PARS IV.

concipitur nisi per intelligibilitatem extraneam, & appropriatam: At ens iolum secundum quid nominis ex se non est intelligibile: quia preciso nomine in se sit nihil: Ergo, &c.

Per hoc colligitur, En*s* secundum quid nominis non cognosci primariò, & principaliè, sed tantum consecutiū ex cognitione entis realis, quia aliter nulla esset intelligibilitas, quia ei appropriari posset. Quomodo autem sub intelligibilitate entis realis attingatur id, quod realiter in se non est, aliquatenus explicatur exemplo eius, qui attentis oculis reū aliquam intensè coloratam rēspexit: Sicut enim re illa amota, alia etiam diuersumodè colorata loco eius statim substituta, sub eodem colore apparet, ita & in nostro casu non ens apprehenditur sub extranea entis intelligibilitate, &c.

Dices, Non ens non necessariò attingi potest, sed sibi simul cum ente reali cognosci, quatenus concipitur & qualiter aggregari sub praecisi, & abstracta, ac quasi communī intelligibilitate; Sic autem sub propria ratione terminare cognitionem: Et consequenter esse quid intelligibile primariò, non verò consecutiū, & per intelligibilitatem entis realis sibi appropriatam. Sed contra est, quia licet respectu cognitionis simul attingentis ens, & non ens sub ente aggregante, verum sit non ens se habere tanquam obiectum primarium; tamen certum est cognitionem huiusmodi esse reflexam, aliamque directam, qua non ens solūm consecutiū fuit cognitum presupponere: Cum verò in præsenti non nisi de intelligibilitate non entis respectu directe cognitionis (quia quā talis potest esse mediatā) sermo noster procedat; sequitur, &c. Vid. dicta in prol. art. & in fine.

ARTI-

ARTICVLVS II.

*An enti secundūm quid nominis
competant proprietates rea-
libus oppositæ.*

EN secundūm quid nominis bifariam sumi potest; Vno modo per se, & veluti absolutè; Alio modo respectiūe, quatenus ex propria sui ratione fundat oppositionem ad ens reale. Hinc sit.

Resolutio 1. Enti secundūni quid nominis absolute sumpti non conueniunt proprietates oppositæ proprietatibus entis realis. Probatur, quia oppositio affectionum habetur ab oppositione eorum, quorum sunt affectiones; Et quelibet oppositio, vel est formaliter respectus aliquis, vel saltrem respectum supponit: At ens secundūm quid nominis absolute acceptum, ab omni respectu præscindit: Ergo, &c.

Resolutio 2. Enti solum secundūm quid nominis in respectu ad ens reale sumpti, conueniunt proprietates oppositæ proprietatibus entis realis. Patet, quia proprietates sequuntur esse: Si igitur esse secundūm quid nominis respectiūe acceptū enti reali primò, & unmediatè opponitur, proprietates quaque eius erunt entis realis proprietatibus oppositæ. Sunt autem proprietates illæ præcipue multitudo, falsitas, & malitia metaphysica: Sicut enim realitas essendi opponitur non enti, ita unitas multitudini, veritas falsitati, & bonitas malitiæ. Vide dicta par. i. dist. 2.

Nota tamen predictas affectiones nunquam attribui enti secundūm quid nominis nisi hoc sumatur in oppositione ad ens reale, ut dicit concretionem cum suis legitimis proprietatibus: Unde valet quidem: Est ens unitum, &c. secundūm quid nominis: Ergo plura, &c. & è contra: Non vero supliciter, Est ens secundūm quid nominis: Ergo plura, &c. Vel è contra.

OCTH

*Occurritur argumentis initio
propositis.*

Ad primum igitur argumentum initio questionis propositum, patet nullam esse repugnantiam, quod ens solum secundum quid nominis sit etiam intelligibile per quandam appropriationem: Cum intelligibilitas ut alicui appropriata illud non reddat verè secundum se intelligibile.

Ad secundum: Dicimus proprietates oppositas proprietatibus entis realis non esse incompossibilis cum assignatis affectionibus entis secundum quid nominis, quia videlicet istae attribuuntur enti secundum quid nominis prout absolute sumuntur, ita ut quatenus ad oppositum ens reale comparatur.

DIST. II.

De ente negatione.

Nomine entis negatiui, seu negationis non intelligimus hic negationem formalem, que est actus iudicij divisionis, sed aliam obiectivam, que inter entia secundum quid nominis numeratur. Non incongrue dici potest esse, Quod sic sub praecisa intelligibilitatis ratione ponitur, ut simul expressam ad ens reale contradictionem habeat: Sic namque non solum aliqualis eius conuenientia cum ens reali ex intelligibilitate (quoniam aliena) exprimitur, sed etiam id per quod à reliquis entibus secundum quid nominis differt, designatur: Cum nullum aliud expressam illam contradictionem secum affeat. Nequit autem secundum quodd contradictionem fundat melius explicari quam per regressum ad oppositum ens cum formalí divisione ab intellectu: *Quia, ut ex dictis dist. praeced. constat, ex parte sui*

DISTINC. II.

non nisi sub quadam confusissima intelligibiliate, &
quidem appropriata, proponitur.

Quia ex sui analogica latitudine plures comple-
titur negationes, ad instar entis partiri quoque con-
cipitur tam formaliter, quam materialiter: Formaliter,
quidem in negationem *cum impossibilitate es-
sendi*, aut *fiendi*, quae summa, & simpliciter nega-
tio est, & magis nihil; quia cum sit *negatio totius
entis magis negat ens*. Et negationem *cum non repu-
gnantia ad esse*, ut *lapis ab aeterno*, quae, ut de se patet
quodammodo à simplicitate negationis recedit. At
materialiter, sicut ens reale primum diuiditur in ens
per se, & ens in alio, seu in substantiam, & accidens,
ita & eiusdem negatio: Datur enim nihil per se;
quod est negatio totius entis; Et nihil in alio, nempe,
negatio, qua requirit aliquod possum, cui innitatur,
non minus quam priuatio, à qua ex sola cognoscita
subjecti inaptitudine, & incapacitate ad formam
oppositam, differt. Vtriusque autem subdivisiones
ab esse determinato oppositorum etiam dignoscuntur,
quia ab ijs necesse est distinctionem appareat
à quibus esse in illis relucet.

Improdicibilias est prima negationis secundum
se consideratae proprietatis: Cum enim productio sit
quidam motus, Et motus sit actus solius entis (licet
in potentia) impossibile omnino est quod sit *aliquid
per se acquisitum per motum*. Est tamen producibilis
in ratione resultans, per hoc videlicet, quod motus
est circa aliud, ad quod negatio consequitur, sicut *ad
modum glorificationis*, qui est circa vestimentum conser-
quitus nuditas. Secunda proprietas est infinitudo,
non tantum in magnitudine, cù quod infinita sunt
que fieri possunt, & non sunt; Et infinites infinitas
que fingi quidem queunt, non tamen fieri; sed etiam
in quadam extensione, quia semper eadem est in
illis omnibus, quae illud non sunt, quae negatio est.
Tertia est associabilitas anotra, quia etiā entia, quae
cum negationes sunt negationes oppositionem alie-
quam habeant, nihilominus negationes eorum
quamvis infiniti, simul in eo reperiuntur, quae cum
terminis negationum non confunduntur.

Nota

Quodlib. 2.

q. 3. n. 39.

Ib. &c n. 40.

Et quodl. 2.

q. 2. n. 53.

Quodlib. 2.

q. 3. n. 40.

Quodlib. 2.

q. II. n. 31.

In 1. dist. 15.

q. 1. n. 61.

SIS METAPH. PARS IV.

Nota tamen praedictas, & alias affectiones non entis melioris conditionis non esse, quam ens ipsum: ideoque aliud esse eis non competere, solo quid nominis excepto.

QVÆSTIO VN.

An negatio sit conuenienter explicata.

Non videtur: Cum enim negationes sint reales, & possint concipi præcisa comparatio ad ens reale, immixtò inter ea numerantur, que solum esse secundum quid nominis dicuntur.

Hic duo discutienda sunt: Primum, Qualiter negationibus competit realiter esse: Secundum, An negationes concipi queant sine comparatione ad ens reale.

ARTICVLVS I.

Qualiter negationibus competit realiter esse.

Ob inopium verborum sic confunduntur significata diuerfissima, ut opposita oppositis videantur attribui, scilicet realitas essendi ei, quod omnia realitatem excludit: Aduertendum proinde est in dupli sensu aliquid dici realiter esse: Primo ex concreta independentia entis veri, & positioni ab omni opere intellectus: Secundo ex praeterea independentia cuiuscunque, sine positioni, sine negationi: Primum autem essendi modum esse realiter positionum, verum, ac proprium; alterum vero realiter negationum, at non propriæ, aut simpliciter seculm. Hoc posito, sit,

Refor:

Resolutio 1. Negationibus per se , & præcisè non competit esse realiter positiuē . Patet , quia opportunitus contradictoriè enti positivo . Et sic positivum independens ab intellectu excludunt , vt non nisi per quandam applicationem intellectualē illius vestigium admittant , & hoc cum exclusione correspondentia extra .

Resolutio 2. Negationibus per se , & præcisè competit esse realiter negatiuē . Patet , quia quā negationes , ab intellectu non sunt .

Aduertendum tamen , Nos hic loqui de negationibus simpliciter , & ijs , quæ ex entibus positivis resultare concipiuntur : Negationibus namque entiationis subsequentibus nullo modo competere realiter esse , ex eo quod nullatenus id à quo originem ducunt queant excedere , manifestè patet .

Potes , An realitas negationibus propria presupponat ex sui ratione esse alicuius positivi . Respondeo distinguendo : Cum enim ut supra diximus , aliæ sunt negationes totius entis ; aliæ non . Dico has Quodlib. 2. ultimas necessariò presupponere aliquod positivum ; q. 3. n. 40. cui innitantur ; Et de his verissimum esse commune Quodlib. 2. illud dictum , quod amnis negatio presupponit affir. q. 11. n. 31. mationem causam sui ; quia ratio quare homo v. g. In 3. dist. 1. non est lapis , est quia homo est homo : Alias autem q. 1. n. 35. priores , ab omni positivo esse ex intrinseca ratione independentes ; quia sunt negationes per se stantes , seu cum quadam analogia ad substantias . Dixi , ex intrinseca ratione ; quia per accidens presupponunt optimum positivum , nempe Deum Optimum Maximum . Per hoc namque quod ut actus purissimus necessariò existat , sicut eius negatio non nisi ficticia esse potest , ita nullam omnino realeri negationem subsequitur . Verū negationes reales illas de se , & ex intrinseca ratione esse à Deo independentes probatur : Quia ex suppositione impossibili quod Deus non esset , negatio mundi B. v. g. quæ modò est , eadem esset absque variatione ylla .

ARTICVLVS II.

An negationes concipi queant sine comparatione ad ens reale.

Respōsio pater ex dictis quēst. praeced. art. 1. in fine: Supposito enim negationes attingi cognitionibus directis, vel reflexis, sit.

Resolutio 1. Negationes nequeant concipi cognitione directa sine comparatione ad ens reale. Patet; Quia non nisi media entis realis intelligibilitate terminant cognitionem. Nota tamen comparationem huiusmodi non necessariè esse explicitam, sed sufficiere implicitam.

Resolutio 2. Negationes possunt concipi cognitione reflexa sine comparatione ad ens reale. Patet;

Quodlibet q. i. n. 40. Possum enim fabricare banc propositionem, nihil est nihil, Et hoc accipiendo nihil extragenus, puta, Chimera est chimara; Et Impossibile est impossibile; Et hoc comparando negationem in predicato ad negationem in subiecto: Ergo praecisa omni comparatione negationum ad affirmaciones.

Nota hic etiana cognitionem illam non necessariè esse distinctè reflexum, sed ut placitum contulam.

Dices: Praecisa comparatione ad ens reale non comparari ad invicem negationes formaliter ut tales, sed quatenus sunt entia conficta à ratione. Sed contra, quia licet non coarentur nisi appareant sub intelligibilitate aliena, & consequenter sub quoddam esse incompossibili, tamen comparatio inter illas non sit prout prædictæ intelligibilitati subiectæ reduplicatiæ, sed specificatiæ solum: At sic non sunt entia rationis, sed verae negationes: Igitur, &c.

Dilectus,

Diluviantur dubia principalia.

Ne gationes itaque aliud esse supra purum quid nominis dubia principalia non suadent. Ad primum enim dicimus negationibus quidem realitatem negatiām ex praeclāsa independentia ab intellectu competere, sed non possumus, quia verē positiū nihil sunt.

Ad secundum: Respondens ex conceptibilitate, quam habent in ordine ad cognitiones reflexas non comparati ad ens reale; Verū, esse illarum prædictis reflexiis cognitionibus suppositum non haberi independenter ab implicita salsem comparatione ad ens reale.

DIST. VLT.

De ente chimericō.

Ens chimericum licet à pura negatione recedat et quod in esse *aliquo fīto*, seu *fabricato* ab *Quodlib. 2.* intellectu formaliter proponatur, terminos nihilo- *q. 8. n. 35.* minus entis secundum quid nominis non egreditur, *q. 3.* quia verē in re sic *nihil est*, ut sit *impossibile simpli-* *Q. 2.* *ciser*. Non ineptè proinde id dicitur, *Quod sub q. 3. n. 42.* præcīsa entis intelligibilitate collocatum, esse, &c. non esse in se ipso confundit: Cum enim sit *obis-* *in 2. d. 24.* *sum intellectus*, nec aliqua simplex pars entis om- *q. 1. n. 34.* nia intelligibilia negatiū aggregantis, ex earundem complexione tanquam positiūm aggregatum per accidens resultat.

Hinc sicut infinitę entium cum oppositis negationibus combinaciones fungi possunt, ita certæ chimericorū classes assignari non possunt: Insigniora tamen euulgata hominum figura ex ijs, quæ ad prædicamenta realia spectant describuntur, quia non nisi ex ineptis rationum realium entium compositionibus, aut divisionibus ortum ducunt.

Corr.

620 METAPH. PARS IV.

Commune habet cum puris negationibus non esse per se obiectum alicuius facultatis etiam rationalis, quia videlicet ens solum per accidentem est, & non per se. Sed hoc speciale sibi propriat, ut semper error sit cognoscentis, ac deficientis cognitionis ostentum.

QVÆSTIO I.

An esse chimæricum sit conuenienter explicatum.

Non videtur, quia Impossibile, vel intelligibile non est ex parte sui, vel ad alias potentias eius sensitius se extendens, ad solum intellectum non restringitur.

Hic duo examinanda sunt: Primum, An Impossibile sit cognoscibile; Secundum, An data illius cognoscibilitate ab alijs quoque potentijs queat attingi.

ARTICVLVS I.

An Impossibile sit cognoscibile:

Affirmant communiter authores. Primo, quia cum in Philosophia plures sint opiniones contradictoriè oppositæ, sicut certum est unam esse determinatè veram, alteram determinatè falsam, ita concedendum necessariò est, eos, qui falsam tamquam veram defendunt, impossibile quoddam cognoscere.

Secundo: Quia nihil potest affirmari, vel negari, quod prius non cognoscatur: At impossibile sècè à nobis affirmatur, & negatur: Ergo, &c. Maior censetur indubitata. Minor patet in propositionibus affirmatiuis falsis, & negatiuis veris in materia necessaria: Is enim, qui falso assertit Deum esse creveram,

uram, nec Deum solum cognoscit, nec solam creaturam, sed identitatem inter Deum, & creaturam omnino impossibilem. Item: Negans Deum esse mendacem, non nisi diuinum mendacium negat, quod est vera chimæra.

Oppositum docent aliqui. Primo, quia cum impossibile apprehendatur resultare ex diversis naturis incompossibilibus, vel proportionantur naturæ cum incompossibilitate, vel non. Si sic: repugnat ab intellectu concipi ut identificatas: illas enim simul posceret ut se excludentes. Si non: Iam nihil impossibile cognoscitur; natura siquidem resultans ex terminis ab incompossibilitate præscindentibus est altem negatiuè possibilis.

Secundo. Quia si in propositione affirmativa falsa, & negativa vera in materia necessaria attingetur identitas factus ex parte obiecti, nec affirmatio ipsa esset, nec negatio vera: At hoc, &c. Ergo, &c. Probatur sequela: Propositio namque affirmans Deum esse creaturam, haberet pro obiecto Deum chimæricum, & creaturam chimæricam. Similiter, propositio negans Deum esse mendacem haberet pro obiecto Deum chimæricum, & mendacium chimæricum: Verum autem est Deum chimæricum. Sic creaturam chimæricam, Et falso negatur Deum chimæricum non esse mendacem chimæricè: Igitur, &c. Pro resolutione.

Notandum est incompossibilitatem rationum ex multis ens chimæricum, seu impossibile resultat gnosci ex earundem contradictione: Contradictionem verò esse, vel formalem, & explicitam præter inter positum, & eiusdem negationem, vel actualē, & implicitam inter rationes secundum positivas, non quidem omnino præcisas à qualitate alia ratione (quia sic indifferentiam quandam inuenit) sed ut aliquo modo includentes, & conidentes, vel saltem connotantes negationem de eo. His positis, sita

Resolutio 1. Inintelligibile est Inpossibile ex terminis expressè contradictoriè oppositis resultans: manifesta, quia notissimum est principium illud

622 METAPH. PARS IV.

Iudicium disiunctuum, Quodlibet est, vel non est.

Resolutio 2. Intelligi potest aliquod exterminis implicitam contradictionem habentibus refutans, ac proinde impossibile. Patet, quia in hoc nulla est repugnancia intellectuum.

Argumenta primæ sententiaz, si quid probant hanc ultimam resolutionem probant. Sed neque intentum euincunt. Ad primum caina dici posse diuersas phylosophantium opiniones esse quidem contradictiones ex obiecto secundum esse existentias, & determinatum, quod habet in se, & extra causas; at in actu signato, & in esse essentiaz à Phylosophis considerari secundum uniuersalissimas, & omnino praecisas rationes, quæ quā tales, oppositionem non habent; Sicque opiniones illas potius esse disparatas, quam oppositas, eò quod aliqui subiectum questionis examinent sub una formali, & praecisa ratione, alij verò sub alia: Ex quo fit, quod ut plurimum diuersæ phylosophantium scholæ secundum proprium sensum rectè discurrant.

Ad secundum. Negant aliqui maiorem, quia alii Doctores negantes posse cognosci infinitū actu, vel Angelum in nullo prorsus loco, sibi contradicent. Sed data etiam illa maiori, adhuc responderi posset propositiones illas affirmatiwas falsas esse veras; Et negatiwas veras esse falsas in sensu à nobis explicato in Log. par. 3. dist. 3. q. 1. art. 1. ideoquā nihil fictum per illas obiectiū attingi.

Quæ pro secundâ sententia adducebamus primam resolutionem confirmant, sed secundam non impugnant. Ad primum namque dicimus naturas illas proponi cum incōpossibilitate, quia ea, quæ in re importanter non omnino à contradictione formalis praescindunt, sed eam connotant in oblique. Et ideo, quod ex huiusmodi positivis rationibz coalescere intelligitur, tanquam impossibile appetenditur sub quadam confusa contradictione.

Ad secundum: Concedimus illas propositiones esse simul falsas, & veras secundum quod diuerximē concipiuntur referri ad præcedentein appositionem, vel rem extra, modo explicato in Log. doc. cit. Vide ibi.

Obij-

Obijcies primò . Quod in esse cognitionem nos
præcedit intelligibile non est : At ens chimæricum,
cc. Etygo,&c. Maior patet : Cum enim intelligibili-
tas sit ratio obiectiva, cognitionem præcedit ; Et
cum sit proprietas entis , sequitur ens ipsum . Mi-
nor probatur, quia quod præsupponitur cognitioni
ib intellectu non fabricatur : Ens autem chimæri-
cum fabricatur ab intellectu , Sec. Respondetur in-
primis maiorem veram esse de intelligibili motiuo-
rum vero de pure terminatiuo , aut eo , quod solùm
consecutiue , & per accidens cognoscitur sicut ens
chimæricum, & cætera entia secundùm quid nomi-
nis solùm . Respondetur secundò chimærica entia
secundum aliquos apparere posse vi intellectus ag-
is præscendentis rationes intelligibiles à phanta-
matibus,&c. & per accidens illas confundentis, sicq;
præcedere cognitiones, & tamen non nisi esse obie-
ctuum sibi vindicare .

Obijcies secundò . *Ens rationis*, maximè chimæ-
ricum , non potest efficere effectum realem : Sed ens In 2. d. 24.
intelligibile potest efficere effectum realem, neimpè q.i. nu. 27.
cognitionem : Ergo , &c. Respondetur, quòd quia
ens rationis non potest esse causa effectuua respectu en- Ibid. nu. 84.
tis realis , solus intellectus efficit cognitionem , &
ens rationis est obiectum intellectus terminatiuum ,
consecutiue solùm , ac per accidens , non motiuuum.

Petes, Quid dicendum sit de opinione eorum, qui
docent ens chimæricum consistere in sola denomina-
tione extrinseca à cognitione affirmativa falsa, &
negativa vera respectu obiecti . Respondetur, quòd
(cum cognitio sumi possit, vel sub ratione tenden-
tia formalis, seu dictioris, vel sub ratione imaginis
mentaloris , seu idoli, cui corrispondeat, vel non cor-
respondeat obiectum extra) dupliciter intelligi po-
tent ens chimæricum consistere in denominatio-
ne extrinseca : Uno modo sic , vt formaliter pro sola
tendentia cognitionis componentis , vel diuidentia
supponat ; alio modo sic, vt non importet nisi ipsum
obiectum intentionaliter sumptum , vt formaliter
ab ipsa tendentia cognitionis distinetum , quod sic
terminus , & effectus eius , cuique simile nequeat à
parte

624 METAPH. PARS IV.

parte rei correspondere. Primo modo: Dico falsum omnino esse ens chimæricum consistere in denominatione extrinseca: tum quia illa tendentia per se non est ad obiectum extra, quod proinde nec potest denominari, tum etiam quia licet esset ad obiectum extra, nihilominus ut sic, & præcisè, non est ratio formalis vi cuius obiectum accipiat aliquod esse in mente, cui simile repugnet à parte rei; cum potius reducatur ad causalitatem efficientis: Tum demum, quia impossibile est apprehendere effectum formaliter ut talem sine effectu. Secundo modo, non videtur absolutè negandum ens chimæricum explicari posse per denominationem quandam extrinsecam: Illud namque in quo consistit ita refertur ad realitatem rei extra, ut nullatenus ei conformari queat; melius tamen diceretur consistere in extrinseco denominante, vel ad summum in denominatione extrinseca fundamentali. Quia similitudo, vel dissimilitudo, à qua formaliter habetur denominatio-extrinseca formalis, cum sit relatio, presupponit necessariò fundamentum, quod aliud esse non potest præter ipsum esse intentionale rei, cui simile repugnat extra.

ARTICVLVS II.

An ens chimæricum possit esse obiectum aliarum potentiarum?

SVmitur hic ens chimæricum sub determinatis rationibus formalibus obiectuis aliarum potentiarum, quia certum est quod sub ratione intelligentiae, non nisi ab intellectu considerari potest. Cum autem potentiaz omnes in appetitiis, & perceptiis formaliter diuidantur; materialiter vero in spirituales, & corporeas, seu sensibiles, quid de unaquaque ipsarum specialiter statuendum sit, ex ijs quæ art. præced. dicta sunt facile deducetur; Sit igitur.

Reso-

DIST. VI. L. Q. I. AET. 323

Resolutio 1. Potest ens chimericum, quā tale, esse obiectum potentiarum appetituarum. Patet, quia sēp̄ proponitur voluntati aliquid tanquam appetibile, quod in quadam confusione etiam attingitur & non appetibile; Hinc enī sit, vt in plura cum formidine, vel remissione fecatur, que aliter summa sunt intentione prosequerentur.

Dices, id verum esse de appetitu rationali, seu voluntate ex propinquitate, quam habet ad intellectum, non vero de appetitu sensitivo, ob oppositam rationem. Sed contra: Licet enim appetitus sensitivus non ita facile obiectum sibi propositum cum admixtione mali prosequatur, sēp̄ tamen blanditijs, vel minis inducitur ad illud amplectendum, quasquidam intuitè, ut quotidie experientur hi, quibus brutorum cura demandatur.

Objectiones: Quod necessarij presupponitur actibus potentiarum appetituum, nequit ab eadem potentia dici confirmatum: Sed appetibile, quā tale, necessarij presupponitur actibus potentiarum appetituum: Ego, &c. Maio & patet. Minor probatur: tamen quid appetibile est obiectum modum appetitus; tunc etiam quia, cum appetitus non fecatur in incognitum, oportet quodd prius appetibile apprehendatur, quam appetitur. Respondeatur, quod licet nullum appetibile, quā tale, dependere queat ab actibus appetitus ob assignatas rationes, tamen fieri potest ab eodem appetitus ens appetitum, sicut à potentia cognoscitiva sit ens cognitum, quia eodem proportionaliter modo se habet actio appetitus sub formali ratione cēdētia ad proprium terminum, quae habet actio potentiarum cognoscitivarum ad suam: Vide dicta de verbo membris par. 2. dist. 4. quæst. vñ art. 2.

Resolutio 2. Potest aliquod chimericum esse obiectum sensuum interiorum. Patet, plurimis enim, nedium in somnis, sed &c in vigilia imaginacioni proponantur cum quadam confusa repugnancia:

Objectiones: Sensus intēni nequeant operari independenter à speciebus transmissis ab obiectis sensibilibus ad sensus extēnos: Ergo nullum chimari-

D d

cūm

626 METAPH. PARS IV.

tum esse potest obiectum ipsorum. Antecedens est certum. Consequens probatur, quia species ab sensibus externis transmissae representant obiectum sicut est in se. Respondeatur primo ad antecedens ex dictis in Phys. par. 4. dist. 3. operationes sensuum internorum presupponere quidem species transmissas ab obiectis sensibiliibus ad sensus externos, sed non omnes ab ipsis proprietate, & immediatè dependente.

Quodlib. 1. re, quia inter eos numeratus affinatus, cuius est qu. 3. n. 32. apprehendere insensones non sensatas; Item phantasias, quae est communis terminus respectu quinque interiorum sensuum, ad quam isti referuntur, & respectu quacunque sensuum, ea quid est unius, & sensus respectu quinque interiorum, & subtilius indicans de omnibus tamen sensatis, quam non sensatis. Respondeatur secundò: Dato, quodd sensus omnes interni immediatè dependent in operando à species ab obiectis transmissis, adhuc aliquem eorum posse habere pro obiecto aliquid impossibile, & chimericum representatum per species illas, non quidem scorsa sumptas, sed ut copulatas, & confusa, &c.

Resolutio 3. Nullam chimericum potest esse obiectum sensuum externorum. Probatum, quia sensus externi ab exercita obiecti realitate non praetendent, sed illud sicut est attingunt: Ergo repugnat sensus externo habere ens rationis chimericum pro obiecto.

Obijcies: Sensus externi sèpè decipiuntur, quia oculo apparent arbores, ciuitates, iudea, sydera, & celum ipsum in aqua; Auditus vocem in echo percipit ubi non est; Olfactus, & gustus non semel discernunt odores, & lapores, qui non sunt; Nec experimenta desine demonstrantia tactus fallacias: Ergo, &c. Respondeatur deceptions ex sensibilius non nisi à cogitatione orti, cuius proprium, ut vidimus in

Quodlib. 1. Phys. par. 4. dist. 3. est componere aliquid de eo, quod est in imaginatione cum alio, & dividere aliud ab eo: Sensus autem externos semper attingere obiecta sicut existunt: Neque oculo in dato casu aliud obiectum proponi præter imagines, quæ verè ibi sunt ubi videntur; sicut vox in aere reflectente, per quem echo.

etulo auditur. Quod si aliquando olfatus, & gustus
diversis sentiunt odores, & sapores ab ijs, qui exhibe-
bantur, sed in dispositiones alterantes earundem po-
tentiarum organa refundi, quia ab ijsdem alterati-
tur quoque superuenientes odores, & sapores, ut
experiuntur egri, quibus dulce non semel apparat
reddunt, &c. Idem autem proportionaliter de tactu
discendit esse, cum non semel ab inhaesentibus qua-
litatibus impeditior ne extraneas percipiat, &c.

Instatib: Quando oculus videt resumus fractam
in aqua, aut faciem distortam in speculo, nequem
huiusmodi apparentiam refundi in imagines obiectos
sunt, nec in ipsa obiecta. Ex hoc apparent obiec-
ta, que non sunt. Respondetur negando antecip-
dens, quia vera causa illarum distorsiarum apparition-
rum, ut Optici communiter ostendunt, sunt radij
ab obiectis transmissi, ac diuersimodè refracti, qui
verè reprobant obiectum sicut realiter per ipsos
proponitur.

Vergebis: Si bacillus ignis in gicum velociter
circunducatur, reprobatur oculo integrer circu-
lus agens: Talis autem representatio, nec ab obiec-
to, nec à radiorum refractione causatur: Ergo con-
tinuo factitia est. Respondent aliqui, non successuè,
sed simul fieri specierum impressionem. Sed quām
gratis id dicatur, de se manifestum est. Alij suppor-
nentes rerum omnium materialium durationes qui-
busdam instantibus successuè mensurari, magis, vel
minus excessu, attenta maiora, vel minoria rerum
perfectione, affluerunt ex Pythagoricorum, Pla-
tonicorum, imm & H̄ebcorum Chabbalistarum do-
ctrina, plura instantia successiva ignis, aut alterius
rei inanimatae, unico instanti durationis sensibilià
visionis correspondere. Verum quidquid sit de ve-
ritate illius presuppositi, adhuc argumentum rema-
net insolutum, quia etiam data maiori extensione
durationis visionis, cum instantia durationis ignis
sit successiva, constat simul esse non posse: Si ergo
simul esse videntur, iam esse, quod in re non habet,
in ipsa visione habere. Melius igitur respondetur ex
dictis in Phys. par. 4. dist. 3. q. 1. art. 3. prædictam vi-

QUD METAPHYSICS IV.

tionem non esse propriè ocularem, sed sensus compo-
Quodlib. 2. nitionis se ad oculum extendentis postquam species
q. 6. p. 31. fuerint firmiter fixillatae in eo. Vide ibi huius, &
aliorum similium argumentorum solutionem.

1. Ad extendentem causam semper est, neque ex falsis
sensibus apparet quia (in sensibus estenmis gratia conosci) esse chimericum obiectum magis posse: Quia, ut
super docimur, ad hoc ut obiectum dicatur chimeri-
cum, ostendit est quid esse cum non esset obiectum:
Quod autem sensus alienus quam terminorum opposi-
tum complectitur advenit in obiectis, sequitur.

2. Colliges hinc primum: Non esse confundendas
alios sensus falsorum casum chimerico: Falsum enim di-
scutitur, quod non est sicut esse in sui propositione de-
bet, & quod tale, non repugnat cum aliqua veritate
sensitatis; sed chimericum est, quod in sui esse con-
sideratione inserviat, ac proinde omnem veritatem
excludit.

3. Colliges secundo: Non omnia monstruosa, &
infesta imaginationis, aut in intellectu propria esse, i-
gorosè loquendo, chimerica, sed ea solùm, que cum
possidere implicata contradictione representantur:
Et ideo monstra autem, hircoceruum, & similia
non esse ex primaria terminorum expressione chime-
rica, sed possunt possibilis.

Solumur difficultates principales.

E st igitur ens chimericum secundum se intelli-
gibile, quia expressè non dicit esse, & non es-
se, sed solita implicitè, vel connotatur. Quanquam
autem secundum determinatas rationes aliarum po-
tentiarum, à diversis quoque potentias que attingi,
sub ratione tamen intelligibilis, non nisi ab in-
tellectu percipiatur; cum intelligibilitas sit eius ratio
formalis obiectus.

1000 2000 3000

QV 5-

QVÆSTIO II.

*An proprietates ensis chimarici sint
conuenienter assignatae.*

Non videtur. Primo, quia ens chimæticum per se consideratur à Poeticus est fingere, & facta quoque describere. Secundo, quia à perfectissima cognitione reflectente cognoscitur: Et consequenter (cum totum eius esse consistat in cognosci) id nequit oriiri ex cognoscentis defectu.

Hic duo examinanda occurunt. Primum, An segmentum sit Poeticus obiectum. Secundum, Quomodo ens chimæticum consistat in cognosci.

ARTICVLVS I.

An segmentum sit Poeticus obiectum.

Affirmant plures: Quia Poetica, cum sit habitus specialis, speciale sibi quoque obiectum determinat: At illud nequit esse reale; aliter enim confunderetur cum scientijs realibus. Neque rationis; quia hoc spectat ad Logicam, & Moxalem: Ergo est chimæticum.

Confirmatur: Poetæ namque non solum Hippocrates, Chimeras, Hypocentauros, & quæcumque alia monstra confinxerunt, sed etiam belis discursum, hominibus diuinitatem, in D. O. M. nefandissima tribuerunt. Vnde anthonomasticè communii, sed verissimo adagio dicti sunt: Poetæ mendaces, ac fabulatores.

Oppositum docent alij. Quia, cum nullum segmentum sit obiectum per se intellectus, nec potest per se ab ullo intellectuali habitu considerari: Certainum autem est Poeticam inter habitus intellectuales numerari.

630 METAPH. PARS IV.

Dicunt quidam, obiectum Poetics esse quandam verborum numerum armonica proportione dispositum. Ratio eorum est, quia iōmnes, qui ligata oratione vtuntur Poete vocantur, quamvis indifferenter de rebus moralibus, naturalibus, aut etiam diuinis perfractent.

Sed hæc sententia falsiori non potest, quia Poeticam cū Musica theoristica confundit, cuius est armonicas omnes proportiones contemplari: Ad summum igitur hæc sibi tanguiā proprium ornamentum vindicat Poeta, vt ligata oratione suum explicet obiectum. Pro resolutione.

Notandum est primum, signum à fatione dictum fuisse; ideoque generaliter loquendo cuiuscunque fationis, & compositionis terminum segmenti nomine comprehendendi, nec alia ratione lunū compositores figulos fuisse vocaros. Specialiter tamen pro solo ente fabricato ab intellectu, aut alia potentia cognoscitur supponere. Sic autem histrionum sumi, vt ex superioribus obiectis uno modo pro ente fabricato ab intellectu, quod extra non est, sed possibile sit esse; atque inde pro esse hunc agere ab intellectu sic contradictionem in terminis invenire, vt nec extra sit, nec possibile sit esse.

Notandum est secundum: Obiectum sumi, vel tamen pro eo omni, quod quomodolibet ab aliquo facultate attingatur: Vel strictè pro eo, quod principaliè à facultate supponitur, & primariè consideratur.

Notandum est tertium: Ceterum esse signum à pro fatione generaliter acceptum esse obiectum latto modo Poeticæ; cum huius propriæ, operatio si imitatio, quæ absque dubio factio quædam est; Propositum proinde dubium solùm de signo, & obiecto in strictiori acceptione procedere.

Notandum est quartum: Obiectum Poeticæ in stricta acceptione sumptum, est quid inimitabile, quæ per imitationem secernuntur omnes poetarum actiones à reliquis omnibus aliarum facultatum operibus. His positis, sit.

Resolutio 2. Obiectum Poetics nō est signum, quod

quod impossibile est esse. Probatur, quia obiectum Poeticæ est, quod sibi Poeta proponit ad modum exemplaris, seu ideæ realiter imitabilis: At figuratum, quod impossibile est esse, non est realiter imitabile; cum in se contradictionem inuoluat, Et ideo natura nihil dari possit ex terminis repugnantibus resultans: Ergo, &c.

Resolutio 2. Obiectum Poeticæ est figuratum, quod est possibile esse. Probatur, quia, ut Aristoteles ducet est aliquid vniuersale, & ideale: Hoc autem secundum se dicit possibile esse, modo explicato in Log. Ergo, &c.

Confirmatur, quia omnis imitatione est in respectu ad idealin, que secundum se est ratio quædam abstracta, & vniuersalis.

Dices: Poema esse argumentum ab exemplo, ut communiter dicitur; Et consequenter obiectum vniuersale non esse, sed singulare, quia à singulari singulare exemplo concludimus. Sed contra: Primo, quia is, qui ab exemplo argumentatur non sic à singulati ad singulare procedit, vt vniuersale non ait in conformitate ad facta in Log. pars distinguitur. q. 1. art. 1. Secundo; Quia Poema solam dicitur argumentum ab exemplo respectu conclusionis practicæ, quam Poeta excitare intendit in audientium animas: At ex hoc licet concedamus, auditoribus obiectum singulare proponi in persona eius, cui applicantur rationes vniuersales) non deducatur obiectum sibi à Poeta propositum esse singulare.

Hinc colliges Poeticam rigorosè loquendo, non esse excludendam omnino à Philosophia reale, quia videlicet rationes illæ, ex quibus suum obiectum resultat, sunt rationes entis reales, sed possibilis, ideo obiectum illud, licet verum non sic verisimile tamen dicatur.

Nigra contrarium euincit argumentum, pro prijs sententia adhucque: A ratione etiam formam obiectum Poeticæ ab alijs habitudibus praæibus recurgitur; cuja nullus sit qui suum obiectum sub similitate consideret, sicut Poetica ipsa.

Ad confirmationem Dicimus non aliter à Poetica

Hinc-

632 METAPH. PARS IV.

Hircoceruos, &c. contemplari, nisi quatenus eis obij-
cientur diversæ rationes intelligibiles seipſis in rei
veritate non excludentes, quæ tamen quia in sub-
stantijs diuerſis manifestantur, sub diuerſis earum
figuris à Poetis exprimuntur.

Ratio, qua alij priorem sententiam impugnabant
solida non est: Quia dantur plures habitus reflexiū
ordinati ad contemplanda obiecta, quæ per se, &
primo intelligibilia non sunt, quales sunt habitus
Jugicæ, & Moralis.

ARTICVLVS II.

*Quomodo ens chimericum consistat in
cognosci.*

ENs chimericum, ut ex dictis patet, dependet
in fieri, esse, & conseruaci à cognitione, Et
ideo dicitur communiter, quod eius esse consistit
in cognosci. Ne tamen quis patet id ad omnem co-
gnitionem indifferenter referri: Praesuppositio di-
gliciter aliquid esse cognoscibile, nempe directe,
vel reflexè, sit.

Resolutio 1. *Ens chimericum non consistit in re-
flexè cognosci.* Probatur, quia, quod cognoscitur
per cognitionem reflexam, licet acquirat in ea quod-
dam esse rationis, tamen praesupponitur secundum
esse extra: At quod sic habet esse in cognosci, ut
extra cognitionem etiam habeat esse correspō-
ndens, non est ens chimericum: Ergo, &c.

Resolutio 2. *Ens chimericum consistit in re-
flexè cognosci.* Probatur, quia sit per cognitionem
formaliter confundentem terminos contradictionē
oppositos: Sed talis cognitio, cum non sit reflexa,
ut vidimus, est necessariò disiecta: Ergo, &c.

Obijctio: Cognitio directe confundens phan-
asma est causitas effectiva eius chimerici: Ergo
ens

DISTINCTIONES 43

ens chimericum non consistit in cognitione directa . Consequentia probatur , quia causalitas effectiva distinguitur ab effectu . Respondeamus dictis par . 2. dist . q . 1 . art . 2. cognitionem duplickey summi posse , scilicet emittare , seu materialiter , vel formaliter : Primo modo , non distingui ab ente chimericico , quia hinc proprium habent actiones immanentes , ut entitatibus à se mino non distinguuntur : At secundū modo , non confundit , quia ens chimericum est quoddam idolum mentale , cui simile repugnat à parvitate , & respectu idoli huiusmodi cognitionis formaliter , & inadæquate sumpta , se habet tanquam vera causalitas .

Dices : Idolum mentalē habet esse reale , quia non distinguitur à realitate cognitionis : Ergo si ens chimericum est idolum mentalē erit etiam quid reale : Sed hoc implicat in terminis , vt de se patet : Ergo &c. Respondeatur idolum mentale duplickey configurari posse , scilicet materialiter , & formaliter : Primo modo habere quidem esse reale , sed secundū modo tantum intentionale : Ens autem chimericum , quā tale , & secundū se , solum dicere esse formale idoli , non materiale , nisi per accidens . Vide dicta in Log . par . 2. dist . 2. q . 2 . artic . 1.

Respondeatur dubijs principalijs .

Quanquam igitur Poetam nedum ab opere fictorem dicamus , sed etiam ab obiecto ; quia tamen hoc non est impossibile esse , nec est chimericum : Vnde patet ad primum .

Ad secundum : Respondemus , quod quia ens chimericum esse nequit independenter à cognitione confundente terminos contradictoriè oppositos ; licet iam factū sit , perfectissima cognitione cognoscibile : ex eo tamen præcisè , quod talem cognitionem terminet , non habet esse : Et ideo effectus perfectæ cognitionis dici nequit .

Hec

634 METAPH. PARS IV.

Hec sunt, quæ in tota Metaphysica, atque
ad eam in universa Philosophia theoretica
dicenda occurrerunt: Si quid forsan
intrepit, quod cum fidei or-
thodoxis principijs non
benè cohereat, so-
rum infallibili
Ecclesie
judicio subvenito, & milites acuoco,
ad Dei, & Beatisissimæ Mariæ
Virginiae Gloriam.

FINIS.

